

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Видається з 2009 р.

Виходить 2 рази на рік

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 2(9). Частина 1

Економічні науки

Миколаїв

2013

Студентський науковий вісник : науково-теоретичний журнал / В. С. Шебанін (гол. ред.) та ін. – Миколаїв, 2013. – Вип. 2 (9). Ч.1. – 938 с.

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень з питань економіки, проблем сільського господарства; та зовнішньоекономічної діяльності, організації виробництва та агробізнесу, бухгалтерського обліку, аналізу та фінансів, досліджуваних аспірантами, магістрами та студентами Миколаївського національного аграрного університету.

Рекомендовано до друку вченою радою обліково-фінансового факультету факультету МНАУ. Протокол № 3 від 25.11.2013 р.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф., чл. - кор. НААН України
В.С. ШЕБАНІН

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

д.е.н., професор Шебаніна О.В.
д.е.н., професор Вишневська О.М.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Економічні науки:

д.е.н., професор Сіренко Н.М.,
к.е.н., доцент Дубініна М.В.,
к.е.н., доцент Бурковська А.В.
к.е.н., доцент Іваненко Т.Я.,
к.е.н., доцент Калюжна О.В.,
к.е.н., доцент Колесник В.М.,
к.е.н., доцент Крилова І.Г.,
к.е.н., доцент Мельник І.О.

**Адреса редколегії: 54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,
Миколаївський національний аграрний університет
тел. 58-05-94 www.mnau.edu.ua**

**© Миколаївський національний
аграрний університет, 2013**

КАФЕДРА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**УДК 631.11:657.445(477.73)****СТРУКТУРНО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ*****О. В. Лозова, студент****Науковий керівник – к.е.н., доцент Дубініна М. В.**Миколаївський національний аграрний університет*

У статті здійснено структурно-інституціональний аналіз забезпеченості виробничими запасами сільськогосподарських підприємств, визначено основні напрями покращення забезпечення ними в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: виробничі запаси, забезпеченість, ефективність використання, норми складських запасів.

Актуальність проблеми. Однією з визначних проблем сільськогосподарських підприємств в умовах структурних та інституціональних перетворень в економіці є їх забезпечення виробничими запасами. Так, щоб здійснювався процес виробництва, господарство повинне мати в необхідних розмірах запаси посівного матеріалу, кормів, палива, мінеральних добрив та засобів захисту рослин і тварин, запасних застін та інших виробничих запасів.

У сучасних умовах господарювання забезпечення підприємств виробничими запасами можливо оцінити через порівняння фактичної їх наявності з потребою в них. Але оскільки сільськогосподарські підприємства не нормують оборотні активи, то питання забезпеченості виробничими запасами на даний час є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими запасами розглядалися у працях багатьох вітчизняних видатних вчених-економістів, таких як: В. К. Савчук, О. С. Бондаренко, В. П. Бечко, М. І. Грицишин та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є структурно-інституціональний аналіз забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими запасами та розробка основних підходів для їх оцінки та основні напрямки поліпшення забезпечення виробничими запасами в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими запасами є одним із найважливіших економічних факторів, які характеризують виробничі можливості підприємства. За допомогою цих показників можна встановити внутрішні резерви підвищення ефективності виробництва.

Для об'єктивної оцінки забезпеченості виробничими запасами сільськогосподарських підприємств в нинішніх умовах господарювання необхідно проводити детальний аналіз структури, який дозволяє виявити основні тенденції до зміни [2]. Одна з характерних рис функціонування оборотних активів у сільському господарстві полягає в тому, що ефективність їх використання значною мірою пов'язана з інтенсивністю їх вкладення на одиницю земельної площі.

Ефективність використання виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві має важливе значення. Це пояснюється тим, що тривалість обороту основних і оборотних засобів суттєво відрізняється через принципові відмінності за характером участі у виробничому процесі виробничих запасів. Зростання ефективності означає збільшення ефекту на одиницю витрат, що дозволяє при наявних ресурсах виробляти більше продукції. Це дуже важливо для підприємства у зв'язку із постійним в останні роки зростанням цін на матеріально-технічні ресурси для сільського господарства. Таке подорожчання, в

свою чергу, призвело до значного зростання собівартості сільськогосподарської продукції та оборотних активів власного виробництва [3].

Сільське господарство має великий економічний потенціал, насамперед значний обсяг діючих виробничих фондів. Тому поліпшення використання їх є одним з найважливіших завдань, розв'язання якого сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

В питанні управління запасами важливою є інформація щодо формування необхідного обсягу та складу товарно-виробничих запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з одночасною мінімізацією поточних витрат з обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом. Склад запасів є досить широким. Їх склад та структуру розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Склад та структура запасів в основних сільськогосподарських підприємствах Новоодеського району Миколаївської області за 2008-2012 рр. (балансова вартість на кінець року), тис. грн

Показники	Основні сільськогосподарські підприємства Новоодеського району						
	Роки					В середньому за 3 роки	Структура, %
	2008	2009	2010	2011	2012		
Виробничі запаси, в т. ч.:	1269	2957	2763	2885	3010	2576,8	100,0
сировина і матеріали	427	1209	1388	1450	1505	1195,8	46,4
купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	4,0	4,0	5,0	5,0	5,0	4,6	0,2
паливо	141,0	511,0	407,0	380,0	530,0	393,8	15,3
будівельні матеріали	63,0	103,0	57,0	80,0	65,0	73,6	2,9
запасні частини	125,0	319,0	288,0	310,0	290,0	266,4	10,3
матеріали сільськогосподарського призначення	370,0	596,0	420,0	450,0	410,0	449,2	17,4
МШП	139,0	215,0	198,0	210,0	205,0	193,4	7,5
Поточні біологічні активи	118,0	938,0	952,0	970,0	1015,0	798,6	2,2
Незавершене виробництво	3894	11331	15815	16785	17980	13161	35,7
Готова продукція	3959	21661	27915	29715	31200	22890	62,1
Товари	43,0	3,0	3,0	6,0	9,0	12,8	0,03

Джерело: дані Головного управління статистики в Миколаївській області [1]

Для визначення сучасного стану забезпеченості сільськогосподарських підприємств Новоодеського району Миколаївської області виробничими запасами проведемо аналіз за допомогою статистичної звітності.

Аналізуючи склад та структуру виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Новоодеського району Миколаївської області, слід відмітити, що протягом останніх років спостерігається тенденція до збільшення запасів в аграрних підприємствах. Проте, можна відмітити, що в середньому за 3 роки значно змінювався показник сировини і матеріалів, який становить 46,4%. Якщо аналізувати структуру, то з даної таблиці видно, що товари становлять найменшу кількість – 0,03%. Щодо поточних біологічних активів, то їх частка становить 2,2%.

Іншими якісними показниками для оцінки забезпеченості виробничими запасами в сучасних умовах господарювання, крім їх структури, можуть бути показники оцінки фінансового стану підприємства. При зниженні забезпеченості підприємств виробничими запасами та ефективності їх використання знижуються показники фінансового стану підприємства. Необхідно також визначати тривалість операційного і фінансового циклу підприємства та порівнювати ці показники з показниками ефективності використання оборотних активів.

Для забезпечення безперебійної роботи виробництва на складах підприємства завжди мають бути виробничі запаси в межах норм, передбачених потребою підприємства. У складських приміщеннях підприємств здійснюються операції зі збереження виробничих запасів, що надходять, а також відпуску їх у виробництво. Бухгалтерський облік має забезпечити контроль за залишками, надходженням і витратами виробничих запасів на складі, що є важливою умовою для забезпечення збереження власності підприємства.

Важливим фактором розвитку виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Враховуючи те, що витрати сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів займають 80-90% серед всіх витрат на виробництво нової продукції, то головною

метою є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів та пошук резервів планово-економічного відділу [4].

Важливим фактором забезпеченості підприємства виробничими запасами є правильність розрахунку потреби в них. Планування потреб у виробничих запасах здійснюється на основі наукових методів залежно від специфіки технологічних процесів виробництва продукції, призначення запасів та інших особливостей.

Далі зобразимо структуру виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах (рис. 1).

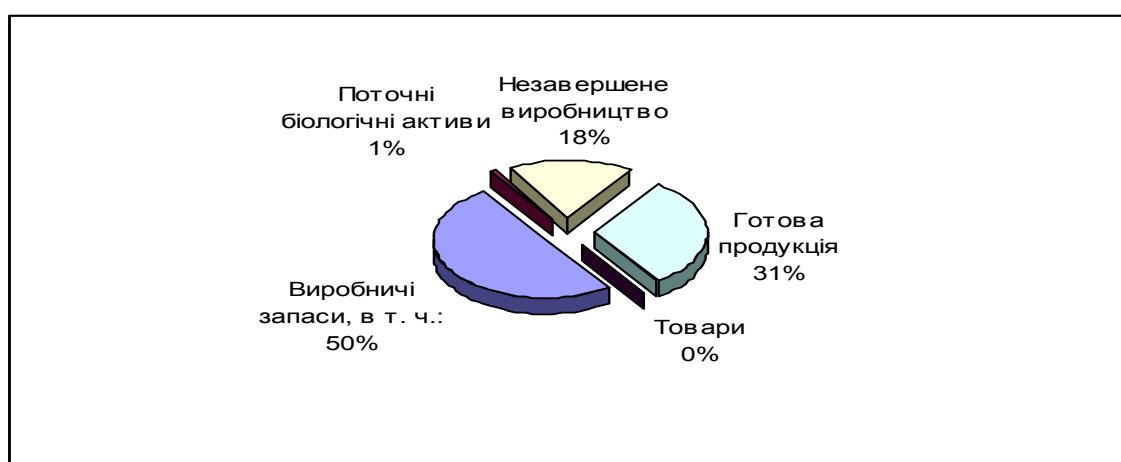

Рис. 1. Структура виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Новоодеського району Миколаївської області

Як видно з наведеного рисунку, структура основних виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Новоодеського району упродовж 2008 – 2012 рр.: виробничі запаси сільськогосподарського призначення становлять 50%, готова продукція – 31%, незавешене виробництво – 18%. Можна зробити висновок, що використання виробничих запасів в сфері виробництва останніми роками має тенденцію до покращення.

Висновки. Зважаючи на проведений структурно-інституціональний аналіз, можна зробити висновок про те, що рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств Новоодеського району виробничими запасами за останні роки мають позитивну динаміку використання запасів.

Отже, можливими шляхами подальшого поліпшення використання запасів є рівномірне завезення товарно-матеріальних цінностей; формування запасів у межах можливого мінімуму для постійного забезпечення безперервності процесу виробництва; недопущення придбання непотрібних і реалізація надлишкових матеріалів.

Основні шляхи скорочення виробничих запасів зводяться до їх раціонального використання; ліквідації наднормативних запасів матеріалів; удосконалення нормування; поліпшенню організації постачання, у тому числі шляхом встановлення чітких договірних умов постачань і забезпечення їх виконання, оптимального вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту але важлива роль належить поліпшенню організації складського господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головне управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
2. Бондаренко О. С. Сучасні моделі управління виробничими запасами та збутовими запасами / О. С. Бондаренко // Економіка та держава. – 2010. – № 3. – С. 16-22.
3. Бечко В. П. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств / В. П. Бечко; за ред. Академіка УААН М.Я. Дем'яненка. – Умань: СПД Сочинський, 2008. – С. 136.
4. Грицишин М. І. Концептуальні питання основних виробничих запасів аграрного сектору економіки України / М. І. Грицишин, В. В. Адамчук // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 4. – С. 49–53.

УДК 326.36:38

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВЩИНИ

Л. В. Мачильська, студент

Науковий керівник – к.е.н, доцент Дубініна М. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Теоретично визначено основні особливості інституціонального забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано необхідність впровадження запропонованих інституцій у галузь тваринництва.

Ключові слова: тваринництво, сільськогосподарське підприємство, інституціональна модель, інституціональне забезпечення

Актуальність проблеми. На сьогодні, в умовах трансформаційних процесів, ефективне функціонування будь-якого підприємства залежить від взаємодії суб'єктів ринку, колективного вирішення завдань підприємства, регулювання й управління виробництвом, наявності спільних цінностей та ідей, здійснити реалізацію яких можливо шляхом впровадження інституціонального забезпечення діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти інституціонального забезпечення на різних рівнях економіки викладено у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них такі, як М. Дем'яненко, І. Лукінова, О. Могильний, М. Федорова, А. Чухно, Д. Норта. Однак, даний підхід потребує подальшого дослідження, в тому числі у напрямку діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема у галузі тваринництва.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів використання інституцій як одного з інструментів стабільного розвитку галузі

тваринництва у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Тваринництво – це основна галузь сільського господарства, оскільки вона є основою формування ринку продуктів харчування, ринків сировини для текстильної, шкіряної, консервної, м'ясної та інших галузей промисловості. Одним з показників поліпшення добробуту населення є забезпечення його виробами із натуральної вовни і шкіри, а також іншими предметами широкого вжитку, які виготовляються з продукції тваринництва.

Значну роль відіграє дана галузь і у розвитку сільськогосподарського виробництва, оскільки, використовуючи побічну продукцію рослинництва та його залишки і відходи під час доробки та переробки, воно, в свою чергу, забезпечує його органічними добривами. Крім того, тваринництво надає можливість більш рівномірно використовувати трудові ресурси на селі та інші засоби виробництва. В умовах розвитку ринкових відносин тваринництво забезпечує постійне надходження коштів виробнику.

Однак, на сільськогосподарських підприємствах країни протягом тривалого періоду простежується тенденція скорочення галузі тваринництва.

Так, згідно статистичних даних на Миколаївщині станом на 01.01.2012 року по господарствам всіх форм власності налічується: ВРХ 6761 голова, в тому числі корів – 4085 голів, свиней – 9342 голови, птиці – 159141 голова, овець – 1838 голів. В цілому по району поголів'я ВРХ у порівня з попереднім роком скоротилось на – 430 голів, в тому числі корів на – 161 голову, свиней на – 25 голів, овець на – 930 голів, птиці на – 201481 голову [2].

Таким чином, з урахуванням ситуації, що склалася, Міністерство аграрної політики спільно з науковцями розробило проект інноваційно-інвестиційної моделі розвитку тваринництва. Ним передбачено фінансову інвестиційну підтримку для запровадження нових продуктивних технологій з вирощування молодняка великої рогатої худоби, свиней та птиці, та розвиток селекційно-племінної роботи.

Крім того, для покращення ситуації, що склалася на Миколаївщині, рішенням сесії районної ради № 12 від 3 червня 2011 року затверджена “Програма стабілізації та розвитку тваринництва у господарствах Миколаївського району всіх форм власності на 2011-2015 роки”, яка на початковому етапі (2011-2012 роки) передбачає стабілізацію та нарощування поголів’я тварин всіх видів в господарствах і на другому етапі (2012-2015 роки) збільшення валового виробництва тваринницької продукції.

Негативні тенденції розвитку тваринницької галузі є наслідком системних перетворень суспільно-економічних відносин на селі, коли були зруйновані великотоварні та спеціалізовані господарства. За рахунок галузі тваринництва вирішувалися усі виробничі питання: виплата заробітної плати, погашення кредитів, розрахунки за майнові паї тощо. Це призвело до зменшення продуктивної худоби у сільськогосподарських підприємствах, які були основними виробниками тваринницької продукції.

У проблемах даного спрямування, також, можна виділити і виробничо-технологічні. Так, застаріле техніко-технологічне обладнання, його висока енерговитратність, недостатній рівень автоматизації технологічних процесів, високі затрати ручної праці, низька кваліфікація виробничого персоналу, стримують розвиток сільськогосподарських підприємств.

Економічними причинами, що стримують відновлення і розвиток сільськогосподарських підприємств – виробників продукції тваринництва – є низька мотивація інвестування і готовності до нього. Так, за даними Міністерства економіки за рейтингом привабливості Миколаївська область посідає 21 місце.

Таким чином, система інституціонального забезпечення сільськогосподарських підприємств, яка визначає взаємовідносини, організацію діяльності і управління, передумови модернізації та можливості вибору прогресивної технології, зумовлює необхідність формування інституціональної моделі підприємства, дотримання якої регулюватиме внутрішню діяльність і його взаємодію із зовнішнім середовищем.

Так, з урахуванням вище зазначеного, інституціональне забезпечення підприємства можна розглядати із двох сторін – мікроінституції (внутрішня інституціональна система підприємства) та макроінституції (законодавчі акти, результати науково-дослідних робіт, відносини з торговими партнерами, інвесторами, банками, страхові компанії). Макроінституції є основою розвитку мікроінституцій.

Мікоінституції підприємства складаються з таких інституцій як:

1) планування (впорядкування виробництва продукції тваринництва на основі поєднання ресурсів і цілей);

2) організація праці і виробництва (регулювання обсягів і характеру праці робітників у здійсненні операцій, що залежить від автоматизації виробничого процесу);

3) організація оплати праці (мотивуючий чинник для робітників у галузі тваринництва);

4) обліку і фінансів;

5) кадрове забезпечення (підбір кадрів на підприємстві);

6) екологічні.

Висновки. Інституціональне забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарських підприємств у галузі тваринництва – це специфічна система норм, яка зорієнтована на виконання раніше обумовлених процедур ефективного функціонування підприємства, і зумовлює формування інституціональної моделі, яка регулює прийняття рішень щодо діяльності і взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Погорелов С. Б. Інституціональне забезпечення трансформації державної власності / С. Б. Погорелов, С. А. Бебело // Наукові праці ДонНТУ. – 2005. – Вип. 89-2. – С. 170-175.

2. Розвиток галузі тваринництво [Електронний ресурс] / Миколаївська районна державна адміністрація. – Режим доступу : <http://mykolayiv.mk.gov.ua/ua/agriculture/livestock>.

УДК 658.14/17.011.4

ДОХОДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ І АНАЛІЗ ЇХ СУЧАСНОГО СТАНУ

В. С. Панчук, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено сутність поняття доходів підприємств та доходів від реалізації продукції, проведено порівняльну характеристику рівня доходів від реалізації сільськогосподарської продукції протягом декількох років. Крім цього, охарактеризовано актуальність і потребу розроблення стратегії збільшення доходів підприємства, висвітлено можливості та шляхи їх підвищення.

Ключові слова: дохід, виручка від реалізації продукції.

Постановка проблеми. У ринковій системі господарювання категорія доходів посідає одне з центральних місць. Одержання доходів є головною метою підприємницької діяльності, основним спонукальним мотивом будь-якого бізнесу. Повне вирішення проблеми збільшення доходів сільгоспвиробників неможливе без підвищення ефективності їх господарювання. За цих обставин створення передумов для ефективної роботи підприємств, забезпечення ефективного використання доходів є надзвичайно актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування доходів підприємств та їх ефективного використання, дослідження ролі держави в забезпеченні ефективної, прибуткової роботи суб'єктів аграрного господарювання висвітлено у працях таких вітчизняних вчених: В. Я. Амбросова, В. Г. Андрійчука, В. А. Козубенка, В. Н. Косинського, С. О. Нікітіна, В. С. Юшко, В. Й. Шияна, О. М. Шпичака та багатьох інших. Поняття “дохід підприємства” досліджується в наукових публікаціях сучасних дослідників,

зокрема М. С. Абрютіної, І. О. Бланка, Н. М. Бондаря, Ф. Ф. Бутинця, М. І. Бухалкова, А. Д. Вивереця, В. П. Грузінова та інших.

Метою статті є розкриття сутності доходів с.-г. підприємства, дослідження їх стану на сучасному етапі у порівнянні з попередніми періодами, а також впровадження резервів їх зростання.

Виклад основного матеріалу. Грошові надходження підприємств відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів. Зокрема, виручка від реалізації продукції є однією з ланок забезпечення нового кругообігу коштів підприємства.

За рахунок грошових надходжень:

1. Відшкодовуються витрати підприємства – матеріальні витрати (використання сировини, електроенергії, палива тощо), створення амортизаційного фонду, ремонтного фонду, оплата праці робітників, податкові, включені до собівартості, інші.

2. Сплата непрямих податків.

3. Сплачуються податкові платежі, що відносяться до фінансових результатів підприємства:

-податок на прибуток;

-податок на майно;

-податок на рекламу;

-податок на утримання невиробничої сфери.

4. Створюється резервний фонд підприємства.

5. Створюється фонд налагодження та фонд споживання підприємства.

6. Виплачуються дивіденди [1].

Основними двома чинниками, що впливають на збільшення доходів від реалізації, є збільшення ціни реалізації, а також збільшення обсягів реалізації. Далі більш детально розглянемо вплив цих чинників на доходи від реалізації на сучасному етапі, базуючись на матеріалах результатів діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області.

За даними Головного управління статистики у Миколаївській області,
Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

загальний обсяг реалізованої аграрними підприємствами власно виробленої продукції за січень-червень 2012 р. порівняно з відповідним періодом 2011 р. збільшився на 17,6%, у т.ч. продукції рослинництва – на 12,6%, тваринництва – на 37%. Частка продукції рослинництва в загальній вартості реалізованої продукції склала 84%, тваринництва – 16%.

Таблиця 1

**Обсяги реалізації сільськогосподарської продукції
підприємствами Миколаївської області, т**

Продукція	січень- червень 2010 р.	січень- червень 2011 р.	січень- червень 2012 р.	січень-червень 2011 р. до січня- червня 2010 р.		січень-червень 2012 р. до січня-червня 2011р	
				+/-	у %	+/-	у %
Зернові та зернобобові культури, у тому числі:	313722	316018	248983	2296	100,7	-67035	78,8
- пшениця	222522	155010	140927	-67512	69,7	-14083	90,9
- ячмінь	67010	116441	58973	49431	173,8	-57468	50,6
Насіння соняшнику	135579	96968	138963	-38611	71,5	41995	143,3
Худоба та птиця (в живій вазі) у тому числі:	3757	4521	5258	764	120,3	737	116,3
- велика рогата худоба	1042	1123	1033	81	107,8	-90	92,0
- свині	2008	2534	3049	526	126,2	515	120,3
- птиця	674	833	137	159	123,6	304	136,5
Молоко та молочна продукція	15257	13788	7264	-1469	90,4	3476	125,2
Яйця, тис шт	57302	164986	57276	7684	104,9	92290	155,9

Джерело: за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

Загальний обсяг реалізації за січень-червень 2011 р. порівняно з відповідним періодом 2010 р. зменшився на 12%, у т.ч. продукції рослинництва – на 16,2%, а тваринництва – збільшився на 6,8%. Частка продукції рослинництва в загальній вартості реалізованої продукції склала 79,5%, тваринництва – 20,5% (у січні-червні 2010 р. – 81,8% та 18,2% відповідно).

У 2012 р. збільшили обсяги продажу худоби та птиці проти січня-червня

2011 р. аграрні підприємства 11 районів, найсуттєвіше – Єланецького (удвічі), Новоодеського та Первомайського (у 1,6 рази по кожному); свиней – 12 районів, найзначніше – Єланецького (у 2,6 рази), Первомайського та Новоодеського (у 1,6 рази по кожному). Продаж великої рогатої худоби зменшено господарствами 9 районів, найпомітніше – Баштанського (на 93,1%), Казанківського (на 91,7%) та Снігурівського (на 78,5%). Продажем птиці займалися сільгосппідприємства 11 районів, у 7 з них спостерігалос нарощення обсягів реалізації, найбільше – у Березнегуватському (в 6 разів). Продаж молока та морепродуктів збільшено сільгосппідприємствами 9 районів, з них найзначніше – Арбузинського та Доманівського (у 1,6 рази по кожному). Із 8 районів Миколаївської області, які займалися реалізацією яєць, у 4 відбулося збільшення обсягів їх продажу.

У 2011 р. збільшили обсяги продажу худоби та птиці проти січня- червня 2010 р. аграрні підприємства 15 районів, найсуттєвіше – Веселинівського (в 4,7 рази), Березнегуватського (в 3,3 рази), Снігурівського (в 2,3 рази) та Новобузького (в 2,1 рази). Продаж великої рогатої худоби збільшено господарствами 9 районів, найзначніше – Веселинівського (в 9 разів), Березнегуватського та Новобузького (в 2,4 рази по кожному); свиней – 16 районів, найбільше – Єланецького (в 5 разів), Березнегуватського (в 4,1 рази), Веселинівського (в 4 рази).

Продажем птиці займалися сільгосппідприємства 8 районів, у 2 з них (Миколаївському та Баштанському) спостерігалосся зниження обсягів реалізації. Продаж молока та молокопродуктів зменшено сільгосппідприємствами 2 районів, з них найзначніше – Первомайського (на 33,6%). Із 9 районів обласні, які займалися реалізацією яєць, у 4 відбулося збільшення обсягів їх продажу (на 18,5% - 80%) [3]. Отже, відповідно до табл. 1, можна сказати, що в 2011 обсяги реалізації продукції були значно вищими, ніж у попередньому періоді.

Найбільш суттєвим було збільшення обсягів реалізації зернових, а саме: ячменю (майже в 2 рази). Що ж стосується 2012, то тут спостерігається тенденція до зменшення обсягів реалізації зернових, але нарощування цього показника в галузі тваринництва, а саме: по свинях та птиці.

Середні ціни продажу сільськогосподарської продукції підприємствами Миколаївської області за всіма напрямками реалізації в січні-червні поточного 2012 р. порівняно з відповідним періодом 2011 р. зросли на 46,8%, зокрема на продукцію рослинництва – у 1,6 рази, а на продукцію тваринництва – знизилася на 1,8%. Середні ціни у січні-червні 2010 р. порівняно з січнем-червнем 2010 р. зросли на 28,3%, зокрема на продукцію рослинництва – на 31%, тваринництва – на 18,8% [3]. А тепер проаналізуємо сучасний стан доходів від реалізації.

Таблиця 2

**Доходи від реалізації сільськогосподарської продукції підприємствами
Миколаївської області, тис грн**

Продукція	січень-червень 2010 р.	січень- червень 2011 р.	січень- червень 2012 р.	січень- червень 2012 р. у % до	
				січня- червня 2010 р.	січня- червня 2011 р.
Зернові та зернобобові культури, у тому числі:	242507,1	306821,9	415278,7	171,2	135,3
—пшениця	172098,5	158513,2	219014,7	127,3	138,2
—ячмінь	53601,3	93455,5	94056,04	175,5	100,6
Насіння соняшнику	233738,2	235331,6	538634,5	230,4	228,9
Худоба та птиця (в живій вазі) тому числі:	41128,6	44712,7	51934,3	126,3	116,2
—велика рогата худоба	8340,6	9372,7	10547,4	126,5	112,5
—свині	27983,7	28999,3	32750,5	117,0	112,9
—птиця	4491,5	6105,2	8268,0	184,1	135,4
Молоко та молочна продукція	26913,3	35850,2	47110,0	175,0	131,4
Яйця, тис шт	51626516	71488433	105483160	204,3	147,6

За даними Головного управління статистики у Миколаївській області

Як бачимо, в 2012 р. доходи від реалізації продукції значно зросли, порівняно з попередніми роками. Найбільшими вони є від реалізації зернових, а саме пшениці, також від реалізації соняшнику, птиці та яєць. Тобто, незважаючи на те, що ціна на птицю та яйця зменшилася, порівняно з минулими періодами, її обсяг був доволі високим для забезпечення отримання високого рівня доходу від реалізації. Отже, можна сказати, що дохід від реалізації птиці та яєць зріс за рахунок такого фактору, як обсяг реалізації. В цілому, доходи від реалізації продукції на підприємствах Миколаївської області мають позитивну тенденцію до зростання, що є незмінною умовою подальшого розвитку не тільки самих

підприємств, а й всього агропромислового комплексу в цілому.

Використання ефективної стратегії збільшення доходів є важливим чинником розвитку підприємств. Основними резервами зростання доходів можна назвати:

1) зниження ціни закупівлі продукції, що включає скорочення кількості посередників, використання системи цінових знижок, розширення бартерних операцій, розвиток власного виробництва;

2) підвищення ціни реалізації (здійснення ефективної цінової політики, експорт товарів);

3) зростання обсягів реалізації (надання кредиту, розширення асортименту, вжиття ефективних рекламних заходів) [2].

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що дохід с.-г. підприємства є одним із найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан. Такий показник відображає мету підприємницької діяльності. Оскільки функціонування підприємства супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у формах витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу і використання, необхідним є запровадження ефективної стратегії збільшення доходів. Сучасний стан доходів від реалізації сільськогосподарської продукції є позитивним, але необхідно постійно вивчати та вдосконалювати виробничі, посередницькі і збутові процеси для подальшого розвитку с.-г. підприємств і нарощування їх доходів, а звідси – і добробуту всієї країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сук Л. Облік доходів і результатів діяльності / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007. – № 15-16. – С. 37-49.

2. Шмиголь Н.М. Методи управління прямими та непрямими доходами підприємства в умовах конкуренції / Н. М. Шмиголь. – Все про бухгалтерський облік. – 2012. – № 14. – С. 27-29.

УДК 657:658:115

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Г. О. Побережнюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття облікової політики бюджетних установ, особливості її формування.

Ключові слова: облікова політика, наказ про облікову політику, бюджетні установи.

Актуальність проблеми. Облікова політика є основою ведення бухгалтерського обліку не тільки прибуткових підприємств і організацій, а й бюджетних установ, оскільки саме наказ про облікову політику в установі має скеровувати обліковий процес до досягнення основних стратегічних завдань, що їх ставить перед собою будь-яка економічна одиниця незалежно від форми її власності. Процес формування бухгалтерського обліку в бюджетних установах при переході України до ринкових відносин залишив багато невирішених питань. Однією з таких проблем є формування облікової політики в бюджетних установах, яка є базовим елементом первинної організації облікового процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у формування та обґрунтування облікової політики внесли такі вітчизняні вчені як: Ф. Ф. Бутинець, П. Є. Житний, М. В. Кужельний, С. О. Левицька, С. В. Свірко.

Метою даної статті є обґрунтування особливостей формування облікової політики бюджетних установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, облікова політика – це

сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання звітності [1].

Оскільки для Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” поширюється на всіх юридичних осіб, що створені відповідно до чинного законодавства, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, то і для бюджетних установ обов'язково повинна розроблятися облікова політика.

Проте, бюджетні установи, як специфічні суб'єкти господарювання, є неприбутковими організаціями і мають інше направлення облікової політики.

Первинною складовою облікової політики є принципи, які відповідно до Закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” визначаються як “базові концепції, які кладуться в основу відображення в обліку і звітності господарської діяльності” суб'єкта господарювання.

Бюджетні установи повинні розробляти свою облікову політику та належним чином організувати і вести бухгалтерський облік. Тому, побудова бухгалтерського обліку в бюджетних установах характеризується наявністю централізованих бухгалтерій, підпорядкованістю бюджетних установ вищим розпорядникам, в межах якої організується облік і складається звітність за єдиними підходами. Визначає облікову політику в бюджетних установах – Державне казначейство України.

Облікова політика має бути спрямована на досягнення мети бухгалтерського обліку – надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів установи. Для цього облікова політика має ґрунтуватися на основних принципах бухгалтерського обліку і на загальних організаційно-управлінських принципах.

По-перше, це умови функціонування облікової системи, що визначаються “господарським оточенням” суб'єкта господарювання. По-друге, це рекомендації, що виступають надбудовою умов облікового процесу. І, по-третє, це обмеження щодо раніше наведених рекомендацій.

Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Принципи	Характеристика
1. Обачності	застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
2. Повне висвітлення	фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі
3. Автономності	кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства
4. Послідовності	постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики.
5. Безперервності	оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі
6. Нарахування та відповідності доходів і витрат	для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.
7. Превалювання сутності над формою	операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми
8. Історичної (фактичної) собівартості	пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;
9. Єдиного грошового вимірника	вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці;
10. Періодичності	можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Джерело: розроблена з використанням джерела [1]

Ефективна облікова політика бюджетних установ повинна забезпечити [4, с. 324]:

- повне відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності, виходячи не лише з правових норм, а й з економічного змісту;

- незмінність, протягом звітного року, прийнятої методології відображення господарських операцій та оцінки активів;

- правильність відображення доходів і витрат у відповідному звітному періоді, розподіл витрат на поточні та капітальні;

- ідентичність даних аналітичного, синтетичного обліку, фінансової звітності;
- раціональне ведення бухгалтерського обліку, відповідно до умов діяльності та особливостей суб'єкта господарювання.

Під час формування облікової політики бюджетної установи потрібно розділяти такі напрямки як організація бухгалтерського обліку та методичні основи бухгалтерського обліку [5, с. 143].

В більшості бюджетних установ Накази про облікову політику відсутні. Однією з причин цього є недостатній рівень теоретичної підготовки бухгалтерського персоналу. На сьогоднішній день у таких організаціях працюють спеціалісти з бухгалтерського обліку, які здобули знання з обліку в бюджетних установах вже в процесі практичної діяльності, тобто фактично переступивши через його теоретичні основи.

Крім того, на сучасному етапі розвитку бюджетних організацій багато уваги приділяють автоматизації облікового процесу. Таким чином, виникає необхідність у відображенні взаємозв'язку облікової політики бюджетної установи та цього процесу. Установі потрібно обрати відповідну програму, яка буде використовуватись для ведення бухгалтерського обліку і цей факт має відобразитися в Наказі про облікову політику. Від обраної облікової політики залежить ефективність управління обліковими процесами, ефективність прийняття управлінських рішень.

Порушення основних принципів ведення бухгалтерського обліку призводить до виникнення проблем формування облікової політики в бюджетних установах. Формування облікової політики є важливим, оскільки основною метою облікової політики можна вважати встановлення в подібних організаціях таких методів ведення бухгалтерського обліку, які забезпечать якісне планування і складання звітності [6].

У своїх працях І. З. Адамов, М. С. Грінчук, Д. Г. Бринзила виділяють такі проблеми формування облікової політики [3]:

- відсутність систематизованої нормативно-методологічної бази регулювання бухгалтерського обліку в бюджетних установах;
- відсутність Наказів про облікову політику в бюджетних установах;
- порушення основних принципів ведення бухгалтерського обліку.

Висновки. Отже, зазначимо, що розроблення облікової політики в бюджетних установах є трудомістким процесом і вимагає від виконавців певних здібностей і підготовки. Формування облікової політики бюджетних установ можна розглядати як напрям підвищення ефективності їх функціонування. Облікова політика, як елемент управління, дає змогу керівництву приймати більш раціональні рішення, аналізувати роботу бюджетної установи, здійснювати і контролювати цільове використання коштів відповідно до затвердженого кошторису.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV зі змінами і доповненнями // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Стефаник І. Про національну облікову політику / І. Стефаник, Л. Ловинська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Основні причини виникнення проблеми формування облікової політики бюджетних установ та методика її розв'язання / І. З. Адамова, М. С. Грінчук, Д. Г. Бринзила. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2009_1/NV-2009-V1_35.pdf.
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти, кореспонденція рахунків. Звітність : [навч. посібн. Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]] / Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малуґа. – Житомир, 2001. – С. 324.
5. Свірко С. В. Первинна організація бухгалтерського обліку бюджетних установ: формування облікової політики / С. В. Свірко // Економіка та підприємництво. – К. : Вид-во КНЕУ. – 2002. – Вип. 8. – С. 137-148.
6. Максимова В. Ф. Концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах / В. Ф. Максимова, Р. О. Пеліпадченко // Економічний простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>

УДК 657.471.1

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ю. С. Резніченко, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто і узагальнено основні шляхи удосконалення організації обліку витрат в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: витрати, облік витрат, стан витрат, ведення обліку, відображення витрат.

Актуальність теми. Ринкова економіка характеризується більш детальним та вимогливим ставленням до питань прибутковості господарської діяльності суб'єктів господарювання. Такий підхід, з управлінської точки зору, зводить проблему підвищення рентабельності до отримання повної та вірогідної інформації про склад витрат на виробництво, як основи формування ціни і вартості продукції, і використання ефективних методичних прийомів щодо контролю за елементами і статтями їх здійснення.

Від ефективності управління витратами залежить фінансовий результат діяльності сільськогосподарських підприємств. Процес ринкової трансформації системи обліку та аудиту на виробничих підприємствах неадекватний сучасним вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість наукових праць присвячена вивченню питань бухгалтерського обліку витрат. Серед науковців, які досліджували зазначені проблеми, слід відмітити праці П. С. Безрукіх, Ф.Ф. Бутинця, Б. І. Валусєва, С. Ф. Голова, Ю. А. Кузьмінського, В. Г. Швеця. Як показало проведене дослідження, бухгалтерський облік витрат

виробництва ведеться постатейно, що не дає можливості контролювати їх рівень за центрами відповідальності, технологічними операціями і здійснювати аналіз їх поведінки.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика шляхів удосконалення організації обліку витрат в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Процес виробництва і надання послуг є основною стадією, на якій створюються матеріальні блага, а цей процес невід'ємно пов'язаний з витратами. Під час придбання товарів, сировини і різних матеріалів основними господарськими операціями є оплата постачальникам за придбані цінності за діючими цінами; оплата витрат, пов'язаних із доставкою, завантаженням, вивантаженням, так званих транспортно-заготівельних витрат. Відбувається поєднання робочої сили із засобами виробництва, виготовляється новий продукт, що має натуральну форму і вартість.

В сільськогосподарських підприємствах практика ведення обліку засвідчує, що перш ніж чітко відповісти на поставлені завдання слід визначитися із переліком відповідних моментів, а саме:

- узгодження діючих методик ведення обліку у різних галузях економіки з метою узагальнення даних про національне багатство та формування національного продукту;
- приведення діючих інструктивних вказівок у відповідність до організаційних форм функціонування підприємств;
- чітке узгодження положень бухгалтерського обліку щодо визначення витрат та їх відповідність поняттю доходів;
- обґрунтування визначення тлумачення готової продукції і відповідно строків закінчення виробничого потенціалу;
- приведення у відповідність понять діяльності підприємства.

На нашу думку, більш складним для вирішення є питання узгодження діючих нормативних положень бухгалтерського обліку і податкового законодавства. Адже будь-які зміни у правовій базі того чи іншого виду

діяльності мають бути погоджені з нормативними положеннями з бухгалтерського обліку [1].

Порядок ведення обліку витрат, виходу продукції або обсягу виконаних робіт має здійснюватися у повній відповідності до планових завдань (бюджетів витрат) з дотриманням вимог нормативних документів, зокрема Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. При цьому дані про результати діяльності підрозділів мають відповідати потребам заповнення Звіту про витрати на виробництво сільськогосподарської продукції за формою 50-сг [2, с. 276-279].

Сутність витрат, як економічної категорії, історично змінюється під впливом певних суспільно-економічних умов. Даний чинник привертає увагу дослідників, однак він майже не враховується при організації обліку і аудиту витрат виробництва та реалізації продукції. Це призводить до спрощення висновків щодо цілей, функцій і завдань обліку витрат, застосування методів обліку формування собівартості продукції, необхідності й можливості використання облікової інформації.

Облік витрат відображає оцінку майбутнього стану витрат і фінансових результатів, дозволяє керівництву вносити коригування [3].

Для збереження і покращення загальної прибутковості сільськогосподарського підприємства керівництво повинно знати розміри специфічних витрат і прибутків на будь-який момент за окремими видами продукції, за кожним цехом і за іншими структурними підрозділами підприємства. Облік витрат дає цю інформацію, допомагає контролювати витрати, встановлюючи критерії ефективності виробництва. Перевірка витрат за кожен тиждень або місяць надає керівництву інформацію про ефективність діяльності сільськогосподарського підприємства. Вона показує, на якій ділянці потрібно вжити заходів для того, щоб привести витрати у відповідність з нормативами.

Основні переваги обліку витрат полягають у тому, що він точно відображає, де були здійснені витрати і створює передумови для їх скорочення.

Облік витрат допомагає керівництву виявляти ті підрозділи, які відповідальні за здійснені витрати.

Завданнями обліку витрат є:

- скорочення витрат шляхом порівняння їх фактичної величини з витратами, передбаченими в кошторисі;
- збалансування виробництва за підрозділами, щоб підтримувати рівномірний потік матеріалів;
- забезпечення повних, точних даних про діяльність сільськогосподарського підприємства;
- розподіл накладних витрат [4, с. 146-149].

Якість облікових даних про витрати оцінюється адміністрацією сільськогосподарського підприємства з позиції їх придатності для прийняття управлінських рішень.

З поліпшенням нормативно-правових актів України щодо обліку та контролю витрат підприємств необхідно зробити наступні кроки: провести повну інвентаризацію всіх нормативно-правових актів України, пов'язаних з обліком і контролем витрат з метою виявлення дублювання і неузгодження положень цих актів та нерегульованих ситуацій; організувати і щомісячно (щоквартально) оновлювати довідково-інформаційну базу сільськогосподарських підприємств з питань обліку, контролю, оподаткування, в тому числі щодо витрат. Нормативно-правове забезпечення – обліку і контролю витрат та доходів підприємств аудиту, проводити робочі нотатки виявлених ними суперечностей, неув'язок згаданих вище актів та висловлювати свої висновки і пропозиції у фахових бухгалтерських виданнях; під час проведення наукових і науково-практичних конференцій, семінарів, робочих нарад [5, с. 50-61].

Від ефективності управління витратами залежить фінансовий результат діяльності сільськогосподарських підприємств. Процес ринкової трансформації системи обліку в сільськогосподарських підприємствах неадекватний сучасним вимогам. До основних стримуючих чинників відносяться: застарілі інструктивні та методичні матеріали з організації обліку витрат виробництва і реалізації

продукції; недостатня відповідність сучасним вимогам регламентування відображення витрат в існуючій нормативно-правовій базі; недосконалість первинних документів з обліку виробничих витрат; відсутність методичних матеріалів з організації контролю та реалізації його результатів. Додаткових досліджень вимагають також проблеми обліку і розподілу загальнопромислових витрат; організація обліку витрат на базі комп'ютерних технологій; прогнозування витрат і визначення резервів зниження собівартості продукції [6, с. 165-165].

Розв'язання цих проблем дозволить перейти на новий рівень організації бухгалтерського обліку витрат, підвищити його аналітичність і ефективність у керуванні діяльністю сільськогосподарського підприємства. Таким чином, облік витрат виробництва і реалізації потребують концептуального вдосконалення.

Висновки. Основні проблеми, пов'язані з обліком, – недостатня кількість методичних розробок з облікового контролю, брак достатнього досвіду діяльності, недостатня кількість кваліфікованих кадрів, а звідси -не повне, не оперативне, не достовірне надання облікової інформації, відсутність типових форм документів з обліку. Таким чином, на сьогодні в сільськогосподарських підприємствах існує потреба удосконалити механізм ведення обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моссаковський В. Б. Шляхи удосконалення обліку у сільськогосподарських підприємствах / В. Б. Моссаковський // Облік, звітність та аудит підприємств. – 2012. – Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1332/35/>.
2. Шевченко Н. О. Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва / Н. О. Шевченко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 9. – С. 276-279
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: Затв. наказом МФУ від 31.12.99 р. № 318 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
4. Нагайчук В. В. Основні резерви зниження витрат сільськогосподарського підприємства / В. В. Нагайчук // Економіка АПК. – 2012. – № 1 (25). – С. 146-149.
5. Байдик О. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції / О. Байдик // Баланс. – 2001. – № 7. – С. 50-61.
6. Миронова Ю. Ю. Економічна сутність собівартості продукції та шляхи її зниження / Ю. Ю. Миронова // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2009. – № 3. – С. 160-165.

УДК 631.162 (047.32)

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

О. В. Спасенко, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості складання фінансової звітності суб'єктами аграрного господарювання. Проаналізовано взаємозв'язок фінансового стану сільськогосподарського підприємства, який безпосередньо впливає на підприємство і процес прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: елементи фінансової звітності, стаття, стандарти бухгалтерського обліку, стандарти фінансової звітності.

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової економіки висуває нові вимоги щодо достовірності подання і складання фінансової звітності. Як відомо, фінансова звітність не становить комерційної таємниці і саме ця інформація сприяє подальшому прогнозуванню діяльності підприємства. Проте, в наш час, відбуваються певні зміни в законодавстві, які стосуються складання бухгалтерської звітності на належному рівні, що передбачено МСФЗ.

Міжнародні стандарти більш надійно забезпечують загальні інформаційні потреби, як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів, які на основі джерел фінансової інформації приймають певні економічні рішення. Таким чином, фінансова звітність повинна більш точно характеризувати конкретні умови діяльності підприємства і спрямувати його власників адаптувати свої потреби зі своїми можливостями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми гармонізації фінансової звітності, зокрема її складання та подання, у відповідності до МСФЗ, були пріоритетними у дослідженнях таких вітчизняних фахівців як: Н. Підлужна, Н. Цветкова, Л. Ловінська, М. Чумаченко, Ю. Івахів, та інших.

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Проте необхідність у відповідності складання фінансової звітності до міжнародних стандартів шляхом удосконалення методики заповнення його статей, визначає необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Постановка завдання полягає в удосконаленні ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності сільськогосподарськими підприємствами; внесенні змін до законодавчо-нормативної бази, яка буде задовольняти вимоги і потреби користувачів, розширенні інформації у формах фінансової звітності для точності розрахунків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерська фінансова звітність є атрибутом ринкової економіки, призначення якої полягає у забезпеченні взаємозв'язку суб'єкта господарювання і з окремими учасниками та суспільством для підтримання й нарощування капіталу за раціональними сферами діяльності.

Метою введення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої, неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Фінансова звітність підприємств і організацій побудована на основі положень (стандартів) бухгалтерського обліку і потрібна державним органам для зведення показників за галузями народного господарства і, в цілому по країні. А також акціонерам, різним організаціям для отримання інформації що до фінансового стану підприємства, здійснення контролю [1].

Сукупність однорідної інформації, відображеної у фінансовій звітності, називають її елементами. Вони є найзагальнішими її компонентами.

В законодавстві України не має встановлених елементів фінансової звітності, але вони є в Національних положеннях (стандарт) бухгалтерського обліку 1, де вказано перелік основних форм звітності і визнання статей фінансових звітів. Також зазначено, що стаття – це елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям НП(С)БО 1.

Існуючі розбіжності між П(С)БО і МСФЗ ускладнюють роботу вітчизняним підприємствам, які вимушені ввести паралельний облік згідно з МСФЗ. Саме

тому, доцільним є введення внутрішньої фінансової звітності для прийняття вірних управлінських рішень та більш повного вивчення діяльності суб'єкта господарювання. У стандартах бухгалтерського обліку не відображаються форми, які ведуться внутрішньо на підприємстві, оскільки як внутрішню звітність застосовують лише для контролю показників діяльності. Таким чином, таку звітність можна використовувати як для прогнозу на майбутнє, так і для прогнозування саме рівня ресурсів, які будуть необхідні для подальшого функціонування підприємства.

Сьогодні в Україні економічна діяльність характеризується процесами адаптації до практики світової економіки. Саме ці процеси вказують на потребу зміни положень міжнародного законодавства в національне. Таке реформування бухгалтерського обліку і фінансової звітності – надзвичайна подія в економічній діяльності країни, тому подальшого розгляду потребують питання адаптації принципів міжнародної практики обліку і звітності суб'єктів господарювання до національної системи бухгалтерського обліку.

7 лютого поточного року, відбулися зміни в законодавстві, що стосуються вимог складання і подання фінансової звітності в Україні. Це стало першим етапом вдосконалення нормативно-правових засад бухгалтерського обліку. Важливим є те, що невідповідності, що були в П(С)БО 1 було виправлено і вдосконалено в такому правовому акті як НП(С)БО 1, яке є більш повним, а також охоплює більше коло користувачів, а саме, суб'єктів малого підприємництва і суб'єктів господарювання іноземного походження.

Можливо саме ці зміни дадуть можливість власникам підприємства адаптувати сучасний облік під конкретні умови своєї діяльності.

Для більш удосконаленого ведення обліку, можна звернути увагу розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства. Такий контроль за коштами, призведе до отримання більш чіткої інформації щодо забезпеченості і можливості суб'єкта господарювання купувати певну сировину чи відмовитися від неї. Змінами можуть бути і статті в балансі, які містять інформацію про: структуру капіталу (аспект фінансування); структуру майна для отримання

інформації про кредитоспроможність (аспект інвестування); взаємозв'язок структури капіталу і майна, що характеризуватиме платоспроможність підприємства.

Зміни можна здійснити і в формі № 2 “Звіт про фінансові результати”, оскільки завдяки йому оцінюється майбутня прибутковість, визначається вартість власних позикових коштів, і саме дані форми № 2 мають важливе місце під час вирішення питань інвестування оптимізації податкової та дивідендної політики.

Вдосконалити діючу форму можна за допомогою таких підходів:

1. Послідовність відображення доходів і витрат за видами діяльності.
2. Статті з відображенням фінансового результату виділити окремо від основної, іншої операційної, інвестиційної, фінансової діяльності.
3. Для більш ретельного аналізу якості отриманого прибутку елементи операційних витрат наводити в розрізі класифікації витрат за функціями.
4. Виключити з форми рядки 200-210, одночасно необхідністю є розкриття доходів і витрат внаслідок стихійного лиха, аварій в примітках до фінансової звітності [5].

Як висновок, можна зазначити, що для вирішення проблем з невідповідністю П(С)БО до МСФЗ, не потрібно намагатися виправити всі недоліки одразу за допомогою різних методологічних прийомів, тому що це може призвести до неможливості зіставлення даних бухгалтерського обліку в кінцевому результаті. Потрібно знайти одне правильне рішення цієї ситуації, яке буде задовольняти різних суб'єктів господарювання. А саме удосконалити законодавчо-нормативну базу, яка буде єдиною для введення і складання фінансової звітності сільськогосподарськими підприємствами. Врахувати наведенні пропозиції, які допоможуть в структурі фінансово-господарського контролю будь-яких суб'єктів господарювання не залежно від форм власності. Також необхідно скоригувати, а саме розширити інформацію у деяких формах звітності, що дасть можливість вірно розрахувати макроекономічні показники при зіставленні даних бухгалтерського обліку з іншими звітними періодами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цветкова Н. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень / Н. Цветкова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 3. – С. 14-27.
2. Івахів Ю. Композиційні та загально методичні аспекти фінансової звітності / Ю. Івахів // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 8. – С. 20-29.
3. Голов С. Актуальні питання практики застосування МСФЗ в Україні / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 5. – С. 3-14.
4. Чумаченко Н. Сучасний підхід до розвитку фінансової звітності відповідно до основних напрямів інституціональних теорій / Н. Чумаченко, Т. Кучеренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 8. – С. 12-19.
5. Підлужна Н. М. Удосконалення методики складання фінансової звітності / Н. М. Підлужна // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 2 (6). – С. 223-226.

УДК 336.225.53:338.43

ПІЛЬГОВА ЕВОЛЮЦІЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Ю. Д. Хлинова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано теоретичні підходи до визначення змісту податкових пільг і проведено оцінку сучасного стану їх використання у податковій системі, а також надано пропозиції щодо підвищення ефективності застосування пільгового оподаткування.

Ключові слова: пільги, податки, аграрний сектор економіки, податкове регулювання

Актуальність дослідження. Розвиток національної економіки залежить від злагодженого функціонування усіх її галузей, і особливе місце в цьому контексті відводиться сільському господарству. Галузь сільського господарства є надзвичайно важливою для України, а особливо в умовах фінансової кризи, коли сільськогосподарська продукція формує важливу статтю вітчизняного експорту. Відповідно, підтримці розвитку цього сектора національної економіки приділяється значна увага з боку держави. Оподаткування сільськогосподарських

товаровиробників вирізняється пільговим характером, що проявляється у функціонуванні спеціальних податкових режимів і наявності податкових пільг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам податкового регулювання економічних процесів присвячені наукові праці В. П. Вишневського, В. М. Геєця, І. О. Луніної, В. М. Мельника, М. В. Романюка, А. М. Соколовської, Л. М. Шаблистої та інших. Використання нових підходів в оподаткуванні, окремі результати реалізації новацій Податкового кодексу України [4] потребують проведення оцінки застосування пільгового оподаткування України та формування відповідних науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності застосування пільгових режимів оподаткування.

Метою статті є аналіз теоретичних підходів до визначення податкових пільг, провести оцінку сучасного стану їх використання та запропонувати шляхи підвищення ефективності застосування пільгового оподаткування.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкових відносин в аграрному секторі економіки, особливо в період його адаптації до правил вільної торгівлі, на перший план виходять питання підтримки вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції та підвищення його конкурентоспроможності, з обліком зобов'язань, які взяла на себе Україна як член СОТ.

За таких умов, виникають питання щодо збалансування обліку податкового тягаря і використання, у зв'язку із цим, податкових пільг як регулятора розвитку аграрного сектору економіки.

Потреба у розв'язанні даної проблеми зумовлена ще й тим, що серед вітчизняних і зарубіжних науковців існують різні погляди на необхідність пільг.

Пільга – це звільнення платника податку, яке враховує його особливості, від сплати податку. Н.П. Кучерявенко виділяє три основні моменти: 1) пільга – це звільнення саме від сплати, а не від обов'язків сплати податку; 2) звільнення можливе у різних обсягах (повне і часткове); 3) особливості платника можуть характеризувати як його риси, так і конкретного виду діяльність, яку він здійснює [1, с. 2].

Податкові пільги можна класифікувати по-різному:

1. Вирахування – зменшення об'єкта оподаткування на величину його певних складових частин.
2. Знижка – пільга, що зменшує податкову базу або суму податку на певну величину.
3. Податковий кредит – вид пільги, при якому звільнення стосується загальної суми податкового платежу, нарахованої до сплати [1, с. 2].

Сільське господарство є одним з найбільш ризикованих та, водночас, найважливіших для життєдіяльності суспільства виробництвом. Для його стабілізації та розвитку починаючи з 1999 р. державою була вжита низка заходів щодо реформування аграрного сектора економіки. Пріоритетними заходами на цьому етапі були трансформація відносин власності у сільському господарстві, розвиток інфраструктури аграрного ринку, система кредитування сільськогосподарського товаровиробника та податкове регулювання аграрної економіки [1, с. 3].

Сьогодні на державну допомогу можуть розраховувати, передусім, новостворені і фінансово нестійкі господарства. Таке правило діє у більшості держав, де застосовують різні форми податкових та інших пільгових режимів – від податкових ставок єдиного сільськогосподарського податку до пільгового кредитування сільгоспвиробників, надання субсидій і встановлення гарантованих закупівельних цін та державних закупівель сільськогосподарської продукції.

В Україні до кінця 1990-х років єдиним привілеєм для сільгоспвиробників була пільга щодо податку на прибуток у частині доходів, отриманих від виробництва сільгосппродукції та продуктів її переробки. Занедбана на той час аграрна галузь і ймовірність продовольчої кризи змусили законотворців запровадити пільговий режим оподаткування сільського виробника – фіксований сільськогосподарський податок. За даними експертів, ФСП нині сплачують до 95 % аграріїв. Це дає їм змогу вести просту звітність, а також не сплачувати податок на прибуток, земельний податок, збір за спеціальне використання води, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності [3, с. 52].

Спеціальний режим оподаткування сільгоспвиробників у формі фіксованого сільськогосподарського податку в Україні діє вже 13 років. Як альтернативу загальній системі оподаткування його запровадили спочатку в 1998 р. у трьох районах – Глобинському (Полтавщина), Старобешівському (Донеччина), Ужгородському (Закарпатська область), а з 1999 р. – по всій Україні. Найбільше виграли від запровадження ФСП підприємства тваринницької галузі, виробники рентабельних видів рослинницької галузі, переважно зернових та соняшнику, виробники цукрових буряків, картоплі, плодів, ягід і винограду.

Ефективність нововведень підтверджує статистика. Протягом 1999-2004 рр. рівень податкового навантаження на платників цього податку не перевищував 2,5 грн на 100 грн виручки. Завдяки цьому підвищився рівень заробітної плати найманих працівників.

Починаючи з 2004 р., щоб запобігти зловживанням у сфері справляння ФСП та зменшити несанкціоноване користування пільгами, мінімальну одержану від реалізації сільгосппродукції частку доходу, необхідну для підтвердження статусу платника ФСП, збільшили з 50 до 75%.

Коло платників ФСП розширилось у 2005 р., коли пільговим оподаткуванням могли скористатися господарства, що займалися розведенням, вирощуванням та виловом риби. Відтоді незмінним лишився об'єкт оподаткування ФСП для сільгоспвиробника – площа сільськогосподарських угідь або земель водного фонду, що перебуває у його власності або надана йому в оренду.

Від моменту запровадження ФСП його сплата ґрунтується на номінальній вартості землі і не поділяє платників на великих і дрібних. Хоча, за інформацією Мінагропрому України, структура АПК поступово змінюватиметься на користь середніх та малих підприємств, роль яких посилюватиметься поряд із великими господарствами [3, с. 53].

Крім того, податковим законодавством передбачено ще низку пільг для сільськогосподарських підприємств: спеціальний режим оподаткування ПДВ;

виплата дотацій сільськогосподарським виробникам за продані ними переробним підприємствам молоко та худобу у живій масі; оподаткування ПДВ діяльності переробних (м'ясо-молочних) підприємств; звільнення від оподаткування операцій з видачі сільськогосподарської продукції власного виробництва сільськогосподарським товаровиробникам фізичним особам, власникам земельних паїв [1, с. 4].

Важливість пільгових режимів оподаткування сільгоспвиробників підкреслюється тим фактом, що їх наявність забезпечує приблизно 50% прибутковості сільгосппідприємств, а в окремих секторах аграрного виробництва (наприклад, в тваринництві) збереження позитивних економічних результатів роботи повністю залежить від наявності податкових пільг (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахункова сума податкових пільг для АПК в 2013 році

Пільговий податковий режим	Сума пільг, млн грн
Спеціальний режим оподаткування ПДВ	14775
Фіксований сільськогосподарський податок	3500
ПДВ підприємств із переробки молока та м'яса	1625
Загалом	19900

Джерело: розроблено автором за даними державного комітету статистики

Крім підтримки прибутковості сільськогосподарських товаровиробників пільгові режимі оподаткування відіграють важливу роль з точки зору вирівнювання економічних стимулів в різних секторах аграрного виробництва (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень рентабельності в рослинництві і тваринництві, %

Рік	Рослинництво	Тваринництво
2000	-1	-33,8
2001	18,3	-6,6
2002	4,9	-19,8
2003	12,6	-18,8
2004	8,1	-11,3
2005	6,8	5
2006	2,8	-11
2007	15,6	-13,4

Продовження табл.2

2008	13,4	0,1
2009	13,8	5,5
2010	21,1	7,8
2011	27	13
2012	21,9	14,2

Джерело: розроблено автором за даними Державного комітету статистики

Фіксований сільськогосподарський податок, при нарахування якого базою є нормативна грошова оцінка земель, що знаходяться в обробітку господарюючих суб'єктів, є “більш вигідним” для тваринництва. Однак навіть із урахуванням його застосування, середня рентабельність тваринництва протягом останніх 12 років є нижчою, чим рентабельність рослинництва. Таким чином, наявність ФСП лише частково усуває дисбаланси в прибутковості рослинництва і тваринництва.

Проте, слід зазначити, що деякі специфічні умови оподаткування сільськогосподарської продукції певною мірою зменшують ефект від пільгового оподаткування аграріїв.

Висновки. За час дії пільгових режимів оподаткування суттєво зросли обсяги валової продукції сільського господарства. Так, за період з 1999 по 2011 рік обсяги сільськогосподарського виробництва зросли на 70%. Водночас потенціал зростання в галузі далеко не вичерпаний, зокрема продуктивність в рослинництві і тваринництві є приблизно вдвічі нижчою у порівнянні із розвинутими країнами. Таким чином, при збереженні податкових пільг можна розраховувати на подальше підвищення обсягів валової продукції в галузі. Натомість значна кількість сільськогосподарських підприємств навіть за наявності податкових пільг працює на межі збитковості. Зокрема, мова йде про такі галузі як картоплярство (рівень рентабельності в 2012 р. за даними Держстату мінус 21,4%), овочівництво (-7,4%), виробництво ВРХ (-29,5%), виробництво м'яса птиці (-6% для підприємств, що не мають власного виробництва кормів) та деякі інші.

Для цих галузей та низки виробників, що ще не досягли оптимальної ефективності виробництва (загалом, кількість збиткових підприємств в останні роки становить від 17 до 30%), скасування податкових пільг призведе не до зменшення інвестицій, а до зменшення обсягів виробництва. Зокрема, за розрахунками економістів, ефект від втрати податкових пільг для аграрної галузі може зводитись до зменшення валової продукції сільського господарства на 8-10%. Незважаючи на те, що даний ефект буде “розтягнутий” в часі, очевидною видається зупинка розвитку аграрного виробництва під впливом втрати податкових пільг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. Е. Пільги в системі податкового регулювання розвитку аграрного сектору економіки України / К. Е. Азізова // Науковий вісник НУБіП України. – 2010. – С. 1-7.
2. Коротун В. І. Практика використання податкових пільг в Україні / В. І. Коротун // Вісник ЖДТУ. – № 1 (59). – 2012. – С. 267–270.
3. Кричун П. Пільгова еволюція / П. Кричун // Вісник податкової служби України. – № 7. – 2013. – С. 52–53.
4. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
5. Система податкових пільг для агропромислового комплексу України

УДК 651:314

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ФІНАНСОВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ**

А. С. Мінаєва, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядається проблема зміст внутрішнього аудиту фінансових результатів, необхідність створення служби внутрішнього аудиту на сільськогосподарських підприємствах, а також розкриваються проблеми та тенденції розвитку внутрішнього аудиту фінансових результатів в Україні.

Ключові слова: внутрішній аудит, фінансові результати, необхідність внутрішнього аудиту, організація внутрішнього аудиту, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Діяльність підприємств в сучасних умовах супроводжується різноманітними ризиками, оскільки пов'язана із законодавчою невизначеністю відносно майбутнього та перспектив подальшого розвитку. Перед керівниками підприємств постають задачі прогнозування, оцінки ризиків та створення ефективної системи управління. Тому спостерігається зростання ролі внутрішнього аудиту, правильне застосування якого може підвищити ефективність діяльності компанії. У цих умовах актуальною стає проблема розкриття поняття внутрішнього аудиту та визначення його ролі в управлінні господарською діяльністю підприємства.

У зв'язку із трансформацією української економічної системи виникає необхідність удосконалення аудиту, а зокрема у підприємствах аграрного сектора. Тому, аудит фінансових результатів сільськогосподарських підприємств є актуальною темою дослідження, оскільки саме він може забезпечити достовірну перевірку і надання ґрунтовного висновку щодо достовірності

показників фінансових результатів, факторів, що впливають на прибутковість (збитковість) досліджуваних підприємств.

Аналіз останніх наукових досліджень. Значний внесок у становлення та організації аудиту сільськогосподарських підприємств зробили М. Т. Білуха, Г. П. Журавель, Т. В. Микитенко, Г. Б. Назарова, Р. А. Сагайдак, Т. М. Чернявська та ін. Однак у теорії та практиці аудиторської діяльності питання аудиту фінансових результатів виробничої і комерційної діяльності суб'єктів господарювання, особливо аграрної сфери, висвітлено фрагментарно.

Метою статті є дослідження особливостей організації внутрішнього аудиту фінансових результатів та напрямів його впровадження на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Внутрішній аудит є видом незалежної діяльності, яка проводиться на окремому підприємстві з метою встановлення фактичного стану справ суб'єкта господарювання і пошуку ефективних рішень існуючих проблем [1].

Від наявності налагодженого внутрішньогосподарського контролю багато в чому залежить правильна побудова й чітке функціонування системи обліку на підприємстві. Проте внаслідок різних причин існуюча на підприємстві система внутрішньогосподарського контролю не завжди має достатній рівень ефективності.

На прикладі країн з розвинутою ринковою економікою бачимо, що для того, щоб проводити перевірку, необхідно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, працівники якої повинні досконало знати специфіку організації, її організаційно-економічну структуру, структуру управління, об'єкти контролю, коло питань, які повинні бути висвітлені при перевірках, володіти технікою і методикою проведення перевірок, добре знати законодавчі і нормативні акти, вміти опрацювати матеріали перевірок, визначати шляхи попередження і ліквідації недоліків та втрат, захищати законні інтереси власників в судових інстанціях, однак внутрішні аудитори не зобов'язані мати сертифікат [2].

Потреба у створенні внутрішнього аудиту фінансових результатів в Україні виникає на самперед на великих підприємствах з різними видами діяльності, зі складною розгалуженою структурою і великою кількістю територіально віддалених філій, дочірніх підпорядкованих підприємств [3].

Організація процесу внутрішнього аудиту фінансових результатів зумовлена необхідністю надання користувачам результатів діяльності служби внутрішнього аудиту достовірної інформації про діяльність підприємства та розробки пропозицій щодо удосконалення діяльності підприємства.

На думку Р. А. Сагайдак, аудиторська перевірка фінансових результатів є однією з найскладніших у практиці аудиторських перевірок. Це обумовлено тим, що цей вид аудиторських перевірок узагальнює всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства [4].

Внутрішній аудит фінансових результатів має на меті перевірку і підтвердження реальності і достовірності показників Звіту про фінансові результати та їх використання, встановлення вірогідності даних первинних документів щодо визначення доходів та формування фінансових результатів, повноти та своєчасності відображення первинних даних в облікових регістрах, відповідності методики обліку доходів від реалізації, інших операційних, фінансових та інвестиційних доходів, надзвичайних доходів чинним нормативним документам.

Зважаючи на складність категорії “фінансові результати” (на її формування впливають особливості визнання та оцінки доходів і витрат) доцільно виокремити наступні етапи аудиту фінансових результатів сільськогосподарських підприємств:

1. Вивчення облікової політики, визначення рівня достовірності висвітлення обліку фінансових результатів. Аудитору слід ознайомитись з особливостями галузі специфікою виробничої діяльності підприємства і технологією виробництва продукції.

2. Проведення тестування системи бухгалтерського обліку та системи внутрішнього контролю, визначити чи ведуть облік витрат за видами культур,

худоби, віковими групами тварин, виробничими підрозділами; чи ведуть аналітичний облік руху продукції на всіх стадіях внутрішньогосподарського обороту; чи здійснюється коригування планової собівартості сільськогосподарської продукції в кінці року після розрахунку фактичної собівартості. Оцінка суттєвих викривлень.

3. Визначення доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Реальність обсягів реалізації встановлюють за допомогою зустрічних перевірок, взаємозвірка документів: транспортних накладних, приймальних квитанцій, дорожніх листків, журналу вагаря, відомостей руху зерна та іншої продукції, реєстрів реалізації продукції, касових книг і ордерів (у разі реалізації за готівку).

4. Визначається собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Аудитору слід звернути увагу на первинні документи які фіксують збирання врожаю й оприбуткування готової продукції рослинництва, оскільки це є найвідповідальнішим моментом в діяльності будь-якого сільськогосподарського підприємства, бо від того, наскільки правильно організовано облік, залежить правильність калькулювання собівартості усієї продукції та її одиниці.

Наступним етапом буде аудит у розрізі джерел формування прибутку.

Після проведення аудиторської перевірки аудитор повинен надати керівнику сільськогосподарського підприємства аудиторський висновок та звіт [5].

Результати внутрішнього аудиту не можуть вважатися досягнутими, поки не будуть впроваджені рекомендації і усунені виявлені відхилення.

У процесі організації внутрішнього аудиту фінансових результатів необхідно пам'ятати, що він повинен бути організований на такому рівні, щоб результат діяльності служби внутрішнього аудиту об'єктивно відображав інформацію, яка перевіряється, а також був доступний для розуміння всім користувачам такої інформації. Для виконання даної умови внутрішнім аудиторам необхідно дотримуватись принципів при організації внутрішнього аудиту.

Висновки. Внутрішній аудит фінансових результатів сільськогосподарських підприємств є актуальною темою, оскільки в цій галузі є багато особливостей, які без детального вивчення важко врахувати. Складність методики і суб'єктивність при її проведенні, змушують аудитора застосовувати додаткові аудиторські процедури.

Створення додаткового підрозділу на сільськогосподарських підприємствах дуже затратне, проте, визначивши оцінку ефективності роботи внутрішніх аудиторів, то витрати на утримання служби внутрішнього аудиту є незначними у порівнянні з тим позитивним ефектом, який дадуть результати проробленої аудиторської роботи. Саме тому функціонування даної служби на підприємстві є надійною гарантією недопущення у майбутньому необґрунтованих та незаконних дій працівників і стане невід'ємною складовою успішного розвитку сільськогосподарських підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Утенкова К. О. Внутрішній аудит в аграрних підприємствах: проблеми і перспективи / К. О. Утенкова // Облік, звітність та аудит підприємств – 2010. – С. 34.
2. Сагайдак Р. А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності і сільськогосподарських підприємств / Р. А. Сагайдак // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1038/35/>
3. Максименко І. Я. Внутрішній аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства / І. Я. Максименко // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 1 – С. 294-296.
4. Сагайдак Р. А. Аудит фінансових результатів сільськогосподарських підприємств: суть та основні аспекти організації // Р. А. Сагайдак, Т. М. Чернявська // [Електронний оесурс] – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua>
5. Мазур В. П. Методичні аспекти аудиту фінансових результатів діяльності аграрних підприємств / В. П. Мазур // Облік та фінанси АПК.– 2010. – № 3 – С.110-113.

УДК 657.6:658.11

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Т. А. Алуной, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано роль і місце внутрішнього аудиту в економічній діяльності підприємства, наведені проблеми його організації і доцільність створення відділу внутрішнього аудиту.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, ризик, внутрішній контроль.

Актуальність проблеми. Роль і значення внутрішнього аудиту в системі управління та внутрішньогосподарського контролю визначається її взаємозв'язками з іншими службами та підрозділами підприємства. Провідне місце тут посідає організація послідовного та багатопланового внутрішнього аудиту, без якого складно вистояти в боротьбі з конкурентами.

Використання внутрішнього аудиту на підприємства надає можливість забезпечити та збільшити рівень об'єктивності бухгалтерської та фінансової інформації підприємства, а також здійснювати оперативний контроль щодо усієї виробничо-господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток наукової думки про внутрішній аудит належить таким вченим як Бондар В. П., Діденка С. В., Караченцова І. О, Каменської Т. П., Проскуріної Н. А, Сонін О. В., Рибчинка М. Ф. та інших.

Метою написання статті є визначення аспектів удосконалення організації внутрішнього аудиту на підприємстві.

Виклад основного матеріалу Потреба у внутрішньому аудиті обумовлена тим, що верхня ланка управління не в змозі здійснити безпосередній контроль

повсякденної діяльності структурних підрозділів підприємства. Тому виникає потреба в інформації, що формується на нижчому рівні. Управлінці часто не володіють специфічними інструментами перевірки, тому не можуть своєчасно виявити приховані недоліки і відхилення, а внутрішні аудитори забезпечують захист від помилок і зловживань, визначають “зони ризику”, можливість усунення майбутніх недоліків або відхилень, допомагають ідентифікувати і “посилити” слабкі сторони в системі управління. Для підвищення загального рівня якості управлінських кадрів і професійної підготовки менеджерів господарюючих суб’єктів стає актуальним на сучасному етапі господарювання запропонувати систему внутрішнього контролю. З метою більш ефективного управління створюється служба внутрішнього аудиту, яка дозволяє попереджувати і оперативно виявляти поточні проблем. Потреба у внутрішньому аудиті виникає у зв’язку з тим, що система внутрішнього контролю за станом обліку має тенденцію з плином часу змінюватись, якщо відсутній механізм постійної її верифікації. Відомо, що за відсутності контролю і оцінки персонал починає працювати недбало. Крім того, незалежно від якості системи контролю, можливі навмисні викривлення реального стану справ.

Здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві – це основна ділянка функціонування системи внутрішнього контролю, яка полягає в перевірці діяльності певного структурного підрозділу та винайденні шляхів її удосконалення. Внутрішній аудит здійснюється на попередній стадії виконання комерційної, технологічної або фінансової угоди, у процесі її проходження і після завершення. Він дає експертну науково обґрунтовану оцінку господарським операціям і процесам.

Внутрішній аудит аналізує ситуацію ризику і застерігає від банкрутства, використовує ноу-хау для збільшення прибутку й ефективності нової технології, вживає заходів, що сприяють фінансовій діяльності підприємства.

Внутрішньогосподарський аудитор забезпечує адміністрацію цінною інформацією для прийняття рішень, які стосуються ефективного функціонування бізнесу. Він не залежить від функціонального управління, але не може не

залежати від реальної ситуації. Зовнішні користувачі не завжди покладаються на інформацію, що перевірена внутрішнім аудитором, через відсутність у нього незалежності – це найголовніша відмінність між результатами роботи внутрішніх аудиторів і аудиторських фірм. Водночас зовнішній аудит поєднує користувачів інформації та її елементів, встановлює довіру між ними, сприяє прозорості ринку і розширенню ділових контактів.

Основні об'єкти внутрішнього аудиту визначаються керівником підприємства і можуть бути:

- стан і ведення бухгалтерського фінансового обліку;
- фінансова звітність, її вірогідність;
- стан необоротних активів і запасів;
- забезпеченість підприємства власними обіговими коштами;
- платоспроможність і фінансова стійкість;
- система управління підприємством;
- робота економічних і технічних служб підприємства;
- оподаткування: правильність визначення доходу, що підлягає оподаткуванню, своєчасність і повнота сплати податків;
- планування, нормування і стимулювання;
- внутрішньогосподарський контроль;
- виробничо-господарська діяльність;
- достовірність проектно-кошторисної документації тощо.

Якісне здійснення внутрішнього аудиту залежить передусім від вдалої організації його процесу, який слід покласти на керівника підприємства та служби внутрішнього аудиту, при взаємодії яких можливо створити необхідне внутрішнє нормативне забезпечення та порядок організації внутрішнього аудиту, необхідних для здійснення внутрішнього аудиту, який би внаслідок своєї діяльності приносив би максимальну користь підприємству [2].

Законодавчі норми регулювання здійснення внутрішнього аудиту в Україні потребує доопрацювання. Для того, щоб внутрішній аудит правильно виконував свою роботу, потрібна законодавча база. На відміну від зовнішнього аудиту, для

регламентації якого було прийнято Закон України “Про аудиторську діяльність” від 23.04.1993 р., діяльність внутрішнього аудиту на рівні закону не регламентована. Проте, деякі документи певним чином регулюють питання внутрішнього аудиту. Зокрема, МСА 610 “Розгляд роботи внутрішнього аудиту” встановлює положення і надає рекомендації зовнішнім аудиторам при розгляді роботи внутрішнього аудиту, і разом з тим, жодним чином не регламентує процедури внутрішнього аудиту. Нажаль, в Україні відсутній єдиний нормативний документ, який регулював би відносини у сфері внутрішнього аудиту. Тому, складається ситуація, коли кожний контролюючий орган намагається визначити свою термінологію, стандарти і процедури їх здійснення, що негативно впливає на організацію внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудиту має як позитивні риси, так і недоліки, основними з організацій яких є:

- відсутність законодавчої бази;
- компетенції фахівців з аудиту відповідно до сучасних вимог, для ведення сучасного аудиту необхідні не тільки великі управлінські, фінансові, технічні зусилля, а й спеціальні знання людських аспектів організації виробництва, висока кваліфікація в галузі трудового права, уміння користуватися соціально-економічними показниками й інші знання у сфері управління трудовими ресурсами;
- організація процесу внутрішнього аудиту досліджено на недостатньому рівні, оскільки відсутній практичний аспект висвітлення даного питання.

Позитивними рисами організації внутрішнього аудиту на підприємстві є:

- внутрішній аудит допомагає забезпечити ефективність діяльності апарату управління щодо захисту законних майнових інтересів підприємства;
- удосконалює систему бухгалтерського обліку і сприяє підвищенню ефективності роботи;
- контролює реалізацію, надходження грошових коштів, придбання товарів і послуг тощо;

– зміцнює фінансовий стан підприємства.

Більшість стандартів зовнішнього аудиту можна використовувати для внутрішнього аудиту щодо планування аудиту, поняття аудиторського ризику, оцінки впливу внутрішнього контролю на достовірність бухгалтерської звітності та ін. Характерна відмінність стандартів внутрішнього аудиту полягає в тому, що вони сприяють забезпеченню ефективності управління підприємством. Тому стандарт внутрішнього аудиту повинен містити обґрунтування рішень, які приймає керівництво щодо усунення (попередження) виявлених порушень у постановці обліку, звітності, документообігу, облікової політики тощо. До того ж, кожне рішення повинно включати конкретні пропозиції структурним підрозділам підприємства і посадовим особам. У пропозиціях повинен бути визначений зміст рішення, порядок його прийняття і виконання, а також усі необхідні для цього організаційні й економічні умови. До таких умов належать: введення нових регламентів або зміна існуючих; зміна посадових прав, відповідальності й обов'язків; зміна схем підлеглості посадових осіб; введення нових або модернізація існуючих нормативів витрат і використання ресурсів.

У службі внутрішнього аудиту повинні працювати переважно працівники з вищою освітою. Бажано, щоб до цієї служби залучались працівники, які б мали ґрунтовні знання не тільки з обліку і аудиту, а й фінансів, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу.

Без чітко визначених функціональних обов'язків і достатньо високої кваліфікації працівників внутрішнього аудиту мета створення такої служби не буде досягнута, тому в посадових інструкціях внутрішніх аудиторів слід чітко фіксувати як права, так й обов'язки.

Функціональні обов'язки керівника служби внутрішнього аудиту проявляються на початковій, дослідній і завершальній стадіях аудиту. Вони визначаються Положенням про відділ внутрішнього аудиту, яке затверджує власник (керівник) підприємства.

Висновки. Використовуючи внутрішній аудит, ми отримуємо змогу підвищити ефективність господарської діяльності. Можливості зменшення рівня

невизначеності у ринковому середовищі та знищення загальної ризикованості бізнесу. Посилюється роль внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки навіть самим фактом його існування, адже у цьому випадку він відіграє роль профілактичного заходу, спрямовується на вдосконалення господарської діяльності організації. Він допомагає організації, досягти, поставлені цілі, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності управління ризиками, контролю та системи корпоративного управління.

До основних напрямів розвитку внутрішнього аудиту в Україні слід віднести, насамперед, нормативне та методологічне забезпечення, що спричинятиме поліпшенню в самих принципах, методах, методології та процедурах внутрішнього аудиту. Також не слід забувати і про відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Журавлева Д. Г. Внутрішній аудит: необхідність впровадження в сучасних умовах / Д. Г. Журавлева // Матеріали все української науково-практичної конференції “Майбутнє – аудит”. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – С. 270–271
2. Філозоп О. В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві / О. В. Філозоп // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – № 1. – С. 370-375.
3. Кравченко В. В. Проблеми та перспективи розвитку внутрішнього аудиту в сучасних умовах господарювання / В. В. Кравченко // Наукові праці КНЕУ: Економічні науки. – 2010. – № 17. – С. 32-35.
4. Подолянчук О. А. Значення внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства / О. А. Подолянчук // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 479-481.

УДК 657.6:004.4

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ В КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О. В. Боєва, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто питання проведення аудиту з використанням сучасних комп'ютерних технологій, зокрема проведено аналіз представлених на сучасному програмному ринку облікових та аудиторських програмних продуктів. Запропоновано концептуальні підходи на основі інтеграції Міжнародних стандартів аудиту. Описано деякі можливості автоматизованих програм із ведення бухгалтерського обліку та аудиту. Зосереджено увагу на можливих шахрайствах та інших недоліках застосування комп'ютерної техніки.

Ключові слова: аудит, програмний продукт, види аудиторських комп'ютерних програм, шахрайство з використанням комп'ютерної техніки, інформаційна технологія.

Постановка проблеми. Динамічні зміни в економіці України за часів незалежності, зокрема в останні роки, обумовили потребу модернізації національної системи фінансово-економічного контролю, її адаптації до ринкового середовища сьогодення, внаслідок чого у державі відбулося становлення і подальший розвиток нової прогресивної підсистеми фінансово-економічного контролю – аудиту, як незалежної перевірки суб'єктів господарювання. Сучасний ринок аудиторських послуг України досить бурхливо розвивається, і поступово переходить до рівня у країнах з розвинутою економікою, де сучасне господарювання фактично не можливе без аудиту. Як результат – на практиці має місце недооцінка можливостей аудиту, відсутність кваліфікованих кадрів, недосконала нормативно-правова база регулювання аудиторської діяльності, а бурхливий розвиток комп'ютерної техніки та сучасних інформаційних технологій викликав необхідність визначення напрямів створення

ефективної методики аудиту у комп'ютерному середовищі, що покращить його якість.

Аналіз основних досліджень. Питанню використання комп'ютерної техніки і програм в аудиті приділяють увагу багато науковців: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, В. Н. Давидов, М. Я. Дем'яненко, К. П. Дудка, В. М. Жук, М. Ф. Кропивко, А. М. Кузьмінський, В. Б. Моссаковський, В. С. Рудницький, П. Т. Саблук, Л. С. Шатковська тощо. Вклад у дослідження автоматизації обліку зробив С. В. Івахненков. У своїй монографії “Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології” він розглядає ряд теоретичних та практичних питань, пов'язаних зі змінами у контрольній діяльності, зумовленими застосуванням інформаційних технологій. Автор розробив та обґрунтував оцінку аудиторських ризиків, висвітлив методику перевірок комп'ютерних систем бухгалтерського обліку, а також основні підходи до автоматизації проведення аудиторської перевірки.

Метою даної статті є дослідження специфіки аудиторської діяльності в комп'ютерному середовищі та виявлення можливості шахрайства у таких умовах.

Виклад основного матеріалу. Бурхливий розвиток комп'ютерної техніки змушує всі сфери суспільного життя автоматизувати свій вігляд та існувати в єдиній глобальній комп'ютерній мережі. Тому перед аудиторами постало завдання пристосування технології своєї роботи або навіть значної її зміни з використанням спеціальних методів і комп'ютерних програм при проведенні аудиту фінансової звітності підприємств, які застосовують автоматизовані фінансово-облікові системи. В наслідок цього виникає потреба у постійному оновленні фактично всіх Міжнародних стандартів аудиту, що видаються Міжнародною федерацією бухгалтерів, в яких найбільших змін зазнають саме стандарт і положення про Міжнародну аудиторську практику, що стосуються комп'ютеризації аудиту [2].

Кожна аудиторська фірма (аудитор) при створенні автоматизованої системи для проведення аудиту на етапі його планування змушена обирати

відповідну комп'ютерну програму. Під час роботи із спеціальними аудиторськими програмами аудитор виконує такі процедури як визначення завдань необхідних для вирішення при аудиті за допомогою спеціального програмного забезпечення; аналіз форми і методу обліку, що здійснюється на підприємстві, оцінка можливості використання аудиторського програмного забезпечення; налагодження стандартних програмних засобів і розробка нових; адаптація існуючих програм до фактичних облікових даних; формування комп'ютерного висновку по перевірених позиціях [3].

На сьогоднішній день ринок прикладних програм досить різноманітний і неоднорідний, що є результатом впливу трьох основних факторів: постійно зростаючі вимоги до споживачів, кон'юнктурний світогляд більшості розробників, нестійке нормативно-правове середовище [4].

Комп'ютерні програми можна поділити на кілька видів (табл. 1).

Практика свідчить, що при проведенні аудиту використовуються існуючі програми бухгалтерського обліку, юридичні бази даних, програми аналізу фінансово-господарської діяльності та інші спеціальні програми.

Таблиця 1

Види комп'ютерних програм

Види комп'ютерних програм	Характеристика
Операційні системи	забезпечують роботу програми, перетворюючи її функції у набір виконуваних комп'ютером команд
Системне програмне забезпечення	забезпечує повноцінну роботу пристроїв комп'ютера та підтримує його технічне обслуговування
Мови програмування	призначені для створення інших програм і використовуються, як правило, професійними програмістами
Прикладні програми	забезпечують виконання конкретних завдань у різних сферах діяльності
Інші програми	віруси, антивірусні програми, тощо

Джерело: [3]

Комп'ютеризовані методи аудиту – це спеціальні комп'ютерні програми, які використовуються для обробки інформаційних систем підприємства. Насамперед доцільно обґрунтувати відповідність та придатність цих програм для контролю.

На думку Івахненкова С. В. у країнах, де дослідження файлів баз даних в комп'ютерному аудиті є поширеним явищем. Аудитори використовують такі програмні пакети, як ACL або IDEA [3].

IDEA (Interactive Data Extraction and Analysis) – програмний продукт, який був розроблений Канадським інститутом присяжних бухгалтерів для зовнішніх аудиторів. Варто зазначити, що подібна програма ACL (Audit Command Language) також розроблена в Канаді. Таке програмне забезпечення дозволяє аудиторам:

- знайти бухгалтерські проведення, введені у неробочий час;
- знайти бухгалтерські проведення, введені незвичайними користувачами, анонімно або під вигаданими іменами;
- відфільтрувати операції, що є типовими для даного підприємства, з метою виявлення разових та нетипових проведення;
- розрахувати окремі підсумки за рахунками, які потім звіряють із даними роздрукованих та офіційно завірених журналів.

Практика доводить, що можуть бути допущені зловживання і в умовах комп'ютерної обробки даних (КОД). Тобто машина також помиляється переважно через неуважність людини або її незнання. Зважаючи на те, що програмні продукти складаються з окремих алгоритмів, то кваліфікований програміст може дописати новий алгоритм таким чином, щоб заокруглювання цифр.

Можуть бути й інші зловживання на рівні алгоритмів. Допускалися порушення шляхом знищення чи додавання записів і первинних документів по них, коригування формули розрахунків податків та нарахування заробітної плати.

В умовах використання комп'ютерної техніки помилки можуть бути у наступних випадках: під час передачі інформації від однієї програми до іншої; під час коригування головних файлів; під час виправлення помилок, виявлених внаслідок виконання процедур контролю; під час викання персоналом вихідних даних та пристроїв.

Вище наведені приклади свідчать про те, що аудитор не повинен повністю довіряти комп'ютерним програмам. На початку перевірки слід впевнитись, що до комп'ютера коректно введенні всі довідкові дані. На підприємстві, де впроваджена КОД, повинні бути в наявності інструктивні положення, що передбачають дії у екстремальних умовах. Підприємство не повинно бути позбавлене системи відновлення інформації [5].

Стандартні аудиторські програми іноді вмонтовуються у комп'ютерну систему суб'єкта господарювання для подальшого забезпечення аудитора даними. Файл аудиторського контролю включає вбудовування програмних модулів у прикладну систему для забезпечення моніторингу операцій у ній, тестування заходів контролю у комп'ютерних програмах, таких як інтерактивних паролів [1].

З рештою, комп'ютерний аудит може надавати не тільки широкий спектр консультаційних послуг, а й:

- здійснювати аналіз великих масивів фінансових та оперативних даних в електронному вигляді спеціальними програмними засобами для їх підтвердження і виявлення шахрайства;
- надати допомогу клієнту з питань забезпечення інформаційної безпеки;
- перевірити алгоритм комп'ютерних облікових систем клієнтів і консультування з питань їх належної побудови;
- використання сучасних методик аналізу для виявлення найслабших ланок в обліку та аудиті балансу підприємств;
- підвищення якості контролю та зменшення затрат часу аудитора у процесі здійснення аудиторських процедур.

Відповідно до МСА, фактично весь аудит розглядається як комп'ютеризований. Тому коментарі та вказівки щодо комп'ютеризації містяться у кожному стандарті аудиту.

Висновки. Отже, рівень використання комп'ютерних технологій у сучасному аудиті є недостатнім навіть не зважаючи на те, що комп'ютеризація та автоматизація бухгалтерського обліку та аудиту – це великий крок вперед у розвитку цих професій. Аудитор повинен володіти знаннями технологій для того, щоб вміти виявляти зловживання з використанням комп'ютера, а його професійний незалежний висновок й надалі користувався довірою у замовників аудиту. Нині проблема полягає не у автоматизації, а у визначенні програм та комп'ютерних технологій, за допомогою яких можна максимально використати можливості програм у своїх цілях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / Пер. з англ.: О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов, О. О. Зеніна, О. В. Гик, С. Г. Біндер. – К. : Фенікс, 2011.
2. 2010 Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ifac.org/publications-resources/2010>
3. Івахненко С. В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології: наукове видання / С. В. Івахненко – К. : Знання, 2005. – 286 с.
4. Завгородній В. П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. – К. : А.С.К., 1998. – 768 с.
5. Кулаковська Л. Т. Організація і методика аудиту : [навч. посіб.] / Л. Т. Кулаковська, Ю. В. Піча; – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2005. – 560 с.

УДК 657.6:631.145

АУДИТ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М. О. Багіна, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду проблемних питань аудиту фінансових результатів та достовірності і правильності їх визначення.

Ключові слова: витрати, доходи, прибуток, фінансові результати.

Постановка проблеми. Прибуток є основною метою функціонування будь-якого підприємства, який є складовою показника роботи. Ринкові економічні відносини підвищують потребу у достовірній обліковій і звітній інформації про діяльність підприємств. Особлива роль при цьому належить аудиту з метою підвищення ефективності виробництва, раціонального і економного використання ресурсів, зміцнення розрахунково-платіжної дисципліни. У зв'язку з цим важливе значення має чітка організація внутрішнього і зовнішнього контролю щодо формування прибутку, зокрема з боку податкових, аудиторських і внутрішньогосподарських служб.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок щодо висвітлення проблем аудиту формування і використання прибутку аграрних підприємств зазначено у працях таких вітчизняних науковців як Л. Дорогань, В. Загородній, С. Мочерний, Г. Савицька. Однак потребують детального дослідження питання аудиту визначення кінцевого результату, достовірності відображення його у документах за звітний період та його використання.

Метою статті є окреслення області аудиторської діяльності у частині аудиту фінансових результатів відповідно до чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові результати діяльності аграрних підприємств – приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворився у процесі його підприємницької діяльності за звітний період.

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є прибуток або збиток. Прибуток – це грошове вираження основної частини грошових нагромаджень, створюваних підприємствами будь-якої форми власності. Він є показником, що найбільш повно відображає ефективність виробництва, обсяг та якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості [4].

Тому аудит фінансових результатів є одним із найважливіших напрямів перевірки. Метою аудиту фінансових результатів є підтвердження показників фінансових результатів від основної діяльності, фінансові операцій, іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій.

Відповідно до П(С)БО № 15 “Доходи”, доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період [5].

Відповідно до П(С)БО № 16 “Витрати”, витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [6].

Аудитору потрібно підтвердити інформацію, яка відображується у бухгалтерському обліку на рахунку 79 “Фінансові результати”. На початковому етапі аудиту фінансових результатів аудитор слід вивчити специфіку діяльності підприємства, оскільки вона має прямий вплив на організацію обліку фінансових результатів відповідно до встановлених стандартів бухгалтерського обліку.

Спочатку аудитор перевіряє первинний облік, реєстри обліку, головної книги та відповідність даних фінансової звітності та чинному законодавству.

Наступним етапом аудиту формування прибутку аграрних підприємств є встановлення того, чи ведеться на підприємстві облік фінансових результатів окремо по кожному виду діяльності, який дає змогу отримати згруповані дані, необхідні для складання фінансової звітності. Крім того, аудитор перевіряє порядок визначення та правильність списання на фінансові результати адміністративних витрат та витрат на збут.

Аудитор також оцінює правильність та обґрунтованість відображення в обліку доходів і витрат від іншої операційної діяльності, а саме: від реалізації іноземної валюти, інших оборотних активів, операційної курсової різниці, списання заборгованості, отримання (сплати) штрафів, пені та від інших видів операційної діяльності.

У процесі перевірки треба проаналізувати звіт про фінансові результати підприємства, перевірити відповідність формування статей звітності встановленим вимогам, зіставити суми, які наведені у звітності, з даними бухгалтерського обліку та підтвердити їх відповідність [1].

Програма аудиту фінансових результатів – це документ, що містить перелік завдань у визначеній послідовності їх виконання, тобто це докладні інструкції, яких повинні дотримуватися працівники аудиторської фірми в процесі перевірки фінансової звітності та підтвердження показників фінансових результатів аграрних підприємств. За допомогою програми аудиту, аудитор отримує достатні та надійні аудиторські докази, які відіграють важливу роль при складанні аудиторського висновку.

Для розробки програм можна використовувати стандартні аудиторські програми або контрольні листи щодо проведення аудиту, які розробляються аудиторською фірмою. Стандартні аудиторські програми є власними розробками аудиторської фірми, вони втілюють в собі накопичений професійний досвід виконання різних видів робіт і тому є своєрідним ноу-хау [2].

Приклад програми аудиту формування фінансових результатів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

**Програма аудиту формування фінансових результатів у ПАТ
“Радсад” Миколаївського району**

Етап перевірки	Джерела інформації для отримання аудиторських доказів	Необхідні аудиторські процедури	Методи аудиторської перевірки
Перевірка формування фінансових результатів	Наказ про облікову політику, договори, накладні, акти виконаних робіт та інші первинні документи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити відповідність законодавству визначення доходів від реалізації продукції (робіт) звітного періоду. 2. Вивчити договори, які передбачають продаж, та порівняти відображені в них дані з даними первинних документів. 3. Визначити відповідність методу визначення собівартості на підприємстві встановленому наказом про облікову політику. 5. Підтвердити дані розрахунків фактичної собівартості готової продукції (робіт, послуг). 6. Вивчити перелік витрат, які на підприємстві відносять до адміністративних та витрат. 7. Визначити види доходів, які підприємство визначає як інші операційні та перевірити правильність, повноту та своєчасність відображення їх в обліку. 8. Встановити наявність підтверджувальних первинних документів по витратах, які включаються до іншої операційної діяльності; 9. Вибірковою перевіркою перерахувати такі види витрат, як штрафи, пені, неустойки 	Логічна, юридична, формальна, арифметична перевірки
Перевірка формування фінансового результату від іншої звичайної діяльності	Договори на продаж необоротних активів, акти приймання-передачі, рішення загальних зборів акціонерів, реєстри обліку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити правомірність здійснення окремих операцій, які формують фінансовий результат від іншої звичайної діяльності. 2. Перевірити наявність, відповідність даних документів, які підтверджують доходи та витрати від іншої звичайної діяльності. 3. Встановити правильність відображення в бухгалтерському обліку результатів іншої звичайної діяльності 	Арифметична, формальна, логічна, юридична, взаємна перевірки

Перевірка формування фінансових результатів в надзвичайних подій	Договори із страховими організаціями, акти ліквідації, акти на списання, акти інвентаризації, реєстри обліку	<p>1. Вивчити доходи та витрати, які підприємство визначає як отримані від надзвичайних подій, та встановити їх відповідність законодавчо визначеним.</p> <p>2. Перевірити порядок відшкодування витрат від надзвичайних подій.</p> <p>3. Здійснити перерахунок суми витрат від надзвичайних подій та перевірити їх відповідність сумі, відображеній у Звіті про фінансові результати.</p> <p>4. Перевірити повноту, правильність та своєчасність відображення в обліку доходів та витрат від надзвичайних подій</p>	Арифметична, формальна, логічна, юридична, взаємперевірки
--	--	--	---

Джерело: розроблено автором

Послідовність аудиторської перевірки діяльності ПАТ “Радсад” складається з цілого ряду дій:

— збір і аналіз інформації, необхідної для оцінки достовірності бухгалтерського фінансового обліку та фінансової звітності суб'єкта підприємницької діяльності;

— визначення профілю та обсягу діяльності підприємства за установчими документами, за статутом, характером і змістом його роботи;

— планування аудиту і наступний контроль аудиторської перевірки;

— оцінювання внутрішнього аудиторського контролю;

— аналіз показників балансу і даних інших форм фінансової звітності;

— контроль відповідності даних фінансової звітності записам в облікових реєстрах;

— перевірка аналогічних показників балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал;

— попередня оцінка повноти і правильності складання балансу та інших форм фінансової звітності;

— перевірка відповідності даних бухгалтерського фінансового обліку і фінансової звітності вимогам чинного законодавства і нормам облікової політики [7].

Одним із важливих аспектів аудиту є глибокий аналіз всіх статей балансу і перевірка їх відповідності записам у Головній книзі за період перевірки. Якщо при цьому буде виявлено невідповідності щодо бухгалтерських записів чи окремих сумових показників, аудитор перевіряє облікові реєстри і первинні документи. Шляхом перевірки записів у облікових реєстрах і даних первинних документів аудитор слід встановити повноту обліку, правильність записів у облікових реєстрах і первинній документації, їх реальність.

На основі аналізу і тестування звітних та інших даних про підприємство аудитор висловлює свою професійну думку про об'єктивність і точність даних обліку і звітності та їх відповідність реальній дійсності [3].

Висновки. Аудит формування і використання прибутку є однією з умов надання кредитів аграрним підприємствам, залученню нових інвесторів та підвищення ефективності роботи господарюючого суб'єкта. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансових результатів аграрних підприємств та висловлення незалежної думки аудитора і складання аудиторського висновку. Виходячи з вищевказаного виникає необхідність у теоретичному та методичному обґрунтуванні положень та розробці практичних рекомендацій з удосконалення методики обліку, аналізу та контролю формування та використання прибутку та визначення аспектів їх організації на сільськогосподарських підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорогань Л. О. Аудит фінансових результатів аграрних підприємств / Л. О. Дорогань // Облік і фінанси АПК. – № 5. – 2009. – С. 105-108.
2. Загородній В. Т. Бухгалтерський облік підприємств : [навч. посібник] / В. Т. Загородній. – К. : КНЕУ, 2010. – С. 58-59.
3. Мочерний С. Ф. Аудит прибутку аграрних підприємств / С. Ф. Мочерний // Облік і фінанси АПК. – № 2. – 2011. – С. 89-93.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Міністерство фінансів України. www.zakon.rada.gov.ua.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 “Дохід” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Міністерство фінансів України. www.zakon.rada.gov.ua.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 “Витрати” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Міністерство фінансів України. www.zakon.rada.gov.ua.
7. Савицька Г. М. Послідовність та доцільність проведення аудиторських перевірок на аграрних підприємствах / Г. М. Савицька // Бухгалтерський облік і аудит. – № 10. – 2011. – С. 20-25.

УДК 657.6:004.9

МОЖЛИВОСТІ АУДИТУ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О. В. Бузник, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості та можливості аудиту в комп'ютерному середовищі. Встановлено можливості вдосконалення.

Ключові слова: аудит, комп'ютерний аудит, комп'ютерні технології.

Актуальність. За сучасних умов технології розвиваються дуже швидко, тому потребують постійного їх вивчення, не виключенням це є і в аудиті. Сьогодні розвиток автоматизованих інформаційних систем потребує проведення аудиту за допомогою комп'ютерної техніки. Нові комп'ютерні технології в аудиті сприятимуть удосконаленню інтелектуалізації аудиту та науковому обґрунтуванню його висновків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі питанням організації процесу аудиту у середовищі комп'ютерних інформаційних систем приділяється значна увага. Досліджувана проблема розглядалась у працях науковців Білухи М. Т., Бутинця Ф. Ф., Завгороднього В. П., Іваненкова С. В., Редченко К. І., Робертсон Дж. К., Рудницького В. С. та інших, але данне питання потребує подальшого розгляду.

Постановка завдання. Дослідити особливості та встановити можливості вдосконалення аудиту У комп'ютерному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до закону України “Про аудиторську діяльність”, аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та

відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

Застосування автоматизації значно впливає на проведення контролю та аудиторських процедур. Однак слід мати на увазі, що контрольні функції автоматизуються найважче. Сама по собі комп'ютеризація обліку не може, усунути приховування крадіжок і зловживань через неправильне перенесення на електронні носії реквізитів, зазначених у документах, введення фальсифікованих документів тощо. Комп'ютер завжди однаково оцінює ситуацію і процес, тому ймовірність помилок контролю в умовах застосування комп'ютерів значно нижча. Отже, комп'ютерна програма забезпечує лише неупередженість і точність контролю. У наш час виник навіть спеціальний термін – комп'ютерний аудит. Під комп'ютерним аудитом мають на увазі оцінку поточного стану комп'ютерної системи на відповідність деякому стандарту чи запропонованим вимогам [2].

Використання автоматизації аудиту передбачено: Міжнародним стандартом аудиту 401 “Аудит в умовах комп'ютерних інформаційних систем”; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1001 “Середовище комп'ютерних інформаційних систем – автономні мікрокомп'ютери”; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1002 “Середовище комп'ютерних інформаційних систем – інтерактивні комп'ютерні системи”; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1003 “Середовище комп'ютерних інформаційних систем – системи баз даних”; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1009 “Методи аудиту з використанням комп'ютерів”; Стандартом аудиту 401 “Аудит в середовищі комп'ютерних інформаційних систем”.

Загальна мета і обсяг аудиту не змінюються в середовищі комп'ютерних інформаційних систем (КІС). Але поряд з цим використання комп'ютерів вносить зміни у процес обробки, зберігання і передачі фінансової інформації і може впливати на системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю клієнта. Тому застосування КІС допоможе вплинути на:

- процедури, яких дотримується аудитор у процесі отримання достатньої уяви про систему бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю;
- аналіз властивого (притаманного) ризику і ризику системи внутрішнього контролю для визначення загального аудиторського ризику;
- розробку і виконання аудитором тестів контролю і процедур перевірки по суті, що необхідні для досягнення мети аудиту [3].

Зміцнення позицій аудиту в Україні, його наближення до міжнародних традицій аудиту та принципів вимагає актуалізації здатності та ефективності використання новітніх технологій організації аудиту на основі використання персональних комп'ютерів. Отже, важливі зміни в аудиті повинні торкнутися технології ведення аудиторських перевірок, насамперед на основі застосування комп'ютерних програм аудиту (табл.1)

Таблиця 1

Характеристика програмних продуктів в аудиті

Програмний продукт	Функціональні можливості та переваги в аудиті
1	2
ЕкспресАудит: ПРОФ 3.0	<ul style="list-style-type: none"> · можливість розроблення загального плану та програми аудиту; · здатність супроводжувати аудит від початкового етапу до кінцевого; · розподіл об'єктів аудиту за виконавцями; · створення робочої документації аудиту; · збирання, систематизація й обробка результатів аудиторської перевірки; · формування звітної документації за результатами аудиту; · зберігання результатів аудиторських перевірок; · можливість вивчення та оцінювання систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю економічних суб'єктів, що перевіряються; · можливість організувати внутрішній контроль якості аудиту.

<p style="text-align: center;">Audit Expert</p>	<ul style="list-style-type: none"> · система дає змогу привести дані вітчизняної бухгалтерської звітності за різні періоди часу до єдиного вигляду. Стандартні бухгалтерські форми звітності перетворюються на форми, що відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності (IFRS) і є базисом для проведення фінансового аналізу; · програма орієнтована на аналітичні процедури аудиту, в розрізі лише фінансового аналізу; · на підставі даних бухгалтерських звітів формуються аналітичні форми звітності. Ці дані допомагають не тільки проаналізувати поточний фінансовий стан підприємства, але й оцінити динаміку його зміни, а також побудувати прогноз на найближчий період; · реалізовано можливість впровадження власних методик фінансового аналізу, можна знайти шляхи підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, зниження собівартості продукції і потреб в обігових капіталах, покращення показників фондоотдачі; · система дає змогу використовувати для фінансового аналізу дані оборотно-сальдової відомості; · систематично проводити порівняльний фінансовий аналіз за даними компаній-конкурентів, лідерів галузі; · дає змогу переоцінити різні статті активів та пасивів балансу для проведення фінансового аналізу за реальними даними.
<p style="text-align: center;">Pervasive Audit Master 6.3 20 USER SERVER</p>	<ul style="list-style-type: none"> · дозволяє підприємству використовувати свою власну методологію; · можливість адаптувати кожен процедуру по вступній частині та тексту, але лише один раз; · дає змогу узагальнити виявлені порушення і на їх основі підготувати альтернативну звітність; · забезпечує можливість взаємозв'язку аудиторських процедур і господарських операцій, що перевіряються; · реалізовано можливість опису аудиторських ризиків і контрольного середовища в розрізі господарських операцій (бізнес-процесів).
<p style="text-align: center;">Audit System/2</p>	<ul style="list-style-type: none"> · поєднує можливості текстового і табличного редакторів і програми для складання оборотно-сальдової відомості. Вона призначена для полегшення комплексної підготовки робочої документації і звітності та проведення їх консолідації; · автоматичне заповнення робочих документів аудитора даними бухгалтерського обліку.

«КІТ.Аудит» — 2012	<ul style="list-style-type: none"> · оперативної підтримки користувачів (гарантійної, абонентської) та своєчасних оновлень програми у відповідності до змін Законодавства; · систематизації обліку аудиторських перевірок та виконаних процедур; · централізованого збереження даних всіх аудиторських процедур в одній базі; · обліку моніторингу аудиторської діяльності; · розділеного за правами доступу до системи та її функцій з будь-якого місця через інтернет чи локальну мережу; · відслідковування всіх змін, що внесені в систему, та їх авторів; · зручного та наглядного планування аудиторської перевірки; · обліку та комплексного аналізу планово-фактичних показників перевірок на будь-якому етапі; · можливості прикріплення файлів будь-яких форматів до аудиторської перевірки (окрім звичайних офісних файлів можна прикріпити, наприклад, файл аудіозапису розмови чи відеозапису інвентаризації чи огляду на місці, тощо); · багатокористувацького одночасного режиму роботи співробітників; · готовий повний та узгоджений набір робочих документів (~ 300 шт.), кожен з яких прикріплено до відповідного розділу аудиту для подальшого заповнення; · вбудовані методичні вказівки по порядку проведення аудиту, які можна переглянути одразу за етапом/розділом, що обрано для роботи в поточний момент часу; · автоматична синхронізація документів Microsoft Office (Word та Excel), відкритих в «КІТ.Аудит» без потреби ручного додавання цих документів до бази; · «Зв'язані показники сховища» для автоматичного перенесення даних одних файлів у інші без необхідності ручного заповнення даних; · автоматичне централізоване блокування файлів Microsoft Word та Excel, що попереджає одночасне редагування одного й того самого файлу різними користувачами. Переглянути поточні заблоковані файли можна в окремому журналі за наявності прав доступу;
АФР-Аудит — 2013	<ul style="list-style-type: none"> · створення звіту, окремих форм звіту, їх заповнення, редагування, збереження; · перевірка заповнення окремих форм звіту та звіту в цілому; · автоматичний розрахунок підсумкових та розрахункових чарунок форм; · заповнення чарунок із довідників та Державних класифікаторів; · перевірка контрольних співвідношень; · формування електронної форми звіту відповідно до вимог АПУ (створення електронної форми звіту, експорт у файл XML); · формування друкованої форми звіту (перегляд та друк паперової форми звіту); · перенесення даних річного звіту з року в рік (у т.ч. даних, наприклад, за 2010 рік до річного звіту за 2011 рік); · імпорт даних з відповідного зовнішнього XML-файла встановленого формату; · накладання та верифікація контрольних підписів на окремі форми та звіт в цілому; · робота з програмою декількох користувачів одночасно у локальній комп'ютерній мережі.

Джерело: побудовано автором з використанням [4, 5]

Комп'ютеризація аудиторської діяльності повинна передбачати розробку та впровадження в аудиторську практику програмних продуктів, які б забезпечували автоматизацію виконання завдань з надання впевненості щодо

різних предметів перевірки та супутніх послуг та включали б можливості експертних систем.

До основних перспектив розвитку програм з автоматизації аудиторської діяльності слід віднести: продовження інтеграції з системами бухгалтерського обліку; створення майстра з настроювання користувачами алгоритмів формування бухгалтерської й податкової звітності на основі імпортованих даних бухгалтерського обліку; вбудовування й регулярне відновлення методології аудиту в частині робочих документів аудитора, бази потенційних (типових) порушень; вбудовування можливості опису бізнес-процесів клієнта.

На шляху впровадження використання комп'ютерної техніки і технології в аудиті існує певне коло проблем, серед яких виділяють наступні:

—низький рівень розвитку аудиторського ринку, викликаний незначним періодом його становлення;

—аудит фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів багато в чому має за основу так зване “професійне судження аудитора”, яке ґрунтується на його досвіді та інтуїції. Тобто, “бездумна” комп'ютеризація аудиту може призвести до такої його автоматизації, яка потягне за собою ряд помилок при проведенні аудиту;

—різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм, що при динамічно мінливому законодавстві заважає детально налагодити спеціалізовані системи на усі можливі випадки;

—ряд методичних проблем, зокрема, необхідність розроблення методичних підходів реалізації трансформаційних процедур перетворення фінансових звітів по заданих форматах, не розголошуючи при цьому комерційну таємницю тих аудиторів, які вже виконують подібні замовлення й знають, як цю роботу виконувати;

—низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів [2].

Складність вирішення зазначених проблем за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення полягає в тому, що забезпечення доступу до інформаційно-довідникових систем зовсім не рівнозначно систематизації

нормативної інформації, яка необхідна аудитору для перевірки. Аудитору потрібна спеціалізована система добору інформації, яку повинні проводити фахівці-методологи, й інформацію, яка в ній циркулює, слід безперервно аналізувати. Сьогодні такої інформаційної системи на українському ринку поки не існує [3].

Висновки. Отже, з одного боку мають місце переваги застосування комп'ютерної техніки та інформатизації при проведенні аудиту, які можна згрупувати за критеріями (зменшення кількості даних, що опрацьовуються вручну; економія часу на виконання одноманітних прийомів порівняння фактичних даних з обліковими; в автоматичному порядку перевірка тотожності чи взаємної ув'язки показників різних форм звітності; зберігання і багаторазове використання отриманих даних; здійснення попередньої оцінки результатів робіт за відхиленням), а з іншого виникають додаткові проблеми: питання захисту комп'ютерної інформації, створення нових методичних основ, прийомів, удосконалення та створення на основі бухгалтерських програм аудиторських програмних продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
2. Івахненко С. В. Автоматизація аудиту в Україні та світі : підходи і програмне забезпечення // Аудитор України. – 2007. – № 3. – С. 19-24.
3. Кисла Т. Г. Проблеми автоматизації аудиту [Електронний ресурс] / Т. Г. Кисла, Г. О. Король. – Режим доступу : <http://rusnauka.com>
4. Програмне забезпечення аудиту [Електронний ресурс] / Т. Г. Кисла, Г. О. Король. – Режим доступу : <http://kr-diplom.kiev.ua>
5. Програмне забезпечення аудиту “КІТ. Аудит” [Електронний ресурс] / Т. Г. Кисла, Г. О. Король. – Режим доступу : <http://www.kit-audit.com.ua>

УДК 657.6:658.11

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

К. О. Вельховацька, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто процес здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, зміст внутрішнього аудиту, види внутрішнього аудиту, необхідність внутрішнього аудиту.

Постановка проблеми. Сучасна економічна ситуація країни та діяльність великих підприємств передбачає здійснення комплексу заходів щодо удосконалення їхньої діяльності для підтримки конкуренто-спроможності на ринку та підвищення прибутковості. Одним із способів покращення становища підприємства та підтримки його в конкурентоспроможному стані є здійснення внутрішнього аудиту, основним завданням якого є виявлення відхилень в діяльності підприємства та розробка рекомендацій щодо їх усунення. В результаті виконання даного завдання внутрішнього аудиту визначається ефективність його функціонування, яка залежить від рівня його організації та здійснення на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень. В економічній літературі питання організації внутрішнього аудиту розкрито недостатньо, оскільки більшість вчених розглядають або організацію зовнішнього аудиту, або питання організації внутрішнього аудиту на підприємстві з огляду на теоретичний аспект. Дане питання слід розглянути через призму практики, оскільки внутрішній аудит ще не досить поширений на українських підприємствах, а отже, необхідно надати певні рекомендації щодо організації даної діяльності на підприємстві.

Питання організації внутрішнього аудиту на підприємстві досліджували Н. А. Бортник, А. Н. Бортник, Я. В. Мех. [4], Ф. Ф. Бутинець [5], П. Н. Майданевич, Абдул Каюм, С. К. Федосеев, О. А. Олейник [6],

П. Н. Майданевич, Є. І. Волошина [1]; В. П. Пантелєєв, М. Д. Корінько [7], В. С. Рудницький [8], А. М. Сонін [9], А. Н. Сушкевич [10].

Виклад основного матеріалу. Здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві – це основна ділянка функціонування системи внутрішнього контролю, яка полягає в перевірці діяльності певного структурного підрозділу та винайденні шляхів її удосконалення. Якісне здійснення внутрішнього аудиту залежить передусім від вдалої організації його процесу, який слід покласти на керівника підприємства та систему внутрішнього аудиту, при взаємодії яких можливо створити необхідне внутрішнє нормативне забезпечення та порядок організації внутрішнього аудиту, необхідних для здійснення внутрішнього аудиту, який би внаслідок своєї діяльності приносив би максимальну користь підприємству.

Об'єктом внутрішнього аудиту є суб'єкт господарювання та його окремі структурні підрозділи, господарські, в тому числі технологічні процеси, що відбуваються на підприємстві.

Предметом внутрішнього аудиту є:

- система управління підприємством та його структура;
- стан дотримання вимог законів, нормативних актів, розпоряджень адміністрації, система бухгалтерського обліку, система внутрішнього контролю, система управління ризиками;
- стан використання та збереження майна і рівень забезпечення ресурсами та їх використання, окремі бізнес-процеси, процедури, тощо.

Основним завданням внутрішнього аудиту є незалежна об'єктивна оцінка економічних, організаційних та інформаційних характеристик підприємства з метою висловлення думки щодо їх відповідності та адекватності, розробка рекомендацій щодо їх удосконалення, а також підвищення ефективності господарювання.

Для ефективного та результативного проведення внутрішнього аудиту необхідно дотримуватись певних принципів. До таких принципів ми відносимо наступні:

1) оперативності – для здійснення прибуткової господарської діяльності підприємства слід проводити її аналіз для надання актуальної інформації щодо її результаті;

2) комплексності – перевірку певного підрозділу необхідно проводити таким чином, щоб охопити всі об'єкти, які її стосуються;

3) обачливості – при здійсненні перевірки службі внутрішнього аудиту необхідно враховувати те, що певні показники діяльності підприємства можуть бути викривлені);

4) запобігливості – здійснення перевірки передбачає виявлення проблемних моментів в діяльності підрозділу та пошук можливих шляхів їх вирішення.

Розглянуті принципи організації процесу внутрішнього аудиту є основою раціональної його побудови.

Проведення внутрішнього аудиту можна умовно поділити на три послідовних етапи, послідовна зміна яких дозволяє отримати максимальну користь від проведеної перевірки. Процес здійснення внутрішнього аудиту можна поділити на наступні стадії:

1. Підготовча стадія, яка пов'язана з документальним оформленням перевірки та інструктажем персоналу щодо її здійснення включає:

– вибір об'єкта перевірки. Керівник підприємства видає наказ про здійснення перевірки відповідно до річного плану або за побажанням власника;

– видача “технічного завдання”. Учасники аудиторської групи повинні бути ознайомлені з об'єктом їхнього дослідження та питаннями, які перед ними ставляться;

– затвердження плану та попередньої програми аудиторської перевірки. На основі технічного завдання відповідальна особа розробляє, а керівник підприємства та служби внутрішнього аудиту затверджують план та програму перевірки, відповідно до якого аудиторі здійснюють внутрішній аудит на підприємстві.

2. Проведення перевірки. На даному етапі здійснюються основні процедури, пов'язані з перевіркою:

– ознайомлення з результатами попередньої перевірки. Проводиться аналіз висновку попередньої перевірки, а саме виявлені відхилення в роботі даного підрозділу

– здійснення перевірки – застосування прийомів і методів перевірки в певній послідовності, які забезпечують оперативність та результативність здійснення перевірки.

Враховуючи специфіку діяльності підрозділу, який перевіряється, група внутрішніх аудиторів може використовувати фактичні або документальні методи здійснення внутрішнього аудиту

Виходячи з того, що однією з функцій внутрішнього аудиту є контроль за здійсненням господарської діяльності підприємства, вважаємо за доцільне використовувати прийоми і методи контролю при здійсненні внутрішніми аудиторами своїх обов'язків. Проте, не всі прийоми контролю слід застосовувати при здійсненні внутрішнього аудиту, а лише наступні:

– фактичні методи контролю, тобто методи, які забезпечують безпосередній зв'язок з об'єктом обліку, а не із задокументованою його частиною:

а) огляд – безпосереднє вивчення певних об'єктів обліку, що виконують ті чи інші функції, а також, якщо це вимагалось, фіксацію важливої інформації про особливості розглянутих об'єктів;

б) обстеження – безпосереднє вивчення певного об'єкта;

в) перевірка фактів по заключній операції – застосовується для економії часу, коли можна не здійснювати перевірку всіх документів і бухгалтерських записів;

г) контрольний запуск сировини і матеріалів – проводять з метою визначення достовірності діючих норм і нормативів витрат сировини і матеріалів на виробництво продукції або обсягів будівельно-монтажних робіт.

Виходячи з визначень перших трьох методів, можемо сказати, що вони є дещо абстрактними, оскільки важко зрозуміти, які саме процедури повинні виконуватись при використанні даного методу. Вважаємо, що доцільно при фактичному контролі діяльності промислового підприємства застосовувати інвентаризацію та контрольний запуск сировини і матеріалів, оскільки при застосуванні першого методу ми бачимо результати господарської діяльності підприємства, а при застосування другого – можна передбачити відхилення в якості продукції, наприклад, перевіривши сировину перед початком виробничого процесу внутрішній аудитор страхує підприємство від створення браку в процесі виробництва. Звичайно, діяльність внутрішнього аудитора не виключає можливості виробництва бракованої продукції, проте може його дещо зменшити.

– документальна перевірка передбачає здійснення внутрішнього аудиту господарської діяльності підрозділу (підприємства) з метою перевірки документальної сторони діяльності підприємства. Даний вид перевірок так само важливий в діяльності підприємства, як фактичні, оскільки в ході здійснення перевірки зовнішніми органами найбільша увага приділяється саме документуванню операцій, так як саме через документування операцій перевіряючі органи визначають, наскільки повно та достовірно ведеться облік на підприємстві.

Зазначимо, що перевірка документів, які відображають господарську діяльність підприємства, може включати аспекти, які відображаються у видах документальної перевірки, а саме:

- формальна (за формою) – правильність заповнення документів (наявність всіх реквізитів);
- арифметична – правильність відображення суми операції;
- нормативно-правова – відповідність здійсненої операції чинному законодавству України.

Якщо мова йде про перевірку документів, то варто пам'ятати, що для перевірки реальності та достовірності господарських операцій слід здійснювати наступні види перевірок

1) зустрічна перевірка документів – перевірка достовірності та правильності відображених в документах господарських операцій, здійснюється шляхом порівняння даних різних документів, що відносяться до однієї і тієї ж різних, але взаємопов'язаних господарських операцій та знаходяться в різних підрозділах підприємства або на інших підприємствах;

2) взаємна перевірка документів – порівняння різних за характером документів і облікових даних, в яких знайшли відображення господарські операції, що перевіряються;

3) контрольне порівняння – перевірка кількісної інформації про рух однорідних цінностей за між інвентаризаційний період;

4) хронологічна перевірка – перевірка документів, що відображають однотипні операції. Застосовується у випадку, коли є дані про розкрадання товарно-матеріальних цінностей, а при проведенні інвентаризації нестачі не виявлено [3].

Відзначимо, що найбільш трудомістким методом є останній, тому його застосовують лише у випадках, коли є відомості про можливі зловживання. Необхідно наголосити, що розмежування перевірок на документальні та фактичні відбувається лише теоретично, а на практиці ці два види перевірок поєднані між собою.

3. Результативна стадія вимагає узагальнення та документування результатів перевірки; розроблення рекомендацій для управлінського персоналу щодо управління об'єктом, який підлягав перевірці.

При здійсненні кожного етапу внутрішнього аудиту необхідно складати робочі документи, оскільки на їх основі складається аудиторський висновок, який є результатом роботи осіб, задіяних в даній перевірці. Перевірка кожного етапу, вказаного в програмі внутрішнього аудиту, повинна супроводжуватись документуванням його результатів, що зумовлено наступними факторами:

1. Наявність робочих документів свідчить про те, що перевірка здійснювалась фактично, а не формально;

2. Наявність робочих документів дозволяє керівнику служби внутрішнього аудиту та уповноваженим власником органам оцінити якість роботи осіб, які виконували перевірку;

3. Наявність робочої документації дозволяє логічно та правильно побудувати аудиторський висновок.

Відповідно до етапів перевірки розрізняють три види робочих документів, які складаються:

– в ході планування – типові форми, розроблені службою внутрішнього аудиту для оцінки внутрішнього ризику, системи бухгалтерського обліку і т.д.;

– в процесі здійснення перевірки – документи, які містять записи аудитора про результати проведених процедур, передбачених програмою внутрішнього аудиту [4];

– після закінчення перевірки – документи, які містять висновки, зроблені в ході перевірки [4].

Найголовніші вимоги щодо організації внутрішнього аудиту: забезпечення перевірки у мінімальних обсягах інформаційними матеріалами, що об'єктивно відображають стан справ; організація перевірок у відповідності до принципів організації внутрішнього аудиту; забезпечення працівників чинними нормативними документами для забезпечення нормальної роботи системи внутрішнього аудиту; забезпечення надання достовірної інформації, необхідної для здійснення перевірки;

Даний аспект організації процесу внутрішнього аудиту, на наш погляд, покликаний для забезпечення зручної роботи як системи внутрішнього аудиту, так і працівників підрозділу, який перевіряється. Оскільки основним користувачем результатів діяльності системи внутрішнього аудиту є управлінський персонал, то цілком логічно, що робота системи внутрішнього аудиту покликана виконувати завдання управлінського персоналу з дотриманням нормативно-правових актів України та внутрішніх розпорядчих документів.

Висновки. В Україні питання організації процесу внутрішнього аудиту досліджено на недостатньому рівні, оскільки відсутній практичний аспект

висвітлення даного питання. В результаті проведеного дослідження виявлено, що:

1. При проведенні перевірки працівникам служби внутрішнього аудиту необхідно керуватись принципами, за допомогою яких вони виконують свої обов'язки на належному рівні з метою задоволення потреб всіх користувачів результатів перевірки;

2. Процес здійснення внутрішнього аудиту доцільно розподілити на три стадії з метою постановки відповідних завдань, які необхідно виконати внутрішнім аудиторам для досягнення максимального ефекту від перевірки.

3. При проведенні перевірки слід пам'ятати, що не можна переходити до наступного етапу, не закінчивши попереднього, оскільки протилежна ситуація може спричинити незлагоджену роботу служби внутрішнього аудиту та підрозділу або об'єкту, який перевіряється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит : [учебное пособие] / Под ред. к.э.н., доц. Майданевича П. Н., к.э.н., ас. Волошиной Е. И. – Симферополь: ЧП “Предприятие Феникс”, 2008. – 700 с.
2. Каменська Т. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві [Електронний ресурс] / Т. Каменська – Режим доступу : http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html
3. Касаткін С. Огляд стандартів внутрішнього аудиту / С. Касаткін // Головбух. – 2008. – № 58. – С. 41-46.
4. Коблянська Г. Ю. Організація внутрішнього аудиту на підприємстві [Електронний ресурс] / Г. Ю. Коблянська, В. С. Бобошко // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1040/35/>
5. Ліщинська Л. Б. Сутність внутрішнього аудиту, його проблемні аспекти розвитку в Україні та шляхи їх вирішення / Л. Б. Ліщинська, К. А. Коцюбинська // http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/7_83013
6. Ліщинська Л. Б. Проблеми організації та розвитку внутрішнього аудиту [Електронний ресурс] / Л. Б. Ліщинська, О. О. Підлісна – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/7_8391
7. Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.iaa-ru.ru>
8. Немченко В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту : [підручник] / В. В. Немченко, В. П. Хомутенко, А. В. Хомутенко / За редакцією Немченко В. В. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
9. Сагайдак Р. А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності і сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / Р. А. Сагайдак // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал — Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1038/35/>
10. Філозоп О. В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві / О. В. Філозоп // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – № 1. – С. 78-84.

УДК 657.631.8(477)

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ

Ю. В. Висоцька, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуті стан ринку аудиторських послуг, особливості і перспективи його розвитку.

Ключові слова: аудит, аудиторська діяльність, аудиторські послуги, аудиторська фірма.

Постановка проблеми. Аудит в Україні фактично відбувся як професія й окремий вид інтелектуального бізнесу. Подальший його розвиток обумовлений ринковим спрямуванням економіки країни, необхідністю незалежного об'єктивного контролю господарської діяльності підприємств.

Вагомим є необхідність професійного підтвердження достовірності їх фінансової звітності у інтересах власників, користувачів та зацікавлених сторін [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку ринку аудиторських послуг є предметом особливої уваги економічної науки. У вітчизняній літературі приділяється значна увага розвитку аудиту в Україні. Це наслідок стрімкого розвитку світової економіки, необхідність гнучкого пристосування до змін, їх детального дослідження та контролю. Великий внесок у розробку теоретичних основ і методологічних підходів щодо шляхів удосконалення аудиторських перевірок та аудиторського контролю в цілому внесли провідні вчені-економісти: М. Т. Білуха, А. Білоусов, В. Г. Гетьман, М. Я. Дем'яненко, В. П. Завгородній, Г. Г. Кірейцев, М. В. Крапивко, Б. Ф. Усач

та інші вчені. Тому нашій державі для подальшого розвитку аудиторської діяльності необхідними є практичні втілення інноваційних механізмів розвитку аудиту.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика сучасного стану аудиту в Україні, визначення основних тенденцій розвитку ринку аудиторських послуг, дослідження головних проблем у сфері аудиторської діяльності, які потребують розв'язання для побудови якісної національної системи аудиту в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудиторські послуги стали більш диверсифікованими, зокрема за напрямками та інтересами замовників.

Водночас, мають місце на ринку аудиторські фірми (аудитори), які взагалі не займаються аудитом, а надають лише консалтингові та інші послуги. Світові тенденції розвитку аудиторських послуг свідчать про скорочення аудиторськими фірмами обсягів консалтингових послуг або виділення з них суб'єктів, що надають консалтингові послуги, у окремі структури. В Україні існують регіони, де аудит у загальному обсязі аудиторських послуг займає близько 30%. Це Вінниця, Херсон, Чернігів, Миколаїв, Запоріжжя і Луганськ. У більшості випадків причина таких показників – це диверсифікація, бажання утримати клієнта різноманітністю послуг, що надаються, шукаючи альтернативні джерела доходів [2].

Український аудит є саморегульованою діяльністю. Офіційним регулятором вітчизняного аудиту є Аудиторська палата України, яка створюється і функціонує як незалежний самостійний орган і є юридичною особою, що вирішує важливі питання у сфері методологічного й організаційного управління аудитом в Україні. Повноваження Аудиторської палати України поширюються на такі важливі сфери аудиторської діяльності:

- сертифікація аудиторів;
- підвищення кваліфікації аудиторів;
- реєстрація аудиторських фірм та аудиторів – приватних підприємців і ведення реєстру суб'єктів аудиторської діяльності;

- стандартизація аудиторської діяльності (застосування стандартів аудиту і кодексу професійної етики);
- контроль якості аудиторських послуг [1].

В Україні також існують професійні об'єднання аудиторів, членами яких на 75-100 % є сертифіковані аудитори: Спілка аудиторів України, Федерація бухгалтерів та аудиторів України, Українська асоціація бухгалтерів та аудиторів, Гільдія професійних внутрішніх аудиторів, Український інститут внутрішніх аудиторів як підрозділ Міжнародного Інституту внутрішніх аудиторів та ін.

Система контролю якості аудиту забезпечує виконання контрольних функцій надвох рівнях: зовнішньому й внутрішньому.

Зовнішній контроль якості аудиту в Україні здійснюється за двома основними напрямками: контроль за рівнем професіоналізму аудиторів; контроль за дотриманням аудиторами чинного законодавства України, етики аудиторів, міжнародних стандартів аудиту.

Оцінки тенденцій розвитку аудиторської діяльності та українського ринку аудиторських послуг за останні десять років показують наступне.

1. Розширюється правове поле аудиту з точки зору посилення законодавця чи органів виконавчої влади на аудиторську діяльність або на необхідність використання послуг суб'єктів аудиту в господарській діяльності.

2. Спостерігається певне розшарування суб'єктів аудиту на успішні фірми й фірми – аутсайдери, з'являється умовно “реальний сектор” професійних аудиторських послуг [1].

На динаміку кількості аудиторських фірм та їх розміщення на території України впливає стан і розвиток національної економіки, окремих її галузей, розміщення виробничих сил тощо.

3. Активність діяльності аудиторських фірм, їх доходи і оплата праці аудиторів суттєво різняться за регіонами.

4. У загальній кількості замовлень, що виконуються вітчизняними аудиторськими компаніями, переважає частка супутніх аудиторських послуг.

5. Відбуваються якісні зміни структури попиту і розширення ринку видів аудиторських послуг та його диференціація за напрямками або інтересами замовників.

6. Спостерігається збільшення кількості аудиторських послуг і вони є дорожчими у регіонах, де концентрація капіталу та наявність потужних суб'єктів господарювання більша, ніж у інших частинах країни [3].

7. Найуспішніші з точки зору фінансових результатів аудиторські компанії зосереджені у містах Київ, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Львів та Харків.

8. Для діяльності крупних аудиторських компаній (переважно м. Київ) характерна така позитивна тенденція, як нове розуміння аудиту замовниками (крупними вітчизняними підприємствами) як складової корпоративного іміджу.

9. Поряд з вітчизняними аудиторськими фірмами і аудиторськими компаніями – приватними підприємствами у сфері аудиту працюють міжнародні аудиторські компанії, яким належить третина українського ринку аудиторських послуг. Середньорічний темп приросту бізнесу міжнародних аудиторських компаній становить майже 30%, їх клієнтами переважно є транснаціональні компанії й крупні вітчизняні підприємства.

Діяльність міжнародних аудиторських компаній впливає на формування кон'юнктури ринку аудиторських послуг в Україні, у якому вони мають сегменти: аудит фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, який проводиться відповідно до вимог міжнародних стандартів аудиту; виконання масштабних державних замовлень, що фінансуються через світовий банк, організація і супроводження угод щодо поглинання і злиття компаній та ін.

Зменшенню рівня монополізації аудиторських послуг фірмами-нерезидентами і підвищенню якості аудиту сприяє збільшення кількості

українських аудиторських фірм, які входять чи намагаються увійти у іноземні мережі.

Вітчизняні аудиторські фірми є неконкурентоспроможними у порівнянні з фірмами-нерезидентами, що обумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками українського сьогодення. Важливе значення для подолання цієї проблеми має реалізація проектів об'єднання вітчизняних аудиторів у асоціації, створення національної мережі з метою підвищення конкурентоспроможності українського аудиту.

Варто зазначити, що фахівці у сфері аудиту очікують позитивний вплив зовнішніх факторів на розвиток аудиторського бізнесу в Україні, якими можуть стати підсилення інтернаціоналізації економіки країни, розміщення акцій українських підприємств на міжнародних біржах, а також пошук стратегічних інвесторів [4].

Отже, можна стверджувати, що вітчизняний аудит пройшов певний шлях свого становлення і розвитку, у результаті чого накопичений відповідний досвід практичного аудиту і професійного підтвердження достовірності фінансової звітності, що надається користувачам і зацікавленим сторонам. Однак аудит у нашій державі має нетривалу історію, тому разом з певними надбаннями у сфері аудиторської діяльності залишаються досить велике коло проблем, пов'язаних з використанням і подальшим розвитком аудиту.

Серед них заслуговують на увагу і потребують вирішення у найближчому майбутньому наступні проблемні питання аудиту:

1. Корупційність та кримінальність економічних відносин, що ускладнює практичну реалізацію етичних принципів аудиту.

2. Відсутність реального ринку фінансових послуг і ринку цінних паперів і, як наслідок, недостатня зацікавленість рядового власника у достовірності фінансової звітності та фінансових результатів.

3. Низький загальний рівень корпоративної культури.

4. Невпорядкованість термінології у сфері контролю, існування багатьох різновидів контрольних дій, що мають назву “аудит”: екологічний аудит, податковий аудит, енергетичний аудит, аудит з охорони праці, аудит ефективності використання коштів, аудит з метрології та ін.

5. Відсутність законодавчої ініціативи у професійних об’єднань аудиторів і можливості їх впливу на державні регуляторні органи, що гальмує реалізацію будь-яких інновацій у галузі аудиторської діяльності та розвитку професіонального аудиту.

6. Відсутність національної системи зовнішнього контролю якості аудиту.

7. Недоліки у організації діяльності й недостатньо ефективний менеджмент у сфері малого і середнього аудиторського бізнесу.

8. Наявність нерівних прав і можливостей для проведення аудиту вітчизняними та зарубіжними аудиторськими фірмами.

9. Вітчизняний аудит концентрується переважно на бухгалтерському і податковому обліку, все ще залишаючи відтінки фіскального контролю.

10. На рівні аудиту фінансової звітності залишаються проблемними питання щодо визначення критеріїв суттєвості, рівня аудиторських ризиків, ознак безперервності функціонування, застосування статистичних методів вибіркового дослідження в аудиті, особливостей організації і методики аудиту в умовах використання інформаційних технологій.

11. Не вирішеними також залишаються проблеми, пов’язані зі страхуванням ризиків аудиторської діяльності і визначенням механізму формування відповідних страхових резервів аудиторськими фірмами.

Підсумовуючи оцінку досягнутих результатів і проблем, що мають місце в аудиторській діяльності, слід зазначити, що визначення перспектив її подальшого вдосконалення потребує, по-перше, комплексного дослідження впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на розвиток аудиту в Україні, по-друге, – проведення послідовної, наполегливої роботи, спрямованої на

побудову в нашій державі національної системи аудиту, яка б відповідала світовим стандартам.

Висновки. Отже, бачимо, що Україна має порівняно невеликий досвід функціонування аудиторської діяльності, існує ціла низка проблемних питань, які потребують як найшвидшого вирішення, проте разом з тим наша країна має і потужний потенціал та перспективи розвитку незалежного аудиту.

Для вирішення вищезазначених проблем варто навести деякі напрями їх подолання та перспективи розвитку аудиту в Україні:

1) удосконалення законодавства щодо організації і методики забезпечення внутрішнього аудиту в Україні;

2) розробка механізму ціноутворення аудиту та аудиторських послуг шляхом вивчення міжнародного досвіду;

3) підвищення престижу аудиторської професії, надання впевненості у відповідності ціни та якості роботи аудитора;

4) розробка внутрішньо-фірмових методик аудиту, робочої документації;

5) розробка типових методик аудиторської перевірки у розрізі галузей їх функціонування;

6) скасування штучно вмонтованих елементів закордонної теорії та практики, які не тільки не мають обґрунтованого змісту, але й суперечать реальним потребам обліковців-практиків;

7) удосконалення навчальних планів підготовки обліковців у вищих навчальних закладах, адаптувати їх знання до потреб практики реального життя [3].

Аудиторські послуги в Україні розвиваються швидкими темпами, хоча і існують певні проблеми. Більш глибоке дослідження цих проблем може стати основою для визначення пріоритетних напрямків вдосконалення аудиторської діяльності з огляду на перспективи розвитку ринкової економіки і відносин власності в Україні, а їх розв'язання сприятиме

подальшому впровадженню аудиторської професії у господарську практику і формуванню у громадськості впевненості у високій професійній майстерності аудиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калінська Т. А. Сучасний стан і проблеми вітчизняного аудиту // Т. А. Калінська // Науково-виробничий журнал. – 2010. – № 3. – С. 20-22.
2. Усач Б. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б. Усач // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 217-222.
3. Редько О. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 11. – С. 49-55.
4. К нам едет ревизор // Деловой журнал “Компании и люди”. – 2006. – № 1. – С. 50-54.

УДК 657.432:657.6

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Л. М. Вишенська, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито значення, мета і завдання аудиту, а також обґрунтовано основні проблемні питання аудиту дебіторської заборгованості.

Ключові слова: аудит, дебіторська заборгованість, розрахунки з дебіторами, резерв сумнівних боргів.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України характеризується кризою платежів, коли дебіторська заборгованість підприємств досягає значних сум. Аудит дебіторської заборгованості проводиться з метою

забезпечення мінімальних гарантій для користувачів фінансової звітності щодо достовірності, реальності, повноти та законності наведеної інформації про неї.

Контроль, зокрема і аудит дебіторської заборгованості, є актуальним питанням, оскільки відбувається стимулювання підприємства до проведення інвентаризації дебіторської заборгованості та впровадження заходів щодо зменшення обсягу і стягнення заборгованості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми аудиту дебіторської заборгованості досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені, такі, як Ф. Ф. Бутинець, Н. В. Карчова, О. М. Кияшко, Н. В. Курта, та інші. Враховуючи надбання науковців, залишаються невирішеними ряд теоретичних та практичних питань щодо аудиту дебіторської заборгованості, які потребують особливої уваги та подальшого розвитку у сфері забезпечення аудиту.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей проведення аудиту дебіторської заборгованості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства у процесі діяльності ведуть розрахунки з постачальниками, підрядниками, покупцями, замовниками, підзвітними особами, бюджетом, дебіторами та кредиторами. Дебіторська заборгованість є важливою складовою частиною цих розрахунків, оскільки має суттєвий вплив на фінансову стабільність підприємства, є одним з основних показників, які характеризують фінансовий стан підприємства.

На думку Карчова Н. В. дебіторська заборгованість суттєво погіршує фінансове положення підприємства, вона є іммобілізацією грошових коштів відверненням їх з господарського обігу, що призводить до спаду темпів виробництва і результативних показників діяльності підприємства, оскільки прострочена дебіторська заборгованість підлягає віднесенню на затрати підприємства [7].

Відповідно до вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість” (далі за текстом П(С)БО) сума заборгованості дебіторів на певну дату визнається активом, якщо існує ймовірність того, що

підприємство отримує в майбутньому економічні вигоди та можливо достовірно визначити її суму [8].

Метою аудиту дебіторської заборгованості є встановлення достовірності даних щодо стану розрахунків, повноти і своєчасності відображення інформації у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики.

При плануванні та здійсненні аудиторських процедур, оцінці отриманих матеріалів і представленні результатів перевірки дебіторської заборгованості аудитор повинен враховувати, що невиконання клієнтом вимог законодавчих та нормативно-правових актів України може стати причиною перекручення фінансової звітності підприємства й істотно вплинути на фінансові результати діяльності клієнта.

Важливим етапом на шляху успішного проведення аудиторської перевірки стану дебіторської заборгованості та підготовки достовірного висновку про стан його господарства та фінансів є перевірка наявності та аналіз формування облікової політики підприємства, а саме моменти, що стосуються обліку дебіторської заборгованості.

Аудиторів необхідно досягнути такої обізнаності про системи обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, яка дозволить йому спланувати аудит і розробити ефективний підхід до його проведення. Аудитору слід використовувати професійні знання для оцінки ризику аудиту й підготовки аудиторських процедур, необхідних для зменшення ризику для сприятливого рівня.

У зв'язку із цим основними завданнями аудиту дебіторської заборгованості є:

- 1) встановлення реальності дебіторської заборгованості та простроченої заборгованості (за якою минув строк позовної давності);
- 2) перевірка правильності списання заборгованості, строк позовної давності якої минув;

- 3) перевірка достовірності відображення в обліку дебіторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення реалізації;
- 4) перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості;
- 5) дослідження правильності оформлення і відображення в обліку заборгованості за виданими авансами, пред'явленими претензіями.

Законодавчо-нормативною базою перевірки дебіторської заборгованості є:

- Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22.04.1993 р. № 3125-XII (зі змінами і доповненнями) [1];
- Міжнародні стандарти аудиту [3];
- Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) [2];
- Національні П(С)БО, затверджені відповідними наказами Мінфіну України: 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”; 2 “Баланс”; 3 “Звіт про фінансові результати”; 4 “Звіт про рух грошових коштів”; 10 “Дебіторська заборгованість”; 15 “Дохід”; 16 “Витрати” [5];
- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 [4] та Інструкція про його використання [4] та інші.

Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, аудиторська перевірка складається з окремих послідовних етапів, які в узагальненому вигляді можна назвати так: підготовчий, проміжний, етап фізичної перевірки, основний (етап аудиту окремих статей звітності), заключний етап. Вважається, що аудитор повинен приступити до виконання аудиту ще до закінчення звітного періоду, який буде перевірятись. На жаль, цього правила не завжди дотримуються українські аудитори, що деякою мірою погіршує якість аудиту.

При проведенні аудиту дебіторської заборгованості спочатку перевіряється наявність та правильність оформлення первинних документів та здійснюється оцінка синтетичного й аналітичного обліку дебіторської заборгованості.

Наступним етапом є встановлення реальності дебіторської заборгованості. Водночас необхідно перевірити правильність списання заборгованості, строк позовної давності якої минув.

У ході аудиту важливе місце займає перевірка належної класифікації дебіторської заборгованості.

Не меншого значення набуває оцінка стану дебіторської заборгованості. Відповідно до П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” дебіторська заборгованість має відобразитись у балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто за реальною сумою заборгованості, яку підприємство може мати [5].

Перевірка правильності розрахунків за дебіторською заборгованістю здійснюється за їх видами: оплата коштами, векселями, застосування бартерних операцій, розрахунки іншими матеріальними цінностями [9].

Основними джерелами інформації аудиту дебіторської заборгованості є:

- первинні документи (договори, рахунки-фактури, накладні, звіти касира, касові ордери, банківські виписки);
- реєстри синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з дебіторами;
- головна книга;
- форма річної фінансової звітності № 1 “Баланс”, форма № 2 “Звіт про фінансові результати”, форма № 3 “Звіт про рух грошових коштів”, форма № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”;
- звіти аудиторів, акти документальних ревізій;
- акти звірок;
- документи щодо претензійно-позовних справ тощо.

Типовими порушеннями, які трапляються під час перевірки ведення обліку дебіторської заборгованості, є: неправильна кореспонденція рахунків під час відображення в обліку операцій; невідповідність даних аналітичного і синтетичного обліку; зарахування отриманих сум дебіторської заборгованості на погашення заборгованості невідповідних дебіторів; арифметичні неточності; відображення дебіторської заборгованості на фіктивних рахунках неіснуючих

клієнтів або за фіктивними нетоварними операціями; списання нестач і крадіжок за рахунок збільшення дебіторської заборгованості тощо [6].

Перевірку правильності оцінки дебіторської заборгованості та розрахунку величини сумнівних боргів – одне з завдань дебіторської заборгованості. У процесі перевірки правильності створення резерву сумнівних боргів перевіряють доцільність обраного методу створення резерву сумнівних боргів, а також правильність розрахунку коефіцієнта сумнівності та нарахування резервів сумнівних боргів.

На заключному етапі інформація отримана в ході аудиторської перевірки повинна бути задокументована в робочих документах. Робочі документи аудиту дебіторської заборгованості відображають інформацію з питань, що підлягають перевірці:

- методики проведеного аудиту;
- проведених під час перевірки тестів;
- зроблених аудитором висновків та прийнятих рішень і рекомендацій.

Висновки. У даний час в Україні відбуваються істотні зміни в господарській, економічній і соціальній діяльності підприємств. Це призводить до об'єктивної необхідності зміни системи аудиту та контролю дебіторської заборгованості.

Раціональна організація та оптимальна методика контролю за станом розрахунків сприяє зміцненню договірної та розрахункової дисципліни, виконанню зобов'язань щодо постачання продукції у запланованому асортименті і якості, підвищенню відповідальності підприємств щодо дотримання розрахункової дисципліни, зменшенню дебіторської заборгованості, прискоренню обертання засобів і, як наслідок, поліпшенню фінансового стану підприємства. Це, в свою чергу, значно підвищує роль і значення аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22.04.1993 р. № 3125-XII в редакції Закону України № 140-V від 14.09.2006 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.

2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99р № 996 – XIV [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2010 року) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://apu.com.ua/msa>.

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.10.1999 № 291 [Електронний ресурс] –Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.

5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.vobu.com.ua/ukr/legislations/index>.

6. Бутинець Ф. Ф. Аудит : [навчальний посібник. Видання 3-тє, доповнене] / Бутинець Ф. Ф. – Житомир : ПП “Рута”, 2006. – С. 512.

7. Карчова Н. В. Аналіз дебіторської заборгованості як інструмент підвищення ефективності аудиту / Н. В. Карчова // Управління розвитком. – 2008. – № 2. – С. 52–53.

8. Кияшко О. М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства / О. М. Кияшко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3 (93). – С. 190–196.

9. Курта Н. В. Сучасні проблеми управління дебіторською заборгованістю / Н. В. Курта // Держава та регіони. – 2008. – № 6. – С. 370–373.

УДК 657.6:658.14/17(047.32)

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

І. М. Голота, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито сутність, зміст та необхідність аудиту фінансової звітності, алгоритм його проведення. Узагальнено проблемні питання аудиту фінансової звітності підприємства та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: аудит, фінансова звітність, алгоритм аудиту фінансової звітності.

Постановка проблеми. Розвиток методології аудиту повинен враховувати тенденції і процеси, які відбуваються у змінах підходів до формування фінансової звітності тому, що застосовувана концептуальна основа фінансових звітів виступає ключовим моментом, що формує підґрунтя для забезпечення якості кінцевого результату надання аудиторських послуг. Досягнення якості фінансової звітності залежить від цілісності кожної із складових у ланцюгу процесів, що забезпечують процес складання, представлення та використання фінансової звітності [4].

Важлива увага має приділятися аудиту фінансової звітності, адже дедалі частіше прослідковується ситуація, коли інформація у бухгалтерському обліку не відповідає даним фінансової звітності, що пояснюється намаганням управлінського персоналу прикрасити показники діяльності підприємства з метою підвищення його інвестиційної привабливості для користувачів. Проте на сьогоднішній день якість аудиту й аудиту фінансової звітності, зокрема,

викликає багато нарікань. Саме тому питання дослідження аудиту фінансової звітності є дуже важливим і актуальним у наш час.

Метою статті є обґрунтування необхідності аудиторської перевірки фінансової звітності підприємства задля отримання якісної, достовірної та зрозумілої інформації про його фінансовий стан, для подальшого прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Досягнення достовірності фінансової звітності є однією із найголовніших проблем сучасних бухгалтерів і аудиторів. Дана проблема вже ґрунтовно розглянута в спеціальній економічній літературі, зокрема такими авторами, як Білоус О. А., Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф., Петрик О. А., Сопко В. В., Рудницький В. Я. та ін.

Виклад основного матеріалу. Найбільш повно сутність фінансової звітності розкривається через поняття, наведене у Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”: фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [2].

Ефективність проведення аудиту фінансової звітності наряду залежить від наявності інформаційної бази. Нормативно-правове забезпечення аудиту фінансової звітності забезпечує визначення концептуальних основ складання фінансової звітності, які розподіляються на: безпосередньо концептуальні основи складання фінансової звітності (Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”); концептуальні основи складання фінансової звітності на рівні підприємства (виражені в обліковій політиці підприємства, документально оформлені Наказом про облікову політику та Наказом про організацію бухгалтерського обліку); концептуальні основи складання фінансової звітності на рівні аудитора (аудиторської фірми) (Міжнародні стандарти аудиту, а саме МСА 200 “Мета та загальні принципи аудиту фінансової звітності”, Кодекс етики, внутрішньофірмові стандарти) [1].

Згідно з наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року № 73, фінансова звітність, для зменшення ризику того, що наведена в фінансових

звітах інформація буде викривленою, повинна формуватися із дотриманням якісних характеристик: достовірність, зрозумілість, доречність, зіставність [8].

Мета аудиту фінансової звітності – це висловлення аудитором думки про те, чи відповідає фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах інструкціям, які регламентують порядок підготовки і подання фінансових звітів.

З уведенням МСА на правовому полі України виникає безліч проблем та ситуацій технічного характеру. Саме стандарти виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, що надає можливість об'єктивно розкривати й відображати існуючі фінансові ризики у звітуючих суб'єктів.

МСА 200 “Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту” визначає те, що результат аудиту (зміст аудиторського висновку) має пряму залежність від виду концептуальної основи, що була використана під час складання фінансових звітів.

Загальна сукупність концептуальних основ фінансової звітності може бути поділена на дві великих групи, в залежності від того, яке призначення має фінансова звітність, що складається на їх основі. Якщо фінансова звітність направлена на задоволення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів у фінансовій інформації, то мова йде про “фінансову звітність загального призначення”. В тому випадку, коли складення фінансової звітності направлена на задоволення потреб конкретних користувачів у її інформації, то така фінансова звітність буде називатись “фінансовою звітністю спеціального призначення”.

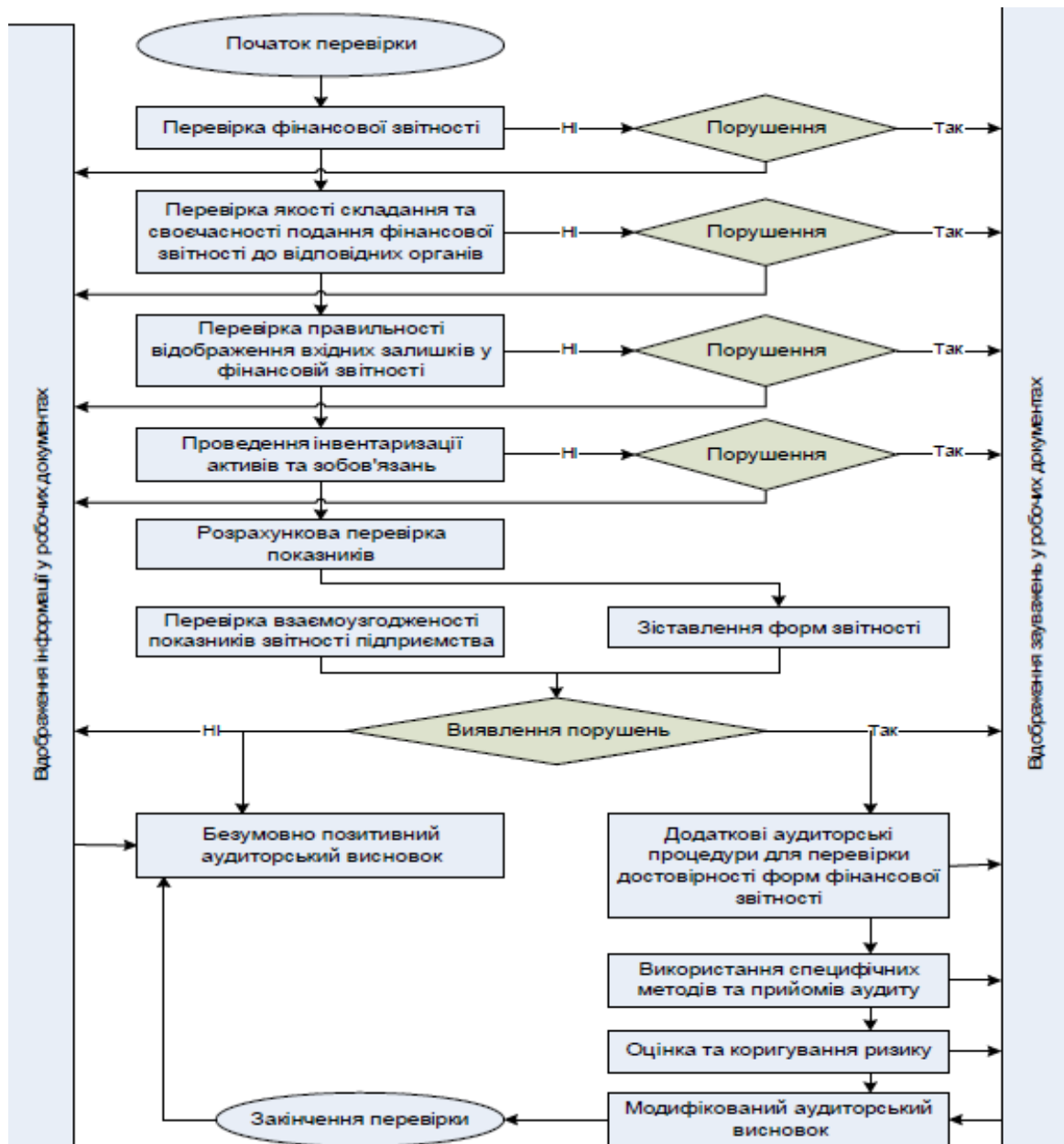

Рис. 1. Алгоритм аудиторської перевірки фінансової звітності [7]

Однак застосування МСА можливо тільки з урахуванням особливостей економіки України та розробкою внутрішньофірмових стандартів кожною аудиторською фірмою, які вирішують такі завдання, як: визначають єдині організаційні й методологічні підходи до порядку надання аудиторських послуг; встановлюють обов'язкові мінімальні вимоги до забезпечення якості аудиту; регламентують систему внутрішньофірмового контролю [5].

Основна передумова якісного проведення аудиту – це планування та структуризація аудитором послідовності своїх дій у процесі перевірки.

На рисунку наочно, стисло та коректно зображено алгоритм проведення аудиту фінансової звітності, що також відображає можливі результати перевірки.

Під час проведення аудиту фінансової звітності аудитор не варто забувати про те, що навіть істотні помилки він може не виявити. Для зниження ризику невиявлення помилок аудиторські фірми мають впроваджувати в свою практику систему контролю якості, яка б забезпечувала обґрунтовану впевненість у тому, що сама фірма та її персонал діють відповідно до МСА і законодавчих та нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, а також у тому, що висновки, які надаються фірмою, відповідають умовам завдання.

Згідно з МСКЯ 1 система контролю якості фірми включає політику та процедури, що стосуються кожного з таких елементів: відповідальність керівництва за якість на фірмі; вимоги етики; прийняття завдання та продовження співпраці з клієнтом, виконання специфічних завдань; людські ресурси; виконання завдання; моніторинг.

Політика та процедури контролю якості встановлюються фірмою для покращення внутрішньої культури й розуміння персоналом того, що якість – це головне при наданні аудиторських послуг [6].

На шляху проведення аудиторської перевірки аудитор слід звернути увагу на проблемні питання щодо складання фінансової звітності.

Аудитор перевіряє правильність і своєчасність складання балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух коштів, звіту про власний капітал. Насамперед, слід встановити відповідність даних аналітичного обліку оборотам і залишкам на рахунках синтетичного обліку у Головній книзі, оборотних відомостях за синтетичними рахунками і балансу.

При цьому кожна стаття балансу має бути проінвентаризована і підтверджена актами звірки, довідками тощо.

Під час аудиту правильності оцінки статей балансу і фінансової звітності рекомендовано звернути увагу на такі проблемні аспекти: наявність дебіторської заборгованості, контроль її позовної давності, встановлення причини утворення простроченої дебіторської заборгованості, місце її виникнення та відповідальних

осіб; обґрунтованість довгострокових фінансових інвестицій, відстрочених податкових активів та інших необоротних активів; правильність оцінки незавершеного будівництва, виробничих запасів, готової продукції, товарів; реальність відображення у балансі основних засобів і нематеріальних активів; достовірність відображення в обліку заборгованості покупців і замовників за відвантажену продукцію, яка забезпечена векселями, і за виданими авансами у рахунок наступних платежів та сум нарахованих дивідендів, процентів, роялті, що підлягають надходженню; правильність сум по кожній статті власного капіталу; взаємну погодженість показників фінансової звітності [10].

Але ув'язка форм фінансової звітності, яка розробляється Мінфіном України, контролює лише правильність заповнення граф звітності, але вона зовсім не гарантує (не контролює) достовірність даних, проставлених у цих графах. Ув'язка може бути абсолютно правильною, а звітність недостовірною.

При дослідженні відповідності форм звітності аудиторі потрібно використовувати як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження: логічне мислення у поєднанні з методом порівняння, прийомами документального контролю, методами економічного аналізу. Як правило, для цієї перевірки використовуються таблиці, складені спеціалістами аудиторських фірм. При розробці таких таблиць слід брати до уваги специфіку ведення бухгалтерського обліку в деяких галузях промисловості та сферах діяльності, а також особливості господарських операцій ряду підприємств [3].

Результати аудиту фінансової звітності можуть бути оформлені у вигляді загального аудиторського висновку про достовірність фінансової звітності. І незважаючи на те, що аудитор відповідає за складання фінансової звітності та висловлює свою думку про неї, відповідальність за підготовку та надання фінансової звітності несе керівництво підприємства – клієнта.

Нераціонально та неефективно побудований аудит фінансової звітності підприємства може призвести до невиявлення викривлень, вмісту фальсифікацій у звітності, яка стане інформаційним базисом для подальшого проведення аудиту. При цьому на основі здійсненого аудиту будуть надані певні висновки

керівництву для прийняття управлінських рішень, які стануть високоризикованими та непередбачуваними для підприємства.

Отож, існує значна кількість проблем аудиту фінансової звітності, серед яких можливо виділити та конкретизувати такі: нестабільність законодавчої бази; формальний підхід до здійснення аудиту фінансової звітності; намагання стандартизувати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів; використання шаблонних методів при здійсненні аудиту об'єкта перевірки; незрозумілість для керівництва підприємства необхідності проведення аудиту; недостатній рівень розуміння аудитором діяльності підприємства.

Для вирішення вищенаведених проблем доцільно застосовувати такі рекомендації: максимальне наближення методологічних засад бухгалтерського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів; створення ефективної та досконалої системи контролю якості, оскільки сьогодні якість вітчизняного аудиту взагалі й аудиту фінансової звітності зокрема викликає багато нарікань; удосконалення методики складання та ведення аудиторських робочих документів та порядок реалізації результатів аудиту на підставі внутрішньофірмових стандартів аудиту; вивчення аспектів використання меморандуму виправлених помилок за результатами аудиту та врегулювання законодавством відповідних питань щодо обов'язкового використання аудитором даного документа; створення ефективної та досконалої системи щодо законодавчого врегулювання реалізації результатів аудиту [9].

Запропоновані напрями дозволять надалі знизити аудиторський ризик, уникнути появи істотних помилок при здійсненні аудиту та реальніше оцінити фінансово-господарський стан підприємства.

Висновки. Отже, аудит фінансової звітності виконує надзвичайно важливу функцію щодо підтвердження достовірності та неупередженості поданої користувачам інформації, що допомагає їм у прийнятті правильних рішень.

Ступінь достовірності фінансової звітності вивчається за допомогою таких прийомів і способів: загальнонаукових, розрахунково-аналітичних, методичних прийомів документального та фактичного контролю.

Таким чином для покращення ефективності і якості аудиторських послуг необхідно постійно вдосконалювати (оновлювати) методику проведення аудиту фінансової звітності залежно від виду аудиту та обставин, що спричиняють проведення аудиту. Також потрібно здійснювати вдосконалення робочих документів аудитора та графіків документообороту для забезпечення методичної стадії аудиту.

Отже, після вирішення всіх нагальних питань аудит фінансової звітності підприємства стане надійною гарантією достовірності результатів фінансово-господарської діяльності для її оцінки за звітний період та розробки заходів щодо її подальшого вдосконалення, для задоволення інформаційних потреб власників, а також податкових, статистичних та інших органів державного і господарського управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус О. А. Сутність, особливості та шляхи вдосконалення аудиту фінансової звітності підприємства / О. А Білоус // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 6. – С. 22-28.
2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Івахів Ю. Композиційні та загальнометодичні аспекти фінансової звітності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 8. – С. 20-29.
4. Качество аудита: точка зрения IAASB. Январь 2011 г. : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.kz-adviser.kz/download/audit_quality.pdf
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/msa>.
6. Міронова О. Організація системи внутрішнього контролю якості аудиторських послуг / О. Міронова. – Харків : Вид. дім “Фактор”, 2009. – 200 с.
7. Мултановская Т. В. Аудит в схемах и таблицах / Т. В. Мултановская, М. С. Горяева. – Харьков : Фактор, 2009. – С. 149-173.
8. Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 “Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.
9. Петренко Н. І. Методика аудиту фінансової звітності та шляхи її удосконалення / Н. І. Петренко // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 1(51). – С. 34-38.
10. Янок Д. Аудит фінансової звітності у вирішенні проблеми підвищення якості інформації про фінансові результати діяльності підприємства / Д. Янок // Банківська справа. – 2005. – № 1. – С. 18-26.

УДК 631.145:657.6

АУДИТ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОР

Г. І. Горбатюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні основи аудиту фінансових результатів, визначено правові засади його організації та функціонування.

Ключові слова: аудит, фінансові результати, прибуток, організація аудиторської діяльності.

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день конкурентно-спроможність підприємств є обов'язковою умовою його існування на ринку. Ділова активність підприємства більшою мірою характеризується фінансовими результатами, зокрема прибутком, отриманої від підприємницької, інвестиційної та ін. видів діяльності. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності; її дохідність і є вирішальним для підприємства. В теорії та практиці аудиторської діяльності питання аудиту фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання, особливо в аграрній сфері, вирішені не в повній мірі. Зокрема, не досить повно досліджено суть аудиту як економічної категорії, правові засади його організації та функціонування, питання цінової політики, методичні підходи до оцінки ризиків і документального оформлення виконаних робіт, страхування тощо. Тому накопичені знання потребують переосмислення, пошуку шляхів та підходів для вирішення даного питання.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання, які стосуються аудиту фінансових результатів, висвітлені у дослідженнях таких

вітчизняних фахівців як М. І. Баканов, І. О. Белебеха, Ф. Ф. Бутинець, Я. А. Гончарук, В.В. Ковальов, М. Ф. Огійчук, Л. Г. Панченко, Л. К. Сук, В. С. Рудницький, С. І. Терещенко, В. С. Уланчук та інші. Всі дослідження цих авторів є надзвичайно актуальними та доповнюють один одного. Проте подальшого вивчення і обґрунтування потребують найважливіші аспекти щодо організації та методики виконання аудиту фінансових результатів на підприємствах аграрного сектора.

Метою роботи є розгляд окремих проблемних питань, які стосуються визначення суті аудиту фінансових результатів діяльності підприємств аграрного сектора, забезпечення його організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудит як одна із форм фінансового контролю – це оцінка фінансової діяльності господарюючого суб'єкта за даними бухгалтерського обліку, а також надання аудиторських послуг, консультацій з питань бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, фінансової звітності, оподаткування, інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності [2].

Метою аудиту фінансових результатів є перевірка і підтвердження реальності і достовірності показників Звіту про фінансові результати та їх використання, встановлення вірогідності даних первинних документів щодо визначення доходів та формування фінансових результатів, повноти та своєчасності відображення первинних даних в облікових регістрах, відповідності методики обліку доходів від реалізації, інших операційних, фінансових та інвестиційних доходів, надзвичайних доходів чинним нормативним документам [2].

У зв'язку з широким змістом аудиту накреслено коло питань, які можуть бути вирішені з його допомогою, а саме:

- мінімізація витрат підприємства та максимізація прибутку;
- уникнення економічних санкцій з боку державних контролюючих органів за результатами документальних перевірок;
- визначення найефективнішої облікової політики і системи контролю

за здійсненими господарськими операціями;

- визначення доцільності обраних методів оцінки активів під час розрахунку основних показників діяльності підприємства, таких як: рентабельність, прибутковість, платоспроможність;
- підтвердження правильності інформації, а також документальне підтвердження дебіторської заборгованості при визначенні фінансових результатів;
- якісний контроль отримання та відображення в системі бухгалтерських рахунків прибутку;
- правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат, віднесення їх на собівартість реалізованої продукції та на валові витрати підприємства, а також правильність калькулювання її собівартості;
- оцінка балансового прибутку, його розподіл та використання;

Важливим при проведенні аудиту фінансових результатів діяльності підприємства є зосередження уваги на питаннях аудиту результатів операційної діяльності.

Аудиторська перевірка прибутку від операційної діяльності має складатися з етапів і частин, які називаються стадіями.

Дослідницька стадія передбачає вивчення:

- особливостей підприємства: організації, структури, номенклатури продукції, видів послуги;
- перспектив розвитку підприємства;
- обліково-аналітичного і контрольного процесу на підприємстві;
- загального підходу до проведення аудиту, включаючи можливе використання внутрішнього контролю, проблемних напрямків аудиту;
- оцінки ступеня ризику;
- попереднього варіанта загального плану і програми аудиторської перевірки, визначених обсягів робіт, конкретних виконавців;
- встановлення планового рівня суттєвості.

Підготовчо-узгоджувальна стадія зосереджується на:

- узгодженні із замовником плану перевірки, обсягу робіт, термінів її проведення, форми представлення результатів аудиту;
- узгодженні рівня відповідальності аудиторського підприємства і замовника, визначенні вартості аудиторських послуг;
- закріпленні досягнутих домовленостей між аудиторською фірмою і замовником шляхом підписання необхідних документів (договір, програма аудиту тощо);
- підготовці необхідної нормативно-правової бази для перевірки.

Основна стадія зводиться до такого:

- проводиться аудит (виконуються аудиторські послуги);
- готується підсумкова аудиторська документація.

На завершальній стадії:

- обговорюється додаткова документація, що передається замовнику;
- передається аудиторський висновок.

Аудитор має перевірити правильність відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходу підприємства, витрат діяльності, результатів діяльності (Доходи – Витрати = Прибуток або Витрати – Доходи = Збиток) [4].

Недоброякісна, викривлена інформація з фінансових результатів може призвести до прийняття неефективних управлінських рішень.

Слід зауважити, що на сьогоднішній день недостатня увага приділяється аудиторському ризику у сільському господарстві. Важливість даного питання полягає у тому, що сільське господарство характеризується специфічними особливостями, як виробничого процесу так і процесу обліку та оподаткування, які надають аудиторському ризику особливої гостроти. Крім всіх вище перерахованих факторів у сільському господарстві додають природні умови, біологічні особливості вирощування рослин і тварин тощо. Потрібно відмітити, що організація обліку у сільському господарстві знаходиться на більш низькому

рівні ніж у промисловості. Основними факторами, які впливають на це, є низький рівень автоматизації та комп'ютеризації, кваліфікації кадрів, оплати праці, плинності кадрів тощо [3].

Існує два основних способи організації програм аудиту: за циклами та у порядку класифікації фінансової звітності. Другий варіант більш ефективний. Але слід зазначити, що вибір залежить винятково від аудитора, тому що обидва способи мають свої переваги. Однією з переваг аудиту за циклами є те, що він дає аудитору яснішу схему для розуміння діяльності клієнта й операцій, що мають істотний вплив на фінансову звітність. Недоліком є те, що при такому підході складно уникнути дублювання роботи аудитора, тому що операції і залишки взаємозалежні.

Відповідно до Міжнародного стандарту аудиту 700 “Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності” (далі – МСА), аудитор повинен оцінити висновки, зроблені на основі отриманих аудиторських доказів, як підставу для висловлення думки про фінансові звіти. Якщо обґрунтовано доведено стабільність діяльності підприємства на найближче майбутнє, аудитор не змінює змісту аудиторського висновку [1].

Якщо таке припущення необґрунтоване, треба розкрити інформацію про це. Якщо така інформація не була розкрита у фінансовій звітності підприємства, аудитору треба скласти умовно-позитивний або негативний аудиторський висновок.

Якщо інформація у фінансовій звітності підприємства розкрита відповідним чином, аудитору, як правило, належить скласти позитивний висновок і доповнити його параграфом про концепцію стабільності підприємства, посилаючись на фінансовий звіт підприємства. Аудиторський висновок повинен містити чітко сформульовану думку (викладену письмово) щодо фінансових звітів у цілому.

Варто зазначити, що аудиторська перевірка фінансових результатів є однією з найскладніших у практиці аудиторських перевірок. Це обумовлено тим,

що цей вид аудиторських перевірок узагальнює всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства.

Висновки. Отже, аудит фінансових результатів в аграрних підприємствах має ряд своїх особливостей і є досить важливим. Від правильності визначення доходів і витрат, а потім, на основі них, і фінансових результатів залежить правильність визначення прибутку чи збитку, в чому зацікавлені власники підприємств, їх інвестори, а також інші користувачі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сопко В. В. Організація і методика аудиту / В. В. Сопко, В. П. Щило, Н. І. Верхоглядна, С. Б. Ільїна, О. М. Брадул. - [2-е видання]. – К. : ВД “Професіонал”, 2008. – С. 400.
2. Ширягіна О. Е. Методика аналізу фінансових результатів підприємства / О. Е. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – № 5. – 2004. – С. 28-36.
3. Усач Б. Ф. Організація і методика аудиту / Б. Ф. Усач, З. О. Душко, М. М. Колос. – К. : Знання, 2006. – 296 с.
4. МСА 700 “Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності”

УДК 657.6 (477)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Ю. О. Гришук, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні засади розвитку аудиту в Україні, визначено головне призначення концепції аудиту. Визначено особливості концептуальних засад вітчизняного аудиту.

Ключові слова: аудит, теорії аудиту, концепція, концепції аудиту, аудиторська послуга.

Актуальність проблеми. З моменту набуття аудитором в Україні правових основ і його подальшого поступального розвитку просліджується тенденція спрямованості наукових досліджень у цій області на вирішення проблем нормативного регулювання, організаційного і методичного забезпечення процесу аудиту загалом і окремих його елементів. Проте розвиток аудиторської діяльності на практиці гальмується низкою невирішених питань, головним з яких є невизначеність і суттєві суперечки вітчизняної концепції аудиту. Водночас, саме досконала теоретична база будь-якого питання є запорукою його вдалого вирішення на практиці.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблема теорії аудиту займається низка відомих вчених. Праці таких зарубіжних авторів, як А. Арене, Дж. Лоббек, Р. Адамс [1], Дж.К. Робертстон, Ф. Л. Дефліз, Г. Р. Дженік, В. М. Рейлі, М. Б. Хірш, перекладені на російську мову, формують ґрунтовну базу теорії та практики аудиту. Питанням організації та методики аудиту присвячено багато ґрунтовних досліджень провідних вчених України,

зокрема М. Т. Білухи, С. Ф. Голова, З. В. Гуцайлюка, Ф. Ф. Бутинця, Н. І. Дорош, С. Я. Завгороднього, С. Я. Зубілевича, М. В. Кужельного, А. М. Кузьмінського, О.А. Петрик, К. І. Редченка, О. Ю. Редька, Н. М. Проскуріної, В. С. Рудницького, В. Я. Савченка, В. В. Сопка, Б.Ф. Усача та ін. У працях російських вчених В. Д. Андреева, С. М. Бичкової [5], В. І. Подольського, В. В. Скобари, Я. В. Соколова, Е. М. Гутцайта, А. А. Терехова, А. Д. Шеремета та інших розглядаються різноманітні підходи до методики та методології аудиту. Але в теорії аудиту до сучасного моменту немає єдності думок, можна відзначити лише певну спільність поглядів вітчизняних вчених, яка базується на визнанні в теорії постулатів, принципів і категорій, які становлять концепцію та концептуальні основи аудиту. Тому формування концепції сучасного аудиту в Україні стає сьогодні актуальним і є об'єктивно необхідним, оскільки обумовлено станом і перспективами розвитку національної економіки та оцінкою її здатності інтегруватись у світовий економічний простір.

Метою роботи є розробка та обґрунтування концептуальних засад вітчизняного аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування концепції розвитку аудиту в Україні сьогодні є об'єктивно необхідним з огляду на те, що з моменту юридичного визнання аудиту сталися серйозні зміни у соціально-економічному та політичному житті країни, які, у свою чергу, призвели до значних змін на ринку аудиторських послуг. Отже, при визначенні концепції розвитку аудиту слід враховувати не стільки проблемні питання, недоліки і труднощі розвитку, які, до речі, характерні для розвитку будь-якого соціально-економічного явища, і аудиту зокрема, а ті методологічні аспекти, які забезпечують розуміння і систематичне висвітлення процесу аудиту.

Концепція, як основна точка зору, певний спосіб розуміння явищ дозволяє представити аудит як цілісну систему в комплексній характеристиці та логічного взаємозв'язку її елементів. За основу концепції, як правило, приймаються базові теоретичні положення, на основі яких можуть бути сформульовані інші елементи.

Досліджуючи аудиторську діяльність, аналізуючи практику його застосування, поза сферою аналізу перебувають його концептуальні засади, що істотно обмежує предмет дослідження.

Посилаючись на прийняття закону про аудиторську діяльність, завдяки чому аудит став формальним інститутом, становлення його як інституту визнається лише окремими авторами. Так, про аудит як інститут говорить, наприклад, Н. Дорош, О. Редько та деякі інші автори [4]. Однак практично відсутні ґрунтовні наукові дослідження саме інституційної складової в теорії аудиту. У монографіях, наукових статтях увага здебільшого концентрується на вдосконаленні методик аудиторських перевірок, прикладних проблемах аудиторської діяльності, обминаючи при цьому інші важливі методологічні аспекти.

Аудит категорія історична. Він розвивається разом з еволюцією суспільства, його економічної системи як складової ринкової економіки та притаманних їй суспільних відносин. З початком трансформаційних процесів в Україні виявився необхідним аудит саме як інститут, а не просто інструмент економічного контролю.

На нашу думку, головне призначення концепції аудиту, полягає у визначенні вихідних теоретичних постулатів і принципів, на підставі яких формується система стандартів аудиту, особливості функціонування та методологія процесу аудиту.

Отже, вважаємо, що система аудиту є об'єктивною формою його існування, як засіб визначеності організації та об'єднання конкретних елементів аудиту. Таким чином, система аудиту не може бути представлена як проста сукупність його елементів. Взаємозв'язок між ними забезпечується за рахунок різних факторів, заснованих на принципах ієрархії, субординації, кооперації.

У логічній моделі концепції розвитку аудиту, на нашу думку, доцільно, виділити три ключових аспекти аудиторської діяльності: аудит як сфера наукових досліджень, аудит як вид практичної діяльності й аудит як інформаційної системи та інформаційний процес забезпечення.

Кожен зі сформованих аспектів має свої характерні ознаки, сутнісну структуру, і в той же час усі три аспекти тісно між собою взаємопов'язані.

У даний час залишається нез'ясованим питання щодо статусу аудиту як форми наукового знання. Проблеми розвитку аудиту, як науки висвітлюється багатьма науковцями, зокрема Ф. Ф. Бутинцем, В. В. Сопком, М. В. Кужельним, Г. М. Давидовим та іншими [4]. Багато з них зазначають, що аудит як наука, вже себе затвердив і за цією наукою буде майбутнє. Проте, різне сприйняття аудиту (як прикладної науки, предметної діяльності, наукової дисципліни, форми наукового знання тощо) не дозволяє чітко визначити його предметно-об'єктний зміст. Загальновідомо, що спочатку нові галузі науки формувалися виключно за предметною ознакою, тобто у зв'язку з залученням до процесу пізнання нових, ніким не досліджених сфер дійсності. Для сучасної науки є характерним перехід від предметної орієнтації до проблемної, коли нова наука “постає” не зі специфіки предмета дослідження, а в зв'язку з висуненням певної значної та вагомий теоретичної чи практичної проблеми.

Таким чином, нам належить осмислити, що ж лежить в основі аудиту: свій специфічний предмет дослідження або найважливіша теоретико-прикладна проблема. Відоме і досить широко розповсюджене трактування предмета дослідження аудиту – фінансово-господарська діяльність, бухгалтерська (фінансова) звітність, факти господарської діяльності – не витримують критики в силу того, що й інші економіко-прикладні знання також мають аналогічний предмет дослідження.

На нашу думку, аудит має багатопредметне поле: суспільні відносини, які безпосередньо пов'язані як із здійсненням специфічного виду фінансового контролю – “власне аудиту”, наданням широкого спектру супутніх аудиту послуг, так і з управлінням економічним і соціальним розвитком господарюючих суб'єктів, держави, суспільства за допомогою використання аудиторської інформації.

У відсутності чітко визначеного предмета дослідження, аудит, на наш погляд, доцільно визнати формою наукового пізнання, що є результатом

наукового дослідження, тобто такого дослідження, яке спирається головним чином на міждисциплінарну методологію. Визначеність наукового статусу аудиту дозволить простежити його взаємозв'язок з математичними, культурологічними, правовими та іншими науковими напрямками. Визначеність наукового статусу аудиту дозволить ефективно використовувати розробки інших наук і наукових знань для оптимізації аудиту в цілому, для розуміння його системного характеру.

Отже, без спеціальних і наукових знань неможливо визначити і сформулювати методичні підходи та прийоми в аудиторській діяльності. Аудит як сфера наукових і спеціальних знань, на нашу думку, представлена системою ідей, що пояснюють і формують теоретичні основи аудиту. При цьому значимість теорії полягає в тому, що вона спирається на принципи, які не залежать від фактів і явищ, які вона пояснює. Наукові теорії аудиту сприяють розумінню сутності й особливостей аудиторської діяльності, інструментарію для її здійснення, принципів формування об'єктивної думки аудитора про фінансову звітність господарюючих суб'єктів і надання якісних аудиторських послуг. Цим пояснюється зв'язок даного аспекту концепції аудиту з іншим його аспектом – як виду практичної діяльності.

Аудит як сфера практичної діяльності характеризується взаємодією і взаємовідносинами суб'єктів аудиторської діяльності, наявністю різновиду аудиторських послуг, які надаються відповідно до чинного законодавства та стандартів аудиту. Доведено, що аудиту як області наукових досліджень визначається методологією аудиту й напрямками її вдосконалення на основі розвитку синергійного ефекту взаємодіючих з аудитом прикладних наукових областей дослідження; положень інституціональної теорії для аудиту; нових напрямів стандартизації аудиту. При цьому аудит як область практичної діяльності визначається дотриманням вимог, норм законодавства й аудиторських стандартів, у розвитку яких велике значення має політика державного регулювання аудиторської діяльності, і вимоги АПУ [2].

Інформаційне середовище аудиту розвивається під впливом наукових теорій, системи стандартів, методологічних основ та інших спеціальних знань. У практичній діяльності аудиту користувачами може бути затребувана не тільки аудиторська інформація, отримана у вигляді результату (аудиторський висновок, аудиторський звіт), але й інформація, що є продуктом “переробки” в інформаційній системі аудиту. Враховуючи те, що інформаційна система – це технологічна система, яка являє собою сукупність технічних, програмних, кадрових та інших засобів, які об'єднані структурно та функціонально для забезпечення одного чи декількох видів інформаційних процесів то, на нашу думку, аудит слід розглядати як інформаційну систему та інформаційний процес забезпечення.

У процесі аудиторської діяльності використовується і обробляється значний масив інформації, який нами умовно розділений на дві складові: зовнішнє інформаційне середовище й інформаційне середовище, що формується під впливом і в процесі надання аудиторських послуг. Обидві складові інформаційної системи аудиту взаємопов'язані та з'єднуються за допомогою перетікання інформаційних потоків.

Зовнішнє інформаційне середовище включає:

- 1) інформацію про діяльність клієнта, що отримується в процесі надання аудиторських послуг;
- 2) інформацію користувача, що надійшла в процесі надання аудиторських послуг, про його наміри, цілі та рішеннях, пов'язані з результатом аудиту;
- 3) інформацію законодавчо-нормативної бази;
- 4) інформацію про зовнішнє середовище, в якому функціонує клієнт.

Інформаційне середовище, сформоване під впливом і в процесі надання аудиторських послуг, складається з публічної інформації, що подається в аудиторському висновку, та конфіденційної інформації, яка зберігається безпосередньо в інформаційній системі [5].

Отже, аудит у контексті інформаційної системи визначається вимогами користувачів аудиторських послуг, з одного боку, й вимогами до інформаційної

системи, з іншого. Більша значимість у реалізації цих вимог відведена в роботі аудиторської фірми можливостям самої інформаційної системи, сформованої в процесі надання аудиторських послуг.

Висновки. Таким чином, визначеність системного змісту і підстав взаємодії елементів аудиту дозволило нам ідентифікувати аудит як своєрідну економіко-інституційну модель, покликану визначити роль і значення кожного елемента системи у вирішенні проблем якості, відповідальності і довіри щодо надання аудиторських послуг на різних рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АПУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.apu.com.ua](http://www.apu.com.ua)
2. Аудит в Україні: зб. нормативних актів. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 320 с.
3. Дорош Н. І. Аудит: Методологія і організація : [монографія] / Н. І. Дорош. – К. : Знання, 2010. – 402 с.
4. Международная интеграция Украинского аудита – независимость, квалификация, мониторинг : сб. материалов междунар. научн.-практ. конф. / Днепропетровское отделение САУ; Криворожский техн. ун-т. - Кривой Рог : Минерал, 2010. – 129 с.
5. Редько О. Ю. Проблема “materiality” в українській аудиторській практиці / О. Ю. Редько // Бухгалтерській облік та аудит. – 2009. – № 2. – С. 42-47.

УДК 657. 631. 2

ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТОРОЛЮ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н. В. Зайченко, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні засади розвитку внутрішнього аудиту в аграрних підприємствах України, визначено головне призначення концепції внутрішнього аудиту.

Ключові слова: внутрішній аудит, суб'єкт управління, об'єкт управління, система управління, оптимізація контрольної системи.

Актуальність проблеми. В сучасних умовах внутрішній контроль набуває дедалі більшого значення, адже виступає засобом поліпшення показників діяльності підприємств і організацій, їх подальшого розвитку та удосконалення. Внутрішній контроль фіксує та відслідковує дотримання суб'єктами контролю вимог чинних законодавчих та нормативних актів щодо ефективності та цільового використання бюджетних або власних коштів, збереження майна; правомірності та ефективності використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, достовірності бухгалтерського обліку і звітності тощо [3].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Розкриттю питань внутрішнього контролю приділяється значна увага зарубіжних і вітчизняних вчених. Серед вітчизняних вчених вагомий внесок у розвиток теоретичних основ внутрішнього контролю зробили: І. К. Гавришко, В. Єгарміна, Д. М. Марченко. Проте результати дослідження свідчать про неоднозначність підходів до методологічного та організаційного забезпечення внутрішнього контролю в системі управління. Недостатньо дослідженими залишаються питання з розробки

цілісної концепції внутрішнього контролю в системі управління та конкретизація його об'єктів і показників.

Метою роботи є розробка та обґрунтування концептуальних засад вітчизняного внутрішнього аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не менш важливим аспектом внутрішнього контролю є забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління щодо оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень. Зворотний зв'язок завдяки функціонуванню підрозділів системи внутрішнього контролю дає змогу уявити стан не лише окремих її елементів, а й усієї системи в цілому.

Не зважаючи на суттєву ефективність та доцільність запровадження системи внутрішнього контролю на підприємстві, організація останньої може мати суттєві недоліки та складності при утворенні.

В результаті проведених досліджень стану внутрішнього контролю на підприємствах України впливають факти недостатньої ефективності контролю, неправильної його організації та незадовільного дотримання його вимог.

Серед основних таких недоліків найчастіше зустрічаються зловживання службовим становищем, невиконання або неякісне виконання службових обов'язків, неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності та економічності [4].

Основною причиною виникнення даних проблем є те, що власники підприємств, не розуміючи сутності, мети і завдань внутрішнього контролю, не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення.

До того ж, сукупність даних порушень повинна виявлятися на рівні внутрішнього контролю, а не на рівні державного контролю, як вона виявляється на сучасному етапі в Україні. Це зумовлено не тільки недостатньою організацією внутрішнього контролю на підприємствах, а й наявністю певних проблем на державному рівні, які створюють тенденції щодо зростання кількості та обсягів основних фінансових порушень.

Результати проведених досліджень свідчать, що можливості контролю як функції управління використовуються сьогодні недостатньо. В окремих випадках система внутрішнього контролю не відповідає вимогам наукового управління з причин методологічного та організаційного характеру.

З огляду на зазначену проблему та недоліки важливого значення набуває розробка конкретних пропозицій та дієвих заходів щодо покращення функціонування внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах.

Серед методів підвищення ефективності системи внутрішнього контролю на сучасних підприємствах найбільш доцільними та дієвими є методи розподілу повноважень і відповідальності між працівниками, ротація кадрів, здійснення контролю за окремими напрямками підприємницької діяльності, удосконалення контролю при плануванні продажу, формування справи-досьє на покупців і замовників, діагностика і прогнозування проблем [2].

Особливо важливим методом оптимізації контрольної системи підприємства є бюджетний контроль, який забезпечує своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від запланованих, їх причини та забезпечує відповідну реакцію на них. Результати здійснення такого контролю повинні відображатись у щоденних, тижневих, декадних, місячних і квартальних контрольних звітах.

З метою формування конкретних економічних проблем, які виникають на підприємствах, і започаткування реформ внутрішнього контролю в Україні, особливе значення має розробка методики організації внутрішнього контролю для підвищення рівня ефективності системи управління, забезпечення її гнучкості; розробка оптимальної моделі внутрішнього контрольного процесу; формування управлінської моделі; розподіл функцій посадових осіб [1].

Для посилення боротьби з нестачами і розкраданнями необхідно здійснювати внутрішньогосподарський контроль об'єднаними зусиллями всіх спеціалістів, керівників господарських підрозділів та бухгалтерських служб. При цьому особливе значення має щоденний контроль за переміщенням цінностей на окремих об'єктах підприємства.

Підвищення ефективності контролю полягає не лише в його своєчасності, але й повноті операцій і процесів, розробці внутрішніх стандартів контролю.

Висновок. Таким чином, застосування наведених методів в практичній діяльності безсумнівно забезпечить перетворення контролю із формальної констатації фактів і результатів діяльності підприємства в дієвий і ефективний засіб ефективного управління ним, тобто сприятиме якісному вирішенню практичних завдань щодо динамічного розвитку підприємств та його економічного зростання.

Формування нової стратегії внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах з урахуванням досвіду та вимог світового співтовариства стане запорукою їх ефективної діяльності та покращення стану усього сектору національної економіки України в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавришко І. К. Вимоги до оцінки якості внутрішнього контролю / Гавришко І. К. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 1. – С. 56-62.
2. Єгарміна В. Внутрішній контроль: сучасність та перспективи / Єгарміна В. // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 21. – С. 62-65.
3. Марченко Д. М. Удосконалення організації внутрішнього фінансового контролю підприємств / Марченко Д. М. // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 2. – С. 163-171.
4. Шмелюк А. Ризики в системі внутрішнього контролю / А. Шмелюк, А. Коптелів // Контроль. – 2009. – № 6. – С. 21-35.

УДК 657.212.088.6

ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

К. В. Марандюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено теоретичні і методологічні аспекти контролю дебіторської заборгованості, виявлено основні проблеми і розроблено практичні пропозиції щодо раціональної організації аудиту дебіторської заборгованості.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, дебітори, аудит.

Актуальність дослідження. Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин. Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік взаєморозрахунків суб'єктів господарювання.

В умовах сьогодення дебіторська заборгованість підприємства виникає за будь-якої діяльності. Дебіторська заборгованість – це фінансовий актив, який є контрактивним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства. Поточна дебіторська заборгованість розглядається як фінансовий інструмент. Під фінансовим інструментом розуміють будь-який контракт, який приводить до утворення фінансового активу одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента капіталу іншого підприємства.

Актуальність дослідження питань обліку і контролю дебіторської заборгованості обумовлена необхідністю оцінювання рівня, структури дебіторської заборгованості, ефективності інвестування в дебіторську

заборгованість фінансових засобів, визначення фактично непогашеної заборгованості за попередні періоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організації методики обліку та контролю за дебіторською заборгованістю підприємства присвячено праці таких вчених як Н. В. Оляднічука, О. М. Рибалко, М. Б. Сичова, О. А. Скорби, С. В. Теліна, І. І. Туболец, О. О. Фарйона, Н. В. Чабанової, М. Я. Яструбського та ін.

Метою дослідження є вирішення проблемних питань аудиту дебіторської заборгованості шляхом удосконалення методик бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Сучасні умови ринкової економіки вимагають від підприємств термінової реалізації продукції, постійного пошуку нових покупців та споживачів. В процесі цього часто суб'єкти господарювання стикаються з проблемами, які полягають в неможливості своїх контрагентів вчасно розрахуватися за поставлену їм продукцію, у зв'язку з недостатністю коштів та невпевненістю остатніх в успішній її реалізації. Так виникає дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість – це стале поняття, воно є економічно загальноновизнаним, відображається окремим рядком балансу підприємства, відноситься до активів, та обліковується в бухгалтерських документах.

Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами (з дебіторами).

Дебіторська заборгованість як поняття є досить широко висвітлено в науковій літературі. Зокрема Телін С.В. відзначає, що дебіторська заборгованість – це борг підприємству, організації, фізичній особі, що виник у процесі господарських відносин з іншими юридичними і фізичними особами [1]. Дебіторська заборгованість, на думку Ю. М. Данільчук та Л. Б. Ліщинської, – це частина обігового капіталу підприємства, компанії; сума, яку заборгували підприємству, організації, компанії інші юридичні особи і компанії, а також

громадяни, що є їх боржниками (дебіторами) за поставку товарів, виконання робіт, надання послуг тощо [2].

Відповідно до П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума [3]. Визнання дебіторської заборгованості також регламентується П(С)БО 13 “Фінансові інструменти”: “безумовні права вимоги і зобов'язання визнаються фінансовими активами і фінансовими зобов'язаннями, якщо за умовами контракту підприємство має право на отримання грошових коштів або бере на себе зобов'язання сплатити грошові кошти” [4]. Тобто, відповідно до П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” дебіторська заборгованість визнається активом за умови одержання у майбутньому економічних вигод, а згідно П(С)БО 13 “Фінансові інструменти” – одержання лише грошових коштів.

Таким чином, дебіторська заборгованість – це сума боргів юридичних та фізичних осіб підприємству. Дебіторська заборгованість є наслідком господарських операцій, що мали місце в минулому, але підлягають погашенню в майбутньому, оскільки угода між боржником та кредитором залишається незавершеною. Ми вважаємо, що більш зрозумілим було б наступне визначення дебіторської заборгованості: дебіторська заборгованість – це зобов'язання боржника по передачі майна, виконанню робіт, наданню послуг, сплаті грошових коштів на визначену дату. Наведене визначення відображає реальний стан дебіторської заборгованості, враховує основний критерій класифікації – строк погашення.

Метою контролю дебіторської заборгованості суб'єктів господарюванні є перевірка достовірності, повноти, реальності та законності обліку і відображення дебіторської заборгованості у звітності.

Основними джерелами інформації при цьому є нормативні документи контролю, річна та квартальна звітність, головна книга, касова книга, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, первинні документи [2].

Визначальними напрямками контролю дебіторської заборгованості підприємства є перевірка його фінансового стану, правильності ведення синтетичного і аналітичного обліку дебіторської заборгованості, документального оформлення, законності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку дебіторської заборгованості, достовірності відображення інформації про дебіторську заборгованість у звітності [5].

До основних методів збору інформації під час проведення перевірок відносять спостереження за інвентаризацією або участь у ній; спостереження за виконанням господарських або бухгалтерських операцій; усне опитування; одержання письмових підтверджень; перевірка документів, одержаних від третіх осіб; перевірка документів, арифметичних розрахунків; проведення аналізу.

Незважаючи на високу ефективність та результативність фінансового контролю дебіторської заборгованості, його організація та проведення уповільнюються суттєвими недоліками як правового, так і методологічного характеру.

Такими негативними явищами є недосконала законодавчо-нормативна база, яка, з одного боку, недостатньою мірою регламентує особливості проведення контролю у сфері розрахунків з різними дебіторами, а з іншого - сприяє зростанню кількості порушень у даній сфері.

Проблема посилюється ще й недостатнім рівнем наукового, інформаційно-технічного та кадрового забезпечення в частині розробки та реалізації новітніх інформаційно-програмних проектів, які б забезпечили отримання реальних та достовірних результатів контролю швидко та якісно.

До того ж, відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів контрольних дій при перевірці стану дебіторської заборгованості зумовлює низьку ефективність проведення контролю.

Виходячи із вищенаведених недоліків, пріоритетним завданням є розробка та реалізація основних напрямків удосконалення існуючої системи контролю дебіторської заборгованості з метою покращення активності суб'єктів

господарювання, забезпечення їх стабільності та ефективності функціонування. Такими напрямками є:

- покращення законодавчого регулювання контролю в частині визначення основних складових та напрямків, а також органів контролю - прийняття відповідного нормативного акту, який би регламентував порядок здійснення контролю дебіторської заборгованості підприємств різних форм власності;
- формування принципово нових підходів до організації, планування та методики проведення контролю дебіторської заборгованості з урахуванням вимог сьогодення;
- забезпечення високого рівня підготовки та перепідготовки кадрів органів контролю, їх професійної компетентності та добросовісності;
- використання комп'ютерної техніки і технології у практиці здійснення контрольних процедур;
- попередження виникнення суттєвих порушень при розрахунках з дебіторами шляхом створення служби внутрішнього контролю на підприємствах, організаціях України.

Впровадження вказаних пропозицій є запорукою удосконалення методики та організації проведення контролю дебіторської заборгованості, що сприяє уникненню кризи неплатежів як на рівні окремого суб'єкта господарювання, так і всієї економічної системи України в цілому.

Проведений аналіз нормативно-законодавчої бази організації обліку і контролю дебіторської заборгованості дає можливість зробити наступні загальні висновки, що в системі МСФЗ визнання, класифікація та оцінка дебіторської заборгованості прямо не визначені; в МСФЗ 1 “Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності” та МСФЗ 32 “Фінансові інструменти: подання” представлені лише загальні рекомендації по розкриттю інформації про дебіторську заборгованість у фінансових звітах; в міжнародних стандартах дебіторська заборгованість визнається як фінансовий актив, що є контрактним правом отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства.

Висновки. Сьогодні склалася ситуація, коли на підприємствах ураховуються великі суми дебіторської заборгованості, в той час як заходи керівництва щодо її погашення залишаються неефективними та не дають потрібного результату. Отже, не виникає сумніву щодо необхідності подальших пошуків удосконалення системи управління дебіторською заборгованістю загалом і, зокрема, обліку та контролю.

Подолати проблеми в організації контролю дебіторської заборгованості можна за допомогою відокремлення особи чи сектора у відділі внутрішнього контролю, відповідального за стан розрахунків із дебіторами тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Телін С. В. Управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах господарювання / С. В. Телін // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – № 3. – С. 102-107.
2. Данильчук Ю. М. Особливості контролю дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання та пріоритетні напрямки його удосконалення / Ю. М. Данильчук, Л. Б. Ліщинська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Ecopotic3/7_951
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”, затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 “Фінансові інструменти” затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.2001 року № 559. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/psbul3/>.
5. Фаріон О. О. Дебіторська та кредиторська заборгованість: контроль та управління як запорука успішного розвитку / О. О. Фаріон, М. Я. Яструбський // Науковий вісник НЛГУ України. – 2011. – Вин. 21.4. – С. 276-282.
6. Білуха Н. А. Курс аудита : [підручник] / Н. А. Білуха. - 2-ге вид, перероб. – К. : Вища школа, 2010. – 574 с.
7. Гуцаленко Л. В. Контроль дебіторської заборгованості: організація і методика здійснення / Л. В. Гуцаленко, І. С. Слободянюк // Збірник Вінницького національного аграрного університету “Економічні науки”. -Серія “Облік і фінанси”. – Випуск 8 (29). – Ч. 2. – 2011. [http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_2/35.pdf]
8. Кулаковская Л. П. Основы аудита : [учебное пособие для вузов] / Л. П. Кулаковская, Ю. В. Пича. - 2-е изд., исправл. и доп. – К. : Каравела, 2011.-496 с.
9. Нападовська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : [монографія] / Л. В. Нападовська // Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2010. – 224 с.
10. Оляднічук Н. В. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та їх вирішення / Н. В. Оляднічук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=>

УДК 657 633 : 658.15

ПРОБЛЕМА КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Д. А. Радько, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито теоретичні основи аудиту фінансових результатів діяльності підприємства, зокрема розглянуто етапи проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємств; виділено предметну область аудиту інформації про фінансові результати діяльності підприємств.

Ключові слова: . аудит, методика аудиту, об'єкти аудиту, планування аудиту.

Актуальність проблеми. Сучасні умови господарювання сільськогосподарських підприємств вимагають постійного дослідження і удосконалення методики аудиту фінансових результатів підприємств. Актуальність теми полягає у неоціненій важливості для керівного складу підприємства одержання і використання повної та правдивої інформації щодо формування фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Суб'єкти підприємницької діяльності у ринковому середовищі працюють за принципом комерційного розрахунку, коли при здійсненні будь-якої господарської операції відбувається порівняння витрат, понесених підприємством, із очікуваними доходами. Одержаний фінансовий результат характеризує рівень прибутковості діяльності та може бути спрямований на розвиток підприємства. Проблеми організації та регулювання аудиторської діяльності в Україні, на нашу думку, варто розглядати через призму використання міжнародних стандартів аудиту, що є актуальним на для розвитку національного аудиту та здійснення аудиту фінансових результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні положення і практичні аспекти аудиту фінансових результатів висвітлено у працях таких науковців як Н. Т. Белуха, Г. М. Давидов, Л. П. Кулаковська, О. А. Петрик, В. С. Рудницький, Б. Ф. Усач та ін.

Мета статті. Визначення теоретичних аспектів аудиту фінансових результатів діяльності підприємства та розробка рекомендацій щодо удосконалення етапів аудиторської перевірки.

Виклад основного матеріалу. Проблема контролю якості роботи незалежних аудиторів (аудиторських фірм) є однією з ключових в організації аудиторської діяльності у вітчизняній теорії та практиці аудиту. На сьогодні в Україні контроль якості роботи аудиторів набуває особливого значення, що спричинено розвитком системи незалежного аудиту і переходом на Міжнародні стандарти аудиту. Нормативне та законодавче регулювання контролю якості роботи аудиторів в Україні визначається Законом України “Про аудиторську діяльність”, Міжнародним стандартом аудиту 220 “Контроль якості аудиту фінансової звітності” тощо. Мета МСА 220 - установлення стандартів і надання посібника з контролю якості аудита відповідно: політики й процедур аудиторської фірми стосовно до аудиторської роботи в цілому; процедур, що стосуються роботи, отриманої асистентом аудитора. МСА 220 регулює наступні вимоги до постановки й організації роботи усередині аудиторської фірми: політика й процедури контролю якості повинні бути реалізовані на рівні фірми й на рівні окремих аудиторів; фірма повинна впроваджувати політику й процедури контролю якості, покликані забезпечити проведення всіх аудитів відповідно до МСА й (або) з національними стандартами й (або) установленою практикою.

Дискусійними і невирішеними питаннями в економічній науковій літературі є не тільки поняття об’єктів аудиту, а й його визначення. Б. Валуєв, Г. Давидов, В. Савченко дотримуються ідентичної думки й тлумачать під об’єктами аудиторських послуг “окремі або взаємопов’язані економічні, організаційні, інформаційні та інші сторони функціонування системи, що підлягає вивченню, стан яких може бути оцінено кількісно і якісно” [1]. Дане

визначення характеризує об'єкт аудиту з точки зору окремих або взаємопов'язаних систем, що підлягають вивченню. В. Рудницький дотримується думки, що об'єкт аудиту доцільно характеризувати не як систему, а як окремі факти (явища або процеси) господарської діяльності. При цьому, він зазначає, що об'єкт аудиту - це інформація про окремі або взаємопов'язані факти (явища або процеси) господарської діяльності суб'єкта господарського контролю, яка відображена в системі бухгалтерського обліку та інших джерелах інформаційної системи та підлягає кількісній і вартісній оцінці [2, с. 30].

Б. Усач вважає, що об'єктами аудиту є юридичні й фізичні особи, при цьому перевірці підлягають окремі господарські засоби і процеси, сукупність яких характеризує виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємств і окремих посадових осіб за відповідний період, що складає поняття об'єктів контролю. До об'єктів, на його думку, можна віднести й економічні процеси, матеріально-технічне постачання, виробництво, збут продукції, продуктивність праці, собівартість, прибуток тощо. Л. Кулаковська та Ю. Піча дотримуються думки, що термін "об'єкт аудиту" слід розглядати як окремий елемент предмету аудиту, на який направлена цілеспрямована дія аудитора [3, с. 30].

Об'єктами аудиту є здійснювані господарські процеси, які в сукупності складають господарську діяльність суб'єкта, що перевіряється. Пряма інформація стосується дослідження підприємства, а непряма – це дослідження нормативно-правових документів, які регулюють процес надання аудиторських послуг, та методичних вказівок щодо виконання аудиторських процедур [5, с. 311]. Важливе теоретичне і практичне значення для більш повного пізнання предмета аудиту має науково обґрунтована класифікація об'єктів аудиту.

Науковці по-різному підходять до класифікації об'єктів аудиту. Так, М. Білуха класифікує об'єкти аудиту за такими ознаками: складність (прості й складні, які відрізняються числом елементів і виглядом зв'язку); відношення до процесу розширеного відтворення; складові елементи об'єктів; об'єктивні закони існування об'єктів. Б. Валуєв також виділяє у своїй класифікації ознаку складності об'єкту, за якою, на відміну від М. Білухи, він відзначає наступні

групи об'єктів: сукупні ресурси і господарські процеси, цілісні системи управління; групи ресурсів і господарських процесів, відносно розмежування частини системи управління. В даному випадку ми погоджуємося із Г. Давидовим та В. Рудницьким, які виходячи з ознаки складності, вважають, що групувати об'єкти аудиту необхідно на прості і складні [2].

Вимоги МСА, що забезпечують якість аудиту, обумовлюють планування аудиту й етапи аудиту, що застосовуються до будь-якої аудиторської перевірки та складається з семи етапів.

Перший етап аудиторської перевірки передбачає збір і оцінку інформації для прийняття рішення щодо проведення перевірки або відмови від неї, визначення цілей перевірки, а також адміністративні й стратегічні рішення. Другий етап аудиту припускає одержання (поповнення) інформації про клієнта, оцінку внутрішньогосподарського ризику й ризику засобів контролю. На третьому етапі – етапі планування аудиту вибирається стратегія, що найефективніше зменшує ступінь ризику, властивого аудиторській перевірці. Основним питанням залишається необхідність додаткової перевірки засобів контролю, що може понести зменшення кількості процедур по суті.

Рішення приймається на підставі висновків і результатів оцінки ступеню внутрішньогосподарського ризику й ризику засобів контролю, проведених на другому етапі. Результатом планування є аудиторські програми, використовувані на четвертому й п'ятому етапах.

Четвертий етап – додаткові перевірки засобів контролю. Він доцільний, якщо дозволяє значно заощадити час і зусилля в рамках процедур по суті. П'ятий етап – етап проведення аудиторських процедур по суті. Кінцеві аналітичні процедури, аналіз й оцінка результатів аудиту фінансової звітності проводяться на шостому етапі. Заключний сьомий етап – підготовка аудиторського висновку. Деякі етапи не передбачають конкретних дій по окремих сегментах, а тому відносяться до аудиту фінансової звітності в цілому. Прикладом може слугувати перший, шостий і сьомий етапи аудиторської перевірки. Інші етапи аудиту припускають дії відносно конкретних сегментів аудиту. Оскільки кожному

сегменту аудиту фінансової звітності, у тому числі й формування та використання прибутку, властиві особливості, то вони, у свою чергу, визначають особливості цих етапів аудиту фінансової звітності. Предметна область аудиту фінансових результатів підприємств наведена на рис. 1.

Рис. 1. Предметна область аудиту інформації про фінансові результати діяльності підприємств

Джерело: розроблено автором з використанням [3]

Об'єктом аудиту також є інформація з формування та використання прибутку у фінансовій та податковій звітності наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Об'єкт аудиту “Прибуток” по сегментам фінансової та податкової звітності

Компонент звітності	Предметна область перевірки:
Ф. 1 “Баланс”	Нерозподілений прибуток
Ф. 2 “Звіт про фінансові результату”	Валовий прибуток, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток від звичайної діяльності, чистий прибуток
Ф. 3 “Звіт про рух грошових коштів”	Прибуток від звичайної діяльності до

	оподаткування
Ф. 4 “Звіт про власний капітал”	Нерозподілений прибуток, чистий прибуток за звітний період, розподілений прибуток
Облікова політика	Розподіл облікової політики про формування та використання прибутку
Декларація з податку на прибуток	Прибуток як об’єкт оподаткування від усіх видів діяльності

Джерело: розроблено автором із використанням МСА 220 “Контроль якості аудиторської роботи”

За результатами дослідження встановлено, що з метою перевірки достовірності облікової інформації про фінансові результати інформації аудитор повинен вивчити:

- достовірність операцій з обліку формування та використання прибутку, покриття збитку;
- записи в первинних документах, регістрах обліку і звітності за фінансовими результатами;
- інформацію про формування та використання прибутку (покриття збитку), що знайшла відображення в попередніх перевітках.

Висновки. З наведеного вище можна зробити наступні висновки:

1. Попередній контроль операцій з фінансовими результатами діяльності полягає в тому, що перед проведенням таких операцій вони підлягають оцінці з погляду їхньої законності, достовірності, ефективності, тобто передуює попереднє вивчення операцій з обліку доходів і результатів діяльності і тим самим використовується принцип попередження неефективності використання, чи безгосподарності та марнотратства.

2. На підставі результатів попереднього аналізу, оцінки надійності системи внутрішнього контролю, оцінки ризиків і суттєвості, аудитор повинен визначити спосіб проведення перевірки. Неминучим прийомом аудиту операцій з обліку фінансових результатів діяльності підприємства є вибіркоче дослідження, яке дозволяє розширити результати перевірки частини сукупності на весь її обсяг. Аудиторська вибірка повинна проводитись після визначеної діагностики, що дає можливість концентрувати увагу на незвичайних і тих, що викликають сумніви,

явищах, які містять можливі помилки чи зловживання і вимагають детальної перевірки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко В. Я. Аудит : [навч. посіб.] / В. Я. Савченко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 322 с.
2. Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту / В. С. Рудницький. – Тернопіль: “Економічна думка”, 1998. – 196 с.
3. Основи аудиту : [навч. посіб. для студ. вищ. заклад. освіти] / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – Львів : “Каравела”; Львів: “Новий Світ”. – 2000, 2002. – 504 с.
4. Аудит : [практическое пособие] / А. Кузьминский, Н. Кужельный, Е. Петрик, В. Савченко и др.: [Под ред. А. Кузьминского]. – К. : “Учетинформ”, 1996. – 283 с.
5. Лубенченко О. Е. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики : [навч. посіб.] / О. Е. Лубенченко; М-во освіти і науки України, Донбас. держ. техн. ун-т. – Алчевськ: ДонДТУ, 2010. – 309 с.

УДК 338:658.152

АУДИТ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Т. Умриш, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості аудиту обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, окреслено область аудиторського дослідження .

Ключові слова: витрати, аудит, собівартість, калькуляція, система управлінського обліку, прибуток.

Актуальність дослідження. В економіці будь-якого підприємства головне місце займають витрати, які є ціноутворювальним фактором, що спричиняє суттєвий вплив на прибутковість його діяльності, є носієм задоволення соціальних потреб (заробітна плата, пенсійне забезпечення, соціальне страхування). Витрати – це найважливіша частина фінансової діяльності підприємства, тому порядок їх здійснення, обліку і розподілу має бути чітко визначений. Отже, контроль і аудит виробничих витрат є найважливішою ділянкою господарської діяльності сільськогосподарського підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розробку теоретичних і методичних аспектів обліку, контролю і аудиту витрат виробництва зробили внесок такі українські вчені-економісти: Г. В. Власюк, Н. А. Іванова, Л. П. Кулаковська, Г. В. Сиротюк. Проблеми управлінського обліку й аналізу виробничих витрат розглядали у своїх працях Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, В. С. Лень, Л.В. Нападовська.

Мета дослідження полягає у визначенні особливості аудиту витрат

виробництва і калькуляції в системі управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу. Процес виробництва продукції сільськогосподарських підприємств породжує виникнення певних видів витрат. Для оперативного управління виробництвом доцільно якісно вести облік витрат та обчислення собівартості продукції, а також забезпечити належний контроль за використанням всіх видів ресурсів.

Особлива увага належить аудиту витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Забезпечення якості аудиторських перевірок вимагає від аудиторів високої кваліфікації, використання методики аудиту, що враховує галузеві особливості.

Мета аудиту витрат полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення в обліку та звітності підприємства інформації про витрати виробництва.

Якість аудиту залежить від того, наскільки ретельно проведена робота до початку аудиторської перевірки: увага до підбору клієнта, отримання інформації про клієнта, встановлення і прийняття умов і зобов'язань підприємства і аудиторської фірми, планування аудиту.

Перш ніж приступити до проведення аудиту витрат виробництва, необхідно провести попередній огляд з метою оцінки слабких і сильних сторін внутрішнього контролю процесу виробництва і витрат. Для цього можна використати методи і прийоми, які розробляються аудиторською фірмою, а також спеціальні аудиторські процедури – тести [1].

Під час такого тестування аудитор встановлює :

- чи визначаються в наказі про облікову політику витрати, що списуються на виробництво, відповідно до П(С)БО;
- чи не змінювалась протягом звітного періоду облікова політика щодо визначення витрат на виробництво і собівартості продукції;
- чи дотримуються на підприємстві вимог, встановлених наказом про облікову політику.

Оцінивши систему внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку,

аудитор приймає рішення щодо методу організації перевірки (суцільний, вибірковий), кількості аудиторських процедур, необхідних для підготовки об'єктивного висновку.

Щоб скласти об'єктивну думку щодо інформації про витрати на виробництво продукції та її собівартості, аудитору необхідно: одержати обґрунтовану гарантію того, що інформація в бухгалтерській документації та інших джерелах даних із питань перевірки достовірна і достатня; вирішити, чи правильно відтворена в обліку і звітності відповідна інформація.

Аудитору важливо правильно оцінити суттєвість і аудиторський ризик.

Враховуючи, що збір аудиторських доказів здійснюється за кожним сегментом, а не за звітністю в цілому, аудитор складає попереднє судження про суттєвість за кожним сальдо рахунків, що дозволить йому приймати рішення зі збору достатньої кількості аудиторських доказів.

Стратегія проведення аудиту витрат виробництва розробляється виходячи із норм МСА 300 "Планування", відповідно до якого аудитор розробляє план і програму аудиту. Аудит витрат на виробництво сільськогосподарської продукції можливо здійснити за програмою, перелік аудиторських процедур якої, враховує усі чинники, що роблять вплив на достовірність оборотів і сальдо за окремих рахунками бухгалтерського обліку [5].

Програма аудиту витрат на виробництво продукції включає наступні процедури :

- перевірку стану внутрішнього контролю за обґрунтованістю списання на виробництво понесених витрат;
- перевірку законності і доцільності списання витрат;
- підтвердження витрат відповідними первинними документами;
- перевірку обґрунтованості відображення витрат згідно класифікації видів діяльності;
- встановлення наявності окремого обліку витрат різних видів діяльності;
- правильність оцінки виробничих запасів при їх списанні на виробництво;
- визначення достовірності незавершеного виробництва;

- перевірку правильності включення у витрати на виробництво витрат на оплату праці;
- перевірку правильності нарахування амортизації
- перевірку правильності і обґрунтованості формування накладних витрат;
- перевірку правильності розподілу накладних витрат;
- перевірку повноти розкриття інформації про витрати у примітках до фінансових звітів.

Під час перевірки витрат на виробництво і калькулювання собівартості необхідно керуватися нормами МСА 540 “Аудит оціночних значень”, згідно якого аудитор повинен підтвердити обґрунтованість оцінного значення.

При аудиті витрат на виробництво необхідно перевірити правильність складання звітів по собівартості продукції, записи в бухгалтерських документах для виявлення необґрунтованих списань різних витрат на виробництво. Крім того, звітні калькуляції підприємства звіряють з первинними документами та записами в облікових регістрах. При проведенні перевірки аудитором потрібно перевірити дотримання встановленого порядку обліку і калькулювання собівартості продукції за окремими виробами. Аудит калькуляції має важливе значення, тому що підприємства іноді встановлюють на продукцію ціни без відповідного обґрунтування. Вивчаючи обґрунтованість складеної калькуляції собівартості продукції звіряють її дані з даними первинних документів, записами в облікових регістрах, що дає можливість визначити правильність облікових даних і повноту відображення фактичної собівартості окремих видів продукції [2].

Аудитор звертає увагу на правомірність віднесення витрат до загальновиробничих та їх розподіл, правильність групування витрат за місцями їх виникнення (виробництво, дільниця, робоче місце), оцінювання незавершеного виробництва, правильність розподілу витрат між готовою продукцією та незавершеним виробництвом, інвентаризації незавершеного виробництва та відображення її результатів. При здійсненні облікового процесу можливе порушення різноманітних правил. Порушення можуть бути як простою

помилкою з боку посадових осіб, так і шахрайством. При цьому здійснення порушення може відбутися на будь-якому етапі облікового процесу – при заповненні первинних документів, проведенні різноманітних розрахунків, перенесенні даних у реєстри обліку, заповненні звітності тощо. Крім того, відображення в обліку фактів господарських процесів може взагалі не проводитися або проводитися в неповному обсязі. Аудитор може до початку перевірки розробити класифікацію можливих порушень і помилок, що виникають при обліку витрат на виробництво. Це сприятиме більш ефективному проведенню аудиту [2].

Цілі аудиту калькуляції розрізняються залежно від того, на якій стадії процесу відтворення проводиться калькулювання [3].

1. При аудиті результатів процесу заготівлі – собівартість виробничих запасів, значна увага повинна приділятися перевірці первинних документів, що підтверджують надходження запасів на підприємстві, відповідності даних складського обліку запасів фактичній їх наявності. Крім того, повинна бути детально вивчена правильність розподілу транспортно-заготівельних витрат між видами запасів. Значення аудиту калькулювання на стадії процесу заготівлі полягає в тому, що виявлені на цій стадії відхилення відбиваються на показниках виробничої собівартості, а отже змінюють суму фінансового результату.

2. Калькулювання собівартості виробленої продукції – це складний об'єкт аудиту, оскільки при цьому необхідно визначити сукупність витрат на виробництво продукції, зокрема правильність їх розподілу між готовою продукцією та незавершеним виробництвом, а також відхилення за статтями калькуляції собівартості продукції.

Перевіряючи, чи правильно затрати віднесені на собівартість продукції, аудитор повинен знати, що вони залежно від способу включення у собівартість поділяються на прямі та непрямі, а за характером реагування на зміни обсягів виробництва – змінні та постійні.

До прямих витрат відносяться витрати матеріалів і палива, на оплату праці за виготовлення продукції, відрахування єдиного соціального внеску, тобто затрати обмовлення технологічним процесом виробництва, і які можна на

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

підставі первинних документів списати на собівартість конкретних виробів економічно можливим шляхом. До непрямих витрат переважно відносяться загальновиробничі витрати, тобто витрати на організацію управління виробництвом, які списуються на собівартість пропорційно певній базі розподілу. Чим більше прямих витрат у структурі собівартості, тим точніше її можна обчислити, тому завданням аудитора є підтвердження правильності прямих витрат, а також вибору обґрунтованої бази для розподілу непрямих витрат.

Змінні витрати залежать від обсягу виробництва, а тому підлягають нормуванню; постійні, як правило, не змінюються і в основному не залежать від обсягу виробництва (амортизація), а отже величина повинна бути сталою при будь-якому обсязі виробництва і може бути запланована [3].

Методика перевірки правильності віднесення витрати на собівартість продукції багато в чому залежить від варіанта ведення управлінського обліку.

На практиці застосовуються два основних метода:

- обчислення скороченої (часткової) собівартості;
- обчислення повної собівартості.

Згідно із першим методом уся сума постійних витрат кожний місяць відноситься на фінансові результати від реалізації продукції (дебет рахунку 701 “Дохід від реалізації готової продукції”). Виробнича собівартість формується лише на основі прямих виробничих витрат, що є змінними. Відповідно до другого, традиційного та вітчизняного методу, всі виробничі витрати як змінні, так і постійні, відносяться на собівартість продукції.

3. На стадії збуту калькулюється не тільки комерційна (повна) собівартість, а й фінансовий результат, а також встановлюються ціни на продукцію, товари. Аудитор повинен розрахувати суму доходу (прибутку) від завищення цін на продукцію для внесення до бюджету, перевірити калькуляції собівартості продукції, що складаються підприємствами для встановлення цін на продукцію [1].

Проведення аудиту витрат виробництва і собівартості продукції дозволить виявити і попередити порушення у веденні обліку, що позитивно вплине на підвищення ефективності господарської діяльності.

Висновки. Аудит витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) проводиться для підтвердження достовірності інформації про витрати у звітуванні підприємства, що є основою для упорядкування виробничої діяльності та виявлення резервів для збільшення випуску продукції, поліпшення її якості в обліку затрат за звітний період. З метою вдосконалення якості перевірки доцільним є складання порушень і помилок за класифікаційною ознакою. Залежно від системи калькулювання, яку використовує сільськогосподарське підприємство, змінюються цілі аудиту калькуляції. З метою досконального проведення аудиту його слід починати з вивчення орієнтації виробничого процесу, технології виробництва, собівартості, необхідно звернути увагу на облік витрат у виробництві. Результати проведення аудиту калькуляції собівартості продукції мають велике значення для прийняття і розробки стратегії і тактики в управлінні підприємством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк Г. В. Особливості аудиту витрат виробництва та собівартості продукції / Г. В. Власюк. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2012_4/files/EC412_19.pdf
2. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : [навч. посіб.] / Н. А. Іванова, О. В. Ролінський. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 216 с.
3. Коршикова Р. Калькулювання та облік готової продукції / Р. Коршикова // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 53. – С. 15-17.
4. Котенко Л. И. Ціноутворення та калькуляція на промислових підприємствах / Л. И. Котенко // Все про бухгалтерський облік. – 2006. – №17. – С. 2-5.
5. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту : [підручник] / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : Каравелла, 2009. – 544 с.
6. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” затв. наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ihfodisk.com.ua.
8. Сиротюк Г. В. Аудит аграрних підприємств: організаційний і методичний аспекти / Г. В. Сиротюк // Аграрна економіка. – 2012. – Т. 5. – № 1-2. – С. 53-57.

УДК 657.372.1

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

І. І. Богата, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто бухгалтерський баланс та якісні характеристики щодо складання балансу.

Ключові слова: бухгалтерський баланс, зобов'язання, фінансова звітність.

Актуальність теми. Основою безперервної діяльності кожного підприємства є наявний виробничий потенціал і позитивні результати його роботи, які виражаються в ефективності використання всіх його засобів, а конкретніше у розмірі отриманого прибутку після закінчення звітного періоду. Універсальною формою звітності, яка показує здобутки підприємства за певний проміжок часу, є бухгалтерський баланс [1].

Бухгалтерський баланс являє собою спосіб економічного групування та узагальненого відображення у грошовому вимірнику наявних господарських засобів і джерел їх утворення на певну дату. Особливістю бухгалтерського балансу є рівність між загальною вартістю господарських засобів і джерел їх утворення.

Інформація, яка знаходить своє відображення у бухгалтерському балансі підприємства, є дуже важливою як для внутрішніх її споживачів (засновників, партнерів по бізнесу) для прийняття певних управлінських рішень, так і для зовнішніх споживачів (податкових органів, банків, акціонерів, інвесторів, інших кредиторів та ін.) для оцінки платоспроможності підприємства, ризику здійснення фінансових інвестицій або купівлі на фондовому ринку тих чи інших

цінних паперів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглянуто проблеми обліку й аналізу бухгалтерського балансу підприємства в працях провідних вітчизняних науковців таких, як Н. О. Ромашевської, Г. Ф. Шепітко, В. А. Кулик, та ін. відомих вчених.

Метою написання статті є дослідження основних форм фінансової звітності та порядку складання бухгалтерського балансу з метою підвищення ефективності його використання у процесі прийняття економічних рішень.

Виклад основного матеріалу. Бухгалтерський баланс – це спосіб узагальненого відображення та економічного групування засобів господарства за їхніми видами та джерелами утворення в грошовій оцінці на відповідний момент, як правило, на перше число місяця. Баланс будується у формі таблиці, що складається з двох частин: ліва – актив, права – пасив.

Баланс підприємства надає зовнішнім і внутрішнім користувачам доречну, повну, правдиву та неупереджену інформацію про майновий і фінансовий стан підприємства, його фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період. Таким чином, бухгалтерський баланс є інформаційним джерелом для прийняття управлінських рішень [3].

НП(С)БО № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” визначаються зміст і форма балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються до балансів підприємств, організацій та інших юридичних осіб (далі – підприємства) усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ). Підприємства, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, застосовують тільки додаток до цього Положення (стандарту).

У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства у тисячах гривень без десяткових знаків. У випадках, передбачених нормативно-правовими актами, складається окремий баланс. Для складання окремого балансу дані первинних документів про господарські операції філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів,

виділених підприємством (юридичною особою) на окремий баланс, а також про господарські операції, які відповідно до законодавства підлягають відображенню в окремому балансі, заносяться до окремих (відкритих для цього відокремленого підрозділу або для відображення господарських операцій з певної діяльності підприємства) реєстрів бухгалтерського обліку. За даними окремих реєстрів бухгалтерського обліку складаються окремий баланс і відповідні форми фінансової звітності щодо зазначених господарських операцій. Показники окремого балансу і відповідних форм фінансової звітності включаються до балансу підприємства і відповідних форм фінансової звітності юридичної особи.

Особливості складання окремого балансу спільної діяльності визначаються положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. При складанні балансу та відповідних форм фінансової звітності підприємств з урахуванням показників окремого балансу та відповідних форм окремої фінансової звітності інформація про внутрішньогосподарські розрахунки (взаємні зобов'язання у рівній сумі) не наводиться.

Баланс є зовнішнім відображенням тієї господарської єдності, яка властива кожному підприємству. Діяльність підприємства є багатогранною, складною й динамічною; підприємство не має постійних зовнішніх меж, які б встановлювали реальні рубежі його діяльності та визначали її дійсний зміст. Такі реалії змальовує тільки баланс, даючи порівняльну грошову оцінку всім економічним, юридичним та адміністративно-господарським відносинам підприємства на кожний даний момент. Тільки баланс дає можливість наочно усвідомити обсяг і зміст виконаної за звітний період роботи.

Баланс, як і інші форми фінансової звітності, повинен задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Висновки. Бухгалтерський баланс як один з основних елементів методу бухгалтерського обліку і найважливішої форми фінансової звітності, відображає

вартість майна підприємства в цілому за активами і обсяги вкладеного в це майно власного та залученого капіталу за пасивами.

Бухгалтерський баланс базується на даних бухгалтерського обліку як системи суцільного, безперервного, документального відображення фінансово господарської діяльності підприємства. Таким чином, бухгалтерський баланс є важливим інструментом управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теорія бухгалтерського обліку : [навч. посібник] / О. І. Васюта-Беркут, Г. Ф. Шепітко, Н. О. Ромашевська; за заг. ред. В. Б. Захожая. - 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2003. – 176 с.

2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV із змінами та доповненнями: [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

3. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс та його використання в процесі прийняття економічних рішень на підприємствах АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / В. А. Кулик. – Київ, 2010. – 22 с.

УДК 657.6:658.14/17

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Ю. Г. Вітвіцька, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто відмінність національної форми звіту про фінансові результати від міжнародних стандартів. Досліджено шляхи адаптації звітності українських підприємств до МСФЗ.

Ключові слова: гармонізація обліку, Звіт про фінансові результати, Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Постановка проблеми. Процес переходу України на Міжнародні стандарти фінансової звітності є дуже складним і суперечливим, тому зацікавлює багатьох вчених спеціалістів, науковців і практиків цієї галузі. На це питання звертають увагу такі науковці, як Ф. Бутинець, О. М. Петрук, В. Костюченко, Л. Лук'яненко, В. Моссаковська та інші. Ідея гармонізації полягає в тому, що в кожній країні може існувати своя модель організації обліку і система стандартів. Важливим є те щоб ці стандарти не суперечили аналогічним стандартам в інших країнах-членах співтовариства, тобто знаходилися в “гармонії” один з одним.

Постановка завдання. Суть підходу стандартизації полягає в тому, що повинен існувати уніфікований набір стандартів, які є прикладними до будь-якої ситуації, до будь-якої країни. Тому немає сенсу розробляти національні стандарти. Гармонізація фінансової звітності передбачає вироблення єдиних підходів до складання публічної звітності, що забезпечують отримання достовірної інформації користувачами для ухвалення рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні процес гармонізації фінансової звітності здійснюється шляхом впровадження МСФЗ для підприємств-учасників ринку цінних паперів. Хоча впровадження МСФЗ є досить важливою потребою для входження України в цивільний світ, але існує низка проблем щодо їх провадження. По-перше це потреба принципових змін системи статистичної звітності так як підприємства, цінні папери яких перебувають в обігу на фондовому ринку, а також суб'єкти підприємства, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність у формі звітних даних згідно МСФЗ та складати уніфіковану звітність згідно з П(С)БО і подавати до органів статистики, як це відбувається зараз у небанківських фінансових установах.

Якщо розглядати національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) України та міжна-родні стандарти фінансової звітності, то головною структурною відмінністю можна відзначити недостатність концептуальної основи П(С)БО, що заважає цілісності національних положень та потенційно загрожує їх успішному розвитку. Інша відмінність стосується форми стандартів. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку здебільшого є регламентуючими, що може призвести до неповного розкриття і втрати їх відповідності меті. Крім того, в Україні відсутні окремі стандарти, адекватні міжнародним стандартам фінансової звітності, а також пояснення до національних положень (стандартів) [1]. Звіт про фінансові результати рекомендується трансформувати згідно з форматом, поданим у додатку до МСФЗ 1, який ілюструє класифікацію витрат за функцією. Під час такої трансформації необхідно переконатися, що сума доходу, відображеного у звіті про фінансові результати, визнана згідно з МСФЗ 18 "Дохід". Також рекомендується вилучити зі складу інших операційних витрат та включити до собівартості продажу витрати від знецінення запасів. Зі складу адміністративних витрат потрібно вилучити амортизацію гудвілу, яка підлягає відображенню у складі інших операційних витрат. Питанням подання фінансових звітів, які розглянуто у МСБО 1, присвячено НП(С)БО 1.

Зміст і структура Приміток до річного фінансового звіту на відміну від МСБО 1, не розглянуті у П(С)БО, а затверджені наказом Мінфіну України № 302 від 29.11.2000 р. (із внесеними надалі змінами).

МСБО 1 не визначає жорсткого порядку чи формату, у якому треба подавати статті у фінансових звітах.

НП(С)БО № 1, 29 та наказ Мінфіну України № 302 встановлюють форми фінансових звітів і приміток до річного фінансового звіту для українських підприємств. Введення будь-яких “імпровізованих” статей підприємством неможливо, окрім тих, які передбачені відповідним стандартом (як вписувані).

Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу:

- зовнішньополітичне зобов'язання України, яке наша держава взяла на себе згідно з Угодою про партнерство між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. Тенденції щодо гармонізації вимог до фінансової звітності в ЄС та зіставлення їх з вимогами законодавства України дає змогу стверджувати таке:

- законодавство ЄС визначає порядок складання та подання фінансових звітів, зокрема скорочених, лише для товариств;

- форми фінансових звітів українських підприємств мають певні відмінності від форматів фінансових звітів, передбачених Четвертою Директивою ЄС.

- вимоги до складання звітності згідно з МСФЗ доцільно поширювати лише на підприємства, які мають оприлюднювати фінансову звітність відповідно до ст. 14 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [2].

Форми фінансових звітів інших підприємств та обсяг інформації, що підлягає розкриттю у примітках до них, слід узгодити з Директивами ЄС. Подальша диференціація вимог до фінансової звітності сприятиме розвитку фондового ринку в Україні та спрощенню обліку і звітності некорпоративних суб'єктів господарювання.

Висновки. Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан організації. У зв'язку з цим цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також. Це ще раз підтверджує необхідність і корисність процесу впровадження МСФЗ для всіх секторів економіки України.

Адаптація звітності українських підприємств до МСФЗ дозволить уникнути необхідності у складанні податкової та спеціалізованої звітності (звітних даних), зменшити ризики для інвесторів та кредиторів, забезпечити прозорість і зрозумілість інформації, підвищити зростання довіри до показників фінансової звітності, поглибити міжнародну кооперацію в галузі бухгалтерського обліку, зменшити витрати на розроблення власних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування / С. Голов // Бухгалтерських облік і аудит. – 2007. – № 11. – С. 32-39.
2. Корніюк О. Фінансова звітність – за міжнародними стандартами / О. Корніюк // Бухгалтерія. – 2004. – № 24. – С. 32-39.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / [За ред. С. Ф. Голова] – К. : ФПБАУ, 2004. – 248 с.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

УДК 657.471.001.76

ОБЛІК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю. В. Гаркуша, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено сучасний стан та основні проблеми обліку інноваційної діяльності аграрних підприємств. Визначено його документальне забезпечення та рахунки, на яких обліковуються доходи і витрати інноваційної діяльності. З'ясовано місце інновацій у структурі нематеріальних активів.

Ключові слова: облік інновацій, доходи і витрати інноваційної діяльності.

Постановка проблеми. Проаналізувавши сучасний стан законодавчого забезпечення обліку інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів, ми дійшли таких висновків:

- по-перше, в Україні взагалі не прийнято нормативно-правовий документ, який би регулював облік інноваційної діяльності;
- по-друге, починаючи з січня 2013 року суб'єкти господарювання подають фінансову звітність відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1. Проте, ніяких змін стосовно розкриття інформації про інноваційну діяльність не відбулося;
- по-третє, більшість підприємств не використовує і регістри внутрішнього обліку для розкриття інформації щодо інноваційної діяльності.

Крім того, ми визначили, що облікова інформація про інноваційні об'єкти формується з використанням загальних рахунків без відображення специфіки інноваційних процесів. Ми вважаємо, що такі тенденції негативно впливають на ділову репутацію господарюючих суб'єктів, оскільки інвестори та інші зацікавлені користувачі не зможуть отримати всієї необхідної інформації для аналізу та прийняття управлінських рішень. Невизначеність документального та

облікового відображення інновацій у діяльності господарюючого суб'єкта зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрній сфері здійснені провідними вітчизняними вченими, такими як В. Андрійчук, А. Гайдуцький, О. Дацій, Л. Дейнеко, М. Зубець, М. Кісіль, М. Коденська, М. Малік, Г. Підлісецький, М. Садиков, А.В. Чупіс, О. Шестопаль, В. Юрчишин та ін. Але, незважаючи на значний внесок науковців у вивчення інноваційної діяльності аграрних підприємств, дана тема і досі не достатньо вивчена, що зумовлює актуальність подальших досліджень.

Постановка завдання. Дослідити сучасний стан бухгалтерського обліку інноваційної діяльності, зокрема доходів і витрат на інновації в аграрних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Проголошена стратегія аграрного сектору економіки на інвестиційно-інноваційний розвиток для вітчизняних суб'єктів аграрного бізнесу залишається поки що метою, для виконання якої потрібно здійснити ряд важливих заходів на державному рівні. До найбільш негативних наслідків економіки екстенсивного типу можна віднести переважання застарілих основних фондів з високим ступенем зносу та високим рівнем ресурсомісткості продукції, яка випускається. Недостатнє завантаження частини виробничих потужностей, обтяжлива структура економіки старими технологіями виробництва в остаточному підсумку призвели до того, що багато підприємств за рівнем продуктивності праці та якості характеристик виробляють продукцію, що не відповідають конкурентним вимогам світових товарних ринків. Тому для вітчизняних аграрних підприємств інноваційний тип розвитку насамперед полягає в оновленні матеріально-технічної бази та зменшенні затрат ресурсів на виробництво продукції.

Сутність та основні аспекти щодо регулювання інноваційною діяльністю визначені відповідно до Закону України "Про інвестиційну діяльність" [3], де інновація визначається як одна із форм інвестицій. А відповідно до Закону

України “Про інноваційну діяльність” [2], до об’єктів інноваційної діяльності належать такі:

- інноваційні програми та проекти;
- нові знання та інтелектуальні продукти;
- виробниче обладнання та процеси;
- інфраструктура виробництва та підприємництва;
- організаційно-технічні рішення;
- сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки;

Бухгалтерський облік доходів, витрат та результатів інноваційної діяльності здійснюється переважно відповідно до П(С)БО 7 “Основні засоби”, П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”, П(С)БО 15 “Дохід” та П(С)БО 16 “Витрати” [1].

На сучасному етапі не існує єдиної методики відображення доходів та витрат інноваційної діяльності на рахунках бухгалтерського обліку. Нами було проаналізовано основні підходи обліку інноваційної діяльності, що використовуються, або пропонується використовувати у практичній діяльності підприємств. Отже, можемо виділити такі основні з них:

1) досить часто у практичній діяльності підприємств, особливо якщо інноваційна діяльність не є основною, облік витрат на інновації ведеться на окремому субрахунку рахунку 23 “Виробництво”. Також інноваційному замовленню присвоюється окремий шифр, який проставляється на усіх первинних документах щодо матеріальних, трудових та інших витрат. Перевага такого способу, на нашу думку, полягає у деталізації витрат, що дозволить проаналізувати ефективність запровадження інноваційного продукту чи процесу [4].

2) пропонується також виділити окремий субрахунок у межах 39 рахунку “Витрати майбутніх періодів”, що було б призначено для обліку інноваційної діяльності. За дебетом такого рахунку накопичувалися б витрати на інноваційну діяльність, що потім списувалися б на рахунки доходів або витрат (залежно від результату впровадження новації) [5].

3) інші науковці пропонують витрати на інноваційну діяльність у бухгалтерському обліку відобразити на рахунку 39 “Витрати майбутніх періодів”. Після завершення проекту у разі позитивного результату нагромаджені витрати інноваційного характеру списують на рахунок 15 “Капітальні інвестиції”, у разі ж негативного – на рахунок 941 “Витрати на дослідження і розробки”.

4) пропонується також обліковувати інноваційні продукти, дослідження і розробки на рахунку 12 “Нематеріальні активи”, оскільки до нематеріальних активів належать не лише ті, що не мають матеріальної форми, але і об’єкти, які є носіями матеріальних витрат [6]. Склад матеріальних активів зобразимо на рисунку 1:

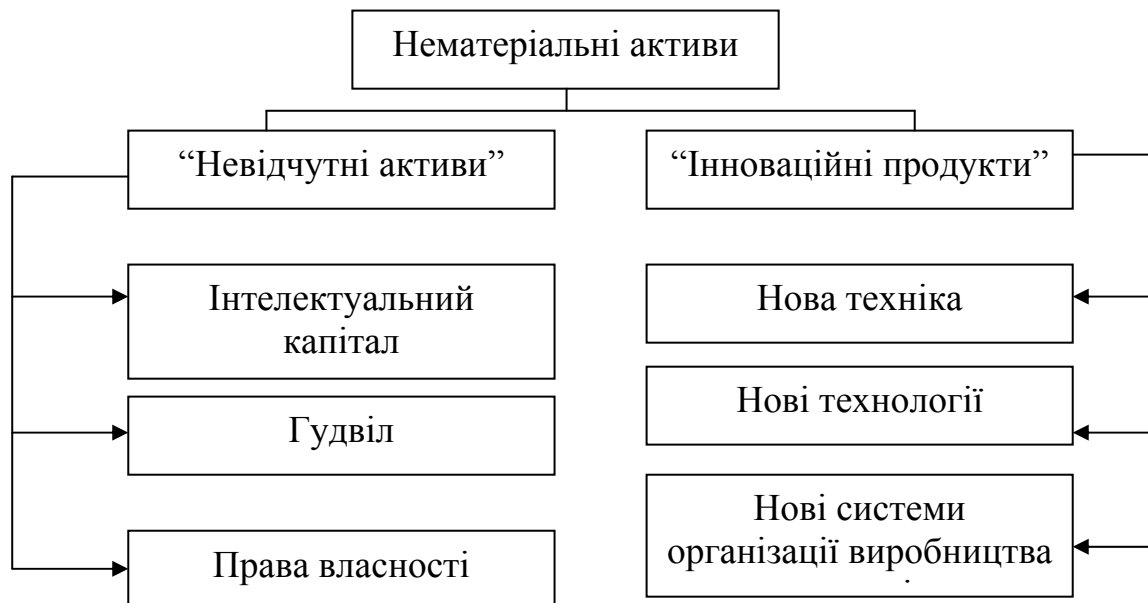

Рис. 1. Склад нематеріальних активів

Джерело: представлено автором з використанням матеріалів [2]

Якщо ж відповідно до чинно чого законодавства інноваційна діяльність для підприємства є основною (тобто виручка від реалізації інноваційної продукції більше 70% у загальній структурі виручки від реалізації), то облік собівартості реалізації інноваційної діяльності відображається на субрахунку 901 “Собівартість реалізованої інноваційної продукції (продукту)”, а дохід від реалізації – на субрахунку 701 “Дохід від реалізованої інноваційної продукції (продукту)”.

Зважаючи на великий ризик запровадження інновацій, особливо в аграрному секторі, пропонується також створювати резерв на фінансування витрат інноваційної діяльності, який у бухгалтерському обліку відобразатиметься так: пропонується проводити кореспонденцією рахунків: Дебет 23, 91-94 Кредит 474. Списання витрат інноваційної діяльності за рахунок раніше створеного резерву в обліку відобразиться проведенням: Дебет 474 Кредит 20, 22, 23, 661, 65, 372, 631, 685.

Варто також зазначити, що з 1 січня 2013 року набувають чинності зміни до розділу XX Податкового кодексу України, що стосуються застосування податкових пільг для підприємств, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки. Податкові пільги для затверджених інноваційних проектів будуть реалізуватися у двох аспектах: знижені ставки податку на прибуток і прискорена амортизація.

Так, прибуток отриманий від реалізації інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки, оподатковується за ставкою:

- з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2017 року – 0 відсотків;
- з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2022 року – 8 відсотків;
- з 1 січня 2023 року – 16 відсотків.

Висновки. Перехід до інноваційного типу розвитку економіки для аграрного сектору економіки України є одним із пріоритетних та стратегічних напрямів розвитку. На сучасному етапі проблема бухгалтерського обліку інноваційної діяльності залишається не вирішеною, оскільки не існує єдиної практики щодо обліку доходів і витрат інноваційної діяльності, а також методичних рекомендацій щодо обліку. Показники, які характеризують інноваційну діяльність аграрних підприємств, взагалі не відображаються у статистичній інформації, а тому ми не можемо об'єктивно проаналізувати тенденції щодо інноваційної активності суб'єктів аграрного бізнесу. Оскільки основним джерелом інформації для аналізу залишається бухгалтерський облік, його необхідно розширити законодавчо закріпленими положеннями про облік

інноваційної діяльності, у тому числі і для аграрних підприємств, що і зумовлює актуальність подальших досліджень.

На сучасному етапі впровадження у виробництво наукових розробок відбувається переважно на базі великих агрохолдингів. Результати досліджень свідчать про те, що порівняно із іншими організаційно – правовими формами господарювання, агрохолдинги мають ряд суттєвих переваг. Так, концентрація та інтеграція агробізнесу забезпечує спільне використання ресурсів, поглиблення переробки продукції, а внаслідок формування мережевої структури між підрозділами–підприємствами є можливість внутрішньої реалізації продукції. В результаті цього мінімізується кількість посередників та в межах холдингу акумулюється більша частина прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO.aspx>
2. Про інноваційну діяльність : Закон України (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
3. Про інвестиційну діяльність : Закон України (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
4. Банасько Т. М. Нематеріальні активи промислового підприємства: проблема визначення сутності, можливі рішення і розв'язання / Т. М. Банасько // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки: Вип. 16.-2. – Кіровоград: – КНТЭУ, 2009. – С. 55-59
5. Етапність інноваційного процесу та оцінка ефективності інноваційної діяльності / О. Г. Шпикуляк, С. О. Тивончук, С. В. Тивончук, О. М. Супрун // Економіка АПК. – 2001 . – № 12. – С. 109-116.
6. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : [монографія] / [П. Т. Саблук, О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило та ін.] – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.

УДК 657.37:006.033

РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА В ФОРМАХ РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ

Ю. В. Голяк, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто порядок розкриття інформації про доходи підприємства в формах фінансової звітності та проведено порівняння тлумачення терміну “доходи” відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку.

Ключові слова: доходи, фінансові результати, фінансова звітність, діяльність сільськогосподарських підприємств, розкриття інформації.

Актуальність теми. За сучасних умов господарювання сільськогосподарські підприємства значну увагу приділяють відображенню доходів від результатів своєї діяльності в формах фінансової звітності. Процес відображення доходів має прямий вплив на величину отриманого підприємством прибутку, оскільки занижуючи рівень доходів підприємство тим самим приховує частину виручки, а отже і обсяг податкових надходжень до бюджету значно скорочується. Таким чином розкриття правдивої інформації про доходи підприємства в формах річної фінансової звітності являється актуальним питанням як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відображення доходів у фінансовій звітності у своїх працях розглядають ряд провідних вітчизняних вчених, серед них такі як Я. Д. Крупка, І. Я. Назарова, Я. М. Гринчишин та ін. [1-2]. Однак, викладені ними результати досліджень щодо визначення і

відображення доходів діяльності підприємств є недостатніми і потребують подальшого вивчення та уточнення.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення сучасних методів відображення доходів та виявлення шляхів оптимізації процесу розкриття даної інформації у формах фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. Відображення доходів у фінансовій звітності є невід’ємною частиною формування облікової інформації. В українському законодавстві питання визнання доходів регулюється національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” та П(С)БО 15 “Дохід”. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку і звітності інформації про доходи визначають П(С)БО 15 “Дохід” і МСБО 18 “Дохід”. Їх зміст включає сфери застосування, визнання, оцінку доходів, розкриття інформації. В процесі розгляду даного питання доцільно провести аналіз тлумачення терміну “доходи” в вище перелічених нормативно-правових актах (табл. 1):

Таблиця 1

Визначення доходу за різними положеннями бухгалтерського обліку

НП(С)БО 1	П(С)БО 15	МСБО 18
збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)	визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства)	Збільшення економічної вигоди у формі надходження або збільшення корисності активів чи зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення капіталу, відмінного від капіталу акціонерів

Джерело: побудовано на основі [3,4,5]

Відповідно до НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” доходи підприємства повинні бути відображені у таких формах фінансової звітності як форма № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний

дохід)”, форма № 4 “Звіт про власний капітал”. Також дані про отримані доходи в результаті діяльності підприємства повинні бути висвітленні у формі № 5 “Примітки до річної фінансової звітності” та у формі № 6 “Додаток до приміток до річної фінансової звітності”.

У “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” повинні бути такі відомості відносно отриманих в процесі господарської діяльності підприємства доходів: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи, можливий отриманий дохід з податку на прибуток, а також сукупний дохід господарюючого суб’єкта в складі якого відображають доходи від дооцінки необоротних активів, фінансових інструментів, курсових різниць, частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств, а також інший сукупний дохід та величина сукупного доходу після оподаткування, а в результаті визначено загальну величину сукупного доходу підприємства.

У звіті про власний капітал висвітлюється інформація відносно величини іншого сукупного доходу за звітний період.

Інформація про доходи звітного періоду у “Примітках до річної фінансової звітності” відображається у розділі V “Доходи і витрати”. У примітках до фінансової звітності наводиться (розкривається) така інформація:

- облікова політика щодо визнання доходу, включаючи спосіб визначення ступеня завершеності робіт, послуг, дохід від виконання і надання яких визнається за ступенем завершеності;
- розподіл доходу за кожною групою доходів згідно з П(С)БО 15;
- сума доходу за бартерними контрактами в розподілі за групами доходів відповідно П(С)БО 15;
- частка доходу за бартерними контрактами з пов’язаними сторонами [5].

Розділ V “Доходи і витрати” заповнюється за даними бухгалтерського обліку за субрахунками до рахунків 71, 72, 73, 74 і 94, 95, 96, 97. Тут розшифровуються інші операційні доходи і витрати та фінансові і інвестиційні доходи і витрати з урахуванням принципу суттєвості. Методичні рекомендації

щодо застосування суттєвості у бухгалтерському обліку визначають, що доходи і витрати, величина яких дорівнює або перевищила 2% чистого прибутку підприємства є суттєвою. Тобто, в цьому розділі деталізується інформація про доходи і витрати, які відображені у Звіті про фінансові результати у рядках 2120 “Інші операційні доходи”, 2180 “Інші операційні витрати”, 2200 “Дохід від участі в капіталі” – 2270 “Інші витрати” [4].

Загалом, інформація по даному розділу розбита на 4 пункти з детальною їх характеристикою:

- інші операційні доходи і витрати;
- доходи і витрати від участі в капіталі за інвестиціями;
- інші фінансові доходи і витрати;
- інші доходи і витрати [2].

У “Додатках до приміток до річної фінансової звітності” надається інформація про доходи у розрізі доходів від операційної діяльності звітних сегментів, фінансових доходів звітних сегментів та інших доходів.

Найбільш детальну інформацію про доходи підприємства можна одержати з “Приміток до річної фінансової звітності”.

Враховуючи вимоги МСФЗ, в багатьох країнах не використовують уніфікованих форм фінансових звітів для всіх суб’єктів господарювання. Зокрема, це стосується підприємств аграрної галузі, на побудову бухгалтерського обліку яких помітно впливають такі особливості: використання у виробничому процесі біологічних активів; наявність великої кількості прямих статей витрат; нерівномірність проведення витрат протягом виробничого періоду; наявність особливої групи витрат, які можна віднести до умовно-змінних. Тому зовнішнім користувачам фінансової звітності (інвесторам, кредиторам) важливо отримувати інформацію, що стосується доходів від реалізації основних видів продукції рослинництва і тваринництва, а також структури виробничих витрат [1].

Незважаючи на великий обсяг чинних Приміток до річної фінансової звітності, вони, з одного боку, недостатньо повно й розгорнуто відображають ту

інформацію про підприємство, розкриття якої вимагають стандарти обліку і яка є необхідною для користувачів. З іншого боку, теперішня форма Приміток містить інформацію, що є невластивою для фінансового обліку і звітності.

Висновки. Для прийняття відповідних рішень щодо співпраці з певним підприємством зовнішніми користувачами фінансової звітності доцільно проводити розшифрування статті “Інші вирахування з доходу”, оскільки саме ці відомості, які наводяться в цьому показнику, можуть бути корисними та доречними. До такої інформації можна віднести загальні суми поверненої покупцями та замовниками відвантаженої готової продукції (товарів), наданих торговельних знижок.

Для усунення проблем у “Примітках до річної фінансової звітності” необхідно змінити підхід до розкриття інформації у них. Немає потреби будувати Примітки як окрему, сталу форму звітності. Крім табличного, вони мали б містити цифровий та описовий матеріал, могли б подаватися у формі окремих таблиць, довідок, пояснювальної аналітичної записки. На державному рівні варто визначати лише види інформації та показники, які мали б розкриватися у Примітках до фінансової звітності. Варто зазначити, що ця проблема має перспективу в подальших наукових дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринчишин Я. М. Розкриття інформації про доходи підприємств відповідно до міжнародних стандартів / Я. М. Гринчишин. – Вісник Львівської комерційної академії. – 2009. – № 30. – С. 46.
2. Крупка Я. Д. Про масштаби та способи розкриття інформації у примітках до фінансової звітності / Я. Д. Крупка, І. Я. Назарова // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. - № 7. – С. 144-149.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 18 “Дохід” [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” затверджені наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” затверджені наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

УДК 001.895:657.47

ОБЛІК ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

В. О. Гуменюк, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні аспекти формування витрат в інноваціях бухгалтерського обліку та запропоновано забезпечення обліково-аналітичного процесу інноваційної діяльності суб'єктам господарювання.

Ключові слова: облік, витрати, інновації, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Незалежність України сприяла покращенню розвитку національної економіки, пріоритетним напрямком якого є використання нових перспективних технологій для створення нової продукції за допомогою інноваційного розвитку.

Взагалі впровадження інновацій в усі сфери фінансово-господарській діяльності це основна умова досягнення конкурентних переваг підприємств на світовому ринку. Особливо актуальне питання інновацій для нашої держави на сьогодні, адже внаслідок підвищення цін на енергоресурси собівартість продукції більшості підприємств постійно зростає, в результаті чого відбувається втрата конкурентних переваг вітчизняних товаровиробників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна кількість наукових публікацій присвячена обліку інноваційної діяльності. Серед вітчизняних та зарубіжних вчених, що займалися даною проблемою І. Бланк, О. Бродіна, В. Василенко, О. Волкова, Л. Гнилицька, А. Гречан, О. Грицай, Я. Крупка та інші.

Постановка завдання полягає у визначенні суті витрат та саме їх формування в інноваційній діяльності. Передумов розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення процесу інноваційного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації (від лат. innovation – поновлення, зміна) – нові досягнення в галузі технології чи управління, призначені для використання в операційній, інвестиційній чи фінансовій діяльності підприємства. За економічною суттю інновації – це нововведення, використання яких зумовлює якісні зміни у виробництві та отримання соціально-економічного ефекту [1].

Для забезпечення ефективного впровадження інноваційних процесів на підприємствах необхідна адекватна, науковообґрунтована система бухгалтерського обліку та аналізу.

Згідно із Законом України “Про інноваційну діяльність”, інновації – новостворені/застосовані і/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери [2].

В економічній теорії обліку інноваційної діяльності проблема полягає в тому, що в основу інноваційної освіти в Україні покладено зарубіжний досвід, запропонований у вигляді декількох подібних перекладених і вітчизняних підручників у галузі інновації, в яких не враховують на достатньому рівні перехід України до ринкової економіки. Облік об’єктів інноваційної діяльності характеризується недостатнім методичним забезпеченням, зокрема відсутні методичні рекомендації щодо відображення на рахунках обліку і облікових реєстрах витрат результатів інноваційної діяльності та взагалі їх формування, адже навіть не розроблено на законодавчо-нормативному рівні структуру і зміст аналітичного обліку. Саме тому сьогодні в обліку інформація про витрати на інноваційні процеси не відображаються в систематизованому вигляді.

Проблематичним є складання звітних форм, які подають підприємства місцевим органам державної статистики стосовно витрат на інноваційні процеси, наведено інформацію про витрати на технологічні інновації, джерела їх фінансування, обсяг реалізованої продукції, кількість впроваджених інноваційних видів продукції, результати інноваційної діяльності тощо.

Відображення капітальних вкладень і поточних витрат обліковуються на рахунках 15 “Капітальні інвестиції”, 23 “Виробництво”, субрахунку 941 “Витрати на дослідження і розробки”. На нашу думку, для виокремлення облікової інформації про витрати на інновації підприємствам потрібно відкрити додаткові аналітичні субрахунки до зазначених вище рахунків, на основі яких і скласти внутрішню звітність про витрати на інновації також потрібно все це затвердити в законодавчо-нормативних актах процедур калькуляції витрат на інновації, яка є одним з найважливіших етапів в оцінюванні інноваційних процесів взагалі.

У бухгалтерському обліку витрати, пов’язані з інноваційною діяльністю спочатку відображають на рахунку 39 “Витрати майбутніх періодів”, а після завершення проекту при позитивному результаті нагромаджені витрати інноваційного характеру списують на рахунок 15 “Капітальні інвестиції” при негативному результаті – на рахунок 941 “Витрати на дослідження і розробки”. Саме тому маємо цілий ряд бухгалтерських рахунків, на яких відображаються витрати інноваційної діяльності. Я вважаю, що аналітичний облік витрат на інноваційну діяльність безпосередньо доцільно вести за типами інновацій: витрати на науково-дослідні роботи, витрати на випуск нового виду продукції, витрати на освоєння нової технології, витрати на організаційно-управлінські інновації. А також ведення аналітичного обліку витрат інноваційної діяльності за напрямками інновацій: внутрішні науково-дослідні роботи; зовнішні науково-дослідні роботи; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; придбання інших зовнішніх знань; та інші витрати.

Хоча для вирішення даної проблеми було запропоновано О. Грицай виокремлення конкретного рахунку для обліку витрат на інноваційні процеси, на якому б накопичувалися усі витрати підприємства, пов’язані з інноваційною діяльністю. Витрати на інноваційні процеси визнаватимуть витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Цей підхід зручний, тому що він дасть можливість відображати всі витрати інноваційної діяльності на одному рахунку, що полегшить визначення

собівартості інноваційних проектів, та надалі відіграватиме важливу роль і під час визначення фінансових результатів. Доцільніше відображати інноваційні витрати на окремому рахунку і закрити його рахунком 79 “Фінансові результати” для визначення фінансового результату [3].

Таким чином, інноваційний напрям діяльності підприємства є багатограним та потребує різнобічного висвітлення в системі бухгалтерського обліку. Раціональна організація бухгалтерського обліку та економічного аналізу витрат інноваційної діяльності, включаючи вибір облікової методики, що відповідає особливостям діяльності підприємства, повинен створити необхідні умови для розширення, прискорення й підвищення ефективності процесів створення та реалізації різних видів інновацій, спрямованих на створення конкурентоспроможної продукції на рівні міжнародних стандартів в Україні.

Висновки. Вирішення проблематичних питань обліку витрат інноваційної діяльності потребує створення єдиної інформаційної та методичної бази. Що не можливо без державної підтримки, та створення державних програм, які були б спрямовані на збільшення й стимулювання діяльності інноваційних підприємств як на вітчизняному і взагалі світовому ринках товарів (робіт) і послуг. Передумовою для цього може стати запровадження механізму пільгового оподаткування з урахуванням повного звільнення від сплати податку на прибуток та ПДВ для підприємств, що систематично здійснюють інноваційну діяльність. Адже це сприятиме значному зростанню інноваційної активності в нашій країні та модернізації виробничих ресурсів України, а також вирішенню наукової проблеми створення комплексної обліково-аналітичної системи, підпорядкованої цілям стратегічного, тактичного та оперативного управління інноваційним процесом підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 844 с.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Грицай О. І. Напрями удосконалення обліку витрат на інноваційні процеси / О. І. Грицай // Проблеми економіки та менеджменту : Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2010. – № 683 – 253 с.

УДК 63.0026:657.422.8

ОПЕРАЦІЇ З ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ), ЇХ ВПЛИВ НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Є. Г. Дорох, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто характеристику операцій з обліку реалізації продукції (робіт, послуг) та виявлено їх вплив на господарську діяльність, розкрито інформацію щодо відображення реалізації сільськогосподарської продукції у звітності.

Актуальність теми. В сучасних умовах сільськогосподарське виробництво займає домінуюче місце національної економіки і відіграє провідну роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку України. Про що і свідчить головна мета виробництва: реалізувати товар, роботи, послуги та отримати прибуток. При переході на ринкову економіку реалізація сільськогосподарської продукції відіграє важливе значення, оскільки, як складова загального процесу відтворення є завершальним етапом руху продукту зі сфери виробництва у сферу споживання. Без неї неможливо відтворення процесу виробництва. За неперервності процесу суспільного відтворення факт реалізації означає вступ продукту в сферу виробництва, якщо він надходить у виробниче споживання, чи в сферу обігу, якщо він призначений для реалізації населенню. Реалізація продукції, виконаних робіт та наданих послуг у сільському господарстві є основним джерелом грошових надходжень. Їх розмір залежить від налагоджених зв'язків, кількості, якості, часу, місця та каналу реалізації продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реалізації сільськогосподарської продукції та відображення її у звітності досліджували відомі науковці такі, як: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович,

М. Я. Дем'яненко, Л. В. Нападовська, В. С. Рудницький, П. Т. Саблук, В. В. Сопко, Л. К. Сук, М. Г. Чумаченко, В. О. Шевчук, В. Юрген, В. І. Завгородній. На їх думку на розвиток і ефективність виробництва в сільськогосподарських підприємствах суттєвий вплив має реалізація продукції і отримані при цьому фінансові результати. Якщо не забезпечений своєчасний і вигідний збут, то складно, а часто і неможливо розширювати виробництво продукції. Недосконалість системи розподілу і реалізації сільськогосподарської продукції приводить до значних втрат, що не тільки знижує фінансові результати діяльності господарства, але і погіршує постачання населення продуктами харчування, а промисловість сировиною. Повернення витрат в грошовій формі є завершальним етапом діяльності підприємства [2].

Метою статті є вивчення інформації про реалізацію сільськогосподарської продукції в бухгалтерському обліку та розкриття її у звітності, надання пропозицій щодо усунення недоліків обліку реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами.

Діяльність сільськогосподарських підприємств повинна бути високоефективною, інакше вони не мають перспективи в ринкових умовах і, як правило банкрутують або самоліквідуються. Тому тут повинна приділятися виняткова увага звітній інформації, яка характеризує ефективність виробничо-фінансової діяльності на кожному етапі її здійснення. При цьому важливими є звітні показники про досягнутий рівень виробництва, так і реалізацію продукції, робіт, послуг, оскільки в ринковому середовищі лише при повній взаємодії у цих двох сферах обороту капіталу можна досягти високих кінцевих результатів ефективності.

Для забезпечення безперервного спостереження за операціями реалізації продукції (робіт, послуг) в бухгалтерському обліку використовується документація – спосіб первинної реєстрації об'єктів, що враховуються. Документи служать письмовим підтвердженням здійснення господарської операції і єдиним обґрунтуванням для її віддзеркалення в обліку. Облік реалізації готової продукції, як елемент методу бухгалтерського обліку

виражається у використанні на підприємстві первинних документів, що дійсно свідчать про факт здійснення операції [3].

Сучасні ринкові відносини висувають нові завдання щодо вирішення проблем обліку операцій з продажу готової продукції та належного аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень із метою підвищення їх обґрунтованості та ефективності.

Для забезпечення деталізації отриманого доходу в обліку, класифікація доходів і фінансових результатів здійснюється в межах системи бухгалтерських рахунків за видами діяльності. Відповідно до П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерською обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій доходи діяльності поділяються на окремі види.

Процес реалізації сільськогосподарської продукції відображають на кількох балансових рахунках. Для узагальнення інформації про доходи від реалізації продукції призначений рахунок 70 “Доходи від реалізації”, а також рахунки: 71 “Інший операційний дохід”; 73 “Інші фінансові доходи”; 74 “Інші доходи”; 75 “Надзвичайні доходи”.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності регламентує П(С)БО 16 “Витрати”, згідно з яким витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Для узагальнення інформації про собівартість реалізованої продукції планом рахунків призначено рахунок 90 “Собівартість реалізації”, але витрати, які пов'язані з реалізацією продукції не включаються до складу виробничої собівартості й відокремлюються на рахунку 93 “Витрати на збут”.

Збутову продукцію списують на реалізацію за ціною, за якою вона відображена на рахунку 27 “Продукція сільськогосподарського виробництва”: дебет субрахунку 901 “Собівартість реалізованої готової продукції” і кредит рахунку 27. Дохід від реалізації відображається за дебетом рахунків 30 “Касса”,

36 “Розрахунки з покупцями та замовниками” і кредитом субрахунку 701 “Дохід від реалізації готової продукції” [2].

Таке відображення в обліку не впливає на розмір фінансових результатів, однак, в кінці звітного періоду, для складання звіту про фінансові результати виникає необхідність в розмежуванні окремо понесених витрат і отриманих доходів від реалізації продукції, що ускладнює облікові роботи та унеможливорює одержання оперативної інформації на протязі звітного періоду для прийняття управлінських рішень.

Дослідження стану обліку витрат і доходів, пов'язаних з продажем продукції в сільськогосподарських підприємствах показало, що потребує також впорядкування бухгалтерський облік операцій з продажу продукції з можливістю аналітичної та синтетичної деталізації для раціональної організації контролю та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки. Своєчасна і вигідна реалізація власно виробленої сільськогосподарськими підприємствами продукції - один із найважливіших факторів впливу на розвиток аграрного сектору економіки країни. Сучасні ринкові відносини пропонують нові завдання щодо вирішення проблем обліку витрат і доходів, пов'язаних з продажем продукції.

Для удосконалення обліку продажу підприємствам також необхідно приділяти більше уваги аналітичній деталізації облікової інформації з цього питання, оскільки вона є об'єктивною передумовою для подальшого забезпечення аналізу, планування та контролю, забезпечує відображення інформації щодо отриманих доходів, понесених витрат і фінансових результатів по кожному виду реалізованої продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. П(С)БО-30 “Біологічні активи” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO30.aspx>.
2. Сук П. Л. Облік виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку: методологія і практика : [монографія] / П. Л. Сук. – К. : НАУ, 2007. – 330 с.
3. Кучеренко Т. Особливості формування фінансових результатів сільськогосподарськими підприємствами у Звіті про фінансові результати / Т. Кучеренко // Бух. облік і аудит. - 2007. - № 10. - С. 33-35.
4. Моссаковський В. Концепція побудови бухгалтерського обліку в Україні / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 10. - С. 18-25.

5. Облік сільськогосподарської діяльності : [навч. посібник] / За ред. В. М. Жука – К. : Видавництво ТОВ “Юр-Агро-Веста”, 2007. – 368 с.

6. Саблук П. Т. Роль обліку в забезпеченні аграрних перетворень / П. Т. Саблук // Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України. V Міжнар. Наук.- практ. конф. ННЦ “ІАЕ” 24-25 квітня 2009 р., круглий стіл в НУБіП 15 травня 2009 р. : зб. тез та виступів / відпов. за вип. В. М. Жук. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – С. 6-8.

УДК 657.425:336.22

АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ

О. С. Дяченко, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено сутність, роль та основні аспекти амортизації основних засобів в бухгалтерському обліку, а також зміни, що відбулися в обліку основних засобів у зв'язку із введенням в дію Податкового кодексу України.

Ключові слова: амортизація, основні засоби, бухгалтерський облік, оподаткування.

Актуальність проблеми. З моменту переходу України на міжнародні стандарти обліку і звітності багато непорозумінь викликали питання сутності амортизації необоротних активів та методики нарахування амортизації у фінансовому та податковому обліку. Весь цей час фахівці звертали увагу на необхідність застосування єдиної методології при відображенні амортизації необоротних активів, оскільки норми Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” № 334/94–ВР втратив чинність суперечили Положенням (Стандартам) бухгалтерського обліку. Це призводило до невідповідності даних, які відображались у фінансовій та податковій звітності, зокрема у Звіті про фінансові результати та Декларації про прибуток підприємства. Із прийняттям Податкового кодексу України суттєво змінились підходи до облікового відображення амортизації необоротних активів та методики нарахування

амортизації у податковому обліку [1]. За останнє десятиріччя вперше з'явилась реальна перспектива для об'єднання податкового та фінансового обліку в єдине ціле, оскільки ця проблема постійно хвилювала як бухгалтерів – практиків, так і науковців. Крім того, новий Податковий кодекс на законодавчому рівні уточнив класифікацію необоротних активів і максимально наблизив її до потреб фінансового обліку.

Аналіз останніх досліджень. Механізм нарахування амортизації по основних засобах, запроваджений Податковим кодексом України [1]. Провів порівняння ПКУ з раніше застосовуваним Юшко С. В. [3, с. 63-71]. Основні облікові концепції амортизації досліджено Н. Довгопол, М. Нестеренко [4].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності, ролі та методики нарахування амортизації основних засобів у бухгалтерському і податковому обліку та визначення напрямів підвищення ефективності їх обліку.

Виклад основного матеріалу. Сучасне нормативне регулювання бухгалтерського обліку основних засобів поділяється на декілька рівнів (рис. 1).

За даними рисунка 1 видно, що держава регулює лише деякі аспекти обліку основних засобів, залишаючи при цьому широкий спектр варіативності, що надає можливість власникам обирати оптимальний альтернативний варіант, враховуючи специфіку суб'єкта господарювання, що забезпечить досягнення поставленої ними мети.

Однак через відмінність мети бухгалтерського та податкового обліку повна та ефективна гармонізація, на жаль, не відбулася, оскільки збереглася значна кількість відмінностей, які в деяких випадках є дуже суттєвими:

По-перше, Податковий кодекс вдосконалив класифікацію основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Відтепер необоротні активи поділяються на 16 груп, а не на 4 як було у ЗУ № 334/94.

По-друге, сьогодні в податковому обліку амортизація нараховується на кожний об'єкт основних засобів помісячно, що також не суперечить П(С)БО, а підприємство має право самостійно обирати метод нарахування амортизації, що підтверджує п. 145.1.9, а саме: “Нарахування амортизації в цілях оподаткування

здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності, та може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання” [2, с. 196].

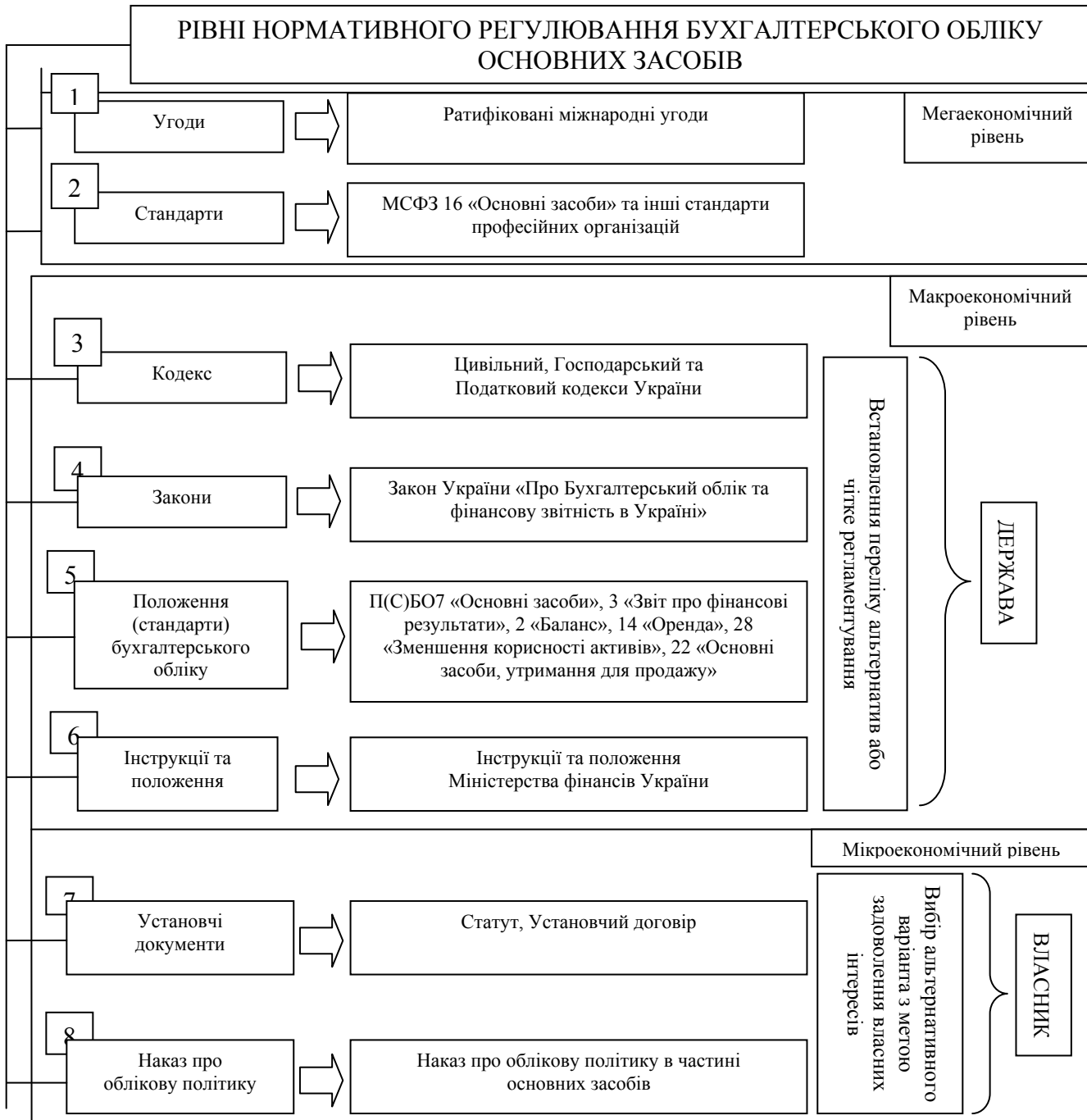

Рис. 1. Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку операцій з основними засобами

Джерело: розроблено за даними [8]

По-третє, в податковому обліку з'явилися такі поняття як “первісна вартість”, “залишкова вартість”, “вартість, яка амортизується”, що максимально наблизило методику податкового обліку до фінансового. Тепер у бухгалтера немає необхідності ведення подвійного обліку нарахування амортизації і дані податкового та фінансового обліку будуть тотожними, у фінансовій і податковій звітності також зникнуть розбіжності по сумах нарахованої амортизації, що, в свою чергу, зменшить розбіжності між розміром прибутку або збитку підприємства за звітний період.

По-четверте, ПКУ також передбачає здійснення переоцінки основних засобів на відміну від раніше діючого податкового законодавства, що передбачав лише індексацію балансової вартості основних фондів. Переоцінка об'єкта основних засобів або визнання відновлення його корисності, що призводять до збільшення балансової вартості об'єкта, може проводитись до досягнення ним балансової вартості на звітну дату в розмірі не менше ніж 10 % від його первісної вартості на момент взяття на баланс. При цьому, дооцінка балансової вартості основних засобів не може перевищувати суму його попередніх уцінок з моменту введення в експлуатацію такого основного засобу. Тобто у разі, якщо підприємство не здійснювало уцінок вартості об'єкту основних засобів, таке підприємство не має права на його дооцінку.

Після проведення переоцінки об'єкта основних засобів або визнання відновлення його корисності, що призводять до збільшення балансової вартості об'єкта, підприємство не може використовувати прискорені методи нарахування амортизації [6].

Таким чином, запровадження Податкового кодексу зробило суттєвий крок до зближення податкового і фінансового обліку і частково усунуло розбіжності в питаннях обліку амортизації необоротних активів. Це дасть можливість зменшити протиріччя між податковим законодавством і Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, полегшити роботу бухгалтерської служби підприємств і відобразити у звітності більш реальну інформацію про суми нарахованої амортизації за звітний період.

По-п'яте, ПКУ не вказано, куди включати суму визнаної податкової різниці, оскільки серед відокремлених 16 груп основних засобів та інших необоротних активів, перелічених в п. 145.1 ПКУ, їй місця не знайшлося. Тоді, як п. 2 р. III Наказу № 27 “Про затвердження Положення бухгалтерського обліку “Податкові різниці”, розкриттю інформації щодо відображення тимчасових податкових різниць, пов'язаних з основними засобами, передбачено місце у примітках до фінансової звітності, з виділенням суми тимчасових податкових різниць, що підлягають вирахуванню, та суми тимчасових податкових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Система обліку операцій з нарахування та розподілу амортизації повинна відповідати вимогам Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо точності інформації. Вона має достовірно відображати процес функціонування системи первинного обліку амортизації основних засобів. Усі її показники повинні мати однозначний зміст, який не допускає різних тлумачень, а також первинні документи мають бути логічно взаємопов'язані один з одним та функціонувати як комплексна система порядку нарахування амортизації, залежно від обраного підприємством методу (рис. 2).

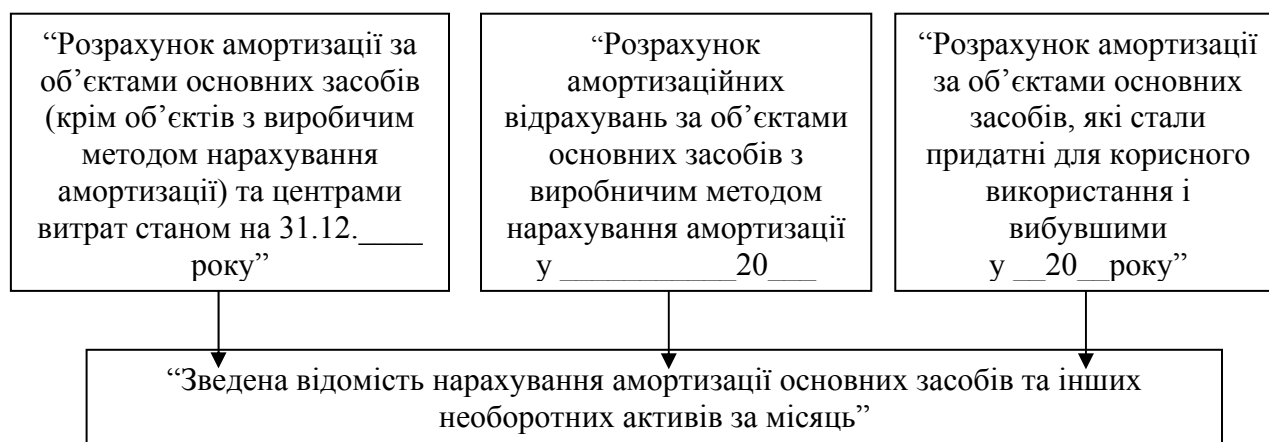

Рис. 2. Схема записів нарахування амортизації

Джерело: розроблено за даними [5, 7]

Раціональна система обліку амортизації надасть можливість здійснювати контроль за порядком нарахування та розподілом сум амортизаційних відрахувань, з метою формування фонду грошових коштів для відтворення основних засобів.

Висновки. На сьогоднішній день проблема обліку амортизації набуває важливого значення на сучасному етапі розвитку нашої країни, оскільки вона одночасно виступає як витрати та як джерело відтворення основних засобів. Тому процес нарахування амортизації на підприємстві повинен бути належним чином документально оформленим і містити такий мінімум інформації, який зможе задовольнити інформаційні потреби користувачів, а також повністю відобразити підготовку інформативної бухгалтерської звітності для інвесторів і кредиторів.

Отже, запровадження Податкового кодексу зробило суттєвий крок до зближення податкового і фінансового обліку і частково усунуло розбіжності в питаннях обліку амортизації необоротних активів. Це дало можливість зменшити протиріччя між податковим законодавством і П(С)БО, полегшити роботу бухгалтерської служби підприємств і відображати у звітності більш реальну інформацію про суми нарахованої амортизації за звітний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України 2755-17, редакція від 01.04.2013, підстава 5503-17 [Електронний ресурс] Президент України. – Режим доступ : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 // Бухгалтерія. Збірник систематизованого законодавства. – 2007. – № 1. – С. 101–105.
3. Юшко С. В. Амортизація основних засобів у контексті Податкового кодексу України / С. В. Юшко // Фінанси України. – 2001. – № 3 – С. 63-71.
4. Довгопол Н. Амортизація: предметна сутність і ступінь впливу на відтворення основних засобів / Н. Довгопол, М. Нестеренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 12. – С. 3–13.
5. Хмелевський І. Основні засоби: перехідні моменти / І. Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua/ukr/golden/doc.html?id=18085>
6. Проблеми бухгалтерського та податкового обліків основних засобів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy-confer.com.ua>
7. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” 2 січня 2013 р. за № 16/22548 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
8. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ztu.edu.ua/ua/science/conference/files/scienceday2011>

УДК 631.145:631.16

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Т. В. Журба, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено показники, що характеризують рівень ефективності підприємства, розглядаються особливості визначення фінансових результатів аграрних підприємств.

Ключові слова: фінансові результати, фінансовий стан підприємства, дохід, прибуток.

Актуальність теми. Метою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є отримання ним позитивного фінансового результату у розмірах, що задовольняє потреби власників. Одночасно прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є суттєвим стимулом для господарюючих суб'єктів якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси.

Рівень прибутку отриманого підприємством є основним віддзеркаленням всіх виробничо-господарських процесів, що мають місце під час його функціонування. Фінансовий результат є кількісним та якісним критерієм ефективності (неефективності) існуючого менеджменту, технологій, продуктивності праці, рівня виробничих затрат на виробництво та ін.

Сукупність цих факторів визначають ефективність виробництва і перетворюють позитивний фінансовий результат на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічного і соціального розвитку підприємства та держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями досліджень фінансових результатів аграрних підприємств відомі праці Огічук М. Ф. [3], Кіндрацька Л. М. [2], Кучеркової С. О. [4], в яких окремо приділена увага питанню методики визначення фінансових результатів.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення основних

особливостей аналізу існуючих методик оцінки фінансових результатів в умовах сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий результат – це економічний підсумок виробничої діяльності суб'єкта господарювання, виражений у вартісній (грошовій) формі. Окрім вартісного виміру результатів фінансово-господарської діяльності для користувачів інформації важливе значення мають відносні показники фінансових результатів – значення рентабельності, які характеризують відносний (у відсотках) ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу. Відносні показники на відміну від абсолютних величин дають змогу оцінити рівень отриманого прибутку (збитку) в розрахунку на одиницю затрачених ресурсів і дозволять порівнювати ефективність функціонування підприємств з різними обсягами виробництва (розмірами) [3].

Основними економічними показниками, які характеризують фінансові результати діяльності підприємств, є доход (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, чистий доход, валовий прибуток, прибуток, чистий прибуток, рентабельність.

Зазначимо, що на зміну П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, П(С)БО 2 “Баланс”, П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів” та П(С)БО 5 “Звіт про власний капітал” прийшов єдиний стандарт. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” НП(С)БО. Затверджене наказом Мінфіну України від 07.02.2013 р. за №336/22868 [1].

Під час проведення аналізу фінансових результатів аграрних підприємств за формою № 2 “Звіт про фінансові результати”, слід пам'ятати, що при сплаті підприємством фіксованого сільськогос-подарського податку, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування має відповідати прибутку після оподаткування.

У сільськогосподарських підприємствах поглиблений аналіз складу, структури та динаміки доходів, виробничої й повної собівартості, прибутків (збитків) від реалізації

окремих видів продукції (товарів, робіт, послуг) та в галузях рослинництва і тваринництва проводиться з використанням інформації форми № 50-сг “Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств”. Дана статистична звітність дає можливість визначити прибутковість продукції, як у абсолютних, так і відносних величинах, що в свою чергу дозволяє визначити основні складові, які забезпечують позитивний фінансовий результат (прибуток) та запропонувати конкретні заходи щодо його збільшення.

Під час аналізу показників прибутку виділяють наступні етапи дослідження. На першому етапі дають оцінку виконання плану з прибутку в цілому по підприємству та в розрізі окремих видів діяльності. Зокрема виділяють прибутковість окремих структурних підрозділів, інвестиційних проектів, договорів. В умовах аграрного виробництва – прибутковість окремих культур чи продукції. На другому етапі проводять порівняльний аналіз прибутку цього підприємства з середньогалузевими значеннями та показниками прибутковості підприємств конкурентів. На третьому етапі виконують факторний аналіз прибутку за видами діяльності, дають оцінку внутрішніх і зовнішніх резервів. На четвертому етапі проводять аналіз розподілу і використання чистого прибутку підприємства.

Фінансові результати підприємства можуть бути оцінені з різним ступенем деталізації залежно від цілей аналізу, існуючої інформації, програмного, технічного та кадрового забезпечення. Найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу та поглибленого аналізу фінансових результатів, де розрізняють ряд показників, а саме загальні показники, первинні показники, синтетичні показники та результативні показники [3].

Одним із напрямів аналізу фінансових результатів є оцінювання якості прибутку за такими критеріями, як достовірність звітності, частота зміни облікової політики та її вплив на формування фінансових результатів, стабільність основних складових прибутку, діловий імідж підприємства тощо.

Достовірність даних про фінансові результати є одним із основних критеріїв високої якості прибутку. Якщо суб'єкт господарювання щорічнозмінює

свою облікову політику, то це знижує якість показників прибутку. Для оцінювання якості прибутку використовуються також результати аналізу його динаміки та структури. Якщо протягом тривалого періоду спостерігаються стійкі темпи його зростання, а в складі прибутку від звичайної діяльності переважна частка належить результату основної діяльності, то якість прибутку вважатиметься досить високою.

Важливим критерієм якості прибутку є діловий імідж підприємства, що формується на підставі виконання взаємних зобов'язань, партнерських стосунків, особистих контактів, публікацій у пресі тощо. Використання результатів оцінювання якості прибутку зовнішніми суб'єктами аналізу (банками, інвесторами, діловими партнерами) сприяє зниженню фінансового ризику, а також об'єктивному прогнозуванню перспективної платоспроможності [2].

Висновки: Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці - за ряд періодів. Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції. До невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, та загрози економічних санкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” НП(С)БО. Затверджене наказом Мінфіну України від 07.02.2013 р. за № 336/22868.

2. Кіндрацька Л. М. Звітність у загальній обліковій системі суб'єктів господарювання: розвиток та вдосконалення / Л. М. Кіндрацька // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 35. – С. 175–178.

3. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : [підручник] / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.

4. Кучеркова С. О. Облік фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)” / С. О. Кучеркова. – Київ, 2008. – 21 с.

УДК 635:338.439

НАРОЩУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Т. О. Іохим, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні проблеми нарощування виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу в Україні та шляхи їх вирішення. В умовах ринкової економіки державне регулювання нарощування виробничих потужностей овочевого підкомплексу потрібно здійснювати з урахуванням інтересів держави, виробників і споживачів.

Ключові слова: імпорт, експорт, овочі, овочевий ринок, продуктові підкомплекси.

Постановка проблеми. Нарощування виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу це є забезпечення насиченості ринку країни високоякісною овочевою продукцією, яка є основним незамінним продуктом в раціоні харчування населення нашої країни. Причиною низького рівня виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу України є нестабільна економічна ситуація в державі, яка впливає на ефективність овочевого ринку, яка у свою чергу залежить від раціонального поєднання виробництва, переробки, зберігання і реалізації овочів. Раціональне розміщення й спеціалізація овочепродуктивного підкомплексу є значним резервом збільшення виробництва овочевої продукції.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням проблематики даного питання займаються вітчизняні науковці, зокрема В. Андрійчук, О. Бугуцький, В. Бойко, Г. Дмитрійчук, В. Збарський, В. Криворучко, О. Лебединська, П. Макаренко, В. Рудь, М. Рудий, П. Саблук, К. Олефір, В. Ткачук, І. Червен, А. Шумейко та ін. Але в сучасних умовах господарювання агроекономічні проблеми, що ускладнюють використання потенціальних можливостей виробничих

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

потужностей овочепродуктового підкомплексу, надалі залишаються актуальними.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз та вивчення проблем, пов'язаних з нарощуванням виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу, та задоволення потреб споживачів овочевою продукцією в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Продуктові підкомплекси – це кінцево-цільові агропромислові структури, що в процесі агропромислової інтеграції трансформуються в предметні агропромислові формування, які й реалізують на ділі переваги предметно-технологічного синтезу сільського господарства і переробної промисловості. Таким чином, продуктова вертикаль – це об'єктивно існуюча єдність галузей.

П.М. Макаренко розглядає теоретико-практичні підходи, в тому числі і з боку держави, до створення повнофункціонуючого овочевого ринку в Україні. Зрозуміло, що загальні принципи регулювання аграрного ринку в переважній більшості випадків розповсюджуються і на овочевий ринок [5]. Маються на увазі: цінова політика, кредитування і страхування, здешевлення техніки, вирішення соціальних проблем. Для овочевого ринку це має особливе значення ще у зв'язку з тим, що їх виробництво являється трудомістким. Проте, є безумовно і особливості функціонування ринку овочів, які теж обов'язково необхідно враховувати. Зокрема виробництво овочів зосереджено в переважній більшості в особистих господарствах, і за таких умов впливати на індивідуальних товаровиробників вкрай складно.

Одним із важливих секторів економіки України у формуванні продовольчої безпеки держави й експортного потенціалу країни є овочепродуктовий підкомплекс. Його сутність полягає у взаємопов'язаному та збалансованому функціонуванні сукупності різних галузей складної інтеграційної системи “виробництво овочів – переробка – реалізація овочевої продукції”. Розвиток соціально орієнтованого ринку України та її вступ до СОТ зумовили виникнення

потреби у розв'язанні актуальних проблем функціонування підкомплексу і переробної галузі.

Виробництво овочів і продукції їх переробки – одна із складових агропромислового комплексу України, що характеризується певною специфікою, широким асортиментом та багатоплановістю використання продуктів, багатогранністю функціональних зв'язків структурних ланок [1]. Внаслідок цієї специфіки та відповідно до природно-економічних факторів формується ринок овочевої продукції у свіжому і переробленому вигляді, суб'єктами якого виступають сільськогосподарські й переробні підприємства різних форм власності.

Овочівництво є важливою і разом з тим складною галуззю сільського господарства, яка забезпечує населення продуктами харчування, багатими на мінеральні речовини і вітаміни. Овочі найбільш цінні при споживанні у свіжому вигляді, проте їх не можна довго зберігати. Значну їх частину використовують для переробки – консервування, маринування, квашення. Тому невід'ємною частиною овочепродуктового підкомплексу є переробка з її інфраструктурою. Вирощування овочів українськими виробниками налагоджено на високому рівні, але нарощуванню виробництва заважає відсутність сталої бази зберігання та реалізації продукції.

Через відсутність вітчизняного машинобудування для овочівництва та переробної галузі внаслідок високих цін на іноземні аналоги сільгосптоваровиробники мало використовують у вирощуванні овочевих культур нові конструкції сівалок, обприскувачів, культиваторів, машин для висаджування розсади, поливу, догляду за рослинами та збирання врожаю.

У переробній галузі відсутнє вітчизняне обладнання з енергозберігаючими технологіями, зокрема лінії з миття, сортування, консервації, пакування та інше, а також високі ціни на природний газ та електроенергію.

В.П. Рудь розв'язання проблем бачить, як впровадження нової парадигми за схемою: встановити квоти на імпорту овочевої продукції; створити умови для кооперації дрібнотоварних виробників через пільгове оподаткування і

кредитування, дотації на закупівлю добрив, агрохімікатів, техніки, паливно-мастильних матеріалів; надати державну підтримку; сприяти створенню станцій для надання послуг в механізації виробництва овочів; на державному рівні надати підтримку та прийняти участь в організації оптових ринків, збутових кооперативів та переробних підприємств; направити розвиток овочівництва по магістральному шляху розвитку – інтенсифікації [4].

Проблеми нарощування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу окреслено на рис. 1.

Виробництво овочів в загальному ланцюгу “виробництво – переробка – збут” працює в нерівноправних умовах з іншими двома, які диктують попит і ціни на вирощену продукцію [2]. Овочева галузь не може функціонувати без добре розвинутої переробної промисловості, яка зазнала деяких перетворень під час переходу до ринкової економіки. Скорочення виробництва овочів, нестабільна законодавча та податкова бази, неплатоспроможність підприємств і населення, застаріла техніка та технології, розрив між виробниками овочевої продукції та переробними підприємствами призвело до нестабільної роботи та занепаду овочепереробних підприємств. У них немає довірливих відносин на сировину з сільськогосподарськими підприємствами.

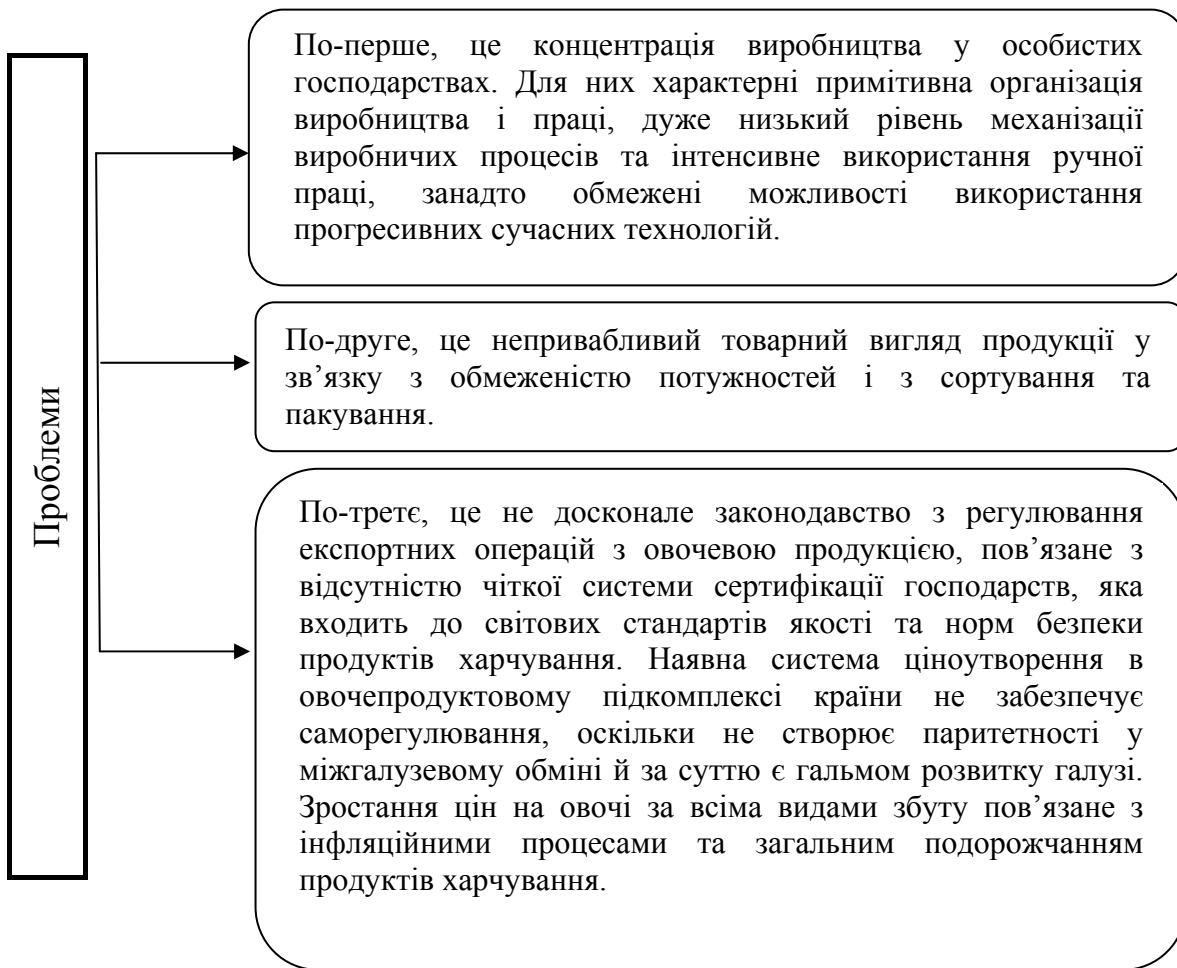

Рис. 1. Несприятливі аспекти формування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу

Джерело: побудовано за даними [6]

Нарощування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу потрібно нашій державі не тільки, щоб наситити ринок країни високоякісною овочевою продукцією але й для виходу на зовнішній ринок з експортом продукції [3].

Завдяки виходу на зовнішній ринок сільськогосподарські товаровиробники зможуть отримувати додатковий прибуток. Україна має можливості завоювати місце на світових ринках продовольства за рахунок постачання на них екологічно чистих овочів, які сьогодні мають все більший попит серед споживачів, в країнах Європейського Союзу.

Відкриті кордони сприяли ввезенню імпоротної овочів, які почали витіснити вітчизняну продукцію з внутрішнього ринку. Тому з огляду на це постає необхідність приведення продовольчого законодавства у відповідність вимогам СОТ, що дасть змогу посилити контроль за неякісною імпортованою продукцією та виходити з власною продукцією на зовнішні ринки. Для ефективного функціонування овочепродуктового підкомплексу необхідно зосередити увагу на розширенні асортименту та безпеці овочевої продукції, підвищенні якості овочів.

Тому кожна галузь овочепродуктового підкомплексу повинна розробити план дій щодо забезпечення конкурентоспроможності в умовах СОТ і майбутньої зони вільної торгівлі з ЄС.

Висновки. Для успішного завоювання позицій на світовому ринку необхідно нарощувати виробничі потужності овочепродуктового підкомплексу із запровадженням передового досвіду та використанням усіх останніх досягнень науково-технічного прогресу. Щоб сформувати сучасний овочепродуктовий підкомплекс треба раціональне поєднання сфер виробництва овочевої продукції та її переробки, зберігання й реалізації, що в кінцевому підсумку має стабілізувати її виробництво та споживання в свіжому і переробленому вигляді, давши можливість реалізувати частину товарної продукції за межі регіону на внутрішні й зовнішні ринки. Регулювання організаційно-економічних відносин у овочепродуктовому підкомплексі повинно спрямовуватися на створення рівних умов щодо економічної зацікавленості участі всіх суб'єктів у спільній діяльності. Таким чином, нарощування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу України є реформування торгівлі на основі поглиблення її спеціалізації, розвитку конкуренції та кооперації, широкого залучення капіталу різних форм власності, посилення державного регулювання ринкових відносин; підвищення платоспроможності споживачів; поліпшення кредитного забезпечення, впровадження раціональної цінової, податкової, митної і страхової політики та підвищення ефективності використання ресурсів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : [монографія] / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 200 с.
2. Кучеренко Т. Сьогодення й майбутнє вітчизняного овочівництва / Т.Кучеренко // Пропозиція : інформаційний щомісячник. Український журнал з питань агробізнесу. – Київ: ТОВ “Компанія” Юнівест Маркетинг”. – 2010 р. – № 1. – С. 10-33.
3. Карасик О. М. Фінансові проблеми агропромислового комплексу України / О. М. Карасик // Таврійський науковий вісник. Збірник наукових праць ХДАУ. – Херсон: Айлант, 2007 – Вип. 51. – С . 40-56.
4. Рудь В. П. Сучасний стан та проблеми розвитку овочевого ринку в Україні // Вісник ХНТУСГ. – 2004. – Випуск . 2. – С. 310-345.
5. Макаренко П. М. Агробізнес в овочепродуктовому підкомплексі. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – 207 с.
6. Хан О. Ю. Стан та напрями розвитку сільськогосподарських підприємств регіону [Електронний ресурс]. – О. Ю. Хан / Режим доступу : <http://www.mnau.edu.ua/abstracts/abstracts2013-01-21.pdf>

УДК 657.212(213)

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

К. Ф. Кондюк, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено методологічні основи виникнення та обліку кредиторської та дебіторської заборгованості. Розглянуто причини виникнення даних економічних категорій, а також представлено шляхи для успішного контролю за їх рівнем

Ключові слова: заборгованість, зобов'язання, розрахунки, кредиторська заборгованість, дебіторська заборгованість.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки аграрні підприємства стоять перед необхідністю оцінки фінансового стану, надійності та платоспроможності своїх партнерів. Така необхідність викликана несприятливим конкурентним середовищем, що змушує підприємства приділяти значних зусиль

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

при виборі постачальників, підрядників або покупців. Успішне функціонування суб'єкта ринку в такому разі залежить від своєчасності розрахунків з покупцями, постачальниками та іншими контрагентами, тобто стану дебіторської та кредиторської заборгованості.

В нашій країні гостро стоїть питання проблеми неплатежів через відсутність усуб'єктів ринку контролю за розрахунками. Вітчизняні підприємства мають досить високий рівень як кредиторської так і дебіторської заборгованості, що вказує на їх ненадійність та низьку якість виконання договірних зобов'язань. За таких умов безконтрольного ведення розрахунків з дебіторами та кредиторами, гостро постає питання недопущення прострочення платежів і доведення заборгованості до безнадійної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців займалися дослідженням питання щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованості. Велику увагу приділяли цій проблемі вітчизняні науковці, серед яких варто визначити праці Н. О. Власової, О. М. Горбачова, Л. Л. Носач, О. А. Подолянчук, Н. Л. Марусяк, В. М. Чорної та М. Я. Яструбського.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічні засади формування та обліку інформації про дебіторську і кредиторську заборгованості, а також вимоги щодо її розкриття у фінансовій звітності визначено відповідно у П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” та П(С)БО 11 “Зобов'язання”. Згідно з П(С)БО 10, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату.

Розрахунки з дебіторами та кредиторами пов'язані з вхідними та вихідними фінансовими потоками. Стан цих розрахунків у певний момент часу розкривається через суми дебіторської та кредиторської заборгованості на цей момент. Таким чином, облік розрахунків з дебіторами та кредиторами полягає у визначенні сум дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, оцінки і класифікації їх для відображення у фінансовій звітності.

Збільшення дебіторської заборгованості зумовлює зростання потреби в оборотному капіталі на стадії розрахунків і сповільнює його оборот. Внаслідок цього зростає період перебування оборотного капіталу в сфері обігу [1].

Для правильної організації бухгалтерського обліку зобов'язань важливим є визначити момент виникнення зобов'язання, оскільки юридичні та економічні аспекти цього питання не збігаються. Так, у момент підписання договору на одержання кредиту між підприємством і банком виникає юридичне зобов'язання, суть якого полягає в тому, що воно підлягає виконанню в майбутньому. В бухгалтерському обліку підприємства зобов'язання відображається лише тоді, коли на його поточний рахунок банк зарахує грошові кошти.

Зобов'язання визнають, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його суму зараховують до складу доходу звітного періоду [2].

Внаслідок отримання кредитів, які є видом зобов'язань, виникає кредиторська заборгованість. Кредиторська заборгованість – тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.

Визнання зобов'язання тягне за собою відтік грошових коштів або інших активів підприємства в майбутньому. Іноді виникає ситуація, що після погашення підприємством одного зобов'язання виникає інше. Наприклад, погашення заборгованості перед постачальником за товари, роботи і послуги векселем. Значна питома вага у складі жерел коштів підприємства, як відомо, належить позичковим коштам, зокрема й кредиторській заборгованості. Вивчення її дає змогу аналізувати діяльність підприємства глибше та отримувати якісні показники, на основі яких можна зробити висновки щодо тенденцій розвитку підприємства та проблем його діяльності.

Своєчасність відображення впливу на фінансові результати підприємства простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості забезпечує правильно організований бухгалтерський облік. На підприємствах, де належним чином

налагоджено та організовано облік – як синтетичний, так і аналітичний за кредиторами і дебіторами, не існує значних проблем щодо достовірності інформації. Не завжди, на жаль, підприємства правильно обліковують заборгованість, по якій минув строк позовної давності, а також не здійснюють в повній мірі своєчасного відображення операцій за претензіями, пояснюючи та посиляючись на відсутність на підприємствах юридичних служб [3].

Одним з шляхів покращення обліку дебіторської заборгованості можна вважати цифровий аналіз як засіб контролю законності та вірогідності господарських операцій, пов'язаних з дебіторською заборгованістю. Запропонований аналіз ґрунтується на зіставленні частот розподілу чисел за законом Бенфорда. Використання цифрового аналізу дозволяє виявити факти шахрайства, неефективної кредитної та інкасаційної політики, помилок у бухгалтерському обліку. Для забезпечення такого принципу бухгалтерського обліку, як “обачність”, дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги відображається в бухгалтерській звітності у чистій реалізаційній вартості, що враховує величину резерву сумнівних боргів. Питання визначення величини такого резерву потребує доопрацювання в плані конкретизації методики розрахунку. Слід запропонувати комплексний методичний підхід до розрахунку резерву сумнівних боргів, розробити комплексну методику розрахунку такого резерву, що містить аналітичну і математичну моделі розрахунку.

Суть аналітичної моделі полягає в оцінюванні рівня платоспроможності дебітора на основі розроблених критеріїв рівня неплатоспроможності, за результатами якого списують дебіторську заборгованість покупців і відображають списані суми як сумнівний борг. Процес визначення величини резерву сумнівних боргів з використанням аналітичної моделі доволі трудомісткий, але він дає змогу отримувати точний розрахунок величини резерву сумнівних боргів і реальну оцінку чистої реалізаційної вартості поточної дебіторської заборгованості.

Математична модель визначення величини резерву заснована на методі класифікації дебіторської заборгованості за термінами непогашення. Розроблення математичної моделі визначення величини резерву сумнівних боргів менш трудомістке і забезпечує повне зарахування в рівних частках суми непогашеної дебіторської заборгованості в такий резерв на час визнання заборгованості безнадійної.

Використання комплексного методичного підходу до розрахунку резерву сумнівних боргів забезпечує розробку комплексної політики розрахунку такого резерву, виходячи з всебічного оцінювання розмірів, складу та термінів виникнення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги з урахуванням специфіки господарюючого суб'єкта.

Ряд авторів вважає, що важливо вдосконалювати методику визначення суми резерву сумнівних боргів. Потрібно внести зміни в діюче законодавство для стимулювання створення підприємствами цього резерву. Практика показує, що більшість акціонерних підприємств не створюють резерву сумнівних боргів, оскільки це вимагає вилучення з обороту коштів, що можуть бути задіяні в інших сферах діяльності, а також підприємства не хочуть нести додаткові трудові витрати на створення цього резерву [4].

З метою поліпшення стану розрахунків у практиці реалізації продукції у кредит підприємствам слід враховувати:

- термін надання кредиту (розроблення типових договорів, що передбачають граничний термін сплати за продукцію);
- критерії кредитоспроможності, за якими постачальник визначає здатність покупця своєчасно виконати фінансові зобов'язання та можливі варіанти оплати, якізвідси впливають;
- систему створення резервів за сумнівними боргами;
- систему збору платежів – процедури взаємодії з покупцями у випадку порушення умов оплати;
- систему знижок за обумовлений та достатньо короткий період оплати продукції.

Водночас, для ефективної системи взаємовідносин із покупцями підприємству необхідно забезпечити високоякісне формування портфелю споживачів, яким можна надавати кредит, визначити оптимальні умови кредитування, чітку процедуру пред'явлення претензій та рефінансування боргу.

Проте будь-яка ефективна система добору покупців на практиці не захищає від різноманітних помилок, у результаті яких, зокрема, виникає прострочена дебіторська заборгованість. Тому на підприємстві слід використовувати різні види фінансових операцій, що забезпечують прискорену трансформацію дебіторської заборгованості у грошові активи. Для цього підприємствам доцільно:

- враховуючи специфіку підприємств окремих видів економічної діяльності, розширити систему авансових платежів; найбільше це стосується виробництва на замовлення, оскільки така продукція орієнтована на конкретного споживача, і її неоплата обумовлює значне вилучення оборотного капіталу в дебіторську заборгованість;

- впроваджувати знижки при достроковій оплаті, що прискорюватиме швидкість обороту оборотного капіталу;

- використовувати вексельну форму розрахунків із споживачами продукції, що сприятиме зростанню гарантії погашення дебіторської заборгованості;

- практикувати використання факторингу як форми рефінансування дебіторської заборгованості, що прискорить її трансформацію у грошові активи.

Висновки. Отже, розглянувши різні варіанти рішення проблеми управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, можна сказати, що досліджуване питання може бути вирішене тільки з ініціативи самого суб'єкта ринку шляхом запровадження своєчасного та постійного контролю за даними розрахунками. Так, ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю дасть можливість підприємству самому обирати та розширяти ринку збуту, диктувати умови покупцям або постачальникам, формувати резерви та необхідний обсяг резервного капіталу.

Необхідно зауважити, що кредиторська та дебіторська заборгованість є важливою та значною складовою діяльності підприємства, тому слід пам'ятати, що як збільшення так і зменшення цих категорій призводить до негативних наслідків для фінансового стану. Так як високий рівень дебіторської заборгованості, хоч і означає отримання певних коштів в майбутньому, проте кредиторську заборгованість потрібно погашати зараз, незалежно від стану дебіторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марусяк Н. Л. Дебіторська та кредиторська заборгованості як основні фінансові регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства / Н. Л. Марусяк // Вісник Хмельницького національного університету 2010, № 2, Т. 2. – С. 86.
2. Яструбський М. Я. Дебіторська та кредиторська заборгованість: контроль та управління як запорука успішного розвитку / М. Я. Яструбський, О. О. Фарйон // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.4. – Режим доступу :<http://archive.nbu.gov.ua>
3. Подолянчук О. А. Організація внутрішньо-господарського контролю кредиторської заборгованості господарюючого суб'єкта / О. А. Подолянчук, В. М. Чорна // Вінниць-й нац. агрн-й ун-т – 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>
4. Горбачова О. М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості / О. М. Горбачова, Л. В. Лахай // Нац-й авіац. ун-т – 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://archive.nbu.gov.ua>

УДК 657.37

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

О. В. Кривошеєв, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті окреслено поняття фінансової звітності, розглянуто її склад. Наведено основні напрями використання фінансової звітності як інформаційного джерела аналізу.

Ключові слова: фінансова звітність, фінансовий аналіз, інформаційне забезпечення.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання вимагають критичного перегляду методології та методик проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Найважливішим джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства є фінансова звітність. Якісна і добре продумана звітність надає набагато більше інформації, ніж просто числову суму у підсумковому рядку. Вона формує дані, які можуть підвищити впевненість у прийнятті управлінських рішень, стати основою для формування моделі безбиткової підприємницької діяльності та аналізу різних сценаріїв розвитку подій у комерційному секторі економіки. Система фінансової звітності формує основу для визначення основних показників ефективності, які в майбутньому дозволять виявити і попередити певні проблеми та створити інформаційну базу для виявлення тенденцій розвитку бізнесу.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанню фінансового аналізу, та фінансовій звітності як безпосереднього джерела для його здійснення, значну увагу приділяють як науковці, так і практики, зокрема Ф. Ф. Бутинець, А. А. Герасимов, Т. Д. Костенко, С. З. Мошенський, О. В. Олійник, Н. Ворона, А. Свіріденко, В. Левіцька.

Метою статті є висвітлення поняття, складу та напрямків використання фінансової звітності при проведенні фінансового аналізу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Аналіз фінансової звітності виступає як інструмент для виявлення проблем управління фінансово-господарською діяльністю, для вибору напрямів інвестування капіталу і прогнозування окремих показників і фінансової діяльності підприємства в цілому.

Бухгалтерська (фінансова) звітність є інформаційною базою фінансового аналізу, оскільки в класичному розумінні фінансовий аналіз – це аналіз даних фінансової звітності.

У Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, а також у НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” визначено, що фінансова звітність є бухгалтерською звітністю, яка дає

інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [5, 4].

Метою аналізу фінансової звітності є отримання інформативних параметрів, що дають об'єктивну і найбільш точну картину фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємства.

На базі бухгалтерської звітності: оцінюються ризики підприємницької діяльності, нараховуються податки, розраховуються дивіденди і так далі; приймаються рішення про доцільність і умови ведення справ з тим або іншим партнером; оцінюються фінансове положення потенційних клієнтів, постачальників, конкурентів або партнерів.

Про значення фінансової звітності при проведенні аналізу наголошують С. З. Мошенський та О. В. Олійник, вказуючи, що у ринкових умовах фінансова звітність суб'єктів господарювання є основним засобом комунікації та найважливішим елементом інформаційного забезпечення фінансового аналізу [3]. Показники фінансової звітності дозволяють в загальному оцінити рівень розвитку суб'єкта господарювання. Фінансова звітність є сукупністю форм бухгалтерської звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Фінансова звітність надає інформацію як про фінансовий стан підприємства на конкретну дату, так і про основні напрями його діяльності за певний період. Дані фінансової звітності є не лише основою фінансового аналізу звітного періоду, а й підставою для здійснення прогнозування.

Основними напрямками використання фінансової звітності як інформаційного джерела аналізу, вважаються наступні (табл. 1).

Регулярність формування на підприємстві фінансової звітності дає можливість проводити аналіз оперативного, без витрачання додаткових зусиль на пошук інформації. Окрім перерахованих форм, необхідно мати додаткову інформацію про підприємство, яку не завжди можна виділити з фінансової звітності. Зміст та обсяг інформації визначається характерними особливостями галузі або конкретного підприємства.

За міжнародними та національними стандартами передбачено складання звітності за елементами: активи, капітал, зобов'язання, доходи і витрати.

Таблиця 1

Напрями використання фінансової звітності як інформаційного джерела аналізу

Форми фінансової звітності	Змістовне наповнення	Напрями використання інформації у фінансовому аналізі
Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1)	Економічні ресурси, що контролюються підприємством, і джерела їх формування	Горизонтальний і вертикальний аналіз, аналіз майнового та фінансового стану із застосуванням коефіцієнтів оцінка структури ресурсів, ліквідності та платоспроможності підприємства, фінансової стійкості, оцінка й прогнозування змін економічних ресурсів та їх джерел
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2)	Доходи, витрати, фінансові результати діяльності	Аналіз результативності діяльності, структури доходів і витрат, прибутковості, ділової активності та їх прогнозування
Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3)	Грошові кошти (акумулювання та напрями використання)	Аналіз грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, основних джерел фінансування (за видами діяльності)
Звіт про власний капітал (ф. № 4)	Величина та зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду	Аналіз структури капіталу, оцінка та прогнозування змін
Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5)	Облікова політика, інформація, що вимагає уточнення відповідно до вимог П(С)БО, деталізація статей звітності задля забезпечення її зрозумілості	Різні напрями деталізованого аналізу фінансового стану, виявлення причин змін
Додаток до приміток до річної фінансової звітності "Інформація за сегментами" (ф. № 6)	Показники пріоритетних звітних сегментів, за допоміжними звітними сегментами, за допоміжними звітними географічними сегментами	Аналіз доходів, витрат і активів за сегментами

Джерело: розроблено автором з використанням [3, 4]

Згідно з міжнародними стандартами фінансова звітність підприємства містить: баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни у власному капіталі, звіт про рух грошових коштів, облікову політику та пояснювальні примітки, тоді, як в Україні вона складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про

рух грошових коштів, звіту про власний капітал та приміток до звіту.

Слід наголосити, що національні П(С)БО передбачають конкретно встановлені форми фінансової звітності, коли міжнародні стандарти лише встановлюють склад інформації, яка повинна відображатися у звітності.

Як додаток до Приміток для підприємств усіх форм власності, які повинні оприлюднювати річну фінансову звітність, потрібно подавати форму № 6 “Інформація за сегментами”. Ще одним нововведенням до приміток є форма № 7 “Розрахунок податкових різниць за даними бухгалтерського обліку”, яку, починаючи з 2007 року, подають юридичні особи, що є платниками податку на прибуток підприємства.

Основним документом фінансової звітності є Баланс, який складається на основі П(С)БО № 2. У цьому стандарті визначено зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його окремих статей. Баланс сформовано у горизонтальному одноступеневому форматі і складається він з двох таблиць (актив і пасив), залишки в яких вказують на дві дати(початок і кінець року), що забезпечує аналітичність цієї форми фінансової звітності.

Для прийняття управлінських рішень лише аналізу показників балансу недостатньо, а тому використовують інші форми звітності, насамперед Звіт про фінансові результати. Цей звіт зіставляє доходи і витрати, понесені за звітний період заради одержання доходів. Оскільки форма звіту надає інформацію про доходи і витрати, які не збігаються з грошовими надходженнями, виникає необхідність у складанні Звіту про рух грошових коштів та Звіту про власний капітал.

Звіт про рух грошових коштів надає інформацію про переміщення коштів підприємства протягом звітного періоду в результаті операційної (надходження протягом звітного періоду коштів від продажу продукції, від орендних операцій, платежі постачальникам, розрахунки з працівниками), інвестиційної (сплата протягом звітного періоду коштів під час придбання основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інвестицій, надходження коштів під час продажу необоротних активів, фінансових інвестицій, надання позик, отримання

дивідендів, відсотків), фінансової (отримання протягом звітного періоду коштів внаслідок емісії акцій, отримання позик, виплата відсотків і дивідендів) діяльності. Він дає змогу оцінити зміни в активах підприємства, його фінансовій структурі; платоспроможність, можливість погасити борги, коли це необхідно; ліквідність; фінансову гнучкість; здатність підприємства виконувати зобов'язання, сплачувати дивіденди у майбутньому.

Звіт про власний капітал складають для відображення змін у капіталі, що виникали протягом періоду. Він повідомляє про джерела капіталу підприємства, правові обмеження щодо розподілу інвестованого капіталу, розподіл дивідендів та пріоритетність прав на майно підприємства [2]. Такі дані більш актуальні для власників і доповнюють інформацію попередніх форм фінансової звітності.

Висновки. Таким чином, кожна форма фінансової звітності надає інформацію про різні аспекти діяльності підприємства, доповнюючи одна одну, Аналіз бухгалтерської (фінансовою) звітності виступає як інструмент для виявлення проблем управління фінансово-господарською діяльністю, для вибору напрямів інвестування капіталу і прогнозування окремих показників. Ретельне вивчення звітності розкриває причини досягнутих успіхів, а також недоліків в роботі підприємства, допомагає намітити шляхи вдосконалення його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вороня Н. Річна фінансова звітність / Н. Вороня, А. Свіріденко // Податки та бухгалтерський облік. Спецвипуск. – 2010. – 27 грудня (№ 12): Річна фінансова звітність. – С. 4-13.
2. Левіцька С. Організація обліку господарської діяльності підприємства. / С. Левіцька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 6. – С. 6-13.
3. Мошенський С. З. Економічний аналіз : [підручн.] / С. З. Мошенський, О. В. Олійник. / [за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця] / [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 704с.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, Наказ МФУ від 07.02.2013р. № 73, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

УДК 657

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРЯДКУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

Т. С. Крячкова, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто методика складання Звіту про власний капітал з урахуванням особливостей елементів власного капіталу підприємства.

Ключові слова: власний капітал, нерозподілені прибутки, непокріті збитки, внески засновників, резерви, акції, облікова політика, звіт про власний капітал.

Актуальність теми. Обґрунтування необхідності забезпечення доступною інформацією про власний капітал користувачів підприємства виступає відповідним моментом розробки методики його документування та складання внутрішньої звітності. Дослідження облікового забезпечення користувачів інформацією про елементи власного капіталу є одним із вирішальних умов щодо ефективного управління підприємством. При цьому слід врахувати, що процесом управління займаються фахівці різних напрямів діяльності, які не розуміються на бухгалтерських показниках і їх взаємозв'язку. Тому виникає необхідність детального розгляду порядку складання Звіту про власний капітал і звернути увагу на його можливе удосконалення для можливості отримання даних, про низку господарських операцій, які зумовлюють зміни окремих складових власного капіталу підприємств.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми документування операцій та складання внутрішньої звітності висвітлюються в працях науковців Сопка В. В., Бутинця Ф. Ф., Голова С. Ф., Малюги Н. М. та

інших. Але питання складання Звіту про власний капітал на основі його складових потребують більш детального вивчення та деталізації.

Метою статті є вивчення організації на підприємстві ефективного обліку власного капіталу із врахуванням його організаційно-технологічних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Його метою є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про стан та рух власного капіталу підприємства на певну дату. Для здійснення на його основі ефективних рішень до нього, як і будь-якого іншого звіту, висувається ряд вимог, що закріплені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”:

- достовірність;
- дохідливість;
- доречність;
- порівнянність [1].

Склад власного капіталу наведено у першому розділі пасиву Балансу (форма № 1), який включає статутний, пайовий, додатковий вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний, неоплачений і вилучений капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Проте, для прийняття управлінських рішень важливою є інформація не лише про зміни, що відбулись у власному капіталі, а й про їхні джерела. Розшифрування першого розділу пасиву балансу міститься у звіті про власний капітал [2].

Визначення змісту і форми Звіту та загальні вимоги до розкриття його статей представлені П(С)БО 5 “Звіт про власний капітал”. Норми П(С)БО 5 поширюються на підприємства, організації та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ) [3].

При складанні звіту необхідно враховувати вимоги інших П(С)БО, а саме:

1) П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” та П(С)БО 2 “Баланс”, в яких наводиться визначення більшості елементів капіталу;

2) П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах” щодо визначення сум коригувань нерозподіленого прибутку;

3) П(С)БО 20 “Консолідована фінансова звітність” щодо складання Звіту про власний капітал підприємства, яке обліковує інвестиції у дочірні, асоційовані та спільні підприємства за методом участі в капіталі.

Звіт про власний капітал має вигляд таблиці і є допоміжним аналітичним звітом до Балансу та відображає залишок і зміни кожного з елементів власного капіталу по закінченню року на підставі даних бухгалтерського обліку.

Показники залишку за окремими видами власного капіталу на початок періоду переносяться з відповідної графи Балансу підприємства. По вертикалі відображаються операції, які можуть призвести до змін у власному капіталі. На перетині відповідних вертикальних рядків і горизонтальних граф відображаються дані, що характеризують вплив тих чи інших операцій на стан позицій власного капіталу.

В окремих рядках записують показники, що відражають залишок на початок року, скоригований залишок на початок року, підсумок змін у капіталі, залишок на кінець року [7].

Недоліками структури звіту є недостатня інформативність про зміни власного капіталу підприємства, зокрема про безоплатно одержані активи і про джерела їх надходження, детально не описано причини змін у статутному та додатковому капіталі тощо.

Звіт про власний капітал тісно пов'язаний з балансом, оскільки інформація про залишки капіталу в розрізі окремих його видів на початок і кінець року повинна відповідати даним I розділу пасиву балансу. Однак, Звіт форми № 4 містить значно більше інформації про залишки капіталу, ніж баланс. Окремим блоком показників у ньому відображається коригування залишків капіталу на початок року. Таке коригування проводиться відповідно до П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах” за трьома статтями:

- зміна облікової політики (ряд. 020) – відображається вплив зміни облікової політики на події та операції попередніх періодів через коригування сальдо нерозподіленого прибутку;
- виправлення помилок (ряд. 030) – здійснюється шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на суму виявлених помилок при складанні фінансових звітів після дати балансу;
- інші зміни (ряд. 040) – ні в П(С)БО 5 “Власний капітал”, ні в П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах” чітко не вказано, що повинно відображатися за цією статтею [4].

Звіт про власний капітал складається з шести розділів (рис. 1).

Джерелами інформації для заповнення форми “Звіту про власний капітал” є: засновницькі документи підприємства, посвідчення про реєстрацію випуску цінних паперів, інші розпорядження повноважних органів підприємства щодо операцій, які призводять до змін у власному капіталі; заповнений “Баланс” за звітний рік (форма № 1); заповнений “Звіт про фінансові результати” за звітний

Рис. 1. Розділи Звіту про власний капітал

рік (форма № 2); записи по рахунках класу 4 “Власний капітал та забезпечення зобов’язань”; примітки до річної фінансової звітності; дані про суму коригувань капіталу внаслідок змін облікової політики; виправлення помилок тощо.

Структура Звіту про власний капітал розкриває складові власного капіталу (таблиця 1) [6].

Складові власного капіталу

Складові власного капіталу	Характеристика
Статутний капітал	Зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.
Пайовий капітал	Сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами.
Додатковий вкладений капітал	Сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість в акціонерних товариствах та суму капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал на інших підприємствах.
Інший додатковий капітал	Сума дооцінки необоротних активів, вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу.
Резервний капітал	Сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємств.
Нерозподілений прибуток	Сума нерозподіленого прибутку, тобто сума частини чистого прибутку, що не була розподілена між власниками.
Неоплачений капітал	Сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу.
Вилучений капітал	Фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Алгоритм складання Звіту про власний капітал з врахуванням основних джерел інформації представлений на рис. 2.

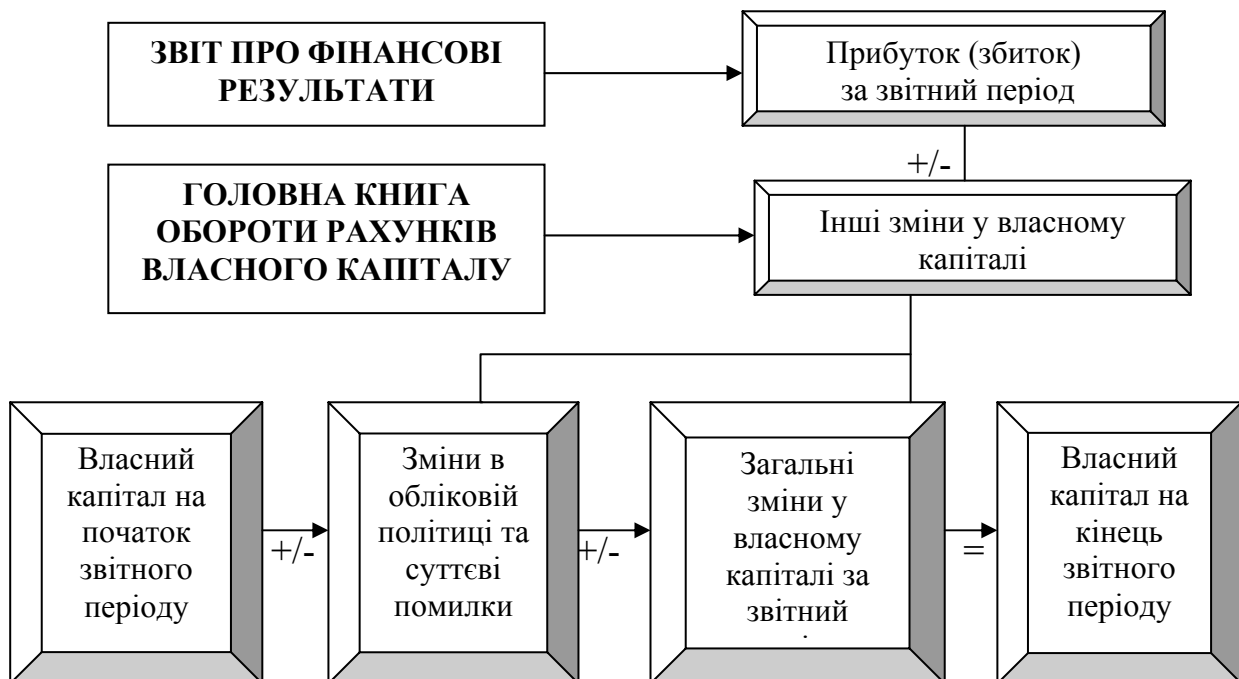

Рис. 2. Алгоритм складання Звіту про власний капітал з врахуванням основних джерел інформації

Висновки. Облік власного капіталу має досить велике значення через важливість даного виду капіталу для діяльності підприємства. Облік власного капіталу на підприємстві організований лише для виконання вимог чинного законодавства, в той час як правильна організація обліку є запорукою отримання точної і потрібної інформації, яка є основою ефективних управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
2. П(С)БО 5 “Звіт про власний капітал” затверджене наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
3. П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансовій звітності” затверджене наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
4. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні : [навчально-практичн. посібник] / під ред. С. Ф. Голова. – Дніпропетровськ, 2001. – 832 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф. Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: Облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: навч. посібник для вузів / Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга. – Житомир : “Рута”, 2001. – 512 с.
7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : [навч.посіб.] / В. В. Сопко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 1999. – 500 с.

УДК 658.14/17(047.32)

ОСНОВНІ МЕТОДИ ЇЙ АНАЛІЗ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

О. В. Лозова, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено основні методи й аналіз складання фінансової звітності підприємств, розроблено головні вимоги щодо звітності підприємств.

Ключові слова: фінансова звітність, облік, грошовий вимірник, підприємство.

Актуальність проблеми. В умовах ринкової економіки діяльності підприємств фінансова звітність є основним засобом комунікації забезпечення фінансового стану. З метою покращення господарювання на підприємствах проводиться аналіз фінансового стану з використанням фінансової звітності, яка потребує реформування, запровадження методології розкриття економічної інформації для забезпечення відкритості, прозорості та зіставності фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та аналіз фінансової звітності досліджуються у працях вітчизняних науковців і фахівців у галузі обліку і економічного аналізу, зокрема: Ф. Ф. Бутинця, М. В. Кужельного, Т. М. Сльозко, Н. М. Цветкова та інших.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є застосування основних методів й аналіз складання фінансової звітності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Законом України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність” зазначено, що ведення бухгалтерського обліку є обов'язковим для всіх підприємств [1]. Дані обліку служать підставою для

складання всіх видів звітності, що використовують грошовий вимірник – фінансової, податкової, бухгалтерської.

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результат діяльності і рух грошових коштів підприємства за звітний період. Вона повинна забезпечити інформацію користувачів щодо:

- придбання, продажу і володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;
- оцінки якості управління;
- оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- забезпечення зобов'язань підприємством;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- регулювання діяльності підприємства;

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахування конкретних інформаційних потреб.

Інформація, яка наведена в фінансових звітах повинна бути зрозуміла та розрахована на однозначне тлумачення її користувачам за умови, що вони мають достатні знання. Фінансова звітність повинна включати інформацію, котра впливає на прийняття рішень, дозволяє своєчасно оцінити минулі, поточні, майбутні події, підтвердити та скорегувати їх оцінку, здійснену в минулому [2].

Головні вимоги до звітності – це обов'язковість подання, державна регламентація, своєчасність складання і подання, простота, зрозумілість і загальна доступність, достовірність, єдність методики звітних показників, порівнянність звітних показників за різні періоди, доречність, раціональність, економічність і дійовість.

Міжнародна практика розробила певні методи аналізу фінансової звітності, які ґрунтуються на різноманітних абсолютних та відносних типових показниках, що дають можливість не тільки проводити аналіз статей балансу підприємства, але і робити порівняльний аналіз по ряду підприємств окремої галузі господарства або таких, що займаються аналогічними видами діяльності. Такі

співставлення звичайно проводяться не тільки за звітний період, але і за ряд років, що відображає доволі тривалий період діяльності підприємства [3]. Це дозволяє визначати тенденції розвитку підприємства на перспективу, що має велике значення в практичній діяльності, оскільки підприємства здійснюють як довгострокове, так і середньострокове та поточне планування своєї діяльності.

Основними методами аналізу звітності є наступні:

- читання звітності;
- горизонтальний аналіз;
- вертикальний аналіз;
- трендовий аналіз;
- розрахунок фінансових коефіцієнтів.

Читання звітності – це вивчення абсолютних показників, представлених у звітності. Шляхом читання звітності визначають майновий стан підприємства, коротко – і довгострокові інвестиції, джерела фінансування власного капіталу, оцінюються зв'язки між постачальниками і покупцями, виручка від діяльності та прибуток звітного року.

Горизонтальний аналіз – дозволяє визначити абсолютні і відносні зміни різних статей звітності у порівнянні з попереднім роком, півріччям чи кварталом.

Для визначення змін у господарській політиці підприємства більш, ніж за два послідовних роки, застосовується аналіз тенденцій розвитку (аналіз тренду), який є варіантом горизонтального аналізу.

Аналіз тенденцій розвитку передбачає використання індексів. При розрахунку індексів значення базисного року приймається за 100%. Відповідно до цього розраховуються індекси для інших років. Базисним роком обирається той рік, показники якого є типовими, характерними для здійснення підприємницької діяльності за нормальних умов. При цьому слід обирати тільки значимі показники.

На відміну від горизонтального аналізу, що показує динаміку статей фінансової звітності за ряд років, вертикальний аналіз є аналізом внутрішньої структури звітності. При проведенні такого аналізу ціла частина приймається за

100% і обчислюється питома вага кожної її складової. Такими цілими частинами може бути валюта балансу (Актив, Пасив), обсяг реалізації у Звіті про фінансові результати. За допомогою цього методу аналізу з'ясовують, яку частку у групі або підгрупі становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємства.

Оцінити фінансову звітність підприємства допомагають різні фінансові коефіцієнти, які показують фінансові пропорції між різними статтями звітності.

Фінансові коефіцієнти можна умовно поділити на чотири групи: показники ефективності виробничої діяльності; ділової активності; ліквідності та фінансової стійкості.

В залежності від конкретних цілей та завдань можна виконати фінансовий аналіз різного ступеня деталізації. Єдиної методики немає, тому аналітики використовують різноманітні набори показників.

Найчастіше оцінку фінансового стану проводять за допомогою фінансових коефіцієнтів, розрахованих на підставі показників балансу і Звіту про фінансові результати. За допомогою цього способу вивчаються такі важливі аспекти фінансового стану і результатів діяльності підприємства, як ліквідність, довгострокова платоспроможність, рентабельність [4].

Проте, перш ніж користуватись інформацією бухгалтерських звітів, треба переконатися в її достовірності, впевнитися у правильності їх заповнення і точності зроблених арифметичних підрахунків при виведенні окремих показників. Деякі показники входять до різних звітних форм і, отже, при правильному складанні звіту обов'язково повинні збігатися.

Необхідно пам'ятати, що будь-який висновок та найбільш ефективна рекомендація, зроблені за результатами аналізу, можуть бути поставлені під сумнів, якщо документи не перевірені та належним чином не підготовлені.

Висновки. Методи аналізу фінансового стану дають можливість не тільки аналізувати статті балансу підприємства, але й порівнювати підприємства окремої галузі господарства або таких, що займаються аналогічними видами діяльності. Такі співставлення звичайно проводяться не тільки за звітний період,

але і за ряд років, що відображає доволі тривалий період діяльності підприємства. Це дозволяє визначати тенденції розвитку підприємства на перспективу, що має велике значення в практичній діяльності, оскільки підприємства здійснюють як довгострокове, так і середньострокове та поточне планування своєї діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” (зі змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

2. Бутинець, Ф. Ф. Аудит : [підручник для студентів спеціальності “Облік та аудит” вищих навчальних закладів] / Ф. Ф. Бутинець. – 2 - ге вид., переробл. та доп. – Житомир : ПП “Рута”, 2002. – 672 с.

3. Кужельний, М. В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання : [навчально - методичний посібник] / М. В. Кужельний, Є. В. Калюга, О. В. Калюга. – К. : Ніка – Центр : Ельга, 2007. – 240 с.

4. Сльозко, Т. М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності / Т. М. Сльозко // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 110-117.

5. Цветкова Н. М. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень / Н. Цветкова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 3. – С. 14-28.

УДК 236:236:11

ЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Л. В. Мачильська, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Теоретично визначено основні фактори впливу на побудову форм внутрішньогосподарської звітності на сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтовано необхідність їх впровадження під час проведення стратегічного планування діяльності підприємства.

Ключові слова: витрати, внутрішньогосподарська звітність, центри виникнення витрат.

Актуальність проблеми Ведення внутрішньогосподарського обліку і складання звітності є запорукою прийняття ефективних управлінських рішень. Так, внутрішньогосподарська звітність є основним джерелом інформації про умови та результати діяльності підприємства. Вона дозволяє здійснювати контроль витрат на всіх етапах виробничого процесу.

Однак, формування національної системи бухгалтерського обліку і звітності, на сьогодні, в умовах адаптації до міжнародних стандартів, потребує чітко встановлених рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості формування внутрішньогосподарської звітності розкриваються у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед них: Н. Котельнікова, Л. Гуцаленко, Г. Касянова, С. Колесникова, Л. Нападавська. Однак, питання змісту внутрішньогосподарської звітності залишилося не вирішеним і потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів формування та використання внутрішньогосподарської звітності як одного з інструментів управління витратами в галузі тваринництва.

Виклад основного матеріалу. Внутрішня звітність – це комплекс взаємозв’язаних даних і розрахункових показників, що відображають функціонування підприємства як суб’єкта господарської діяльності, згрупованих у цілому по підприємству й у розрізі структурних підрозділів. Основна мета внутрішньої звітності полягає у можливості забезпечення користувачів об’єктивною інформацією щодо діяльності центрів відповідальності для прийняття ефективних управлінських рішень. Необхідність внутрішньої звітності підтверджує Н.В. Котельникова, зазначаючи: “Для кожної сфери відповідальності доцільно розробити набір показників, що характеризують ефективність його діяльності, а також регламент збору, обробки та зберігання отриманої інформації. Найважливішим тут є правильно визначити, яка інформація, що накопичена центрами, має знайти відображення в управлінській звітності” [1].

Система внутрішньогосподарської звітності – це форма оберненого зв’язку керівників центрів відповідальності з об’єктами управління [2].

Г. Ю. Касьянова та С. Н. Колесников систему внутрішньої звітності визначають як один із найскладніших і найважливіших елементів управлінського обліку, що дозволяє керівництву підприємства з одного боку, зрозуміти межі своїх можливостей в отриманні необхідних показників та виконавців, а також можливостей інформаційної та технічної служб, а з іншого боку – отримати ці дані оформлені належним чином, тобто у вигляді, в якому їх зручно використовувати для прийняття управлінських рішень [3].

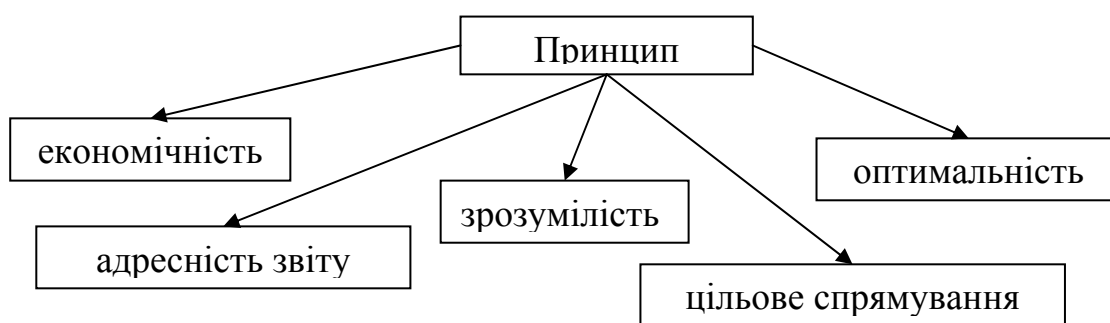

Рис. 1. Обов'язкові принципи формування релевантних вимог управління внутрішньої звітності

Джерело: побудовано з використанням [3]

Отже, під час складання внутрішньогосподарської звітності необхідно враховувати специфіку діяльності підприємства і порядок формування показників фінансової звітності:

- центри формування інформації про доходи і витрати;
- достатність інформації для виявлення відхилень фактичних результатів від запланованих;
- відповідність інформації про доходи і витрати за видами продукції;
- відповідність обсягу інформації організаційно-технологічним особливостям виробництва певного виду продукції;
- достовірність показників внутрішньогосподарської звітності.

Крім того, враховуючи особливості діяльності сільськогосподарського підприємства у галузі тваринництва: тривалість періоду виробництва, наявність декількох центрів виникнення витрат і центрів відповідальності, залежність кінцевого результату від якості продукції, можна виділити деякі фактори впливу на побудову внутрішньогосподарської звітності, деякі з них представлені на рисунку 2.

Внутрішньогосподарська звітність повинна розкривати умови і результати діяльності структурних підрозділів. Так, результат діяльності окремого виробничого підрозділу можна оцінити після одержання готової продукції, яка має відповідати встановленим на неї державним стандартам якості.

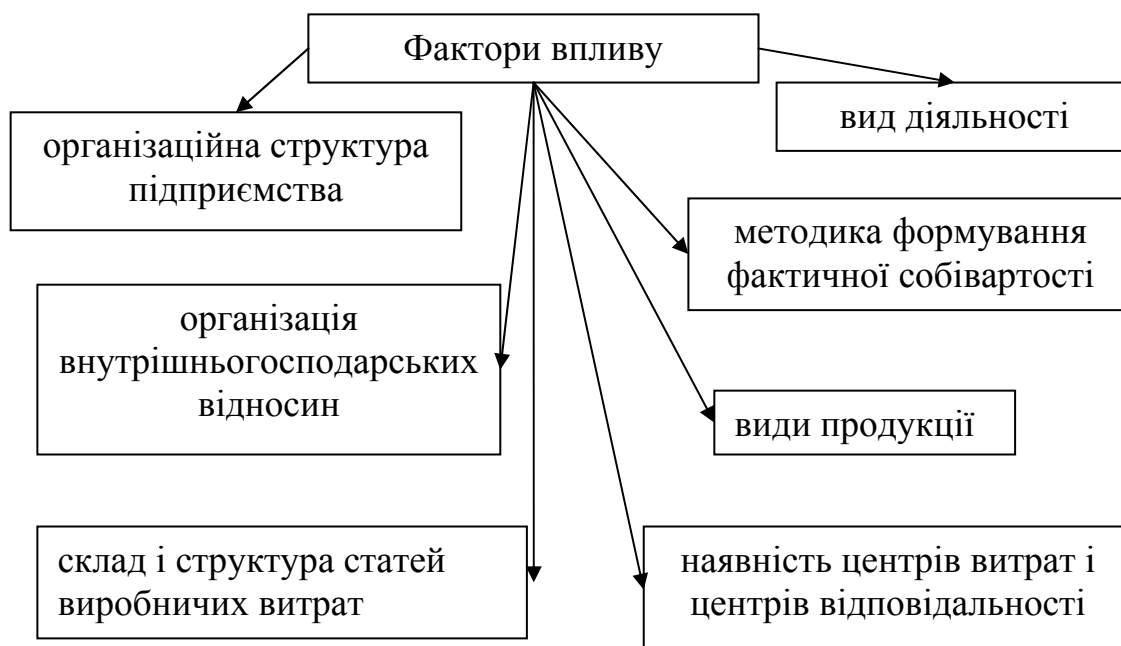

Рис. 2. Фактори впливу на побудову внутрішньогосподарської звітності

Джерело: побудовано з використанням [5]

Об'єктами обліку виробничих витрат у тваринництві є технологічні групи тварин за їх видами. На кожну таку групу тварин відкривають окремі аналітичні рахунки, на яких відображують витрати на утримання тварин і вихід продукції тваринництва. Виробництво продукції тваринництва супроводжується складанням щомісячного розрахунку визначення приросту, який надасть можливість контролювати діяльність відповідного центру витрат на основі запланованого бюджету. При цьому порівняння фактичних результатів із запланованими покаже відхилення від бюджету. Таким чином, зміст форми внутрішньогосподарської звітності залежатиме від окремих центрів виникнення витрат та відповідної номенклатури їх статей.

Крім цього, кількість контрольованих і оцінюваних показників діяльності виробничих підрозділів має бути узгоджена із завданнями, які стоять перед підприємством. Показники, за якими здійснюється контроль і оцінка діяльності, повинні мати кількісний вимір на основі оперативного і бухгалтерського обліку. Оскільки, саме оперативність, достовірність та об'єктивність даних забезпечують своєчасність втручання в будь-який господарський процес і є ефективним важелем управління.

Облік витрат за кожним структурним підрозділом підприємства здійснюється відповідно до окремо визначених статей витрат. Так, на механізованих роботах, наприклад, необхідно зазначити кількість і вартість використаного пального, електроенергії, кормів, засобів захисту тварин. Відхилення даних певних статей вказує на недотримання технології вирощування та відгодівлі, що негативно впливає на якість одержаної продукції. Крім інформації про склад виробничих витрат внутрішнь-господарська звітність має надавати оперативну інформацію про кількість та якість одержаної продукції та хід збиральних робіт.

Проводячи оцінку практичного досвіду і наукових джерел, можна запропонувати таку процедуру послідовності формування внутрішньої звітності на сільськогосподарському підприємстві:

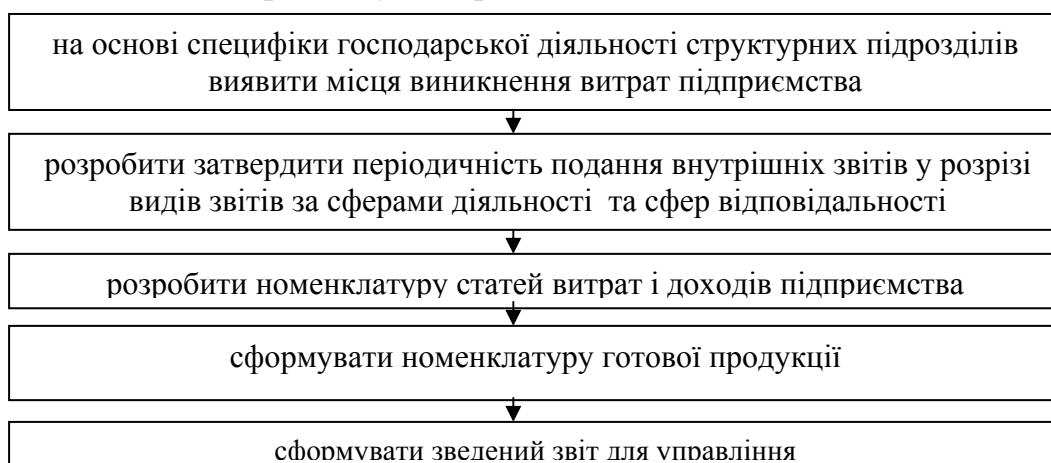

Рис. 3. Процедура формування внутрішньої звітності

Джерело: побудовано з використанням [2,3,5]

Висновки. Внутрішньогосподарська звітність має велике значення для управління підприємством, оскільки вона містить інформацію про наслідки раніше прийнятих управлінських рішень і є інформаційним джерелом на перспективу. Система внутрішньої звітності підприємства, яка дає змогу стежити за показниками, що відображають рівень поточного збуту, суми витрат, обсяги матеріальних запасів, рух готівки, дані про дебіторську та кредиторську заборгованість, інші показники внутрішньої звітності, акумулює дані про фінансовий стан і результати діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котельникова Н. В. Построение системы внутреннего информационного обеспечения компании [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ourtexasbook.com>.
2. Гулиценко Л. В. Внутрішньогосподарська звітність як інформаційне джерело ефективного управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>.
3. Гуренко Т. О. Формування внутрішньогосподарської звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>.
4. Нападовська Л. В. Управлінський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ourtexasbook.com>.
5. Сторожук Т.М. Внутрішньогосподарська звітність підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2012/Economics/7_103833.doc.htm

УДК 657.375:657.442

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МСФЗ

О. В. Миколовська, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сучасну практику складання балансу та звіту про фінансові результати підприємств в Україні відповідно до МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності). Визначено позитивні та негативні сторони застосування МСФЗ.

Ключові слова: фінансова звітність, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Закон України, підприємство, суб'єкти господарювання.

Актуальність теми. Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” було заявлено про перехід учасників фінансового ринку України на міжнародні стандарти фінансової звітності з 2012 року. Тому суб’єктам господарювання які в обов’язковому порядку повинні перейти на застосування фінансової звітності відповідно до МСФЗ, необхідно ознайомитись з особливостями складання фінансової звітності за для уникнення помилок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблема вивчалася та досліджувалася у працях вітчизняних діячів, таких як: С. Голов, Ф. Бутинець, І. Кашуба, Є. Мних, М. Чумаченко, Л. Кіндрацька, І. Лазаришина, В. Костюченко та ін. Проте у зв’язку з переходом України на світовий ринок, суб’єктам господарювання необхідно надавати інформацію зрозумілою для будь-яких іноземних користувачів. Тому ряд актуальних питань щодо особливості та правильності складання фінансової звітності відповідно до МСФЗ потребує додаткового вивчення.

Виклад основного матеріалу. Законодавчою основою застосування МСФЗ є Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”.

Коло суб’єктів господарювання, які обов’язково мають застосовувати МСФЗ:

- з 2012 року публічні акціонерні товариства, банки, страховики;
- з 2013 року підприємства, які надають фінансові послуги, крім страхування та пенсійного забезпечення, а також здійснюють недержавне пенсійне забезпечення;
- з 2014 року підприємства, які провадять допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування.

Всі інші суб’єкти господарювання мають право добровільно перейти на застосування МСФЗ [1].

Перехід до застосування МСФЗ відбувається за мінімальних трансакційних витрат.

Це стосується як суб'єктів господарювання, яким не нав'язуються ні обов'язкове навчання, ні сертифікація спеціалістів та яким безоплатно надаються навчальні матеріали (значна частина яких вже знаходиться у вільному доступі та постійно оновлюється), так і держави, що не витратила додаткових бюджетних коштів на забезпечення процесу переходу.

Підприємства, які повинні скласти фінансову звітність за МСФЗ, застосовують ті самі форми звітності, що й інші підприємства. Проте кожна форма звітності відрізняється своєю особливістю складання.

Зокрема, звертаємо увагу на такі нюанси заповнення Балансу (еквівалент Звіту про фінансовий стан) [2].

1. Рядки 200 “Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків” і 600 “Поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків” заповнюються лише відокремлені структурні підрозділи юридичної особи при заповненні своїх балансів. Усі юридичні особи сальдо розрахунків з пов'язаними особами відображають у балансі виходячи з їх суті: торгова, фінансова чи інша заборгованість. Але в розкриттях до кожної із статей необхідно виділяти сальдо розрахунків з пов'язаними особами.

2. Рядки 270 “Витрати майбутніх періодів” і 630 “Доходи майбутніх періодів” у звітності за МСФЗ зазвичай відображаються відповідно у складі “Іншої дебіторської заборгованості й оборотних активів” та “Інших поточних зобов'язань” без виділення в окремі статті чи розділи балансу.

3. “Необоротні активи та групи вибуття” у звіті про фінансовий стан відображаються як окрема стаття оборотних активів.

4. Уся дебіторська заборгованість відображається у балансі за справедливою вартістю. При розкритті інформації наводиться історична вартість і сума коригування до справедливої вартості (нарахованого резерву).

5. У МСФЗ забезпечення майбутніх виплат (рахунок 47) визнаються у складі зобов'язань, які, у свою чергу, діляться на поточні і довгострокові. Тому у разі заповнення розділу 2 пасиву балансу крім стандартних розкриттів, передбачених МСФЗ 19 “Нагорода працівникам” і МСФЗ 37 “Резерви, умовні

обов'язки та умовні активи”, необхідно поділити кожний вид забезпечень на поточний та довгостроковий.

6. Безвідсоткові та пільгові довгострокові зобов'язання й забезпечення відображаються у балансі на основі дисконтування (за амортизованою вартістю).

Баланс відображає фінансовий стан підприємства на певну дату, тому відповідно до чинних вимог МСФЗ 1 “Подання фінансових звітів” його називають Звітом про фінансовий стан підприємства. Але застосовувати назви “Баланс”, “Балансовий звіт” або інші, які б не вводили в оману користувачів, не заборонено.

Звіт про прибутки і збитки – це звіт про доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства. Відповідно МСФЗ 1 “Подання фінансових звітів” з 2009 року він називається Звітом про сукупний прибуток [2].

Цей звіт також не зовсім узгоджується з МСФЗ. Під час його складання необхідно звернути увагу на такі основні моменти:

1. У звітності за МСФЗ виручка від реалізації зазвичай відображається одним рядком за вирахуванням сум податку на додану вартість і повернень. Але розгорнуте відображення, як в українському Звіті про фінансові результати, також не суперечить міжнародним стандартам.

2. В українській Формі № 2 передбачені статті “Інші операційні доходи” (рядок 060), “Інші доходи” (рядок 130), “Надзвичайні доходи” (рядок 200), які в міжнародній звітності прийнято об'єднувати в одну статтю – “Інші доходи”. Аналогічно витрати (рядки 090, 160, 205) об'єднані у статтю “Інші витрати”. Більше того, п. 87 МСФЗ 1 “Подання фінансової звітності” забороняє використовувати у назвах статей звітності слово “надзвичайний”.

3. Доходи і витрати від курсових різниць слід подавати згорнуто у складі інших доходів, інших витрат (залежно від того, що більше) або окремою статтею звіту.

4. У разі проведення операцій з обміну валюти у звіті слід відображати лише їх фінансовий результат, як це передбачено з 2012 року і в національній звітності.

5. За наявності операцій, які підпадають під визначення іншого сукупного прибутку, необхідно скласти додатковий звіт про сукупний прибуток відповідно до п. 7 та 81 МСФЗ 1 [2].

Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, яка надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати існуючі фінансові ризики у звітуючих суб'єктів, а також порівнювати результати їх діяльності в цілях забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу.

Забезпечення прозорості суб'єктів національної економіки має величезне значення, оскільки, ринкова вартість капіталу визначається двома ключовими чинниками: майбутніми доходами та майбутніми ризиками. Деякі ризики дійсно характерні для діяльності самих організацій, проте є й такі, які спричинені відсутністю необхідної інформації, відсутністю точних відомостей про прибутковість капіталовкладень. Кредитори і інвестори згодні одержувати менший прибуток, але бути впевненими в тому, що достовірна, справедлива і точна інформація знизить їх ризики.

Позитивними сторонами застосування МСФЗ як для суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність, так і для зовнішніх користувачів являються:

- можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;
- забезпечення порівнянності звітності з іншими організаціями, незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють господарську діяльність;
- можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки;
- престижність, забезпечення більшої довіри з боку потенційних партнерів;
- у багатьох випадках велика надійність інформації;

– прозорість інформації, що забезпечується шляхом дотримання правил складання, а також численними поясненнями до звітності [3].

Ризиком на шляху застосування МСФЗ є:

- Незацікавленість менеджменту і власників;
- Непрозорість бізнесу;
- Недостатня пропозиція на ринку висококваліфікованих спеціалістів-практиків бухгалтерів;
- Слабкі конкурентні позиції вітчизняного сегменту аудиторських фірм;
- Низький рівень базової професійної освіти [4].

Висновок. Поштовхом до впровадження МСФЗ в Україні стало прийняття Кабінетом Міністрів України “Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів”. Дане впровадження викликане тим, що українські стандарти не відповідали повною мірою потребам сучасних користувачів фінансової звітності – інвесторів, акціонерів, фінансових інститутів та ін. Це пов’язано з тим, що історично українські стандарти формувалися з врахуванням інтересів одного єдиного користувача – держави. Вітчизняна облікова система повністю відповідала моделі функціонування планової економіки і була достатньо ефективною в тих умовах, але не пристосована для відображення господарських фактів у нових економічних умовах. Фінансова звітність, складена згідно з МСФЗ, відповідає інтересам ринкової економіки та великому колу користувачів.

Таким чином, МСФЗ сьогодні – це об’єктивна реальність, єдиний підхід до ведення бухгалтерського обліку в усьому світі, що має велике практичне значення для складання фінансової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗТМ) 2004 / Фонд Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (ФКМСБО). – 2007. – Ч. 1. – 1272 с.; Ч. 2. – 1223 с.

3. Кашуба І.В. Перспективи переходу України до міжнародних стандартів фінансової звітності / І.В. Кашуба // Вісник ЖДТУ, 2011. – № 1 (47). – С.58

4. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування / С. Голов // Бухгалтерських облік і аудит. – 2007. - № 11.

УДК 637.37:334.012.64

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Г. А. Наконечна, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті висвітлено основні нововведення щодо складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва за простою та спрощеною формами обліку, наведено зміни які введено для стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні.

Ключові слова: звітність, суб'єкти малого підприємництва, баланс, звіт про фінансові результати.

Актуальність теми. Сектор малого бізнесу відіграє дуже велику роль у соціально – економічному розвитку країни, без нього ринкова економіка неспроможна нормально функціонувати і розвиватися. Малі підприємства швидко реагують на зміну попиту споживачів, здатні насичувати ринок товарами та послугами з мінімізацією матеріальних витрат, надають ринковій економіці

необхідної гнучкості. Все це зумовлює актуальність дослідження змін ведення обліку суб'єктами малого підприємництва з розвитком ринкової економіки.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Методичні та практичні аспекти формування складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва (далі – СМП) в Україні досліджували такі відомі вітчизняні науковці як І. Г. Крупельницька, Л. Н. Жук, Т. Є. Кучеренко, В. М. Пархоменко, С. Ф. Голов, Ф. Ф. Бутинець та інші.

Метою статті є з'ясувати основні нововведення, які торкнулися малого бізнесу, проаналізувати вплив змін на складання фінансового звіту СМП за новою редакцією П(С)БО 25 “Фінансовий звіт СМП”.

Виклад основного матеріалу. П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” втратив чинність після введення в дію 07.02.2013 року Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” в якому вказується, що для суб'єктів малого підприємництва встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність, яка представлена Балансом та Звітом про фінансові результати, форма та складання яких регулюються П(С)БО 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва” [1].

Відповідно до статті 11 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [2] для суб'єктів малого підприємництва національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками звітність у складі Балансу та звіту про фінансові результати. Наказом Мінфіну від 24.01.11 р. № 25 були внесені такі зміни до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва”, який набрав чинності з 01.04.2011 р. На відміну від колишньої редакції П(С)БО 25 дає два різновиди форм фінансової звітності [3]:

- Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, що включає Баланс (форма № 1-м) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-м);
- Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, що складається з балансу (форма № 1-мс) та Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс), форму якого надано в додатку 2 до П(С)БО, який

призначений для подання обмеженим колом суб'єктів малого підприємництва.

Порівнюючи ці дві форми фінансової звітності, можна зробити висновок, що за структурою вони дуже схожі, за винятком того що у Формі № 1-мс відсутні два розділи активу – Витрати майбутніх періодів і необоротні активи та групи вибуття, та п'ятий розділ пасиву – Доходи майбутніх періодів. Що стосується Звіту про фінансові результати, то форми № 1-м та 1-мс подібні між собою за структурою, тільки у Формі № 2-мс відсутній розподіл доходів і витрат на інші операційні доходи та інші операційні витрати, також наведений розділ витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування, який відсутній у Формі № 2-м. Отже, ведення обліку за спрощеним звітом СМП є значно простішим, що скорочує затрати часу на його складання та виключає ряд показників, які для малих підприємств розраховувати недоцільно.

Складати спрощений Фінансовий звіт мають право суб'єкти малого підприємництва для яких на період з 01.04.2011 року і до 01.01.2016 року застосовується ставка 0% для платників податку на прибуток, у яких дохід кожного звітного періоду наростаючим підсумком з початку року не перевищує 3 млн. грн. та нарахованої за кожний місяць заробітної плати працівників, які перебувають у трудових відносинах з платником податку, не менше ніж дві мінімальні заробітні плати[3].

Усі перелічені нововведення, відповідно до статті 154 розділу III ПКУ [4] у випадку припинення їх дії, втрачають сенс з 1 січня 2016 року, адже підприємствам малого бізнесу доведеться повернути свій спрощений облік до обліку загального, переоцінюючи активи, відновлюючи систему подвійного запису.

Також раніше, в попередній редакції П(С)БО 25 “Фінансовий звіт малого підприємництва”, саме від кварталу у якому сталися події, які означали, що така юридична особа втратила ознаки суб'єкта малого підприємництва, залежали правила переходу на загальну фінансову звітність усіх суб'єктів малого

підприємництва. Перехід на загальну систему відбувався вже в наступному кварталі. Згідно зі змінами підприємство має складати фінансову звітність за загальними вимогами вже за звітний період, у якому це відбулося, а також у подальших періодах звітного року[3].

У тому випадку коли суб'єкт малого підприємництва порушить умови, які відповідно до Податкового кодексу дають право на підготовку спрощеного звіту у середині звітного періоду відбудеться порушення принципу послідовності, адже звітність такого СМП не буде спів ставною і не матиме жодної аналітичної цінності для користувачів облікової інформації.

З метою стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні прийнято такі зміни [5]:

- введено відсоткову ставку єдиного податку: 3% від доходу для фізичних осіб з обсягом доходу до 3 млн. грн. за умови сплати ПДВ та 5% від доходу – без сплати ПДВ;
- надано фізичним особам – платникам єдиного податку право реєструватися платниками ПДВ;
- підвищено граничний обсяг доходу, при якому можливе застосування спрощеної системи оподаткування (для фізичних осіб – з 500 тис. грн. до 3 млн. грн., для юридичних осіб – з 1 млн. до 5 млн. грн.);
- скасовано щорічне оформлення свідоцтва платника єдиного податку (до нововведення вона подавалася щорічно);
- єдиний податок сплачується за даними декларації, а не щомісяця авансовими внесками за відсотковими ставками.

Висновки. Прийняття змін в існуючому законодавстві України є яскравим свідченням того, що розвиток малого бізнесу – один з пріоритетних напрямів сучасної політики, а реформа спрощеної системи оподаткування та звітності буде наближати наші розроблені національні стандарти до гармонізації з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” затверджене наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996 – XIV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. П(С)БО 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва” затверджене наказом МФУ від 25.02.2000 р. № 39 (із змінами та доповненнями)[Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>
4. Податковий кодекс України, затверджений ВРУ від 02.12.10 р. № 2755-VI-ВР (із змінами та доповненнями)[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-vi>
5. Жук Н. Л. Звітність сільськогосподарських підприємств : [практич. посіб.] / Н. Л. Жук, Б. В. Мельничук, Л. С. Стецюк. – К. : ТОВ “Юр – Агро - Веста”, 2013. – С. 52.

УДК 658.14.17(047.32):006.033

СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ ЩОДО СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

А. Ю. Наумова, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості складання звіту про фінансові результати (звіту про прибутки та збитки) за національними та міжнародними стандартами. Розглянуто спільні та відмінні риси його формування. Встановлено необхідність реформування національної системи фінансової звітності у відповідності до міжнародних вимог.

Ключові слова: звіт про прибутки та збитки, звіт про фінансові результати, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Положення (стандарти) бухгалтерського обліку П(С)БО.

Постановка проблеми. Звіт про фінансові результати в Україні дає змогу користувачам оцінити результати діяльності підприємства в минулому, його прибутковість, можливість ефективно використовувати ресурси або ступінь ризику недосягнення очікуваної рентабельності діяльності. Така інформація необхідна для прогнозування тенденцій розвитку та прибутковості підприємства в майбутньому. Проте в наш час триває процес реформування системи фінансової звітності в Україні відповідно до умов міжнародних стандартів. Вони, в свою чергу, забезпечують більшу прозорість та правдивість інформації щодо реального фінансового стану підприємства, його фінансових результатів, а також забезпечують вищий рівень деталізації наведеної інформації. Таким чином, звіт про фінансові результати відповідно до міжнародних стандартів повинен бути раціоналізованим та більш конкретизованим щодо представлення фінансової інформації про прибутковість підприємства, надаючи при цьому повну картину про результати його діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених присвячено дослідженню проблеми гармонізації фінансової звітності, зокрема і звіту про фінансові результати, у відповідності до МСФЗ. Найвагомішими є результати наукових праць А. Алексєєва, Ф. Бутинця, І. Житнова, К. Годунко, О. Губачова, І. Калюги, О. Олійника, С. Голова, Т. Єфименко, Т. Зирянова, Т. Токарева та інших. Проте необхідність гармонізації звіту про фінансові результати до міжнародних стандартів шляхом удосконалення методики заповнення його статей, визначає необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Постановка завдання полягає у визначенні спільних та відмінних характеристик щодо складання звіту про фінансові результати (звіту про прибутки та збитки) та національними та міжнародними стандартами та

обґрунтування необхідності реформування національної системи фінансової звітності у відповідності до вимог МСФЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звіт про фінансові результати є складовою фінансової звітності та становить головне джерело інформації про результати господарсько-фінансової діяльності та фінансового стану підприємства за звітний період. Ця форма звітності дає можливість оцінити успішність діяльності підприємства, його фінансове становище, а також визначити за рахунок яких джерел здійснюється фінансування господарської діяльності. Вона характеризує доходи, витрати і фінансові результати діяльності організації за звітний період.

Щодо першого розділу звіту про фінансові результати, то дотримані усі вимоги МСФЗ до структури звіту про прибутки та збитки – виділені статті, які дозволяють визначити фінансовий результат від звичайної та надзвичайної діяльності, а також у складі звичайної діяльності – від операційної та іншої діяльності (фінансової та інвестиційної). Така класифікація доходів і витрат має дуже важливе значення для оцінки діяльності підприємства.

Якісний склад показників цього розділу також зазнав змін в процесі останніх хвиль трансформації системи бухгалтерського обліку, перш за все завдяки визначенню та відображенню доходів і витрат відповідно до вимог МСБО. Основні відмінності пов'язані із визначенням, визнанням та класифікацією доходів і витрат. Проте збережений підхід до первісного відображення доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) методом бруто з наступним вирахуванням наданих знижок, повернення проданих товарів та податків (на додану вартість, акцизів). Лише стаття “Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” за своїм змістом відповідає вимогам МСБО.

Витрати від операційної діяльності надані за функціональною класифікацією витрат, тобто поділяються за такими функціями, як виробництво, управління та збут. Тому до собівартості реалізації будуть включені лише: виробнича собівартість реалізованої продукції та наданих послуг, а також

витрати на їх придбання, доставку та доведення до придатного до реалізації стану.

Решта витрат відносяться до складу інших операційних, адміністративних витрат і витрат на збут. Згідно з МСБО, вони є витратами того звітного періоду, в якому виникли. Нарешті склад собівартості реалізації буде визначатись відповідно до економічного змісту цієї категорії, а не примхами податкового законодавства.

Другий розділ цього звіту – елементи операційних витрат – надає змогу провести необхідний аналіз структури витрат на виробництво, управління, збут та інших операційних витрат за економічними елементами та використовується для складання звіту про рух грошових коштів (під час коригування суми нерозподіленого прибутку на не грошові статті, зокрема на суму амортизації).

Слід відмітити, що враховані вимоги МСБО щодо обов'язкового розкриття інформації про елементи витрат під час використання форми звіту про прибутки та збитки на підставі класифікації витрат за функціями і стосуватиметься витрат на операційну діяльність у цілому (включаючи собівартість реалізації, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати).

Третій розділ звіту про фінансові результати – розрахунок прибутковості акцій – стосується лише акціонерних товариств, прості або потенційні прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах, у тому числі таких товариств, які знаходяться у процесі випуску зазначених акцій. Цей розділ відповідає вимогам МСБО 33 “Прибуток на акцію”.

Четвертий розділ – податкові різниці – розкриває особливості про їх формування, а також щодо інформації про їх вплив на збільшення (зменшення) доходу (витрат) підприємства у звітному періоді. Даний розділ є новим, проте відповідає усім вимогам МСФЗ та податкового обліку.

П'ятий розділ даного звіту засвідчує узгодження фінансового результату та податкового прибутку (збитку), конкретизуючи інформацію щодо фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, результату надзвичайних подій, впливу постійних і тимчасових податкових різниць, а також щодо

податкового прибутку (збитку). Цей розділ також є нововведенням національного законодавства, відповідаючи нормативним вимогам МСФЗ.

Однак, не дивлячись на те, що Національні стандарти бухгалтерського обліку, які регулюють складання фінансової звітності, склалися на основі Міжнародних стандартів фінансової звітності існують вагомні відмінності [1].

Відповідно до вимог чинного законодавства в Україні існує регламентована форма Звіту про фінансові результати, в той час, як облікова практика зарубіжних країн свідчить, що у більшості із них не існує стандартної форми Звіту про прибутки та збитки. У зв'язку з цим підприємства мають право вибору форми цього Звіту і при його складанні використовуються два формати: одноступеневий та багатоступеневий.

Звіт про прибутки та збитки за одноступеневим форматом складається із двох розділів. В першому розділі міститься перелік усіх доходів, одержаних за звітний період, а в другому – перелік усіх витрат. Різниця між загальною сумою доходів і витрат відображає фінансовий результат діяльності підприємства (прибуток або збиток).

Звіт про прибутки та збитки, складений за багатоступеневим форматом, містить інформацію, яка відображає послідовний процес формування прибутку за видами діяльності (прибуток від основної (операційної) діяльності, від фінансової діяльності, екстраординарних ситуацій та інші подібні показники).

Незважаючи на ідентичність показників, що формуються в звіті про прибутки та збитки в вітчизняних та зарубіжних організаціях, між ними існують методологічні розбіжності в побудові інформації. Так, в Україні організації формують виручку від продажу товарів, продукції, робіт, послуг (за мінусом ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів) на основі надходжень, пов'язаних з виконанням робіт і наданням послуг, здійсненням господарських операцій.

Такі надходження є доходами від звичайних видів діяльності, визнаних організацією в бухгалтерському обліку відповідно до умов, визначених для її визнання, і в сумі, обчисленої в грошовому вираженні, включаючи умови

договорів з продажу продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг з урахуванням знижок, сумових різниць, змін умов договору, розрахунків не грошовими засобами і т. п.

Чистий обсяг продажів закордоном (зокрема в США) розраховується додатком до валової виручки від реалізації продукції величини представлених постачальниками знижок і вирахуванням вартості продукції, повернутої покупцями, і сум знижок, наданих покупцям [2].

Ще однією відмінністю між Звітами виступають статті інші доходи і витрати, які в зарубіжній практиці мають назву: “Випадкові прибутки/збитки”. Дані доходи і витрати (прибутки і збитки) за допомогою приєднання їх до прибутків (збитків) від продажу (в Україні) або до прибутку від операційної діяльності (за кордоном) формують показник “Прибуток до оподаткування” (назва його ідентична).

Крім того, МСБО та МСФЗ передбачають необхідність розкриття у Звіті про прибутки та збитки або у Пояснювальних примітках до фінансової звітності інформації про суму дивідендів на акцію, оголошену чи запропоновану за період, який охоплюють фінансові звіти.

У вітчизняній звітності це не вимагається, але, на нашу думку слід відобразити інформацію щодо коригування прибутку відповідно до особливостей облікової політики організації та приводити дану інформацію у вигляді довідки до фінансової звітності в частині зміни облікової політики, зміни облікових оцінок і виправлення помилок [3].

Висновки. Необхідність гармонізації Звіту про фінансові результати до міжнародних стандартів визначається нагальною потребою більшої конкретизації фінансової інформації, підвищенні її прозорості та правдивості, а також певної трансформації самого формату звіту. Адже таким чином користувачі фінансової інформації більш повною мірою можуть задовольнити свої потреби щодо одержання вагомої та суттєвої фінансової інформації про діяльність та результати підприємства для прийняття ефективних рішень та

прогнозування тенденцій розвитку і прибутковості суб`єкта господарювання у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борніюк О. А. Фінансова звітність за міжнародними стандартами / О. А. Борніюк // Фінансист. – 2012. – № 4. – С. 9-10.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : [практич. посібник] / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Лібра, 2008. – 880 с.
3. Калюга І. Контроль за правильністю складання Звіту про фінансові результати / І. Калюга // Економічний простір. – 2012. – № 7. – С. 32-36.

УДК: 65.012.34:631.11:634(477.73)

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ПЛОДООВОЧЕВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ЗА УМОВ СОТ

Р. Є. Нікітіна, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості формування та сучасний стан ринку плодоовочевої продукції в контексті глобалізаційних процесів. Виявлено проблемні аспекти функціонування інфраструктури ринку плодоовочевого підкомплексу, визначено його відповідність умовам СОТ.

Ключові слова: плоди, овочі, ринок, ринкова інфраструктура, плодоовочевий підкомплекс.

Постановка проблеми. Функціонування вітчизняного ринку плодоовочевої продукції в умовах глобалізаційних процесів значною мірою

залежить як від внутрішнього, так і від зовнішнього економічного середовища. Зокрема, членство України в СОТ значно загостило проблему конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та визначило необхідність приведення її у відповідність до європейських стандартів. Зважаючи на те, що плодоовочевий ринок відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки в державі, на перше місце виступає питання забезпечення його ефективного функціонування, що значною мірою визначаються можливостями сільськогосподарських підприємств ефективно здійснювати збутову діяльність. В цих умовах питання налагодження дієвої інфраструктури ринку плодоовочевої продукції є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування сучасного плодоовочевого ринку досліджували І. І. Бойко, В. І. Криворучко, Р. В. Левкіна, П. М. Макаренко, А. І. Шумейко та ін. Питання щодо членства України в СОТ висвітлено в працях І.В. Губенка, С. М. Кваші, І. В. Кобута, П. Т. Саблука, П. І. Гайдуцького та інших провідних дослідників. Разом з тим питання інфраструктурного забезпечення ринку продукції плодоовочевого підкомплексу в умовах СОТ залишаються не до кінця висвітленими.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження становлення та сучасного стану ринку плодоовочевої продукції, визначення особливостей його інфраструктури в контексті членства в СОТ.

Виклад основного матеріалу. Плодоовочевий підкомплекс є однією з найважливіших та пріоритетних ланок АПК країни, оскільки його продукція має значну питому вагу в споживчому кошику та значною мірою формує продовольчу безпеку країни. Згідно зі статистичними даними за період незалежності України обсяги виробництва плодоовочевої продукції зросли. Разом з тим у її структурі спостерігалось зменшення обсягів вирощування плодів і ягід (рис. 1.).

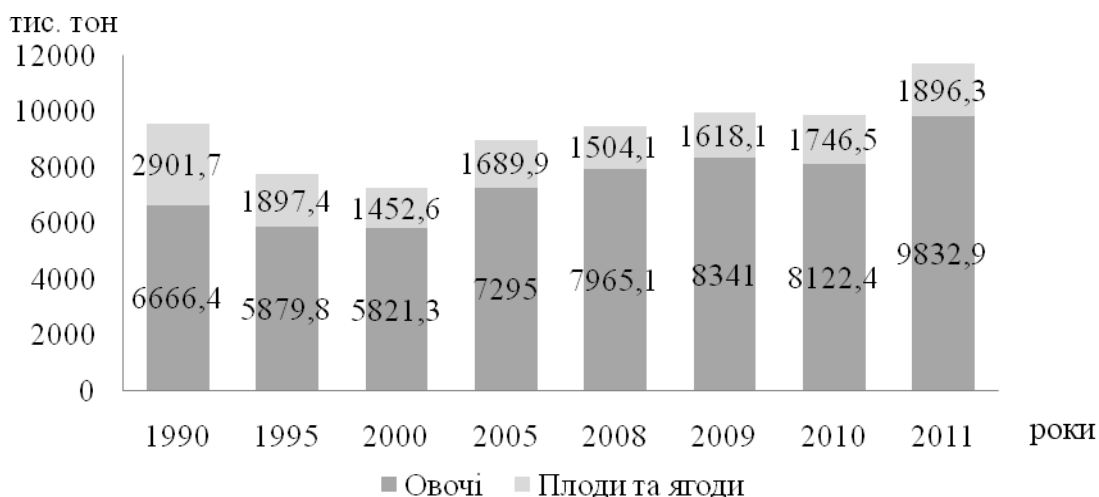

Рис. 1. Динаміка виробництва плодоовочевої продукції

Джерело: побудовано з використанням [1]

Особливістю сучасного стану функціонування ринку плодоовочевої продукції є орієнтація виробництва овочів і фруктів в господарствах населення. Так за підсумками 2011 року, в них було вироблено 96,9 % картоплі, 84,3 % овочів та 84,2 % плодів і ягід [1]. При цьому переважна більшість селянських господарств виробляє надлишкову продукцію з метою подальшого продажу. Реалізація відбувається населенням самостійно на продовольчих ринках районних центрів, інших прилеглих міст або ж посередникам. Однак збільшення ланцюга просування продукції за рахунок посередницьких структур негативно позначається як на ціні, так і на її якості. Наявна на сьогодні торгова мережа на ринках сільськогосподарських продуктів не здатна у повному обсязі задовольнити потреби виробників у місцях для організованого продажу (рис. 2.). Крім того, більшість її елементів не забезпечує тривале зберігання плодів та овочів, що унеможливорює їх використання як надійного засобу реалізації значних обсягів продукції. Тому важливим постає питання налагодження дієвої ринкової інфраструктури, яка б надала змогу забезпечити рівні можливості населенню у реалізації продукції наряду з сільськогосподарськими підприємствами.

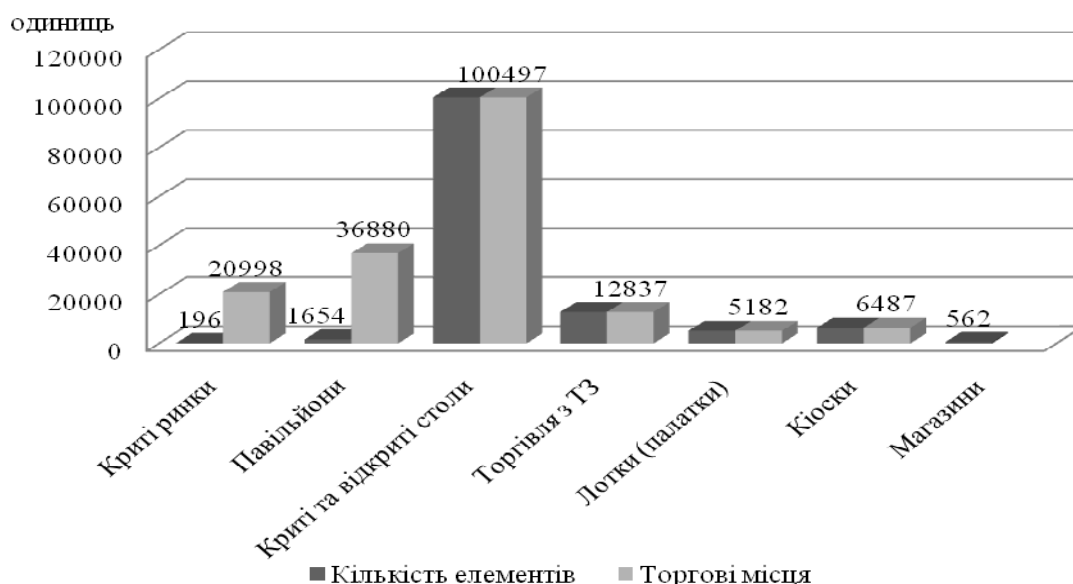

Рис. 2. Наявність і використання торгової мережі на ринках сільгосппродуктів станом на 1 січня 2013 року

Джерело: побудовано з використанням [2]

Інфраструктура аграрного ринку являє собою сукупність оптових, дрібнооптових, оптово-роздрібних та роздрібних ринків сільськогос-подарської продукції.

В усіх розвинених країнах світу серед каналів збуту сільськогосподарської продукції домінує торгівля саме на оптових ринках. Необхідність їх створення визнана ООН, яка наголошувала на важливості такої структури для подолання наслідків глобальної економічної кризи [4]. Потреба у формуванні мережі оптових сільськогосподарських ринків зростає також у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі, що поряд з позитивними наслідками (доступ до ринків країн-членів СОТ, підвищення якості вітчизняної продукції) поставило під загрозу вітчизняних виробників та послабило захист внутрішнього ринку плодоовочевої продукції.

Основними перевагами створення оптових ринків сільсько-господарської продукції є:

- зростання конкурентоспроможності вітчизняних овочів і фруктів;
- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва;
- можливість здійснення контролю за цінами;

- підвищення якості представлених на ньому продуктів;
- забезпечення прозорого виведення сільськогосподарської продукції, вирощеної населенням та дрібними і середніми господарствами з тіні [5].

Переваги цих ринків та необхідність їх створення усвідомлена на державному рівні і знаходить своє відображення, зокрема, у Законі України “Про оптові ринки сільськогосподарської продукції” [6] та “Державній цільовій програмі створення оптових ринків сільськогосподарської продукції” [7], яка передбачала створення в Україні 25 таких ринків в 2009-2013 рр. Однак через брак коштів ця програма призупинена. Офіційний статус оптових отримали лише 11 ринків, найбільшими з яких є “Столичний” у Києві, “Шувар” у Львові, “Тектар” в Одесі, “Господар” у Донецьку. Тому постає ще одне питання, пов’язане з фінансуванням створення оптових ринків як основного елемента інфраструктури ринків сільгосппродукції, що вимагає подальших наукових досліджень і теоретичних та практичних обґрунтувань.

Висновки. Сучасне функціонування плодоовочевого підкомплексу значною мірою визначається ефективністю системи просування продукції від виробника, основним з яких, на даному етапі, є господарства населення, до кінцевого споживача. Окрім того зі вступом України до СОТ загострилось питання конкурентоспроможності вітчизняної плодоовочевої продукції та продовольчої безпеки країни. Тому постала потреба в налагодженні дієвої та ефективної інфраструктури ринків, основним елементом якої мають стати оптові ринки сільськогосподарської продукції, що в цілому підвищить ефективність функціонування плодоовочевого підкомплексу і сприятиме забезпеченню більш дешевими та якісними продуктами харчування населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сільське господарство України, 2011 рік : статистичний щорічник Держ. служба статистики України / О. М. Прокопенко (відп. за вип.). – К. - 2012. – 376 с.
2. Наявність і використання торгової мережі на ринках : статистичний бюлетень / Держ. служба статистики України. – К. – 2013. – 47 с.

3. Корольова О. Г. Перспективи розвитку вітчизняного плодоовочевого підкомплексу в умовах європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.

4. Паска І. М. Організація та управління маркетингом на оптових продовольчих ринках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_3/252.pdf.

5. Мельничук А. А. Формування оптових ринків овочевої продукції в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://intkonf.org/>.

6. Закон України “Про оптові ринки сільськогосподарської продукції” від 25.06.09 р. № 1561-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

7. Постанова КМУ “Про затвердження Державної цільової програми створення оптових ринків сільськогосподарської продукції” від 03.06. 2009 р. № 562 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

УДК 334.728:631.162

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О. В. Панасюк, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості формування фінансових результатів діяльності підприємств України на основі наукових праць вчених економістів та законодавчих актів з даної тематики

Ключові слова: доходи, витрати, фінансовий результат, прибуток, збиток.

Актуальність теми. В умовах розвитку ринкових відносин ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств пов'язана з раціональним формуванням та розподілом фінансових ресурсів з метою досягнення високих

фінансових результатів. Враховуючи різні аспекти планування діяльності підприємства, найважливішим є процес управління прибутком, як процес дослідження і прийняття управлінських рішень за усіма основними аспектами його формування, розподілу і використання.

Аналіз останніх досліджень. Серед українських вчених-професорів, які зробили вагомий внесок у детальний розгляд тематики формування доходів і фінансових результатів виділяють: Ф. Ф. Бутинця, О. С. Бородкіна, А. М. Герасимовича, М. В. Кужельного, В. Г. Лінника, П. П. Німчинова, В. В. Сопка, Г. Г. Кірейцева, Ю. І. Осадчого, М. Г. Чумаченка. Але актуальність теми окреслено рядом невирішених питань, що потребують подальшого вивчення та пошуку шляхів їх розвитку.

Метою даної статі є визначення особливостей формування фінансових результатів на підприємствах України.

Виклад основного матеріалу. Частину виробленої продукції (робіт, послуг) підприємства використовуються для власних потреб. Інша частина реалізується на сторону. Кругообіг засобів на підприємстві завершується процесом продажу (або реалізацією) внаслідок якого господарюючий суб'єкт отримує виручку в грошовій формі ($T - G - T$). Остання авансується на відновлення процесу кругообігу засобів (придбання предметів праці, на оплату праці та на інші витрати наступного циклу виробництва), його безперервне повторення. При реалізації продукції підприємству відшкодовуються у грошовій формі витрачені засоби на її виробництво та збут [1].

Головні завдання аналізу фінансових результатів підприємства наведено на рисунку 1.

Вагоме місце серед економічних категорій займає чистий дохід, який відображає вартість виробленого продукту для суспільства та його визначають, як різницю між вартістю продукту й витратами на його виробництво.

Загальна величина доходів безпосередньо впливає на рівень прибутку. В економічній теорії у різні періоди розвитку країни категорія прибутку була об'єктом особливого вивчення. Однак до теперішнього часу в економічній

літературі не існує єдності у позиції щодо сутності даної категорії, її походження і функцій.

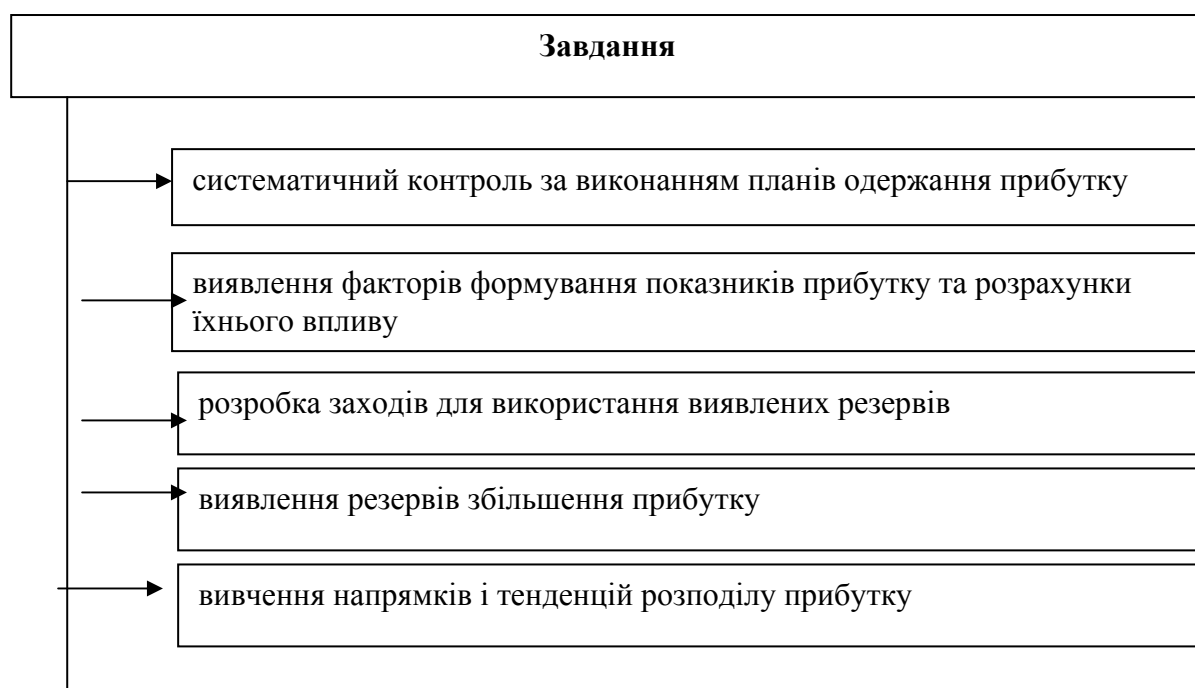

Рис. 1. Головні завдання аналізу фінансових результатів підприємства

Джерело: побудовано з використанням [2]

Так як прибуток є економічною категорією, необхідно відмітити, що він являє собою кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності та є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. В узагальненому вигляді, прибуток – це різниця між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення. Він інформує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва й реалізації, розширення асортименту товарів, доцільність змін у ціновій політиці. Прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання [1].

Дохід є надходженням економічних вигод, які виникають у результаті діяльності підприємства у вигляді виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), гонорарів, відсотків, дивідендів тощо. У бухгалтерському обліку дохід відображається у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань,

яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників (власників)).

Відповідно до вимог П(С)БО 15 “Дохід” від 29.11.99 р. № 290, доходи підприємства класифікуються за різними ознаками. Для визнання доходу та визначення його суми розрізняють дохід від:

- реалізації продукції, товарів, інших активів, придбаних з метою продажу (крім інвестицій у цінні папери);
- надання послуг, виконання робіт;
- використання активів підприємства іншими фізичними та юридичними особами, результатом якого є отримання відсотків, дивідендів, роялті [3].

Облік доходів ведуть на рахунках класу 7 “Доходи і результати діяльності”. На рахунках цього класу, крім рахунку 76 “Страхові платежі”, за кредитом відображається сума загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), що включені до ціни продажу, за дебетом - щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 “Фінансові результати”. Доходи відображають за їх видами, що передбачено відповідними субрахунками до рахунків 70 “Доходи від реалізації”, 71 “Інший операційний дохід”, 72 “Дохід від участі в капіталі”, 73 “Інші фінансові доходи”, 74 “Інші доходи”, 75 “Надзвичайні доходи” [4].

Витрати підприємства відповідно до П(С)БО 16 “Витрати” складаються з: собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат, загальновиробничих витрат, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, витрат на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизації, фінансових витрат, витрат від участі в капіталі та інших витрат [5].

Витрати обліковують на рахунках класів 2 “Запаси”, 8 “Витрати за елементами”, 9 “Витрати діяльності”. На рахунках класу 2 обліковують прямі витрати на виробництво. Загальновиробничі витрати спочатку збирають за дебетом рахунку 91 “Загальновиробничі витрати”, а потім в порядку їх розподілу

відносять на виробничу собівартість продукції у дебет рахунку 23 “Виробництво”. Готову продукцію із виробництва оприбутковують у дебет рахунків 21 “Поточні біологічні активи”, 26 “Готова продукція” або 27 “Продукція сільськогосподарського виробництва” з кредиту рахунку 23. Списання собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) показують у дебет рахунку 90 “Собівартість реалізації” з кредиту рахунків 21, 26 або 27 [4].

Так як прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання, доцільно розглянути фактори, що впливають на його величину:

1. Зовнішні фактори: природні умови, державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій та ін.

2. Внутрішні фактори: виробничі фактори – характеризують наявність і використання засобів і предметів праці, трудових та фінансових ресурсів, які в свою чергу поділяються на екстенсивні та інтенсивні. Екстенсивні фактори впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни: обсяг засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, час роботи обладнання, чисельність персоналу, фонд робочого часу тощо. Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через “якісні” зміни; позавиробничі фактори (постачальницько-збутова і природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту тощо) [6].

При здійсненні фінансово-господарської діяльності всі ці фактори знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що фінансові результати формуються з отриманих доходів та понесених в ході здійснення діяльності підприємства витрат. Кінцевим результатом діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, хоча за несприятливих умов діяльності результатом може бути збиток. Тому зацікавленість кожного суб'єкта господарювання в отриманні позитивного результату в ході діяльності вимагає прийняття відповідних управлінських рішень, які нададуть можливість збільшити суми доходів та знизити суми витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник] / з ред. Ф. Ф. Бутинця. – 7-е вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП “Рута”, 2006. – 832 с.
2. Економічний аналіз : [навч. посібник] / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” від 29.11.1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99).
4. Сук Л. К. Фінансовий облік : [навчальний посібник для дистанційного навчання] / Л. К Сук, П. Л. Сук. – К. : Університет “Україна”, 2007. – 454 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00).
6. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : [навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни] / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання-Прес, 2006. – 287 с.

УДК 657.6:658.14/17

СУТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ІХ ОБЛІК: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Г. О. Побережнюк, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сутність фінансових результатів та облік діяльності підприємства, запропоновані шляхи вирішення проблеми фінансових результатів.

Ключові слова: доходи, витрати, фінансові результати, прибуток (збиток) підприємства.

Актуальність проблеми. На даний час, стан ринкових відносин в Україні характеризується значним поворотом до інтенсивних методів розвитку економіки, досягненню значної економічної ефективності виробництва та рентабельності продукції. Кожному підприємству для прийняття ефективних управлінських рішень необхідно спиратися на правдиву інформацію про результати його діяльності. Тобто, об'єктивної інформації про доходи та витрати, які і є складовими фінансових результатів. Тому вивчення проблеми обліку фінансових результатів та їх вирішення є актуальним у даний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у розвиток обліку й аналізу фінансових результатів внесли такі вітчизняні вчені, як: Ф. Ф. Бутинець, В. М. Жук, Г. Г. Кірейцев, М. М. Коцупатрий, М. Я. Демяненко, Л. К. Сук.

Метою даної статті є розгляд теоретичних аспектів обліку фінансових результатів і дослідження проблем та особливостей пов'язаних з їх обліком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий результат – це не тільки результат успішної (або невдалої, якщо констатуються збитки замість прибутку) роботи підприємства вчора, а й грошовий потік завтра [3]. Фінансовий результат – це прибуток або збиток, який отримує господарюючий суб'єкт внаслідок своєї діяльності. Поняття фінансового результату пов'язане з поняттями прибутків та збитків.

Слова видатного економіста Я. В. Левіка щодо проблеми визначення фінансових результатів: “Рахівництву ставилось і ще до цього часу багатьма практиками ставиться в обов'язок бути наукою, за допомогою якої визначаються результати – прибуток або збиток – досягнуті підприємством за даний період часу” [1].

Таблиця 1

**Підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів
різними економічними школами**

Назва економічної школи	Підхід до трактування економічного змісту фінансових результатів
Меркантилістична	Фінансові результати, які проявляються у вигляді прибутку, формуються в сфері обігу та торгівлі, які є джерелом багатства.
Фізіократична	Прибуток, як основна форма фінансових результатів, виникає за рахунок природної родючості землі, тобто аграрне виробництво є основним джерелом багатства.
Класична	Формування фінансових результатів відбувається в сфері виробництва, а прибуток, як заробітна плата і рента, є частиною вартості, яка в свою чергу створюється працею.
Неокласична	Подвійне трактування: з одної сторони фінансові результати формуються за рахунок капіталу та є ціною даного виробничого фактору, з іншої – формуються за рахунок комплексу всіх задіяних виробничих факторів.
Інституціоналістична	Фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів (НТП, держава, соціальні групи, профспілки та ін.)
Теорія трудового доходу	Фінансовий результат (прибуток) є результатом діяльності і винагородою підприємця.
Марксистська	Додаткова вартість, яка створюється працею найманих працівників в процесі виробництва та реалізується через сферу обігу, є основним джерелом формування фінансових результатів.

Джерело: побудовано з використанням [2]

В процесі дослідження між вченими галузі бухгалтерського обліку виникли певні розбіжності, щодо сутності поняття “фінансовий результат”.

Таблиця 2

Підходи щодо розуміння терміну “фінансовий результат”

Автор	Сутність поняття “фінансовий результат”
Бутинець Ф.Ф	прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг)
Соколов Я.В.	приріст (зменшення) капіталу (засобів, вкладених власниками) підприємства протягом звітного періоду
Кондраков Н.П.	відображає зміну власного капіталу за визначений період в результаті виробничо-фінансової діяльності підприємства
Білик Т.О.	прибуток або збиток суб'єкта господарювання, що визначається як різниця між сукупними доходами та витратами підприємства і за позитивного його результату представляє додаткову вартість, виступає одним із джерел фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства, основним критерієм оцінки її ефективності
Червінська С.Л.	різниця між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду

Джерело: побудовано з використанням [4]

Ефективність фінансової діяльності виражається в досягнутих фінансових результатах. Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів.

Прибуток є важливим показником ефективної діяльності підприємств. Для того щоб точно обчислити прибутковість підприємства, потрібно зіставити прибуток з витратами підприємства або з обсягом виробничих фондів підприємств. Таке зіставлення характеризує рентабельність. Вона в свою чергу показує прибутковість, доходність підприємства.

Доходи підприємства – це збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Збитки підприємства – грошовий вираз зменшення або втрати економічних вигод, які приводять до зменшення власного капіталу.

Інформація про фінансові результати підприємства міститься у другій формі, що включена до фінансової звітності – у Звіті про фінансові результати. Він зв'язує баланс за минулий та звітний періоди і показує, за рахунок чого відбулися зміни у звітному балансі порівняно з минулим.

Звіт про фінансові результати відображає величину доходів за видами, величину і склад витрат, понесених у зв'язку з одержанням цих доходів, тобто фінансовий результат діяльності підприємства за минулий період.

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій фінансові результати формуються в розрізі видів діяльності. Кожен вид діяльності характеризується доходами і витратами, що необхідні для отримання цих доходів, згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат. Слід відмітити, що вищезазначений принцип разом із високим ступенем деталізації доходів і витрат створює систему, яка є досить зручною для складання звітності та максимально наочною для прийняття рішень.

Існує невідповідність між ознаками видами діяльності, доходів та формування фінансових результатів. Розглядаючи питання формування фінансових показників діяльності, слід зазначити, що в нормативно-правових документах є певна невідповідність у визначенні класифікації ознак видів діяльності. Згідно з П(С)БО 3 і Планом рахунків формування показників здійснюється за такими видами діяльності: інвестиційна, основна, фінансова, операційна, звичайна, від надзвичайних подій та інша діяльність [5].

Згідно з П(С)БО 15 “Дохід” і з діючим Планом рахунків доходи, отримані від основної діяльності, називаються доходами від реалізованої продукції (послуг, робіт). Як зазначалось вище, основна діяльність – це певні операції, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції (робіт, послуг) [6]. Тобто, дохід, отриманий від основної діяльності, раціонально та доцільно називати доходом від основної діяльності, а рахунок 70 “Доходи від реалізації” замінити назвою “доходи від основної діяльності”. На основі цих пропозицій формується єдиний підхід для складання і подання всіх форм звітності щодо використання понять операційної, фінансової, інвестиційної діяльності підприємства і надзвичайних подій з безпосередньою відповідністю їх рекомендаціям щодо структури рахунків обліку фінансових результатів діяльності.

Висновок. Таким чином, відзначимо, що кожне підприємство має на меті отримання найкращих фінансових результатів, використовуючи різні методи та способи, залежно від своєї діяльності та ряду інших факторів, що дозволить збільшити розмір прибутку. Основним фінансовим результатом підприємства є його прибуток, він служить джерелом сплати податків. Проведені дослідження з удосконалення обліку і відображення у звітності інформації про результати діяльності підтверджують необхідність запровадження єдиних класифікаційних ознак, а це потребує зміни у формі Звіту про фінансові результати і методичних засадах формування інформації за показниками Звіту в системі рахунків бухгалтерського обліку. Такий підхід виправданий з економічної точки зору, оскільки зіставлення показників доходів і витрат за

джерелами та напрямками їх утворення дає можливість виявити найбільш прибуткові господарські операції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левик Я. В. Мотивы счетоводства / Я. В. Левик // Счетоводство. – 1901. – № 19-20. – С. 36.
2. Мазур В. П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності / В. П. Мазур // Облік і фінанси АПК. – 2011. – С. 35.
3. Проданчук Н. А. Удосконалення форми Звіту про фінансові результати / Н. А. Проданчук // Економіка АПК. – 2004. – № 8. – С. 53.
4. Шипіна С. Б. Сутність поняття “Фінансові результати” як об’єкт бухгалтерського обліку / С. Б. Шипіна // Вісник ЖДТУ – 2012. – № 1. – С. 78.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Доходи”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від від 09.12.2011 р. № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>

УДК 657:338.512

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю. С. Резніченко, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості собівартості продукції сільськогосподарських підприємств. З’ясовано чинники, що впливають на собівартість продукції та окреслено її структуру.

Ключові слова: собівартість продукції, стад витрат, виробнича собівартість, структура собівартості.

Актуальність теми. На сьогоднішній день в ринковій сфері однією з найважливіших передумов формування ефективно функціонуючих сільськогосподарських підприємств – це досконале управління витратами. Адже основна мета діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах господарювання є отримання максимального прибутку.

Відображаючи рівень витрат на виробництво, собівартість комплексно характеризує ступінь використання усіх ресурсів підприємства, а значить, і рівень техніки, технології та організації виробництва. Чим краще працює підприємство, інтенсивніше використовує виробничі ресурси, успішніше удосконалює техніку, технологію і організацію виробництва, тим нижча собівартість продукції.

Тому собівартість є одним з важливих показників ефективності виробництва.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження особливості собівартості продукції сільськогосподарських підприємств набуває все більшого значення у сьогоднішніх умовах господарювання кожного підприємницького об'єкта, а тому особливості собівартості приділяється велика увага у працях таких учених: Ф. Ф. Бутинець, О. Байдик, М. В. Дубініна, І. Калініченко, І. О. Лазнева, О. Орлов, Г. О. Партин, Н. Посталюк, В. Романенко, Н. М. Сіренко та інші. Але проблема та специфіка собівартості продукції саме сільськогосподарських підприємств досліджено недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття особливостей формування собівартості продукції сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Проблема управління витратами та собівартістю продукції чи послуг актуальна для усіх підприємств національної економіки, але в сільському господарстві вона не тільки не втрачає актуальності

з часом, а й загострюється непередбачуваними протиріччями, що виникають в оновленому економічному середовищі.

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку і випуск продукції (робіт, послуг). Собівартість характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві, оскільки в ній відображаються рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та ін. Чим краще працює підприємство, ефективніше використовує виробничі ресурси, тим нижча собівартість продукції (робіт, послуг) [1].

Собівартість продукції сільськогосподарського підприємства складається з витрат, пов'язаних з використанням в процесі виробництва продукції матеріальних ресурсів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво.

Собівартість використовується для встановлення цін на продукцію, аналізу ефективності виробничої діяльності, планування обсягів виробництва і прибутку, при вирішенні питань впровадження нової техніки і технології. Управління собівартістю дає можливість прийняти обґрунтовані рішення про розширення чи зняття з виробництва конкретних видів продукції, побудову внутрішньогосподарських відносин, доцільність організаційно-технічних заходів [6].

При обчисленні собівартості важливе значення має склад витрат, які до неї входять. Собівартість повинна включати до свого складу витрати необхідної праці, тобто витрати, що забезпечують процес відтворення всіх факторів виробництва (предметів і засобів праці, робочої сили і природних ресурсів), і не включати витрат додаткової праці, що відшкодовуються за рахунок прибутку.

Згідно з П(С)БО 16 “Витрати” до виробничої собівартості включається лише прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші загальновиробничі та прямі витрати. А понаднормові витрати і нестачі запасів; адміністративні витрати; витрати на збут; інші операційні витрати не

включаються до виробничої собівартості, а списуються на витрати періоду, в якому вони були здійснені [3].

Склад витрат, які входять до собівартості, не є незмінним, він може з тих чи інших практичних міркувань змінюватись. Та за всіх умов собівартість має найповніше відображати витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).

Залежно від часу розрахунку розрізняють:

-планову собівартість, яку визначають перед початком планового періоду на основі прогресивних норм витрат ресурсів та цін на ресурси, що склались на момент складання плану;

-фактичну собівартість, яка відображає фактичні витрати на виробництво продукції за даними бухгалтерського обліку;

За складом витрат:

- технологічна собівартість включає прямі витрати та характеризує рівень витрат на здійснення окремих технологічних операцій;

- виробнича собівартість – це витрати підприємства, пов'язані з процесом виробництва продукції;

- повна собівартість – це виробнича собівартість, збільшена на суму адміністративних витрат та витрат на збут.

За ступенем узагальнення даних:

- індивідуальна собівартість характеризує витрати конкретного підприємства з випуску продукції;

- фірмова собівартість включає витрати на виробництво та реалізацію продукції по групі підприємств, які входять до об'єднання;

- середньогалузева характеризує середні по галузі витрати на виробництво певного виду сільськогосподарської продукції [6].

Структура собівартості – це її склад за статтями калькуляції або елементів витрат з урахуванням частки кожного елемента (або складової) у повній собівартості продукції, що випускається.

Існує два способи, за допомогою яких можна розрахувати собівартість:

1) за елементами витрат (об'єднані в окремі групи за економічним змістом);

2) за статтями калькуляції (в цьому випадку робиться акцент на поділ витрат по їх ролі, призначенням і місцем виникнення).

Виробнича собівартість валового випуску продукції розраховується так: із загальної суми витрат вираховуються витрати на роботи та послуги, що не входять до складу виробничої собівартості продукції. Ураховується зміна залишків витрат майбутніх періодів; при збільшенні залишків цих витрат сума приросту віднімається від загальної суми витрат на виробництво, а при зменшенні – додається [5].

Виробнича собівартість виготовленої продукції обчислюється як сума витрат на випуск валового випуску продукції, зменшена (збільшена) на величину собівартості при зростанні (зменшенні) залишків незавершеного виробництва.

Собівартість реалізованої продукції розраховується шляхом збільшення (зменшення) виробничої собівартості продукції на величину зміни витрат у залишках нереалізованої продукції.

Структура собівартості знаходиться в постійному русі. Динаміка структури собівартості визначається багатьма факторами, до яких належать:

- специфіка підприємства, за цією ознакою виділяють трудомісткі підприємства (на яких велика частка в собівартості припадає на зарплату працівникам), матеріаломісткі (вимагають великих матеріальних витрат),

- фондомісткі (істотна амортизація), енергоємні (виробництво вимагає великої частки палива і енергії);

- фактор прискорення технічного та наукового прогресу, який визначає можливість зменшення частки праці живого і, відповідно, збільшення праці уречевленої (тобто не створює вартості товару, а є умовою його створення);

- географічне положення (місцезнаходження) підприємства;

- рівень спеціалізації, комбінування, концентрації, кооперування і диверсифікації виробництва;

- інфляція в поєднанні з можливими змінами процентних ставок банківського кредиту [2].

Висновки. Собівартість продукції є якісним показником, який характеризує виробничо-господарську діяльність підприємства. При обчисленні собівартості продукції важливе значення має визначення складу витрат, які в неї включаються. Як відомо, витрати підприємства відшкодовуються за рахунок двох власних джерел: собівартості і прибутку. Питання про склад витрат, які включаються у собівартість - це питання їх розмежування між зазначеними джерелами відшкодування. Загальний принцип цього розмежування полягає в тому, що через собівартість повинні відшкодовуватися витрати підприємства, що забезпечують просте відтворення усіх факторів виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лазнева І. О. Методи управління витратами виробництва продукції та їх порівняльний аналіз / І. О. Лазнева // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 1. – С. 67-76.
2. Орлов О. Планування собівартості продукції / О. Орлов, Є. Рясних, К. Ларіонова // Економіка України. – 2007. – № 12. – С. 39-48.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: Затв. наказом МФУ від 31.12.99 р. № 318 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
4. Постолук Н. Значення собівартості продукції при прийнятті управлінських рішень / Н.Постолук // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - №6. - С. 114-116.
5. Романенко В. Інформаційне забезпечення управління витратами / В. Романенко, І. Калініченко // Актуальні проблеми економіки України. – 2008. – № 3. – С. 13-15.
6. Сіренко Н. М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : [навч. посіб.] / за заг. ред. к.е.н., доц. Н. М. Сіренко. – Миколаїв : МДАУ, 2010. – 439 с.

УДК 330.131.5

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ ОВОЧІВНИЦТВА

Л. О. Різун, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні проблеми ефективного функціонування галузі овочівництва в Україні та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: овочі, галузь овочівництва, ефективне функціонування, переробка, виробництво овочевої продукції, економічна ефективність.

Постановка проблеми. Стабільне і своєчасне забезпечення населення якісними продуктами харчування, у тому числі й різноманітною овочевою продукцією, є найважливішим завданням агропродовольчого ринку. Незважаючи на те, що в Україні вирощується досить обмежений асортимент овочевих культур порівняно з іншими країнами світу, вони все таки є традиційним продуктом у раціоні харчування населення, адже саме завдяки овочам до організму людини надходять так необхідні їй вітаміни і мікроелементи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення теоретико-прикладних аспектів ефективного функціонування виробництва й переробки овочевої продукції та шляхів його підвищення зробили такі відомі вітчизняні вчені, як Бутко М. П., Дорошенко І. О., Кучеренко Т. М., Писаренко В. В. та ін. Проте недостатньо вивченими залишаються напрями підвищення ефективності функціонування галузі овочівництва.

Постановка завдання. Є вивчення аналізу основних проблем ефективного функціонування галузі овочівництва та пошуку напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на зростання кількості населення планети та високу біологічну цінність овочів, виробництво їх у відкритому ґрунті має світову тенденцію до зростання. За останні чверть століття їхнє світове виробництво збільшилося у понад двічі через зростання виробництва овочів у Китаї та Індії. Аналогічну світову тенденцію до зростання спостережено у сфері переробки овочів. За переробки овочів відкритого ґрунту одержують овочі консервовані, овочеві соки, томатні соуси, пасти та кетчупи. Причому, якщо попередніми роками виробляли переважно тільки консервовані овочі, то останнім часом суттєво зросла частка іншої продукції, яку активніше використовують у харчуванні.

Водночас протягом останніх років знижується концентрація посівів, кількість внесених органічних і мінеральних добрив не відповідає агроекологічним нормам, бракує засобів захисту рослин, відсутня надійна системи збуту, а рівень механізації вирощування й збирання овочів низький.

У структурі посівів овочевих рослин у відкритому ґрунті в окремих категоріях сільськогосподарських підприємств України на помідори припадає 33,6%, капусту – 17,4%, цибулю на ріпку – 14,2%, інші овочі – 13,7%. У господарствах населення перевагу віддають вирощуванню помідорів – 17,4%, капусти – 14,4%, огірків – 13,2%, цибулі – 12,6% [1]. Моркву й буряк столовий у сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення вирощують на 68% площі. Розвиток овочівництва в господарствах населення надалі відбуватиметься в напрямі переважного вирощування овочів із групи інших культур на невеликих площах, проте в ширшому асортименті. Виробництво овочів у сільськогосподарських підприємствах за нинішніх економічних умов зведеться до вирощування потрібної кількості найбільш технологічних овочевих культур на продаж заготівельно-збутовим організаціям, на ринку та забезпечення сировиною промисловості.

У сучасних умовах необхідно чітко виділяти перелік завдань інноваційного характеру, від яких залежить рівень забезпечення населення овочевою продукцією та можливості збільшення експортного потенціалу країни.

Розвиток овочівництва треба, в першу чергу, орієнтувати на ресурсо-і енергоощадну техніку і технологію. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні техніко-технологічних, фінансових, екологічних і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі [3].

А також невід'ємною складовою господарювання є розробка організаційно-економічних і технічних заходів щодо підвищення ефективності овочепродуктового підкомплексу, насамперед удосконалення системи збуту овочевої продукції та розвитку нових форм господарювання й спеціалізованих овочівницьких господарств в окремих регіонах і зонах. Також потрібно домогтися рівномірного постачання овочів протягом року в рекомендованому асортименті за рахунок раціонального поєднання розвитку овочівництва відкритого і закритого ґрунту, підбору відповідних сортів і гібридів з різними строками дозрівання, переробки, заморожування та закладання продукції на тривале зберігання. Однією із важливих особливостей овочівництва є його висока трудомісткість. Затрати праці на виробництво 1 ц продукції становлять 612 люд.-год., коли у країнах Європи – 2-3 люд.-год. Значною мірою цей показник залежить від застосовуваних технологій вирощування, особливостей культури, рівня механізації [4].

Значно послабилася роль переробних підприємств у закупівлі овочевої сировини для подальшої переробки, натомість суттєво збільшилася питома вага реалізації овочевої продукції за іншими каналами, зокрема, за бартерними та давальницькими схемами, що передбачають обмін певної частини урожаю на паливно-енергетичні ресурси, сільськогосподарську техніку, запасні частини, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, високоврожайні сорти рослин тощо. Тому в підвищенні його економічної ефективності важливе значення має використання внутрішніх і зовнішніх інновацій, спрямованих на підвищення технічної забезпеченості галузі сучасною високопродуктивною технікою, оскільки процес її зношення, старіння і вибуття прогресує.

Висока собівартість, значні витрати на реалізацію і порівняно низькі ціни на овочеву продукцію – причина збитковості виробництва овочів у сільськогосподарських підприємствах. Збільшення виробництва овочів зумовило зростання обсягів випуску овочевих консервів. Проте потребує уваги питання підвищення конкурентоспроможності виробленої консервної продукції.

Рівномірне надходження овочевої продукції споживачам протягом року, можливе лише за умов добре налагодженої системи її тривалого зберігання свіжою. У високорозвинених зарубіжних країнах питанню збереження високої якості овочів і процесу доставки споживачу приділяють багато уваги. В Україні підприємства практично не мають матеріально-технічної бази для коротко- та довготривалого зберігання овочів. Сховища, як правило, побудовані за застарілими проектами з низьким рівнем механізації навантажувально-розвантажувальних робіт.

Для підвищення ефективності ведення овочівництва необхідно взяти комплекс організаційно-економічних і технічних заходів, зокрема: створення економічних умов для відновлення спеціалізованих овочівницьких господарств у приміських та сировинних зонах і на цій основі змінити співвідношення у виробництві овочів між приватним і громадським сектором; налагодження в Україні виробництва засобів механізації з вирощування овочів; поліпшення системи вітчизняної селекції й насінництва; реконструкція й модернізація переробних підприємств; розвиток кооперування та інтеграції сільськогосподарських виробників товарних овочів і удосконалення економічного механізму взаємовідносин із переробними й торговельно-закупівельними підприємствами як гарантими реалізації вирощеної овочевої продукції [5].

В умовах ринкової економіки державне регулювання розвитку овочевого підкомплексу потрібно здійснювати з урахуванням інтересів держави, виробників і споживачів. При цьому держава повинна створити для товаровиробників такі умови, які б сприяли їм у виробленні продукції в певному обсязі та асортименті, а для споживачів – які б забезпечили необхідний обсяг

споживання відповідно до їхньої платоспроможності. Такий принцип реалізується державою через впровадження сприятливої цінової політики, надання фінансово-кредитного забезпечення, стимулюючого оподаткування, створення ринкової інфраструктури, захисту внутрішнього ринку та доступу на зовнішні.

Для розміщення аграрного сектору велике значення має вибір відповідних сільськогосподарських культур, які повинні максимально використовувати родючість ґрунту та інші умови відповідної території, тобто бути високоврожайними, а також поєднуватися з іншими галузями [2].

Висновки. Отже, збільшення виробництва овочів, підвищення його економічної ефективності на сучасному етапі в галузі передбачає: підвищення економічної ефективності виробництва та переробки овочевих культур; створення зон концентрованого виробництва овочів відкритого ґрунту для забезпечення сировинної бази його переробки; виробництво овочевих культур в обсягах, необхідних для задоволення потреб населення, а переробної промисловості в сировині; реконструкцію й модернізацію переробних підприємств та зміцнення їхньої технічної й сировинної бази; розвиток кооперування та інтеграції виробників товарних овочів й удосконалення системи взаємозв'язків між переробними і торговельними підприємствами. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні техніко-технологічних, фінансових і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі. Овочевий ринок України повинен формуватися й тісно розвиватися зі створенням і зміцненням національного ринку продовольства та його інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутко М. П. Регіональні ринки овочевої продукції: сутність, визначення та тенденції розвитку / М. П. Бутко, І. В. Бачуріна // Агросвіт. – 2007. – № 10. – С. 23-26.
2. Дорошенко І. О. Перспективні напрями розвитку регіонального овочевого ринку / І. О. Дорошенко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2009. – № 1. – С. 135-140.

3. Кучеренко Т. М. Ринок овочів: поточна кон'юнктура і прогноз / Т. М. Кучеренко // Продукты & ингредиенты. – 2009. – № 2. – С. 46-47.
4. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О. Г. Осауленко. – К.: Консультант, 2011. – 571 с.
5. Канінський М. П. Розвиток підприємництва в овочівництві / М. П. Канінський // Економіка АПК. – 2010. – № 9. – С. 63-67.

УДК 338.432.635

РІВЕНЬ НАСИЧЕННЯ, СПОЖИВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

О. В. Спасенко, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто рівень насиченості ринків України овочами, багатими культурами, та продуктами їх переробки. Досліджено виробничий потенціал та задоволення споживачів овочевої продукції

Ключові слова: овочівництво, органічна продукція, експорт, імпорт.

Постановка проблеми. Розвиток українських ринків, в наш час, не задовольняє потреби національної системи сертифікації овочевої продукції. Така ситуація зумовлена тим, що більшість виробників не мають новітніх технологій, якісно посівного матеріалу та намагаються знизити витрати на добрива. Через недостатність коштів, товаровиробники не можуть придбати нові конструкції сівалок, обприскувачів, культиваторів, машин для висаджування розсади, поливу, догляду за рослинами та збирання врожаю чистої продукції. Всі ці засоби значно прискорюють і вдосконалюють процеси людської праці але не

кожен може розв'язати цю проблему без сторонньої допомоги, а саме: органів державної влади, місцевого самоврядування, сільгоспвиробників, інвесторів та реалізаторів з урахуванням особливостей регіонів України і рівня їхнього соціально-економічного розвитку .

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми виробництва, вирощування, реалізації та забезпечення продукцією овочівництва досліджують багато вітчизняних фахівців, зокрема: С. Корнієнко, В. П. Рудь, Т. Кучеренко, С. Балюк, М. Лісовий, М. Захарова, О. Анісімова та ін. Проте подальший розвиток овочівництва, як об'єктивна потреба у задоволенні потреби споживачів в овочах за рахунок власного виробництва потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання полягає в тому, що держава повинна контролювати виробництво овочевої продукції та рівномірно розподіляти її надходження на ринки збуту і експорт. Потрібно звернути увагу на те, яку продукцію ми виробляємо та який рівень сертифікації маємо.

Виклад основного матеріалу дослідження. В наш час, овочівництво може бути однією із ефективних галузей сільського господарства, за умови застосування новітніх технологій і правильного підходу до вирощування овочів. Але не все залежить від застосування новітніх технологій і людини. Важливим фактором впливу є погодно-кліматичні умови, від яких залежать обсяги вирощеної продукції (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво овочів і баштанних культур в Україні, тис.тонн

Показник	Рік				
	2008	2009	2010	2011	2012
Усі категорії господарств	8489,0	8976,0	8873,0	10562,0	9787,5
У тому числі					
Сільськогосподарські підприємства	1181,0	1207,0	1038,0	1609,1	1299,8
Господарство населення	7308,0	7769,0	7835,0	8952,9	8487,7
Питома вага господарств населення у всіх категоріях господарств	86,1	86,6	88,3	84,8	86,7

Джерело: побудовано з використанням [1]

У 2011 році був зібраний рекордний урожай овочів і баштанних культур в Україні – 10562,0 млн. тонн, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 1609,1 і в господарствах населення – 8952,9 тис. тонн, що на 19,0%, 55,0 і 14,3% відповідно більше, ніж у 2010 році, за попередніми даними відмічається урожай на рівні 9787,5 тис. тонн у всіх категоріях господарств, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 1299,8 і в господарствах населення – 8487,7 тис. тонн [1].

Завдяки вигідному географічному положенню Україна вирощує достатню кількість овочів для задоволення потреб країни та навіть на експорт продукції. Для організації експорту овочів необхідно вирішити питання формування великих партій продукції, так як концентрація виробництва овочів в господарствах населення (89%), не дозволяє сформувати великі об'єми продажу, привабливі для закордонних покупців. Сьогодні основними зовнішніми ринками для експорту овочів є Росія, Білорусія, Литва, Латвія, Польща. Перспективними є ринки Західної Європи (табл.2).

Таблиця 2

Об'єм експорту овочів з України

Продукція	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	6 міс.2012 рік
	Обсяг тонн	Обсяг тонн	Обсяг тонн	Обсяг тонн	Обсяг тонн
Свіжі овочі	53313,3	197954,5	99421,8	110878,4	34219,6
У тому числі:					
Помідори	32393,4	69416	59064,2	75613,8	7218,3
Цибуля, часник	2180	68348	1855,4	2668,5	6021,2
Капуста	2070,7	2632,7	9880,9	917,4	3469,9
Салат	164,7	91	33,8	46,5	147,4
Морква та інші коренеплоди	775,7	4890,3	2129,9	7987,9	2587,6
Огірки	6215,8	15380,7	14473	17887,9	8127,9
Свіжі бобові	6084,6	29555,7	5692,7	181,9	4396,5
Інші овочі	3559,3	7684,6	6178,3	5506,3	2337,0
Овочі сирі або варені	6431,6	11931,8	11360,6	5759,7	4104,6
Овочі консервовані	317,4	376,7	233,3	675,9	101,0
Овочі сушені	18,4	23,3	61	97,7	50,6
Овочі бобові сушені	77594,1	271592,4	158197,5	173349,6	30053,3
Дині, кавуни	7771,9	27028,5	43775,2	23182,5	786,8
Всього	145446,7	508907,2	313049,4	313943,8	69315,9

Джерело: побудовано з використанням [1]

Особливої тенденції до зменшення або збільшення, об'ємів експорту не спостерігається, можливо перепоною цьому є те що європейці прагнуть купувати чисту (органічну) продукцію, що потребує більш жорстких умов управління якістю, контролю і сертифікації виробництва.

Україна здатна не лише експортувати, але й імпортувати продукцію овочівництва. Основними імпортерами є такі країни як: Польща, Турція, Нідерланди, Іспанія, Італія, Йорданія, Грузія, Китай та інші країни в залежності від виду овочів [2].

На нашу думку, при імпорті продукції важливе місце повинно займати гарантування продовольчої безпеки. Сучасний овочевий ринок потребує підвищеної уваги держави до розвитку вітчизняного овочівництва по шляху організації високого інтенсивного виробництва, за допомогою технологій та ґрунтів, а також удосконалення механізму формування і функціонування ринку, що дасть можливість державі забезпечити продовольчу безпеку.

Виробництво овочів у межах 8 млн. т. на рік є достатнім для повного забезпечення потреб населення України та народного господарства, але чи є ця продукція органічною досі залишається невизначеним питанням. Останнім часом урядом розглядається питання щодо розвитку овочевого ринку в Україні. Протягом 2011-2012 років було розроблено “Програми розвитку овочівництва, картоплярства та переробної галузі” [3] для деяких областей України. На нашу думку, навряд це дасть результат, адже прогресу на ринку овочевої органіки не відбувається через брак вітчизняного органічного законодавства.

Пропозиція на ринку нашої країни представлена, зокрема, вітчизняними виробниками. Ринок переробної промисловості забезпечує виробництво овочевих консервів на рівні 230 тис. т. або на суму близько 690 млн. грн. [4]. Представники, які забезпечують вітчизняні ринки овочевою продукцією є компанії – лідери “Верес”, “Чумак”, “Господарочка”, “Сандора” та “Ніжин”. Саме вони мають тісні зв'язки з виробниками товарної продукції. За 2011 рік було зафіксовано рекордну врожайність овочів відкритого ґрунту – 9826,4 млн. т. Це свідчить, про достатню забезпеченість українців овочами.

Висновок. Слід зазначити, що український рівень розвитку овочевого ринку з органічною продукцією знаходиться на стадії розвитку [5]. Сподіваймося, що в майбутньому це підвищить інвестиційну привабливість держави та зробить продукцію овочівництва конкурентоспроможною.

Роблячи прогноз на майбутнє, можна зазначити, що Україна буде забезпечена високоякісними овочевими продуктами і зможе експортувати їх до інших країн в достатньому обсязі.

Необхідного розгляду потребує питання, щодо вдосконалення органічного законодавства України. Потрібно не лише аби продукти харчування відповідали стандартам Держспоживстандарт України, але й так званим “приватним стандартам”, що впроваджуються за підтримки Швейцарської агенції з розвитку і співпраці, запропонована споживачами та виробниками продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шпичак О. М. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2012/13 маркетинговий рік / О. М. Шпичак, Ю. П. Воскобійник, О. В. Боднар та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – Вип. 20 – 366 с.
2. Кучеренко Т. Цена “заморских” овощей / Т. Кучеренко // Овощеводство. – 2011. – № 1. – С. 57-62.
3. Корнієнко С. Органічний овочевий ринок України / С. Корнієнко // Плантадор. – 2013. – № 1. – С. 24-28.
4. Рудь В. П. Ринок овочів та продовольча безпека України / В. П. Рудь // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С. 55-57.
5. Балюк С. А. Пріоритетні напрями розвитку овочівництва і баштанництва в Україні / С. А. Балюк, М. В. Лісовий, М. А. Захарова, О. В. Анісімова, О. Д. Вітанов, В. П. Рудь, О. О. Кіях // Вісник аграрної науки. – 2012. – № 7. – С. 7-10.

УДК 658.14.17

ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

О. А. Філатова, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто складові фінансової звітності. Обґрунтовано значення фінансової звітності для підприємств та користувачів інформації. Наведено основні проблеми її складання.

Ключові слова: фінансова звітність, управлінські рішення, користувачі інформації.

Актуальність теми. Фінансова звітність в Україні є елементом інфраструктури ринкової економіки і засобом комунікації. Цьому сприяють наступні причини: створення спільних підприємств; вихід українських підприємств на світовий ринок; розширення зовнішньоекономічних зв'язків підприємств; міжнародна інтеграція України у сфері економіки. Фінансова звітність становить основу інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства. Завдяки фінансовій звітності користувачі отримують необхідну для них інформацію, що стосується певного підприємства та формують уявлення про діяльність підприємства. Питання звітності, а особливо, вимоги щодо розкриття інформації, яку вона повинна містити, в якому напрямі розкривати діяльність суб'єкта господарювання, є дискусійними та потребують подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даному питанню присвячені праці багатьох вітчизняних науковців таких, як І. Д. Ватуля, Ю. А. Верига, Г. О. Нашкерская, З. М. Шевченко та багато інших. Однак обрана тема дослідження потребує доопрацювань.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження наявних проблем, які

стосуються складання фінансової звітності та виявлення шляхів вирішення цих проблем.

Виклад основного матеріалу. При управлінні господарською діяльністю підприємства зростає потреба в своєчасній і достовірній інформації для ухвалення обґрунтованих рішень. Відповідно зростає роль бухгалтерського обліку та звітності всіх підприємств і організацій, незалежно від форм власності і виду діяльності. Необхідним є постійне надання інформації за всіма господарськими процесами та операціями, їх характером і обсягом, інформації про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, про їх використання, про стан розрахунків з дебіторами і кредиторами та фінансові результати діяльності. Дані бухгалтерського обліку дозволяють надати таку комплексну оцінку діяльності підприємства і організації, джерелом якої є фінансова звітність. Фінансова звітність є важливою також і для зовнішніх користувачів. Крім того, фінансова звітність є певною ланкою між підприємством і зовнішнім середовищем. Надання підприємством звітності зовнішнім користувачам в умовах ринку надає можливість підприємству отримання додаткових фінансових ресурсів на фінансових ринках.

На основі даних бухгалтерського обліку підприємство складає фінансову звітність. У Законі України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” наведено наступне визначення: “Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період”. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [1]. Річна фінансова звітність підприємства складається з таких форм: Баланс (ф. № 1), Звіт про фінансові результати (ф. № 2), Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3), Звіт про власний капітал (ф. № 4), Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5) з додатком у вигляді “Інформація за сегментами” (ф. № 6).

У зв'язку з реформуванням вітчизняного бухгалтерського обліку на основі

міжнародної гармонізації і стандартизації до Балансу та інших форм фінансової звітності були внесені значні зміни. Зокрема, необхідно відзначити, прийняття Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі – Н(С)БО) 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73 [2], у результаті чого, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, П(С)БО 2 “Баланс”, П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів” та П(С)БО 5 “Звіт про власний капітал” втратили чинність. Відповідно до Н(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” змінилися форми фінансової звітності. У формах фінансової звітності змінено нумерацію коду рядків. У формі фінансової звітності “Баланс” змінено назву розділу III активу балансу з “Витрати майбутніх періодів” на “Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття”. У пасиві Балансу змінено кількість розділів на їх назви. Не змінився лише розділ I пасиву Балансу “Власний капітал”. У формі фінансової звітності “Звіт про фінансові результати” відбулися радикальні зміни – вилучено певну кількість статей у розділі I “Фінансові результати” та додано розділ “Сукупний дохід”. У формах фінансової звітності “Звіт про рух грошових коштів” та “Звіт про власний капітал” також вилучено деякі статті звітів та замінено їх на нові. Бухгалтерам важко одразу пристосуватися до таких змін. Ці зміни спричинили певні проблеми складання звітності через відсутність на даний момент методичних рекомендацій щодо складання та подання фінансової звітності.

Структура Звіту про фінансові результати (ф. № 2) не узгоджена з будовою Звіту про рух грошових коштів (ф. № 3), показники важко наочно порівнювати між собою. Це відбувається за рахунок того, що дохід (виручка) від реалізації товарів (робіт, послуг), фінансові результати (прибуток, або збиток) визначаються по методу нарахування, тоді як грошові кошти відображаються по касовому методу. Завдяки цьому, при неповній оплаті покупцями вартості відвантажених їм товарів виникають розбіжності між сумою доходу, яка наводиться у Звіті про фінансові результати і Звіті про рух грошових коштів [3].

Необхідно достатньо ретельно відноситись до складання Звіту про власний капітал (ф. №4). Хоча, при складанні Звіту про Власний капітал, у бухгалтерів переважно не виникає питань, проте ця форма фінансової звітності викликає інтерес у зовнішніх користувачів фінансової звітності, а саме власників та інвесторів. Безпосередній інтерес власників та інвесторів виникає внаслідок того, що у Звіті про власний капітал прослідковуються усі зміни у динаміці протягом звітного року, які відбулися з власним капіталом [4].

Ще однією проблемою складання фінансової звітності є те, що підприємства самостійно обирають облікову політику, відповідно до якої по різному обирають правила складання та подання фінансової звітності, що у свою чергу можуть призводити до перекручування даних та певних маніпуляцій з ними. Причиною цього є те, що для власника, надання такої інформації є вигідним. Такі дії посідають вагоме місце серед недоліків надання інформації. Необхідним є урегулювання такого роду перекручування даних шляхом встановлення певних правил складання та подання фінансової звітності, які не залежатимуть від облікової політики, встановленої підприємством самостійно.

Висновки. Отже, звітність завжди посідала особливе місце в управлінні як окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і держави у цілому, що зумовлено зведеним характером її даних. Фінансова звітність дає повне уявлення про майновий та фінансовий стан установи, а також результати її діяльності. Складання та подання фінансової звітності є обов'язковим та необхідним заходом для будь-якого суб'єкта господарювання. Проте, є певні проблеми при складанні фінансової звітності, які потребують негайного вирішення, зокрема, необхідним є затвердження методичних рекомендацій щодо складання та подання фінансової звітності відповідно до Н(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”. Для досягнення максимального ефекту від своєї діяльності необхідне ефективне управління підприємством, яке неможливе без виважених рішень, прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві, тому, дуже важливо, щоб ці дані відповідали певним правилам, вимогам і нормам, зрозумілими та прийнятними для користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. – rada.gov.ua
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. – rada.gov.ua
3. Верига Ю. А. Звітність підприємств: навч. посіб. / Ю. А. Верига, З. М. Шевченко, І. Д. Ватуля. – К. : Центр учбової л-ри, 2008. – 776 с.
4. Нашкерская Г. О. Исследование влияния проведенных корректировок финансовой отчетности на финансовое положение и результаты деятельности предприятия / Г. О. Нашкерская // Бухгалтерский учет и аудит – 2009. – № 1 – С. 19-24.

УДК 631.151

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

С. Г. Юрченко, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан овочівництва, висвітлено основні проблемні моменти розвитку і споживання ринку овочів. Вказано основні шляхи підвищення ефективності овочівництва

Ключові слова: овочівництво, ринок овочів, ефективність овочівництва.

Постановка проблеми. На сьогодні для забезпечення розвитку сільського господарства та АПК в Україні необхідно вирішити низку проблем, серед яких головною є підвищення ефективності виробництва. Особливо гостро ця

проблема виявляється у галузі овочівництва. Від успіху її вирішення залежать забезпечення населення продуктами харчування та продовольча безпека країни.

Слід підкреслити, що Україна визнана ФАО (продовольчою сільськогосподарською організацією ООН) перспективним світовим донором продовольства і овочів зокрема.

Сільськогосподарські підприємства в нинішніх умовах постійно відчують нестачу різних засобів виробництва, недосконалість законодавчої бази і, на жаль, політичну та економічну нестабільність в країні. Все це відповідно відбивається на результативності роботи овочівницької галузі.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз досліджень і літературних джерел, в яких розглядаються питання, щодо забезпечення продовольчої безпеки та стабільного розвитку овочівництва показав, що дана проблема привертає увагу вчених, особливо на сучасному етапі розвитку економіки. Дослідження представлені в наукових роботах П. Саблука, В. Веселяка, В. Амбросова, В. Писаренко, В. Плужнікова, Р. Левкіної, В. Роганіної, В. Даниленко, О. Зорі, К. Улянича, О. Поліщука та ін. В роботах вчених розкриваються питання щодо визначення основних перспективних напрямів розвитку галузі овочівництва, що дасть змогу в перспективі забезпечити в повній мірі овочевий ринок вітчизняною продукцією.

Мета статті. Дати характеристику сучасному стану галузі овочівництва та визначити перспективні напрями його розвитку в Україні в інноваційному аспекті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складовою частиною продовольчого комплексу є окремі продуктові підкомплекси, які поєднують у собі галузі та виробництва, діяльність яких зорієнтована на випуск певного виду кінцевої продукції. Важливою складовою частиною рослинницького підкомплексу є овочевий. Овочівництво є однією з важливих галузей сільського господарства. Воно постачає населенню необхідні продукти харчування, які в своєму складі містять вітаміни, мінеральні солі, ферменти і інші життєво-важливі речовини, які потрібні для нормального функціонування людського

організму. Значення овочів для зміцнення здоров'я відоме кожному цивілізованому жителю планети. У 2012 р. площі, на яких вирощувалися овочеві культури в усіх категоріях господарств в Україні становили 494 тис. га. В Україні виробництво овочів відкритого ґрунту в 2012 р. порівняно з 2011 р. зросло на 1,9% - до 10 млн тонн. Водночас виробництво цукрових буряків (фабричних) у 2012 р. знизилось на 1,6% - до 18,4 млн тонн, насіння соняшнику (у початковооприбуткованій вазі) - знизилось на 4,3% - до 8,3 млн тонн, картоплі – знизилось на 4,1% - до 23,2 млн тонн.

Стан виробництва овочів в Україні можна охарактеризувати як позитивний, але існує ряд недоліків, а саме: в технічній і технологічній деградації галузі, у диспаратеті цін на продукцію галузі та уречевлені засоби виробництва, погіршенні селекційної роботи і, як наслідок - погіршенні фінансового стану виробників.

Сьогодні в овочівництві необхідно чітко виділяти перелік завдань інноваційного характеру, від яких залежить рівень забезпечення населення овочевою продукцією та можливості збільшення експортного потенціалу країни. Розвиток овочівництва треба, в першу чергу, орієнтувати на ресурсо- і енергоощадну техніку і технологію. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні технологічних, фінансових, екологічних і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі.

Для вивчення і впровадження у виробництво нових напрямків інноваційного розвитку в овочівництві доцільно створити на базі кращих господарств полігони освоєння різних інновацій. Однією із важливих особливостей овочівництва є його висока трудомісткість. Тому в підвищенні його економічної ефективності важливе значення має використання внутрішніх і зовнішніх інновацій, спрямованих на підвищення технічної забезпеченості галузі сучасною високопродуктивною технікою, оскільки процес її зношення, старіння і вибуття прогресує.

Собівартість як економічна категорія є синтетичним показником, який дозволяє порівняти обсяг одержаної продукції із здійсненими затратами. Овочівництво характеризується наявністю багатьох галузей і сезонністю виробництва, тому і собівартість має тенденцію до зростання. Для того, аби зменшити її та поліпшити урожайність, необхідно:

- поліпшення використання всього виробничого потенціалу завдяки економічному витрачання ресурсів, особливо матеріальних і праці;
- поліпшення організації та обслуговування виробництва – сервісне, транспортування;
- удосконалення структури посівів та асортименту продукції.

На відміну від інших галузей рослинництва, овочівництво – найбільш трудомістка галузь, ручна праця при вирощуванні овочів відкритого ґрунту становить більше 70%. Виробництво овочевих культур характеризується багаторазовими зборами врожаю і звуженими строками збирання, продукція їх легко ушкоджуються і погано транспортуються. Отже, потрібно підвищити рівень механізації виробничих процесів.

На сьогодні поки що недостатньо сортів і гібридів, що підходять для механізованого збору і тривалого їх зберігання. Як показали дослідження, всього 10% сортименту овочевих культур відповідають механізованому обробітку, в тому числі: томатів – 16%, моркви – 14%, огірка і цибулі – 12 %, капусти – 7%. Більшість засобів механізації, які застосовуються в галузі овочівництва, фізично та морально застаріли. Вирішуючи питання про налагодження випуску вітчизняної техніки для овочівництва, необхідно впроваджувати у виробництво ресурсозберігаючі технології на основі нових машин і механізмів [2].

Ефективність функціонування овочепродуктового підкомплексу як єдиної системи, значною мірою стримується порушенням партнерських відносин між сільськогосподарськими, переробними та торговельними підприємствами. Причому, прибутковість у ланцюгу виробництво-переробка-реалізація, досягається за рахунок збитковості виробничої ланки. В Україні діє система стихійного гуртового продажу овочів. Низка виробник – оптовик – роздрібний

продавець – та споживач перевантажена великою кількістю посередників, що значною мірою підвищує ціни на овочі. Зв'язки між виробником, оптовим і роздрібним покупцем не стабільні, мають безсистемний та епізодичний характер.

Витрати на збут перевищують виробничу собівартість майже у 1,5-2 рази. Таким чином, в Україні поки що не створено систему крупнооптової торгівлі через організовані продовольчі ринки, де покупець гарантує збут продукції на економічно вигідних умовах, та в окремих випадках може бути замовником, який інвестує виробництво.

Для вирішення проблем повноцінного розвитку овочевого ринку слід вжити основні заходи, передбачені відповідним законопроектом щодо посилення і поліпшення формування пропозиції та удосконалення механізму функціонування овочепродуктового ринку України.

Для поживлення ділової активності в галузі, збільшення обсягів виробництва продовольчої овочевої продукції необхідно на державному рівні сприяти:

- розвитку великотоварного виробництва (не зважаючи на форми власності), як більш конкурентного в сучасних умовах;
- розгорнути роботу по пошуку шляхів поглиблення внутрішньогосподарської та внутрішньогалузевої (формування окремих зон виробництва для свіжого споживання, переробки та експорту) спеціалізації;
- поглиблювати рівень інтенсифікації і концентрації галузі (концентрація капіталу на одиницю площі), що дозволить забезпечити підвищення рівня ефективності в розрахунку на одиницю продукції;
- на державному рівні вжити заходів щодо державної підтримки розвитку кооперативного руху для закупки ліній для післязбиральної доробки овочів (мийки, сортування, пакування, охолодження, тимчасового зберігання та послідуєчого транспортування).

Висновки. Збільшення виробництва овочів, підвищення його економічної ефективності на сучасному етапі, можливі лише на основі інноваційного

розвитку галузі. Розвиток овочівництва необхідно, в першу чергу, орієнтувати на ресурсо-і енергоощадну техніку і технологію.

В овочівництві необхідно чітко виділити перелік завдань інноваційного характеру, від яких залежить рівень забезпеченості населення овочевою продукцією та можливості збільшення експортного потенціалу країни. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні техніко-технологічних, фінансових і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучеренко Т. Ринок овочів і баштанних культур в Україні: поточна кон'юнктура і прогноз / Т. Кучеренко // Пропозиція. – 2009. – № 1. – С. 52-56.
2. Янковський В. Сучасний стан розвитку овочівництва і його ефективність / В. Янковський // Аграрна економіка. – 2011. – № 1-4. – С. 27.
3. Агробізнес в овочепродуктовому підкомплексі України; під ред. П. М. Макаренко, В. І. Криворучко, І. Г. Кириленко [та ін.]. – К. : Нива. 1997. – 138 с.

УДК 658.14/.17(047.32)

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Ю.О. Юрченко, студент

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості складання та принципи консолідованої фінансової звітності в Україні, розглянуто необхідність її складання.

Ключові слова: звітність, консолідація, материнське підприємство, дочірні підприємства.

Актуальність теми. Особливість консолідованої фінансової звітності полягає в об'єктивних процесах глобалізації та інтеграції господарських зв'язків, а також утворенням об'єднань підприємств. Група підприємств може ефективно функціонувати й посилювати власну конкурентоспроможність лише за умови максимально ефективного управління, однією з передумов якого є наявність прозорості, повної та достовірної інформації про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки. Всі ці відомості містяться у консолідованій фінансовій звітності підприємств.

Розробка та впровадження ефективної методики складання консолідованої фінансової звітності для сприяння розвитку соціально орієнтованої економіки, є досить актуальними питанням в умовах формування принципово нових вимог до інформатизації суспільства.

Аналіз останніх досліджень. Організаційні аспекти складання консолідованої фінансової звітності в об'єднаннях підприємств розглянуто в працях таких вітчизняних науковців як П. Є. Житнього, В. М. Костюченко, С. П. Лозовицького, М. Р. Лучко, В. П. Онищенко, О. І. Пилипенко. Однак, існують питання, які потребують подальших досліджень.

Метою даної статі визначення особливостей складання консолідованої звітності в Україні та дослідження основних принципів складання консолідованої звітності

Виклад основного матеріалу. Вперше консолідована звітність з'явилась у США на початку ХХ століття, коли характерною особливістю економічного розвитку того періоду стали злиття, придбання одних підприємств іншими та формування в результаті таких процесів економічних гігантів. В 1901 році американською компанією Дж. П. Моргана "United States Steel Company" було підготовлено і представлено консолідований бухгалтерський звіт.

Необхідність представлення консолідованої звітності в Україні викликана появою холдингових компаній, концернів, інших груп, а також акціонерних товариств зі значною кількістю дочірніх підприємств.

Представлення консолідованої звітності стало реальним лише з прийняттям національних стандартів бухгалтерського обліку, зокрема стандарту № 20 “Консолідована фінансова звітність”. До цього моменту групи підприємств, пов'язаних між собою системою участі, складали зведену звітність за традиційною методикою з використанням елементів консолідації.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” консолідована фінансова звітність – фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці[1].

В Україні складання консолідованої фінансової звітності регламентовано П(С)БО 20 “Консолідована фінансова звітність”, а також з прагненням країни перейти на міжнародні стандарти використовують МСФЗ 27 “Консолідовані та окремі фінансові звіти”, яке має рекомендаційний характер.

Основні принципи консолідованої фінансової звітності відповідно до П(С)БО 20 зображено на рис.1.

Основним недоліком П(С)БО 20 є те, що воно не містить визначення термінів, необхідних для поняття консолідованої звітності (контроль, група, дочірнє підприємство, материнська компанія, консолідовані фінансові звіти, частка меншості).

Методика складання консолідованої фінансової звітності є досить складною, оскільки пов'язана з необхідністю елімінування статей, тобто наслідки з реалізації угод між членами корпоративної групи не включають у консолідовану звітність, показують тільки активи й зобов'язання, доходи і витрати від операцій із третіми особами. Отже, для отримання достовірної інформації про діяльність групи потрібно впровадити єдині облікові та контрольні процедури для цілей консолідації на рівні групи [4].

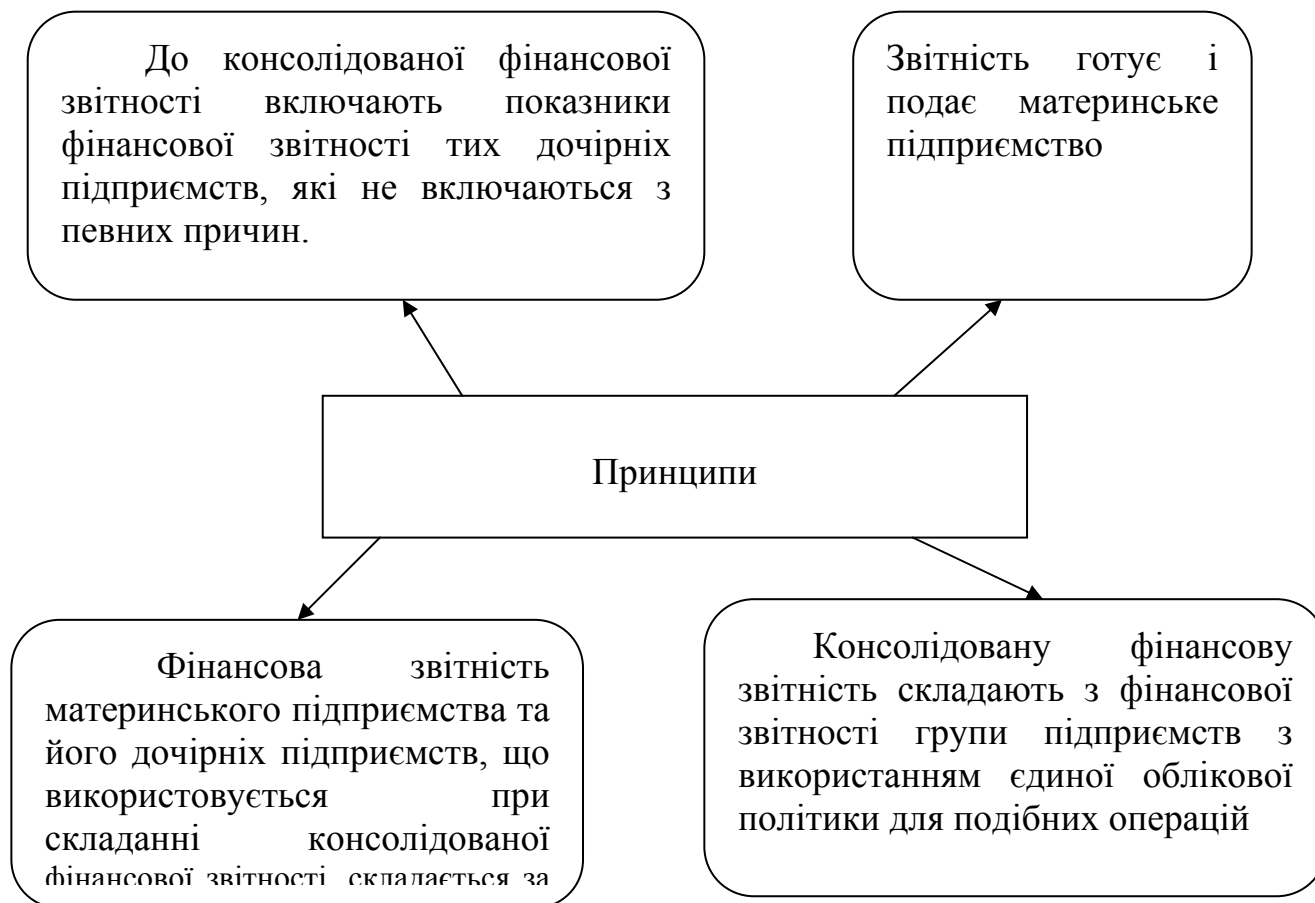

Рис. 1. Основні принципи консолідованої фінансової звітності

Джерело: побудовано за даними [4]

Консолідована фінансова звітність складається шляхом впорядкованого додавання показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства за формами № 1, № 2, № 3, № 4.

Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73 було затверджено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, де зазначені бланки форм для консолідованої звітності:

- Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) – форма № 1-к;
- Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – форма № 2-к;

- Консолідований звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) – форма № 3-к;
- Консолідований звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) – форма № 3-кн;
- Консолідований звіт про власний капітал – форма № 4-к [3].

Методика розрахунку показників для формування звітності групи підприємств передбачає не тільки зведення звітних показників, але й застосування спеціальних облікових процедур. Дані процедури полягають у використанні спеціальних розрахунків, умовних виключень і поправок. Розрахунковий характер складання консолідованої фінансової звітності призводить до ускладнення роботи бухгалтера та підвищує ймовірність допущення помилок. Проте необхідно зазначити, що коригування, які здійснюються в процесі консолідації, не впливають на окрему фінансову звітність як материнського, так і дочірніх підприємств [4].

При складанні консолідованої фінансової звітності можуть не наводитися статті (рядки) форм звітності, по яких у групи підприємств відсутні показники (крім випадків, якщо такі показники були в попередньому звітному році), та підлягають виключенню:

- балансова вартість фінансових інвестицій материнського підприємства в кожне дочірнє підприємство і частка материнського підприємства в кожному дочірньому підприємстві;
- сума внутрішньогрупових операцій та внутрішньогрупового сальдо;
- сума нереалізованих прибутків та збитків від внутрішньогрупових операцій.

Внутрішньогрупові сальдо та внутрішньогрупові операції і нереалізований прибуток, який виникає в результаті, слід повністю виключити. Нереалізовані збитки, що виникають в результаті внутрішньогрупових операцій, слід також виключати, окрім випадків, коли витрати не можуть бути відшкодовані.

Необхідність складання консолідованої фінансової звітності перш за все визначається потребами її користувачів: акціонерів; материнського підприємства і дочірніх підприємств; зовнішніх інвесторів; кредиторів; управлінський персонал групи; державні органи управління; покупців; постачальників; аналітиків і консультантів; громадськість.

Таким чином, для зовнішніх користувачів консолідована фінансова звітність виступає в якості додаткової інформації, яка усуває обмеженість окремих фінансових звітів. Відповідно, при розробці організації та методики складання консолідованої фінансової звітності необхідно враховувати всі особливості консолідованої фінансової звітності.

Теорія і практика складання консолідованої звітності в різних країнах суттєво відрізняються з таких основних причин: неоднаковий ступінь розповсюдження консолідованої фінансової звітності; різні підходи щодо розуміння категорії “група компаній” з точки зору консолідації; неоднакові обсяги інформації, що публікуються компаніями; різні методи консолідації [5].

Погоджуємося з думкою вчених відносно того, що необхідно вдосконалити нормативне регулювання умов складання консолідованої звітності, про необхідність внесення змін та доповнень до П(С)БО 20 “Консолідована фінансова звітність”.

Оскільки, Україна стоїть на шляху переходу на міжнародні стандарти, то потрібно уточнювати, коригувати та враховувати слабкі сторони та особливості діяльності в кожній країні.

Висновки. Консолідована фінансова звітність – це система показників, які сформовані за допомогою спеціальних процедур, і яка складається материнським підприємством за міжнародними стандартами. Особливістю складання такої звітності є прозорість, повнота та зрозумілість інформації для користувачів. Більшість країн почали здійснювати політику приведення національних стандартів у відповідність до МСФЗ. Визнання стандартів багатьма країнами є свідченням їх досконалості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” № 996 – XVI, від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність” – Наказ МФУ від 30 липня 1999 р. № 176 зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” – Наказ МФУ від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
4. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів] / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 7-ме вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП “Рута”, 2006. – 832 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік : [посібник для вузів] / Н. В. Чебанова, Ю. А. Василенко – К. : Академія, 2002. – 672 с.

УДК 330.332:339.92

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Т. В. Владечак, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто питання про розвиток інвестиційного клімату України. Особливу увагу приділено інвестиційним процесам в зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна політика, економіка, інвестор.

Актуальність теми. Визначальним завданням державної політики у сфері інвестиційної діяльності є формування сприятливого інвестиційного клімату. Проблема створення сприятливого інвестиційного клімату завжди знаходилась у центрі уваги економічної думки. Це обумовлено тим, що інвестиції стосуються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому. У сучасних умовах вони виступають найважливішим способом забезпечення умов виходу держави з економічної кризи, сприяють впровадженню нових технологій, сучасних видів устаткування, передового досвіду іноземних підприємств, методів управління та виробничої культури, збільшенню продуктивності праці, підвищенню добробуту населення тощо. Тому питання про стан інвестицій в Україні та перспективи їх збільшення особливо актуальне на сучасному етапі економічного розвитку держави [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль у теоретичному та практичному дослідженні питань інвестиційного клімату держави та його вплив на розвиток національного господарства відіграють праці сучасних вітчизняних науковців та практиків: В. Д. Базилевича, О. І. Баранівського, І. І. Вініченка, О. С. Власюка, В. М. Геєця, В. С. Загорського, Т. Т. Ковальчука, О. М. Мозгового, Є. Г. Панченка, В. Г. Федоренка, В. Я. Шевчука, Г. К. Ялового та ін. Вони розглядають теоретичні проблеми функціонування інноваційного розвитку держави.

Метою даної роботи є розкриття питань про інвестиційний клімат держави та інвестиційні процеси в зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

Викладення основного матеріалу. Традиційне здійснення експертно-аналітичної оцінки інвестиційного клімату пов'язане з виведенням інтегрального показника ризику і відповідним ранжируванням країн шляхом визначення їхнього інвестиційного рейтингу в результаті аналізу факторів їх політичного, економічного, соціально-культурного, інституціонального середовища, ресурсів та інфраструктури.

Іноземні інвестори орієнтуються на оцінку численних консалтингових фірм, що регулярно відслідковують інвестиційний клімат у країнах світу, у тому числі в Україні. Однак, оцінки інвестиційного клімату України, які дають закордонні експерти на своїх регулярних засіданнях, проведених за межами України без участі українських експертів, є недостатньо достовірними, а можливо, і упередженими.

У зв'язку з цим постало завдання формування національної системи моніторингу інвестиційного клімату України, її окремих регіонів. Це полегшує приплив і ефективне використання іноземних інвестицій, послужить орієнтиром для українських банків у власній кредитній політиці. Перші кроки в цьому напрямку вже зроблено. Механізм визначення інвестиційного рейтингу України та її регіонів вже успішно розробляється низкою компаній і наукових центрів [4].

У 1 кварталі 2013 р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 8,1 млн.дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу).

Обсяг унесених з початку інвестування в економіку області прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 1 квітня 2013 р. становив 405,2 млн.дол. США, що на 0,3% менше обсягів інвестицій на початок 2013 р., та у розрахунку на одну особу населення складає 324,2 дол. США. З країн ЄС унесено 289,1 млн.дол. США інвестицій (71,3% загального обсягу акціонерного капіталу), із країн СНД – 2,6 млн.дол. США (0,7%), з інших країн світу – 113,5 млн.дол. США (28,0%).

Інвестиції надійшли із 55 країн світу. Основними інвесторами є країни: Кіпр, США, Японія, Австрія, Німеччина та Угорщина, на які припадає більше половини обсягу.

У транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності акумульовано 30,2 млн.дол. США (7,4%), у сфері оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 23,0 млн.дол. США (5,7%), тимчасовому розміщенні й організації харчування – 18,9 млн.дол. США (4,7%), операцій з нерухомим майном – 16,3 млн. дол. США (4,0%) [2].

Незадовільна диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики кількох країн – основних інвесторів.

Рис. 1. Розподіл прямих іноземних інвестицій в Україну за основними країнами-інвесторами

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 82% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 17692,2 млн. дол. США, Німеччина – 6124,0 млн. дол. США, Нідерланди – 5260,8 млн. дол. США, Російська Федерація – 3814,8 млн. дол. США, Австрія – 3420,4 млн.дол. США, Велика Британія – 2609,0 млн. дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 2253,7 млн. дол. США, Франція – 1761,1 млн. дол. США, Швеція – 1700,0 млн. дол. США та Швейцарія – 1160,6 млн. дол. США (рис. 1).

У січні-березні 2013 року збільшились обсяги капіталовкладень на розвиток: сільського, лісового та рибного господарства – на 10,0 відсотків порівняно з відповідним періодом 2012 року (5,0 відсотків від їхнього загального обсягу); мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – на 6,7 відсотка (0,9 відсотка); операцій з нерухомим майном – на 1,9 відсотка (4,8 відсотка).

У січні-березні 2013 року зменшення капітальних інвестицій порівняно з відповідним періодом 2012 року спостерігалось в таких сферах економічної

діяльності, як: діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – на 66,5 відсотка (0,1 відсотка); професійна, наукова та технічна діяльність – на 63,6 відсотка (1,1 відсотка); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – на 52,6 відсотка (4,8 відсотка); освіта – на 49,0 відсоток (0,2 відсотка); тимчасове розміщування й організація харчування – на 28,9 відсотка (0,5 відсотка) та ін.

На сьогодні в Україні створене розвинене правове поле для інвестування. Законодавство України передбачає необхідні гарантії діяльності для інвесторів. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій [5].

Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України “Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами” від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу. Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. В Україні є певні переваги, які стимулюють залучення прямого іноземного інвестування: значний ресурсний потенціал, достатньо високий рівень вищої освіти, значно нижча у порівнянні з іншими

високорозвиненими країнами вартість робочої сили; Україна є центром Європи і через неї проходять велика кількість торгівельних шляхів з іншими країнами [3].

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

За підсумками рейтингу Світового банку “Ведення бізнесу 2013” (Doing Business 2013) Україна не тільки покращила свої позиції на 15 пунктів (до 137 місця із 185 країн), а і увійшла до списку із 23 країн світу-найбільших реформаторів умов ведення бізнесу у 2011-2012 роках, які оцінює даний рейтинг.

Україна також увійшла до списку країн-лідерів зростання у рейтингу серед країн СНД на ряду із Вірменією (+18 позицій до 32 місця), і на 9 позицій скоротила своє відставання від Росії, яка зайняла 112 місце у рейтингу Doing Business 2013.

Висновки. Для забезпечення економічного зростання, сприятливий інвестиційний клімат на нинішньому етапі стає головною задачею. Сприятливий інвестиційний клімат повинен стати для України своєрідним “трампліном”, який дозволить нам покинути зону “бідності” та “постійного застою” та, хоча б на крок, наблизитися до розвинутих в цьому плані європейських держав. Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геєць В. М. Іноземний капітал у банківській системі України / В. М. Геєць // Дзеркало тижня. – 2011. – № 26 (605). – С. 21-25.

2. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]; – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>.

3. Інвестиційний клімат [Електронний ресурс]; – Режим доступу : <http://in.ukrproject.gov.ua/index.php?get=212>.

4. Боровікова М. Інвестиційна діяльність і капіталізація комерційних банків у період дестабілізації економіки України / М. Боровікова // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 4. – С.18-24.

5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Доступний з: < www.ukrstat.gov.ua >.

УДК 331.2:657:658.115

СУТНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

К. Р. Раджапова, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні основи обліку заробітної плати в бюджетних установах, визначено правові засади його організації та функціонування.

Ключові слова: бюджетні установи, заробітна плата, працівники, облік праці.

Постановка проблеми. Держава здійснює регулювання оплати праці працівників бюджетних установ. Видатки на заробітну плату мають найбільшу питому вагу в кошторисах і складають основну суму загальних видатків, а тому облік праці та її оплати в бюджетних установах є важливою ділянкою обліку.

Праця в бюджетних установах виступає як цілеспрямована діяльність людей по управлінню державою в цілому та місцевого самоврядування, охороні громадського порядку, забезпечення незалежного судочинства та прокурорського нагляду тощо, а також надання нематеріальних послуг в соціальній сфері для задоволення потреб членів суспільства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питаннями, що стосуються аудиту фінансових результатів, висвітлені в дослідженнях таких

вітчизняних фахівців, як: М. І. Баканов, І. О. Белебега, Ф. Ф. Бутинець, Я. А. Гончарук, В. В. Ковальов, М. Ф. Огійчук, Л. Г. Панченко, Л. К. Сук, В. С. Рудницький, С. І. Терещенко, В. С. Уланчук та інші. Всі дослідження цих авторів є надзвичайно актуальними та доповнюють один одного. Проте подальшого вивчення і обґрунтування потребують найважливіші аспекти щодо сутності та організація обліку заробітної плати в бюджетних установах.

Метою роботи є розгляд окремих проблемних питань, які стосуються визначення суті обліку заробітної плати в бюджетних установах, порядку його організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує робітнику за виконану ним роботу, як говориться у ст. 1 Закону України “Про оплату праці”.

В бюджетних установах фінансування виплат по заробітній платі здійснюється за окремою статтею, яка відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України” є захищеною. Це означає, що виплати по заробітній платі здійснюються першочергово разом з перерахуванням до фондів обов’язкових платежів.

Для виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ здійснюється її нарахування, що включає розрахунок заробітку за місяць.

Нарахування заробітної плати здійснюється раз на місяць на основі розпорядчих та первинних документів з обліку відпрацьованого робочого часу та виробітку, що передаються в бухгалтерію відповідними структурними підрозділами.

При розрахунку заробітної плати потрібно брати до уваги нормативні акти, що регулюють нарахування заробітної плати в бюджетних установах різних профілів.

У бюджетних установах часто зустрічаються випадки, коли працівники з тих чи інших обставин змушені працювати в понаднормовий час, у вихідні та святкові дні, а також у нічний час (з 22 години вечора до 6 години ранку).

Облік праці та розрахунків по заробітній платі є одним із найважливіших напрямів облікового процесу бюджетних установ. До завдань обліку праці та її оплати слід віднести:

- контроль за дотриманням штатної дисципліни та раціональним використанням робочого часу;
- правильне обчислення витрат робочого часу та облік праці;
- правильне обчислення заробітної плати та утримання з неї;
- здійснення своєчасних і достовірних розрахунків по заробітній платі;
- контроль за використанням фонду заробітної плати;
- забезпечення споживачів інформацією про працю і заробітну плату.

Основними формами оплати праці в бюджетних установах є почасова й відрядна, але переважає, як правило, почасова оплата. Основою організації оплати праці є тарифна система, яка включає тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики.

Почасова оплата праці в бюджетних установах має два різновиди: штатно-окладна і погодинна. При штатно-окладній формі оплати праці кожному працівникові встановлюється місячний посадовий оклад згідно з штатним розкладом, посадою, освітою, науковим ступенем, вченим званням, категорією тощо. Ця форма оплати має два варіанти.

Для деяких бюджетних установ у централізованому порядку встановлюється суворо фіксований посадовий оклад, при якому перевиконання працівником обов'язкової норми трудового навантаження не веде до підвищення заробітку. В інших установах оплата праці здійснюється за місячними ставками з встановленням державою обов'язкової норми трудового навантаження, при перевищенні якої розмір зарплати збільшується пропорційно виконаному обсягу роботи.

Погодинна оплата праці передбачає наявність погодинних ставок. Почасова оплата праці може застосовуватися у вигляді простої почасової або почасово-преміальної. При простій почасовій оплаті сума заробітку визначається лише кількістю відпрацьованого часу та погодинною ставкою або окладом. При

почасово-преміальній оплаті, крім заробітку за ставкою чи окладом, виплачується премія за досягнення відповідних якісних та кількісних показників діяльності. Преміювання здійснюється в межах витрат на оплату праці, передбачених кошторисом установи.

Розмір ставок зарплати, а також надбавок до них у деяких галузях визначається на підставі щорічної тарифікації, яка проводиться постійно діючою тарифікаційною комісією. Результати роботи комісії відображаються у тарифікаційних списках, які є єдиним документом, що визначає розмір посадових місячних окладів, тарифних ставок і надбавок працівникам окремих установ.

Нарахування заробітної плати в бюджетних установах різних галузей має свої особливості і суттєві відмінності. Так, у середніх закладах освіти зарплата педагогічним працівникам виплачується за фактичну кількість годин викладацької роботи за ставкою з урахуванням категорії, освіти, доплат за перевірку зошитів, додаткової оплати за класне керівництво, завідування кабінетом, керівництво гуртком, групою подовженого дня і т. ін., з підвищенням ставки за звання, за науковий ступінь тощо.

У медичних закладах посадові оклади лікарів диференціюють залежно від посади, категорії, типу медичної установи, з підвищенням посадових окладів за керівництво відділенням, кабінетом, лабораторією, відділом тощо. Посадові оклади середнього медперсоналу диференціюють залежно від посади та категорії.

У вищій школі для професорсько-викладацького складу ставки встановлюють залежно від посади, рівня акредитації, вченого звання, наукового ступеня, стажу роботи.

Заробітна плата державних службовців складається з посадового окладу, плати за ранг, премій, надбавок за вислугу років тощо.

Аналогічно визначаються місячні ставки та суми зарплати працівників установ інших галузей бюджетної сфери.

Крім того, у бюджетних установах має місце суміщення професій, тобто виконання працівником поряд зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, додаткової роботи з іншої професії. Доплати за суміщення професій максимальними розмірами не обмежуються і визначаються керівником установи, виходячи з одержаної економії за ставками і окладами суміщуваних працівників. Доплата за суміщення включається у середній заробіток у всіх випадках його обчислення. Прикладом суміщення посад у вищих навчальних закладах є виконання професором обов'язків декана факультету або його заступника.

При плануванні та обліку заробітної плати необхідно розрізняти плановий і фактичний фонд заробітної плати.

Плановий фонд – це суми асигнувань, передбачені кошторисом бюджетних установ.

Фактичний фонд – це нарахована заробітна плата працівникам по розрахунково-платіжним відомостям.

Відповідно до ст. 2 Закону України “Про оплату праці” фонд заробітної плати містить такі складові:

- основна заробітна плата;
- додаткова заробітна плата;
- інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Основна заробітна плата є винагородою за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці. Вона має форму відрядних розцінок, тарифних ставок та посадових окладів. До її складу включають:

- заробітну плату, нараховану за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, виробітку, обслуговування) за відрядними розцінками, тарифними ставками (окладами) працівників і посадовими окладами незалежно від форм і систем оплати праці, прийнятих на підприємстві;

- суми процентних або комісійних нарахувань залежно від обсягу доходів (прибутку), отриманих від реалізації продукції (робіт, послуг), у випадках, якщо вони є основною заробітною платою;

- суми авторського гонорару працівникам мистецтва, редакцій газет та журналів, телеграфного агентства, видавництв, радіо, телебачення та ін., а також оплату їх праці, що здійснюється за ставками авторської винагороди.

Додаткова заробітна плата являє собою теж винагороду, однак, на відміну від основної заробітної плати, вона виплачується за працю понад установлені норми – за трудові успіхи, винахідливість, а також за особливі умови праці. До фонду додаткової заробітної плати відносять:

- доплати й надбавки щодо тарифних ставок та посадових окладів;
- гарантійні та компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством;
- премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань.

До інших заохочувальних та компенсаційних виплат відносяться виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні та інші грошові та матеріальні виплати, які не передбачені чинним законодавством або які проводяться понад встановлені зазначеними актами норми.

Висновки. Отже, заробітна плата як одна з найскладніших економічних категорій і одне з найважливіших соціально-економічних явищ. Оскільки вона, з одного боку, є основним джерелом доходів найманих працівників, основою матеріального добробуту членів їхніх сімей, а з іншого боку, для роботодавців є суттєвою часткою витрат виробництва і ефективним засобом мотивації працівників до досягнення цілей підприємства. Тому питання організації заробітної плати і формування її рівня разом з питаннями забезпечення зайнятості складають основу соціально-трудоких відносин у суспільстві, бо включають інтереси всіх учасників трудового процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шара Є. Ю. Облік виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ. Бухгалтерський облік у бюджетних установах і організаціях / Є. Ю. Шара, О. М. Андрієнко, Л. І. Жидєєва. – К : Центр учбової літератури, 2011. – 440 с.
2. Облік у бюджетних установах : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.] / П. Й. Атамас. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.
3. Михайлов М. Г. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : [навчальний посібник] / М. Г. Михайлов, М. І. Телегунь, О. П. Славкова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.

УДК 336.226.322:339.564

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЗА ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ

Т. О. Алуной, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто та проаналізовано специфіку оподаткування експортних операцій; досліджено зміни, що відбулися в обліку податку на додану вартість у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України.

Ключові слова: експорт, експортні операції, облік, податок на додану вартість.

Актуальність проблеми. На сьогодні податок на додану вартість (далі- ПДВ) визнано одним із найскладніших з точки зору адміністрування і є основним джерелом надходжень у бюджет. Одним з найбільш актуальним є питанням є відображення експортних операцій в податковому обліку. Реформування економічних відносин у зв'язку із прийняттям Податкового

кодексу в деякій мірі зменшило невідповідності податкового законодавства нормативно-правовим актам, які регламентують бухгалтерський облік.

Для практичної діяльності підприємств податкові розрахунки є важливою складовою облікової роботи, тому актуальним є вдосконалення методики їх здійснення, яка відповідала б достовірному обліковому забезпеченню податкової звітності при будь-яких змінах податкового законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, які виникають при оподаткуванні експортних операцій розглядали багато вчених як: Л. І. Бабій, А. М. Демянова, О. М. Єремян, О. В. Рура, Н. А. Рязанова та ін. Важливі аспекти теорії і практики обліку податку на додану вартість експортних операцій залишаються невирішеними на даний момент і потребують проведення подальших досліджень та розробок у напрямі їх удосконалення.

Метою статті є розгляд основних проблемних питань оподаткування експортних операцій ПДВ відповідно до нового податкового законодавства та шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні ПДВ визнано одним із найскладніших з точки зору адміністрування і є основним джерелом надходжень у бюджет.

Перш за все варто зауважити, що зміниться ставка податку на додану вартість. З 01.01.2014 р. ставка податку на додану вартість складатиме 17% від бази оподаткування, а до 31.12.13 р. – 20% від бази оподаткування.

Підставою для обліку експортних товарів та послуг є оформлені відповідним чином товаросупровідні, транспортні, експедиторські, страхові, складські, розрахункові, митні, банківські та інші документи. У податковій декларації з ПДВ для експортних операцій виділено окремий рядок, а саме рядок 2.1 “Експортні операції”, у якому відображаються обсяги поставки без ПДВ за експортними операціями. Основною особливістю обліку ПДВ з експортних операцій є те, що ставка цього податку складає не 20% а 0%. Другою особливістю є те, що підприємства, які здійснюють експортні операції, мають право на отримання, так званого, податкового кредиту з ПДВ в частині вартості

придбаних товарно-матеріальних цінностей та отриманих послуг пов'язаних з господарською діяльністю суб'єкта господарювання.

Метою оподаткування експорту товарів є такі операції

- поставка товарів (супутніх послуг), які знаходяться у вільному обігу на території України, до митного режиму магазину безмитної торгівлі, митного складу або спеціальної митної зони;
- поставка об'єкта фінансового лізингу за межі митного кордону України;
- поставка послуг із міжнародного перевезення пасажирів, багажу та вантажів і міжнародних відправлень, тобто на ділянках шляху, де застосовується нульова ставка.

Експорт (експорт товарів) – продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в безгрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів.

Вивезення товарів за межі митної території України в режимі експорту передбачає:

- подання митному органу документів, які засвідчують підстави та умови вивезення товарів за межі митної території України;
- сплату податків і зборів, встановлених на експорт товарів;
- дотримання експортером вимог, передбачених законом.

Операції з вивозу товару за межі митної території України, а також операції з надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами митної території України є об'єктом оподаткування ПДВ. Базою оподаткування є контрактна (договірна) вартість товарів (робіт, послуг), яка визначається вільними чи регульованими цінами (тарифами). У договірну (контрактну) вартість включаються будь-які суми грошових коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються експортеру товарів безпосередньо покупцем-нерезидентом або через будь-яку третю особу у зв'язку з компенсацією вартості експортних товарів.

Операцією з експортування (вивезення) товарів за межі митної території України податкові зобов'язання з ПДВ визначаються на дату фактичного здійснення такого вивезення, тобто на дату оформлення вантажної митної декларації митним органом. Експорт товарів із залученням комісіонера не впливає на порядок визначення податкових зобов'язань з ПДВ. Право на застосування нульової ставки ПДВ і, відповідно, право на отримання бюджетного відшкодування має лише продавець експортної продукції – її власник.

Поширеними є випадки, коли недобросовісні суб'єкти намагаються штучно створювати у податковому обліку з податку на додану вартість від'ємні різниці між податковими зобов'язаннями та податковим кредитом з метою безпідставного одержання коштів з державного бюджету. З іншого боку, непоодинокими є випадки несвоєчасного відшкодування сум податку на додану вартість добросовісним платникам податку, зокрема експортерам. Наведена ситуація зумовлює виникнення численних судових спорів між платниками податку на додану вартість та податковими органами.

Дії органів державної податкової служби спрямовані, з одного боку, на запобігання безпідставному одержанню сум бюджетного відшкодування з податку на додану вартість, а також необґрунтованому зниженню сум податкових зобов'язань із цього податку. З іншого боку, подекуди трапляються необґрунтовані відмови з боку податкових органів у одержанні платниками податку правомірно сформованих сум бюджетного відшкодування з цього податку.

Оскільки експортні операції є об'єктом обкладання ПДВ, експортер має право на бюджетне відшкодування сум ПДВ, сплачених постачальникам. Платники податку на додану вартість при документальному підтвердженні фактичної реалізації товару за митну територію України і надані експортні розрахунки експортного відшкодування за підсумками податкового періоду має право на отримання такого відшкодування протягом 30 календарних днів з дня пред'явлення документів. Процес повернення експортного ПДВ за податковим

законодавством України є дуже зтяжним та ускладненим, а тому на законодавчому рівні дану операцію потрібно удосконалювати та регулювати для того, щоб оперативно повертати ПДВ при експортних операціях з державного бюджету України.

Висновки: Оподаткування ПДВ товарів та послуг визначається нормами Податкового кодексу. Під час оподаткування експортних операцій товарів і послуг виникають наступні проблемні питання:

- документування операцій оподаткування ПДВ;
- порядок відображення операцій з метою оподаткування ПДВ;
- оподаткування операцій експорту без вивезення товарів за митну територію країни ;
- визначення місця поставки послуг;
- неоподатковувані операції;
- експортне бюджетне відшкодування суми ПДВ.

Для забезпечення рівноваги інтересів держави та суб'єктів господарювання, паритетності прав контролюючих органів та платників податків, необхідно створення більш прозорих механізмів адміністрування податків і зборів, сприяння розвитку бізнес-середовища, в тому числі шляхом застосування пільгових механізмів та є спрощення та уточнення процедур адміністрування податків, які направлені на унеможливлення вільного застосування норм Податкового кодексу України, скасування підстав для їх неоднозначного тлумачення, виникнення конфліктів між платниками податків і контролюючими органами. для всіх галузей економіки, що переживають часи занепаду та потребують відновлення їх виробничого ресурсу, збільшення інвестиційної привабливості деяких сфер виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Бабій Л. І. Порядок здійснення експортно-імпортних операцій і його вплив на організацію обліку / Л. І. Бабій // Вісник ЖДТУ. – 2005. – № 1 (31). – С. 19-25.

3. Горднко Н. Облік зовнішньоекономічної діяльності : [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей] / Н. Горднко, М. Ю. Карпушенко. – Харків : ХНАМГ, 2006. – 35 с.

4. Солошенко Л. Послуги у ЗЕД: визначаємо місце постачання / Л. Солошенко // Податки та бухгалтерський облік. – 2011. – № 14 (1407). – С. 31-40.

УДК 336.146.07

КАЗНАЧЕЙСЬКА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТІВ

О. В. Бузник, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено принципи дії казначейської системи виконання місцевого та державного бюджетів, а також аналізуються основні напрями удосконалення казначейської системи виконання місцевого та державного бюджетів.

Ключові слова: казначейська система, місцевий бюджет, державний бюджет, Державне казначейство України, органи місцевого самоврядування.

Актуальність. Особливу роль у бюджетному процесі відіграє казначейська система виконання Державного та місцевих бюджетів України, адже саме на базі звітності органів Державного казначейства можна зробити висновок про досягнення чи недосягнення країною економічного і соціального прогресу, розробити нові форми та методи для досягнення кращих результатів у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми виконання Державного та місцевих бюджетів України органами Державного казначейства займалися видатні вчені С. О. Булгакова, О. Д. Василика, С. Я. Кондратюк, Р. Т. Макуцький, К. В. Павлюк, П. Г. Петрашка, В. І. Стояна, О. О. Чечуліна, С. І. Юрій та інших. Однак необхідно й надалі продовжувати дослідження казначейського обслуговування Державного та місцевих бюджетів України для підвищення ефективності його роботи в умовах розвитку ринкової економіки.

Постановка завдання. Дослідити та обґрунтувати принципи дії казначейської системи виконання державного та місцевого бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Державне казначейство України є урядовим органом державного управління, що діє у складі Міністерства фінансів і йому підпорядковується, та є учасником системи електронних платежів Національного банку України.

Державне казначейство у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, наказами Мінфіну та Положенням про Державне казначейство України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів від 21 грудня 2005 року – № 1232.

Основними завданнями Державного казначейства є:

1. Забезпечення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, що передбачає:

— розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів;

— контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів за зобов'язаннями, в межах своїх повноважень, контроль за дотриманням учасниками бюджетного процесу бюджетного законодавства;

— ведення бухгалтерського обліку та складення звітності про виконання державного та місцевих бюджетів.

2. Управління наявними фінансовими ресурсами, що ним обліковуються.

3. Визначення механізму казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів, установлення єдиних правил бухгалтерського обліку та звітності про виконання державного та місцевих бюджетів, кошторисів розпорядників бюджетних коштів, визначення порядку і строків подання звітів про виконання кошторисів державних цільових фондів [1].

Державне казначейство України має три рівні, які наведені на рисунку 1.

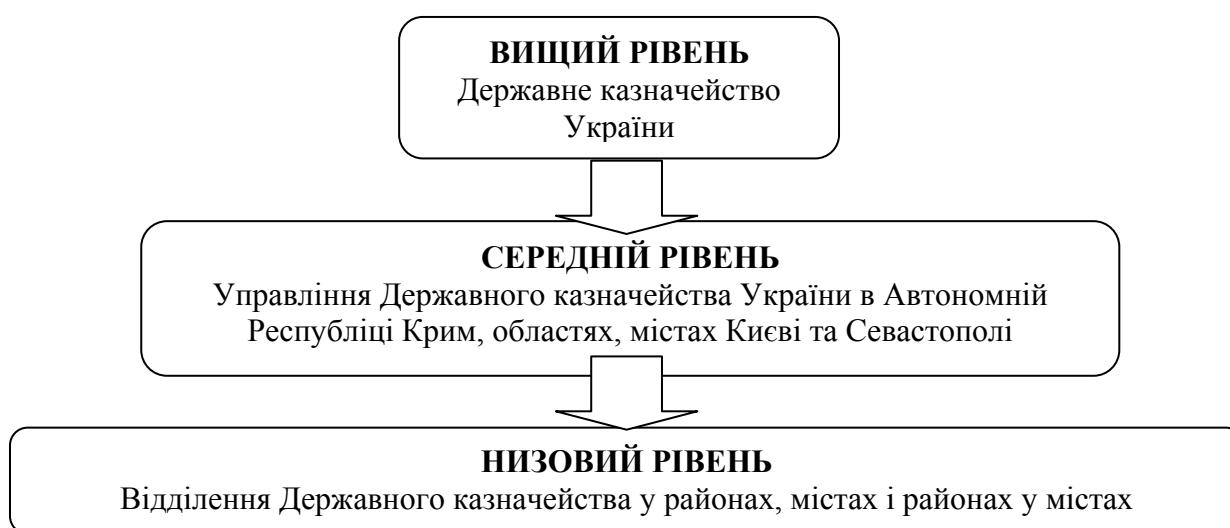

Рис. 1. Рівні Державного казначейства України

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Розвиток казначейської системи виконання бюджетів в Україні відбуваються високими темпами, і нині склалася ситуація, що не дає змоги повною мірою й ефективно використовувати сучасну казначейську систему виконання бюджетів. Це пов'язано з тим, що повноваження органів казначейства, встановлені в період їх створення, змінилися у зв'язку з новими соціально-економічними реаліями. Тому подальший розвиток казначейства зумовлює потребу внесення відповідних змін до законодавства.

Стаття 43 Бюджетного кодексу України передбачає, що при виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Державна казначейська служба України забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого в Національному банку України [2, 3].

Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

- розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;
- контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями;
- ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- здійснення інших операцій з бюджетними коштами.

Відповідно до статті 78 Бюджетного кодексу виконання місцевих бюджетів здійснюється фінансовими органами виконавчих органів місцевого самоврядування (в областях і районах – фінансовими органами держадміністрацій), на які покладено загальну організацію і управління виконанням відповідного місцевого бюджету та координацію діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету [2].

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється органами Державного казначейства відповідно до рішень рад згідно з розписами відповідних місцевих бюджетів.

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється територіальними органами казначейства в межах функцій, визначених статтею 48 Бюджетного кодексу.

Статтею 48 Бюджетного кодексу передбачено, що в Україні застосовується казначейська форма обслуговування державного бюджету.

На органи Державного казначейства покладено виконання таких основних функцій: управління наявними коштами Державного бюджету України та ведення обліку касового виконання Державного бюджету України; управління

коштами державних позабюджетних фондів; організація касового виконання Державного бюджету та здійснення контролю за цим процесом; здійснення видатків Державного бюджету; розподіл ресурсів між Державним бюджетом та бюджетами АРК, областей, районів, міст Києва та Севастополя; організація розрахунково-касового обслуговування розпорядників бюджетних коштів; управління державним боргом; проведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджету та інші.

Державне казначейство України як орган оперативного управління бюджетними коштами акумулює надходження доходів та здійснює платежі за видатками державного та місцевих бюджетів через систему рахунків, відкритих в органах казначейства, шляхом безготівкового перерахування коштів. Виконання Державного бюджету здійснюється шляхом відображення Державним казначейством усіх операцій у системі відкритих на ім'я органів Державного казначейства рахунків з надходження коштів до Державного бюджету України та їх використання.

Виконання бюджету – забезпечення своєчасного і повного надходження запланованих доходів у цілому і за кожним джерелом зокрема, а також своєчасного, повного і безперервного фінансування передбачених бюджетами заходів. Органи державного казначейства повинні володіти всією повнотою інформації щодо виконання бюджетів, своєчасно і на регулярній основі забезпечувати нею одержувачів бюджетних коштів та органи влади.

При казначейському виконанні місцевих бюджетів Облдержадміністрації та їхні головні фінансові управління отримують оперативну і достовірну інформацію про фінансові ресурси кожного району, що дозволяє підвищити ефективність управління цими ресурсами, своєчасно і у повному обсязі забезпечувати необхідними коштами різноманітні заходи обласного масштабу, приймати рішення про виділення позик та надання фінансової допомоги.

Донедавна місцевим бюджетам були притаманні хронічне перефінансування одних статей видатків та недофінансування інших, постійне накопичення кредиторської заборгованості, значні зловживання при проведенні

фінансових операцій з коштами бюджетів та їх нецільове використання. Власне проблема тимчасової нестачі грошових коштів, що постає нині перед місцевими бюджетами, та покладення на казначейські органи функції покриття касових розривів у процесі управління грошовими потоками місцевих бюджетів стала ключовою при прийнятті рішення про переведення коштів місцевих бюджетів на казначейське обслуговування.

Разом з тим казначейська система виконання місцевих бюджетів не позбавляє місцеві органи влади прав, гарантованих їм Конституцією та Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”, а створює належні умови для ефективного виконання покладених на них повноважень. Це відбувається завдяки посиленню контролю за витрачанням коштів місцевих бюджетів, отриманню від органів Держказначейства повної та оперативної інформації про фінансові операції з коштами місцевого бюджету і поліпшення управління бюджетними зобов'язаннями. При цьому органи місцевого самоврядування мають право приймати рішення у процесі виконання місцевого бюджету, а органи казначейства мають повноваження щодо забезпечення та контролю за реалізацією цих рішень з боку розпорядників бюджетних коштів місцевого бюджету.

Створення системи “єдиного казначейства” ставить місцеві органи влади в рівні умови, оскільки перерахування міжбюджетних трансфертів здійснюється органами Держказначейства відповідно до встановлених нормативів щоденних перерахувань від обсягу надходжень доходів державного бюджету на регіональні рахунки казначейства.

Казначейське виконання місцевих бюджетів значно посилює контроль за використанням бюджетними організаціями бюджетних коштів, передбачених на їхнє утримання і проведення заходів. Адже воно забезпечує щоденний контроль за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів, дотриманням штатної, фінансової і касової дисципліни, відповідність наданих до оплати документів (рахунків, договорів, актів виконаних робіт (наданих послуг) тощо) вимогам чинного законодавства [4].

При казначейському виконанні державного бюджету реєстрація надходжень, регулювання обсягів і термінів прийняття бюджетних зобов'язань, здійснення дозвільного напису на право здійснення витрат у рамках виділених лімітів бюджетних зобов'язань, здійснення платежів від імені одержувачів коштів держбюджету покладаються на державне казначейство.

У своїй діяльності по виконанню державного бюджету Головне управління держказначейства взаємодіє з Центральним банком України, Державною податковою службою України, іншими центральними органами державної влади і управління України.

Виконання бюджетів усіх рівнів здійснюється на основі бюджетного розпису – документа про поквартальний розподіл доходів і витрат бюджету, надходжень із джерел фінансування дефіциту бюджету, що встановлює розподіл бюджетних асигнувань між одержувачами бюджетних коштів і складений у відповідності з бюджетною класифікацією України.

Заснування повної функціональної системи Державного казначейства для виконання державного бюджету, підвищення власної відповідальності та забезпечення належної податково-бюджетної дисципліни допоможе урядові вдосконалити ефективність і продуктивність управлінської діяльності, здійснити завдання, передбачені макроекономічною політикою та бюджетом. Організоване спільними зусиллями Міністерства фінансів та Державного казначейства виконання державного бюджету допоможе подолати проблеми, що постали перед системою управління державними ресурсами.

Висновки. Отже, до найважливіших завдань, що постають перед казначейством, можна віднести:

— організацію ефективної системи управління готівкою, що заснована на централізації ресурсів розпорядників бюджетних коштів на єдиному казначейському рахунку. За цим напрямком рахунків уже здійснюється поступове переведення банківських бюджетних установ до органів казначейства на реєстраційні рахунки. А процедура з управління готівкою впроваджується в територіальних органах казначейства;

- чітку та своєчасну інформацію щодо фінансового податково-бюджетного становища, яке ґрунтується на централізованій і досконалій системі бухгалтерських звітів про виконання державного бюджету;
- ефективний фінансовий контроль за виконанням зобов'язань платниками та розпорядниками коштів у процесі витрачання і формування бюджетних ресурсів.

Роль органів Державної казначейської служби полягає не у виконанні окремих видаткових повноважень, а у комплексному обслуговуванні всіх учасників бюджетного процесу. Державне казначейство України відіграє важливу роль у фінансовій системі України. Адже воно покликане впорядкування використання державних коштів, сконцентрувати їх на найважливіших напрямках соціального та економічного розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панкевич Л. В. Бюджетний менеджмент / [Електронний ресурс] / Л. В. Панкевич. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Положенням про Державне казначейство України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів від 21 грудня 2005 року № 1232. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Юрій С. І. Казначейська система / [Електронний ресурс] / С. І. Юрій. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>

УДК 657:624

ОБЛІК У БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

О. В. Бузник, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості бухгалтерського обліку в будівельних організація. Досліджено особливості визнання доходів і витрат у будівництві, розглянуто типові кореспонденції з обліку, та можливі випадки застосування специфічних рахунків з обліку в будівництві. Розглянуто нормативно-правову базу, яка регулює даний вид обліку.

Ключові слова: будівництво, об'єкт будівництва, доходи, витрати, облік.

Актуальність. Будівництво сьогодні – це дуже розвинена галузь, яка є одним із галузей матеріального виробництва. Але за плином сучасності законодавство постійно змінюється, тому виникає необхідність системно аналізувати нові положення законодавчих актів, що регулюють бухгалтерський облік у будівництві. Нормативно-правова база може давати рекомендації, встановлювати обов'язки чи надавати певні права суб'єкту господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням обліку витрат у будівництві приділяли увагу: І. Л. Бондарюк, В. А. Дерій, Н. Б. Іщенко, Н. В. Секіріна, але дане питання потребує більш детального вивчення.

Постановка завдання. Дослідити нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в будівництві, дослідити склад витрат та визначити специфічні рахунки галузі.

Виклад основного матеріалу. Будівництво – це спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт.

У відповідності до ст. 2 Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, всі підприємства в Україні зобов'язані вести

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність. Регулювання питань методології бухгалтерського обліку і фінансової звітності здійснюється Мінфіном (п. 2 ст. 6 Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”). У виконання цієї норми Мінфін затвердив, у т.ч. П(С)БО 18, що визначає методологічні принципи формування підрядниками в бухгалтерському обліку інформації про доходи і витрати, пов'язані з виконанням будівельних контрактів і її розкриття у фінансовій звітності. При цьому, з огляду на витрати в будівництві, бухгалтери будівельних організацій мають застосовувати “загальний” П(С)БО 16 з урахуванням вимог свого спеціального П(С)БО 18 [1, 2, 3].

Держкомбудівництва, архітектури і житлової політики України затвердив свої Методичні рекомендації, що можуть застосовуватися для цілей планування, бухобліку і калькуляції собівартості будівельно-монтажних робіт будівельними організаціями і їхніми структурними підрозділами (незалежно від форм власності і підпорядкування) [4].

Систему нормативно-правових актів щодо регулювання бухгалтерського обліку витрат у будівництві в Україні можна зобразити у вигляді схеми (рис. 1).

На рисунку наведено законодавчі акти, починаючи від Конституції України на першому рівні, закінчуючи робочими документами підприємства на п'ятому. Якщо норми одного законодавчого акту суперечать нормам іншого, пріоритетом користуються той, що належить вищому рівню структури.

При здійсненні господарської діяльності не залежно від галузі, в якій функціонує суб'єкт господарювання, виникають суперечки: між покупцем та продавцем, замовником та виконавцем, підприємством та органами державного контролю. Не виняток будівництво. Для того, щоб цьому запобігти, потрібно розробляти нове, вносити зміни до існуючого законодавства, деталізувати та удосконалювати його.

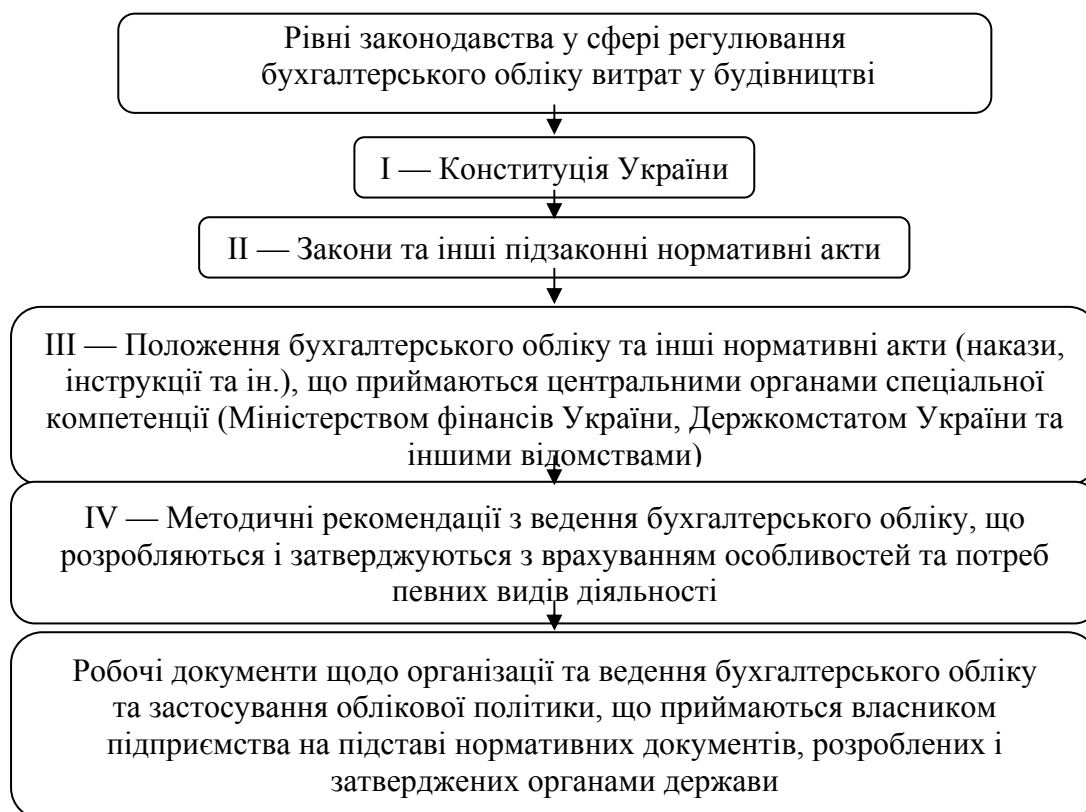

Рис. 1. Структура законодавства, що регулює бухгалтерський облік витрат у будівництві

Джерело: побудовано автором

Організація у будівельній організації бухгалтерського обліку витрат передбачає:

- застосування єдиного підходу до відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій на підставі затверджених у будівельній організації правил ведення документообігу з урахуванням особливостей її діяльності;
- застосування типових форм первинних облікових документів, системи рахунків, реєстрів аналітичного обліку та способів реєстрації й узагальнення наявної інформації та оброблення облікової інформації на паперових або машинних носіях;
- розроблення облікової номенклатури об'єктів калькулювання.

Об'єктом бухгалтерського обліку витрат можуть бути окремі види будівельно-монтажних робіт, окрема будівля і споруда, кілька будівель і споруд,

будівельний контракт у цілому, відособлений структурний підрозділ, будівельна організація в цілому.

Бухгалтерський облік витрат на виконання будівельно-монтажних робіт залежно від видів об'єктів обліку може бути організовано за замовленнями або за методом накопичення витрат за певний період часу із застосуванням елементів нормативного методу обліку і контролю за економним і раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Основним методом обліку витрат на виконання будівельно-монтажних робіт є облік за замовленнями відповідно до будівельних контрактів. Облік витрат за замовленнями ведеться наростаючим підсумком до закінчення виконання контракту.

Для обліку робіт будівництва можуть використовуватись специфічні рахунки:

703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”;

903 “Собівартість реалізованих робіт і послуг”;

113 “Тимчасові (нетитульні) споруди”;

238 “Незавершені будівельні контракти”;

239 “Проміжні рахунки”.

Проміжні рахунки – рахунки за виконані роботи за будівельним контрактом, передані замовнику для оплати.

Підприємство, яке виконує будівельні роботи іншим підприємствам, має відображати витрати, пов'язані з виконанням таких робіт на рахунку 23 “Виробництво”. Якщо, крім будівельних робіт, підприємство виконує інші роботи або надає послуги (провадить іншу діяльність з виробництва), то для відображення затрат з будівельних робіт необхідно відкрити окремий субрахунок. Протягом періоду виконання будівельних робіт підприємство списує в дебет рахунка 23 “Виробництво” всі витрати, які були понесені для виконання таких робіт, з кредиту відповідних рахунків обліку витрат, необхідних для виконання будівельних робіт [5].

Після завершення робіт виконавець визначає їх фактичну собівартість. Реалізаційна вартість виконаних будівельних робіт зазначається в акті виконаних робіт, який виконавець виписує замовнику після завершення будівельних робіт. У бухгалтерському обліку надання послуг замовнику за актом виконаних робіт відображається як реалізація послуг.

П(С)БО 18 “Будівельні контракти” розділяє будівельні контракти на контракти з фіксованою ціною та контракти за ціною “витрати плюс”, які відрізняються порядком обчислення вартості контракту підрядчиком і замовником. Традиційне застосування в будівельній галузі при укладанні будівельних контрактів знайшла ціна “витрати плюс”, за якою проектними організаціями складається кошторисна документація, що використовується підрядчиком і замовником при укладанні будівельного контракту для узгодження його вартості. Незважаючи на зміни цієї вартості, що можуть все-таки відбутися за час виконання будівельного контракту, такий будівельний контракт вважається укладеним за ціною “витрати плюс” [2, 5].

Доходи і витрати протягом періоду виконання будівельного контракту визнаються на дату балансу (на останнє число місяця) за ступенем завершеності будівельно-монтажних (ремонтно-будівельних) робіт.

Відповідно в бухгалтерському обліку доходи і витрати в будівництві будуть відображатися рядом типових кореспонденцій, (табл. 1).

Специфічними первинними документами в будівництві є журнал обліку виконаних робіт (форма № КБ-6), Акт приймання виконаних підрядних робіт за формою № КБ-2в, Довідка про вартість виконаних підрядних робіт та витрати, форма № КБ-3.

Акт за формою № КБ-2в складається для визначення вартості виконаних обсягів підрядних робіт та проведення розрахунків за них на основі журналу КБ-6. Акт складається щомісячно при виконанні будівельною організацією робіт із залученням бюджетних коштів або коштів підприємств державної форми

Таблиця 1

Типові кореспонденції з обліку будівельного контракту

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Відображені прями витрати			
1	Використані будівельні матеріали	231 “Виконання будівельного контракту”	201 “Сировина і матеріали”
2	Нарахована заробітна плата працівникам, які безпосередньо задіяні в процесі будівництва		661 “Розрахунки за заробітною платою”
3	Відображені розрахунки за страхуванням		631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”
4	Нарахована амортизація основних засобів, що використовуються для здійснення будівельних робіт		131 “Знос основних засобів”
Усього прями витрати			
5	Нарахована амортизація основних засобів загальновиробничого призначення	91 “Загально-виробничі витрати”	131 “Знос основних засобів”
6	Нарахована заробітна плата загальновиробничих працівників		661 “Розрахунки за заробітною платою”
7	Відображені розрахунки за страхуванням		65 “Розрахунки за страхуванням”
8	Розподілені загальновиробничі витрати	231 “Виконання будівельного контракту”	91 “Загальновиробничі витрати”
Визнання доходів та витрат			
9	Списані витрати по закінчених етапах будівництва	903 “Собівартість реалізованих робіт та послуг”	231 “Виконання будівельного контракту”
10	Визнано дохід за будівельним контрактом	361 “Розрахунки з вітчизняними покупцями”	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”
11	Відображено ПДВ	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”	641 “Розрахунки за податками”
12	Відображення виставлених проміжних рахунків підрядника (без ПДВ)	238 “Незавершені будівельні контракти”	239 “Проміжні рахунки”
13	Фінансовий результат	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”	791 “Результат основної діяльності”
		791 “Результат основної діяльності”	903 “Собівартість реалізованих робіт та послуг”
		791 “Результат основної діяльності”	441 “Прибуток нерозподілений”

власності. Довідка КБ-3 складається для визначення вартості виконаних обсягів підрядних робіт і проведення розрахунків за них з підприємствами, незалежно від форми власності цих підприємств та джерел фінансування підрядних робіт. У разі складання акта КБ-2в у довідці вартість виконаних підрядних робіт за період з початку року визначається як сума вартості робіт згідно з актами за попередні періоди.

Висновки. Будівельне виробництво є специфічною галуззю економіки з особливостями в обліку. Зокрема, в бухгалтерському обліку застосовуються специфічні рахунки, документи, існує особливий порядок визнання доходів і витрат та визначення фінансових результатів діяльності підприємств. В процесі дослідження даного питання було виявлено, систему нормативно-правових актів щодо регулювання бухгалтерського обліку витрат у будівництві в Україні, в якій виділено п'ять рівнів, що дозволяє уявити значимість та впливовість кожного правового акту та виділити його сферу використання, а також показує їх взаємозалежність та взаємоузгодженість.

Також було виділено основні види лімітно-забірник карток та інших документів, що використовуються на будівельних підприємствах. Розглянуто основні типові корисподенції та встановлено існування в обліку специфічних рахунків. Для регламентації діяльності у сфері будівництва застосовуються окремі нормативно-правові акти. З метою інтеграції України у міжнародний економічний простір, необхідно привести у відповідність національний стандарт бухгалтерського обліку 18 “Будівельні контракти” до міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 18 “Будівельні контракти”, затверджений наказом Мінфіну України від 28.04.2001 р. № 205. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 “Витрати”, затверджений наказом Міністерства України від 31.12.99 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : № 318. <http://zakon4.rada.gov.ua>

4. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затверджені наказом Держкомбудівництва, архітектури і житлової політики України від 07.05.2002 р. № 81. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pro-u4ot.info>

5. Облік доходів, витрат, визначення собівартості будівельно-монтажних робіт і фінансового результату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com>

УДК 657:658.115:681.5

АВТОМАТИЗОВАНЕ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ

Ю. В. Висоцька, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто ведення обліку в бюджетних установах та його автоматизація.

Ключові слова: Бюджетні установи, автоматизація бухгалтерського обліку, інформаційна система, інформаційні технології, програмний продукт.

Постановка проблеми. В період розвитку кризових явищ в економіці України відбуваються зміни у фінансовому стані країни, що призводить до неможливості забезпечення в повних обсягах виконання державних зобов'язань позабезпеченню соціальних гарантій, розвитку галузей соціальної, наукової сфери, які відносяться до бюджетних. Впровадження режиму економії державних коштів, запропонованого керівництвом країни, звичайно, повинно частково стабілізувати ситуацію. У зв'язку з цим, перед бюджетними установами

і організаціями постає задача щодо удосконалення ведення бухгалтерського обліку доходів і видатків, формування звітності та реалізації програми економії державних коштів. Тобто, процес стосується саме технології обліку, опрацювання економічної інформації, представлення її у систематичному, повному вигляді для прийняття управлінських рішень. Такі зміни у технології вимагають застосування нових знань, сучасних методів, що на даному етапі можливо при впровадженні автоматизованих інформаційних технологій, що дозволяють не тільки зменшити об'єм часу на обробку економічної інформації, але й сприятимуть підвищенню якісного рівня всього облікового процесу, використанню в повному обсязі наявного ресурсу бюджетних установ [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обґрунтування необхідності та впровадження інформаційних систем і технологій в бюджетних установах розглядається багатьма вченими-економістами, такими, як: Ф. Ф. Бутинець, Р. Т. Джога, І. І. Матієнко-Зубенко, Т. А. Писаревська, С. В. Свірко, Н. М. Хорунжак, С. В. Сісюк та інші. Що стосується того, яка саме система буде ефективною, то цьому не було приділено достатньої уваги.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування доцільності автоматизованого ведення обліку в бюджетних установах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неодмінною умовою вдосконалення управління в бюджетній сфері, як і в будь-якій іншій, є докорінна реконструкція його технічної та інформаційної бази на основі автоматизованої системи обліку з використанням сучасних програмних продуктів. Обчислювальна техніка суттєво підвищує якість обробки облікової інформації. При цьому застосування комп'ютерів змінює зміст та організацію праці облікового персоналу: зменшується кількість ручних операцій з обробки первинних документів, систематизації облікових показників, заповнення реєстрів та звітних форм. Облікова праця стає більш творчою, спрямованою на організацію й удосконалення обліку [2].

Система обліку установ бюджетної сфери утворює одну з частин його загальної інформаційної системи. В умовах використання комп'ютерних технологій відбувається зміна системи облікового процесу, підвищення якості та рівня управління. Тому розробляючи і впроваджуючи програмне забезпечення автоматизації обліку у діяльність установи, необхідно враховувати цілу низку характеристик, що впливають на якісний аспект ведення облікового процесу:

- специфіку діяльності установи (галузь, об'єм робіт);
- характеристику матеріально-технічної бази (наявність достатньої кількості комп'ютерної техніки, наявність необхідного програмного забезпечення);
- наявність кваліфікованих облікових кадрів, які мають досвід роботи з програмними продуктами автоматизації ведення обліку.

Разом з цим, бюджетні установи повинні не тільки йти в ногу з часом, але й аналізувати необхідність і доцільність використання того чи іншого програмного засобу автоматизації обліку. Зокрема, основними критеріями, які повинні враховуватися, є:

- технічні характеристики систем: невибагливість комп'ютерних систем, швидкість обробки інформації, вирішення поставлених завдань, можливість редагування типових форм, форм звітності відповідно змін законодавчої бази, обмін інформацією між структурними підрозділами підприємства, захист інформації, можливість переходу до нової версії програми з інтеграцією (переносом) даних;
- комерційні характеристики, тобто сприятлива ціна програмного засобу, наявність документації, можливість технічної підтримки (супровід програмного забезпечення), навчання персоналу, консультації тощо;
- ергономічні характеристики, тобто зручність роботи з програмою (інтерфейс), можливість одночасної роботи з документами тощо.

Звичайно, впровадження програмних продуктів дасть змогу бюджетним установам не тільки вести облік операцій по наданню послуг і розрахунків по

них, але й створити цілу інформаційну систему, яка дозволить аналізувати роботу всієї установи та своєчасно приймати управлінські рішення.

В Україні майже 100 тисяч бюджетних установ і організацій різного профілю – освіти, науки, медицини, органів законодавчої чи виконавчої влади, силових міністерств і відомств, які утримуються за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів.

Бухгалтерський облік в цих установах є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних та позабюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах та виконує управлінську, контрольну і інформаційну функції.

Останнім часом все більше уваги приділяється питанням застосування інформаційних технологій з точки зору забезпечення не тільки якості систематизації облікових даних, а приведення всього облікового процесу до відповідності міжнародним стандартам. Проте, більшість бюджетних установ, мають низький ступінь автоматизації та більшість операцій виконують за допомогою найбільш простих комп'ютерних програм. Тому основним питанням є визначення основних напрямків впровадження інформаційних систем та технологій як інструменту обліку та розробка загальної системи заходів, які дадуть змогу виправити існуючі недоліки системи обліку бюджетних установ України та вплинути на якість обробки економічної інформації.

Аналізуючи усі фактори, що впливають на якість ведення обліку, доцільно звернути увагу не тільки на наявність відповідної матеріально-технічної бази та облікових спеціалістів зі знанням інформаційних технологій, але й на впровадження спеціальних програмних продуктів. Аналізуючи ринок таких продуктів, зокрема, тих, які спрямовані на забезпечення системи управління бюджетними установами і ведення обліку в них, то український ринок представлений небагатьма з них. На даному етапі широко використовують програмні продукти з автоматизації обліку “1С: Бухгалтерія для бюджетних установ”, Парус-Бюджет, Казна. Лідером на

ринку програмного забезпечення сьогодні є російські програмні продукти “1С: Бухгалтерія для бюджетних установ”, “Парус-Бюджет”. Існують і програми вітчизняних фірм, такі як “СофтТАКСІ” (X-DOOR), “АБ-Система” (“Офіс-2000”), “Імпакт” (“Акцент-Бухгалтерія”), “Баланс-Клуб” (SoNet), “ТРАСКОсофт” (TradeManager), GMS (OffiseTools), Глобал Аудит (“Quasi+Бухгалтерія”) [3].

Для ефективної роботи бюджетних установ та правильного і точного ведення обліку використовувати такий програмний продукт, як “1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України”.

Програмний продукт “1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України” орієнтований на використання в бюджетних установах України й призначений для комплексної автоматизації бухгалтерського обліку, ведення кадрового обліку й розрахунку заробітної плати співробітників. Функціональність комплексного програмного продукту включає всі можливості конфігурацій “Бухгалтерія для бюджетних установ” і “Зарплата й кадри для бюджетних установ України”.

“Комплексний облік для бюджетних установ України” – це готове до роботи рішення, у якому враховані вимоги законодавства й реальна практика роботи установ різної відомчої приналежності. Функціональність комплексного програмного продукту включає всі можливості конфігурацій “Бухгалтерія для бюджетних установ” і “Зарплата й кадри для бюджетних установ України”.

Методологія обліку “1С:Комплексний облік для бюджетних установ України 8” у сполученні з можливостями платформи “1С:Підприємство 8” дають користувачу потужну й гнучку облікову систему, яку можна використовувати як у невеликих установах, так і у великих управліннях і адміністраціях.

Завдяки органічному інтегруванню функціональності в єдиній оболонці за допомогою програмного продукту “1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України” з'являється можливість впровадити

єдину облікову політику бухгалтерського, кадрового обліку і розрахунку заробітної плати в установах одного відомства й виконувати формування консолідованої звітності з можливістю деталізації кожного показника до конкретних проведеннь.

Програмний продукт “1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України” включає технологічну платформу “1С:Підприємство 8” і прикладне рішення (конфігурацію) “Комплексний облік для бюджетних установ України” [4].

Висновки. Отже, автоматизована система обліку в бюджетних установах з введенням в їх діяльність програмного продукту “1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України” призведе до ефективної діяльності. Оскільки автоматизація обліку дозволить установам та організаціям бюджетної сфери впровадити єдину облікову політику бухгалтерського обліку, швидко обробляти інформацію, вирішувати поставлені завдання, можливість редагувати на типові форми, форми звітності відповідно до змін законодавчої бази, обмінюватись інформацією між структурними підрозділами підприємства та захищати інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Осмятченко В. О. Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій : [монографія] / В. О. Осмятченко. – К. : КНЕУ, 2010. – 263 с.
2. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : [навчальний посібник] / С. В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.
3. Проблемні аспекти автоматизації обліку в бюджетних установах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=64387>.
4. 1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних закладів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://1c-tm.com.ua/popular/fiscal/>

УДК 656.23.032.4:657

ВСТАНОВЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОБЛІКУ ПІЛЬГОВОГО НАСЕЛЕННЯ У ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕННЯХ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Ю. В. Висоцька, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянута система обліку пільгового контингенту у пасажирських залізничних перевезеннях. Запропоновані шляхи та методи вдосконалення існуючої системи, варіанти впровадження механізму обліку кількості громадян, які користуються пільгами на залізничному транспорті.

Ключові слова: Пільгове населення, пасажирські залізничні перевезення, залізничний транспорт, контингент.

Постановка проблеми. Зважаючи на тенденцію зростання кількості перевезеного пільгового контингенту в умовах зменшення кількості перевезення пасажирів, скорочення субвенцій, постійне недофінансування розвитку залізничної галузі, через брак коштів удержавному та місцевому бюджетах, доцільно було б переглянути категорії пільговиків, яким надаються пільги на проїзд у пасажирському залізничному транспорті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність реформування обліку пільговиків розглядалось такими вченими та фахівцями залізничного транспорту: О. М. Гудков, С. В. Мельник, Ю. В. Мирошніченко, О. М. Якіменкота і ін.

Постановка завдання. Метою статті є механізм обліку кількості перевезень громадян на пільгових основах, що дасть можливість відобразити точну кількість перевезень пільговиків, їх розмежувальну оцінку по категоріях та автоматично визначити вартість наданих послуг, що допоможе налагодити

процес компенсації від держави на пільговий проїзд та буде відображати реальну картину по кількості перевезених пільгових категорій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні право на пільгові перевезення залізничним транспортом відповідно до діючого законодавства, мають 26 категорій громадян. Тобто більш ніж 24 млн. громадян перевозяться залізницями країни на пільгових умовах та безкоштовно [3]. Право безкоштовного проїзду залізничним пасажирським транспортом 1 раз на рік (“туди” і ”назад”) у м'якому вагоні купе швидкісного поїзда, надається таким категоріям: Героям Радянського Союзу; Особам, нагородженим орденами Слави трьох ступенів; Інвалідам Великої Вітчизняної війни I, II груп зі знижкою 50% тавсім Народним депутатам повністю безкоштовно, на всіх залізничних шляхах сполучень, з необмеженою кількістю використання поїздок на рік.

Згідно з діючими вище зазначеними законодавчими актами та законами, пільгові категорії громадян, яким держава надає право користування пільгами на залізничному транспорті, можна розподілити за ознаками в таку Класифікацію [4]:

- за особливі заслуги перед Батьківщиною – Герої України та інші категорії, яким надана шана у зв'язку з заслугою перед Батьківщиною;
- за соціальною ознакою – це підтримка осіб у зв'язку з поважним віком, станом здоров'я, соціальним станом, недостатнім забезпеченням засобами існування;
- за професійною ознакою – пільги, спрямовані на заохочування працівників складних, шкідливих та небезпечних, а також суспільно значущих професій до несення професійної служби, а також для більш рівномірного розподілу кадрів у сільській та міській місцевості.

Механізм обліку пільгових категорій громадян ґрунтується на підрахунках кількості пільговиків, які отримали безкоштовний квиток для проїзду залізничним транспортом на підставі тієї чи іншої пільги. Але проблема в тому, що велика кількість громадян про необхідність отримання

таких безкоштовних квитків, яких саме є підставою для їхнього проїзду, взагалі не знає.

Залізниці України належать до державної власності і входять до об'єднання “Укрзалізниця”, яке, по суті, є державним холдингом. Централізоване управління залізницями обумовлене основними принципами управління залізничним транспортом, які полягають в поєднанні централізованого керівництва, з одного боку, і наданням особливих прав та самостійності у прийнятті рішень виробничо-технологічним підрозділам – з іншого боку.

Для обліку пільгового населення у пасажирських перевезеннях на залізничному транспорті використовують План рахунків підприємств залізничного транспорту України розробленого на підставі єдиного Плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств виробничої сфери, затвердженого наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291, але в ньому введено додатково рахунки третього порядку, тобто більшість субрахунків деталізовано на окремі складові. Наприклад, до субрахунку 105 “Транспортні засоби” передбачено рахунки:

- 1050 “Електровози”;
- 1051 “Тепловози”;
- 1052 “Паровози”;
- 1053 “Моторвагонні секції”;
- 1054 “Дизельні поїзди та автотриси”;
- 1055 “Вагони вантажні” і т. ін. [5].

Фактично підставою для проїзду у приміському залізничному транспорті, на даний час, є посвідчення пільговика, яке вони пред'являють при перевірці контролюючим органам безпосередньо у приміському потязі. Але згідно з Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 № 1196 [1]: “Пасажир-фізична особа, яка перевозиться залізничним транспортом на підставі проїзного документа, у тому числі електронного, або є членом організаційної групи осіб, яка проїздить на підставі групового проїзного документа”. Тобто, пільгове посвідчення не є

проїзним документом, і не надає можливість безкоштовного проїзду за встановленою пільгою, воно є підставою для видачі безкоштовного квитка-проїзного документа (пільговику, якому пільга надана законодавством) та є безпосередньо документом для пільгового проїзду. Це свідчить про те, що основна маса пільговиків, яким надано право безкоштовного проїзду, наприклад, за пенсійним віком, у приміському сполученні проїздить без проїзних документів-квитків, тобто не легітимно та незаконно. В такому разі, пропонується декілька варіантів вирішення питання обліку пільгового контингенту:

1. Необхідне впровадження чітких та дієвих управлінських рішень у формі наказу, достатньо переконливі методи для зміни цього застарілого стереотипу, які плануються ввести протягом визначеного строку дії цього положення, наприклад:

— обов'язкове налагодження у засобах масової інформації, на вокзалах у сервісних службах та у вагонах приміського сполучення про обов'язкове придбання пільговими категоріями громадян безкоштовного пільгового квитка;

— запровадження видання безкоштовних квитків пільговикам на підставі пільгового посвідчення на місці, тобто безпосередньо у приміському потязі під час продажі квитків у приміському рейсі, для тих пасажирів, які не мали можливість придбати безкоштовні квитки з будь-яких причин у привокзальній касі;

— здійснення перевірок наявності безоплатних квитків у пільговиків при користуванні проїздом у приміському сполученні, тобто перевірка наявності безкоштовного квитка та, заснованого на ньому, права проїзду;

— застосування усних попереджень при здійсненні перевірок наявності квитків, а надалі і штрафних санкцій у вигляді виписаних квитків, які необхідно оплатити, щодо тих пасажирів, які цілеспрямовано не виконують законодавче розпорядження і не беруть безкоштовні квитки, тим самим підлягають під категорію злісних неплатників, тому що ці пільговики фактично є безквитковими пасажирами, і впливають на статистичні дані щодо кількості перевезених

пільгових категорій громадян, а значить негативно впливають на звітність, та на отримання дотації залізницями за перевезення пільговиків.

2. Посилення санкцій у боротьбі з безквитковим проїздом. Можливі такі стратегії поведінки:

— введення штрафних санкцій, щодо пільговиків, які не придбали безкоштовний посадковий квиток;

— запровадження системи обліку пільговиків під час поїздки. Тобто, білетний касир, який є в кожному поїзді, повинен вибивати безкоштовний квиток на місці;

— збільшення штату працівників, які будуть супроводжувати кожен приміський потяг;

— введення системи обліку квитків, за допомогою якої на основі посвідчення пільговика буде вказано вид наданої пільги у квитку. Тобто облік пільговиків буде вестись автоматизовано, на зразок існуючої системи;

— встановлення електронної системи турнікетів на всіх крупних станціях, та унеможливити вихід з платформи без квитка, на якому буде зазначатись відповідний штрих- код станції- відправника.

3. Перший крок- введення обліку пільгових категорій громадян у Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги за різними ознаками, та користуються різного роду пільгами саме на залізничному транспорті (ЄДАРПзт).

На даний час діє Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги затверджений Кабінетом Міністрів України постановою № 117 “Про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги” (ЄДАРП), від 29.01.2003 року [2].

Тому державний орган, якому пропонується вести Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, на право отримання та споживання пільги на залізничному транспорті, може бути саме головне управління праці та соціального захисту населення в Україні. Тому менш витратне буде створення ЄДАРПзт на базі уже існуючої системи. Альтернативним варіантом може бути

створення квиткової каси соціального призначення у великих містах та обласних центрах, чи відношення до додаткової роботи по реєструванню такого пільговика у маленьких містах та селищах, де навантаження основною роботою по виданню квитків невелике.

Створення ЄДАРПзт має велике значення, насамперед, для налагодженого обліку пільговиків, що скористалися послугами з перевезень залізничного транспорту, та самих дирекцій залізниць, тому що дасть можливість відобразити точну кількість пільговиків, їх розмежувальну оцінку по категоріях та автоматично визначити вартість наданих послуг, що допоможе налагодити процес компенсації від держави за пільговий проїзд та буде відображати реальну картину по кількості перевезених пільгових категорій. Це створить можливість контролю за використанням бюджетних видатків соціального спрямування на послуги транспорту, що є позитивним фактором впливу на економіку країни.

Другим кроком впровадження чіткого механізму обліку пільгових категорій громадян є введення автоматизованого обліку пільгових категорій громадян на основі пластикових карток-посвідчень ЄДАРПзт. Застосування таких пластикових карток є в організації роботи метрополітену з 2009 року, коли поступово всім пільговикам були видані такі пластикові картки-посвідчення, з чітким зазначенням категорії до яких належать громадянин. Але для успішного існування такої системи потрібне встановлення електронного апарата, який буде зчитувати зазначений штрих-код на посвідченні та передавати інформацію до ЄДАРПзт. Проблема полягає у фінансуванні цього проекту, тому що такі пристрої потрібно встановити не тільки у містах, а і в сільській місцевості, що потребує залучення додаткових коштів.

Висновки. Отже, для обліку пільгового населення потрібно: налагодити засоби масової інформації, запровадити видання безкоштовних квитків на підставі посвідчення, перевіряти наявність безкоштовного квитка на місці, застосовувати усні попередження при перевірках наявності квитків, вводити штрафні санкції, вести систему обліку квитків та встановити електронну систему турнікетів на всіх крупних станціях.

Таким чином, ці варіанти допоможуть налагодити процес компенсації від держави за пільговий проїзд та буде відображати реальну картину по кількості перевезених пільгових категорій. Діюча система обліку пільгових перевезень пасажирів потребує подальшого удосконалення, що призведе до покращення компенсаційних розрахунків за перевезення пасажирів пільгових категорій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України: Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 р., № 1196 із змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07>.

2. Стратегія упорядкування системи надання пільг окремим категоріям громадян, затвердженої Кабінетом Міністрів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

3. Гудков О. М. Організаційно – економічні проблеми приміських пасажирських перевезень залізничним транспортом // О. М. Гудков. – Проблемы экономики и управления на ж/дтранспорте: Материалы Междунар.научно-практич.конференции. КУЕТТ. – 2007. – № Т.2. – С. 109-111.

4. Удосконалення системи пільг в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.caseukraine.com.ua/.

5. Особливості бухгалтерського обліку на підприємствах залізничного транспорту. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebooktime.net/book_10_glava_46_9.4._Автоматизаці%D1.html.

УДК 330.322(477)(045)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Т. В. Владечак, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто питання про формування банківської системи України за рахунок залучення іноземних банківських інвестицій. Особливу увагу приділено проблемі розвитку банківського сектору України. Проаналізовані спільні та відмінні риси у функціонуванні українських та зарубіжних банків.

Ключові слова: іноземні інвестиції, банківська діяльність, інвестиційна політика, економіка, кредитування.

Актуальність теми. Стратегічні пріоритети формування дієвої та сучасної банківської системи в Україні пов'язані з посиленням ролі інвестиційного ресурсу, який виступає одним із елементів створення певного рівня доходу. Відомо, що здійснення банками інвестиційних операцій у сучасній економіці зумовлене певною обмеженістю можливостей розміщення наявних коштів у формі кредитів, неліквідністю значної частини кредитів, а також прив'язкою банків до окремих регіонів. Зрештою інвестиційні операції відіграють важливу роль у пошуку нових джерел доходів банків, що і обумовило актуальність обраної теми.

Варто зауважити, що сучасний банківський інвестиційний бізнес простежується через процес виконання важливих макроекономічних функцій: мобілізація великих капіталів, необхідних для інвестицій та розширення виробництва; інвестиційний перерозподіл вільних ресурсів на грошових ринках і на ринках капіталів; забезпечення безперервності процесу відтворення основних засобів і процесу суспільного відтворення; підвищення загальної ефективності та

конкурентоспроможності економіки. З позиції мікроекономічної системи до складу функцій включено: джерело одержання прибутку, підтримання необхідної ліквідності; збереження коштів до появи можливостей вигіднішого їх розміщення та зменшення ризиків через диверсифікацію вкладень коштів. Загалом інвестиційні операції відіграють важливу роль у системі важелів управління сучасним банком, їх функції є взаємопов'язаними. Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать динаміка соціально-економічного розвитку та можливість модернізації національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями даної тематики займалися такі науковці: О. Бутенко, О. Деревко, О. Коваленко В. В. Кириченко, Д. В. Полотенко.

Метою даної роботи є виокремлення основних тенденцій інвестиційної діяльності банків на сучасному етапі, а також особливостей даного процесу.

Викладення основного матеріалу. Основною формою банківських інвестицій є фінансові інвестиції та вкладення капіталу у придбання нематеріальних активів, при цьому більшість банків недостатньо інвестують реальний сектор економіки України, що зумовлено їх неготовністю надавати значні й довгострокові кредити, нестійкістю функціонування виробничих підприємств, відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, а відтак – високими ризиками.

Інвестиційна політика банків є формуванням системи цільових орієнтирів інвестиційної діяльності, вибір найбільш ефективних способів їх досягнення, тобто це сукупність заходів організації і управління інвестиційною діяльністю, які спрямовані на забезпечення оптимальних обсягів, структури та прибутковості інвестиційних активів [5].

Особливістю української банківської інвестиційної діяльності є те, що банки у своїй більшості дуже слабо інвестують реальний сектор економіки, що значною мірою зумовлено відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, а відтак – високими кредитними ризиками. В Україні

тривалий час (1995-1999 рр.) банки під час формування портфеля цінних паперів найбільше вкладень здійснювали в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Тобто заради швидких і гарантованих доходів банки надавали перевагу не прямому фінансуванню економіки, а інвестуванню кредитних ресурсів у гарантовані державою цінні папери: ОВДП, інші цінні папери з високим рівнем надійності, що рефінансуються. Це призвело до того, що обсяг кредитів, здійснених в економіку, був значно меншим від коштів, вкладених в ОВДП. Лише з 2000 року почались помітні зрушення в сфері кредитування підприємств. Проте, за даними НБУ, частка інвестиційних кредитів є ще низькою. Протягом 1998-2011 рр. банки переважно надавали кредити у поточну діяльність, частка яких коливалась у межах 80-90 %, а частка кредитів в інвестиційну діяльність за цей самий період перебувала на рівні 5-10%. При цьому 80% кредитів надавалися суб'єктам господарювання, 15% – були у структурі інвестиційних кредитів населенню [1].

Проблемою, яка створює перешкоди на шляху активізації банківської діяльності в інвестиційному процесі, є низька капіталізація банківської системи загалом, а також існування значної кількості дрібних банків.

Аналізуючи інвестиційну діяльність банків на сучасному етапі, зокрема, за період 2009-2011 років проаналізуємо портфель цінних паперів. У 2010 році портфель цінних паперів банків був незначним і практично не змінився в порівнянні з 2009 роком, а у 2011 році відбулося стрімке зростання портфеля цінних паперів банків, що переважно відбулося за рахунок зростання обсягів облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) [7].

За строками погашення у портфелі банків протягом 2009-2011 років продовжували переважати цінні папери зі строком погашення понад 2 роки, хоча їх частка скоротилась за рахунок активного придбання банками цінних паперів на вимогу.

Питома вага портфеля цінних паперів банків у сукупних активах банків у 2010 році була незначною становила 3,9% в порівнянні з 2009 роком збільшившись на 0,3%, у 2011 році стрімко зростала впродовж усього періоду, на

01.01.2012 року вона становила 8,4%, збільшившись за рік в 2,1 рази (у грудні – на 0,5 процентного пункту) [2].

Зміни, що відбуваються останнім часом в економіці нашої країни, кардинально впливають на напрями та темпи розвитку банківської системи. Останні роки відзначились тим, що банківський сектор набув ознак динамічної, високотехнологічної та конкурентної галузі. В умовах функціонування ринкових механізмів управління комерційним банком – це багатогранний і динамічний процес, змістом якого є забезпечення потреб підприємницьких структур всіма необхідними ресурсами. Акумуляючи значні кошти, банк може задовольнити потреби багатьох позичальників, надавши їм кредити на різні строки, на різних умовах. Банки переважно працюють на залучених грошових ресурсах, тоді як підприємство працює на власних коштах, звертаючись при потребі за інвестиціями до установ банківської системи. Банківські установи сьогодні є головними суб'єктами інвестиційної діяльності підприємницьких структур [3].

Якщо в економічно розвинутих країнах теорія і практика інвестиційного бізнесу банків добре розроблена, то стосовно умов вітчизняної економіки вона проходить процес адаптації. Цей процес зумовлюється рядом характерних відмінностей економіки нашої країни: нестабільна економічна та політична ситуація, спад виробництва та критичний фінансовий стан більшості промислових підприємств, небезпека виникнення значних інфляційних процесів, нестабільність і недосконалість розробленої правової бази, відсутність розвинутої інфраструктури фондового ринку.

Таким чином, причинами низької ефективності банківської системи України та її інвестиційної складової є такі дві групи чинників:

- внутрішньобанківські, до яких належать недостатність ресурсів для проведення інвестиційних операцій, бажання банків максимізувати віддачу підвищенням процентної ставки за кредитами, високі вимоги банків до забезпеченості інвестиційних кредитів;

- зовнішні, такі як високий рівень інфляції в економіці, система внутрішніх взаємних платежів, непрозорість ринку капіталу, недовіра до банківської

системи з боку клієнтів, недосконалість законодавства, недостатня кількість платоспроможних позичальників.

Вкладення банків у вітчизняну економіку здійснюється в основному у формі кредитів і вкладень у цінні папери, тому фінансові інструменти банківського інвестування поділено на дві групи: кредитні інструменти інвестування; фондові інструменти інвестування [4].

До кредитних інструментів інвестування належать: довгострокові інвестиційні кредити, лізингове кредитування, мікrokредитування, проектне фінансування, іпотечні кредити та ін. До фондових інструментів інвестування можна зарахувати облігації внутрішньої державної позики, облігації місцевих позик, акції; корпоративні облігації, казначейські зобов'язання, депозитарні розписки, ощадні сертифікати, заставні, іпотечні цінні папери, тощо.

Довгострокове інвестиційне кредитування посідає чільне місце в реалізації стратегії переходу від нинішньої залежної моделі розвитку економіки до орієнтованої, спрямованої на інноваційний розвиток. Між тим в Україні в структурі кредитних портфелів банків частка інвестиційних кредитів є ще низькою, хоча за останні роки простежується тенденція збільшення їх обсягів.

Відсутність професійного регулювання розвитку інвестиційної діяльності банків з боку держави компенсується реальною практикою, яку реалізують, в основному, банки з іноземними інвестиціями. Найбільш відомими гравцями на інвестиційному ринку України є ІНГ-банк Україна (Голландія), ОTR-Банк (Угорщина), Індексбанк (Агриколь банк Франція), УкрСиббанк, РайфайзенБанк Аваль (Австрія), Альфа-Банк (Росія). Так, в 2008-2009 рр. основними напрямками діяльності цих банків були: послуги організаціям з фінансового консультування; послуги андеррайтингу; послуги платіжного агента. Розподіл послуг на окремі підрозділи – роботи з фізичними особами (населенням) і роботи з корпоративними клієнтами – є звичною практикою організації діяльності для українських банків, оскільки саме таким чином організовано надання банківських послуг і в Україні [6].

Висновки. Виходячи із вище викладеного можна сказати, що розвиток банківської системи залежить від залучення іноземних банківських інвестицій, а для цього необхідно Україні повернути втрачену довіру іноземних інвесторів та забезпечити їх всіма умовами для плідної співпраці. На основі використання зарубіжного досвіду державного регулювання банківського інвестиційного бізнесу, в Україні доцільно впроваджувати наступні заходи: розробка моделі організації роботи комерційних банків на ринку цінних паперів; надання інвестиційних послуг у рамках фінансових супермаркетів та розвиток інвестиційних банків та інвестування банків у сектор малого і середнього бізнесу. За сучасних умов, в Україні держава зобов'язана виконувати роль повноправного партнера, який би розділив з банками ризик довгострокових інвестицій та забезпечив би дієвість законодавчого блоку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боровікова М. Інвестиційна діяльність і капіталізація комерційних банків у період дестабілізації економіки України / М. Боровікова // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 4. – С.18-24.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Доступний з: < www.ukrstat.gov.ua >.
3. Полотенко Д. В. Банківська система України в умовах функціонування іноземних банків / Д. В. Полотенко // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 91-94.
4. Коваленко В. В. Оцінка впливу монетарної політики Центрального банку на розвиток банківського капіталу / В. В. Коваленко, В. П. Прадун // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 16-27.
5. Деревко О. Шляхи підвищення рівня капіталізації банківського сектору / О. Деревко // Банківська справа. – 2009. – № 1. – С. 76-83.
6. Бутенко О. Роль іноземних банків у формуванні інноваційних національних банківських систем / О. Бутенко // Банківська справа. – 2009. – № 1. – С. 83.
7. О. Кириченко. Діяльність українських інвестиційних банків / О. Кириченко // Банківська справа. – 2011. – № 2. – С. 57.

УДК 657.21

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПОШУКУ ШЛЯХІВ ЇХ ЗНИЖЕННЯ

І. Ю. Борисова, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито сутність витрат на виробництво, їх економічний зміст, як об'єкту бухгалтерського облік та обґрунтовано необхідність пошуку шляхів їх зниження.

Ключові слова: виробництво, продукція, витрати, собівартість.

Актуальність проблеми. У ринкових умовах господарювання головною умовою ефективного управління виробничим підприємством є повнота, достовірність та оперативність інформації про витрати, які формують собівартість виготовленої продукції [1]. Таку інформацію надає облік витрат виробництва, що є центральною підсистемою в інформаційній системі бухгалтерського обліку. Від належної організації обліку витрат та калькулювання собівартості продукції залежать рівень економічного управління підприємством, ступінь впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, обґрунтованість планування якісних та кількісних показників й оптимальне ціноутворення. Однією із нагальних проблем, які не вирішені і сьогодні, є проблема правильного та обґрунтованого розподілу витрат відповідно до сучасних умов та баз розподілу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні проблеми обліку витрат і калькулювання собівартості продукції досліджувались багатьма економістами. Значну увагу їм приділили у своїх працях такі вітчизняні вчені: М. Білуха, Ф. Бутинець, Ю. Іванов [4], В. Сопко, Л. Цимбалюк [5]. Вагомий внесок у теоретичні розробки проблем обліку загальноновиробничих витрат зробили Безруких П. С.,

Бунимович В., Івашкевич А. Д., Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Чумаченко М. Г. та ін. Проте питання обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на сільськогосподарських підприємствах в сучасних умовах господарювання розкриті недостатньо та потребують додаткового дослідження.

Мета статті полягає у розкритті особливості організації обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах. Для досягнення поставленої мети слід виділити коло таких завдань: розкрити сутність собівартості та витрат, висвітлити методiku обліку витрат на сільськогосподарських підприємства та розробити пропозиції щодо удосконалення організації обліку витрат.

Виклад основного матеріалу. Облік витрат у сільськогосподарському виробництві повинен забезпечувати оперативне, достовірне та повне надходження інформації щодо кількості та вартості одержаної продукції (виконаних робіт і наданих послуг), трудових, матеріальних та грошових витрат на виробництво продукції по підприємству в цілому та окремих його структурних підрозділах (бригадах, цехах, фермах тощо).

Облік витрат сільськогосподарського виробництва ведеться відповідно до П(С)БО 16 “Витрати” та П(С)БО 9 “Запаси” у розрізі окремих об’єктів (виробництв, видів або груп культур чи тварин) на рахунку 23 “Виробництво”.

Основною умовою ефективного функціонування підприємства є належна організація процесу управління витратами, який у ринкових умовах є визначальним напрямом підвищення ефективності виробництва.

Собівартість продукції – один з головних економічних показників діяльності сільськогосподарських підприємств і виражає в грошовій формі усі витрати підприємства, пов'язані з виробництвом і реалізацією його продукції. Собівартість показує, у що обходиться підприємству продукція, яка ним випускається [2].

У собівартості, як в узагальнюючому економічному показнику, знаходять своє відображення всі сторони діяльності підприємства: ступінь технологічного оснащення виробництва й освоєння технологічних процесів; рівень організації виробництва і праці, ступінь використання виробничих потужностей; економічність

використання матеріальних і трудових ресурсів та інші умови і фактори, які характеризують виробничо-господарську діяльність.

В організації обліку витрат є таке особливе поняття як зниження собівартості продукції, що означає найважливіше джерело зростання прибутку і рентабельності підприємств. Рівень собівартості продукції залежить від:

- обсягу продукції, що виготовляється;
- ступеня механізації виробництва і використання устаткування;
- росту продуктивності праці;
- раціонального використання матеріалів;
- ощадливої витрати коштів;
- успішної боротьби з втратами і непродуктивними витратами;
- зниження витрат по обслуговуванню і управлінню виробництвом.

Зниженню собівартості сільськогосподарської продукції сприяє безупинний ріст продуктивності праці й економії робочого часу. Це знаходить конкретне вираження в раціональному використанні основних і оборотних коштів, скороченні відходів сировини і матеріалів, зниженні браку продукції, економії у витратах на утримання апарата управління і т.п.

Разом з тим існує поняття витрат виробництва. Витрати виробництва, за економічним змістом, це – витрати (затрати) на створення нових активів у вигляді запасів, якими є незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва, готова продукція.

За включенням до собівартості продукції підприємства витрати поділяються на дві групи: складові собівартості продукції підприємства та витрати діяльності підприємства.

Облік витрат на виробництво є найважливішою частиною бухгалтерського обліку сільськогосподарського підприємства й органічно зв'язаний з калькулюванням собівартості продукції. Це, власне кажучи, два взаємозалежних етапи єдиного облікового процесу [3].

Від правильної організації обліку витрат і калькулювання собівартості продукції залежать рівень економічного управління підприємством, ступінь впливу

результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, обґрунтованість планування якісних і кількісних показників та оптимальне ціноутворення.

У Наказі про облікову політику має бути розділ про облік витрат, що передбачає: умови (критерії) визнання витрат, розмежування витрат за кожною класифікаційною групою витрат діяльності, класи рахунків, які використовуються для обліку витрат діяльності, об'єкти обліку витрат, перелік та склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, базу розподілу загальновиробничих витрат, нормальну потужність підприємства.

Організація обліку витрат виробництва передбачає різноманітність прийомів обліку і калькулювання собівартості продукції та визначається рядом факторів, які можна звести у дві групи: галузеві особливості та організаційні передумови.

Галузеві особливості обліку витрат виробництва залежать від номенклатури виготовленої продукції, виконаних робіт і наданих послуг, характеру виробництва, технології, яка застосовується.

Наведені фактори змінюються в залежності від конкретних умов та впливають на організацію обліку, вибір об'єктів витрат і об'єктів калькулювання собівартості продукції.

Виділяють наступні організаційні передумови: рівень розвитку виробничого обліку і діяльності структурних підрозділів підприємства, прийнятий спосіб оперативного контролю за собівартістю, ступінь забезпеченості адміністрації, власників, засновників та акціонерів інформацією для прийняття рішень.

На організацію обліку виробничих витрат впливають різноманітні фактори, основними з яких є: види діяльності, характер виробництва і продукції, яка виробляється, структура управління підприємства, розміри підприємства, особливості технології та організації виробництва.

На організацію обліку витрат і калькулювання собівартості продукції істотно впливають ступінь спеціалізації підприємства і масовість випуску продукції. За цією ознакою виробництва поділяються на одиничні, серійні та масові.

Використовуються також інші класифікації витрат виробництва, зокрема: по відношенню до виробничого процесу витрати поділяються на основні та накладні, за способом віднесення на собівартість окремих об'єктів витрат розрізняють прямі і непрямі витрати, а за єдністю складу – одноелементні та комплексні витрати. По відношенню до обсягів виробництва витрати поділяються на постійні та змінні, за доцільністю їх здійснення – на продуктивні та непродуктивні. Витрати групуються за їх видами – за економічними елементами та за статтями калькуляції, і за календарним періодом – поточні та одноразові [4].

При плануванні й обліку повинна застосовуватися єдина номенклатура витрат на виробництво з однаковим змістом статей витрат, а також єдині принципи групування та розподілу витрат. Добре налагоджений, достовірний облік витрат на виробництво – важлива умова удосконалювання управління виробництвом.

Ціль обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції полягає в:

- своєчасному, повному і достовірному визначенні усіх фактичних витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, по елементах і статтях;
- численні фактичної собівартості окремих видів і всієї продукції шляхом групування та розподілу витрат виробництва по статтях, виробках і видах продукції;
- контролі за раціональним використанням матеріальних і трудових ресурсів, грошових та інших коштів у процесі виробництва продукції;
- боротьбі з безгосподарністю, втратами від браку і простоями;
- виявленні невикористаних резервів виробництва для зниження витрат на одиницю шляхом найсуворішого дотримання режиму економії [5].

При визначенні собівартості важливо дотримуватися загальних економічних принципів та законів, а також звертати увагу на досвід світових компаній по зменшенню собівартості. На сьогодні, ми вважаємо, одним з найбільш дієвих способів досягнення мети зі зменшення витрат є використання новітніх технологій, а саме ресурсоекономних та ресурсозберігаючих. Також не слід забувати про необхідність формування стратегії зниження витрат. Комплекс таких заходів дозволить виробляти конкурентоспроможну продукцію.

Висновки. Організація бухгалтерського обліку витрат базується на загальних принципах обліку та системному підході до розв'язання комплексу облікових завдань, спрямована на підвищення ефективності та оперативності обліково-економічної інформації з метою активізації її впливу на фінансово-господарську діяльність в умовах ринкових економічних відносин. На більшості підприємств побудова системи обліку, як функції управління не відповідає сформованій організаційній структурі підприємства та не забезпечує покладених на неї завдань накопичення, відображення та списання витрат на дослідження та розробки, тому дана проблема потребує пошуку шляхів зниження витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 3. – С. 102.
2. Методичні рекомендації по формуванню собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості: Наказ Державного комітету промислової політики від 09.07.2007 р. № 373.
3. Економіка підприємства : [навч. посіб.] / За ред. А. В. Шегди. – К. : Знання, 2005. – 431 с.
4. Іванов Ю. “Реформована” собівартість (калькулювання у промисловості) / Ю. Іванов, Є. Котляров // Бухгалтерія. – 2001. – № 20/1 (435). – С. 45-51.
5. Цимбалюк Л. Г. Формування та управління витратами виробництва / Л. Г. Цимбалюк, Н. П. Скригун, Л. І. Антошкіна. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 240 с.

УДК 339.564:631.145(477.72)

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Л. М. Вишенська, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблемні питання експортної діяльності Миколаївської області, а також обґрунтовано основні перспективи її подальшого розвитку.

Ключові слова: аналіз, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, експортний потенціал.

Постановка проблеми. Миколаївська область володіє значним експортним потенціалом, це високо розвинутий, індустріальний регіон, який визначається потужною, багатогалузевою промисловістю, яка має дуже важливе значення в структурі народногосподарського комплексу України. Актуальність розвитку експорту продукції аграрних підприємств Миколаївської області зростає в умовах глобалізації і міжнародної інтеграції, трансформації міжнародних економічних відносин і структури світової агропродовольчої системи. На сучасному етапі розвитку аграрних підприємств області більшість з них не в змозі повною мірою розкрити експортний потенціал, насамперед через неконкурентоспроможність вітчизняних товарів на закордонних ринках. Саме тому особливої актуальності набули проблеми пошуку науково обґрунтованих механізмів удосконалення експортної діяльності аграрного комплексу та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції в області.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми експортної діяльності досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені, такі, як

О. П. Гурченков, А. В. Ключник, О. В. Пирог, А. І. Зацепило та інші. Враховуючи надбання науковців, залишаються невирішеними ряд питань щодо експортного потенціалу області, які потребують особливої уваги та подальшого розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей експортної діяльності аграрних підприємств Миколаївської області, її сучасний аналіз та рекомендації щодо підвищення ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що Україна визнана у світі як держава із значним аграрним потенціалом, і тому вона не може ізолюватися від світової економіки, від взаємовигідної співпраці з іншими державами.

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) є однією з основних форм економічних відносин України з іноземними державами. Однією з форм здійснення ЗЕД є зовнішня торгівля. Вона відіграє важливу роль у підвищенні економічного добробуту держави, поліпшенню рівня життя населення і зміцненню положення держави на світовій арені.

Експортна операція є складовою частиною зовнішньої торгівлі та найважливішим джерелом одержання прибутку держави. Досягнення максимальної ефективності експортних операцій, а також максимізація прибутку можлива тільки з використанням знань і досвіду, накопичених протягом тривалого часу [1].

Основними країнами-партнерами в експорті товарів та наданні послуг для України є Російська Федерація, Єгипет, Саудівська Аравія, Туреччина, Іран, Ісламська Республіка, Туніс, Йорданія, в імпорті – Російська Федерація, Пакистан, Сирійська Арабська Республіка, Гвінея, Білорусь, Китай та Бразилія [4].

Реалії сьогодення України свідчать про те, що майже жоден сільськогосподарський товаровиробник не має можливості експортувати продукцію чи сировину самостійно. Оскільки це потребує великих затрат коштів та часу, великих обсягів експортованої продукції, знання світових ринків і

транспортних можливостей. Тому не буде перебільшенням відмітити те, що проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності Миколаївської області набувають на сучасному етапі виняткового значення.

Експортний потенціал України складається з потенціалу всіх областей. Їх можна поділити на групи. Миколаївська область, в свою чергу, належить до першої і основної групи регіонів, вона має високий стабільний експортний потенціал і виступає однією з основних експортерів України.

Для детальнішого розгляду напрямів покращення стану експортного потенціалу аграрних підприємств Миколаївської області доцільно розглянути стан експортних операцій даного регіону.

Загальний обсяг експорту товарів за січень-липень 2013 р. по Україні склав 35926695,8 тис.дол. США, з них на Миколаївську область припадає 1069517,1 тис.дол. США, що становить 3% загального обсягу [6].

Аграрні підприємства Миколаївської області співпрацюють близько із 120 країнами світу. На експорт з країнами СНД припадає 482557 тис.дол. США, що складає 45,1% від загального обсягу. Торгівля сільськогосподарською продукцією займає помітне місце у зовнішній торгівлі Миколаївської області. Протягом січня-липня 2013 її обсяг склав 445354,5 тис.дол. США, що складає 41,6% від загального обсягу експорту по регіоні. В структурі експорту сільськогосподарських товарів переважають зернові культури (42,8%) та олійні рослини (5,0%) [5].

В Миколаївській області сконцентрувалися всі потенційно привабливі умови для формування та розвитку експортного потенціалу:

- привабливе географічне положення регіону;
- могутнє багатогалузеве виробництво;
- розгалужена транспортна система;
- розвинене портове господарство, які обумовлюють її стратегічне значення для розвитку економіки України.

Миколаївщина має значні можливості для розвитку аграрного сектора, формування експортного потенціалу. Найактивніше в області експортно-

імпортні операції здійснюють підприємства м. Миколаїв, м. Вознесенська та Жовтневого району.

Україна, а також і Миколаївська область, була і залишається одним із експортерів продуктів харчування до країн, які мають менш сприятливі кліматичні умови для ведення сільського господарства. Проте необхідно, насамперед, забезпечити виробництво всіх видів сільськогосподарської продукції в обсягах, які повністю забезпечать внутрішні потреби країни в продовольстві та виключать економічно і соціально необґрунтований імпорт.

Основними аграрними підприємствами-експортерами Миколаївської області залишаються: ТОВ СП “Нібулон”, ТОВ “Сандора”, АТ “Радсад”, ТОВ “Агро-Торг”, ФГ “Владам”, АТ “Миколаївський глиноземний завод”, ЗАТ “Лакталіс-Миколаїв”, ВАТ “Баштанський сир завод” та інші.

Кращим прикладом підприємства Миколаївської області, яке займається експортом сільськогосподарської продукції є компанія “Нібулон”. Це велике підприємство, що функціонує вже 20 років, має величезний експортний потенціал, який включає в себе експорт таких культур, як: кукурудза, соняшник, пшениця, рапс, жито, сорго, ячмінь.

Продукція “Нібулон” експортується більш ніж в 25 країн світу, серед яких Італія, Іспанія, Португалія, Корея, Алжир, Малайзія, Лівія, Нідерланди, Сирія, Судан, Туніс, Турція, Ефіопія, Бельгія та інші.

Подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських товаровиробників Миколаївської області можливий за рахунок створення сприятливих організаційно-економічних умов в області, підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур, перегляд імпоротної політики в області та розробка системи захисту вітчизняного виробника [2].

Таким чином, до найважливіших чинників розвитку експортного потенціалу підприємств аграрного сектору Миколаївської області слід віднести наступне:

1. Загальне поліпшення ситуації в аграрному секторі економіки області як головного постачальника сировини шляхом використання таких переваг, як вигідне географічне розташування, сприятливі кліматичні умови, висока природна родючість ґрунтів й раціональне їх використання.

2. Запровадження інноваційних технологій для виробництва високоякісної продукції, конкурентоспроможної на зовнішніх ринках із відповідним підтвердженням її якості та безпечності для споживачів.

3. Створення в області великих аграрних організацій, які є дуже перспективними і поєднують у собі переваги всіх аспектів господарської діяльності, від виробництва і до експорту продукції іноземним партнером.

Також, важливим напрямом стимулювання експорту є:

- звільнення експортерів на певний період від сплати податків на поточну виручку від експортних операцій.

- податкові пільги (переведення коштів від експорту на спеціальні рахунки, які не оподатковуються);

- надання пільгових умов щодо амортизаційних відрахувань.

Для забезпечення ефективного функціонування на світовому ринку Україна, Миколаївська область і інші регіони повинні дбати, з одного боку, про збільшення експорту своєї продукції, а з іншого – про забезпечення повноцінного задоволення потреб власного населення у всіх необхідних йому товарах.

Висновки. Проблеми підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності Миколаївської області набувають на сучасному етапі виняткового значення. Протягом останніх років обсяги експортної діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області набувають тенденції до поступового збільшення. При цьому, найбільшу питому вагу у структурі експорту має продукція рослинництва, найбільша частка якої припадає на зернові культури.

Проаналізувавши зовнішньоекономічну діяльність Миколаївської області, можна стверджувати, що вона має стійкіший зовнішньоекономічний потенціал,

який треба зберігати та ефективно використовувати в майбутньому, що безперечно є вигідним не тільки для регіону, але й для країни в цілому. Тому, для того, щоб залучити нові підприємства у сферу зовнішньоекономічної діяльності, потрібні необхідні міри з боку державних та регіональних органів влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гурченков О. П. Напрямки прискорення адаптації агропромислового комплексу Миколаївської області до вимог світової організації торгівлі / О. П. Гурченков, О. С. Крюковська // Зб. наук. праць НУК. – Миколаїв : НУК. – 2008. – № 3 (420). – С. 162–165.
2. Ключник А. В. Сучасний стан та шляхи подальшого ефективного розвитку експортно-імпортних операцій підприємств аграрного сектора економіки Миколаївської області / А. В. Ключник // Економічний простір – 2009. – № 23/1. – С. 88-89.
3. Обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України [Електронний ресурс]. // Державна підтримка українського експорту, 2012р. – Режим доступу : http://ukrexport.gov.ua/ukr/vnishno_t_balans/ukr/7228.html.
4. Пирог О. В. Оцінка експортного потенціалу регіонів України / О. В. Пирог, А. І. Зацепило / Економічний простір. – 2009. – № 24. – С. 144-152.
5. Статистична інформація [Електронний ресурс]. // Офіційний сайт Державного комітету статистики України – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Статистична інформація [Електронний ресурс]. // Головне управління статистики у Миколаївській області – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 330.322-048.79(477)

ЗАНЕПАД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ В СЬОГОДЕННІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ

Ю. В. Висоцька, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуто причини та проблеми низької інвестиційної привабливості країни. Проаналізовано індекси інвестиційної привабливості, а також запропоновано завдання та заходи щодо вирішення цих проблем.

Ключові слова: Інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми. Інвестиційна діяльність – визначальний фактор економічного росту будь-якої країни. Тому питання її активізації є особливо актуальним. Світова історія доводить, що залучення ресурсів у формі інвестицій є дієвим засобом піднесення національної економіки. Від створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залежить подальший її соціально-економічний розвиток. Актуальним залишається питання залучення інвестицій в економіку України і поліпшення її інвестиційного клімату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Залученню інвестицій у підприємства та їх привабливості присвячено праці таких вчених-економістів: Л. Анчука, І. Бланка, А. Бутнярова, О. Гаврилюка, П. Гайдуцького, Л. Збразької, М. Дацишина, О. Козака, В. Комарова, В. Ланового.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інвестиційної привабливості України, аналіз існуючих проблем та перешкод для залучення інвестицій, а також розробка пропозицій щодо покращення інвестиційного клімату в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна є досить неоднорідною країною як з точки зору географічних умов, оскільки дозволяє запропонувати різноманітні “пакети” інвестиційних умов, якими можуть скористатись широке коло потенційних інвесторів. Однак однією з найголовніших серед існуючих деструктивних тенденцій є проблема гострої нестачі інвестиційних ресурсів у економіці України та відсутності сприятливих умов для їх нагромадження [1].

Світовий банк та Міжнародна фінансова корпорація склали рейтинги країн за своїм економічним розвитком, він має назву Doing Business-2013, в якому Україна в порівнянні з минулим роком піднялася на 15 пунктів – з 152-го місця на 137-е.

Коментуючи результати дослідження Doing Business-2013 один зі його співавторів в Вашингтоні Теа Тгумбіс відзначила, що в 2011-2012 рр. в Україні були імплементовані значущі реформи в трьох регуляторних сферах, що дозволило їй увійти до першої світової десятки економік, що найбільш активно реформуються.

Серед основних досягнень рейтингу, які відзначали його автори для України – поліпшенням позицій держави по критерію “оподаткування” на 18 пунктів, завдяки якому Україна змогла нарешті вийти з числа країн у рейтингу Doing Business-2013 з найбільшим податковим навантаженням.

Як наголошують автори Doing Business, хоча Україна і досягла певних результатів, “але 107 інших країн також імплементували загалом майже 200 реформ”. За даними опитування зазначимо наступне: “Це означає, що конкуренція стає все жорсткішою, – підкреслює пані Трамбік з команди укладачів рейтингу. Перед Україною залишається безліч викликів, бо країна залишається в останній чверті рейтингу по 6-ти з 10-ти індикаторів рейтингу DoingBusiness” [5].

Щодо індексу інвестиційної привабливості України, то у першому кварталі 2013 року залишився незмінним у порівнянні з показником кінця минулого року

– 2,12 бали з п'яти можливих. Про це свідчать дані дослідження привабливості бізнес-клімату України, проведеного Європейською бізнес-асоціацією (ЄБА).

Стан інвестиційного клімату на думку 155 топ-менеджерів членських компаній ЄБА залишається стабільно несприятливим.

Було проведено опитування, з яких 85% вважають, що жодних змін на краще не сталося, і це найбільший показник відсутності позитивних змін за всю історію вимірювання індексу.

“Індекс інвестиційної привабливості вже шостий квартал поспіль залишається на низькому рівні. Без нової програми від МВФ і успішного виконання всіх вимог, необхідних для підписання угоди про асоціацію з ЄС, індекс не зазнає змін на краще і в другому кварталі, на жаль”, – зазначив президент ЄБА, генеральний директор Dragon Capital Томаш Фіала [6].

Індекс інвестиційної привабливості України у другому кварталі поточного року виріс на 0,04 пункту до 2,16 пункту з п'яти можливих. Деяке поліпшення стало можливим завдяки зростанню позитивних очікувань щодо динаміки індексу в наступні три місяці. А найвищим показником інвестиційної привабливості, який фіксувала ЄБА є 3,39 у другому кварталі 2011 року [7].

Відновленню економічного зростання в Україні загрожує низька інвестиційна привабливість національної економіки. Інвестори не мають бажання вкладати кошти у нові потужності та розширювати діюче виробництво, а просто очікують зміни в суспільно-політичному житті України. Діюча система захисту прав власності в країні показала свою недієздатність та корумпованість.

Обсяги кредитування скоротилися в результаті зменшення попиту на кредити зі сторони реального сектору економіки, який переживає депресію, яка доповнюється неадекватним податковим тиском на бізнес і незаконним перерозподілом власності в середині країни.

Зниження обсягів кредитування та загалом інвестиційної привабливості України не забезпечить мінімально необхідний рівень капіталовкладень у національну економіку, що призведе до подальшого падіння ВВП та рівня життя населення [8].

Основними причинами невисокої інвестиційної привабливості регіонів України є:

- недостатня ємність внутрішнього ринку;
- високий податковий тиск на бізнес;
- нерозвинутість ринку цінних паперів, землі, нерухомості, інших ринкових інститутів і корпоративного сектору в цілому;
- низька конкурентоспроможність багатьох українських товарів на світових ринках, щоробить не вигідними вкладення в їх виробництво;
- недостатня інтегрованість у глобальну економіку;
- відсутність послідовної інвестиційної політики держави та відповідних механізмів її втілення на місцевому рівні;
- брак достовірної та оперативної інформації;
- інертність місцевої влади [2].

Беручи до уваги всі проблеми і перешкоди, необхідно зауважити, що іноземні інвестори при виборі об'єкта вкладення керуються двома основними умовами: отриманням прибутку та захищеністю вкладень. На даний момент в Україні жодна з цих умов не виконується повністю.

На сьогоднішній день в Україні можна виділити цілу низку проблем, що перешкоджають поліпшенню інвестиційного клімату України:

- відсутність сталої стратегії економічного і політичного розвитку;
- обмеженість державних підприємств в яких зацікавлені інвестори;
- незабезпечення усім суб'єктам економічних відносин рівних економічних прав і свобод у здійсненні фінансово-економічної діяльності;
- складність податкової системи та суттєве податкове навантаження;
- відсутність надійної інвестиційної історії [3].

Проаналізувавши розглянуті вище проблеми, необхідними завданнями державної політики слід назвати:

- вдосконалення нормативно-правових актів;
- побудова відповідних ринкових інститутів;
- реструктуризація банківської і страхової системи;

- відтворення фінансових ринків;
- введення в Україну фінансової звітності, як ефективної мови спілкування з іноземними інвесторами;
- посилення дисципліни виконання контрактів;
- проведення ефективної інвестиційної політики держави та вибір чіткої стратегії її розвитку.

Також, з огляду на викладене важливим є здійснення таких заходів:

- звуження напрямів інвестування і запровадження проектів із урахуванням існуючого інноваційного потенціалу;
- включення в інвестиційний процес державних і приватних ресурсів;
- залучення іноземних партнерів до запровадження інвестиційних проектів, пов'язаних із використанням інноваційного і промислового капіталу;
- створення нових організаційних форм інтеграції фінансового і промислового капіталу;
- розробка і запровадження регіональних програм інвестування [4].

Висновки. Отже, сьогодні привабливість інвестиційного середовища України експерти оцінюють досить стримано. Водночас є певні позитивні зрушення, проте негативні фактори для вкладення інвестицій явно переважають. Що стосується позитивних результатів, на які можна очікувати, при реалізації запропонованих заходів державою, то до них слід віднести забезпечення зайнятості та модернізацію робочих місць, залучення прямих іноземних інвестицій, нових знань і технологій, управлінського досвіду, активізацію науково-технічного обміну та прискорення соціально-економічного розвитку країни. Проте ще потрібно працювати, оскільки багато проблем залишаються не розв'язаними і потребують аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Попельнюхов Р. В. / Інвестиційна привабливість економіки України (інвестиційний клімат) // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 21. – С. 2.

2. Дрич А. Основні способи досягнення інвестиційної привабливості України / А. Дрич. – Вісник НБУ. – 2010, – № 4. – С. 40-46.
3. Бутняров А. Сприятливий інвестиційний клімат країни – запорука залучення іноземних інвестицій / А. Бутняров // Ринок цінних паперів України. – 2008. – № 3-4. – С. 31-39.
4. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій в економіку України // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 39-45.
5. Україна та рейтинги її інвестиційної привабливості: про що свідчать результати експертних та підприємницьких опитувань? (інформаційно-аналітичні матеріали). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.lfr.org.ua/analytics/613-2012-05-12-2.html>. — Назва з екрану.
6. Інвестиційна привабливість України – на незмінно низькому рівні, – дослідження. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zik.ua/ua/news/2013/04/04/402485>. – Назва з екрану.
7. За інвестиційною привабливістю України сьомий квартал поспіль отримала “двійку”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~1/2013/07/16/30549>. – Назва з екрану.
8. У 2013 році інвестиційна привабливість України рухнула до 4-річного мінімуму. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-ekonomist.com/2088-u-2013-roc-nvesticyna-privablivst-ukray>. – Назва з екрану.

УДК 657(73)(477)

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ В США ТА УКРАЇНІ

Л. С. Криклива, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості обліку виробничих запасів на підприємствах США та України, їх класифікація та методи оцінки при їх вибутті.

Ключові слова: виробничі запаси, резерв, управління, матеріальні ресурси.

Постановка проблеми. Проблема управління виробничими запасами на підприємствах, як вітчизняних так і зарубіжних товаровиробників, постала досить давно і гостро. Досі залишилися невирішеними питання, що виникли в умовах нестійкого ринкового попиту і пов'язані з необхідністю обґрунтування нестабільного рівня запасів, створення запасів за стадіями виробничого циклу, визначення розміру та обґрунтування їх потреби, виявлення впливу попиту продукції на структуру, склад і ефективність використання оборотних коштів в умовах несталого постачання матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління запасами присвятили свої дослідження такі вітчизняні науковці, практики та економісти: Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька, О. М. Горбачов, С. Цимбалкж, І. Бондар, О. Карпенко, В. Юрченко, та зарубіжні: Д. Шрайбфедер, Б. Нідлз, Х. Андерсон та Д. Колдуел.

Постановка завдання. Мета статті полягає у порівнянні обліку запасів, у дослідженні проблем та перспектив управління запасами на підприємствах США та України, для забезпечення їх ефективного функціонування за сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запаси є найбільш значною частиною активів підприємства. Вони займають домінуючу позицію у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, їх облік і оцінка впливає на результати господарської діяльності підприємства та на розкриття інформації про його фінансовий стан [3].

Визначення терміну “запаси” в різних країнах відрізняється. Якщо в Україні запаси є це активи, які: утримуються для продажу за умов звичайної господарської діяльності; знаходяться в процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг, то в США запаси - це активи, призначені для продажу протягом одного звичайного ділового циклу, або використання протягом одного виробничого циклу [4].

Згідно МСБО 2 “Запаси” під запасами розуміють активи, призначені для використання в ході звичайної господарської діяльності в процесі виробництва, для продажу, чи у формі матеріалів для споживання при наданні послуг. За кордоном, на торговельних підприємствах, де придбані товари, які не підлягають обробці перед реалізацією, практично всі запаси є товарними. Порівнюючи термін “запаси”, наведений в МСБО 2 та П (С) БО 9, можна стверджувати, що термін “запаси” за міжнародними та вітчизняними стандартами має аналогічний зміст. Запаси підприємства у різних країнах об'єднуються в окремі групи [4].

Слід відмітити, що українська практика та положення нормативних документів щодо класифікації запасів, на перший погляд, аналогічні закордонним. Однак, відмінність системи обліку та надання звітності по запасах у вітчизняній системі обліку і звітності полягає в тому, що в деяких країнах під запасами розуміють лише запаси сировини та матеріалів у виробничих підприємствах та запаси товарів в організаціях, або лише МШП та сировину і матеріали.

У США, як і в більшості країн, запаси оцінюються за фактичними витратами на їх придбання на момент отримання або використання запасів у процесі виробництва. Оцінка вимірюється чистою сумою грошових платежів,

здійснених в минулому або майбутньому при придбанні товарів або ресурсів. Якщо платежі будуть здійснені у майбутньому, то їх суму слід дисконтувати.

Витрати на доставку запасів (якщо за умовами договору їх не несе покупець) можуть включатись або не включатись до собівартості товарно-матеріальних запасів, їх відображають окремим рядком. До вартості матеріальних запасів також не включаються загальнопромислові, адміністративні витрати та витрати на їх збут.

Весь цикл запасів – від моменту закупки сировини до їх реалізації у вигляді готової продукції – відображається в системі МСБО США наступним чином (табл.1) [3].

Таблиця 1

Облік руху запасів відповідно до МСБО у США

Етапи руху запасів	Кореспонденція рахунків
Придбання	Вартість придбаних за готівку чи в кредит запасів відображається по дебету рахунків окремих видів запасів чи по дебету рахунку закупок. При цьому облік готівки чи кредиторської заборгованості кредитується на суму вартості придбаних запасів
Витрачання у виробничих цілях	В міру використання запасів в процесі виробництва їх вартість переноситься з рахунків запасів у незавершеному виробництві: рахунки окремих видів запасів кредитуються, а рахунок незавершеного виробництва дебетується
Використання у виробництві	До вартості незавершеного виробництва входить крім вартості сировини, вартість витрат на робочу силу і накладні витрати. На вартість цих витрат кредитується рахунок готівки
Виготовлення готової продукції	По мірі завершення переробки сировини на готову продукцію вартість незавершеного виробництва переноситься на вартість готової продукції: сума перенесення вартості відображається по кредиту рахунку незавершеного виробництва і дебету рахунку готової продукції
Продаж готової продукції	При продажу запасів готової продукції їх вартість переноситься з рахунку запасів готової продукції на рахунок витрат на реалізовану продукцію

Джерело: розроблено автором

Система МСБО США не радить включати до собівартості запасів витрати, які не будуть відшкодовані покупцями. До собівартості слід включати тільки ті види витрат, які покупець вважає складовими вартості товару на момент його

придбання. Одна лише наявність витрат не є підставою для їх включення до вартості запасів [1].

В Україні, згідно з П(С)БО 9, запаси при їх надходженні на підприємство оцінюються за собівартістю, яка сплачується згідно з договором постачальнику (продавцю), за вирахуванням суми ввізного мита, непрямих податків, витрат на заготівлю, навантажувально-розвантажувальних робіт, транспортування запасів та інших витрат, пов'язаних із придбанням запасів та доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях. До витрат, які не включаються до первісної вартості запасів, належать: понаднормові витрати, недостачі запасів, витрати на збут, відсотки за використання кредитів, адміністративні та інші подібні витрати [2].

Облікова практика західних компаній базується на припущенні, що надходження і продаж (відпуск у виробництво) запасів трактуються як потік вартостей, а не як потік фізичних одиниць. Існує декілька загальноприйнятих методів оцінки кінцевих запасів і відповідно величини, яка списується на собівартість реалізованої продукції (табл. 2).

Таблиця 2

Методи оцінки запасів при їх вибутті в Україні та США

з/п	Країна	Методи оцінки запасів				
		ФІФО	ЛІФО	Середньозваже ної собівартості	Чистої вартості реалізації	Інші
10	США	+	+	+	-	Роздрібний метод
11	Україна	+		+	-	Метод ідентифікованої собівартості, ціни продажу

Дані таблиці 1.2. свідчать про те, що спільними методами для оцінки запасів при їх вибутті в США та Україні є методи ФІФО та середньозваженої собівартості.

Метод Fifo широко відомий і розповсюджений у міжнародній практиці.

Він базується на припущенні, що запаси реалізуються у тій послідовності, що й набуваються: придбані першими, першими і продаються.

При використанні методу Fifo у Звіті про прибутки та збитки собівартість реалізованих товарів відображає вартість початкових залишків і перших надходжень; тобто перебуває під впливом Цін, що склалися на початок періоду. Тому собівартість реалізованих товарів, вказана у Звіті про прибутки та збитки на підставі методу Fifo, може не відповідати собівартості товарів, що знаходяться у компанії для продажу.

За методом середньозваженої собівартості при різних цінах на запаси визначається середня ціна, за якою потім списується собівартість запасів. Так, оцінка за середньозваженою собівартістю проводиться щодо кожної одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця й вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів. Даний метод особливо популярний у бухгалтерській вітчизняній практиці.

Висновки. Провівши ряд заходів спрямованих на порівняння характеристики обліку запасів в США та на Україні, можна зазначити, що термін “запаси”, умови визнання запасів і основні поняття, пов'язані з ними, є тотожними. Слід відмітити, що в США запаси об'єднуються в дві групи: МШП та тварини на вирощуванні і відгодівлі, а в Україні, крім цих, існує ще шість груп, які наведені на рисунку 1. Також існують і інші відмінності в обліку запасів, такі як наступні: запаси при їх надходженні на підприємство, в Україні, оцінюються за справедливою вартістю, а в США за фактичними витратами; при вибутті в США оцінюються за чотирма методами (ФІФО, ШФО, середньозваженої собівартості та роздрібним), а в Україні за п'ятьма (ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу). Покладена в основу зарубіжного обліку і перенесена на вітчизняну практику спрощена модель оцінки запасів не дає змогу ефективно управляти ними, а тому потребує аналізу з метою підвищення ефективності управління запасами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. МСБО 2 “Запаси” (переглянутий у 1993 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року № 246. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
3. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерським облік у зарубіжних країнах. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. - Житомир; ПП “Рута”, 2002. - 544 с.
4. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах : [навч. посіб. для студентів ВНЗ. – К. : НІМЦ “Укркоопосвіта”, 1998. – 226 с.

УДК 657.471

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

І. В. Шевченко, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто поняття методів обліку і управління витратами на підприємствах. Досліджено особливості, переваги і недоліки кожного методу. Зазначено доцільність використання того, чи іншого методу на різних підприємствах.

Ключові слова: методи обліку витрат, “стандарт-кост”, метод нормативного розподілу постійних витрат, “директ-костинг”, ЛТ, АВС-метод, “таргет-костинг” та “кайдзен-костинг”.

Постановка проблеми. Сьогодні важливим є питання ефективності діяльності підприємства та максимізації його прибутку. Тому важливого

значення набуває процес управління витратами на виробництво, контроль за ними та їх обґрунтований розподіл.

Розглядаючи питання конкурентоспроможності підприємств, варто зазначити, що важливим аспектом її підвищення є зниження або оптимізація собівартості продукції. Це можливо лише за правильно обраного методу обліку витрат і управління витратами, що залежить від багатьох аспектів діяльності підприємства, його організаційної та функціональної структури, виду діяльності, технології виробництва тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління витратами виробництва було і залишається актуальним, тому багато вчених досліджують це питання. Серед них Дерій В. А. [1], Палка І. М. [2], Оніщенко О. А. [3], Степанова Т. О. [5], Стегний А. І. [5], Півнюк О. [6] та інші. В своїх статтях вчені розглядають методи обліку та управління витрат, їх переваги і недоліки, сутність кожного методу і призначення для певного типу підприємств.

Постановка завдання. Метою даної статті є виявлення особливостей, переваг і недоліків методів обліку і управління витратами виробництва продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожній країні притаманна своя індивідуальна історія, культура, політична система, менталітет та свої цінності. Так всі країни мають свою індивідуальну систему обліку та форми подання звітності. Існує єдиний облік, але національні особливості кожної країни визначають різні підходи до його побудови.

В загальній системі бухгалтерського обліку важливим є облік витрат на виробництво, забезпечує відображення операцій, пов'язаних з виробництвом продукції за допомогою їх вимірювання, реєстрації, групування і аналізу в розрізах, що формують собівартість продукції. Даний облік здійснюється з метою визначення витрат за окремими об'єктами, процес визначення собівартості за якими називають калькулюванням.

Іноземними науковцями, в процесі досліджень обліку витрат та калькулювання собівартості, були висунуті та впроваджені методи управління

витратами, найбільш розповсюджені з яких: “стандарт-кост”, метод нормативного розподілу постійних витрат, директ-костинг, ЛТ, ABC-метод, таргет-костинг та кайдзен-костинг [1].

Найвідомішим методом серед перерахованих є “стандарт-кост”, що був започаткований у США Ф. Тейлом, який обґрунтував метод нормативного визначення затрат. У 1911 році Дж. Чартер Гаррісон розробив і впровадив діючу систему “стандарт-костинг”. Вона і стала прототипом нормативного методу [2]. Досвід цієї країни запозичили багато країн світу. Так, в Японії, що перейняла цей метод, в період Другої світової війни використовували нормативні принципи калькулювання, а саме підсумовували стандартні витрати контролю за кошторисами та порівнювали показники виробництва.

Основна ідея цього методу – розробка норм для підприємства, а найголовнішим – є визначення ще до початку виробництва стандартних витрат і здійснення контролю за дотриманням цих витрат зі сторони відповідальних осіб. Особливістю цього методу є те, що відхилення в бухгалтерських записах відображаються на спеціальних рахунках, а отже, перед відповідальними особами стоїть питання не документування, а не допускати і своєчасно усувати відхилень, що виникають.

Варто зазначити недоліки цього методу. Вони полягає в тому, що постійні і змінні витрати не відокремлюються, що в результаті призводить до проведення додаткових розрахунків, та в тому, що сучасні складні економічні умови впливають на коливання собівартості продукції.

Сьогодні європейські підприємства часто застосовують метод нормативного розподілу постійних витрат. Застосовуючи даний метод, визначають нормативну собівартість одиниці продукції, що незалежно від його фактичного значення відповідає нормальному рівню діяльності [3]. Недоліками методу є те, що важко встановити нормативний обсяг виробництва та визначення собівартості є суб'єктивним, що приводить до стабільної собівартості.

Так, у США у 1936 році була розроблена система директ-костинг Д.Харрісом. Сьогодні вона застосовується в двох варіантах: простому і

розвинутому. В даному методі до уваги беруться тільки прямі змінні витрати, а решта витрат списуються на фінансовий результат. Оперативність отримання даних за короткостроковий період є беззаперечною перевагою цього методу.

Цей метод передбачає обмеження собівартості продукції лише змінними витратами, що спрощує нормування, планування, облік і контроль статей затрат. Складність ведення обліку і управління полягає в деяких затратах, що є напівзмінними. Перевагами є поділ витрат на постійні і змінні (а також напівзмінні), встановлення взаємозв'язку між затратами та обсягами виробництва, можливість простеження сукупність кожного продукту, що виробляється, чітке визначення результатів внутрішнього госпрозрахунку і оцінки діяльності керівників структурних підрозділів, ефективність їх роботи, раціональності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, оперативний розрахунок валового прибутку, що приносить кожен вид продукції, виявлення рівня завантаження виробничих потужностей, що забезпечує беззбиткове виготовлення продукції.

Процес постачання, організації складського господарства та виробництва впливають на витрати підприємства, що сприяє утворенню системи “точно в зазначений термін” (ЛТ), створеної в Японії в середині 1970-х рр. як альтернативу виробництву продукції великими партіями. Метод дає змогу значно знизити рівень запасів товарно-матеріальних цінностей і зменшити непродуктивні витрати (випуск зайвої продукції, простої робітників й обладнання в роботі, використанням додаткових площ складських приміщень, дефекти виробів). У зв'язку з тим, що запаси надходять до моменту їхнього використання у виробничому процесі, відповідна частина непрямих витрат стає прямими.

Диференційований метод або метод обліку витрат за видами діяльності (АВС-метод) виник у США в 1960-х рр. і полягає в здійсненні обліку за видами діяльності (роботами (функціями)) на рівнях: одиниці продукції, партії виробів, виду продукції та підприємства загалом. Найбільш ефективно застосовувати дану систему на підприємствах з великими непрямими накладними витратами.

Затрати перших трьох рівнів, відносяться безпосередньо на продукцію, а загальногосподарські витрати розподіляються за спеціальним алгоритмом. Індекс розподілу витрат (кост-драйвер) застосовується в даному методі за окремими операціями, де вартість витрачених на них ресурсів не можливо точно визначити, і показує кількість витрачених ресурсів в розрахунку на обсяг випущеної продукції.

Деякі дослідники вважають за доцільне цей метод називати методом обліку витрат і калькуляції продукції за типами робочих операцій (ТРО-метод), а не за видами діяльності. Але ми вважаємо, що існуюча назва не тільки підходить під економічну сутність цієї системи, а й є практичною.

Розглянувши метод таргет-костинг визначимо, що він передбачає управління витратами за цільовою собівартістю, вирішує завдання модифікації методології обліку витрат і калькулювання собівартості нових (інноваційних) продуктів. Ідея цього методу японські менеджери виразили в вигляді: Собівартість + Прибуток = Ціна, яка в новій концепції трансформувалась у рівняння: Ціна - Прибуток = Собівартість [4].

Даний метод є інструментом контролю та економії витрат, а також передбачає розрахунок собівартості виробу, виходячи з попередньо встановленої ціни реалізації. Перевагами системи є максимальне наближення до цільової собівартості, нові та нестандартні рішення в ситуаціях, що потребують інноваційного мислення, стримує застосування більш дорогої технології або матеріалів, орієнтуючись на цільову собівартість [4].

Також для досягнення цільової собівартості застосовується метод кайзен-костинг, який ідейно схожий з таргет-костингом, але відрізняється від нього постійним вдосконаленням якості процесів на всьому підприємстві. Дана система передбачає наявність окремих працівників, зайнятих технічним й організаційним вдосконаленням бізнес-процесів підприємства [4].

Основна перевага “кайзен-костингу” в забезпеченні зменшення витрат й утримання їх на оптимальному рівні, а недолік – необхідність мотивації працівників і корпоративної культури.

Таким чином, витрати – є важливою категорією економічної діяльності підприємства, як і калькулювання собівартості. Прибутковість підприємства залежить від величини витрат, а отже, важливу роль в діяльності підприємства займають ефективне управління витратами та їх правильний розподіл. Будь-яке підприємство має вести такий облік витрат, за яким буде чітко відображено повну інформацію витрат на виготовлення продукції.

Висновок. Проаналізувавши сім методів обліку і управління витрат та калькулювання собівартості, які можна застосовувати на вітчизняних підприємствах, визначили їх особливості, переваги та недоліки.

Варто зазначити, що кожен з досліджуваних методів обліку та управління витратами застосовуються в США, Канаді та інших розвинутих країнах Західної Європи. Кожен з існуючих методів є актуальним, використовується на підприємствах та вдосконалюється в процесі їх застосування. Кожен з наведених методів забезпечує інформацією про витрати та планування собівартості, тим самим допомагаючи прослідкувати причинно-наслідкові залежності на підприємстві для прийняття ефективних управлінських рішень.

Для ефективної діяльності на підприємстві має бути обрана така система обліку, яка характерна саме для даного підприємства. Цей вибір обумовлює розмір підприємства, його спеціалізація, вид діяльності, організації і технології, організаційна структура, методи контролю тощо.

Перспективним напрямком подальших досліджень є аналіз впровадження та застосування цих методів на вітчизняних підприємствах, а також розробка на основі власних систем управління та обліку витратами, механізм зниження собівартості та вдосконалення механізму отримання повної інформації про витрати на виготовлення продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дерій В. А. Запозичені (зарубіжні) методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та їхнє використання в Україні / В. А. Дерій // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол.: Г. Л. Башнянин, В. В. Апопій, О. Д. Вовчак та ін.]. – Львів:

Вид-во Львівської комерційної академії, 2010. - Вип. 33. - 260 с. - (Серія економічна). – С. 84-91.

2. Палка І. М. Особливості управління витратами на підприємствах: вітчизняний та закордонний досвід / І. М. Палка // Економічний простір. - 2012. – № 67. – С. 246-269.

3. Оніщенко О. А. Облік та управління витратами: міжнародний досвід / О. А. Оніщенко // Управління розвитком. – 2012. – № 18. – С. 156-158.

4. Давидович І. Є. Контролінг : [навч. посіб.] / І. Є. Давидович. – К. : ЦУЛ, 2008. – 552 с.

5. Степанова Т. О. Переваги і недоліки методів управління витратами / Т. О. Степанова, А. І. Стегний // Вісник Макіївського економіко-гуманітарного інституту. – Макіївка.: МЕТІ, 2012. – № 12 (25). – 119 с.

6. Півнюк О. Міжнародний досвід обліку витрат на підприємстві у сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / О. Півнюк. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ecan/2010_6/pdf7pivnyuk.pdf

УДК 339.92(477)

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Г. І. Горбатюк, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано зовнішньоекономічні зв'язки та стан розвитку цих відносин.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішньоекономічна діяльність.

Актуальність проблеми. Виходячи з економічної доцільності, держава планує свою зовнішньоекономічну діяльність, яка відіграє важливу роль у розвитку економіки будь-якої країни та України зокрема. Вона створює умови

для економії витрат в економіці або в окремих її галузях. Плани зовнішньоекономічної діяльності націлюють на встановлення й розвиток взаємовигідних зв'язків з країнами світу. Вони мають всебічно враховувати переваги, які випливають з міжнародного розподілу праці в інтересах розвитку економіки, технічного прогресу та підвищення рівня життя народу.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дана тема простежується у роботах таких вчених як: О. Гаврілкжа, В. Гейца, Б. Губського, М. Дудченка, Б. Луціва, Ю. Макогона, В. Новицького, І. Школи, О. Шниркова та інших.

Метою роботи є аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності, а в тому числі стан експорту та імпорту України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна прагне активно розвивати взаємовигідні партнерські стосунки з іншими країнами, щоб інтегруватись у світове господарство та зайняти чинне місце у міжнародному поділі праці. Одним з основних завдань зовнішньоекономічної діяльності країни є входження у глобальні та регіональні валютно-фінансові й торговельно-економічні організації. Україна стала членом Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Світової організації торгівлі (СОТ).

До універсальних факторів, що впливають на кількість та якість державної зовнішньоекономічної політики можна віднести [1]:

- Інтеграційні процеси в ЄС;
- Світова фінансово-економічна криза;
- Інформаційно-технологічна революція, розвиток транспорту та зв'язку, що призводить до подолання кордонів та загострення енергетичної та продовольчої проблеми;
- Загострення екологічної проблеми;
- Зміцнення взаємозалежності національно-економічних систем та національної політики окремих держав;

- Поглиблення диференціації в рівнях доходів між індустріальними розвинутими країнами та країнами, що розвиваються;
- Активізація процесів конвергенції, що базуються на універсальних економічних, культурних, моральних, правових, гуманітарних ціннісних орієнтаціях, визнаних світовим товариством кінця ХХ ст.;
- Нераціональна господарська діяльність і виснаження природних ресурсів як наслідок суцільної комерціалізації суспільного життя;
- Лібералізація світової торгівлі та введення у зв'язку з цим політики обмежень, пов'язаних з правовими вимогами;
- Високий рівень зовнішньої заборгованості та фінансова залежність країн;
- Економічні блокади і санкції, непередбачені рішенням ООН, що вживаються розвинутими країнами, в тому числі США та Великою Британією;
- Відсутність доступу країн, що розвиваються, до новітніх технологій і свободи вибору економічної політики;

Підприємства України співпрацюють з партнерами із 125 країн світу. Основу експорту визначили продукти рослинного походження; продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості; механічне та електротехнічне обладнання. В обласному імпорті переважали мінеральні продукти; механічне та електротехнічне обладнання; недорогочінні метали та вироби з них; засоби наземного транспорту, літальні апарати та плавучі засоби.

За інформацією Держстату обсяг експорту товарів за січень-серпень 2013 року 41127637,2 тис.грн, а імпорту – 48524216,01 тис.грн [2]. Серед найбільших країн-партнерів експорт товарів збільшився до Китаю та Італії. За перше півріччя 2013 року експорт товарів у ЄС становив 8 343 млн дол і зріс порівняно з першим півріччям 2012 року на 2,6%, імпорт – відповідно 12 248,6 млн дол та зменшився на 1,7%. За даними Комісії США з міжнародної торгівлі за I півріччя 2013 року загальний товарообіг між США та Україною впав на 9,7% (або на 162,3 млн. дол.) у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і склав 1508,9 млн. дол.

Зменшення американського імпорту до України пов'язане зі скороченням обсягів поставок по основним товарним групам-лідерам, які разом складають 66% від усього імпорту американської продукції, зокрема:

- товарна група № 27 (енергетичні матеріали; нафта та продукти її перегонки) - зменшення поставок на 108,6 млн. дол.

- товарна група № 84 (ядерні реактори; бойлерні машини; машинне устаткування та механічне обладнання) - зменшення поставок на 55 млн. дол. (20% у загальній структурі імпорту),

- товарна група № 87 (засоби наземного транспорту, крім залізничного рухомого складу і трамваїв) - зменшення поставок на 38,4 млн. дол. (14% у загальній структурі імпорту),

- товарна група № 88 (аеронавігаційні або космічні апарати; їх частини)

Основу товарної структури імпортних операцій України у 2013 року становили:

- паливно-енергетичні матеріали – 29% від загального імпорту України;
- машини, устаткування, обладнання, транспортні засоби – 24%;
- продукція хімічної промисловості – 16%;
- продовольчі товари, с/г продукція – 12%;
- метали та вироби з них – 6%;

Основу товарної структури експортних операцій України становили:

- продовольчі товари, с/г продукція – 28 %;
- метали і вироби з них – 27%;
- машини, устаткування, обладнання, транспортні засоби – 16%;
- продукція хімічної промисловості – 10%;
- мінеральні продукти – 6%;
- паливно-енергетичні матеріали – 6%.

Головними шляхами збільшення обсягів та підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності мають стати залучення іноземних інвесторів та інвестицій, сприяння технічному і технологічному переоснащенню потужностей

для виробництва експортної продукції, закріплення на традиційних та освоєння нових ринків збуту, активізація міжрегіонального співробітництва [3].

Для того, щоб фактори світового ринку позитивно запрацювали в Україні, внутрішній ринок та АПК мають бути адаптованими до системи СОТ. Між оцінками щодо доцільності перебування України в СОТ або здійснення при цьому окремих заходів і між взятими зобов'язаннями щодо поступок у зовнішньоекономічній діяльності.

Для досягнення цих цілей необхідно удосконалювати державне регулювання ЗЕД безпосередньо в Україні. Основні цілі державного регулювання ЗЕД повинні полягати у створенні сприятливих умов для укріплення позицій на світовому ринку продовольства з гарантуванням продовольчої безпеки країни, що можливо за умови формування та реалізації комплексної системи дій щодо розвитку та підвищення ефективності експорту та поліпшення механізмів регулювання імпорту.

Висновки. Подальший розвиток економіки України повинен бути пов'язаним з тією економічною стратегією, яка орієнтована на розвиток зовнішньоекономічної діяльності, експортно орієнтованих галузей та підприємств, підвищення конкурентноздатності продукції вітчизняних виробників. Щоб зайняти гідне місце в міжнародному поділі праці, слід посилити експортну спрямованість зовнішньоекономічної діяльності, використовувати професійні кадри в міжнародному бізнесі, ефективно керувати міжнародною економічною діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мірошніченко І. В. Напрями активізації і перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності в АПК України / І. В. Мірошніченко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 3 (45). – С. 76 -80.

2. “Мінус” зовнішньої торгівлі скоротився на третину. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dt.ua/ECONOMICS/>

3. Офіційний портал органів виконавчої влади. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>

УДК 631.162(477.73):657

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ

О. В. Бузник, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості виникнення та функціонування підприємств із залученням іноземного капіталу. Розглянуто особливості створення даних підприємств на основі спільного підприємства.

Ключові слова: іноземний капітал, фінансові інвестиції, підприємство з іноземними інвестиціями, спільне підприємство.

Актуальність. На сьогоднішній день питання створення підприємств із залученням іноземного капіталу стає дедалі популярнішим. Адже багато підприємств України перебуває кризу, дане забезпечення допомагає при об'єднанні мобілізувати ресурси, для можливості виходу на ринок конкурентоспроможним підприємством. На даному етапі розвитку національної економіки такий вид, як спільне підприємництво відображає оптимальний варіант найефективнішого вкладення капіталу в певні галузі економіки, окупність якого не перевищує розмірів, світовими товарними ринками. Доцільність цього процесу обумовлена тим, що спільне підприємництво й іноземні інвестиції сприяють формуванню власної ринкової інфраструктури України, а додатково залучені інвестиції сприяють виходу окремих підприємств і господарства країни в цілому з кризового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням проблем розвитку підприємств з іноземним капіталом приділяли увагу такі науковці, як О. І. Пестрецова, Ю. Авраменко, С. Г. Бабенко, Б. Д. Гаврилишин,

И. Т. Балабанов, О. А. Устенко, Н. І. Гнатюк, А. С. Гальчинський, В. Г. Булавкота та інші, але на нинішньому етапі розвитку дане питання потребує подальшого розгляду.

Постановка завдання. Метою дослідження даного питання є з'ясування особливостей діяльності підприємств з іноземним капіталом, на основі спільних підприємств.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день, дедалі більше підприємств створюються на основі іноземного капіталу, адже нинішнє реформування економіки не залишає наступного вибору для суб'єктів господарювання. На сучасному етапі розвитку формування іноземних інвестицій на підприємстві, можна розглядати в контексті двох основних напрямків. Першим виступає формування на основі розширення та поглиблення зміст класичних теорій, обґрунтування сучасних поглядів та нових тверджень. Другий, виступає допоміжним напрямом першому, адже суть даного напрямку полягає у вивченні та виявленні закономірностей за допомогою математичних методів, аналітичних та синтетичних підходів. Раціональне згрупування даних методів допомагає створити більш ефективну управлінську діяльність підприємств, а також правильне управління інвестиційною діяльністю.

Підприємства з іноземними інвестиціями – це підприємства, організації, у статутному фонді яких частка іноземних інвестицій складає не менше 10%. Поняття “підприємство з іноземними інвестиціями”, відповідно з діючим законодавством України, ототожнюється з поняттям “спільне підприємство”. Проте підприємство з іноземними інвестиціями може розглядатися і не як спільне підприємство. Це поняття (підприємство з іноземними інвестиціями) застосовується у законодавстві України тоді, коли йдеться про підприємство де іноземний капітал складає 100% його статутного фонду [1].

В Україні в умовах незалежності набула поширення така форма спільного підприємництва з іноземним капіталом, як спільне підприємство. Спільне підприємство (СП) – це одна з форм міжнародного співробітництва, яка є юридично закріпленою угодою між суб'єктами господарювання різних країн про

створення самостійної організаційної одиниці, у межах якої партнери домовляються про часткове об'єднання всіх видів ресурсів, спільне виконання певних видів діяльності та пропорційний розподіл прибутку і ризику [2].

На сьогодні створення спільних підприємств може бути зумовлене доцільністю багатьох факторів. У більшості випадків, це відбувається саме із необхідністю залучення великих інвестицій для провадження певних проектів, мобілізація яких не під силу країні. Також однією з причин створення спільних підприємств може стати той фактор, що декілька країн зацікавлені у спільній виробничій діяльності, спільних інвестиціях для впровадження своєї діяльності.

Спільні підприємства можуть утворюватись у третій країні декількома іноземними компаніями. Метою цієї стратегії є проникнення компаній на нові ринки з меншими витратами і ризиком, ніж у разі застосування інших інвестиційних методів. Головними мотивами використання спільних підприємств як стратегії входження до світового ринку є:

- зниження капітальних витрат та зниження ризику при створенні нових потужностей;
- придбання джерел сировини або нової виробничої бази;
- розширення діючих виробничих потужностей;
- реалізація переваг нижчої вартості чинників виробництва;
- можливість уникнення циклічності або сезонності при нестабільності виробництва;
- пристосування до процесу скорочення життєвого циклу продукції;
- підвищення ефективності існуючого маркетингу;
- придбання нових каналів торгівлі;
- можливість проникнення на конкретний географічний ринок;
- вивчення потреб;
- набуття управлінського досвіду на нових ринках;
- пристосування до країни, що приймає [3].

Відповідно до чинного законодавства України спільне підприємство може бути створене:

- шляхом його заснування;
- у результаті придбання іноземним інвестором частки участі (паю акцій) у діючому підприємстві без іноземної інвестиції;
- у результаті придбання юридичною чи фізичною особою України частки участі у підприємстві зі 100-відсотковою іноземною інвестицією [4].

Процес створення СП на території України включає ряд послідовних етапів:

- 1) розробка позицій українського партнера з питань створення СП;
- 2) пошук і вибір іноземного партнера;
- 3) підготовка і підписання партнерами протоколу про наміри;
- 4) розробка техніко-економічного обґрунтування і його узгодження партнерами;
- 5) підготовка установчих документів на базі техніко-економічного обґрунтування;
- 6) реєстрація СП.

Пропозиція про створення СП на території України розробляється потенціальним засновником, який готує пакет документів:

- установчий договір про створення СП;
- статут спільного підприємства;
- техніко-економічне обґрунтування СП [5].

При даному виді підприємництва, слід звернути увагу на ряд проблем які виникають у процесі аналізу джерел формування фінансових ресурсів. Адже, саме на основі використання фінансових ресурсів будуються економічні методи стимулювання праці, відбувається розширене відтворення на спільних підприємствах. Фінансові ресурси на таких підприємствах, як правило, розглядаються за такими ознаками:

- по-перше, це фонди грошових коштів акумуляційного характеру, які виникають і формуються в результаті виробництва та діяльності спільного підприємства;

— по-друге, вони виникають у результаті реалізації товарів, робіт чи послуг, тобто це ті доходи, які мають матеріальне покриття;

— по-третє, джерелами їх формування є внески співзасновників, амортизація, прибуток, надходження від продажу цінних паперів, а також інші надходження.

До формування фінансових ресурсів СП можуть залучатися і позичені кошти – кредити банків, кредиторська заборгованість.

Важливе значення для функціонування СП має страхування ризиків. Страхування економічних ризиків здійснюється самостійно обраними СП страховими компаніями (державними, акціонерними, іноземними, змішаними). Страхові премії виплачуються з валового прибутку СП. Спільне підприємство зобов'язане оперативно інформувати страхову компанію про всі суттєві зміни в об'єктах страхування, розмірах страхових сум та ступені ризику. Зазначені дані є підставою для перегляду умов страхування та збільшення страхових премій; договір страхування в частині зобов'язань страхової компанії втрачає силу.

Висновки. На основі проведених досліджень, ми можемо зробити висновок, що створення підприємств із залученням іноземних інвестицій на сьогодні стає дедалі розповсюдженішим. Найбільш поширеною формою функціонування іноземного капіталу на території України як одна із форм господарювання за нових умов, що дає змогу залучити іноземний капітал в економіку, є спільні підприємства. У міжнародній економічній теорії спільні підприємства виділяють як один із найбільш розвинутих видів спільної підприємницької діяльності, характерними особливостями якого є: наявність згоди про довготермінові цілі співробітництва; об'єднання сторонами активів; оцінка об'єднаних активів як капіталовкладень обох сторін; реалізація погоджених завдань через самостійні органи управління, незалежні від органів управління сторін; участь обох сторін у прибутках та збитках, відповідно до вкладеного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рум'янець А. П. Підприємства з іноземними інвестиціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/10651009/ekonomika/pidpriyemstva_inozemnimi_investitsiy
2. Багряна Й. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : [підручник для вузів] / За ред. д-ра екон. наук, проф. Й.В. Багрової. – Київ, Центр навчальної літератури, 2004. – 580 с.
3. Організація та функціонування підприємств з іноземним капіталом : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.br.com.ua/referats/Economical_topics/77946.htm
4. Закон України “Про підприємництва в Україні” : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T069800.html
5. Організація та функціонування підприємств з іноземним капіталом в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lubbook.net/book_608_glava_16_Tema_16.Organizacija_ta_f.html.

УДК 657.02:339

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

І. В. Пелипканич, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості обліку та оподаткування операцій щодо реалізації зовнішньоекономічних торговельних угод. Сформульовано теоретичні висновки про особливості обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій.

Ключові слова: витрати, доходи, експорт, зовнішньоекономічна діяльність, курсові різниці, облік, оподаткування.

Актуальність дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність завжди була і залишається важливою складовою суспільно-економічного розвитку України, незважаючи на зміни в політичній ситуації, економічній кон'юнктурі та правовому середовищі країни. У цих умовах експортно-імпортні операції стають однією з основ товарного обігу в Україні. Вихід продукції сільськогосподарського виробництва на міжнародний ринок потребує економічного аналізу, експортних можливостей товару, кваліфікованого підходу до експортних операцій, що в свою чергу вимагає оптимального налагодження системи бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій та дотримання міжнародних стандартів і вимог світового ринку.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Над проблемами обліку експортних операцій працювало ряд науковців: Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, С. Ф. Голов, І. В. Жиглей, Л. О. Кадуріна, М. В. Кужельний, Ю. А. Кузьмінський, Л. К. Сук, Н. М. Ткаченко, В. О. Шевчук, М. Г. Чумаченко та ін.

Мета дослідження. Обґрунтувати теоретичні та науково-практичні аспекти бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій.

Виклад основного матеріалу. Сучасні товаровиробники сільськогосподарської продукції можуть реалізовувати дану продукцію не тільки на території країни і за її межами.

Зовнішньоекономічні чи зовнішньоторговельні операції є комплексом методів і форм по обміну товарами і послугами між контрагентами з різних країн. Такий обмін відбувається на основі історично сформованих принципах міжнародного поділу праці.

Сучасні форми і методи зовнішньоторговельних операцій є частиною міжнародних економічних відносин. У міжнародній практиці розрізняють наступні критерії класифікації зовнішньоторговельних операцій:

– імпортна (import) – придбання товару в іноземного продавця з завозом у країну покупця; чи ввіз товару (робіт, послуг, результатів інтелектуальної діяльності) на митну територію держави без зобов'язань зворотного вивозу.

– експортна (export) – продаж товару іноземному покупцю з вивозом із країни продавця; чи вивіз товару (робіт, послуг, результатів інтелектуальної діяльності) з митної території держави без зобов'язання про зворотний ввіз.

– реекспортна (reexport) – придбання товару в іноземного продавця з завезенням у країну імпортера з метою наступного перепродажу його, без переробки, іноземному покупцю;

– реімпортна (reimport) – придбання з увозом через границю раніше експортованого товару [4].

Зовнішньоекономічні чи зовнішньоторговельні операції (forieng trade transaction) – це договори (контракти, угоди) по обміну товарами в комплексі з операціями, що забезпечують виконання основної угоди (операції).

У зовнішньоекономічній діяльності бухгалтерський облік має чимало особливостей, значно відрізняють його від обліку діяльності на території України. Процес оформлення зовнішньоекономічних угод проходить за іншими схемами, також особливості існують і в оподаткуванні.

Основним нормативним документом, що регулює порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності, є Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, де експорт визначається, як операції з продажу товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (у тому числі з оплатою не в грошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорттоварів [8].

Для визначення фінансових результатів від експортних операцій зіставляють доходи, отримані протягом звітного періоду, з витратами, які були понесені для отримання цих доходів [5].

В основі облікової вартості експортних операцій лежить фактична собівартість, що включає витрати на експорт, які, в свою чергу, складаються з трьох основних елементів: витрат виробника, витрат у країні експортера та витрат на основне перевезення.

З метою відображення в обліку витрат, пов'язаних з експортом продукції (товарів, робіт, послуг), використовується рахунок 93 “Витрати на збут” із подальшим списанням їх на фінансові результати.

Сума доходу від експортних операцій накопичується по кредиту рахунку 70 “Дохід від реалізації”, який, у свою чергу, списується на субрахунок 791 “Результати основної діяльності”.

Операції з вивозу товару за межі митної території України, а також операції з надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами митної території України є об'єктом оподаткування ПДВ. Базою оподаткування є контрактна (договірна) вартість товарів (робіт, послуг), яка визначається вільними чи регульованими цінами (тарифами). У договірну (контрактну вартість) включаються будь-які суми грошових коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються експортеру товарів безпосередньо покупцем-нерезидентом або через будь-яку третю особу у зв'язку з компенсацією вартості експортних товарів.

До операцій із вивозу (експорту) товарів за межі митної території України, а також до операцій з продажу робіт (послуг), що призначені для використання та споживання за межами митної території України, застосовується нульова ставка ПДВ [6].

Нульова ставка з ПДВ для експорту товарів – це різновид пільги, що надається платникам з метою стимулювання зовнішньоекономічної торгівлі, підтримання конкурентоспроможності українських товарів на зовнішньому ринку і поліпшення валютного балансу країни. А насправді, нульова ставка – це постійний відтік обігових коштів, безперервні податкові перевірки. Дозволити собі значну частку в експорті можуть тільки дуже великі суб'єкти підприємницької діяльності, що мають високу рентабельність продажів.

Оплачуючи сировину з ПДВ, експортери отримують виручку без ПДВ. А рентабельність не завжди перекриває вхідний ПДВ. У результаті експортної виручки не вистачає на оплату сировини, експортер вимушений брати кредити

на період, поки він не отримає бюджетне відшкодування. А точніше – якусь його частину, що залишиться від законного відшкодування після всіх витрат [1].

Податковий кодекс визначає, що датою виникнення податкового зобов'язання із застосуванням нульової ставки ПДВ є дата фактичного вивозу цих товарів за межі митної території України (а не дата відвантаження з підприємства) із підтвердженням такого вивозу оформленою належним чином вантажно-митною декларацією

При відображенні обліку ПДВ в експортних операціях рекомендуємо використовувати кореспонденцію рахунків, наведену в таблиці 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку експортних товарів, робіт, послуг при попередній оплаті їх вартості нерезидентом (перша подія – надходження грошових коштів)

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відвантажено товар іноземному покупцю	362	702
2	Списано справедливу вартість реалізованої на експорт пшениці	901	27
3	Відображена вартість митного оформлення	93	685
4	Відображена вартість послуги митного брокера	93	685
5	Нараховано податковий кредит з ПДВ	641	685
6	Визнано дохід від реалізації пшениці нерезиденту на експорт	362	701
7	Проведено взаємозалік заборгованостей	681	362

Джерело: побудовано з використанням [3]

У декларації з податку на прибуток інформація про дохід від експортних операцій наводиться у рядку 01.1 “Доходи від продажу товарів (робіт, послуг)”.

При здійсненні експортних операцій для відображення податку на додану вартість у податковій декларації виділено окремий рядок, а саме рядок 2.1 “Експортні операції”, у якому відображаються обсяги поставки без ПДВ по експортним операціям.

Доходи, отримані (нараховані) платником податку в іноземній валюті у зв'язку з продажем товарів (робіт, послуг) протягом звітного періоду, перераховуються в гривні за офіційним валютним курсом Національного банку

України, що діяв на дату отримання (нарахування) таких доходів, і не підлягають перерахуванню у зв'язку зі зміною обмінного курсу гривні протягом такого звітного періоду. Аналогічно визначається балансова вартість валюти, що надійшла у вигляді авансу [4].

У бухгалтерському обліку одержані суми попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг) не визнаються доходом [5].

При наступному відвантаженні товарів покупцю дохід визнається виходячи з курсу НБУ, що діяв на дату отримання авансу в іноземній валюті.

При здійсненні експортної операції з наступною оплатою необхідно звернути увагу на те, що в бухгалтерському обліку, заборгованість покупця-нерезидента перед постачальником буде монетарною статтею балансу. У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку на дату балансу і на дату погашення заборгованості необхідно визначати курсові різниці від перерахунку такої статті [6]. Визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату здійснення розрахунків та на дату балансу. Курсові різниці від перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та інших монетарних статей, пов'язаних з операційною діяльністю, відображаються у складі інших операційних доходів (витрат) на субрахунках 714 “Дохід від операційної курсової різниці” та 945 “Витрати від операційної курсової різниці” відповідно.

Згідно Податкового кодексу України облік зовнішньоторговельних операцій наближений до норм законодавства бухгалтерського обліку, зокрема Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Перш за все варто зауважити, що змінилися ставки основних податків. З 01.01.2014 р. ставка податку на додану вартість (далі – ПДВ) складатиме 17% від бази оподаткування, а до 31.12.13 р. – 20% від бази оподаткування, податок на прибуток оподатковується за ставкою 19% з 01.01.13 р.

У ПКУ також визначено питання оподаткування імпорту послуг, що є досить проблемним на практиці. Відбулися зміни у перерахунку вартості бази оподаткування на відповідну дату. За новими правилами оподаткування вартість товарів перераховується в національну валюту за офіційним курсом національної

валюти до цієї валюти, встановленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення, а в разі нарахування суми податкового зобов'язання митним органом у випадках, коли митна декларація не подавалася, – на день визначення податкового зобов'язання. Вартість послуг перераховується в національну валюту за валютним (обмінним) курсом Національного банку України на дату виникнення податкових зобов'язань. Виключено статті витрат на транспортування та страхування, сплати брокерських, комісійних та інших видів винагород, пов'язаних з ввезенням імпортованих товарів, які включаються до митної вартості імпортованих товарів. В першу чергу, це пов'язано з тим, що базою оподаткування є договірна ціна, але не менша за митну вартість товару, а отже, митна вартість вже враховує всі вищеперераховані витрати. Положеннями податкового законодавства визначено у разі здійснення яких операцій виникає право на віднесення сум податку до податкового кредиту[2].

Висновки. Отже, при веденні обліку операцій із зовнішньої торгівлі виникає ряд розбіжностей щодо вимог бухгалтерського обліку та податкового законодавства, зокрема, стосовно сум нарахованих доходів і витрат та термінів їх визнання для цілей оподаткування, які не збігаються з моментом отримання прибутку в фінансовому обліку. Відсутність чітких норм відносно вищеописаного зумовлює необхідність внесення змін до нормативно-правових актів для наближення вимог податкового законодавства та П(С)БО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алпатова Н. Податкові накладні: принципи заповнення / Н. Алпатова // Все про бухгалтерський облік. – 2010. – № 90. – С. 5-14.
2. Давидова К. Планування ПДВ для експортера / К. Давидова // Баланс. – 2009. – № 18. – С.12-13.
3. Китайчук Т. Г. Особливості обліку ПДВ в експортних операціях / Т. Г. Китайчук, О. В. Радківська // Інноваційна економіка. – 2011. – № 5 (24). – С. 267-269.
4. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід”. Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”. Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

7. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ зі змінами і доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

УДК 657:658.115

ОБЛІК РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Г. І. Горбатюк, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні основи обліку фінансових результатів у бюджетних установах, визначено правові засади його організації та функціонування.

Ключові слова: облік, фінансові результати, кошторис бюджетної установи.

Актуальність проблеми. Бухгалтерський облік у бюджетних установах є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів. Основними об'єктами обліку виступають доходи, видатки та результати виконання кошторису. Актуальним на сьогоднішній день є реформування обліку фінансових результатів бюджетних установ, їх складових, відображення на рахунках бухгалтерського обліку окремих операцій з активами та зобов'язаннями.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Такі питання досліджують у своїх наукових працях видатні вчені, як Александров В. Т., Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Кужельний М. В., Лемішовський В. І., Лондаренко О. О., Рудницький В. С., Сопко В. В., та інші, проте дане питання потребує подальших досліджень.

Метою роботи є узагальнення знань про облік фінансових результатів бюджетних установ та дослідження його особливостей в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий результат бюджетної установи являє собою результат від надання профільних і непрофільних послуг, реалізації продукції, надання інших послуг відповідно до кошторису установи за спеціальним фондом за результатами бюджетного року.

З метою відображення на рахунках бухгалтерського обліку фінансовий результат поділяється на результат виконання кошторису за загальним фондом та результат виконання кошторису за спеціальним фондом.

Маючи фінансовий результат у балансі установи, можна дуже легко зробити аналіз ефективності діяльності бюджетної установи з надання державних послуг, а також дати оцінку ефективності роботи безпосередньо розпорядника бюджетних коштів у керівництві установою.

Варто наголосити, що механізм виведення фінансового результату виконання кошторису доходів і видатків установи, за роз'ясненнями спеціалістів відділу методології казначейського виконання кошторисів, бухгалтерського обліку і звітності бюджетних установ Державного казначейства України, доцільно розподілити на два етапи:

- визначення переліку субрахунків бухгалтерського обліку, які підлягають закриттю заключними оборотами після закінчення року.

Закриттю заключними оборотами підлягають залишки рахунків класу 7 “Доходи” (в розрізі субрахунків), а саме:

- 70 “Доходи загального фонду”;
- 71 “Доходи спеціального фонду”;
- 72 “Доходи від реалізації виробів і виконаних робіт”;

– 74 “Доходи бюджетів”.

Заключними оборотами закриваються й залишки за всіма субрахунками класу 8 “Витрати”.

– відображення фінансового результату в річному балансі установи, звірка та аналіз цього показника з даними інших форм звітності. Фінансовий результат бюджетна установа відображає в розділі I Пасиву балансу в спеціальних рядках: “Результат виконання кошторису за загальним фондом”, “Результат виконання кошторису за спеціальним фондом” із застосуванням рядка “Результат переоцінки” [1].

Сутність поняття доходи в бюджетних установах має дещо інше значення порівняно з цим же поняттям для підприємств. Це обумовлено низкою особливостей відносно умов їх функціонування. Левицька С. О. наводить таке визначення доходів – отримані з державного та місцевого бюджетів та генеровані бюджетними організаціями асигнування.

Лемішовський В.І. стверджує, що діяльність цих установ фінансується за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, які надаються їм безповоротно. В свою чергу, Свірко С.В. відзначає, що доходи бюджетних установ це надходження грошових коштів, отримуваних установами за рахунок державних коштів, для виконання кошторисудходів і видатків.

Залежно від джерел утворення доходів їх поділяють на два види: доходи загального фонду; доходи спеціального фонду [5].

Бюджетні установи не мають власних оборотних коштів і покривають витрати (видатки) за рахунок бюджетних асигнувань (доходів загального фонду) та надходження позабюджетних коштів (доходів спеціального фонду).

До складу доходів загального фонду відносять асигнування з державного і місцевого бюджету на видатки установи та інші заходи. До складу спеціального – власні надходження (спеціальні кошти, кошти на виконання окремих доручень, інші власні надходження), субвенції, одержані з бюджетів іншого рівня, та інших доходів спеціального фонду.

Загальними завданнями організації бухгалтерського обліку доходів, видатків та витрат вважаються:

- забезпечення якісних показників щодо процесу планування доходів і видатків на наступний за звітним бюджетний рік;
- обудова механізму своєчасного та достовірного фіксування інформації щодо отриманих доходів та здійснених видатків і витрат;
- забезпечення безперервності інформаційних потоків щодо оперативних даних за зазначеними об'єктами обліку між бухгалтерською службою та апаратом управління установи в особі керівника;
- формування робочої номенклатури економічної класифікації видатків;
- розробка номенклатури статей витрат;
- забезпечення отримання достовірної інформації про результати виконання кошторису.

Бюджетні установи у процесі надання нематеріальних послуг здійснюють видатки, які за економічним змістом відрізняються від витрат суб'єктів підприємницької діяльності.

Існують різні тлумачення терміну “видатки”.

Так, Александров В.Т. наводить таке визначення видатки – один з найважливіших показників фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Вони є основою для визначення результатів виконання кошторису доходів і видатків, його аналізу з метою виявлення внутрішніх резервів [2, ст.-528].

Лондаренко О. О. зазначає, що видатки бюджетних установ є централізованими видатками, оскільки здійснюються за рахунок коштів відповідного бюджету (державного або місцевого) [4, ст. 15-19].

Вони є прямими цільовими витратами держави, що забезпечують її безперебійне функціонування і відображають економічні відносини, що пов'язані з розподілом і перерозподілом частини національного доходу, яка концентрується у бюджеті.

Доходи витрати та видатки бюджетних установ є самостійними об'єктами обліку, проте в системі бухгалтерського обліку бюджетних установ розглядаються у взаємозв'язку оскільки взаємозв'язок між ними має причинно-наслідковий характер.

Бухгалтерські записи з обліку доходів загального фонду відображаються в щомісячних накопичувальних відомостях ф. № 381 (бюджет), об'єднаних з меморіальним ордером № 2 “Накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду в органах Державного казначейства України в установах банків”.

Для синтетичного обліку руху грошових коштів спеціального фонду призначено меморіальний ордер № 3 “накопичувальна відомість руху грошових коштів спеціального фонду в органах Державного казначейства України”.

Для обліку доходів бюджетної установи призначено рахунки 7 класу “Доходи”. Зокрема для обліку надходжень загального фонду використовують рахунок 70 “Доходи загального фонду”. До нього можуть відкриватися такі субрахунки:

701 “Асигнування з державного бюджету на видатки установи та інші заходи”

702 “Асигнування з місцевого бюджету на видатки установи та інші заходи”

На рахунок 71 “Доходи спеціального фонду” обліковують власні кошти установи на її утримання з розподілом на субрахунки:

№ 711 “Доходи за коштами, отриманими як плата за послуги”;

№ 712 “Доходи за іншими джерелами власних надходжень бюджетних установ”;

№ 713 “Доходи за іншим надходженнями спеціального фонду”;

№ 714 “Кошти батьків за надані послуги”;

№ 715 “Доходи, спрямовані на покриття дефіциту загального фонду”;

№ 716 “Доходи за витратами майбутніх періодів”.

Всі витрати бюджетної організації розподіляються за кодами бюджетної класифікації. За кожним кодом економічної класифікації видатків бюджету здійснюється відповідний розрахунок.

Облік витрат бюджетної установи ведуть на рахунках 8 класу “Витрати”. Він застосовується для обліку фактичних витрат бюджетної установи та касових видатків сільських селищних і міських бюджетів.

Для обліку витрат загального фонду передбачено рахунок 80 “Видатки загального фонду”. До нього відкривають такі субрахунки:

№ 801 “Видатки із державного бюджету на утримання установи та інші заходи”. На цьому субрахунку протягом року обліковуються фактичні видатки на рахунок коштів державного бюджету на утримання установ та інші заходи.

№ 802 “Видатки з місцевого бюджету на утримання установи та інші заходи”. На цьому субрахунку обліковуються фактичні видатки, проведені установами за рахунок коштів, одержаних із місцевого бюджету на виконання заходів, передбачених кошторисом даної установи.

№ 803 “Витрати сільських селищних та міських бюджетів”. На субрахунку 803 обліковуються касові видатки в централізованих бухгалтеріях сільських селищних та міських бюджетів.

Видатки спеціального фонду обліковуються на рахунку 81 “Видатки спеціального фонду”. До нього відкриваються відповідні субрахунки:

№ 811 “Видатки за коштами, отриманими як плата за послуги”. На цьому субрахунку обліковуються фактичні видатки спеціального фонду, які здійснені за рахунок надходжень, отриманих установою відповідно до кошторису як плата за послуги.

№ 812 “Видатки за іншими джерелами власних надходжень” -- обліковуються фактичні видатки спеціального фонду за кошторисами установ у частині інших джерел власних надходжень.

№ 813 “Видатки за іншими надходженнями спеціального фонду” -- обліковуються фактичні видатки спеціального фонду кошторису установи в частині інших надходжень спеціального фонду.

В кінці року на результати фінансової діяльності відносяться суми депонентської, кредиторської та дебіторської заборгованості, по яких минув термін позовної давності.

Не списуються на результати фінансової діяльності сума незавершеного виробництва в виробничих майстернях, по сільськогосподарському виробництву, по науково-дослідних роботах по договорах.

Для визначення фінансового результату виконання кошторису бюджетних установ призначений рахунок 43, що призначений для визначення результату установи від надання державних послуг, реалізації продукції, надання інших послуг відповідно до кошторису по загальному та спеціальному фонду за результатами року. Має субрахунки:

431 “Результат виконання кошторису за загальним фондом”;

432 “Результат виконання кошторису за спеціальним фондом”. Рахунки активно-пасивні. Залишок на цих рахунках може бути дебетовим чи кредитовим, але завжди відображається в пасиві балансу.

Методика визначення фінансового результату наступна: доходи порівнюються з витратами на рахунках 431 та 432, а сума перевищення обліковується як залишок на рахунку 431 чи 432 [3].

Висновки. Отже, ринкові умови господарювання вимагають використання нових принципів, форм і методів управління у бюджетній сфері, що у свою чергу підвищує вимоги до об'єктивності економічної інформації, головним джерелом якої є бухгалтерський облік.

Раціональна організація бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей органів державного сектора, а також з урахуванням сучасних комп'ютерних технологій сприятиме ефективному виконанню завдань організації бухгалтерського обліку доходів, видатків та витрат як складових фінансових результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних організаціях : [навч. посібник] / П. Й. Атамас. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – С. 284.
2. Александров В. Т. Планування, облік, звітність, контроль у бюджетних установах, державне замовлення та державні закупівлі: Інтегрований комплекс : [навч. посібник для керівників і фахівців бюджет. установ та підприємств, студентів вищ. навч. закладів] / В. Т. Александров, О. І. Ворона, П. К. Германчук та ін. – К. : АВТ, 2004. – 520 с.
3. Михайлов М. Г. Бухгалтерський облік у бюджетних установах / М. Г. Михайлов, М. І. Телегунь, О. П. Славкова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.
4. Лондаренко О. О. Особливості ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах / О. О. Лондаренко // Вісник аграрної науки. – 2012. – № 2. – С. 78-79.
5. Свірко С. В. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у бюджетних організаціях. – К. : КНЕУ, 2000. – С. 85.

УДК 339.16

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТОРГІВЛІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ю. О. Гришук, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті наведено огляд основних етапів розвитку торгівлі в світі та в Україні. Встановлено, що торгівля відіграє визначну роль в сталому розвитку національного господарства країни.

Ключові слова: торгівля, оптова торгівля, роздрібна торгівля, торгівельна мережа, розвиток національного господарства.

Актуальність проблеми. Торгівля як галузь господарської діяльності має розгорнуту мережу оптових і роздрібних підприємств, забезпечує зберігання, транспортування і реалізацію товарної продукції предметів споживання. Оскільки більшість предметів особистого споживання проходить через торгівлю, то рівень її розвитку характеризує обсяг і структуру споживання. Торгівля інформує і впроваджує в споживання нові товари, виробництво яких тільки починається, які для споживача є ще невідомими або незвичними. Таким чином, розвиток торгівлі, будучи обумовленим рівнем і темпами розвитку виробництва товарів, в свою чергу, здійснює вплив на промисловість, сільське господарство з одного боку, і на споживання людей – з іншого. Важливе значення торгівлі в тому, що вона сприяє особистій матеріальній зацікавленості людей у підвищенні продуктивності праці, в збільшенні виробництва, в повнішому задоволенні потреб.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанням розвитку торгівлі та ринку присвятили роботи багато авторів: В. В. Апопій, В. В. Радаєва, В. П. Косаріна, І. М. Мельник, І. Т. Мазаракі, О. І. Бланк, С. Г. Бабенко, Я. А. Гончарук тощо. Роботи науковців висвітлюють еволюцію торгових форматів, специфіку та переваги оптової та роздрібної торгівлі, тенденції та перспективи подальшого розвитку торгівельної галузі. Багато матеріалу присвячено аналізу стану ринку, прогнозам його подальшого розвитку. Водночас, недостатньо уваги приділяється дослідженню взаємозв'язку, що існує між функціонуванням торгівлі та торговельних мереж та показниками, що характеризують розвиток національної економіки.

Метою роботи є дослідження основних етапів розвитку торгівлі в світі та в Україні. Встановлення того, що торгівля відіграє визначну роль в сталому розвитку національного господарства країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Торгівля виникла на відповідному етапі розвитку суспільства, а саме тоді, коли окремі виробники почали виготовляти продукції більше, ніж їм було потрібно для своїх власних потреб. Попередником торгівлі був натуральний обмін продуктами праці, який

виник ще в надрах первіснообщинного ладу. Однак цей обмін мав спочатку випадковий характер і виникав лише тоді, коли окремі общини чи племена мали в цьому потребу.

Існують різні визначення товарного обігу з урахуванням натурально-речової характеристики, організаційних ознак, часу проходження обороту і кругообороту.

Товарний обіг має 3 форми:

- матеріально-технічне постачання народного господарства;
- закупівля сільськогосподарських продуктів і сировини;
- торгівля товарами народного споживання.

Матеріально-технічне постачання здійснюється з метою забезпечення процесу виробництва засобами, знаряддями, предметами праці й доведення їх до виробників. Зараз є різні форми матеріально-технічного забезпечення. В АПК широке розповсюдження набули з машинно-технологічні станції (МТС). Господарська реформа, що здійснюється в Україні, вносить відповідні зміни у цей вид товарного обігу. Зараз здійснюється перехід до ринкових форм задоволення потреб у засобах виробництва через оптову торгівлю. Таким чином, при впровадженні ринкових умов господарювання значно розширюється оперативність прийняття рішень, підвищується самостійність і зацікавленість підприємств у налагодженні товарного обігу.

Другою формою товарного обігу є закупівля сільськогосподарської продукції й сировини. Як промисловість, так і сільське господарство, що створюють матеріальні блага для задоволення суспільних і особистих потреб, безпосередньо пов'язані з оборотом, а то і кругооборотом сільськогосподарської продукції, і взаємозв'язок між ними здійснюється відповідно до вимог економічних законів. Перш за все, такий зв'язок здійснюється за допомогою товарного обігу, який представлено у вигляді закупівель сільськогосподарської продукції і сировини. Цей вид обігу посилює взаємозв'язки між містом і селом, працівниками сільського господарства і промисловості.

Сама система закупівель продукції сільського господарства обумовлена потребою забезпечення промисловості сировиною, а населення продуктами харчування, створення державних резервів сільськогосподарської продукції, а також для експорту. Тому наявність закупівель сільськогосподарської продукції та її збут є економічною необхідністю.

Третьою формою товарного обігу є торгівля. Вона здійснює обіг товарів народного споживання. За своїм матеріальним змістом торгівля представляє обмін одного виду праці-товарів на інший еквівалентний праця-гроші. В організаційному відношенні торгівля є самостійною галуззю народного господарства. Торгівля товарами народного споживання посідає провідне місце у сфері товарного обігу. Вона має ряд особливостей, на відміну від інших видів товарного обігу. Ці особливості полягають у тому, що в процесі торгівлі товарами народного споживання: по-перше, товари переходять із суспільної, кооперативної, приватної форми власності в індивідуальну, особисту чи кооперативну; по-друге, з допомогою торгівлі відбувається кінцевий розподіл предметів споживання відповідно до грошових доходів населення; по-третє, товари переходять із сфери виробництва чи зі сфери товарного обігу в сферу особистого чи колективного споживання.

Виходячи зі сказаного, місце торгівлі в економічному розвитку держави визначається, з одного боку, тими функціями, які вона виконує, а з іншого, тими зв'язками, в яких вона перебуває.

Основна роль торгівлі визначається, перш за все, тим, що вона є зв'язковою ланкою між виробництвом і споживанням, тим самим здійснюючи активний вплив як на виробництво, так і на споживання. Виконання цього завдання особливо зростає в сучасних умовах, коли радикально змінюється ставлення до проблеми розширення товарного виробництва. Для успішного вирішення цього завдання торгівля повинна постійно вдосконалювати свою роботу з вивчення купівельного попиту з тим, щоб на цій основі грамотно і економічно обґрунтовано складати замовлення на виробництво, кваліфіковано вирішувати питання комерційної роботи з їх закупівлі й продажу.

Досить вагому роль відіграє торгівля в налагодженні економічних зв'язків між адміністративними районами. Розподіл праці між економічними районами, спеціалізація виробництва сприяє найбільш повному використанню можливостей кожного з них. Однак у таких умовах виникає потреба багатостороннього обміну товарами між окремими районами, що і здійснює торгівля.

Торгівля відіграє важливу роль у здійсненні вимог економічного закону розподілу праці. Отримання грошової заробітної плати є першим етапом процесу розподілу праці. Матеріальна зацікавленість працівників суспільства забезпечується і стимулюється у тому випадку, якщо вони мають можливість обміняти свої грошові доходи на потрібні їм предмети споживання. Цей обмін здійснює торгівля. Таким чином торгівля є необхідною ланкою у здійсненні розподілу по праці.

Торгівля тісно пов'язана з грошовим обігом, з бюджетом та кредитною системою. Зв'язок між товарним обертанням і грошовим обігом визначається тим, що вартість товарів вимірюється в грошовому вимірі, і з їх допомогою здійснюється обертання товарів.

Торгівля забезпечує народне господарство готовими грошима і чим швидше реалізується товар, тим скоріше починається процес відтворення.

Висновки. Як галузь народного господарства, торгівля відрізняється від інших галузей господарювання характером функцій, що виконуються, і місцем, яке вона займає в системі розширеного відтворення. Торгівля як самостійна галузь народного господарства відіграє важливу роль у розвитку всієї економіки, у вирішенні завдань матеріального і культурного забезпечення людей.

Торгівля як галузь господарської діяльності має розгорнуту мережу оптових і роздрібних підприємств, забезпечує зберігання, транспортування і реалізацію товарної продукції предметів споживання. Оскільки більшість предметів особистого споживання проходить через торгівлю, то рівень її розвитку характеризує обсяг і структуру споживання. Торгівля інформує і впроваджує в споживання нові товари, виробництво яких тільки починається, які

для споживача є ще невідомими або незвичними. Таким чином, розвиток торгівлі, будучи обумовленим рівнем і темпами розвитку виробництва товарів, в свою чергу, здійснює вплив на промисловість, сільське господарство з одного боку, і на споживання людей – з іншого. Важливе значення торгівлі в тому, що вона сприяє особистій матеріальній зацікавленості людей у підвищенні продуктивності праці, в збільшенні виробництва, в повнішому задоволенні потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апопій В. В. Організація торгівлі / [В. В. Апопій, І. П. Міщук, В. М. Ребицький та ін.]; за редакцією В. В. Апопія. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 616 с.
2. Апопій В. В. Теорія і практика торговельного обслуговування: навчальний посібник / В. В. Апопій, І. П. Міщук та ін. – К.: ЦУЛ, 2005. – 496с.
3. Даніель М. Світова організація торгівлі / М. Даніель, П. Шумко; пер. з французької Марина Марченко; науковий редактор В. Пятницький. – Київ : К.І.С., 2006. – 120 с.
4. Жук М. Комерційні відносини України і організація зовнішньої торгівлі : [підруч.] / М. Жук. – Чернівці: Рута, 2004. – 560 с.
5. Соціально-економічний розвиток України за 2011-2012 рр. / Державний комітет статистики України – Київ. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/druk/goc_eky2012/agii_2012_

УДК657:658.783

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

С. В. Дудник, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті аналізуються проблеми розвитку удосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємствах, та шляхи покращення обліку виробничих запасів.

Ключові слова: виробничі і запаси, матеріальні ресурси, класифікація, облік, методика та управління.

Актуальність теми. Необхідною умовою підтримання виробництва сільськогосподарської продукції на певному рівні є постійна наявність частини оборотних активів в матеріальній формі (виробничих запасів). З одного боку, сформовані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого – виробничі запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень. Тому від організації і ведення обліку виробничих запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Мета дослідження. Метою дослідження є виявлення основних проблем організації та ведення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах, а також пошук шляхів їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку удосконалення ведення обліку виробничих запасів висвітлені у працях відомих учених-економістів. Значну увагу їм приділяли Бутинець Ф. Ф. [1], Валуєв Б. І.,

Голов С. Ф., Жилкіна Л. В., Гуцайлюк З. В., Кужельний М. В., Єфіменко В. І., Кірейцев Г. Г., Лінник В. Г., Рудницький В. С., Ткаченко Н. М., Сопко В. В. [4], Смоленюк П. С. Зокрема, Поплюйко А. М. аналізував облік виробничих запасів на підприємствах; Рибалко О. М. та Болдуєва О.В. досліджували вдосконалення обліку виробничих запасів на підприємствах загалом.

Постановка проблеми. Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність і раціональне використання виробничих запасів [2].

Багато вчених досліджували сутність та методик управління виробничими запасами на підприємствах, аналізували їх діяльність. Під виробничими запасами часто розуміють різноманітну сировину, матеріали, паливо, предмети та засоби праці, які кожне підприємство купує для виробництва продукції та інших господарських потреб.

Сайко О.В. при дослідженні даної тематики вказала на негативні сторони існуючої методики обліку виробничих запасів на підприємствах молокопереробної промисловості. Для даних підприємств доцільно звернути увагу на те, що потрібно доопрацьовувати та удосконалювати діючі форми документації з оперативного обліку виробничих запасів, а саме: їх рух у процесі виробництва [3].

Тому даним підприємствам доцільно ввести нові форми первинної документації, що мають забезпечити своєчасність надходження та вибуття виробничих запасів підприємства, і застосування яких дасть змогу підвищити рівень обліку і контролю їх використання [6].

Так як на сільськогосподарських підприємствах залишаються все ще невирішеними питання щодо вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема автоматизації їх обліку.

Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку виробничих запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання

виробничих запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом.

Однією із важливих умов якісного обліку матеріалів є застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліку з передовими методами організації складського господарства і обліку матеріалів.

Після придбання, відповідно до виписаних документів, виробничі запаси надходять на склад підприємства або матеріально-відповідальній особі. На складі здійснюється документоване оформлення операцій і первинне оброблення даних з обліку виробничих запасів, ведеться аналітичний облік у місцях зберігання матеріальних цінностей. Інформаційна база на цьому рівні – це складська картотека, в якій відображається рух і залишки на конкретну дату або за конкретний період часу.

Технологічний процес автоматизованого оброблення даних з обліку виробничих запасів полягає у виконанні всіх потрібних операцій введення, оброблення, збереження й надання потрібної інформації, групування даних на рахунках, із метою контролю за наявністю та витратами матеріальних засобів зі своєчасним складанням звітності.

Тому для забезпечення обліку виробничих запасів можуть використовуватися окремі програмні модулі, що обслуговують їх облік у місцях зберігання та в бухгалтерії, або створюватись різні рівні робочих місць автоматизованої ділянки обліку виробничих запасів. Останній спосіб передбачає використання комплексної системи організації первинної та вихідної інформації. Єдина база бухгалтерських записів забезпечує потрібною інформацією аналітичний, синтетичний та управлінський облік, формування конкретної звітності [7].

В бухгалтерії основною регламентованою вихідною інформацією з обліку матеріальних цінностей є: інвентаризаційна відомість наявності матеріальних цінностей, зведена відомість надходження матеріальних цінностей, зведена відомість витрати матеріальних цінностей, оборотна відомість матеріальних цінностей, картка підзвітної особи, відомість відображення господарських

операцій з обліку матеріальних цінностей на рахунках бухгалтерського обліку, відомість переоцінювання матеріальних цінностей, відомість надходження матеріальних цінностей в аналітичному розрізі, відомість використання матеріальних цінностей, довідкова інформація обліку та аудиту матеріальних цінностей, відомість показників прибутку, отриманого від реалізації матеріальних цінностей, реєстр первинних документів, журнал обліку відпуску матеріальних цінностей, прогнозування запасів товарно-матеріальних цінностей, прогнозування використання матеріальних цінностей.

Практика показує, що процес обліку використання виробничих запасів все ж таки є трудомісткою ділянкою. Тому не дивно, що на багатьох підприємствах спостерігаються певні недоліки, а на деяких – запущеність обліку, що призводить до великих втрат запасів.

Все це зайвий раз підтверджує, що до цього часу залишаються невирішеними багато важливих питань, пов'язаних з розробкою науково-обґрунтованої системи обліку використання виробничих запасів.

Виклад основного матеріалу. Виробничі запаси є вагомою частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Що, в свою чергу, вимагає повної, достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів, яку може надати бухгалтерський облік, який в даному випадку слід розглядати як елемент господарської інформаційної системи, що генерує та інтерпретує всю базу інформаційного потоку, надану різними ринковими системами для ефективного управління.

До виробничих запасів відносять сировина, матеріали, що надійшли до споживачів, але ще не використані й не піддані переробці.

Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів є:

- раціональна організація складського господарства;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;

- розробка номенклатури запасів; правильне групування (класифікація) запасів;
- розробка норм витрачання запасів.

Для того, щоб правильно вести облік, усі виробничі запаси, які є біологічними активами, за класифікаційними групами: насіння і садивний матеріал, корми, різна сільськогосподарська сировина тощо, вирощені не на продаж, а для внутрішньовиробничого споживання, повинні враховуватися не на рахунку 27, як продукція сільськогосподарського виробництва, а на рахунку 208, як матеріали сільськогосподарського призначення. Тільки у випадку, якщо така продукція призначена для продажу, їх обліковують на рахунку 27 [8].

Порівнюючи Інструкцію про застосування Плану рахунків та П(с)БО 2 “Баланс”, також існують деякі суперечності. В балансі немає статті “Продукція сільськогосподарського виробництва”, а є стаття “Готова продукція”, в якій відображаються запаси виробів на складі, обробка яких уже закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам [1]. Тут йде мова про промислову продукція, облік якої ведеться на рахунку 26 “Готова продукція”, а не про продукцію сільськогосподарського виробництва, що обліковується на рахунку 27.

Тому необхідно удосконалити форму балансу для вирішення цього питання.

Висновки. Аналізуючи численні дослідження з організації обліку запасів, можна стверджувати, що багато теоретичних положень і питань обліку даних ресурсів потребують вдосконалення і доопрацювання.

У свою чергу, розв’язання цих питань зумовить вихід на новий рівень побудови обліку виробничих запасів, значно підвищить їх роль в управлінні кожним підприємством. Реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємствами призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності. Вирішення комплексу суперечливих та дискусійних питань обліково аналітичного управління виробничими запасами є

актуальним для підприємств України і потребує подальших досліджень з метою створення передумов для формування більш ефективної обліково-управлінської моделі.

Достовірний облік виробничих запасів на підприємстві є невід'ємною частиною управління, без якого неможливе досягнення поточних та довгострокових цілей підприємства. Можна стверджувати, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємством призведе до значного підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів] – 7-ме вид., доп. і перероб. / Ф. Бутинець. – Житомир: ПП “Рута”, 2006. – 832 с.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: Підручник. / С. Ф. Голов. – Дніпропетровськ : ТОВ “Баланс-Клуб”, 2005. – 191 с.
3. Приймачок О. М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / О. М. Приймачок. – Київ, 2005. – 24 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: referats/7569/161447.
4. Сайко О. В. Облік і контроль виробничих запасів (на прикладі підприємств молокопереробної промисловості України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.06.04 / О.В. Сайко.- Київ, 2004. – 19 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: contents/p-2/36118.html.
5. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / В. В. Сопко. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 578 с.
6. Хом’як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні : [навч. посібник] / Р. Хом’як, В. Лемешівський. – 7-ме вид., перероб. і доп. – Львів : Національний університет “Львівська політехніка”, “Інтелект-Захід”, 2008. – 1224 с.
7. МСФО 2. Запаси (IAS 2. Inventories). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://onoufriev.narod.ru/msfo/ias02.htm> (із змінами і доповненнями).
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 “Запаси”, затверджене наказом МФУ від 20.10.1999 №246 (із змінами і доповненнями).

9. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів] / Бутинець Ф. Ф. – [5-те вид., перероб. і доп.]. – Житомир : ПП “Рута”, 2003.

10. Рибалко О. М. Вдосконалення обліку виробничих запасів / О. М. Рибалко // Держава і регіони. Серія “Економіка та підприємництво”. – 2008. – № 3. – С. 210-215.

УДК 657.633.5

РЕГУЛЮВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КОМІСІЙНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Н. В. Зайченко, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто питання нормативно-правового регулювання посередницьких операцій та встановлено недоліки законодавчої бази при обліковому відображенні даних операцій. А також запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правової бази регулювання посередницьких операцій.

Ключові слова: комісійна торгівля, договір комісійної торгівлі, посередницька операція.

Постановка проблеми. Загострення економічних проблем та кризових явищ в Україні обумовлює необхідність пошуку оптимальних шляхів підвищення ефективності функціонування вітчизняних суб’єктів господарювання в сфері збуту продукції (робіт, послуг). З цією метою дедалі більшого поширення набувають випадки та практика залучення посередників у ході реалізації продукції (робіт, послуг) задля прискорення процесу отримання виручки. Ефективність та своєчасність функціонування посередницької діяльності залежить від розвитку законодавчого та нормативно-правового

забезпечення. Дотепер найбільш складною проблемою розвитку ринку посередницьких послуг залишається нерозвиненість та фрагментарність нормативно-правової бази. Дана ситуація зумовлена врегулюванням відносин між суб'єктами посередницьких операцій лише на основі передбачених фрагментів непрямих законів та самостійно розроблених документів безпосередньо посередниками [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання, пов'язані з нормативним регулюванням реалізації посередницьких операцій, розглядаються в працях таких дослідників, як А. М. Букало, А. М. Панченко, Н. І. Трішкіної, А. В. Мазур, В. І. Полюхович, І. В. Міщенко, О. В. Трояновського, Л. О. Данчак, Н. О. Місяць, І. П. Ляхновської, А. В. Попової та ін.

Варто зазначити, що ґрунтовних рекомендацій щодо розвитку нормативного регулювання посередницької діяльності автори не надають і в дослідженнях акцентують увагу лише на загальних положеннях регулювання посередницьких операцій.

Мета дослідження. Метою дослідження є критичний аналіз та встановлення особливостей рівня нормативно-правового регулювання посередницьких операцій в Україні та країнах світу для виявлення пріоритетних напрямів розвитку зазначеної сфери.

Викладення основного матеріалу дослідження. Нормативно-правове та договірне регулювання посередницьких операцій в Україні зародилося наприкінці ХХ ст. разом зі здобуттям Україною незалежності, що було спричинено економічними, соціальними та інтеграційними змінами у суспільстві [4].

При здійсненні операцій купівлі-продажу товарів у суб'єктів господарювання виникає зобов'язання сплачувати податки за першою з подій: або за датою зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок продавця, або за датою відвантаження товарів. При другому варіанті виникає ситуація, коли продавцем ще не отримано дохід у виді грошових коштів,

а зобов'язання перед державою щодо сплати податків вже виникають. Підприємству доводиться використовувати свої обігові кошти для погашення податкових зобов'язань перед державою. На сьогоднішній день, в умовах такого жорсткого податкового тиску з боку держави, трімкого розвитку набула така форма ведення бізнесу як комісійна торгівля. Вона надає можливість суб'єктам господарювання сплачувати податки після продажу товарів та отримання коштів за них, що дозволяє зберегти обігові кошти підприємств.

Для документального оформлення такого виду операцій укладають договір комісії, який дуже подібний до договору доручення. Як у договорі комісії, так і в договорі доручення виконавець діє в інтересах і за рахунок довірителя. Відмінність між цими договорами полягає перш за все в тому, що договір доручення є договором про представництво, тобто повірений діє від імені довірителя на підставі довіреності, а при укладенні договору комісії комісіонер, незважаючи на те, що діє в інтересах комітента, – від свого імені.

Договір комісії – це договір, за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента [2].

Недоліками нормативного регулювання посередницьких операцій є:

- на всіх рівнях регулювання бухгалтерського обліку посередницьких операцій відсутнє визначення поняття “посередницька операція”, що спричиняє суперечності у віднесенні операції до посередницької та застосування порядку її оподаткування;

- П(с)БО містять загальні вимоги щодо оцінки доходів, витрат, порядку визнання заборгованості не акцентуючи увагу на посередництві. Ці стандарти визначають лише концептуальні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси, витрати та доходи і розкриття її у фінансовій звітності. Нормативно-правові акти, які б регулювали виключно посередницькі операції в Україні відсутні [5].

Проте, можна запропонувати шляхи вдосконалення нормативного регулювання посередницьких операцій:

- внести доповнення до статті 1 “Визначення термінів”: посередницька операція – це господарські операції суб’єкта господарювання, за якими одна сторона діє в інтересах та за рахунок іншої сторони, на підставі господарських договорів, що сприятиме відображенню достовірної та своєчасної інформації для користувачів;

- оцінка товарів на комісії та об’єктів, що прирівнюються до товарів за посередницькими угодами, здійснюється з використанням методу ідентифікованої собівартості;

- у примітках до фінансової звітності наводиться (розкривається) така інформація в частині посередницьких операцій як розподіл доходу за кожною групою посередницьких договорів;

- у примітках до фінансової звітності наводиться інформація про склад і суму витрат за кожним видом посередницьких договорів [1].

Для забезпечення ефективного регулювання порядку здійснення та забезпечення посередницьких операцій на рівні підприємства необхідно передбачити основні положення у Наказі про облікову політику. Положення про облікову політику підприємства повинно містити наступний перелік інформації в частині запасів, заборгованості, доходів та витрат. Затвердження методів оцінки та обліку посередницьких операцій на рівні підприємства сприятиме усім зацікавленим користувачам облікової інформації упевнитися в тому, що звітність підприємства містить достовірну інформацію, яка відповідає затвердженій на підприємстві обліковій політиці та визначеним принципам.

Висновки. Аналізуючи стан дослідження і розкриття нормативно-правового регулювання посередницьких операцій можна зауважити, що дане питання залишається недостатньо висвітленим в працях дослідників, оскільки авторами переважно наводиться перелік нормативно-правових актів, що регулюють посередницькі операції, а не їх детальна характеристика та критика.

Істотними недоліками законодавства у сфері посередницьких послуг є невизначеність основ формування відповідної державної політики та відсутність

єдиного підходу до вирішення питань, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання у зазначеній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Букало А. М. Аналіз законодавчого забезпечення функціонування посередників у корпоративному секторі України / А. М. Букало // Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2011. – № 2. – С. 33-40.
2. Данчак Л. І. Сучасний стан і проблеми законодавчо-нормативного регулювання фінансування та формування житлового фонду / Л. І. Данча // Вісник ІЕПД НАН України. – 2011. – № 2. – С. 25-33.
3. Ляхновська І. П. Порівняльна характеристика договорів андерайтингу, доручення та комісії / І. П. Ляхновська // Університетські наукові записки. – 2009. – № 1. – С. 164-171.
4. Міщенко І. В. Митні посередники в Україні: проблеми сьогодення та перспективи розвитку / І. В. Міщенко // Митні справа. – 2011. – № 3 (75). – С. 44-48.

УДК 657.47

СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

І. В. Пелипканич, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито специфіку побудови обліку фінансових результатів, що характерні при здійсненні готельних послуг. Здійснено характеристику сучасного стану обліку витрат, доходів та фінансових результатів на підприємствах готельного господарства.

Ключові слова: готель, готельна послуга, готельний номер, характерна риса, облік, витрати, доходи, фінансові результати.

Актуальність дослідження. Позитивний фінансовий результат, тобто прибуток – є метою, заради якої працює готельне господарство. У величині фінансових результатів безпосередньо відзеркалюються всі аспекти діяльності господарюючого суб'єкта: технологія і організація виробництва, система внутрішнього та зовнішнього управління, особливості діяльності, які визначають якість та обсяг виготовленого продукту, рівень собівартості, стан продуктивності праці тощо. Сукупність цих факторів перетворюють прибуток на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічного і соціального розвитку підприємства та держави в цілому.

Отже, прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є стимулом для суб'єктів господарювання якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем обліку та аналізу фінансових результатів діяльності різних галузей приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Валусь Б. І., Гнилицька Л. В., Голов С. Ф., Друрі К., Душанова І., Калініна В. І., Карпова Т. П., Король С. Я., Крилов Е. І., Лінник Мюллендорф Р., Пархоменко В. М., Пустовіт І. Л., Пушкар М. С., Саблук П.Т., Чумаченко В. М., Хорнгерн Ч., Шеремет А., Яругова А. та ін.

У вітчизняній економічній теорії практично відсутні ґрунтовні дослідження з удосконалення системи бухгалтерського обліку та аналізу фінансових результатів готельного господарства в сучасних умовах розвитку туристичної індустрії.

Метою статті є дослідження нових системних та послідовних підходів до облікового процесу формування фінансових результатів від реалізації готельних послуг із врахуванням специфіки функціонування підприємств у галузі готельної діяльності.

Виклад основного матеріалу. В економіці України готельне господарство є головним фактором і основною складовою туристичної інфраструктури, відіграє провідну роль у презентації вітчизняного туристичного продукту на

світовому ринку туристичних послуг. Ця сфера в комплексі туристичних послуг світового господарства розвивається швидкими темпами і в перспективі, згідно прогнозів відомих профільних організацій, може стати найбільш важливим сектором туристичної діяльності.

Стан готельної сфери впливає на розвиток індустрії туризму загалом, створення туристичних послуг, інші ключові сегменти економіки – транспорт, будівництво, зв'язок, торгівлю та ін. Таким чином, створення високоефективного готельного господарства відіграє важливе значення як один з пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки України.

Отже, готельна індустрія вимагає значної уваги задля того, щоб відповідати міжнародним зразкам міжнародної туристичної системи. В тому числі і в обліку сучасний стан організації обліку туристичної діяльності та відображення в звітності її результатів потребує серйозних доопрацювань. Зауважимо, що відбулась зміна умов ліцензування туристичних агентів, що зумовило необхідність детального контролю за їх діяльністю. У зв'язку з проведенням Євро-2012 на території України зріс інтерес зовнішніх інвесторів до вітчизняних туроператорів на турагентів. Для залучення інвестицій виникла необхідність в чіткому відображенні господарських операції та визначенні фінансових результатів суб'єктів туристичної галузі. Із запровадженням більш детальних показників у звітності туристичних операторів та туристичних агентів можна досягти розкриття більш змістовної облікової інформації для прийняття вірних управлінських рішень керівництвом та деталізації інформації для зовнішніх користувачів.

Відповідно п. 1.3 Наказу Міністерства культури і туризму України від 18.10.2010 р. № 43 готельна послуга визначається як дія (операція) підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням [5]. Готельна послуга складається з основних та додаткових послуг, що надаються споживачу відповідно до категорії готелю, а саме: бронювання номерів; побутові послуги (прання, прасування, хімчистка

тощо); послуги зв'язку й Інтернету; надання медичного обслуговування; організація екскурсійних програм тощо. Ці послуги залежно від категорії готелю можуть бути як основними, так і додатковими.

Питання організації бухгалтерського обліку готельного підприємства вирішується власником або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до законодавства та установчих документів. Підприємство самостійно визначає облікову політику, форму бухгалтерського обліку, затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку, об'єкти і періодичність проведення інвентаризації активів і зобов'язань.

Особливості обліку готельних послуг:

1. Сезонний характер споживання готельних послуг.
2. Практично неможливо оцінити витрати, здійснені для надання конкретної послуги, тому витрати визначають у момент їх виникнення, незалежно від строку оплати послуги.
3. Основний об'єкт обліку – номерний фонд. Усі прямі витрати списуються на нього; немає загальновиробничих витрат.
4. Велика частка амортизаційних відрахувань.
5. У готелях, які мають у своїй структурі ресторан, перукарню, магазин, автостоянку та інші об'єкти, облік витрат ведеться за кожним з них з урахуванням специфіки і правил роботи об'єкта. При цьому для кожного об'єкта відкривається окремий субрахунок рахунку 23 або 93, а саме:
 - 231 “Витрати номерного фонду”;
 - 232 “Витрати перукарні”;
 - 233 “Витрати пральні”;
 - 234 і 931 “Витрати ресторану”;
 - 235 “Витрати котельні”;
 - 236 “Витрати автостоянки”; 932 “Витрати магазину” тощо.
6. Доходи виникають здебільшого під час оплати. Оплата частіше здійснюється в касу.

7. При групуванні витрат за елементами та статтями до матеріальних витрат включаються, крім інших, засоби гігієни, медикаменти, спеціальний і формений одяг тощо.

8. Окремими статтями витрат можна виділити витрати:

- на підготовку до осінньо-зимового періоду;
- утримання і ремонт основних засобів;
- ремонт і обслуговування побутових приладів;
- проведення протипожежних заходів;
- оплату комунальних послуг (опалення, освітлення, водопостачання, вивезення й утилізація побутових відходів, дезінфекція, дезінсекція, дератизація приміщень).

Отже на розмір прибутку у готельному бізнесі впливає дохід від надання місця тимчасового проживання, який залежить від кількості реалізованих послуг і цін на них. Характерні риси, що притаманні готельним послугам, на підставі наукових оцінок, представимо на рис. 1.

Зазначимо також, що на побудову обліку фінансових результатів підприємств готельного господарства має вплив організаційна структура управління, яка за дослідженнями О. Т. Лойко, визначається призначенням готелю, його місцерозташуванням, специфікою клієнтів та іншими факторами та відображає повноваження та обов'язки, які покладені на кожного її працівника [3].

В організаційній структурі підприємств готельного господарства можна виділити основні, додаткові та допоміжні підрозділи:

- основні підрозділи безпосередньо забезпечують процес здійснення основної діяльності щодо надання місця проживання;
- додаткові підрозділи відповідають за інші основні (супутні) та додаткові платні послуги, які безпосередньо не пов'язані з проживанням;
- допоміжні підрозділи забезпечують процес роботи готелю загалом.

Вирішальними факторами при встановленні цін на послуги є обсяг понесених витрат і рівень попиту. Ефективність управління ціновою політикою

визначає рівень фінансового результату діяльності підприємств готельного господарства.

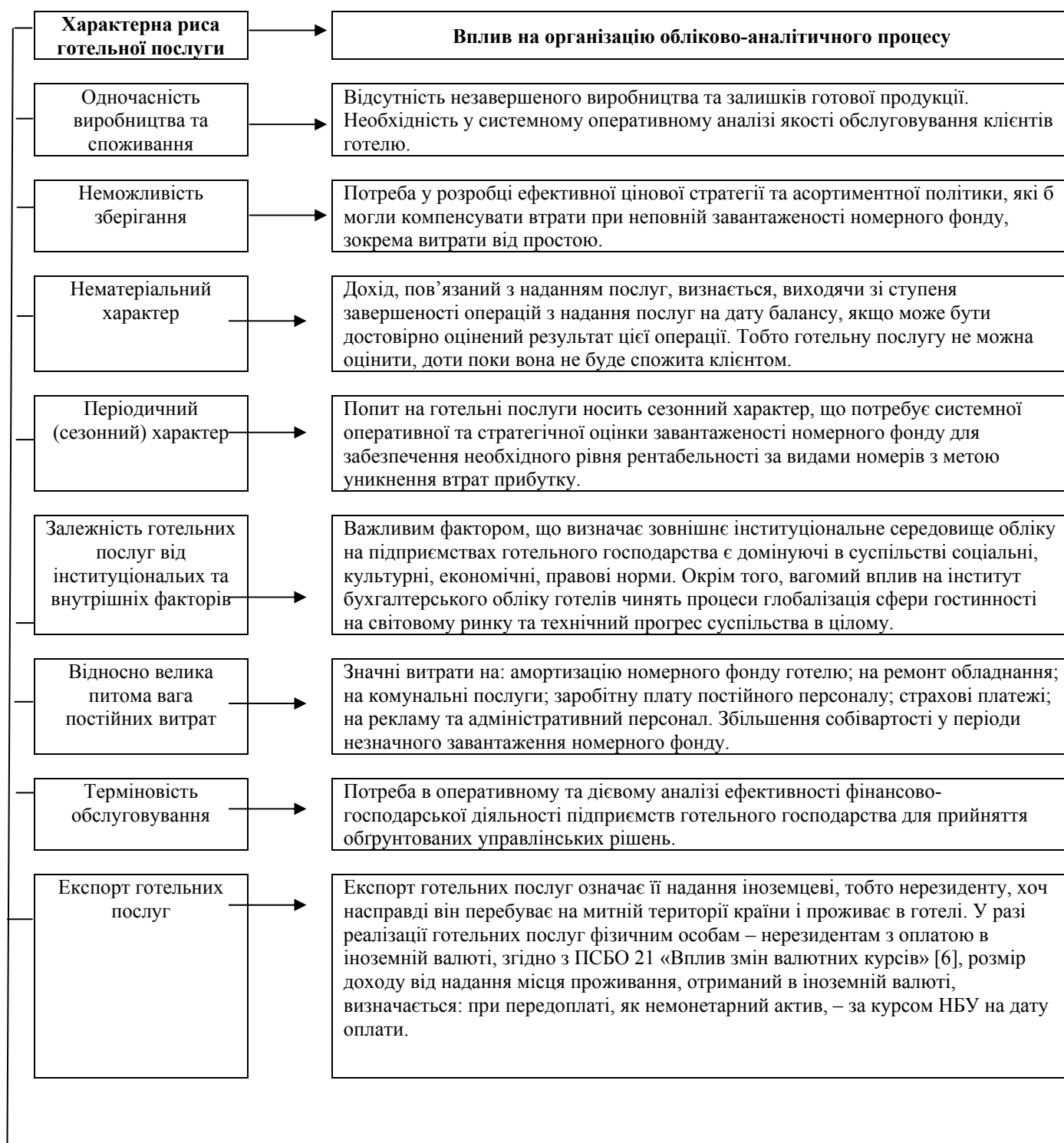

Рис. 1. Вплив характерних особливостей готельних послуг на організацію та методику обліку підприємств готельного господарства

Джерело: побудовано з використанням [6]

Готельні комплекси, що надають широкий обсяг послуг, поточні витрати поділяють, відповідно до видів послуг, на прямі (виробнича заробітна плата, комунальні послуги, сировина і под.) та загальні (експлуатаційні, адміністративні, витрати на збут й інші загальногосподарські витрати).

Надаючи лише один вид послуг (скажімо, номер), витрати готелю адміністрація визначає на одиницю цих послуг – на прямі та загальні їх не поділяють. Якщо загальні експлуатаційні, адміністративні витрати, витрати на збут і подібні господарські витрати розподіляють між власне готельними послугами та послугами інших підрозділів, підпорядкованих готелю (підсобні підрозділи), тоді використовують метод опосередкованого поділу названих витрат на собівартість послуг цих підрозділів. Так, якщо у підпорядкуванні готелю є сауна, пральня, підприємство громадського харчування, частину загальних витрат ділять на собівартість цих послуг пропорційно сумі прямих витрат. Якщо за калькуляційними даними, прийнятими під час розрахунку собівартості послуг, здійснюють групування прямих поточних витрат, ураховують місце їхнього виникнення та призначення.

За розподілу загальних експлуатаційних, адміністративних витрат, витрат на збут, інших загальних господарських витрат між підрозділами готельного комплексу необхідно брати до уваги особливості формування кожного виду витрат. Наприклад, під час визначення собівартості послуг розміщення витрати на оплату праці адміністративно-управлінського персоналу розподіляють пропорційно до прямих витрат на оплату праці обслуговуючого персоналу.

Висновки. Готельний бізнес займає провідне місце у вітчизняній індустрії гостинності. Система відносин “гість – послуга – середовище гостинності” з позицій гостинності являє собою сервіс високого рівня, який базується на сучасних технологіях, формах організації, обслуговування, різноманіття послуг готельного, ресторанного, туристичного, транспортного, рекреаційного, соціально-культурного і побутового призначення.

Організація обліку витрат, доходів і фінансових результатів діяльності підприємств готельної індустрії, як важливої інформаційної бази для проведення

грунтового аналізу, вимагає удосконалення системи класифікації витрат і доходів, а також сучасного підходу до обліку фінансових результатів, тобто необхідно враховувати і базуватися на удосконаленій класифікації доходів та витрат відповідно для покращення забезпечення обліково-аналітичного процесу, а також має враховувати особливості формування фінансового результату на підприємствах готельного господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови : [словник] / В. Бусел. – К., 2005. – 1720 с.
2. Гречаник В. П. Проблеми інформаційного забезпечення і менеджменту регіонального туристичного розвитку // Матеріали третьої науково-практичної конференції “Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою”. – Бердянськ : АУІТ “АРІУ”, 2010. – С. 6-8.
3. Мальська М. П. Готельний бізнес : теорія та практика : [підручник] / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 472 с.
4. Наказ Міністерства культури і туризму України від 18.10.2010 р. № 43. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG9012.html
5. Панков В. В. Институциональная теория бухгалтерського учета и аудита : [учеб. пособ.] / В. В. Панков. – М. : “ИнформБюро” 2011. – 168 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів” – Офіц. вид. – К. : Уряд. вид-во, 2000. – № 193. – 24 с.
7. Правила користування готелями і аналогічними засобами розміщення і надання готельних послуг : Наказ Державної туристичної адміністрації України: за станом на 16 березня 2004 р. № 19 / Державна туристична адміністрація України. – Офіц. вид. – К. – 2004. – 80 с.
8. Рошко Н. Бухгалтерський облік і звітність суб’єктів туристичної діяльності як база для контролю та аналізу / Н. Рошко // Вісник КНУ ім. Т. Г. Шевченка. – 2011. – № 130. – С. 66-68.

9. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу : [монографія] / [Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. Г. Бойко та ін.]; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 596 с.

УДК 336.77:664

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ОБЛАДНАННЯ У ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Т. Умриш, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено специфіку організації лізингу обладнання у переробній промисловості. Охарактеризовано переваги і недоліку фінансового лізингу в організації цеху по виробленні ковбас.

Ключові слова: лізинг, фінансово-кредитний механізм, фінансовий лізинг, лізинг устаткування.

Актуальність дослідження. В сучасних ринкових умовах, коли українські підприємства мають можливість представляти свою продукцію на світовому ринку набуває актуальності проблема підвищення конкурентоспроможності та ефективності господарювання суб'єктів економічної діяльності, зокрема у переробній промисловості.

Одним із основних і найефективніших способів досягнення поставленої мети є застосування дієвих фінансово-кредитних механізмів фінансової політики, серед яких провідне місце посідає фінансовий лізинг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку лізингових послуг в Україні були об'єктом численних досліджень та відображені в наукових

працях вітчизняних вчених: В. Г. Андрійчука, О. І. Баєвої, Н. М. Внукової, О. Ф. Гриценка, О. Є. Гудзь, П. А. Лайка, М. Й. Маліка та інших. В працях згаданих вчених ґрунтовно досліджені питання організації та підвищення ефективності використання лізингових операцій в окремих сферах національної економіки відносно певних товарів, а також особливостей організації лізингових операцій на регіональному рівні й застосуванні фінансового лізингу на вторинному ринку обладнання.

Метою статті є характеристика особливостей впровадження лізингу обладнання у переробній промисловості, як можливості для фізичних та юридичних осіб придбати необхідне обладнання, не купуючи його, а орендуючи у лізингової компанії з подальшим його викупом.

Виклад основного матеріалу. Лізинг обладнання являє собою його довгострокову фінансову оренду, після закінчення якої організації надається право викупити обладнання за залишковою вартістю.

Протягом усього терміну оренди, лізингоотримувач (орендар) сплачує лізингодавцю (лізинговій компанії) обумовлені договором лізингу суми. Право власності на орендоване обладнання до закінчення терміну дії договору належить лізингодавцю. У разі невиконання лізингоодержувачем умов договору лізингова компанія вправі вилучити надане устаткування.

Таким чином, лізинг – це споконвічно забезпечена угода. У лізинговій угоді беруть участь ще два суб'єкти – продавець і страховик. У продавця лізингодавець набуває необхідне лізингоодержувачу обладнання, яке в обов'язковому порядку страхується від всіляких майнових ризиків на користь лізингової компанії.

Взаємовідносини між учасниками операції фінансового лізингу можна відобразити наступною схемою 1 [1].

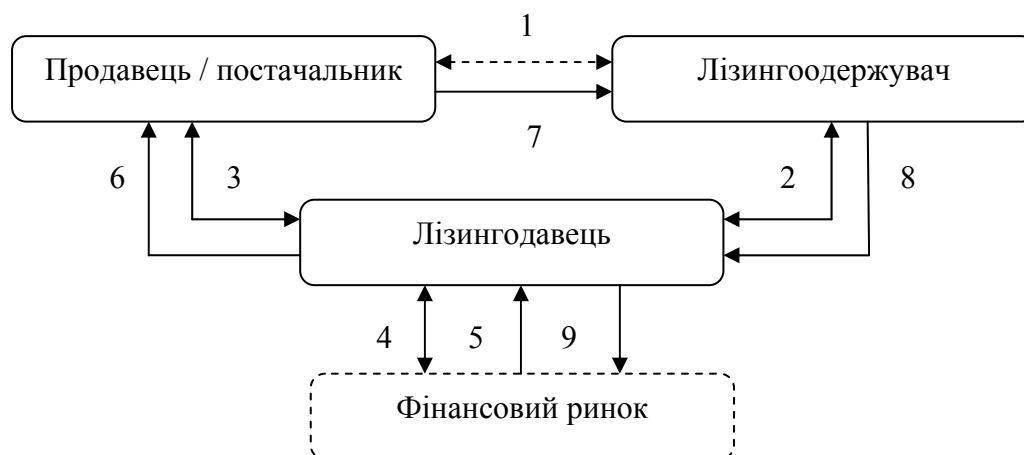

Рис. 1. Схема взаємовідносин між учасниками операції фінансового лізингу

Джерело: виконано з використанням [1]

1 – Вибір лізингодержувачем можливого постачальника та специфікація необхідного обладнання.

2 – Укладання договору фінансового лізингу.

3 – Укладання договору на придбання обладнання за встановленою лізингодержувачем специфікацією.

4 – Укладання договору між лізингодавцем та представником фінансового ринку щодо отримання фінансових ресурсів для закупівлі обладнання у постачальника.

5 – Надання фінансових ресурсів лізингодавцю.

6 – Оплата обладнання закупленого лізингодавцем.

7 – Поставка обладнання лізингодержувачу безпосередньо або через лізингодавця.

Лізингодержувач зараховує на свій баланс обладнання, яке фактично надійшло у його розпорядження за договором фінансового лізингу і здійснює амортизаційні відрахування.

8 – Лізингодержувач сплачує лізингодавцю лізингові платежі.

Лізинговий платіж включає суму відшкодування частини вартості предмета лізингу, винагороди лізингодавцю, компенсації відсотків за кредит та інших витрат лізингодавця.

9 – Лізингодавець здійснює погашення кредиту.

Доцільно придбати в лізинг обладнання, що має повільні темпи фізичного зносу.

Інакше, по закінченні договору лізингу (якщо навіть не раніше) набувати власне вже нічого і не залишиться. До повільніше зношуються обладнанню, наприклад, відноситься обладнання для м'ясопереробки. Але потрібно мати на увазі, що лізингові компанії досить неохоче надають в оренду, так звані, неліквідні агрегати, які важко буде реалізувати у разі розірвання договору лізингу з причини несумлінності лізингоодержувача.

У таких випадках, лізингодавець може вимагати додаткове забезпечення і аванс (в межах близько 20% вартості обладнання). Основні переваги лізингової угоди перед кредитною [2]:

1. Процес оформлення лізингової угоди, як правило, набагато простіше, ніж отримання банківського кредиту. Крім того, документів також буде потрібно набагато менше.

2. Для організацій малого та середнього бізнесу деколи дуже важко отримати кредит, особливо при повній відсутності кредитної історії.

Для лізингової ж компанії потрібна, в основному, детально пророблена бізнес-ідея і мінімум документів.

3. Умови лізингової угоди вигідніше в порівнянні з кредитною: термін дії договору значно довше, а щомісячні виплати – менше.

4. Необхідність надання застави або гарантій повернення кредиту, і відсутність цієї умови в лізинговій угоді, оскільки сам об'єкт лізингу є її забезпеченням.

5. Майно, що купується за договором лізингу, обліковується на балансі лізингової компанії до закінчення терміну дії договору.

У зв'язку з цим, лізингоотримувач звільняється від сплати податку на майно (відносно орендованого устаткування). Крім того, не порушується рівновага між власними і позиковими коштами організації, в той час як кредит "обважнює" баланс і скорочує можливості додаткових інвестицій.

6. По відношенню до об'єкту лізингу застосовується прискорена амортизація, що дозволяє значно знизити вартість обладнання до закінчення терміну угоди.

У випадку з основними засобами, придбаними в кредит, застосовується звичайний коефіцієнт амортизації.

Потрібно визначити, що попри зазначені переваги лізингу перед кредитом, недоліки все ж таки є [1]:

– Власність. Очевидний недолік лізингу полягає в тому, що ви не можете розпоряджатися товаром, бути його власником, коли термін лізингу закінчиться. Звичайно, це може бути і перевагою, зокрема, якщо мова йде про лізинг такого товару, як комп'ютери, коли ваші технологічні запити можуть зростати дуже швидко.

– Загальні витрати. Лізинг зазвичай є дорожчою процедурою, ніж покупка товару, за умови, що ви не маєте потребу в позиці для покупки. Наприклад, трирічний лізинг комплексу переробного обладнання, що має вартість 400000 грн (якщо враховувати, що в даному випадку щомісячна вартість лізингу за кожен тисячу доларів грошового еквіваленту товару складає 3200 грн) складатиме 756000 грн.

– Пошук коштів. Домовленості про лізинг зазвичай більш ліберальні, ніж позика. В той час як банк може вимагати ділові звіти фірми за 2-3 роки, перед тим як видати позику, багато компаній-лізингодавців можуть переглянути ваші ділові звіти за більш короткий проміжок часу (зазвичай 6 місяців). Це може бути вирішальною перевагою такої операції, як лізинг для починаючих бізнесменів.

– Рух грошових коштів. Це головна перевага лізингу. Вона виключає одноразові, великі витрати готівки, які можуть бути для вас великою втратою, яка обмежує ваші можливості на щоденні витрати.

– Податки. Лізинг майже завжди дозволяє витратити вартість обладнання, маючи на увазі, що плата підприємства за лізинг може бути зарахована як бізнес-витрати. З іншого боку, покупка може заощадити до 152000 грн ціни обладнання на рік, коли воно було придбано (як частину витрат першого року); щось вище цієї вартості заощаджується за кілька років. З урахуванням економії витрат у перший рік, дійсна ціна переробного обладнання вартістю в 40000 грн може знизитися до 27200 грн.

– Технологічні запити. Технологічний прогрес – це швидкий процес. Якщо підприємство придбало обладнання за останніми технологіями, то через 2-3 роки може бути виявити, що є власником застарілого обладнання, яке навіть буде не вигідно продати.

Висновки. У підсумку проведеного дослідження зазначимо, що лізинг дозволяє випробувати нове, сучасне обладнання і при потребі вчасно його удосконалити для того, щоб залишитися на вершині технологічного прогресу. З іншого боку, якщо у компанії використовується політика, що передбачає використання старої техніки іншими відділами, покупка обладнання буде більш вигідною.

На сьогоднішній день, лізинг розглядається не тільки як угода фінансової оренди, але і як інвестиційний інструмент, що дозволяє організаціям та індивідуальним підприємцям вчасно реагувати на зміну кон'юнктури ринку та втілювати в життя свої виробничі ідеї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лізинг обладнання – придбання обладнання в лізинг, договір, умови: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kredit-bank.com.ua>
2. Лізинг устаткування: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vlasnasprava.info/ua>
3. Методи розрахунку лізингових платежів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leasinginukraine.com/ua>

УДК 657:658.115

УДОСКОНАЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

К. О. Вельховацька, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

В даній статті розглянуто питання основ побудови фінансової звітності в бюджетних установах України, а також розкриті процеси вдосконалення організації обліку в бюджетних установах та запропоновані шляхи його модернізації.

Ключові слова: бюджетна установа, бюджетне фінансування, бюджетний облік, план рахунків, стандарти бухгалтерського обліку, бухгалтерський облік, стратегія модернізації, міжнародні стандарти.

Постановка проблеми. Однією з характерних особливостей статутної діяльності бюджетних установ є те, що всі вони, як правило, фінансуються за рахунок коштів бюджетів різних рівнів. Особлива увага процесу бюджетного фінансування приділяється в сьогоdnішніх умовах ринкових відносин. Для забезпечення оперативного контролю органами Державного казначейства України за цільовим, повним та раціональним використанням бюджетних коштів необхідна повна інформація, яку отримують за допомогою даних бухгалтерського обліку.

На даний час бухгалтерський облік у бюджетній сфері України складається з обліку виконання державного і місцевого бюджетів та бухгалтерського обліку бюджетних установ, що потребує удосконалення методології та переходу на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.

Суттєво послабились функції державного контролю за збереженням державної власності. Тому частим явищем стало зловживання в фінансово-економічній сфері: нецільове, неефективне та незаконне використання бюджетних коштів керівниками різних рівнів, розкрадання державного та комунального майна. Регулювання ситуації вимагає теоретичного переосмислення та практичного удосконалення форм і методів сучасних фінансово-економічних відносин у бюджетній сфері. За цих умов подальший розвиток теорії та практики бухгалтерського обліку бюджетних установ набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми бухгалтерського обліку в бюджетних установах розглянуті в працях відомих вітчизняних і зарубіжних економістів С. М. Альошина, І. А. Андреева, М. Т. Білухи, А. М. Белова, С. Ф. Голова, Є. М. Бойко, Т. Г. Мельник, А. Г. Зверева, Р. Т. Джоги, В. І. Лемішовського, Л. Я. Корецького, Е. П. Дедкова, С. Я. Зубілевич, І. Н. Полевого та ряду інших. У більшості робіт бюджетний бухгалтерський облік відображається як інструмент забезпечення централізованого управління діяльністю таких установ.

Разом з тим, питання фінансової самостійності бюджетних установ не знайшли достатнього відображення в науковій літературі. Враховуючи результати проведених досліджень слід звернути увагу на існуючі проблеми системи бухгалтерського обліку бюджетних установ та можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Функціонування бюджетних установ характеризується розширенням сфер діяльності, що не може не обходитися без заходів і методів впливу на забезпечення оптимального функціонування та життєдіяльності бюджетної установи державою. Проте внаслідок нестабільної політичної ситуації та суперечливої законодавчої бази правильне і раціональне ведення бухгалтерського обліку стає просто необхідним.

На сьогоднішній день бухгалтерський облік є своєрідною системою управління, який також має свої невідповідності та потребує вдосконалення, що збільшує актуальність даної теми.

Бухгалтерський облік у бюджетних установах є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, виконує управлінську, контрольну і інформаційну функції, але має певні особливості і розглядається як окремий вид діяльності.

Бухгалтерська звітність бюджетних установ являє собою систему узагальнених і взаємозв'язаних показників, що характеризують результати роботи та особливості діяльності зазначених установ за певний період.

За останні роки у бюджетній сфері відбулись значні перетворення: змінилось бюджетне законодавство; впроваджено казначейське обслуговування бюджетних коштів та облік зобов'язань розпорядників коштів у системі органів казначейства; створено централізовану модель управління державними ресурсами через єдиний казначейський рахунок. Перелічені заходи – це кроки в напрямку загальної зміни підходу до планування бюджетних показників. Тобто змінюється система бюджетного процесу, стає іншим порядок відображення операцій в обліку і звітності. Саме це й стало фундаментом реформи в бухгалтерській галузі.

Реалізація функцій і завдань бухгалтерського обліку в бюджетних установах, вимагає формування нових підходів, які виникають в сучасних умовах.

Розвиток міжнародних зв'язків, стандартизація усіх сфер діяльності національної економіки, глобалізація призводять до необхідності удосконалення законодавства відповідно до міжнародних норм. Не винятком є і сфера бухгалтерського обліку. Якщо питання реформування системи обліку суб'єктів господарювання активно досліджується, то обліку в державному секторі не приділяється належна увага. Економічна ситуація в бюджетній сфері вимагає практичного вдосконалення системи обліку і теоретичного перегляду з метою

урахування нових явищ, процесів, що виникли в сучасних умовах. Одними з найважливіших таких явищ є виникнення нових об'єктів обліку, вдосконалення системи управління бюджетними установами.

Фінансово-господарська діяльність бюджетних установ має ряд особливостей, що в свою чергу впливають на побудову бухгалтерського обліку. Вони є неприбутковими організаціями та функціонують на правах державної власності. Бюджетні установи та організації мають за мету надавати нематеріальні послуги, для задоволення потреб населення, а не отримувати прибуток.

Основним завданням обліку у процесі фінансово-господарської діяльності бюджетної установи є забезпечення своєчасного, точного, повного відображення всіх господарських операцій у бухгалтерських документах та використання виділених коштів з бюджетів різних рівнів за цільовим призначенням. Метою модернізації обліку в державному секторі є:

- 1) адаптація його до сучасних вимог міжнародної практики;
- 2) усунення існуючих проблем;
- 3) вдосконалення законодавчо-нормативної бази, що регламентує облік.

В Україні стратегія модернізації обліку законодавчо закріплена Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки ” від 16 січня 2007 року № 34, яка містить основні напрямки та положення реформування обліку відповідно до сучасних вимог. Проте, реалізації зазначених заходів відбувається дуже повільно або й взагалі існує лише на папері [1].

Основними завданнями стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки є удосконалення методології та перехід на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.

Модернізація системи бухгалтерського обліку сприятиме удосконаленню:

- 1) управління державними фінансами;

- 2) системи стратегічного бюджетного планування;
- 3) порядку складання і виконання бюджету на основі програмно-цільового методу;
- 4) системи контролю за процесом виконання бюджету;
- 5) інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами.

Відповідно до даного документу можна визначити основні напрями модернізації обліку, а саме: удосконалення системи бухгалтерського обліку, удосконалення системи фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів, створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи.

Перший напрямок передбачає розробку та запровадження національних стандартів, єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, узгодженого з бюджетною класифікацією та розподіл між бухгалтерами повноважень щодо ведення обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат.

Другий напрямок передбачає удосконалення методології складання форм звітності та їх удосконалення, запровадження нових форм фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів; удосконалення методів складання фінансової звітності, звітності про виконання бюджетів з використанням сучасних інформаційних технологій.

Третій напрямок пропонує адаптувати бюджетну систему, що створена на засадах програмно-цільового методу до нових методологічних принципів системи бухгалтерського обліку, модернізувати фінансово-бухгалтерські служби, посилити контроль з боку органів Державного казначейства за дотриманням єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання звітності.

Питання створення загального плану рахунків неодноразово піднімалися ще в перше десятиліття незалежності України. Сьогодні в державному секторі використовують два плани рахунків:

- План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів, який ґрунтується на касовому методі обліку (що передбачено Бюджетним кодексом) і використовується Державним казначейством України;

- План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, який історично ґрунтується на методі повного обліку на основі принципу нарахування і застосовується всіма розпорядниками бюджетних коштів.

При побудові нового плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі мають бути враховані всі найкращі здобутки, які мали місце в останні роки.

Передбачається, що структура нового Плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі складатиметься з 9 класів:

- клас 1 “Нефінансові активи”;
- клас 2 “Фінансові активи”;
- клас 3 “Кошти бюджетів та розпорядників бюджетних коштів”;
- клас 4 “Розрахунки”;
- клас 5 “Капітал та фінансовий результат”;
- клас 6 “Зобов'язання”;
- клас 7 “Надходження”;
- клас 8 “Витрати”;
- клас 9 “Позабалансові рахунки”.

Державне Казначейство України встановлює порядок ведення обліку та складання звітності, встановлює типові форми для бюджетних установ та організацій. Основною проблемою при складанні, розгляді та опрацюванні фінансової звітності бюджетних організацій і установ є постійна зміна її форм Державним казначейством України, що встановлює щороку нові форми.

Розробка власних стандартів для бюджетного обліку є одним з найважливіших шляхів його вдосконалення, оскільки буде сформовано єдину законодавчо-нормативну базу, яка буде повно та точно визначати норми та вимоги до ведення такого обліку та формування звітності, затверджено типові

форми для складання звітності, що будуть незмінними протягом певного періоду.

Процес модернізації та удосконалення стосується також технології обліку й опрацювання економічної інформації. Зокрема автоматизовані інформаційні технології, здатні активно впливати на інтенсифікацію використання наявних ресурсів бюджетної сфери. У зв'язку з цим дослідження автоматизації процесів обліку, контролю та аналізу є особливо актуальними. Однак слід визнати, що ця ділянка залишається недостатньо дослідженою і на сьогоднішній день.

Висновки. В Україні відбуваються зміни у фінансовій системі, які супроводжуються різким погіршенням її можливостей забезпечувати соціальні гарантії та розвивати галузі соціальної, інституційної, наукової та інших сфер, які належать до бюджетних. Названі причини вимагають реформування бюджетної політики та впливають на порядок ведення бухгалтерського обліку, форми й обсяги подачі звітної інформації, систему внутрішнього і зовнішнього контролю за використанням бюджетних коштів. У зв'язку з цим, зростає роль і значення удосконалення ведення бухгалтерського обліку та складання звітності з метою більш раціонального використання фінансових ресурсів.

Крім того, сучасні умови функціонування бюджетної системи України набувають особливої актуальності у зв'язку з інтеграцією України у міжнародну спільноту та її прагненням до модернізації й уніфікації обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки” від 16 січня 2007 р., № 34.
2. Бюджетний кодекс України // www.rada.gov.ua.
3. Бутинець Т. А. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник] / [за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця]. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 627 с.
4. Бутинець Т. А. Організація бухгалтерського обліку : [навч. посіб.] / [за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця]. – Житомир : Інститут змісту, 2003. – 589 с.

5. Грабова Н. В. Теорія бухгалтерського обліку : [навч. посіб.] / Н. В. Грабова, М. В. Кружальний]. – 5-те вид., доп. і перероб. – К. : А.С.К., 2002. – 223 с.
6. Джога Р. Облік у бюджетних установах: основи побудови, нормативна база, реформування / Р. Джога // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 8-9. – С. 26-36.
7. Лемішовський В. І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування. / В.І. Лемішовський– Львів: “Інтелект-Захід”, 2007. – 1104 с.
8. Литвиненко Л. Модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі як складова Програми економічних реформ / Л. Литвиненко // Казна України – 2011. – № 3. – С. 16-18.

УДК 657:006.3

МІЖНАРОДНЕ ЗНАЧЕННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ю. В. Висоцька, студент

Науковий керівник – асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуті проблеми стандартизації бухгалтерського обліку та запропоновано шляхи їх вирішення. А також міжнародне значення стандартизації бухгалтерського обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, стандартизація, гармонізація, уніфікація, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Постановка проблеми. Нові тенденції врегулювання економічного розвитку України, гармонізація національної системи обліку з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку/фінансової звітності (МСБО (МСФ)) та урахування рівня економічного розвитку обумовлюють перегляд її нормативної бази. Бухгалтерський облік як відкрита облікова система зумовлює необхідність

її приведення у відповідності із чинним законодавством; перегляд механізму формування обліково-аналітичної інформації та її подання у звітності підприємства.

В умовах глобалізації різних економічних (бухгалтерських) систем питання гармонізації обліку набуває досить важливу роль, є край актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що проблема гармонізації обліку та його стандартизації (уніфікації) приділялась (і продовжує приділятися) велика увага такими вченими-економістами, як В. І. Бачинський, Ч. Гаррісон, С. Ф. Голов, А. Глен, Г. Г. Кірейцев, О. М. Петрук, В. В. Сопко та іншими, проте багато проблем, як теоретичного так і прикладного характеру, потребують поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження та аналіз діючої практики стандартизації бухгалтерського обліку на міжнародному рівні, оскільки стандартизація виступає важливим інструментом регламентації та регулювання в системі економічних відносин. Її можна розглядати як діяльність з розробки та впровадження положень для багаторазового застосування, що вирішують завдання у певній сфері з досягненням оптимального рівня упорядкування і зведення до незначної кількості типових спеціальних вимог, методів та методичних прийомів і процедур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, вперше було введено поняття стандарту в бухгалтерському обліку Гаррісоном, який дотримувався позиції абсолютної уніфікації виконання всіх облікових операцій, для унеможливлення індивідуального судження бухгалтерії.

Вводячи категорію стандарт в облікову сферу, зауважив, що стандартизація в обліку повинна базуватись на науковій організації праці із встановленням логічно обґрунтованих, зрозумілих, науково підтверджених стандартних норм облікової роботи та заміни одноманітних прийомів на науково розробленні методи з точними, вичерпними інструкціями їх застосування, у тому числі з техніки виконання облікових операцій [1].

Під стандартом розуміється офіційний державний чи нормативно-технічний документ галузі, підприємства, яким встановлюється необхідні якісні характеристики, вимоги, яким повинен відповідати певний вид продукту (товару). Стандартизація бухгалтерського обліку – процес розробки та поступового застосування єдиних вимог, правил та принципів для визначення оцінки і відображення у фінансових звітах окремих суб'єктів бухгалтерському обліку [3].

Стандарти можуть визначати параметри об'єктів організаційно-методичного та загально технічного характеру, тобто показувати, що саме підлягає регламентації в стандарті. Ці сфери стандартизації, безумовно є близькими до бухгалтерського обліку, оскільки тут об'єктами стандартизації виступають засади, методи, техніки, що можуть багатократно застосовуватись у науки й техніки. В обліку у якості об'єктів стандартизації також виступають окремі ділянки (об'єкти) обліку та облікові завдання. Наприклад, завдання з автоматизації облікового процесу.

Слід зазначити, що організація й ведення бухгалтерського обліку у країнах світу базується на принципово різних засадах. На сьогодні науковцями виділяються такі загальновідомі облікові макромоделі: континентальна, англоамериканська, глобальна і південноамериканська. Вони відрізняються різним ступенем державної регламентації, суворістю дотримання нормативних вимог по відношенню до виконання облікових процедур, порядку відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності тощо.

Для України традиційною є жорстка регламентація організації та ведення бухгалтерського фінансового обліку. Передбачає суворе виконання вимог інструктивних, нормативно-методичних документів (положень, методичних вказівок, інструкцій тощо), які встановлюють відповідні обмеження за основними параметрами облікових операцій. Хоча для справедливості, слід підкреслити наявну можливість у підприємств щодо організації й ведення

управлінського обліку за довільним порядком і використанням власних розробок облікових документів, реєстрів і форм внутрішньофірмової звітності.

Процедура вибору об'єктів і напрямів стандартизації, тобто уніфікації, є досить складною. Вченими до цих пір не розроблено зрозумілих алгоритмів вирішення завдань стандартизації у різних сферах економічної діяльності, зокрема вибору об'єктів, черговості уніфікації, технічного, організаційного, правового ступеня впровадження стандартів, визначення видів вимог, що мають бути регламентовані. Відносно України, цей факт підтверджується численними та постійними змінами і доповненнями, які вносяться до вже впроваджені положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), у тому числі і повними змінами змісту деяких П(С)БО.

На наш погляд, для вирішення цих та інших подібних проблем стандартизації доцільно застосовувати неформалізовані методи аналізу, тобто такі, що базуються на описування аналітичних процедур на логічному рівні, а не на суворо аналітичних залежностях. До них належать: евристичні методи, методи експертних оцінок, будови системи показників, будови аналітичних таблиць, морфологічні та ін.

Процес економічної інтеграції у світовому масштабі, інтернаціоналізація економіки, бізнесу призвели до необхідності глобалізації та уніфікації (стандартизації) обліку, який вважається універсальною мовою бізнесу. Інформаційне взаєморозуміння є суттєвою передумовою бізнесу, економічної інтеграції країн. Однак, на нашу думку, стандартизувати доречно тільки документи первинного обліку, техніку їх обробки і мінімально необхідну кількість, структуру й зміст форм фінансової і статистичної звітності. Це обумовлено тим, що кожна країна має певні економічні (географічні) особливості, традиції ведення бізнесу тощо, які необхідно врахувати, щоб її наслідки не стали невідворотними.

Необхідність стандартизації бухгалтерського фінансового обліку у світовому масштабі та гармонізації облікових систем визначається розвитком процесів економічної інтеграції країн, створенням міжнародних корпорацій,

вільних економічних зон, створенням і функціонуванням спільних підприємств для реалізації спільних проектів. Тому облік, як універсальна мова бізнесу, повинен базуватись на загальноприйнятих принципах.

Питаннями уніфікації (конвергентності) бухгалтерського обліку займаються декілька міжнародних організацій. Серед них Комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності (КМСФЗ), Рада по стандартам фінансового обліку США (РСФО), Рада по міжнародним стандартам фінансової звітності (РМСФЗ), Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ), ООН. Зокрема об'єктом діяльності ООН є вивчення питань обліку і звітності міжнаціональних корпорацій з метою розробки відповідних рекомендацій для їх гармонізації; сприяння у запровадженні міжнародних стандартів у світовому масштабі [2].

Сучасні глобалізаційні процеси в економіці надають нові можливості для України та її регіонів. Разом з тим, інтеграція України у світовий економічний простір може завдати суттєвих негативних соціально-економічних наслідків для тих регіонів, які не виробили власної стратегії конкурентоспроможності. Особливо вагомим є це завдання в умовах загострення глобальної конкуренції, нав'язування інтеграційних правил поведінки, застосування загальних для всіх суб'єктів конкурентної боротьби принципів, правил і норм. З посиленням впливу глобалізації вітчизняна система бухгалтерського обліку поступово трансформується; виникають інші користувачі системи бухгалтерського обліку-глобальні. Тому виникає необхідність у розгляді питання стосовно впливу процесів глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в Україні.

Узагальнюючою концептуальною основою побудови бухгалтерського обліку в умовах глобалізації, на наше переконання, має стати конвергенція як процес узгодженого зближення національних і міжнародних систем бухгалтерського обліку до єдиних Всесвітніх стандартів фінансової звітності (або оновлених МСФЗ), що визначатимуть єдині принципи, загальні підходи в галузі бухгалтерської науки, практики та професії. Вищезазначені висновки підтверджуються і практикою міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку.

На сьогоднішній день політику в даному питанні визначають два центри: IAS (International Accounting Standards) – Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – Лондонський офіс; GAAP US (Generally Accepted Accounting Principles) – загальновизнані облікові принципи США (рис. 1).

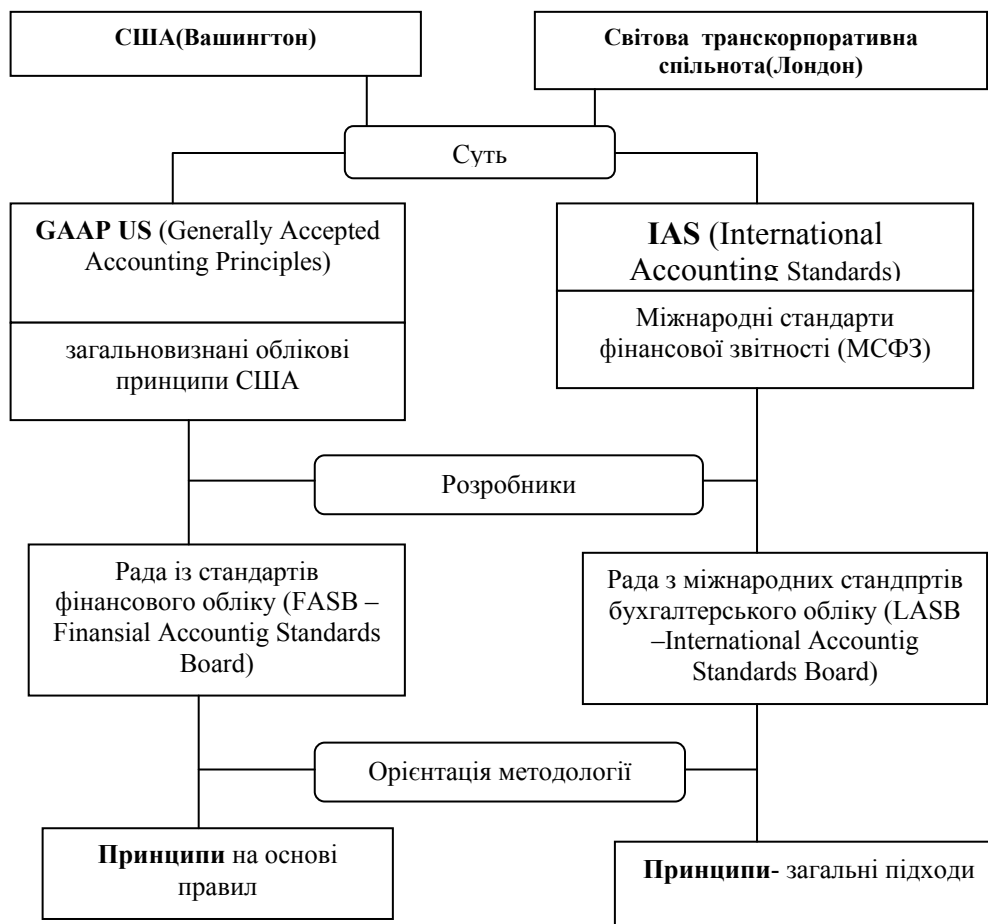

Рис. 1. Визначальні системи міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку

Джерело: [4]

Гармонізація обліку передбачає певну відповідальність та злагодженість, обов'язкове дотримання принципів ведення обліку та статистики і складання звітності. Гармонізація також передбачає поєднання та взаємну відповідальність законодавства країн щодо врегулювання методології обліку й статистики, існування в кожній країні своєї моделі (системи) організації і ведення обліку. При цьому головне завдання гармонізації полягає в тому, щоб аналогічні за суттю стандарти різних країн суттєво не відрізнялись між собою, тобто знаходились в гармонії один з одним, а не були тотожними.

Уніфікація (стандартизація) обліку передбачає встановлення єдиних норм і вимог щодо бухгалтерського обліку та статистики, застосування уніфікованого набору стандартів (нормативів), що регулюють облікову політику підприємства. Конвергентність дає змогу глобалізувати облікову політику, принципи і систему обліку на міжнародному рівні.

Висновки. Узагальнюючи досліджений матеріал, можна відмітити, що приведення національної системи обліку та звітності до вимог міжнародних стандартів – це шлях до інтернаціоналізації, глобалізації обліку, його гармонізації, підвищення якості облікової інформації і довіри до неї з боку користувачів такої інформації.

Гармонізація і уніфікація (конвергентність) є головними чинниками при веденні обліку та складанні фінансової звітності в умовах глобалізації економічних процесів.

Отже, перед тим як прийняти певне рішення щодо уніфікації (стандартизації) визначених об'єктів обліку доречно, добре, проаналізувати наслідки такого рішення та вплив факторів на неї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусько В. С. Теорія бухгалтерського обліку : [навч. посібник] / В. С. Білоусько, М. І. Беленкова. – К. : Вид-во “Мета”, 2002. – 238 с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. 4-є видання. – Частина 1. // Переклад з англ. – М.: Альпіна Бізнес Букс, 2008. – 1014с.
3. Стандартизація бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Бухгалтерський_облік.
4. Жук В.М. До проблем стратегії запровадження МСФЗ в Україні / В. М. Жук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. - № 10. – С.16-22.

УДК 368.914

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЗА КОРДОНОМ

Ю.О. Юрченко, студент

Науковий керівник – асистент Сирцева С. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано сучасний стан пенсійного забезпечення в Україні, виявлено основні проблеми її функціонування. Розглянуто міжнародний досвід пенсійного забезпечення та запропоновані можливі напрями його застосування в Україні.

Ключові слова: система пенсійного забезпечення, реформування, пенсійний вік, солідарна система.

Постановка проблеми. Економіка будь-якої країни являє складну і розгалужену систему фінансових, соціальних, політичних, наукових та інших зв'язків. Тому для стабільного та ефективного її функціонування, держава ставить перед собою завдання контролювати і розвивати усі можливі сфери. Однією з найгостріших проблем сьогодення, яка торкнулася багатьох сфер економічного життя країни, є пенсійна система України.

Практичне реформування пенсійної системи в Україні пробудило у суспільстві інтерес до світового досвіду розв'язання цієї надзвичайно важливої соціальної проблеми. Через реформування системи пенсійного забезпечення пройшли більшість розвинених країн світу. Держави по-різному намагаються забезпечити гідну старість своєму населенню: одні справляються із завданням краще, інші – гірше. Пенсійні системи працюють краще тільки в тих країнах, які не відчують демографічних проблем, але зараз таких все менше.

Досвід і практика світового розвитку пенсійного забезпечення дають чималі підстави для дослідження проблем та шляхів їх розвитку в умовах ринкових реформ, здійснюваних в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед авторів, що досліджували дане питання, можна виділити В. Базилевича, В. Грушко, Е. Лібанову, В. Рудика, М. Шаповала, А. Якимів та інші. Але й досі не розкритим є питання впливу трансформаційних явищ на функціонування пенсійної системи України.

Метою статті є аналіз сучасної системи пенсійного забезпечення України та міжнародний досвід впровадження пенсійних систем, з метою подальшого адаптування його позитивних практик в Україні.

Виклад основного матеріалу. Головне завдання пенсійної системи будь-якої країни – створити умови для забезпечення людей достойним доходом у старості відповідно до особистого внеску кожного.

Поширення демографічної кризи, зменшення кількості працюючих (реальних платників до пенсійних фондів) низький рівень їхніх заробітних плат, із яких провадяться пенсійні відрахування, та інші соціально-економічні чинники негативно впливають на фінансовий стан сучасної солідарної пенсійної системи України, а з часом можуть його ще погіршити.

Запровадження обов'язкового другого накопичувального рівня сприятиме зменшенню зобов'язань солідарної системи шляхом наповнення її додатковими коштами.

Що стосується накопичувальної складової пенсійної системи, то її впровадження справді можна вважати реформаторським кроком. Так само, як і солідарна, накопичувальна система є обов'язковою, тобто внески до неї роблять не на добровільних, а на обов'язкових засадах. Проте є принципова відмінність. Солідарна система не передбачає грошових накопичень на індивідуальному рахунку. Водночас Урядом постійно відкладалося впровадження обов'язкової накопичувальної системи. Після парламентських слухань із приводу пенсійної реформи її відклали до 2013 р.

Накопичення грошових ресурсів другого рівня пенсійної системи буде відбуватись тривалий час (не менше 30-40 років), і протягом цього періоду частина пенсійних активів буде знаходитись у розпорядженні недержавних пенсійних фондів. Однак гіркий вітчизняний досвід показав відсутність державних гарантій збереження доходів наших громадян. Це і “замороження” вкладів, банкрутство великих банків та інші фінансові шахрайства недалекого минулого (і сучасності), яким держава не лише не запобігала, але й не зуміла компенсувати збитки населенню [1].

Отриманню в майбутньому очікуваної відповідної пенсії може загрожувати можливе банкрутство фінансових компаній, що управлятимуть внесками платників до накопичувальних фондів. Тому Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України необхідно більш ретельно підходити до видачі ліцензій пенсійним фондам, які будуть брати участь у другому рівні системи пенсійного забезпечення як її суб'єкти, для чого потрібно враховувати не лише формальні кількісні показники, але й інші, зокрема пов'язані з результативністю попередньої діяльності інституції на цьому ринку.

В Україні підвищуватиметься пенсійний вік, але поступово, двома шляхами. Його підвищення здійснюватиметься двома шляхами. Перший – це поступове вирівнювання пенсійного віку жінок та чоловіків. Міністерство праці та соціальної політики пропонує підвищувати пенсійний вік для жінок з 2012 до 2021 року.

У 2012 році передбачалося розпочати підвищення пенсійного віку для жінок через щорічне його збільшення на 6 місяців – до досягнення 60 років. Наприклад, у 2012 році пенсійний вік для жінок становив 55 років і 6 місяців, у 2013 році – 56 років і т. д. Таким чином, у 2021 році пенсійний вік для жінок досягне 60 років, середня пенсія в Україні з 01 січня по 30 листопада 2013 року – 894 грн. (приріст- (+1,13%)), з 01 по 31 грудня - 949 грн. (приріст - (+6,152%)) [3].

Для порівняння, у США, пенсійний вік становить: 67 (чоловіки) / 65 (жінки), середня пенсія – 1164 доларів (9230 гривень). У Фінляндії – Середня пенсія – 1344 євро (14 246 гривень), пенсійний вік – 65 років.

Другий напрям пенсійної реформи стосуватиметься тих, хто увійде в другий рівень накопичувальної пенсійної системи на дату впровадження II рівня (до кінця 2012 року). Ці громадяни виходитимуть на пенсію у 65 років. Але це стосуватиметься лише осіб, котрі нині молодші 35 років. Тим самим позбавляє осіб, старших за даний вік, можливостей накопичувати собі пенсію з огляду на їхні доходи. Для них доступною залишиться лише солідарна система, а розмір державних пенсій навряд чи сягне високого рівня [5].

В той же момент, працездатні працівники, які будуть молодшими за 35 років, продовжуватимуть сплачувати третину заробітної плати до солідарної системи, забезпечуючи собі і вже існуючим пенсіонерам та додатково обов'язкові щомісячні внески до накопичувальної системи, забезпечуючи собі дещо більш забезпечену старість. Негативним є те, що на поточні розрахунки і заощадження інших напрямів населенню не вистачатиме коштів, через що рівень життя населення впаде.

Тому що, за розрахунками спеціалістів, для побудови накопичувальної системи другого рівня знадобиться 30 років [2].

Уряд сподівається, що завдяки здійсненню реформ зростатиме рівень життя населення, а відповідно й тривалість життя людей. І тоді процес підвищення віку виходу на пенсію сприйматиметься як закономірний і необхідний факт.

У 2009 році в Україні середня тривалість життя жінок становила 74 роки, чоловіків – 62,3 року, у 2011 році 65,2 і 75,5 відповідно.

Збільшено межу пенсійного віку з 60 до 62 років для чоловіків, які працюють на держслужбі, в органах місцевого самоврядування, а також є науково-педагогічними працівниками та мають стаж наукової роботи не менше 20 років. Встановлено, що максимальний розмір пенсії (крім пенсійних виплат, що здійснюватимуться з накопичувального фонду) або щомісячного довічного

грошового утримання (з урахуванням всіх надбавок) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, встановлених для осіб, які втратили працездатність.

Звичайно, певним суспільним спротивом таким змінам межі пенсійного віку може служити заперечення про одну з найнижчих в Європі очікувану тривалість життя при народженні українських громадян, однак цей започаткований процес подовження межі виходу на пенсію потрібно проводити досить обережно, створюючи реальні можливості для зміцнення здоров'я, збереження працездатності, набуття та використання якісних показників людського розвитку усіх членів української спільноти.

Також законодавством було збільшено термін мінімально необхідного страхового стажу для отримання пенсій, підвищено нормативну тривалість страхового стажу для призначення пенсії за віком, передбачено внесення низки відповідних змін до 22 законодавчих актів, які регулюють надання спеціальних пенсій та пенсій на загальних основах. Перераховані зміни чинного законодавства можна вважати початком реальної адаптації досвіду реалізації соціальних пенсійних програм, який вже набуто в державах ЄС.

Досвід зарубіжних країн у реформуванні системи пенсійного забезпечення досить різноманітний, кожна країна по суті має свою специфічну систему пенсійного забезпечення з урахування економічного розвитку, кількості населення, традиціями та системою державного управління. Україна єдина держава, яка використовує солідарну систему на 99,97%.

І саме це викликало необхідність реформування пенсійної системи та пошуку інших джерел для фінансування пенсійних виплат. В більшості зарубіжних країн солідарна система пенсійного забезпечення займає не більше 50% у загальному обсязі фінансування пенсій [4].

Висновки. Отже, важливим напрямом державної політики стає визначення і аналіз шляхів удосконалення пенсійного забезпечення не лише інструментами державного регулювання, а й стимулюванням розвитку рівнів пенсійної системи. Даний розвиток допоможе зробити систему пенсійного забезпечення більш

справедливою і ефективною, та покладе страхове навантаження в більшій мірі на самих працівників відповідальність за їх пенсійні надходження у майбутньому. Дане впровадження допоможе вирішити не лише проблеми фінансового забезпечення людей похилого віку, а й інших економічних недосконалостей української економіки, пов'язаних в ринком праці. Особливо актуальним це є в умовах ринкової трансформації, яка спрямовує економіку та якість життя населення до більш високого рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельничук В. Реформа, яка забезпечить гідну пенсію / В. Мельничук // Урядовий кур'єр. – 2009. – № 133. – С. 5.
2. Віче // журнал Верховної Ради України. – [Електронний ресурс] <http://www.viche.info/news/1027/>
3. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України № 3668-VI від 08.07.2011 р. // Голос України [Текст]. – 2011. - №169. – С. 34.
4. Білоусов В. Огляд зарубіжного досвіду в сфері реформування системи пенсійного забезпечення. Перспективи для України // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 3. – С. 39-45.
5. Талан М. Підвищення пенсійного віку: проблеми та тенденції / М. Талан // Соціальний захист. – 2010. - № 4. – С.15,16

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ І АУДИТУ**УДК: 334.024****ІМІДЖЕВІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПАРТНЕРСЬКИХ
ВЗАЄМОВІДНОСИН У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ*****В. Р. Хабіров, студент****Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.**Миколаївський національний аграрний університет*

У статті представлено сутність, складові і особливості іміджевої діяльності, вплив на партнерські взаємовідносини у сільськогосподарських підприємствах. Визначено роль партнерства з метою підвищення ефективності діяльності.

Ключові слова: імідж, партнерські взаємовідносини у бізнес, гудвіл.

Постановка проблеми. За сучасних умов ведення бізнесу, враховуючи тенденції мінливості та нестабільності, складно передбачити ризики і отримати запланований прибуток підприємствам, особливо в аграрному секторі. Одним із підходів до формування успіху, опираючись на досвід дієвих економічних моделей інших країн, можна вважати, іміджеву діяльність та відповідні партнерські взаємовідносини. Тому постає питання щодо визначення пріоритетних напрямів іміджевої діяльності над якою є багатовекторною і потребує у дослідженні діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику у взаємовідносинах між суб'єктами бізнес – середовища досліджували науковці, серед яких можна відзначити: Гаретта Б, Грея К., Гриценка А., Ігнатюка А., Квасницю О., Корольчука О., Коуза Р. Мікулу Н., Райзберга Б., Томсона А.,
Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Филюк Г., Юсожа П., та багатьох інших. Вони зробили значний внесок у з'ясування теоретичного змісту партнерських відносин, форм їхнього прояву, оцінку відповідних переваг та недоліків. Однак існують окремі питання, які потребують подальшого доопрацювання, зокрема, мова йде про іміджеві фактори впливу на партнерські взаємовідносини та прибутковість діяльності сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності форм, методів та напрямів діяльності щодо формування позитивних партнерських взаємовідносин на основі іміджевої політики, визначення її ролі у загальній діяльності сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу. Прибуток підприємства складається з прибутку, отриманого підприємством від звичайної діяльності та від надзвичайних подій. Прибуток від звичайної діяльності становить близько 95% від загальної суми отриманого підприємством прибутку. Переважаюча питома вага прибутку від звичайної діяльності припадає на прибуток від операційної діяльності, зокрема від здійснення основної діяльності [1].

Існують внутрішні і зовнішні фактори, які безпосередньо впливають на прибутковість діяльності сільськогосподарських підприємств. Основними факторами впливу є витрати і доходи підприємства від реалізації продукції. З метою виявлення можливості у підвищенні діяльності підприємств пропонуємо розглянути такий показник – імідж, який у комплексі з репутацією, торговою маркою, брендом та клієнтською базою здійснюють позитивний вплив на розвиток суб'єкту ринку.

Отже – імідж, це відносно нематеріальне поняття, яке хоч і відіграє значну роль, але не може бути чітко визначене. Існують різні методики визначення рівня ефективності та оцінки, але жодна з них не є досконалою і практично дієвою. З метою прийняття відповідних управлінських рішень необхідним, ми вважаємо є заострення уваги на таких показниках: товар, персонал, торгова марка, керівництво, споживачі, політика ведення переговорів, соціальний аспект діяльності та реклама. Саме вони є основними у комплексній оцінці іміджу

підприємства. Представлені показники цілком і повністю залежать від керівника та його команди, які повинні приділяти відповідну увагу на формування позитивної думки споживача та партнерів про підприємство з метою розширення його можливостей і обмеження ризиків.

За умов глобалізації світової економіки на передові місця у веденні бізнесу виходить партнерство, адже краще мати гарні партнерські відносини ніж жорстку конкуренцію, що стимулює зростання рівня прибутковості, адже далеко не завжди ринки захищені від монополізму. Саме розвиток партнерських взаємовідносин, поглинання та об'єднання провідних світових виробників може загострювати необхідність підвищення економічних переваг.

Поняття “гудвіл” з'явилося достатньо недавно і характеризує сутність ділової репутації. Адже ділова репутація починає формуватись ще на стадії ідеї створення реалізації окремого проекту. Підприємства з високим рівнем доходів мають ринкову вартість, яка значно перевищує суму інвестованого капіталу. Одним із найважливіших критеріїв іміджу є вартість самого підприємства, вартість його акцій. Хоча гудвіл і не є прямим показником вартості підприємства, тому що фактично не визначає ринкової вартості підприємства, він є інструментом довгострокового розвитку та напрямів діяльності, що забезпечить у майбутньому йому стійкі позиції порівняно з іншими суб'єктами ринку.

Імідж забезпечує конкурентоспроможність підприємства та впливає на прибуток, можливо і не прямо, але у сфері маркетингу є одним із пріоритетних напрямів діяльності.

Залежно від обраної стратегії розвитку підприємства керівництво обирає різні форми співпраці, як з органами державної влади усіх рівнів, так і партнерами усіх рівнів. “Public private partnership” – абстрактне направлене для визначення співпраці “державо-підприємство”. Прикладом такої діяльності може бути одне з великих за розміром сільськогосподарських підприємств ТОВ СП “Нібулон”, яке має дієві партнерські відносини, як з державою, так і міжнародними інвесторами, кредиторами, імпортерами.

З моменту свого створення ця компанія постійно співпрацювала з державою, це стосується і оренди акваторії порту і багатьох інших об'єктів на яких працювало підприємство за більш ніж 20-річну історію свого існування. У партнерських взаємовідносинах головним чинником, який визначає політику підприємства, є у першу чергу імідж, як на міжнародній арені, так і на внутрішньому ринку. Пріоритетним є обрання дієвого вектору, залежно від орієнтації та направлення основного виду діяльності.

Прикладом успішної іміджевої діяльності сільськогосподарського підприємства в Україні є ТОВ "Укрлендфармінг", яке своєчасно зорієнтувалось на ринки країн Азії і концептуально змінило підходи щодо менеджменту, а саме контрольно-дисциплінарної функції, яка передбачає контроль 11 земельних кластерів, загальною площею у володінні і користуванні в 532 тис. га., в одному приміщенні, за допомогою сучасних комп'ютерних систем та супутникового відслідковування змін.

Висновки. На основі викладених вище матеріалів можна зробити висновок, що на даному етапі розвитку аграрного сектору, одним із найважливіших аспектів формування партнерських взаємовідносин сільськогосподарських підприємств є іміджева діяльність, яка впливає на кредитування, можливість отримання дотацій, котирування акцій на міжнародній арені, зростання економічної ефективності діяльності, які формують умови щодо успішного розвитку окремих суб'єктів ринку.

Іміджева діяльність підприємства впливає на кожного члена трудового колективу. Адже від того які підходи використовує керівництво у кадровій політиці залежить мотивація робітників. Що є пріоритетним у формуванні успішної діяльності підприємства, особливо у галузі сільського господарства, де заробітна плата залишається низькою, що в свою чергу пов'язане із соціальною відповідальністю аграрного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шумкова О. В. Економічна оцінка іміджу підприємства / О. В. Шумкова, К. В. Блюмська // Вісник СМНАУ. – 2011. – № 1. – С. 4.
2. Васильців Т. Г. Прибуток підприємства: особливості його формування та використання у ринкових умовах / Т.Г. Васильців, М.В. Марчишак // Науковий вісник НЛПУ України. – 2012. - № 22.02. – С. 152-156
3. Козакевич А. С. Імідж як передумова стратегічного розвитку підприємства / А. С. Козакевич, В. М. Никончук // Освіта, менеджмент і бізнес: світовий вимір. – 2011. – № 2 – С. 64-67
4. Магомедова А. М. Особливості партнерських відносин між суб'єктами підприємництва / А. М. Магомедова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. – 2012. – № 2(18)
5. Родіонов О. В. Гудвіл як економічне відображення ділової репутації підприємства / О.В. Родіонов // Економіка менеджмент підприємництво. – 2010. – № 22 (1)

УДК 332.122.5

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРА

А. І. Соловей, А. О. Акімова, студенти

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано необхідність впровадження в аграрний сектор нових енергоощадних технологій. Обґрунтовано використання біоенергетичного потенціалу сільськогосподарських підприємств, виявлено основні напрями подальшого використання альтернативних джерел енергії.

Ключові слова: капітальні інвестиції, альтернативна енергія, інвестиційний потенціал, аграрний сектор.

Актуальність теми. За умов забезпечення темпів економічного розвитку одним із основних факторів є інвестиційна привабливість галузей економіки. Ефективний розвиток сільського господарства неможливий без активізації інвестиційної діяльності, нарощування обсягів інвестиційних ресурсів, обрання найефективніших джерел фінансування [1].

Незважаючи на те, що аграрний сектор характеризується певними потребами у зовнішніх інвестиціях, потреба у інвестиціях залишається значною. Наслідками нестабільності розвитку є деградація природних ресурсів, зниження відтворювального потенціалу і всіх його складових -техніки, землі, трудових ресурсів, зниження якості продукції, нераціональне використання природних ресурсів, а також погіршення екологічного стану.

Аграрний сектор потребує залучення фінансових ресурсів на інвестиційні цілі. Тому дослідження, що проводяться у цьому напрямі, актуальні. За умов жорсткого дефіциту інвестиційних ресурсів теоретичні і практичні дослідження набувають особливої цінності [3].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності і особливостей інвестування галузі, за рахунок залучення інвестицій і вивчення напрямів щодо впровадження альтернативних джерел енергії за рахунок активізації інвестиційної діяльності.

Наукові проблеми вивчення інвестування аграрного сектора та використання альтернативних джерел енергії досліджено у працях таких вчених, як: В. Г. Андрійчука, І. Г. Балабанова, І. О. Гайдуцького, В. М. Геєця, А. С. Музиченко, М. І. Губського, М.І. Кисіля. Проте окремі питання теорії і практики інвестиційної діяльності потребують подальших досліджень з

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

урахуванням трансформації соціально-економічних відносин та регіональної специфіки.

Виклад основного матеріалу. Потреба економіки в інвестиціях, їх дефіцит породжує необхідність активізації інвестиційної діяльності. При цьому задача раціонального використання інвестицій може бути вирішена двома способами. Якщо обсяг інвестицій є величиною заданою, то необхідно намагатись отримати максимально можливий ефект від їх використання. Якщо ж відомий бажаний результат, який необхідно отримати за рахунок грошових вкладень, то необхідно обґрунтовувати напрями оптимізації інвестиційних ресурсів, які дозволяють розв'язати поставлену задачу .

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки залишається питанням стратегічними від реалізації якого залежать соціально-економічний розвиток, ефективність залучення галузі на інноваційній основі.

На обсяг інвестицій та активізацію інвестиційної діяльності аграрного сектору впливає привабливий інвестиційний клімат. У формуванні сприятливого інвестиційного клімату провідну роль повинна відігравати гнучка державна інвестиційна політика, з відповідними механізмами її реалізації. Комплексна кількісна оцінка фактичної інвестиційної привабливості регіону може бути проведена за допомогою зведеного, інтегрального показника, що формується під впливом факторних ознак.

На активність інвестиційної діяльності впливає інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість. Чим вища у рейтингу інвестиційна привабливість або окремого об'єкта інвестування, тим швидше та у значних обсягах будуть надходити інвестицій. Таким чином, можна стверджувати, що інвестиційний клімат та інвестиційна діяльність у країні тісно пов'язані між собою [5].

Покращення інвестиційного клімату в країні можливе, але для цього необхідно впровадження і дотримання певних умов а саме:

- запровадження податкових і митних пільг;
- забезпечення дотаціями, субсидіями для провідних галузей економіки;

- покращення інформаційного забезпечення;
- розвиток інвестиційної інфраструктури;

Активна інвестиційна діяльність в аграрному секторі сприяє збільшенню обсягів сільськогосподарського виробництва, підвищенню прибутковості аграрних підприємств, розширенню виробничої діяльності та як результат, створенню додаткових робочих місць, зростанню рівня задоволення споживчих потреб населення й поліпшенню розвитку соціальної сфери. Активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств сприяє підвищення інвестиційної привабливості галузі [4].

Насамперед, це стосується особливостей інвестиційної діяльності в аграрному секторі на регіональному рівні, зокрема закономірностей її розвитку та практичної реалізації, розробки науково-обґрунтованої та дієвої стратегії інвестування аграрного сектора.

Враховуючи той факт, що інвестиційна активність в аграрному секторі є низькою – до 2,1% від сукупного іноземного інвестування в економіку України, стабільним джерелом фінансування розвитку може бути формування Фонду підтримки села шляхом введення спеціалізованого податку на товарообіг в обсязі 1,0%, що дозволить, за даними науковців, залучати до фонду 25,0-30,0 млрд. гривень і концентрувати кошти у впровадження новітніх технологій у вирощування сільськогосподарських культур і утримання тварин [5].

Важливим є питання забезпечення правової бази формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в аграрному секторі. Але інвестиційні процеси у галузі не повністю відповідають світовим вимогам саме через: недосконалий механізм інвестування спонукає до монопольного положення комерційних банків. Тому покращення інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному секторі потребує удосконалення механізму залучення інвестицій. Інвестиції в аграрний сектор дозволять впроваджувати інноваційні розробки особливо технологічні. Залучення інвестицій забезпечить створення сприятливих умови щодо просування вітчизняної сільськогосподарської продукції на

світовому ринку, підвищиться конкурентоздатність аграрного сектору і життєвий рівень сільських жителів.

Визначальна роль у покращенні інвестиційно-інноваційної діяльності має належати державі. Подальший розвиток галузі, що є однією з найбільш важливих в економіці України, потребує якісних перетворень, за рахунок впровадження альтернативних джерел енергії спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва і енергетичну безпеку.

Виконання цього завдання пов'язане із визначенням стратегічних орієнтирів розвитку галузі впровадження альтернативних джерел енергії відповідно до яких буде здійснюватись державна енергетична політика. Для досягнення стратегічних цілей передбачаються наступні напрями техніко-технологічних та організаційно-економічних перетворень:

- підвищення продуктивності галузі через забезпечення раціонального ведення виробництва та запровадження наукових засад землекористування та ведення тваринництва з урахуванням регіональних особливостей;

- розвиток виробництва альтернативних видів енергії у сільському господарстві з метою зменшення енергетичної залежності держави та підвищення ефективності сільського господарства;

- забезпечення дохідності сільськогосподарського виробництва шляхом удосконалення економічних відносин та ефективного регулювання ринку.

Для забезпечення подальшого розвитку газу у контексті енергозбереження необхідні інвестиції, як іноземні та і державні, що значною мірою надасть можливість впровадити новітні технології, з метою вирішення енергетичних проблем аграрного сектора [2].

Для розвитку енергетичного потенціалу в Україні вирішальне значення має вплив технічних, технологічних та інноваційних факторів. Серед них можна виділити наступні: необхідність подальших реформ енергетичного ринку під впливом міжнародної ситуації; стійка тенденція до зростання цін на традиційні енергоносії; можливість підвищити надійність енергопостачання; додаткові

можливості для розвитку місцевої економіки, в першу чергу в сільській місцевості (гроші за газ і нафтопродукти залишаються у регіонах); зростаючі можливості для експорту біомаси і палива; постійне та загострене питання щодо екологізації виробництв; можливість створення нових робочих місць.

Світовий досвід свідчить, що існуючі технології виробництва альтернативної енергії не є досконалими, мають різний рівень економічної ефективності і різний технічний рівень. Однак всі вони мають такі визначні переваги: незначний рівень викидів парникових газів і мають невичерпний (відновлюваний) запас палива необхідний для їх реалізації. Досягнення ефективного результату у виробництві і використанні альтернативних джерел енергії не можливе без державної підтримки, що є основною складовою їх подальшого розвитку [2].

Одним із сільськогосподарських підприємств Миколаївської області реалізується інвестиційний проект щодо впровадження у практичне застосування біогазової установки. Відкрите акціонерне товариство “Зелений Гай” для впровадження прогресивних інноваційних технологій у різних сферах діяльності інвестує значні кошти. Наразі експлуатуються гібридні установки для вироблення електроенергії, біогазові установки, установки для дистиляції коньячних цехів виробництва Італії та Франції; тепличний комплекс щодо вирощування томатів методом малооб’ємної гідропонної технології на мінеральній ваті. Впровадження інноваційних технологій в підприємстві дозволяє знизити витрати коштів на електропостачання [1].

Висновок. Отже, можна зробити висновок, що покращення інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному секторі потребує удосконалення механізму залучення інвестицій. Інвестиції в аграрний сектор дозволять впроваджувати інноваційні розробки в сільському господарстві, такі як використання альтернативних джерел енергії. Це дасть змогу створити сприятливі умови для просування вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку, підвищиться конкурентоздатність аграрного сектору і гарантувати енергетичну і продовольчу безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазнева М. В. Сучасні проблеми адаптації інновацій в аграрних підприємствах / М. В. Мазнева Актуальні проблеми економіки. – 2010. - № 6 (108). – С. 127.
2. Однорог М. А. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств і тенденції його подальшого розвитку / М. А. Однорог Актуальні проблеми економіки. – 2008. - № 11 (89). – С.137-144.
3. Самусь Г. І. Інвестиційно-інноваційна діяльність в аграрному секторі України / Г. І. Самусь Ольвійський форум. – 2012 // збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції.
4. Калюжна Ю. П. Інвестиційна діяльність та її активізація у сільськогосподарських / Ю. П. Калюжна // Полтавська державна аграрна академія. -105 с.
5. Федоренко В. Г. Інвестування : [підручник] / В. Г. Федоренко. – 2006. – 407 с.

УДК: 338.43:504.03

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Ю. О. Галагуз, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сучасний стан вирощування сільськогосподарської продукції в Україні. Виокремлено проблеми та виявлено перспективи його подальшого розвитку та розвитку екологічного сільського господарства в Україні.

Ключові слова: екологічне землеробство, сівозмінна, потенціал, експлуатація, розвиток, біологічний потенціал.

Постановка проблеми. З метою нарощування обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції досить широко використовуються технології щодо вирощування сільськогосподарської продукції із застосуванням пестицидів, гормонів росту, штучних добрив та засобів захисту рослин, які негативно впливають на усі екосистеми.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питанням ведення екологічного виробництва займалися різні вітчизняні вчені, такі як В. Гармашов, О. Фомічова, Б. Данилишин, О. Веклич, В. Оскольський, Л. Сокол, В. Підліснюк. Актуальність питання пов'язана із необхідністю нарощування продовольчої основи за умови збереження навколишнього середовища.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування доцільності розвитку екологічного виробництва в аграрному секторі України як необхідної умови забезпечення конкурентоспроможності його продукції і збереження навколишнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Сприятливі екзогенні фактори та природні умови (Україна має 5,2% світових запасів природних ресурсів і до 30% світових запасів чорнозему) створюють унікальні можливості щодо розвитку вітчизняного сільського господарства. Маючи потужний ресурсний потенціал існують можливості щодо формування продовольчої безпеки країни і нарощування експортного потенціалу.

Одним із засновників ідеології нових форм ведення сільського господарства був японський філософ Мокиши Окада, який вважав, що сільське господарство має пропонувати продукти харчування, що не тільки підтримують життєдіяльність, а й поліпшують здоров'я людей, не порушувати біологічної

рівноваги в природі, бути екологічно безпечним, використовувати досить прості, стабільні і доступні методи та засоби ведення господарства. Саме до таких систем агровиробництва належить й органічне землеробство (Organic Farming) [4].

Органічне сільське господарство визначається як система господарювання, де обмежується або виключається використання штучних хімічних добрив, хімічних засобів захисту і регулювання розвитку рослин, хімічних кормових додатків і стимуляторів росту худоби. Воно базується здебільшого на використанні біологічних прийомів і методів ефективного господарювання — сівообігу, органічних і зелених добрив, азотофіксуючих рослин, рослинних і післяжнивних залишків, спеціальній механічній обробці ґрунтів, біологічних способів захисту рослин, селекції рослин тощо. При цьому усі стадії вирощування, транспортування, переробки передбачають максимальний захист довкілля, охорону здоров'я робітників та підлягають обов'язковій інспекції та сертифікації. Органічне сільське господарство засноване на збереженні довкілля, обмеженні негативного впливу на всі екосистеми.

У сукупності заходи з екологізації галузі надають можливість отримати переваги у декількох аспектах, а саме:

- природоохоронний – зберігаються від забруднення поверхневі та підземні води, зберігається життєдіяльність та родючість ґрунту, не руйнується його структура, зберігається продуктивний врожайний ярус, в дерні живучі мікроорганізми, збільшується їх різноманітність;
- економічний – використовуються місцеві ресурси, зменшуються виробничі витрати;
- соціальний – екопродукти не шкодять людському здоров'ю, створюються нові робочі місця, зберігаються малі господарства;
- культурний – зберігається етнокультура, зберігається самобутність видів краю.

Екологічне землеробство базується на тих самих принципах, що й органічне. Проте, між цими двома поняттями існує суттєва різниця, яка полягає в

тому, що перше пов'язане із вхідними ресурсами – відповідним екосередовищем, а це і вода, і ліс, і повітря. Головною проблемою, яка постає перед виробником екологічно чистої продукції, є відсутність гарантії того, що екосередовище не буде забруднене іншими особами, а способів для відновлення того екологічного середовища, яке існувало раніше, ще не винайдено.

Стратегія економічної політики у напрямі сталого розвитку визначає цілісну систему поглядів на збалансованість гуманістичного, соціального, економічного та екологічного розвитку України. При цьому, основна мета запропонованих економічних реформ – забезпечити стабільне економічне зростання, що є єдиним засобом підвищення рівня життя населення. У свою чергу, засобом досягнення сталого економічного зростання [3, с. 4].

Справедливою є думка, що глобальний економічний розвиток супроводжується незбалансованим використанням природних ресурсів. Наслідки такої економічної діяльності негативно впливають на навколишнє середовище, що призводить до виснаження ресурсного потенціалу, погіршення якості довкілля та зростання витрат на відтворення природної рівноваги. Для країн, зорієнтованих на стале економічне зростання, збереження навколишнього середовища є головним аспектом стратегії їхнього прогресу, оскільки досягнення стану екологічно збалансованого розвитку пов'язане із зменшенням екологічного навантаження [2, с. 12].

Використовуючи природні і біологічні чинники виробництва, сільгосптоваровиробники повинні враховувати закони природи, що здійснюють безпосередній вплив на результати діяльності. А також здійснювати додаткові витрати щодо відновлення родючості ґрунтів, підтримки екологічної чистоти, забезпечення розвитку на засадах екологізації. Розвиток органічного сільського господарства в країнах Європейського Союзу зумовлений необхідністю підвищення якісних характеристик сільськогосподарської продукції [1, с. 12].

Виробництво екологічно чистої продукції повинно бути напрямом підвищення конкурентоспроможності аграрного ринку. При цьому зростає

інтерес виробників до органічного виробництва і ринку збуту його продуктів на зовнішніх ринках.

З метою стимулювання сільськогосподарських товаровиробників у виробництві екологічно чистої і безпечної продукції пропонується використання механізму, основними складовими якого є:

- економічні важелі і стимули (пільгове оподаткування, пільгове кредитування, підвищення доплат до закупівельної ціни, централізовані капітальні вкладення, пільгові ціни на послуги і засоби виробництва, державне страхування);

- економічні санкції (зниження цін на екологічно забруднену продукцію, штрафні санкції за нераціональне використання природних ресурсів тощо);

- система організаційно-правових заходів (встановлення чітких стандартів на продукцію, контроль за її якістю, екологічний моніторинг та інформаційне забезпечення).

Висновки. Екологічне спрямування національного аграрного виробництва набуває високої актуальності і вимагає відповідних змін у структурній та функціональній організації суб'єктів управління аграрною сферою з метою подолання його фрагментарності.

З урахуванням кількісного забезпечення природно-ресурсним потенціалом сучасні технології виробництва здатні забезпечити продовольством 150 мільйонів населення повноцінними продуктами харчування. За умови запровадження екологоорієнтованих технологій існують можливості щодо підвищення конкурентних переваг галузі за якісними, а не кількісними параметрами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гармашов В. В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні / В. В. Гармашов, О. В. Фомічова // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 7. – С. 11–16.

2. Данилишин Б. Ефект декаплінгу як фактор взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля / Б. Данилишин, О. Веклич // Вісник Національної академії наук України. – 2008. – № 5. – С. 12-18.

3. Оскольський В. Про економічну політику сталого розвитку в Україні / В. Оскольський // Економіка України. – 2010. – № 6. – С. 4-13.

4. Сокол Л. М., Підліснюк В. В. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal.

УДК 339. 544

МИТНО -ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇНИ

Ю. О. Щербина, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто історичні аспекти впливу митно-тарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність, формування конкурентного середовища в Україні. Проаналізовано переваги вступу до Світової Організації Торгівлі. Розглянуто макроекономічні цілі митного регулювання в Україні. Розкрито роль митно-тарифного регулювання в зовнішньоекономічній діяльності та запропоновано напрями щодо вдосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: митний тариф, Світова Організація Торгівлі, митно-тарифне регулювання.

Постановка проблеми. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності займає важливе місце у державному регулюванні економіки країни. Його мета полягає у ретельному аналізі

зовнішньоекономічної діяльності і сприянні розвитку торговельних відносин з іншими країнами, підтримці власного товаровиробника і захисті внутрішнього товарного ринку.

Митно-тарифне регулювання безпосередньо впливає на показники експорту та імпорту, а також формує основні економічні параметри національної економіки, а саме: динаміку й тенденції зміни обмінних курсів, відсоткових ставок, структуру і значення платіжного балансу тощо. У 2008 р. Україна вступила до Світової Організації Торгівлі, що вже надало можливість отримати певні позитивні та негативні наслідки у розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню даної теми присвячено праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема: Булана В., Бутинця Ф. Ф., Гребельника О., Єгорова О., Мельника Т., Пашка П., Пісьмаченка Л., Савченка В.Я., Фліссака Н., Чорного В. Б.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування ролі митно-тарифного регулювання у зовнішньоекономічній діяльності, виявлення причинно - наслідкові залежності і обґрунтування напрямів щодо вдосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш поширених регуляторів зовнішньоекономічної діяльності є митний тариф. Митний тариф є ціновою категорією, яка вимагає індивідуального підходу до обґрунтування мита за кожним товаром на основі аналітичної оцінки витратних і цінових категорій. За ситуації, коли митний тариф визначається на основі різниці між світовими і національними цінами, він виконує стимулюючу функцію, тобто вирівнює умови конкуренції для імпортованих і національних товарів, не створюючи переваг для жодного з них. Коли ж мито встановлюється вище різниці між національними і світовими цінами, тобто обмежує ввезення на національний ринок імпортованих товарів, митний тариф виконує протекціоністську функцію. Якщо ж ввізне мито встановлене нижче різниці між національними і світовими цінами, то створюються сприятливі умови для іноземних товарів, що створює зростання імпортової залежності. Централізований комплекс заходів, спрямований на

формування митного тарифу, застосування інших видів мита та податків у зовнішньоекономічній діяльності визначає митно-тарифну політику.

16 травня 2008 року Україна стала повноправним членом Світової Організації Торгівлі. Членство у Світової Організації Торгівлі розглядається як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій, що відповідає національним інтересам. Міжнародний досвід свідчить, що країни-члени Світової Організації Торгівлі отримують певні переваги, але період адаптації може бути складним і високозатратним, особливо щодо підвищення якісних характеристик продукції.

Найсуттєвішими перевагами вступу України до Світової Організації Торгівлі є наступні: збільшення іноземних інвестицій в економіку; зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів на товарні світові ринки, збільшення валютних надходжень від експорту вітчизняної продукції; одержання українськими товарами режиму найбільшого сприяння, а також національного режиму щодо внутрішнього оподаткування та регулювання у торговельному просторі усіх країн-членів Світової Організації Торгівлі; можливість захисту інтересів українських виробників відповідно до процедури розгляду торгових спорів.

Потрібно вказати і на негативні наслідки вступу до Світової Організації Торгівлі, зокрема: використання внутрішнього товарного ринку країни з метою нарощування зовнішніх експортних потоків (імпортна залежність); внаслідок цінової конкуренції і вимог зовнішнього ринку (міжнародні стандарти) відбулося скорочення традиційних ринків збуту для українського експорту; існують проблемні аспекти щодо відповідності товарів за якістю і міжнародними нормами; посилився вплив зовнішньої конкуренції, що призвело до відповідних фінансових ризиків.

На формування конкурентного середовища всередині країни уряд впливає шляхом регулювання зовнішньої торгівлі, яка належить до однієї з найбільш регульованих сфер господарського життя, а головними засобами її регулювання

є тарифні та нетарифні методи, що використовуються у межах митної політики держави.

Митні тарифи за своїм економічним змістом і характером дії належать до ринкових регуляторів зовнішньоторговельного обороту. Оскільки мито належить до непрямих податків, які стягуються при переміщенні товарів через митний кордон, то будучи включеним до ціни товару, впливає на рівень конкурентоспроможності. Дія мита на зовнішню торгівлю містить приховані складні та суперечливі процеси, які зумовлює і відображає, сфер і суспільного виробництва.

Митний тариф, як важливий інструмент зовнішньоекономічної політики держави, виконує ряд функцій, а саме: фіскальну, захисну, контрольну, регуляторну та стимуляційну. Фіскальна функція виявляється через надходження коштів від сплати мита до бюджету. Мито, встановлене з метою захисту національного товаровиробника, має ставку, що перевищує різницю між національними і світовими цінами.

Контрольна функція спрямована на контроль за правильністю нарахування митних платежів, захист споживачів від недоброякісних імпортованих товарів та на зниження загального рівня корумпованості в цілому.

Регуляторну (стабілізуючу) функцію мито виконує за рахунок компенсації різниці між світовими та національними цінами та формування таким чином умов для розвитку конкурентного середовища на ринку.

Таким чином, митне регулювання – є засобом захисту вітчизняного товаровиробника, допомагає протидіяти торговельним обмеженням та створює умови щодо просування товарів на світових ринках.

Макроекономічними цілями митного регулювання в Україні на сьогоднішньому етапі є: забезпечення збалансованості економіки і рівноваги внутрішнього ринку; стимулювання прогресивних структурних змін в економіці; створення найбільш сприятливих умов щодо адаптації економіки до світових умов.

Усі функції митного тарифу повинні бути систематизовані і контрольовані державним сектором через відповідну макроекономічну політику. Враховуючи зазначене, можна запропонувати напрями щодо вдосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, зокрема: застосування антидемпінгових та компенсаційних мит з метою захисту вітчизняних виробників; зменшення різниці між тарифними ставками подібних товарів; посилення контролю за використанням пільг у митному оподаткуванні; впорядкування механізму надання таких пільг (у тому числі з метою зменшення суперечностей у їхньому нормативному регулюванні, що може призвести до відповідних суперечок; вдосконалення засобів митного контролю, зокрема з метою адекватного встановлення митної вартості товарів, з метою запобігання явній та прихованій контрабанді та ввезенню товарів, небезпечних для здоров'я людей та довкілля; посилення фінансового контролю у сфері ціноутворення, зокрема, фінансового моніторингу зовнішньоторговельних операцій; налагодження обміну інформацією про порушників законодавства між державними контролюючими органами тощо.

Висновки. Питання митно-тарифного регулювання є одними з основних у розвитку зовнішньоекономічних відносин. Отже, особливу увагу необхідно приділяти вирішенню проблемних аспектів щодо вдосконалення системи митно-тарифного регулювання. З метою вирішення завдання зі створення конкурентного середовища слід встановити митні тарифи на рівні, забезпечення внутрішнього споживчого ринку достатньою кількістю необхідних товарів, створити умови щодо можливої оптимізації економічних інтересів національних і імпортерів товарів виробників з максимальними економічними перевагами для виробників і споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булана В. Щодо очікуваних наслідків вступу України до СОТ для вітчизняних виробників / В. Булана, Я. Жаліло // Державна митна служба України. – 2009. – № 8. – С. 5-7.

2. Фліссак Н. Умови вступу України до СОТ: переваги та недоліки / Н. Фліссак // Таможенна параллель. – 2008. – № 26. – С. 1-2.

3. Чорний В. Б. Історико-правові аспекти розвитку митної справи на поділлі з найдавніших джерел / В. Б. Чорний // Митна справа. – 2009. – № 3 (57). – С. 30-31.

УДК: 658.8.002

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Є. Г. Дорох, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті представлено теоретичні аспекти реалізації продукції, виявлено вплив понять собівартість, дохід, витрати на якість реалізованої продукції, встановлено основні чинники впливу на якість готової продукції сільськогосподарських підприємств.

Актуальність теми. Ринок сільськогосподарської продукції формується під впливом виробників і споживачів. Виробники виготовляють продукцію з урахуванням потреб споживачів, які у свою чергу оцінюють вироблені товари, приймають відповідні рішення. Виробництво продукції зорієнтоване на задоволення потреб споживачів, не допускаючи перенасичення і дефіциту за окремими видами товарів, тобто забезпечуючи пропорційність і планомірність розвитку відповідних галузей. Саме тому важливо передбачати конкретну діяльність сільськогосподарських підприємств, виходячи з їхніх виробничих можливостей, наявності матеріально-технічних, фінансових та інших ресурсів. З огляду на це виникає питання, щодо характеристики діяльності виробників і функціонування споживачів на ринку сільськогосподарської продукції.

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний інтерес як у практичному, так і у теоретичному аспектах становлять фундаментальні праці вітчизняних учених: П. Лайко, Ю. Ляшенко, Е. Хендріксен, М. Ван Бреда, Н. Бабченко, О. Бірюкова.

Метою нашого дослідження є обґрунтування теоретичних аспектів і особливостей оцінки процесу реалізації, які існують у сільськогосподарських підприємствах і можливості вдосконалення.

Успішне просування продукції на ринку можливе за мінімальної собівартості на її виробництво, оскільки собівартість є особливою економічною категорією, яка охоплює усі грошові витрати конкретного підприємства, необхідні для здійснення його відтворення.

Вподобання споживачів доцільно аналізувати за обсягом реалізації відповідної продукції. Однак, важливо встановити взаємозв'язок між собівартістю й обсягом реалізації сільськогосподарської продукції за видами, а саме за собівартістю визначати обсяг реалізації. Проте значна кількість підприємств свідомо підвищують собівартість продукції.

Кожне підприємство в умовах ринку повинно прийняти рішення типу “продукт-продукт”, визначити комбінацію видів продукції, тобто встановити, які види і в яких обсягах воно буде виробляти за наявних обмежених ресурсів і за відповідної кон'юнктури, що склалася на ринку сільськогосподарських товарів, для того, щоб одержати максимальний економічний ефект. Це є досить складно, оскільки названа господарська проблема вимагає урахування певних факторів, у тому числі й такого, як технологічна сумісність і взаємозв'язок окремих видів продукції. Залежно від ступеня цієї сумісності і взаємозв'язку всі види сільськогосподарської продукції поділяються на такі, що взаємодоповнюють одна одну, є неконкуруючими або конкуруючими.

Реалізація продукції є завершальною стадією циклу кругообігу господарських засобів. В процесі реалізації стабільно працююче підприємство повертає всі витрати на вироблення продукції та її збут, а товар перетворюється в гроші.

Організація реалізації охоплює велике коло господарських операцій: вибір покупців та укладання договорів з ними, транспортування товарів, їх зберігання й складування на ринках збуту, доведення до товарної форми, безпосередній відпуск продукції покупцям і замовникам, рекламування продукції, сертифікація органічно чистої продукції, придбання патентів на реалізацію. Для організації первинного обліку потрібна чітка прив'язка до організації і технології процесу реалізації. Всі названі операції потребують відповідного облікового забезпечення з метою надання інформації для управління і контролю збутовою діяльністю. Цілісної побудови інформаційного забезпечення можна досягти, значною мірою, через систему управлінського обліку.

Вибір каналу реалізації сільськогосподарської продукції є визначальним для сільськогосподарського виробника. Від його вирішення залежить майбутній розвиток підприємства і його подальше ефективне функціонування.

У розвинених країнах світу висока якість продукції – одне з основних джерел національного багатства. За даними щорічної доповіді ООН про розвиток людини за індексом розвитку людського потенціалу Україна займає 85 місце серед 182 держав. Вагомою причиною такого стану є низька якість харчових продуктів, які споживаються українцями.

За звичайних умов діяльності метою сільськогосподарського підприємства є вирощування біологічних активів та отримання сільськогосподарської продукції визначеної якості, придатної для реалізації як сировина для переробної галузі харчової промисловості. На підприємстві планується певна сукупність витрат відповідно до прийнятої технології вирощування, при фактичному понесенні цих витрат вони відображаються в обліку і є основою для калькулювання собівартості отриманої продукції. Специфікою сільськогосподарської діяльності є значний рівень невизначеності при плануванні певної якості, яка більше ніж в інших галузях залежить від природно-кліматичних умов. Така залежність спонукає сільськогосподарські підприємства до впровадження і вдосконалення систем управління якістю як основного важеля підвищення конкурентоспроможності. При цьому

передбачається постійний моніторинг типу “витрати на поліпшення якості – вигоди”. Економічні вигоди від використання біологічного активу визначаються виходячи із стану його фізичних якостей.

Зазначимо основні чинники, які впливають на формування якості готової продукції сільськогосподарських підприємств:

- персонал (керівники середньої ланки і працівники як безпосередні виконавці)
- обладнання
- біологічних активів
- технологічні стадії (процеси) виробництва, які в рослинництві чітко виражені і віддалені в часі
- функціонування системи контролю якості

Всі ці чинники впливають на організацію і методику бухгалтерського обліку та економічного аналізу витрат на якість продукції, що виробляється підприємством.

В умовах жорсткої конкуренції між підприємствами більше шансів на перемогу має той, хто в будь-який момент може чітко уявити, яка продукція має найбільший попит, які товари є на складі і в якому обсязі слід здійснювати подальше їх виробництво або придбання.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було встановлено, що всі перелічені чинники можна досліджувати лише в комплексі з якістю продукції через вираження її в зростанні ціни і відповідному поліпшенні ефективності. Таким чином, дієвість співвідношення «витрати на заходи з поліпшення якості – вигоди від підвищення цін внаслідок вищої якості» можлива за умови проведення комплексної вартісної оцінки кожного окремого заходу за наявності ефективної системи управлінського обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павлик В. П. Собівартість і реалізація продукції у формуванні аграрного ринку / В. П. Павлик // Економіка АПК. – 2007. - № 5. – С. 147-152.

2. Удосконалення економічного механізму функціонування аграрних підприємств в умовах невизначеності : зб. наук, праць за матеріалами, міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 травня 2004 р. – К. : КНЕУ, 2004. – 595 с.

3. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств / В. Г. Андрійчук // – К. – 2002. - С. 454-483.

4. Про внесення змін до Закону України “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини”: Закон України від 24.10.2002 № 191 -IV // гакоп 1 .rada.gov.ua.

УДК 338.43.02:061.1ЄС(477)

СПІЛЬНА АГРАРНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ І СПІВРОБІТНИЦТВО З УКРАЇНОЮ

О. В. Болгарина, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто принципи діяльності Спільної аграрної політики ЄС, виявлено недоліки та вплив на розвиток аграрного сектору, визначено відмінні характеристики сучасної САП ЄС за умов розширення.

Ключові слова: Спільна аграрна політика, Європейський союз, аграрний сектор України, інтеграція.

Постановка проблеми. Співробітництво України з Європейським союзом у галузі сільського господарства є одним із напрямів, який за своєю вагомістю не поступається іншим аспектам взаємовідносин взаємодії між ними, особливої актуальності це набуває у контексті формування продовольчої безпеки. Це пов'язано із розвитком галузі, у тому числі з метою залучення інвестиційних ресурсів.

Спільна аграрна політика Європейського союзу визнається найбільш обґрунтованою політикою підтримки та ефективного функціонування аграрного сектору економіки у світі, яка на кожному етапі її розвитку та реформування направлена, насамперед, на дієве ринкове регулювання і ефективне ціноутворення. Ефективність функціонування аграрного сектору Європейського союзу надає можливість використати позитивний досвід, оскільки існує ряд важливих аспектів щодо реалізації комплексних і системних дій у розвитку вітчизняного аграрного сектору. Однією з найгостріших проблем, яка значно уповільнює питання інтеграції, є функціонування і розвиток аграрного сектору України, який має велике значення для розвитку економіки країни в цілому.

Всебічний аналіз сутності, принципів та механізмів єдиної аграрної політики Європейського союзу надасть змогу виявити найбільш конкурентні переваги з подальшою можливістю їхнього застосування з метою прискорення інтеграції вітчизняної економіки у європейський простір, що обґрунтовує актуальність теми досліджень.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Аналіз досвіду країн ЄС у сфері розбудови системи вітчизняного аграрного сектору знайшли своє відображення у роботах таких вчених, як Кваша С. [2], Лендел М. [3], Шлюсарчик Б., Щекович О. та інші. Однак, окремі аспекти залишаються недостатньо опрацьованими з урахуванням змін і тенденцій, що відбулися у САП ЄС.

Мета статті. Метою дослідження є обґрунтування сутності, напрямів і особливостей Спільної аграрної політики ЄС та пріоритетних напрямів співробітництва з Україною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський Союз являє собою унікальну, за своїми масштабами наддержаву, в основу роботи якої покладена вільна торгівля країн-членів та до якої у рівній мірі мають доступ країни з різним соціально-економічним розвитком.

Аграрний сектор сам по собі має ряд природних і економічних особливостей, що вимагає відповідної державної політики. У рамках ЄС аграрна

політика є окремою самостійною складовою економічної політики Євросоюзу і має назву Спільна аграрна політика (далі за текстом – САП ЄС). Незважаючи на значні витрати на реалізацію, САП є одним з найбільш обґрунтованих напрямів державного регулювання аграрного виробництва. У теоретико-методологічному контексті Спільна аграрна політика ЄС на усіх етапах її формування та розвитку охоплювала, насамперед, систему ціноутворення та ринкового регулювання. Подібна система підтримки є економічно доцільною, але має високий рівень навантаження на бюджет країн ЄС.

Єдина аграрна політика – узгоджені дії країн ЄС щодо забезпечення стабільності постачання сільськогосподарської продукції за відповідними закупівельними цінами, з метою підтримки товаровиробників.

Завданням єдиної сільськогосподарської політики є підвищення продуктивності галузі, надання гарантій щодо відповідного життєвого рівня товаровиробників, ринкової стабілізації, забезпечення відповідної ціни з метою підтримки економічних інтересів.

На початку фінансова система САП стимулювала нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва, а пізніше – його стримування. При цьому, ринкові заходи САП стали доповнюватися політикою “неринкового характеру” у вигляді прямого квотування, обмеження площ, продуктивності тварин, оскільки лише ринковими заходами не вдавалося забезпечити збалансування обсягів виробництва та можливостей ринку, належного утримання тварин, збереження навколишнього середовища і сталого розвитку сільської місцевості, підвищення конкурентоспроможності фермерів на внутрішніх і зовнішніх ринках. “Неринкова аграрна політика” Європейського Союзу обумовлена необхідністю вирішення екологічних проблемі якості життя на сільських територіях. Загострення проблемних аспектів обумовлено негативними наслідками швидкої інтенсифікації сільськогосподарського виробництва (несприятливою техногенною дією на оточуюче середовище), а з іншого – реалізацією заходів щодо сталого розвитку. Відповідно до цих викликів проводилося реформування

САП. Серед основних відмінних характеристик сучасної САП ЄС за умов розширення можна відзначити:

– перехід від підтримки виробництва окремих видів продукції до прямої підтримки сільськогосподарських товаровиробників, спрямованої на створення конкурентного середовища у сільськогосподарському виробництві, а також посилення екологічної безпеки за рахунок відмови від монокультури господарювання, що стимулюється виробничими субсидіями;

– розширення програм підтримки сільського розвитку, диверсифікації доходів у сільській місцевості за рахунок кооперації, поліпшення якості аграрної продукції та її маркетингу, дотримання базових стандартів захисту навколишнього середовища й утримання тварин, навчання новим технологіям, допомога товаровиробникам;

– перехід до політики “горизонтальної модуляції”, що передбачає збільшення бюджету на сільський розвиток і розширення екологічно безпечної діяльності за рахунок перерозподілу частини прямих платежів;

– виділення цільових субсидій на розвиток депресивних зон для підтримки життєвості регіонів, які характеризуються менш вигідними економічними і соціальними умовами для розвитку сільськогосподарського виробництва, або обмеження його на користь збереження навколишнього середовища;

– перехід до політики “перехресної відповідальності”, за якою запроваджується залежність виплати субсидій від дотримання базових екологічних вимог щодо стану сільськогосподарських угідь, умов гігієни та догляду за тваринами;

– запровадження цільової підтримки спеціальних заходів агроекологічного спрямування у процесі виробництва сільськогосподарської продукції: органічне сільське господарство; екстенсивне господарювання; консервація сільськогосподарських земель, екологічно доцільне заліснення та залуження сільськогосподарських угідь; збереження сільських ландшафтів, пейзажів, зелених насаджень, заболочених ділянок, каналів, флори і фауни [1].

Економіка України залишається ресурсомною і потребує відповідних дій щодо обмеження негативного впливу на екосистеми і зміцнення продовольчої основи.

Європейський ринок сільськогосподарської продукції навіть без членства в ЄС є стратегічним для України, що зумовлено близькістю одного з найбільш платоспроможних ринків світу, а також тим, що на цьому ринку діє дієва система якості і безпеки продукції, чіткі регуляторні процедури й збалансована, комплексна аграрна політика. Отже, вивчення досвіду країн ЄС у напрямку реформування аграрного сектору надасть можливість Україні визначити необхідні напрями аграрної реформи.

За умов співробітництва у аграрному секторі концептуальними позиціями співробітництва є:

- нарощування інвестиційного потенціалу у галузі, у тому числі формування умов щодо активізації інноваційного розвитку;
- нарощування обсягів експортно-імпортних операцій за підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції галузі;
- у подальшому розвитку взаємовідносин обов'язковою складовою є врахування геоекономічних змін і тенденцій.

Найбільшою перевагою від спільної аграрної політики було б формування дієвої інфраструктури аграрного ринку, включаючи товарні біржі, оптові ринки, агроторгові дома, ярмарки, заготівельні кооперативи, підприємства фірмової торгівлі, аукціони тощо. Усе це надасть товаровиробникам самостійність і свободу у виборі форм власності та господарювання, виробництва й реалізації продукції, а також у розподілі одержаних доходів і визначенні справедливої винагороди за свою працю.

Але, не зважаючи на переваги проведення аграрної політики ЄС для України, реалізація цієї стратегії пов'язана із певними обмеженнями, які впливають на її ефективність:

- політика, подібна до спільної аграрної політики є високозатратною для державного бюджету. Підтримання цін, квоти та інші заходи, які характеризують

спільну аграрну політику ЄС, можуть бути доцільними для товаровиробників але здійснюють значне навантаження на видатки бюджету держави;

–зростання цін спричинить підвищення доходів сільськогосподарських виробництв за одночасного зростання втрат споживачів і посилення інфляції. Така ж проблема існує у Європейському Союзі. Ураховуючи недостатній рівень життя більшості населення України, а також те, що більша частина бюджету населення використовується на продукти харчування.

Перешкодою для інтеграції аграрної політики України до загальноєвропейської є також те, що питома вага аграрного сектору у створенні ВВП є значно більшою, ніж у країнах Європейського Союзу.

Висновки. За результатами проведеного дослідження нами виявлено, що існують реальні перспективи для виходу українських виробників на зовнішні ринки сільськогосподарської продукції, у тому числі ринок країн Європейського Союзу.

Але для стабілізації та зміцнення позицій на цих ринках слід активізуватизусиллящодо подальшого реформування галузі, з метою забезпечення економічних інтересів усіх учасників взаємовідносин.

На шляху до ЄС Україна має низку внутрішніх викликів, що здебільшого мають відношення до невідповідності критеріям членства у ЄС та усунення певних недоліків макроекономічного характеру.

Економічна інтеграція України та ЄС передбачає наближення завдань щодо розвитку українського сільськогосподарського виробництва до європейських стандартів. У цьому контексті важливо враховувати сучасні підходи до реформування САП, що будуть актуалізувати нові вимоги до продукції, що постачається на європейські ринки.

Участь у європейському спільному ринку потребує уніфікованих правил у багатьох сферах: технічних стандартів, вимог щодо захисту прав споживачів до стандартів із захисту навколишнього середовища, конкурентної політики, робочого місця тощо. Отже, затрати України не обмежаться лише урядовими

програмами створення та підтримання необхідних інституцій чи бюджетними видатками на запровадження окремих реформ або окремих галузевих програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції : [монографія] / [Авт. кол.: М. Бетлій та ін.]; за ред. О. М. Бородіної. – Ужгород : ІВА, 2006. – 496 с.
2. Кваша С. М. Заходи єдиної аграрної політики на сільськогосподарських ринках країн ЄС / С. М. Кваша // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 144-147.
3. Лендел М. А. Перспективи інтеграції аграрного сектора України до спільної аграрної політики ЄС: проблемні аспекти / М. А. Лендел, Н. М. Жулканич // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Міжнародні відносини. – 2007. – № 1. – С. 6-12.

УДК 330.322:338.432 (477.72)

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н. В. Гаркуша, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено характерні особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств Миколаївської області та здійснено оцінку критеріїв інвестиційної привабливості області

Ключові слова: фінансові ресурси, інвестування, інвестор, фінансовий результат, капітальні вкладення, інвестиційний клімат.

Постановка проблеми. Фінансові ресурси підприємства відіграють важливу роль у процесі простого та розширеного відтворення. Для закріплення

позицій на ринку товаровиробник повинен мати відповідний фінансовий потенціал для виконання усіх своїх зобов'язань. Важливою складовою формування фінансового потенціалу є інвестиційні ресурси. Оскільки інвестиційний потенціал є однією з основних рушійних сил соціально-економічного розвитку регіону, зростає необхідність розгляду питань щодо його оцінки, підвищення ефективності щодо використання і мінімізації інвестиційних ризиків. За сучасних умов залучення фінансових ресурсів у розвиток аграрного сектору є актуальним і потребує подальших наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансування та кредитування сільськогосподарських підприємств є об'єктом дослідження у роботах Л. Буряка, Ю. Воробйова, В. Опаріна. Напрями щодо підвищення рівня фінансового забезпечення пропонують В. Андрійчук, М. Демяненко, П. Саблук та ін.. Вагомий внесок у вивчення інвестиційного потенціалу, методик розрахунку зробили такі вітчизняні та іноземні дослідники: І. З. Должанський, В. Р. Ткачук, А. А. Пересада, А. Смірнов, І. Б. Руссман. Але, не зважаючи на це, деякі питання, пов'язані з реалізацією заходів щодо покращення фінансово-кредитного забезпечення підприємств аграрного сектору потребують деталізації.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сутності і особливостей формування фінансових ресурсів підприємств аграрного сектору Миколаївської області з метою підвищення ефективності їх діяльності і активізації залучення інвестиційного потенціалу регіону.

Виклад основного матеріалу. Як стверджує академік Б. Панасюк, “фінансові ресурси в агропромисловому комплексі є, але вони нерівномірно розподіляються між його галузями і у найгіршому становищі опиняється сільське господарство як сировинна галузь” [2, с. 62]. Очевидно, що засади щодо формування та використання фінансових ресурсів здебільшого можна віднести до недієвих та неефективних. Так, відродження аграрного сектору можливе за раціонального управління фінансовими ресурсами. Для формування і використання фінансових ресурсів у галузі характерною є низка особливостей.

Особливості, що зумовлюють специфіку формування та використання фінансових ресурсів підприємств аграрного сектору

- Періодичність вкладання і використання фінансових ресурсів: спостерігається розрив між надходженням і витрачанням коштів, оскільки сезонність виробництва вимагає значних капіталовкладень у весняні та літні періоди, а грошові надходження очікуються переважно в осінню пору.

- Сезонні пріоритети або-схильності: весною чи влітку усі наявні кошти витрачаються на придбання сировини, матеріалів, на здійснення поточних витрат, а восени, коли реалізується основна частина виробленої продукції, підприємства можуть вкласти отримані кошти для здійснення капітальних вкладень.

- Висока ризиковість вкладених коштів: несприятливі природнокліматичні умови у рослинництві та надзвичайні події у тваринництві можуть призвести до великих фінансових збитків.

Слід зазначити, що у Миколаївській області здійснюються капітальні інвестиції за всіма видами економічної діяльності. Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у Миколаївській області представлена нами у таблиці 1.

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити висновок, що у Миколаївській області за звітний 2012 рік найвагоміша частка у структурі капітальних інвестицій припадає на промисловість. Важливо врахувати, що показники за досліджуваний період є нестабільними. Так, частка капітальних інвестицій у сільське господарство області не має ознак сталості і змінюється від 10,0% до 15,0%. У 2012 році цей показник зменшився на 4,4% і у загальній структурі капітальних інвестицій становить лише 10,4%. Враховуючи сприятливі кліматичні умови 2011 року, можна припустити, що спостерігається недостатня віддача авансованого капіталу. Цей фактор є одним із основних у скороченні розміру капітальних інвестицій у сільському господарстві на користь інших видів економічної діяльності, таких як промисловість (частка в загальній структурі збільшилася на 7%) та частково будівництво.

Таблиця 1

Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у Миколаївській області (у відсотках до загального обсягу)

Види економічної діяльності	2010 р.	2011р.	2012 р.
Усього	100,0	100,0	100,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство:	10,0	14,8	10,4
сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	9,9	14,8	10,4
лісове господарство та пов'язані з ним послуги	0,1	0,0	0,0
Промисловість	21,1	29,6	36,6
Будівництво	8,2	8,8	10,0
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	26,7	17,9	13,3
Діяльність транспорту та зв'язку	25,0	19,3	18,0
Інші види економічної діяльності	9,0	9,6	11,7

Джерело: за даними статистичного щорічника у Миколаївській області за 2012 рік

Сільськогосподарські підприємства області мають значний науково-технічний потенціал, який, на нашу думку, не використовується у повному обсязі. Однак спостерігається поступове впровадження нової техніки та технологій, у тому числі у напрямі екологізації галузі.

Природні ресурси та географічне положення є сприятливими для ведення сільського господарства, а саме аграрний сектор потребує значних іноземних інвестицій. Проте активність іноземних інвесторів є недостатньою через значний ризик неповернення коштів.

Поступове формування інвестиційного клімату залежить від поліпшення інвестиційної привабливості. Тому доцільно провести оцінку інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки як Миколаївської області, так і України в цілому. Оцінимо інвестиційну привабливість аграрного виробництва досліджуваної області з використанням SWOT-аналізу (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору Миколаївської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - природно-кліматичні умови для ведення сільськогосподарського виробництва - рельєф території та ґрунти - вигідне географічне розташування області - значний виробничий досвід - різноманітні форми власності - вільна оренда землі та майна - приватизація землі - конкурентоспроможна вартість робочої сили - проведення семінарів з питань залучення іноземних інвестицій 	<ul style="list-style-type: none"> - нестабільність законодавчої бази - незпрогнозованість інвестиційної діяльності як однієї із складових бізнесу - низький рівень правового та судового захисту прав інвесторів - негативний інвестиційних імідж - низький рівень капіталізації прибутків підприємств - відсутність механізмів страхування інвестиційних ризиків - відсутність інформації про інвестиційне середовище - високі податки, які стягуються з іноземних інвесторів
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - Співпраця з новими іноземними партнерами - формування позитивного інвестиційного іміджу області - підвищення рівня підготовки відповідно до вимог міжнародних інвестиційних фондів 	<ul style="list-style-type: none"> - важка прогнозованість рівня інфляції через нестабільність економіки - нерівноправність іноземних та вітчизняних інвесторів - невизначеність українського законодавства

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [5]

Для залучення іноземних інвесторів у аграрний сектор на сьогодні застосовують ряд заходів, але поряд з цим існують і перешкоди, які необхідно усунути з метою активізації у залученні іноземних інвестицій.

Враховуючи, що у Миколаївській області функціонує значна кількість рентабельних товаровиробників, аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки області є відносно стабільним. Це створює можливості щодо нарощування інвестиційного потенціалу. Слід зазначити, що інвестиції надходять, хоча і у незначних обсягах. Пояснити це можна в першу чергу великим ризиком неповернення коштів, високими зовнішніми ризиками. Саме тому через вдосконалення системи стратегічного управління як з боку держави, так і з боку окремих підприємств, ситуація може змінитися в позитивну сторону.

Сьогодні науковці та вчені відносять Миколаївську область до зони низької інвестиційної привабливості (табл. 3). Частково це можна пояснити

низьким рівнем матеріальної забезпеченості господарств, ризиковістю у зв'язку із посушливістю клімату і недостатністю вологи у ґрунті. Хоча, оцінка рівня інвестиційної привабливості за факторами: рівня зайнятості та заробітної плати в сільськогосподарському виробництві, рівня економічного розвитку, рівня розвитку оптової торгівлі, - надає змогу оцінити аграрний сектор регіону як досить привабливий, але разом з тим із необхідністю залучення значних обсягів іноземних інвестицій.

Таблиця 3

Класифікація регіонів України за показниками інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки

Регіони	Сума балів	Зона інвестиційної привабливості
Закарпатська	434,571	Зона стратегічної інвестиційної привабливості
АР Крим	425,097	
Хмельницька	416,075	
Рівненська	413,910	
Львівська	412,360	
Івано-Франківська	409,055	
Чернівецька	407,125	
Київська	400,247	
Волинська	393,538	
Чернігівська	384,477	
Полтавська	383,413	
Сумська	382,919	
Черкаська	379,047	
Вінницька	78,037	
Житомирська	376,259	
Харківська	365,227	
Херсонська	357,956	
Дніпропетровськ	353,152	Зона низької інвестиційної привабливості
Донецька	349,357	
Запорізька	348,357	
Луганська	347,536	
Кіровоградська	309,726	
Миколаївська	307,069	
Одеська	301,084	

Джерело: побудовано за матеріалами [5]

Одним із факторів забезпечення достатнього рівня інвестиційної привабливості регіону, на нашу думку, є функціонування на його території агрохолдингових об'єднань. Якщо аналізувати привабливість для інвестування в аграрному секторі, то альтернативи агрохолдингам на сучасному етапі не існує. В агроструктурах корпоративного типу прискорюється оборот капіталу від

вкладення фінансових ресурсів в підвищення ефективності виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, знижуються ризики інвесторів. За рахунок залучення інвестиційних коштів та використання сучасних технологій виробництва агрохолдинги займають все більшу нішу в аграрному секторі виробництва. Перевагами таких об'єднань з метою залучення інвестицій є:

- залучення досвідчених фахівців у сфері менеджменту;
- пільгові кредити та дотації у сфері фінансування
- ефективне використання ресурсного потенціалу, більша маневреність власного капіталу, раціоналізація використання ресурсного потенціалу, інтенсифікація та диверсифікація у сфері виробництва;
- розвиток логістичної системи з метою вдосконалення збутової діяльності;
- можливість формування великих за обсягом партій і відповідні експортні можливості.

Найкращим підтвердженням інвестиційної привабливості великих агрокорпорацій є постійно зростаюча ринкова вартість українських агрохолдингів (за перший квартал 2010 р. вона збільшилась на 45% і зросла з 3,52 до 5,10 млрд доларов США) та котирування акцій компаній на міжнародних фондових біржах [6], що підтверджується тенденціями у розвитку агрохолдингів. При цьому подібні агроформування активно використовують свої переваги у залученні зовнішніх фінансових ресурсів. На нашу думку, вони не повинні отримувати такі ж пільги, як інші агропідприємства. Удосконалюючи фінансову підтримку, держава має забезпечити баланс інтересів усіх організаційно-правових форм господарювання на селі і надавати пріоритет у створенні пільгових режимів для малих та середніх підприємств, які більш органічно поєднуються з сільською місцевістю.

Висновки. Оцінка інвестиційної привабливості аграрного сектору Миколаївської області надає підстави стверджувати, що регіон має ряд особливостей щодо формування і використання фінансових ресурсів. Так, сприятливі природно-кліматичні умови, значний виробничий досвід, різноманітність форм власності, конкурентоспроможність робочої сили

створюють потужний інвестиційний потенціал. Проте разом з цим негативний вплив на залучення інвестицій в аграрний сектор економіки мають переважно зовнішні фактори, у тому числі загальні темпи економічного розвитку регіону. Серед особливостей, які характерні для аграрного сектору економіки, слід зазначити високий рівень ризиковості неповернення вкладених коштів інвесторам внаслідок надзвичайних подій або несприятливих природно-кліматичних умов. Підвищення ефективності залучення фінансових ресурсів потребує усунення вище перерахованих недоліків. Для зменшення рівня інвестиційних ризиків підприємствам слід звернути увагу на прийняття управлінських рішень щодо раціонального управління фінансовими ресурсами. Разом з тим, активізація залучення інвестиційного потенціалу може відбуватися лише за умови підвищення пріоритетів у розвитку галузі на державному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пеструха С. В. Наукові підходи до побудови системи стимулювання інвестування економіки України / С. В. Пеструха, М. М. Колотуша // Актуальні проблеми економіки, – 2008. – № 10 (65). – С. 39-48.
2. Панасюк Б. Я. Обґрунтування напрямів розвитку агропромислового комплексу / Б. Я. Панасюк // Вісн. аграр. науки. – 2005. – № 7. – С. 61-65.
3. Статистичний збірник “Сільське господарство Миколаївщини” 2013 рік / За ред. З. А. Лук'яненко. – Головне управління статистики у Миколаївській області 2010. - 322 с.
4. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз : [навч. посіб.] / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко – К. : Центр учбової літератури. – 2011. – 400 с.
5. Рибалко С. В. Оцінка інвестиційної привабливості аграрної галузі та проблеми залучення інвестицій в регіоні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vkhdtusg/2011_112/69.pdf - Назва з екрана.
6. Борщ А. Г. Фінансові аспекти організації вітчизняних агрохолдингів [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znptdau/2012_18_1/18-1-05.pdf - Назва з екрана.

УДК 338.43:636(477)

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ У РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА

І. А. Дубачінська, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто питання щодо розвитку тваринництва і визначено причини кризових явищ. Проаналізовано аспекти підвищення ефективності виробництва та запропоновано напрями щодо стабілізації розвитку галузі.

Ключові слова: розвиток, природний потенціал, рентабельність, біологічні особливості.

Постановка проблеми. Реформування економіки України за роки незалежності призвело до загострення кризових явищ у тваринництві. Внаслідок обмежених можливостей щодо зміцнення матеріально-технічної бази у галузі відбулося значне скорочення обсягів валового виробництва і обмеження в асортиментному складі продукції на продаж.

Тваринництво – особлива галузь сільського господарства, стан розвитку якої вагомо впливає на сукупний економічний потенціал. Головна економічна задача, яка є пріоритетною, полягає у підвищенні ефективності на основі активізації інвестиційно-інноваційної діяльності. Для задоволення оптимальних проблем населення у тваринницькій продукції забезпеченість на рік повинно становити: м'ясом – 80 кг, молоком – 400 кг, яйцем 285 шт у розрахунку на душу населення. Але аналіз стану розвитку тваринницької галузі надає підставу констатувати, що галузь має високий рівень імпоротної залежності [1].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемні аспекти щодо розвитку галузі досліджували відомі науковці, а саме: В. Г. Андрійчук, О. М. Бородіна, Л. В. Назарова, І. О. Мельник, А. Д. Діброва, С. М. Кваша, П. Т. Саблук, І. Н. Топіха, О. М. Шпичак.

Мета статті. Проаналізувати сучасний стан розвитку тваринництва, визначити слабкі і сильні сторони галузі, обґрунтувати напрями щодо інвестиційно-інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на сприятливі умови щодо розвитку галузі, обсяги виробництва тваринницької продукції у розрахунку на одну особу є значно нижчими порівняно з іншими країнами світу, і не відповідають раціональним нормам. В Україні обсяги виробництва м'яса (у забійній масі) на одну особу становлять близько 42 кг, тоді як у Данії цей показник - 345,6 кг, в Ірландії – 196 кг, в Нідерландах – 152,3 кг. Перехід до ринкових відносин і реформування економіки не надали очікуваних позитивних результатів, неабияку роль у цьому відіграли кризові явища, які мали місце в аграрному секторі [2].

За даними Держстату, поголів'я худоби та птиці станом на 1 квітня 2013 року становило 5177,2 тис. голів, що засвідчило 3% зростання поголів'я порівняно з минулим роком. Водночас, позитивні тенденції спостерігаються не лише у нарощування поголів'я худоби та птиці (табл. 1), але і у обсягах виробництва основної продукції тваринництва.

Аналізуючи поголів'я худоби та птиці в Україні протягом 2009-2013 років, можна зазначити, що за усіма категоріями тварин відбувається зростання. Так, у 2013 році порівняно з 2009 роком кількість ВРХ, свиней, вівці та кози, птиці збільшилась відповідно на 465,0; 779,5; 299,9; 71226,4 тис.гол.

Незважаючи на збільшення поголів'я усіх видів тварин і птиці в сільськогосподарських підприємствах, низькими залишаються показники економічної ефективності галузі, що характеризується відповідним показником рентабельності продукції і галузі в цілому.

Таблиця 1

Динаміка поголів'я худоби та птиці в Україні, тис. голів

Види тварин	Роки			
	2009	2010	2011	2012

Велика рогата худоба	4826,7	4494,4	4425,8	4645,9
Свині	7576,6	7960,4	7373,2	7576,7
Вівці та кози	1832,5	1731,7	1739,4	1738,2
Птиця	191446,4	203800,8	200760,6	214070,6

Джерело: побудовано за даними [3]

Аналіз стану розвитку тваринництва свідчить про те, що за останні роки в сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності спостерігається підвищення продуктивних характеристик тварин за видами, що пов'язане з біологічними особливостями (генотипом) тварин (табл. 2).

Таблиця 2

Рентабельність (збитковість) продукції тваринництва, %

Продукція	Роки		
	2010	2011	2012
Молоко	17,9	18,5	38,8
ВРХ в живій масі	-35,9	-24,8	-29,5
Свиней в живій масі	-7,8	-3,7	2,0
Птиця	-4,4	-16,8	-7,2
Яйця	18,6	38,8	52,6

Джерело: побудовано за даними [3]

Як свідчать дані таблиці, у 2010-2012 роках прибутковим було виробництво молока, яєць і 2012 році м'ясо свиней. У 2012 році рівень їх рентабельності становив відповідно 38,8, 52,6 і 2,0%. Виробництво м'яса великої рогатої худоби, овець і птиці залишилися збитковими (-29,5%, -40%, -7,2% відповідно).

Вивчення закономірностей успадкування ознак і мінливості організмів сприяє цілеспрямованому відбору тварин. При селекції основне завдання полягає в тому, щоб підтримати властивий стаду рівень продуктивності або суттєво його підвищити. При цьому селекціонеру необхідно своєчасно та об'єктивно оцінити продуктивні характеристики і відібрати для відтворення стада кращих (кращі генотипи) і вибракувати гірших (небажані генотипи). Розпізнавання таких особин (генотипів) – один з найбільш важливих напрямів, який позитивно впливає на валове виробництво. Успіх селекції залежить не тільки від методів

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

оцінки та відбору тварин, а і від методів розведення, що дозволяють конструювати нові генотипи з поліпшеними продуктивними і племінними якостями.

Найгострішими проблемами залишаються відсутність у більшості суб'єктів господарювання мотивації до нарощування поголів'я сільськогосподарських тварин та збільшення обсягів виробництва продукції тваринництва. Поряд з цим, промислове тваринництво використовує спеціалізовані, високопродуктивні генотипи імпортової селекції, що призводить до втрати генотипів вітчизняної селекції та виникнення проблемних аспектів щодо суттєвого зменшення генетичного різноманіття, зниження резистентності тварин та суттєвої залежності від імпорту племінних (генетичних) ресурсів.

Для забезпечення розвитку галузі необхідно вжити дієвих заходів з метою: обмеження імпорту продукції тваринництва, що надасть змогу розширити виробничі потужності вітчизняних товаровиробників; надання державної фінансової допомоги великотоварним спеціалізованим підприємствам та бюджетної підтримки особистим селянським господарствам, що сприятиме підвищенню матеріальної зацікавленості товаровиробників у нарощуванні обсягів виробництва. Важливим заходом має стати відновлення державних закупівель тваринницької продукції у сільськогосподарських товаровиробників і гарантування їм мінімальних закупівельних цін; створення повноцінної кормової бази, яка активізує необхідність відновлення роботи комбікормових заводів, підвищення якісних характеристик кормів; вирішення на державному рівні питання щодо якісного удосконалення генотипу тварин; створення умов щодо підготовки кадрового складу галузі; удосконалення системи ціноутворення, яка повинна стимулювати зростання обсягів товарної продукції, підвищення її якісних характеристик і безпечності [4, 5].

Висновки. Незважаючи на великий потенціал України у розвитку тваринництва, а саме наявність сприятливих природно-кліматичних умов і відповідного ресурсного потенціалу, галузь має значну кількість конкурентних недоліків. Проаналізувавши ситуацію, яка склалася у розвитку галузі, можна

виявити ряд негативних тенденцій: скорочення поголів'я тварин, вагоме зниження продуктивності худоби, погіршення її якісного складу. Звичайно, дані обставини спричинили погіршення якості продукції та зменшення обсягів валового виробництва, і споживання продуктів харчування.

Важливим аспектом у розвитку є механізм державної підтримки розвитку галузі з метою відновлення потенціалу та забезпечення населення продуктами харчування, зниження рівня імпортової залежності у формуванні продовольчої безпеки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізов С. П. Деякі питання організації та підвищення ефективності тваринництва / С. П. Азізов // Економіка АПК. – 2012. – № 4 – С. 12-15.
2. Бойко В. І. Ринок м'яса: світові тенденції регіонального розвитку виробництва / В. І. Бойко, Л. В. Мамчур // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С. 145–148.
3. Статистичний збірник України. 2013 р.
4. Мазуренко О. В. Тенденції розвитку тваринництва в Україні / О. В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2012. – № 8 – С. 16-21.
5. Петришин Л. П. Інноваційна діяльність у тваринництві / Л. П. Петришин, О. В. Шолудько // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – 2010. – Вип. 2. – С. 39-47.

УДК 339.543(477)

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ У МИТНОМУ СОЮЗІ

Ю. В. Голяк, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні зовнішні інтеграційні процеси. Визначено основну мету діяльності Митного Союзу. Представлено структуру торгівлі країн-учасниць. Обґрунтовано напрями зовнішньоекономічної діяльності. Виявлено переваги і недоліки вступу України до Митного Союзу.

Ключові слова: інтеграція, зовнішня політика, Митний Союз, Зона вільної торгівлі, експорт, імпорт, співробітництво, товарний ринок.

Актуальність теми. Зовнішні інтеграційні процеси передбачають об'єднання національних ринків і формування цілісного ринкового простору з єдиною правовою системою й найтіснішою координацією внутрішньої і зовнішньоекономічної політики держав. Тому основне протиріччя світового господарства на етапі економічної глобалізації полягає у суперечливій взаємодії інтеграційних процесів. Одним із напрямів розвитку методів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності держави на світовому торговельному просторі є створення митних союзів. Дане інтеграційне об'єднання вирішує не лише проблему безмитної торгівлі між країнами-учасницями, але й надає змогу встановити єдиний митний тариф для вирішення логістичних аспектів у переміщенні товарів.

Так, Митний Союз передбачає утворення єдиної митної території і створення міждержавного органу проведення узгоджених заходів такої політики. Митний Союз є жорсткішою формою інтеграції порівняно із зоною вільної торгівлі. Експертна оцінка очікуваних змін у торговельному режимі між Україною і країнами Митного Союзу (Російська Федерація, Білорусь, Казахстан) без порушення правил і зобов'язань України у Світовій Організації Торгівлі (далі – СОТ) та їх впливу на аграрний сектор національної економіки є актуальними завданнями сучасних наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів питанню вступу України до Митного Союзу приділяють увагу у своїх працях ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

І. Бураковський, І. В. Кобута, Н. В. Осадча, І. О. Пенська, І. Є. Смирнова, Н. А. Старшинова, О. В. Хитра та багато інших. На даний час серед науковців ведуться дискусії з приводу вступу України до Митного Союзу, його доцільності, виявленні можливих ризиків і перспектив на майбутнє [1-8].

Постановка завдання. Метою статті є опрацювання теоретичних основ і особливостей формування взаємовідносин у процесі зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтування позитивних та негативних наслідків можливого вступу України до Митного Союзу.

Виклад основного матеріалу. За умов глобалізації Україна, як ніколи раніше, стоїть перед історичним вибором визначення свого майбутнього – або шляхом модернізації та радикальної перебудови суспільно-економічного життя отримати нові можливості розвитку країни і поступово адаптується до умов зовнішнього середовища.

Важливим напрямом інтеграційних зусиль України у контексті реалізації зовнішньоторговельного потенціалу стала її участь у реалізації проекту щодо створення Єдиного економічного простору (далі – ЄЕП) у складі Білорусії, Казахстану, Російської Федерації та України. Метою формування ЄЕП є створення умов щодо й ефективного розвитку економік держав-учасниць і підвищення рівня життя населення. Митний союз можна вважати свого роду “полегшеною версією” ЄЕП, який так і залишився нереалізованим [5].

Митний союз – єдина митна територія, в межах якої у взаємній торгівлі діють єдині митні тарифи, не застосовуються мита і обмеження митного характеру, крім спеціальних захисних, антидемпінгових і компенсаційних заходів. На відміну від Зони вільної торгівлі, в Митному Союзі передбачена єдина митно-тарифна і торгівельна політика по відношенню до країн, які не є членами Митного Союзу. У зв'язку з цим, державам-учасникам Митного Союзу необхідно уніфікувати свої торгівельні відносини з іншими країнами. Митний Союз повинен забезпечувати розвиток бізнесу країн-учасниць, створити стимули для вдосконалення виробництва, зниженню витрат і підвищенню продуктивності праці [7].

Із вступом до Митного союзу країна перестане бути членом СОТ і втратить перспективи приєднання до зони вільної торгівлі з Європейським Союзом (далі – ЄС). Європейський ринок більший, тому є дуже важливим для України. Слід враховувати, що завершення переговорів і впровадження зони вільної торгівлі надасть Україні можливість отримати частину єдиного ринку ЄС і стане чітким сигналом геостратегічного вибору країни. З іншого боку, російський ринок є основним споживачем української сільськогосподарської продукції.

Отже, перед Україною постав вибір: ЄС чи Митний союз? По мірі наближення до одного з них політичні та економічні процеси в Україні стабілізуються, країна увійде у режим стійкого розвитку [8].

Структура торгівлі країн-учасниць Митного Союзу є орієнтованою на ринок поза межами СНД, незважаючи на існуючі угоди про вільну торгівлю та досить високий тарифний захист. Наприклад, для Російської Федерації експорт в Україну складає близько 5% загального експорту товарів, а імпорт з України – близько 6% загального імпорту. Немає економічних підстав прогнозувати суттєву зміну цих пропорцій у разі членства України у Митному Союзі. При цьому Російська Федерація імпортує лише 2% високотехнологічних товарів з України, ще 1% з решти країн СНД, враховуючи Білорусь та Казахстан, 35% – з країн ЄС та 62% з решти країн світу. Більш за те, навіть для України країни-учасниці Митного Союзу не є основними споживачами високотехнологічного експорту. Майже 2/3 українського високотехнологічного експорту продаються в країні поза межами Митного Союзу, у тому числі 37% – в країні ЄС [2].

З урахуванням наявних торгівельних преференцій між Україною і Російською Федерацією, Білоруссю і Казахстаном і вузька зосередженість Митного Союзу на питаннях торгівлі товарами, потенційні вигоди від членства в Митному Союзі для України є обмеженими.

Осадча Н. В. серед основних переваг членства у Митному Союзі обґрунтовує такі:

- якщо пільгові ціни на газ розглядаються в пакеті з членством у Митному союзі, Україна могла б укласти угоду, що передбачала б зниження цін на імпорту газу;

- якщо усунення російського експортного мита на нафту розглядається в пакеті з членством у Митному Союзі, Україна може отримати дешевшу сировину нафту;

- зниження собівартості виробництва за рахунок зниження цін на сировину [4].

Таким чином, членство у Митному Союзі не створює суттєвих додаткових конкурентних переваг або нових товарних ніш для українських експортерів, а існуючі бар'єри у торгівлі з країнами-учасницями Митного Союзу можуть бути усунені у рамках інших форм регіональної інтеграції. Вищий рівень ввізного мита у Митному Союзі спонукає підвищення вартості імпорту у випадку приєднання, що покращить умови торгівлі для країн-учасниць. Вищі ввізні мита на товари хімічної промисловості, машини та обладнання змусять Україну платити вищу ціну за доступ до нових технологій та інноваційних товарів, які надходять з інших країн світу. Це особливо важливо, зважаючи на той факт, що країни Митного Союзу не є для України основними постачальниками імпортованих високотехнологічних товарів

Близько 40% високотехнологічних товарів Україна імпортує з країн ЄС та 36% з решти країн світу [1].

Кобута І.В. до основних недоліків вступу України до Митного Союзу Російської Федерації, Білорусі та Казахстану визначає такі:

- російський контроль над українським паливно-енергетичним комплексом;

- порушення національних інтересів;

- жорстка, несиметрична конкуренція на внутрішньому ринку єдиного економічного простору;

- закріплення напівсировинної орієнтації;

- зменшення грошових надходжень до державного бюджету [3].

З огляду на можливі переваги, які отримає Україна від Митного Союзу з Російською Федерацією, Білоруссю та Казахстаном можна зробити висновок, що існують як позитивні, так і негативні наслідки. Вплив умов Митного Союзу буде вимагати відповідної адаптації і реалізації відповідних заходів з метою отримання переваг від об'єднання.

Можна виділити відповідні переваги. Так, відповідно до результатів дослідження Центру інтеграційних досліджень Євразійського банку розвитку, Інституту народногосподарського прогнозування РАН, Інституту економіки та прогнозування НАН, інтеграційний ефект для України від вступу до Митного Союзу дасть у перспективі зростання ВВП на 6% (для Білорусі – на 14%, для Казахстану – на 3,5%, для Російської Федерації – на 2%). Це може бути забезпечено, у тому числі, завдяки нарощуванню високотехнологічного виробництва (зростання частки машинобудування у ВВП з 6 до 9%). Найвідчутнішим короткостроковим ефектом від вступу до Митного Союзу для України буде зниження ціни на газ на \$ 100-200 за 1000 кубометрів. Що з точки зору валютних резервів означатиме економію близько \$ 4 млрд у рік на сплату вартості газу [6].

Висновки. Участь України у проектах на пострадянському просторі формується за принципом багатовекторності – інтеграції в європейські структури (ЄС, НАТО) і одночасному збереженні ринків збуту в країнах СНД. Створене інтеграційне об'єднання розглядається не лише з боку економіки, а й з геополітичної сторони, як можливість об'єднання держав-колишніх учасників СРСР. Тому участь в ньому України може відіграти значну роль.

Аналізуючи можливу участь України в Митному Союзі Російської Федерації, Білорусі та Казахстану можна виділити наступні переваги та недоліки такої співпраці. До переваг можна віднести наступні: вирішення проблеми транзиту нафти та газу через митну територію України, зниження собівартості продукції внаслідок здешевлення енергетичних ресурсів, скасування імпорتنих мит, що сприятиме зменшенню цін на імпортовані товари, можливість

підвищення конкурентоспроможності та якості продукції українського виробника, встановлення середньої ціни на товари тощо.

Головними недоліками впливу Митного Союзу Російської Федерації, Білорусі та Казахстану на економіку України можна вважати наступні: скасування імпортного мита з товарів країн-учасниць союзу призведе до зменшення обсягів валютних надходжень до бюджету, зростання рівня енергетичної залежності, обмеження у розширенні каналів збуту товарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бураковський І., Гончар М, Мовчан В. Недоцільність участі України в митному союзі Білорусі, Казахстану та Росії: експертна аргументація. Аналітична записка. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ier.com.ua. 19_05_2011_analytics_VG.
2. Державний комітет статистики України – Офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
3. Кобута І. В. Можливі наслідки для АПК від інтеграції України до Митного Союзу Росії, Білорусі, Казахстану / І. В. Кобута // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 33-39
4. Осадча Н. В. Вплив Митного Союзу Росії, Білорусі та Казахстану на зовнішньоекономічну діяльність України / Н. В. Осадча // Економіка промисловості. – 2010. – № 3. – С. 9-20.
5. Пенська І. О. Багатовекторність інтеграційного розвитку України / І. О. Пенська // Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. – 2012. – № 3. – С. 6-10.
6. Смирнова І. Є. Фактор російського впливу на євроінтеграційну політику України (2010-2013 рр.) / І. Є. Смирнова // Історичні і політичні дослідження. - 2013. – № 1. – С. 236-246.
7. Старшинова Н. А. Таможенный союз России, Белоруссии и Казахстана: содержание, проблемы и перспективы / Н. А. Старшинова // Вестник томского государственного университета. – 2011. – № 4. – С. 171-176.
8. Хитра О. В. Синергетичний погляд на глобалізаційні процеси / О. В. Хитра, О. І. Мамчур // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – № 1. – С. 202-205.

УДК657.6(477)

СУЧАСНИЙ СТАН СЕРТИФІКАЦІЇ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

М. С. Ченаш, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті досліджено проблеми сертифікації аудиторської діяльності та запропоновано можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: аудит, аудиторська діяльність, сертифікація аудиту, сертифікат аудитора.

Постановка проблеми. Суспільне призначення незалежного професійного аудиту полягає в зменшенні інформаційного ризику прийняття неправильного управлінського рішення користувачем послуг аудиторів. Можна досить довго теоретично сперечатися, що дає більше користувачеві аудитор – збільшення рівня його власної впевненості або зменшення рівня інформаційної невизначеності щодо об'єкта або предмета аудиторської перевірки. Проте, незалежно від висновку, користувач аудиторських послуг бажає отримати найякісніший продукт, який дасть йому змогу також з відповідною якістю прийняти управлінське рішення. Саме тому дуже актуальними на сьогоднішній день є питання сертифікації аудиторів, якому приділена увага у даній роботі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню проблемних аспектів і методів їх вирішення щодо сертифікації аудиторської діяльності присвятили свої праці зарубіжні та вітчизняні науковці, зокрема Куреза Т. В., Редько О. Ю., Пилипенко І. І., Шевчук В. О., Андрійко О., Битяк Ю., Голосніченко І., Додін Є., Дяченко О.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження питання сертифікації аудиторів в Україні та обґрунтування можливих шляхів вирішення проблемних аспектів, пов'язаних із нею.

Виклад основного матеріалу. Сертифікація аудиторів здійснюється Аудиторською палатою України на умовах та в порядку, визначеному Положенням про сертифікацію аудиторів, що затверджене рішенням Аудиторської палати України від 31 травня 2007 року № 178/6, з наступними змінами та доповненнями.

Сертифікат аудитора – це офіційний документ, який засвідчує рівень професійних знань, необхідних для здійснення аудиту підприємств різних форм власності. Право на його отримання мають кандидати, які мають повну вищу економічну або юридичну освіту, документ про здобуття якої визнається в Україні, необхідні знання з питань аудиту, бухгалтерського обліку, фінансів, економіки, оподаткування та господарського права, досвід роботи не менше трьох років підряд на посадах ревізора, бухгалтера, юриста, фінансиста, економіста.

Відповідно до ст. 4 Закону України “Про аудиторську діяльність” - аудитором може бути фізична особа, яка має сертифікат, що визначає її кваліфікаційну придатність для здійснення аудиторської діяльності на території України [6].

В усіх країнах, документ, що засвідчує статус аудитора, видається після успішного складання кваліфікаційних іспитів. В Україні іспити проводяться у два етапи: письмове тестування за переліком запитань, затверджених АПУ та письмове розв'язання ситуаційного завдання.

Перший етап іспитів проводить Аудиторська палата України або її регіональні відділення, а другий етап тільки Аудиторська палата України. До другого етапу допускаються кандидати, які набрали не менш 70% вірних відповідей за результатами тестування.

Після затвердження Аудиторською палатою України результатів іспиту Секретаріат Аудиторської палати України здійснює видачу сертифікатів, які

реєструються у книзі обліку сертифікатів АПУ. Термін чинності сертифікату – п'ять років.

Особи, які мають намір здійснювати аудит банків, повинні відповідати таким вимогам:

- бути громадянином України;
- мати вищу економічну чи юридичну освіту (не нижче освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста чи магістра);
- мати трирічний досвід роботи у банківській сфері, а саме здійснювати надання будь-яких послуг чи консультацій, пов'язаних з бухгалтерським обліком у банках, банківським аудитом, консультаціями з фінансової діяльності, оподаткування банків.

Сертифікацію осіб, які мають намір здійснювати аудит банків, здійснює Комітет з питань Сертифікації аудиторів банків. Оскільки вимоги до аудиторів є одним з важливих чинників якості послуг, що будуть надаватися ними, розглянемо досвід кількох зарубіжних країн щодо надання кандидатам статусу аудитора. Сертифікація аудитора – це знак професійної якості, з одного боку, та умова легально працювати – з іншого. Останнім часом щодо вітчизняної практики сертифікації аудиторів є досить багато нарікань. Дедалі частіше невдоволення станом сертифікації аудиторів висловлювали і вже сертифіковані аудитори – керівники аудиторських фірм, які зіткнулися з проблемою набору на роботу кваліфікованого персоналу. На жаль, така критика має підґрунтя.

Однією з вад у сфері сертифікації аудиторів і внесення їх до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів є висока вартість цих процедур. Так, згідно з рішенням про встановлення плати за проведення сертифікації та внесення до реєстру аудиторських фірм та аудиторів № 224/10, вартість кожного з двох етапів кваліфікаційного іспиту становить 3000 грн, а вартість внесення до реєстру – 6000 грн [4]. Тобто, загалом – 12000 грн. З метою встановлення обґрунтованості зазначеної суми коштів, АПУ потрібно надавати чіткий перелік витрат з кошторису, на основі якого призначається плата за сертифікацію.

Усі сертифіковані аудитори України зобов'язані щорічно удосконалювати свої професійні знання за програмою, яку затверджує Аудиторська палата України, що розрахована на сорок академічних годин удосконалення професійних знань. Необхідною умовою для роботи кожного аудитора є обов'язкова періодична (не рідше одного разу на рік) перевірка актуальності професійних знань усіх без винятку сертифікованих аудиторів. Головна її мета – з'ясувати спроможність кожного аудитора надалі працювати за фахом.

Критерієм якості при проведенні аудиту вважається, насамперед, виконання аудиторами вимог міжнародних стандартів аудиту. Однак суворе дотримання нормативів пов'язане зі збільшенням трудозатрат аудиторів, збором додаткової інформації, документуванням процесу перевірки, розрахунками. Але такі затрати рідко відшкодовуються замовником.

Для вирішення такого роду проблем аудиторські фірми намагаються враховувати рівень професійної компетентності своїх співробітників у вигляді кваліфікаційних вимог, що висуваються до посад, передбачених структурою їх управління. Ще одним з основних напрямів підвищення якості аудиту є розробка внутрішньо-фірмових методик аудиту, робочої документації тощо, оформлених у вигляді внутрішньо-фірмових стандартів.

Вирішенням проблеми у використанні комп'ютерної техніки є її застосування як допоміжного інструменту в роботі аудитора – це експертні системи. Вони вирішують такі завдання: інтерпретація, оцінка ситуації, прогнозування, видача інструкцій, контроль, спостереження, планування.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що для розвитку аудиту в Україні вже зроблено досить багато, але ще залишаються проблеми, від правильного, успішного вирішення яких залежать перспективи його подальшого розвитку. Отже, першочергового роз'яснення потребує удосконалення законодавчого регулювання аудиту в Україні, подальша розробка і впровадження національних нормативів аудиту, поліпшення методики та організації аудиторських перевірок, їх якості.

Висновок. У суспільстві має бути забезпечено розуміння того, що аудитор – це фахівець найвищого гатунку з питань бухгалтерського обліку і фінансової звітності, фінансового менеджменту, економічного аналізу та господарського права. Саме тому, кандидати мають це добре засвоїти, а після отримання сертифіката аудитора забезпечити найвищий рівень професійної діяльності і відповідати вимогам, які покладаються суспільством на аудитора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Куреза Т. В. Сертифікація в аудиторській діяльності // Аудитор України. – 2006. – № 12 (96). – С. 11-13.
2. Редько О. Ю. Як нам облаштувати аудит. Правовий аспект // Аудитор України. – 2005. – № 8 (70). – С. 12-26.
3. Про затвердження Положення про сертифікацію аудиторів: Рішення Аудиторської палати України від 31.05.2007 р. № 178/6 // Аудитор України. – 2007. – № 11 (117). – С. 11-20.
4. Про встановлення плати за проведення сертифікації та включення до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів: Рішення Аудиторської палати України від від 23 грудня 2010 року N 224/10
5. Пилипенко І. І. Професійна компетентність фахівців з незалежного та державного фінансового аудиту: освітні та наукові аспекти національної стратегії розвитку / І. І. Пилипенко, В. О. Шевчук // Аудитор України. – 2007. – № 5 (111). – С. 10-17.
6. Закон України “Про аудиторську діяльність”, ст.4 м. Київ, 22 квітня 1993 року № 3125-XII (В редакції Закону № 140-V від 14.09.2006)

УДК657.6(477)

ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Г. М. Щербакова, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті досліджено причини виникнення аудиту в Україні, а також визначено проблеми становлення та розвитку аудиторської діяльності та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: аудит, аудиторська діяльність, аудиторський контроль, фінансовий контроль.

Постановка проблеми. Аудит є однією з основних форм економічного контролю, головною функцією якого є об'єктивність оцінки облікової та звітної інформації про фінансово-господарську діяльність юридичних осіб, та базується на взаємній зацікавленості держави, адміністрації підприємства та їхніх власників. Дослідження засвідчують, що існує проблема низької якості аудиторських послуг, їх автоматизації, недостовірності інформації, наданої аудиторськими висновками, що негативно впливає як на діяльність підприємств, так і на економічне становище держави загалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню проблемних аспектів і шляхів їх вирішення щодо діяльності аудиторів та формування аудиторських висновків присвячено низку праць зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема М. Д Білика, Ф. Ф Бутинця, М. Т. Білухи, М. І. Бондаря, Н. І. Дорош, Л. П. Кулаковської, О. А. Петрик та багатьох інших.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження розвитку аудиту в Україні, визначення проблемних аспектів щодо ефективності його здійснення, обґрунтування необхідних заходів та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України “Про аудиторську діяльність”, аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення

незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

Згідно з чинним законодавством аудит здійснюється з метою визначення вірогідності звітності суб'єктів господарювання, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству і встановленим нормативам, це повинно бути відзначено в аудиторському висновку. Основною умовою якісного аудиту є взаємна зацікавленість підприємства (фірми) в особі його власників (акціонерів), держави в особі податкової адміністрації і самого аудитора в забезпеченні реальності та достовірності обліку і звітності.

Причини виникнення і розвитку аудиторської діяльності безпосередньо пов'язані з особливостями ринкової економіки. Прийняття будь-якого управлінського рішення має ґрунтуватися на економічній інформації, яка формується переважно на основі даних бухгалтерського обліку. Отже, для прийняття зваженого рішення щодо іншого підприємства необхідно мати певні гарантії достовірності і реальності його бухгалтерської інформації. Головною метою аудиторської перевірки є перевірка правильності, законності, повноти і достовірності даних бухгалтерської звітності підприємства.

До об'єктивних чинників, що зумовлюють виникнення аудиту належать:

- складність процесу формування бухгалтерської інформації і неможливість самостійної перевірки правильності облікових даних;
- розподіл прав володіння та управління власністю;
- наявність інформаційного ризику, тобто можливості наявності у звітності випадкових помилок або спотворень через несумлінність тих, хто її склав;
- тісний взаємозв'язок або незбіг інтересів категорій зацікавлених осіб стосовно однієї і тієї самої інформації.[4]

Це робить незалежний аудиторський контроль не тільки важливим, а й невід'ємним елементом ринкової економіки. Саме тому проголошення Україною переходу до ринкової форми економіки зумовило введення в практику аудиту як

незалежного контролю роботи підприємств недержавної форми власності. Слід зазначити, що моменти фактичного та юридичного виникнення в країні аудиту не збігається за часом. Потреба в аудиторських послугах була усвідомлена суб'єктами підприємницької діяльності ще до законодавчого оформлення статусу аудиту як атрибуту економіки країни [2].

Розвиток національної системи аудиту, є надбанням суспільно-господарської та соціально-політичної практики України як суверенної держави.

Нестабільна економічна ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення низки проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і унеможливають успішний розвиток аудиту.

Мусіхіна Г.М. виділяє такі проблеми розвитку аудиту в Україні:

- проблема сучасного аудитора та довіри до нього;
- проблема формування ціни на аудиторські послуги;
- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю[4].

Також негативним явищем є брак кваліфікованих аудиторських кадрів, що призводить до зниження якості аудиторських послуг. Це питання порушується не лише користувачами аудиторських послуг і державними органами, але й власне аудиторами, які зацікавлені в стабільному розвитку ринку аудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії. Нині аудитор не завжди здійснює якісну аудиторську перевірку та складає достовірний аудиторський висновок. Незважаючи на законодавчу вимогу щодо обов'язкового підтвердження незалежним аудитором показників річної фінансової звітності, інвестори та інші користувачі звітності не відносяться з належною довірою до висновку аудитора про достовірність показників фінансової – звітності. Аудиторська Палата України щороку формує план зовнішніх перевірок систем контролю якості аудиторських фірм та аудиторів.

Професійний контроль за діяльністю аудиторів здійснюється через комітет з контролю за аудиторською діяльністю, який створений як структурний підрозділ при Аудиторській палаті України [5].

Таким чином, виникає низка проблем у процесі становлення та здійснення аудиту в Україні. Комплексна програма подолання кожної з них забезпечить ефективне та якісне здійснення аудиту та сприятиме подоланню негативних явищ в економіці України, пов'язаних з недостатнім контролем за суб'єктами підприємницької діяльності.

В Україні контроль за якістю аудиту та аудиторських послуг, які включають у себе не лише ведення аудиту, а й надання консультацій з питань правильного ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, здійснює Аудиторська палата України. Тому у першу чергу поліпшення аудиту покладатиметься на їхню відповідальність [3].

Дослідивши основні проблеми розвитку, пропонуємо такі шляхи вирішення, зокрема:

- страхування відповідальності страхових компаній за неякісно виконаний аудиторський контроль;
- встановлення єдиних цін щодо надання послуг аудиторськими компаніями, що змусить їх звернути увагу на якісне надання послуг, від чого буде залежати попит на їхні послуги;
- розроблення єдиних стандартів функціонування аудиторської діяльності в Україні, в яких безпосередньо слід визначити що належить до сфери аудиторської діяльності, оскільки як було вище зазначено, українські аудиторські фірми займаються і консалтинговими послугами, тобто поєднують декілька видів діяльності.

Висновок. Аудиторські послуги в Україні розвиваються швидкими темпами, хоча і існують певні проблеми. Більш глибоке дослідження цих проблем може стати основою для визначення пріоритетних напрямків вдосконалення аудиторської діяльності з огляду на перспективи розвитку ринкової економіки і відносин власності в Україні, а їх розв'язання сприятиме подальшому впровадженню аудиторської професії в господарську практику і формуванню у громадськості впевненості у високій професійній майстерності аудиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Янчева Л. М. Аудит : [навч. посіб.] / Л. М. Янчева, З. О. Макеєва, Л. О. Баранова, І. В. Янчева, А. І. Кашперська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lection.com.ua/audit/adt/prichini-viniknennya-i-rozvitku-auditorskoji-diyalnosti>.
3. Петрик О. Р. Аудит законодавчо-нормативне регламентування, історичні аспекти та проблеми розвитку в Україні / О. Р. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит. – № 8/9. – 2009. – С.63-73.
4. Мусіхіна Г. М. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=25952>.
5. Драч В. І. Наступний крок: забезпечення якості аудиторських послуг / В. І. Драч // Аудитор України. – 2009. – № 5/6. – С. 60-61.

УДК: 65.012

ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Ю. В. Сукач, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена дослідженню стратегічних інструментів управління в процесі проведення санації підприємства. Автором запропонована матриця визначення оптимального варіанту ефективної стратегії санації в специфічних кризових ситуаціях.

Ключові слова: санація, управління, стратегічні інструменти.

Постановка проблеми. Аналізуючи причини наростання кризових явищ на підприємствах поряд із зовнішніми об'єктивними чинниками фахівці все частіше вказують на недостатній рівень менеджменту підприємства, використання застарілих методів управління, консерватизм в ухваленні управлінських рішень. Управління на сучасному етапі має бути більш пристосованим до ринкової саморегуляції, саме тому все частіше йдеться про нову роль менеджменту, нові підходи до стратегічного планування та управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні, методологічні, методичні основи санації підприємств та використання стратегічних інструментів управління розглядали такі провідні науковці: К. І. Редченко [1], В. А. Євтушевський, К. В. Ковальська, Н. В. Бутенко [2], О. Б. Крутик, О. І. Муравйов [3], О. О. Терещенко [4] та інші.

Мета статті. Метою даної статті є розробка рекомендацій щодо використання стратегічних інструментів управління у процесі проведення санації.

Виклад основного матеріалу. Визначальний вплив на потенційний успіх санації поряд із достатнім санаційним потенціалом та фаховим керівником справляє кваліфіковано розроблена стратегія санації. Зокрема, нормалізований ступінь впливу згаданого чинника на загальну ефективність санації склав 17,82%. Стратегічний підхід до управління бізнес-організаціями почали застосовувати ще у 20-30-ті роки ХІХ ст., однак поняття стратегії ввійшло до

лексикону менеджменту лише в 50-ті роки ХХст., коли реакція компаній і фірм на неочікувані зміни в зовнішньому середовищі набула винятково важливого значення. Більшість визначень стратегій, як правило, зводяться до довгострокового курсу розвитку, способу досягнення цілей, який організація визначає для себе, керуючись власними міркуваннями в межах своєї політики. Аналізуючи класичні стратегії, економічний дослідник Дж.Б. Квінн робить такі висновки про їх природу і структуру.

По-перше, ефективна формальна стратегія повинна мати три найважливіші складові: основні цілі діяльності, найсуттєвіші елементи політики, які спрямовують чи обмежують поле діяльності; послідовність основних дій, спрямованих на досягнення основних цілей.

По-друге, ефективні стратегії розвиваються навколо декількох ключових концепцій і напрямів, що надає їм узгодженості, збалансованості і сфокусованості.

По-третє, стратегія має справу із зовсім невідомими факторами, тому її сутність – у побудові сильної позиції.

І, по-четверте, в будь-якій складній організації, має бути ієрархія взаємопов'язаних стратегій [4, с.45].

В економічній літературі зустрічаються різні підходи до виділення і класифікації стратегії підприємства. Найбільш поширені, вивірені практикою і широко розглянуті в літературі стратегії розвитку бізнесу називають базовими або еталонними. Наприклад, Ф. Котлер виділяє наступні напрями можливого зростання:

- інтенсивне зростання (глибоке впровадження на ринок, розширення меж ринку, вдосконалення товару);
- інтеграційне зростання (регресивна інтеграція, прогресивна інтеграція, горизонтальна інтеграція);
- диверсифікаційне зростання (концентрична диверсифікація, горизонтальна диверсифікація, конгломеративна диверсифікація) [7, с. 53].

Крутик О. Б. та Муравйов О. І. розглядають види організаційних стратегій
Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

розвитку бізнесу в наступних аспектах:

– стратегії з метою зміни умов ринку і галузі (пряма інтеграція, зворотня інтеграція, горизонтальна інтеграція, захоплення ринку, розвиток ринку);

– стратегії з метою зміни макро- і мікро середовища (розвиток продукту, концентрична диверсифікація, конгломеративна диверсифікація, горизонтальна диверсифікація, спільне підприємство, скорочення, відторгнення, ліквідація) [3 с. 13].

У роботі Євтушевського В. А., Ковальського К. В., Бутенко Н. В. наведено чотири групи еталонних стратегій: концентрованого зростання, інтегрованого зростання, диверсифікованого зростання і скорочення. М. Х. Мескон, М. Альберт називають основними наступні стратегічні альтернативи: обмежене зростання, зростання, скорочення, поєднання [1, с. 13].

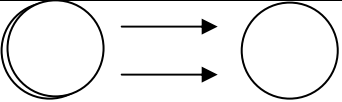
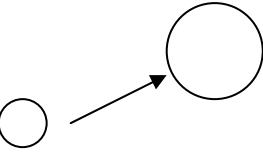

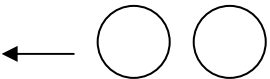
Розглядаючи санацію підприємства як процес вирішення конфлікту між підприємством та навколишнім середовищем, німецькі дослідники Г. Хес та Д. Фехнер виділяють наступальну, компромісну, захисну стратегії санації та стратегію делегування (табл. 1).

Наступальна концепція санації спрямована на диверсифікованість операційної і інвестиційної діяльності підприємства, що забезпечує збільшення розміру чистого грошового потоку в майбутньому періоді за рахунок зростання ефективності господарської діяльності. У цьому випадку зовнішня фінансова допомога й інші реорганізаційні заходи, здійснювані в процесі санації, використовуються з метою розширення асортименту конкурентоспроможної продукції, виходу на інші регіональні ринки, швидкого завершення розпочатих реальних інвестиційних проектів.

Таблиця 1

Стратегія санації та структура підприємства

Конфлікт між підприємством та навколишнім середовищем	Зміст стратегії	Структура підприємства
Наступальна стратегія	Активне використання наявного потенціалу, розширення діяльності та	Швидка зміна структури

	ринків збуту продукції	
<p>Стратегія делегування</p> 	Через неможливість вирішення конфлікту власними силами підприємство прагне отримати субвенції та іншу допомогу	Структура змінюється за потребою
<p>Компроміс</p> 	З метою вирішення конфлікту підприємство прагне скооперуватися	Структура змінюється згідно з домовленістю між партнерами
<p>Захисна стратегія (втеча)</p> 	Підприємство йде з ринку та згортає діяльність	Структура не змінюється

Джерело: побудовано за даними [5, с. 143].

Стратегія делегування повноважень передбачає делегування проблем, які виникли на підприємстві, третім особам: власникам, кредиторам, державі. За цією стратегією підприємство прагне отримати додаткові фінансові ресурси завдяки збільшенню статутного фонду, одержанню державних гарантій, сподівається на участь кредиторів у своїй санації, а також добивається захисту у рамках політики протекціонізму.

Стратегія компромісів та консенсусів базується на власне на засадах компромісу і консенсусу. У першому випадку передбачається альянс між кількома учасниками ринку з метою блокування дій сильного конкурента. Стратегія консенсусу спрямована на злиття двох підприємств в одне з метою якомога повнішого використання ефекту синергізму та взаємодоповнення сильних і подолання слабких сторін партнерів.

Захисна концепція санації спрямована на скорочення обсягів операційної й інвестиційної діяльності підприємства, що забезпечує збалансованість грошових потоків на нижчому рівні за обсягом. Ця концепція передбачає залучення зовнішньої фінансової допомоги для відповідної реструктуризації підприємства,

у процесі якої воно позбавляється ряду виробничих структурних підрозділів, незавершених реальних інвестицій та інших видів активів з метою фінансової стабілізації.

Слід зазначити, що немає визначеного універсального ефективного поєднання інструментів санації. При виборі форм і засобів проведення санації необхідно виходити із параметрів ситуації, що склалася на підприємстві, тобто використовувати ситуаційний підхід до розв'язання управлінської ситуації. Виходячи з цього, ми вирішили на основі застосування ситуаційного аналізу сформуванати алгоритм вибору оптимального стратегічного набору для санованих підприємств.

Німецький економіст Томас Йеннер систематизував інструменти дослідження ситуаційного підходу у три компоненти:

1. Контекстні змінні, які описують ситуацію, у якій необхідно приймати рішення. Суб'єкт, що приймає рішення, практично не має впливу на ці змінні, тому вони ідентифікуються як незалежні змінні.

2. Формоутворюючі змінні відображають площину рішень, які відповідають кожній досліджуваній проблемі.

3. Змінні успіху можуть виступати у ситуаційній моделі власне як залежні змінні. Найчастіше успіх вимірюється критеріями рентабельності та ефективності, які враховуючи специфіку об'єкта є доцільними [6].

Тому для побудови ситуаційної моделі стратегії санації нам необхідно визначити передусім основні компоненти моделі.

Контекстні змінні відображають релевантні фактори впливу на ситуацію, в якій приймається рішення. Тому їх визначення вимагає розчленування характеристик підприємства і його зовнішнього середовища у адекватні сукупності, щоб теоретично безмежну кількість змінних зменшити до такого числа, яке з одного боку повністю характеризує ситуацію, а з іншого є зручним у практичному використанні. Це завдання, на наш погляд, можна найкраще вирішити за допомогою моделі, яка ґрунтується на структурному аналізі галузей визнаного фахівця в галузі стратегічного менеджменту Майкла Портера. Отже,

вона складається із наступних ділових полів:

1) альфа-поле, яке містить, з одного боку, такі глобальні обмеження зовнішнього середовища як технологія, суспільний і політичний розвиток, загальноекономічні умови, а з іншого, групи впливу, що перебувають у безпосередній взаємодії із підприємством (органи державної влади, профспілки, фінансові інституції)

2) бета-поле, яке включає аналіз ринку та галузі, у якій працює підприємство, і охоплює усіх його конкурентів;

3) гамма-поле, у якому досліджуються важливі характеристики підприємства, яке перебуває у кризі, а передусім стратегічні ресурси, якими володіє підприємство, його санаційний потенціал;

4) дельта-поле визначається площиною перетину бета- і гамма-полів і відображає конкурентну позицію підприємства [8].

Проведений попередній аналіз дозволив проранжувати кожне із ділових полів підприємства за певною ознакою. Тепер на основі можливих комбінацій змінних, ми спробуємо здійснити типологізацію можливих вихідних ситуацій при розробці стратегії санації.

У бета-полі основними вирішальними параметрами є інтенсивність конкуренції та тип галузі, тому будемо виходити із наявності високої або низької інтенсивності конкуренції, гомогенного або гетерогенного типу галузі.

В межах гамма-поля з метою спрощення використання моделі на практиці було виділено високий і низький санаційний потенціал підприємства. При цьому високим санаційним потенціалом будемо вважати потенціал підприємств, для яких значення показника перевищує 0,5, виходячи з того, що підприємство зберегло достатній рівень виробничого, конкурентного та кадрового потенціалу, наявні задовільні показники фінансового стану. Проте, як показують наші дослідження, це питання може бути досліджене глибше і на основні ґрунтовнішої типологізації можна розробити більш деталізовану модель.

У межах дельта-поля конкурентну позицію підприємства на ринку в принципі можна розмежувати на сильну і слабку. Проте підприємство в умовах

стратегічної кризи за визначенням не може займати сильної конкурентної позиції, тому на рис. 2, що відображає типові класи вихідних ситуацій для підприємств у кризовій ситуації у дельта-полі зазначено лише єдино можливу слабку конкурентну позицію.

		Бета-поле				
		Гетерогенна галузь		Гомогенна галузь		
		Незначна конкуренція	Висока конкуренція			
Гамма-поле	Слабкий санаційний потенціал	Стратегічний тип Б або Г	Стратегічний тип Б або Г	Ліквідація	Слабка конкурентна позиція	Дельта-поле
	Високий санаційний потенціал	Стратегічний тип А, Б, В, Г	Стратегічний тип А, Б або Г	Стратегічний тип В або ліквідація		

Рис. 2. Матриця визначення оптимального варіанту ефективної стратегії санації у специфічних кризових ситуаціях

Джерело: побудовано за даними [2]

На рисунку 2 представлено матрицю вибору оптимального типу стратегії санації залежно від вихідних умов. Її застосування гарантуватиме успіх підприємства у довгостроковій перспективі. Відповідно до матриці:

тип А – передбачає поєднання пошуку нових ринкових позицій і стратегії фокусування на індивідуальних перевагах (високий санаційний ризик);

тип Б – визначає комбінацію зміни ринкових позицій, стратегії фокусування на індивідуальних перевагах (відносно безризикова стратегія);

тип В – свідчить про необхідність зміни ринкових позицій, використання стратегії ринкового послідовника та зниження витрат (високий ризик);

тип Г – рекомендує зміну ринкових позицій, застосування стратегії ринкового послідовника та індивідуальних переваг.

Висновки. Застосування стратегічних інструментів управління створює передумови для підвищення ефективності проведення санаційних процедур. Надана ситуаційна модель базується на матриці вибору стратегії санації та дозволяє оптимізувати процес стратегічного планування. Послідовний ситуаційний аналіз вибору окремих стратегічних альтернатив у розрізі стратегічної бази (стратегія зниження витрат, стратегія індивідуальних переваг), стратегічного стилю (лідерство на ринку, виклик ринку, слідування за ринком, фокусування) та стратегічної бази (збереження ринкових позицій, зміна ринкових позицій), виходячи із ефективності їх використання дозволив сформулювати чотири типи оптимального поєднання стратегічних компонент.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Євтушевський В. А. Стратегія корпоративного управління : [монографія] / В. А. Євтушевський, К. В. Ковальська, Н. В. Бутенко. – К. : Знання, 2007. – 287 с.
- 2.Кохан М. О. Організаційно-економічний механізм антикризового санації підприємств в Україні. Авт. дис. кан. екон. наук. Спец. 08. 00. 03 / М. О. Кохан – Економіка та управління національним господарством – Львів, 2008. – 22 с.
- 3.Крутик А. Б. Антикризисное управление / А. Б. Крутик, А. И. Муравьев – Санкт-Петербург, : Питер, 2011. – 432 с.
- 4.Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі : [навчальний посібник] / К. І. Редченко. – Львів : “Новий Світ-2000”, “Альтаір-2003”, 2003. – 272 с.
- 5.Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : [навч. посібник] / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2009. – 412 с.
- 6.Jenner Thomas. Internationale Marktbearbeitung: Erfolgreiche Strategien für Konsumgüterhersteller. - Wiesbaden, 2004 – 506 p.
- 7.Котлер Ф. Основы маркетинга. – М. : Прогресс, 1990. – 734 с.
- 8.Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / пер. с англ. – 2-е изд.

УДК 657.6

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

А. А. Ходикіна, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено проблемні аспекти та перспективи розвитку аудиту в Україні. Визначено чинники, які впливають на розвиток аудиту в Україні.

Ключові слова: аудит, розвиток аудиту, проблематика аудиту.

Постановка проблеми. Аудит в Україні є порівняно новим видом діяльності і тому, процес його розвитку супроводжується виникненням проблемних питань, що обумовлені впливом цілого ряду чинників і обставин: недосконалість вітчизняного законодавства з аудиту, незначний практичний досвід, відсутність методики з проведення та документування процесу аудиту.

Україна переживає нелегкий етап розвитку своєї економіки. Аудит є однією з основних форм економічного контролю, головною функцією якого є об'єктивність оцінки облікової та звітної інформації про фінансово-господарську діяльність юридичних осіб, та базується на взаємній зацікавленості держави, адміністрації підприємства та їхніх власників. Дослідження засвідчують, що існує проблема низької якості аудиторських послуг, їх автоматизації, недостовірності інформації, наданої аудиторськими висновками, що негативно впливає як на діяльність підприємств так і на економічне становище держави загалом.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню проблемних аспектів і методів їх вирішення щодо діяльності аудиторів та формування аудиторських висновків присвячено низку праць зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема М. Д. Білика, Ф. Ф. Бутинця, М. Т. Білухи, М. І. Бондаря, Н. І. Дорош, Л. П. Кулаковської, О. А. Петрик та багатьох інших. Однак недостатньо дослідженими є питання щодо ефективності здійснення аудиту та визначення необхідних заходів її підвищення.

Метою написання статті є дослідження розвитку аудиту в Україні, визначення проблемних аспектів щодо ефективності його здійснення і обґрунтування можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Розвиток аудиту в Україні розпочався після прийняття Закону України “Про аудиторську діяльність” від 22.04.1993 р. Однак, аудит в Україні ще не набув широкого впровадження. Тому у період становлення ринкових відносин слід старанно аналізувати зарубіжний досвід і застосовувати його на практиці із урахуванням конкретних національних інтересів. Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і роблять неможливим успішний розвиток аудиту (рис. 1).

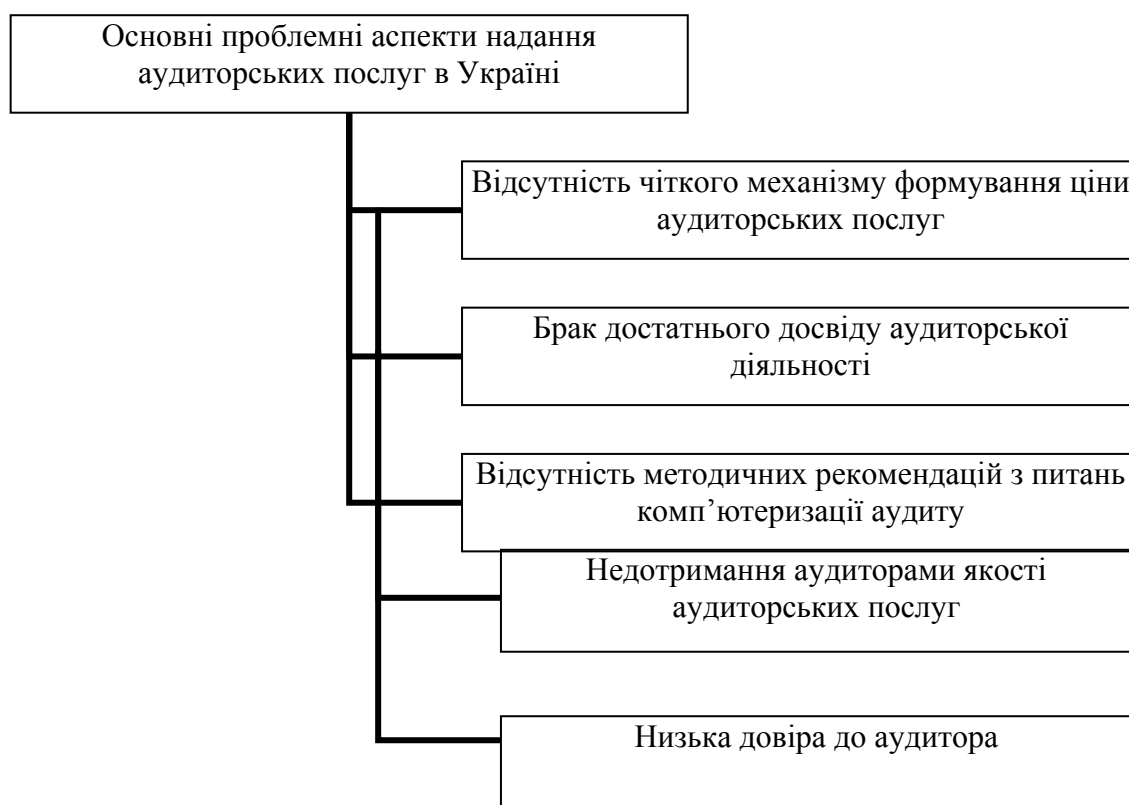

Рис. 1. Основні проблемні аспекти надання аудиторських послуг в Україні

Джерело: розробка автора

Важливою умовою вдосконалення методики та організації аудиту на сучасному етапі його розвитку є застосування інформаційних систем і комп'ютерних технологій. Для чіткого визначення особливостей проведення аудиту в умовах комп'ютерної обробки даних і його нормативного

регулювання доцільно розробити роз'яснення та методичні рекомендації щодо його застосування. Аудит стає окремою складовою інфраструктури економіки України, яка потребує відповідного регулювання. Для ефективнішого регулювання аудиту в Україні слід забезпечити оптимальну комбінацію професійного та економічного механізмів регулювання. Необхідно розробити кожній аудиторській фірмі внутрішні програми їх діяльності, які становитимуть опис комплексного підходу до організації технології та методики здійснення аудиту.

Незважаючи на те, що для розвитку аудиту в Україні вже зроблено дуже багато, ще залишаються питання, від правильного, успішного вирішення яких залежить перспективи його подальшого розвитку. Отже, першочергового роз'яснення потребує удосконалення законодавчого регулювання аудиту в Україні; подальша розробка і впровадження національних нормативів аудиту; поліпшення методики та організації аудиторських перевірок, їх якості та розробка оптимальної методики визначення вартості аудиту, аудиторських послуг, питання аудиторської етики, підготовки і підвищення кваліфікації аудиторів та інші. Вирішення зазначених проблем спрямоване укріпленню позицій та авторитету аудиту, удосконалення аудиторської діяльності в Україні.

Також треба зазначити, що є зміни і серед складу замовників на аудиторські послуги. Якщо вчора їх цікавили виняткова перевірка з огляду на її обов'язковість та штрафи за неподання аудиторського висновку, і лише частково – стан бухгалтерського обліку, то сьогодні, за спостереженнями контрольно-ревізійного комітету Аудиторської палати України, аудит звітності відкритих акціонерних товариств залишається основним замовленням. Є тенденція до зростання таких замовлень, як оцінка фінансового стану підприємства, консультації з поліпшення діяльності управлінського персоналу. Проте, все ще спостерігається “антифіскальний” характер замовлень – усі побоюються відповідальності за порушення податкового законодавства, це цілком однозначно визначає сучасний український аудит як винятково підтверджуючий.

Аудит в Україні перебуває на стадії певного розвитку і далеко не вмер, як вважають непрофесіонали. Роботи вистачить усім. При цьому якість роботи повинна відповідати її вартості, а результати – надійності аудиторських суджень.

Отже, основними напрямками розвитку аудиторської діяльності в Україні можуть стати:

1. Внесення необхідних змін і доповнень до Закону України “Про аудиторську діяльність” з метою приведення його у відповідність до інших законодавчих актів України, які прямо чи опосередковано впливають на регулювання аудиторської діяльності та розширення переліку підприємств, для яких щорічна аудиторська перевірка обов'язкова, а це, у свою чергу, збільшить ринок аудиторських послуг, а також введення додаткових положень, які б більш чітко унормували взаємовідносини аудитора та клієнта.

2. Використовуючи узагальнений практичний досвід роботи міжнародних і вітчизняних аудиторських фірм, розробка Типових методик аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств у розрізі галузей їх діяльності (банківська, торговельна, страхова, хімічна, металургійна, харчова, легка промисловості, тощо).

3. Поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів.

4. Розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги на основі вивчення міжнародного досвіду з цього питання та ін. [3].

Висновок. На шляху становлення, розвитку та функціонування сучасного аудиту в Україні постає багато проблемних питань, що негативно позначаються як на результатах діяльності підприємства, так і на економічній ситуації держави загалом. Комплексне та системне подолання цих недоліків сприятиме підвищенню авторитетності вітчизняного аудитора на міжнародному рівні та забезпечить високу якість аудиторських послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Янчева Л. М. Аудит : [навч. посіб.] / Л. М. Янчева, З. О. Макеєва, Л. О. Баранова, І. В. Янчева, А. І. Кашперська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lection.com.ua/audit/adt/prichini-viniknennya-i-rozvitku-auditorskoyi-diyalnosti>.
3. Максименко Н. Г. Проблеми розвитку аудиторської діяльності в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/avpch/En/2009_49/Macsimenko%20N.G..p
4. Жирна Ж. А. Зарубіжний досвід проведення аудиту ефективності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/6417/1/foreign%20experience.pdf>.
5. Мусіхіна Г. М. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=25952>.

УДК 657.6:339.1

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ю. Д. Кореновська, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті висвітлено тенденції розвитку ринку аудиторських послуг, проведено аналіз стану ринку аудиторських послуг в Україні.

Ключові слова: аудит, аудитор, аудиторська фірма, аудиторська послуга, ринок.

Постановка проблеми. В нинішній час українська економіка переживає наслідки економічної кризи. За результатами досліджень одного з лідерів аудиторсько-консалтингових компаній, вплив кризи вже відчули на собі 80% українських компаній. У такій ситуації компанії повинні, з одного боку,

здуматися про зниження своїх витрат, у тому числі за рахунок скорочення витрат на аудиторські послуги, а з іншого – шукати шляхів підвищення ефективності діяльності, в чому якраз можуть допомогти аудитори. Слід зазначити, що останнім часом розвитку аудиторської діяльності сприяла економічна кон'юнктура.

Зростання економіки, активне прагнення бізнесу до публічності і приплив іноземних інвестицій стали основними чинниками високого попиту на аудиторські послуги. Проте фінансова криза кардинально змінила ситуацію, вона загострила раніше не вирішені проблеми, в тому числі перед аудиторами постала необхідність зміни стратегії подальшого розвитку [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вітчизняній літературі приділяється значна увага розвитку аудиту в Україні. Проблемам розвитку ринку аудиторських послуг присвячено ряд праць вчених економістів, аудиторів. М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Г. М. Давидов, Н. І. Дорош, В. С. Рудницький, І. І. Пилипенко, О. А. Петрик, В. Я. Савченко присвячують свої дослідження питанням розвитку та організації аудиторської діяльності. О. Ю. Редько в своїх працях аналізує показники діяльності на ринку аудиторських послуг в Україні.

Мета та завдання дослідження. Метою проведення дослідження є визначення основних тенденцій аудиторської діяльності та перспектив подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи стан ринку аудиторських послуг в Україні, слід, перш за все, навести статистику кількості аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності.

Станом на 9 вересня 2013 року до Реєстру включено 1572 аудиторські фірми та аудиторів-підприємців. Відповідно у цілому по Україні кількість аудиторських фірм та аудиторів, що мають право здійснювати аудиторську діяльність, та, відповідно, зобов'язані подавати до АПУ звіт за формою № 1 – аудит, склала 1572 суб'єкта.

Так, станом на 1 січня 2011 року чинний сертифікат аудитора мали 3075 осіб, а станом на 31 грудня 2011 року уже 3129 осіб. Таким чином, упродовж 2011 року в Україні збільшилась кількість осіб, які мають сертифікат аудитора.

Кількість включених до Реєстру суб'єктів аудиторської діяльності (аудиторських фірм та аудиторів-підприємців) за 2011 рік зменшилася у цілому по Україні на 17,4% (кількість аудиторських фірм – на 9,7%, а кількість аудиторів-підприємців – на 32,3%).

Наведені дані свідчать про тенденцію зменшення суб'єктів аудиторської діяльності упродовж 2011 року. Найбільше суб'єктів аудиторської діяльності у 2011 року припинили свою діяльність у Миколаївській області (36,5%) та Херсонській області (33,3%). Значно зменшилася (на 12,5%) кількість суб'єктів аудиторської діяльності у Києві та Київській області. Не змінилася кількість суб'єктів аудиторської діяльності лише у Тернопільській області.

Незважаючи на тенденцію до зменшення кількості суб'єктів аудиторської діяльності в Україні, обсяг наданих послуг у цілому по країні зріс за останні роки, про що свідчать дані таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяг наданих послуг суб'єктами аудиторської діяльності

Роки	Обсяг наданих послуг, млн. грн	Надано звітів	Середній дохід на одного суб'єкта аудиторської діяльності без ПДВ, тис. грн
2008	1 116,7	2309	483,7
2009	1 280,2	2278	562,0
2010	1 213,1	2048	594,1
2011	1 258,3	1792	702,2

Джерело: побудовано за даними [2]

Так, приріст середнього доходу на одного суб'єкта аудиторської діяльності у 2011 році порівняно з 2010 роком склав 18,2%, а порівняно із 2008 роком – 45,2%. Для наочності динаміку середнього доходу у розрахунку на одного суб'єкта аудиторської діяльності представимо графічно.

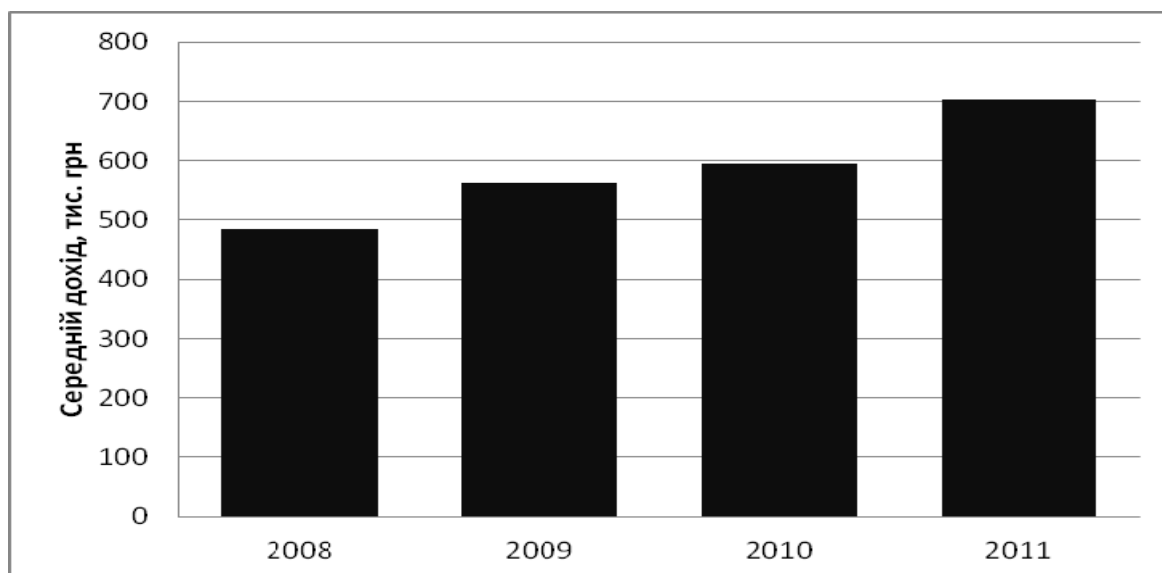

Рис. 1. Середній дохід на одного суб'єкта аудиторської діяльності України, тис. грн.

Джерело: побудовано за даними [2]

В Україні у 2011 році у сфері надання аудиторських послуг працювало понад 7 тис. осіб. За 2011 рік надано аудиторських послуг на загальну суму 1 258, 3 млн грн. З них по місту Києву та Київській області – 959, 5 млн грн, що становить 76,3% від загальної суми наданих послуг у 2011 році. У Дніпропетровській області за 2011 рік надано послуг на 74,6 млн грн, у Харківській – на 40,7 млн грн, у Донецькій області на 31,6 млн грн. Поряд із цим по Тернопільській області за рік надано послуг на суму 2,2 млн грн, у Волинській області – 2,2 млн грн.

Найбільший середній дохід на одного суб'єкта аудиторської діяльності у 2011 році спостерігається у Києві та Київській області – 1,3 млн грн, а найменший у Миколаївській – 114,0 тис. грн. Середня вартість одного замовлення коливається від 3,0 тис. грн у АР Крим до 41,2 тис. грн у Києві та Київській області.

На рисунку 2 показано динаміку зміни кількості суб'єктів аудиторської діяльності у 2010 – 2011 роках за загальним обсягом наданих послуг.

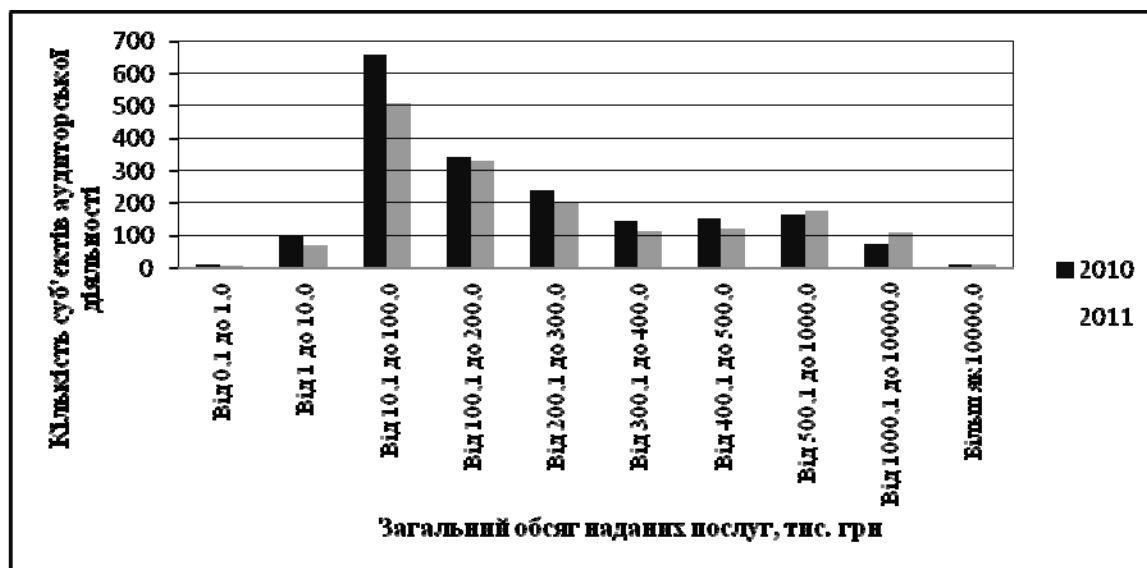

Рис. 2. Структура аудиторського ринку за загальним обсягом наданих послуг

Джерело: побудовано за даними [2]

Відмітимо, що у 2011 році значний вплив на розвиток професії аудитора в Україні мало внесення змін до податкового законодавства. Так, у зв'язку із прийняттям Податкового кодексу України, значна кількість аудиторів-підприємців призупинили свою діяльність, оскільки згідно з підпунктом 291.5.2 п. 291.5 ст. 291 Податкового кодексу України платниками єдиного податку не можуть бути фізичні особи – підприємці, які здійснюють діяльність у сфері аудиту. Отже, аудитор-підприємець на єдиному податку може надавати лише інші послуги, пов'язані із професійною діяльністю, визначені Законом України “Про аудиторську діяльність”, а саме ведення бухгалтерського обліку, складання фінансових звітів тощо. Для аудитора-підприємця, обсяг послуг якого становить близько 100 тис. грн на рік, діяльність на загальній системі оподаткування стала нерентабельною. Динаміка зменшення кількості аудиторів-суб'єктів підприємницької діяльності у 2011 році це підтверджує.

Кількість замовлень на аудиторські послуги та їх вартість в основному залежать від платоспроможності суб'єктів господарювання в регіонах України. Так, середня вартість замовлення у цілому по Україні становить 25,59 тис. грн, а середня вартість замовлення у Києві та Київській області практично в 2 рази більша.

За показником “Фактичний обсяг наданих послуг” при незначному коливанні кількості звітів, наданих до АПУ, спостерігається значне зростання фактичного обсягу наданих послуг у 2011 році порівняно з 2010 роком у Закарпатській області – на 22,6%, Дніпропетровській – на 14,8%, Львівській – на 8,2%, Одеській – на 15,9%, Київській області та м. Києві – на 3,8%. У 2011 році зниження показника фактичного обсягу наданих послуг порівняно із 2010 роком відмічено в таких областях України: Вінницькій – на 29,3%, Миколаївській – на 29,3%, Сумській – на 22,5%, Чернівецькій – на 37,6%.

Через зниження на 26,6% кількості замовлень у 2011 році порівняно з 2010 роком значно зросла середня вартість одного замовлення в Луганській області – на 77,6%. Такий самий зв'язок показників спостерігається в Закарпатській, Харківській, Черкаській та Чернівецькій областях.

Найбільше зростання показників відмічено у м. Севастополь, а саме: кількість замовлень збільшилася з 748 до 1005 та становила 134,4% порівняно з 2010 роком; кількість замовлень на одного суб'єкта збільшилася на 50,2%, а зростання середнього доходу у цьому регіоні сягнуло 59,2%.

Порівняно з попередніми роками у 2011 році майже не змінився розподіл замовлень за видами аудиторських послуг. Як і у минулі роки, найбільш затребуваними були завдання з надання впевненості.

У таблиці 2 наведено дані про розподіл замовлень у 2011 році за видами послуг.

Таблиця 2

Розподіл доходу за видами аудиторських послуг в Україні у 2011 році

Показник	Дохід тис. грн	Питома вага, %
Всього по Україні надано послуг	1 258 307,00	100,00
Завдання з надання впевненості – всього	670 125,40	53,26
Супутні послуги – всього	113 157,60	8,99
Інші професійні послуги – всього	470 242,60	37,37
Організаційне та методичне забезпечення аудиту – всього	4 781,40	0,38

Джерело: побудовано за даними [2]

Практика свідчить, що попит на аудиторські послуги у першу чергу, залежить від платоспроможності потенційних клієнтів. Нами побудовано рейтинг адміністративно-територіальних областей України по кількості наданих аудиторських послуг у 2011 році.

Значна частка серед аудиторських фірм та аудиторів, а саме 742 суб'єкта, що становить 41,4% від загальної кількості суб'єктів аудиторської діяльності, включених до Реєстру, припадає на суб'єктів, фактичний обсяг наданих послуг яких становить менш як 100 тис. грн на рік. Із зазначеної кількості 161 суб'єкт господарювання не отримували доходів від здійснення аудиторської діяльності. Майже 6,6% суб'єктів аудиторської діяльності одержали дохід від 400 до 500 тис. грн, а 9,8% – більш як 500 тис. грн.

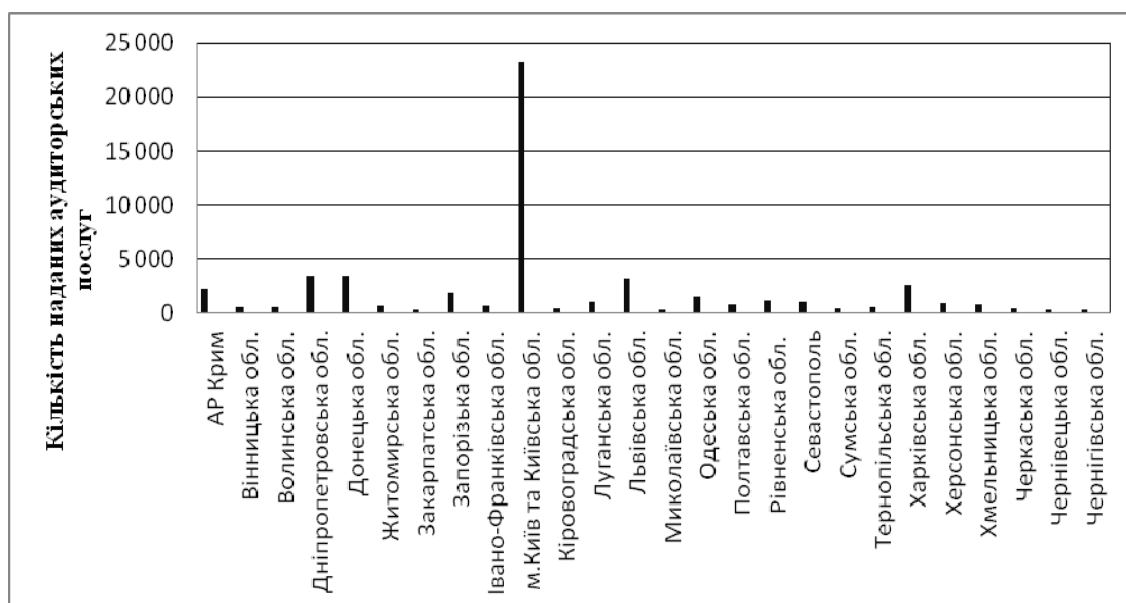

Рис. 3. Рейтинг адміністративно-територіальних областей України по кількості наданих аудиторських послуг у 2011 році

Джерело: побудовано за даними [2]

В Україні тільки вісім аудиторських фірм за рік надають послуги на суму понад 10 млн. грн кожна, проте їхня частка у загальному обсязі наданих послуг становить 53,9%. 107 аудиторських фірм надало послуг від 1 до 10 млн. грн (у 2010 році – 74 фірми).

Показник частки обов'язкового аудиту в загальному обсязі завдань з надання впевненості вище ніж 70% спостерігається в АР Крим – 71,3%,

Тернопільській – 73,9%, Вінницькій – 77,1%, Сумській – 79,1%, Миколаївській – 82,3%, Херсонській – 83,1%, Чернігівській – 87,4% областях. Найнижчий показник частки обов'язкового аудиту в загальному обсязі завдань з надання впевненості спостерігається в м. Києві – 12,0%.

Супутні послуги, що надали аудитори в 2011 році, в загальному обсязі наданих послуг становлять всього 9,0% порівняно із 2010 роком (9,3%). Кількість суб'єктів, що надавали супутні послуги протягом 2011 року, – 664, або 37,1% від загальної кількості суб'єктів, що подали звітність до АПУ.

Таблиця 3

Структура наданих аудиторських послуг суб'єктам господарювання за організаційно-правовими формами, %

Суб'єкти господарювання за організаційно-правовими формами	Роки				Відхилення (+,-) 2011р. від 2008 р.
	2008	2009	2010	2011	
ВАТ	29,7	30,5	36,4	34,8	5,1
ЗАТ	28,2	28,2	15,2	12,1	-16,1
ТОВ	27,5	26,3	30,1	31,4	3,9
інші	5,0	14,8	18,1	21,1	16,1
юридичні	9,6	0,2	0,2	0,6	-9,0
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Джерело: побудовано за даними [2]

Проаналізувавши структуру наданих аудиторських послуг суб'єктам господарювання за організаційно-правовими формами можна зробити висновок, що найбільше послуг надавали ВАТ, оскільки відповідно до законодавства вони є суб'єктами обов'язкового аудиту. Так, у 2011 році порівняно із 2008 роком їх частка збільшилась на 5,1 в.п. На другому місці за кількістю наданих послуг виступають ТОВ. Питома вага аудиторських послуг, які надавались ЗАТ у 2011 році порівняно із 2008 роком зменшилась на 16,1 в.п.

Поглиблюючи дослідження проаналізуємо попит на аудиторські послуги суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності.

Дані таблиці 4 свідчать, що найбільшу питому вагу у структурі отриманих аудиторських послуг займають суб'єкти господарювання інших видів економічної діяльності та промисловості. Питома вага наданих аудиторських послуг у сільському господарстві становила близько 5,0%, що, на нашу думку, ще раз підтверджує не досить високий рівень платоспроможності суб'єктів господарювання аграрного сектора.

Таблиця 4

Структура наданих аудиторських послуг суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності, %

Види економічної діяльності	Роки				У середньому за 2008-2011 роки
	2008	2009	2010	2011	
Сільське господарство	5,01	1,3	5,7	4,8	5,2
Промисловість	43,3	33,2	28,0	25,9	19,4
Будівництво	7,9	7,2	7,2	6,8	7,4
Діяльність транспорту та зв'язку	5,3	5,6	5,4	4,9	6,8
Фінансова діяльність	15,9	17,6	21,4	24,3	24,1
Інші види економічної діяльності	23,3	31,3	32,3	33,2	37,1
Всього:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: побудовано за даними [2]

Висновки. Аналіз результатів аудиторської діяльності та стану ринку аудиторських послуг свідчить, про те, що цей сектор економіки потерпає від змін, які відбуваються у країні. Дослідивши особливості формування ринку аудиторських послуг у розрізі встановлених регіональних особливостей, вивчення обсягів та видів наданих аудиторських послуг в Україні, провівши сегментацію ринку аудиторських послуг в Україні в розрізі регіонів, нами виявлено коливання кількості і вартості послуг у регіонах, що у більшості залежать від платоспроможності замовників аудиту та концентрації промислових підприємств.

Проаналізувавши структуру ринку аудиту за обсягом наданих аудиторських послуг, встановили, що найбільшу частку на ринку займають аудиторські фірми з доходами за рік від 500 тис. грн до 10000 тис. грн і більше.

Отже, подальше зростання ринку аудиторських послуг розпочнеться з поліпшенням загальних економічних умов, збільшенням кількості і вартості операцій. Загалом росту ринку аудиторських послуг слід очікувати в розрізі попиту на всі види послуг в області аудиту, податкових і консультаційних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Несторенко І. І. Перш за все ми хочемо удосконалити нормативну базу, регулюючу аудиторську діяльність / І. І. Несторенко // Аудитор України. – 2010. – № 2. – С. 20-22.

2. Офіційний сайт Аудиторської палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://apu.com.ua>

3. Перелік аудиторських послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) : затв. Рішенням АПУ від 27.09.2007 р. № 182/5 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт АПУ. – Режим доступу : <http://apu.com.ua>.

4. Печенюк Н. В. Тенденції розвитку ринку аудиторських послуг в Україні / Н. В. Печенюк, Є. Пронін // Всеукраїнська науково -практична конференція “Сучасна наука в мережі Інтернет». Рубрика : Соціум, Наука, Культура, Економіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/>.

5. Редько О. Ю. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку / О. Ю. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 11. – С. 48-55.

УДК 631.162:657.6

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. С. Криклива, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості проведення аудиту виробничих запасів сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: аудит, перевірка, виробничі запаси, резерв, управління, матеріальні ресурси.

Постановка проблеми. Аналіз економічних джерел показав, що питанням аудиту на сільськогосподарських підприємствах приділяється дуже мало уваги. На особливу увагу заслуговують матеріально-виробничі запаси, до складу яких входять олійна сировина, насіння культур, продукція сільськогосподарства, що користуються попитом як на українському ринку, так і за його межами.

Саме тому виникає необхідність проведення аудиту запасів таких підприємств з метою підтвердження правильності їх документального оформлення, ведення обліку, відображення їх у фінансовій звітності.

Для вивчення цих питань в процесі дослідження використовувалися методи порівняння, теоретичного узагальнення, аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема аудиту матеріально-виробничих запасів в Україні займається велика низка науковців. Так, у своїх наукових працях Микитенко Т. С., [3] Савченко В. Я. [5], Бутинець Ф. Ф. [4] роблять акцент на аудиті матеріальних запасів в промисловості, а науковці Бондаренко Н. О., Понікаров В. Д., Попова С. М. [2] – на аудиті у аграрному секторі.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей проведення аудиту в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними завданнями аудиту операцій із запасами на сільськогосподарських підприємствах є наступні: перевірка фактичної наявності запасів (за згодою замовника); перевірка повноти оприбуткування запасів при належності документів, які підтверджують їх придбання; перевірка правильності визначення первісної вартості запасів при їх придбанні; перевірка правильності оформлення надходження та відпуску запасів; перевірка законності списання запасів при втратах; перевірка дотримання лімітів з відпуску запасів; перевірка своєчасності пред'явлення претензій за якістю та кількістю запасів; оцінка повноти та правильності відображення господарських операцій із запасами в бухгалтерському обліку та звітності.

Предметом аудиту операцій із запасами є господарські процеси та операції, пов'язані з наявністю, рухом і використанням виробничих запасів, МШП, витрат виробництва, браку у виробництві, напівфабрикатів, готової продукції, товарів, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства та за його межами [2].

Джерелами інформації для аудиту операцій із запасами на сільськогосподарських підприємствах є наступні:

- 1) наказ про облікову політику;
- 2) первинні документи з обліку запасів;
- 3) облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку запасів;
- 4) акти і довідки попередніх аудиторських перевірок, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю;
- 5) звітність [2].

Аудит виробничих запасів можна поділити на дві частини: перевірку їх фактичної наявності, яка здійснюється за допомогою інвентаризації та перевірку правильності оцінки запасів в обліку і звітності.

Аудит операцій із запасами слід розпочинати з інвентаризації. Це дає можливість виявити недостачі або лишки запасів та інші відхилення, якщо такі мають місце на підприємстві. Етапи проведення аудиту показані на рисунку 1 [3].

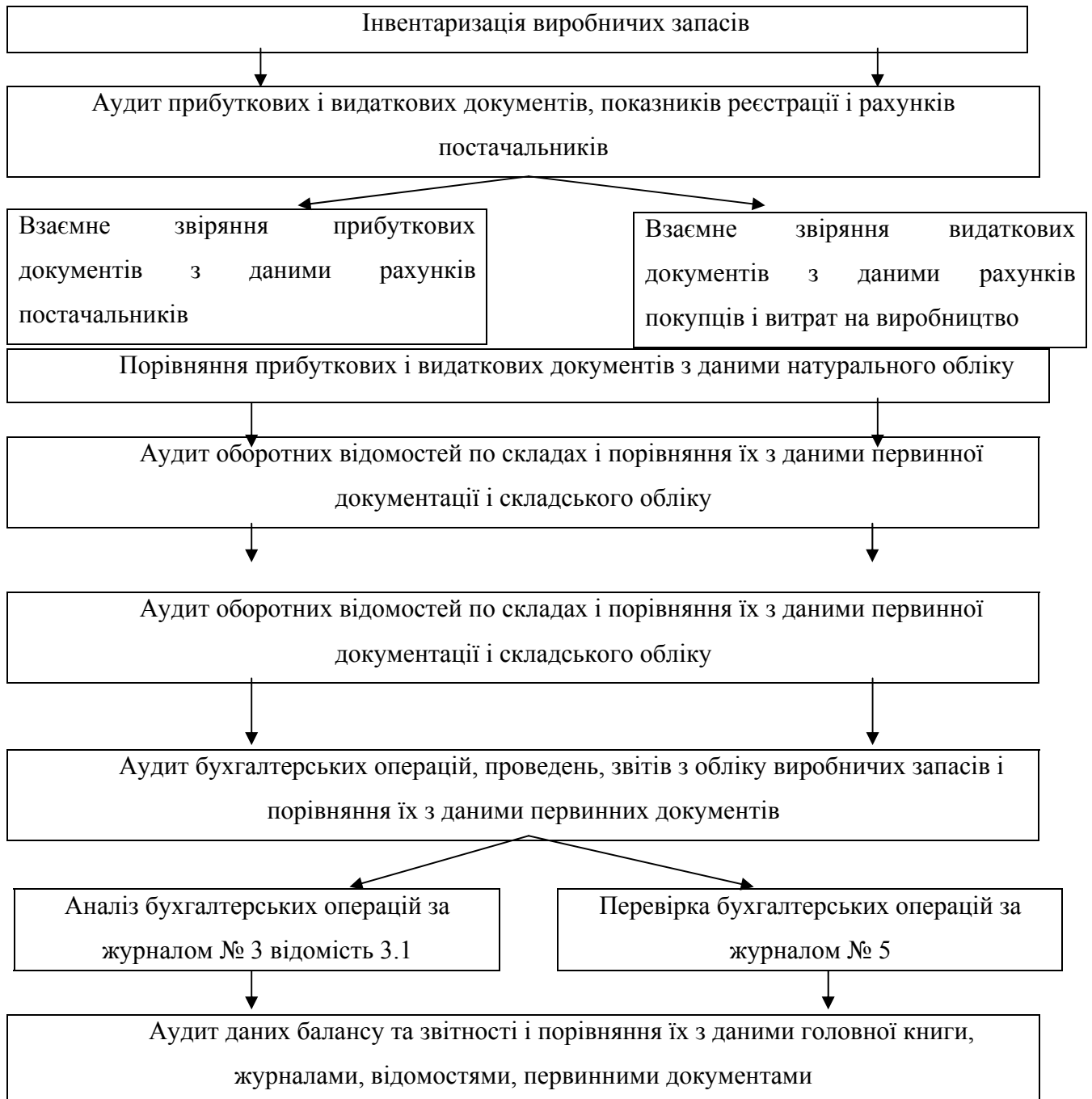

Рис. 1. Етапи аудиту виробничих запасів

Джерело: побудовано за даними [2]

Особливостями проведення аудиту виробничих запасів є послідовність проведення документальної перевірки та складання порівнювальної відомості й

відповідність записів, внесених у неї бухгалтерією, даним бухгалтерського обліку. Після перевірки фактичної наявності запасів аудитор розпочинає документальну перевірку в такій послідовності:

- 1) перевірка правильності оцінки запасів при надходженні, придбанні;
- 2) перевірка повноти оприбуткування запасів та наявності документів, що підтверджують їх придбання;
- 3) перевірка своєчасності пред'явлення претензій за якістю і кількістю запасів та за кількістю виконаних робіт і наданих послуг;
- 4) перевірка організації контролю за зберіганням і використанням довіреностей;
- 5) вивчення організації контролю за погашенням довіреностей;
- 6) перевірка достовірності відображення руху запасів в бухгалтерському обліку;
- 7) перевірка фактів псування запасів;
- 8) перевірка законності списання запасів при їх втратах і витратах [3].

Після інвентаризації аудитори переходять до перевірки повноти оприбуткування матеріальних цінностей. Джерелами перевірки є реєстри синтетичного й аналітичного обліку щодо наявності та руху матеріальних цінностей, звіти матеріально-відповідальних осіб з прикладеними до них документами, реєстри синтетичного і аналітичного обліку розрахунків із постачальниками тощо.

Під час перевірки повноти оприбуткування матеріальних цінностей внутрішні документи (приймальні акти, прибуткові накладні) звіряються із супровідними документами постачальників.

Аудитору слід перевірити правильність складання актів розбіжності кількості та якості матеріальних цінностей, що надійшли, і своєчасність пред'явлення претензій до постачальників або транспортної організації (залізниці). Практика показує, що такі розбіжності зумовлені привласненням матеріальних цінностей і оформленням фіктивних (підроблених) актів із метою приховування нестач або пересортиць матеріальних цінностей.

Для виявлення фактів зміни назв або споживчих якостей цінностей (гатунку, марки, розміру, вологості тощо), штучного завищення ваги брутто, тари застосовують експертну оцінку документів.

Під час дослідження документів застосовують логічну, нормативно-правову, зустрічну перевірку. Перевіривши правильність оприбуткування, аудитор приступає до аналізу списання матеріальних цінностей.

Насамперед слід встановити відповідність даних складського обліку даним синтетичного обліку за рахунком 20 “Виробничі запаси”, для чого загальний підсумок залишків сальдової відомості на кінець місяця звіряють із залишками на кінець місяця, показаними у відомості обліку матеріальних цінностей, товарів і тари. Таке зіставлення здійснюють за кожним складом, зокрема, на перше число відповідного періоду. Якщо всі розбіжності були наслідком занедбаності обліку матеріальних цінностей, то перевірка зупиняється до відновлення бухгалтерського обліку матеріальних цінностей.

Для перевірки здійснених операцій щодо списання і відпуску матеріалів у виробництво використовують нагромаджувальні відомості щодо витрачання матеріалів зі складів, що виписуються на підставі видаткових документів. У таких випадках аудитор повинен особливо ретельно аналізувати документи на списання матеріалів і їх нормування. Найбільшого поширення набули лімітно-забірні (лімітні) карти з відривними місячними талонами, акти-вимоги на заміну матеріалів або на допоміжний їх випуск, комплектуючі відомості, розкрійні карти, забірні листи тощо. Якщо ліміти не встановлені, то відпуск матеріалів у виробництво здійснюється відповідно до затверджених рецептур, калькуляцій [4].

Аудиторська процедура перевірки видаткових документів не може обмежуватися тільки зіставленням відпущених цінностей з установленими лімітами і зустрічною перевіркою документів, що знаходяться на складах і в цехах. Одночасно доцільно здійснити аналіз даних складського обліку після відпуску матеріальних цінностей, за допомогою чого можна виявити розмір

завищених списань матеріалів у виробництво за рахунок обрахування, обважування, заниження гатунку при відпуску матеріалів у цехи, що сприяє утворенню необлікованих залишків матеріалів на складах із наступним їх вилученням.

Перевірка обґрунтованості встановлених норм витрачання матеріалів може бути проведена за допомогою контрольного запуску сировини і допоміжних матеріалів у виробництво (експерименту), процедуру якого комісія оформляє спеціальним актом.

Таким чином, виявлені аудитором порушення заносяться до його робочих документів, а пізніше знаходять відображення у відповідних узагальнюючих документах.

Особливостями аудиту виробничих запасів сільськогосподарських підприємств є те, що такий аудит потребує перевірки більшої кількості фінансової звітності ніж на будь-якому іншому підприємстві, це спричинено відмінностями в веденні обліку й розбіжностями при організації виробничого процесу. Також ведеться фактичний облік і контроль за наслідками, які виникають при заміні матеріалів і сировини, це є досить трудомістким процесом. З цією метою пропонується скласти на сільськогосподарських підприємствах відомість відхилень від норм витрачання в результаті заміни виробничих запасів. Наявність інформації про причини виникнення заміни забезпечить своєчасність прийняття необхідних управлінських рішень щодо їх усунення.

Висновки. Правильна та раціональна організація аудиту дасть змогу налагодити відповідний контроль за доцільністю інвестування коштів у придбання запасів, їх використанням, своєчасним списанням з балансу та відповідністю і правильністю ведення бухгалтерського обліку операцій із запасами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про аудиторську діяльність”: від 22 грудня 1993 року № 996 – XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125->

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

12/ed20120517

2. Бондаренко Н. О. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності : [навч. посібник] / Н. О. Бондаренко, В. Д. Понікаров, С. М. Попова. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.

3. Микитенко Т. М. Сучасні інформаційні технології обліку й аудиту в управлінні підприємством / Автореф. дис. канд. екон. наук 08.06.04: М. Т. Гордієнко / Бухгалтерський облік і аудит. – № 10. – К., 2005. – С. 12-19.

4. Савченко В. Я. Аудит : [навч. посібник] / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2002. – 322 с.

УДК 631.11:330.332

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. К. Туз, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено зміст інвестиційної привабливості аграрних підприємств та розглянуто основні шляхи її підвищення.

Ключові слова: інвестиції, сільськогосподарське підприємство, інвестиційна привабливість, ефективність.

Постановка проблеми. Забезпечення сталого економічного розвитку країни неможливе без модернізації засобів виробництва, впровадження сучасних технологій та нової техніки. Для цього необхідні значні інвестиції, яких на сьогодні вкрай не вистачає, насамперед, через низьку інвестиційну привабливість підприємств. У зв'язку з цим актуальною на сьогоднішній день постає проблема оцінки і підвищення інвестиційної привабливості підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у дослідження проблеми інвестування та інвестиційної привабливості галузей національного господарства та підприємств зробили такі вчені, як Майорова Т. В., Балдіна К. В., Андрійчук В. Г. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сучасних проблемних аспектів у сфері інвестування і визначення можливих шляхів підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор посідає досить важливе місце в економіці суспільства. Від його розвитку залежить нормальне функціонування всього господарства країни і добробут людей. Неодмінними умовами розвитку сільського господарства є активізація інвестиційної діяльності, нарощування виробничого потенціалу галузі, забезпечення правової бази формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в агросфері. Для побудови ефективного виробничого процесу з максимізацією ресурсної віддачі та належних прибутків, сільське господарство потребує додаткового залучення коштів. Тому інвестиції є необхідним джерелом стимулювання розвитку аграрного сектора.

В економічній літературі до сьогодні не вироблений єдиний підхід до визначення сутності поняття “інвестиційна привабливість” і її взаємозв'язків з конкурентоспроможністю підприємства та його сталим розвитком. Аналіз джерел [1, 2, 3] та проведене теоретичне дослідження дозволили провести уточнення поняття “інвестиційної привабливості” як комплексної категорії.

Інвестиційна привабливість підприємства як об'єкта інвестування є важливим показником, під яким слід розуміти його інтегральну характеристику з точки зору наявного фінансового стану, можливостей розвитку техніко-економічного та організаційного рівня виробництва, соціальної безпеки та інформаційної забезпеченості. Під інвестиційною привабливістю підприємства розуміється доцільність вкладання в нього вільних коштів. Вона аналізується зовнішніми суб'єктами з метою вибору найкращого варіанта вкладання вільних коштів.

Інвестиційну привабливість слід визначати як комплекс різноманітних факторів, перелік і вага яких може змінюватись в залежності від:

- 1) цілей інвесторів;
- 2) територіального розташування підприємства, що впливає на можливість з мінімальними витратами постачати продукцію на ринок;
- 3) виробничо-технічних особливостей підприємства, у яке інвестуються кошти;
- 4) економічного розвитку підприємства у минулому, на теперішній час, а також очікуваного у майбутньому економічного розвитку;
- 5) рівня ризику, коефіцієнта гнучкості та конкурентоспроможності, що вказують інвестору на рівень незалежності підприємства від нестабільності ринку та ступеня адаптації його до економічних змін.

На нашу думку, механізм формування та підвищення інвестиційної привабливості має будуватися на трьох рівнях: державному, регіональному та на рівні самих підприємств.

Влада повинна дбати про усіх суб'єктів економічних відносин, особливо про аграрні підприємства, адже сільське господарство – найважливіша частина народногосподарського комплексу України, одна із основних сфер матеріального виробництва. Одним із основних напрямів діяльності державного апарату по активізації інвестиційної діяльності є податкове стимулювання залучення коштів у сільське господарство. Податкова система України виконує виключно фіскальну функцію, лягаючи важким тягарем на фінанси суб'єктів господарювання, тому важливим є зменшення податкового навантаження на господарюючі суб'єкти.

Держава також має забезпечити сприятливий інвестиційний клімат та підтримувати політичну стабільність країни, забезпечити рівні умови щодо проведення інвестиційної діяльності для всіх суб'єктів економічних відносин [2].

Важливе значення при інвестуванні в аграрний сектор має наявність державних та регіональних програм зі стимулювання економічної діяльності.

Розробка та впровадження програм розвитку і підтримки аграрного сектора економіки значно підвищує його інвестиційну привабливість.

Регіональна влада для підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств має забезпечити розвиток виробничих, соціальних і обслуговуючих структур в сільському господарстві; підтримувати розвиток пріоритетних галузей сільськогосподарського виробництва; забезпечувати розвиток співпраці виробників і науковців; забезпечити повне інформування зацікавлених суб'єктів про інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств.

Основними джерелами фінансування інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств є їх власні кошти, так як вкладання зовнішніх інвесторів, в тому числі іноземних, займають незначну питому вагу внаслідок низької норми прибутку, низького рівня технологічної оснащеності підприємств, повільного обороту коштів, високого ступеня ризику. Сільськогосподарські товаровиробники повинні бути зацікавлені в формуванні інвестиційної привабливості своїх підприємств, адже від цього залежить ефективність їх роботи, рівень прибутку не тільки на даний час, але і в майбутньому [4]. Першочерговими заходами, які сприятимуть підвищенню інвестиційної привабливості сільськогосподарськими підприємствами є:

- дотримання раціональної структури землекористування та забезпечення належного відтворення родючості ґрунтів;
- технічне переозброєння та впровадження новітніх технологій шляхом оптимізації структури перерозподілу внутрішніх ресурсів;
- належна підготовка висококваліфікованих менеджерів з аграрного виробництва та підвищення загального рівня інвестиційної культури.

Всі ці заходи забезпечать ефективне виробництво сільськогосподарської продукції і сприятимуть підвищенню інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.

Висновки. Підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств є пріоритетним напрямком інвестиційної політики України, яка повинна базуватися на виваженій та послідовній

монетарній політиці, державній підтримці інвесторів, досконалому правовому полі, що забезпечить стабільність інвестиційного ринку нашої держави.

Державна, регіональна влада та власне сільськогосподарські підприємства повинні виступати як єдиний механізм з чітко розробленою стратегією послідовних кроків щодо підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, адже лише комплексне використання організаційно-економічних важелів спроможне забезпечити максимально можливу ефективність формування та реалізації фінансових інвестицій усіх суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затв. наказом Агентством з питань запобігання банкрутству від 23. 02. 97 № 22 // Держ. інформаційний бюлетень про приватизацію. – 1998. – № 7. – С. 18-28.
2. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : [навч. посібник] / Т. В. Майорова. – Київ : ЦНЛ, 2004. – 376 с.
3. Экономические и информационно-аналитические основы управления инвестиционными объектами : [монография] / под. ред. К. В. Балдина. – М. : Издательство Московского психолого-социального института, 2004. – 296 с.
4. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник] / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 462 с.

УДК 657.432:657.6

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Ю. В. Ананійчук, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто прийоми проведення аудиту дебіторської заборгованості. Визначено причини виникнення та існування дебіторської заборгованості, та окреслено завдання аудиту.

Ключові слова: інвентаризація, дебіторська заборгованість, аудит дебіторської заборгованості, програма перевірки, постачальники.

Постановка проблеми. У наш час в Україні відбуваються істотні зміни в господарській, економічній і соціальній діяльності підприємств. Це призводить до об'єктивної необхідності зміни системи контролю. Для нормального функціонування підприємств необхідно при прийнятті управлінських рішень достовірно володіти інформацією, насамперед про фінансовий стан та стан дебіторської заборгованості, законність та правильність відображення в обліку господарських операцій.

На даний час між підприємствами криза неплатежів, зумовлених дебіторською заборгованістю, досягла величезних сум. Проведення аудиту має велику значимість, оскільки це спонукає до більш ретельної та регулярної інвентаризації такої заборгованості та до активного проведення заходів щодо стягнення заборгованості з неплатників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних аспектів щодо аудиту дебіторської заборгованості присвячено ряд наукових праць вчених у галузі теорії і практики бухгалтерського обліку, аудиту, а саме: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, В. Г. Жили, Л. В. Нападовської, Н. І. Петренко, В. Я. Савченко, А. А. Шпиги.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення причин виникнення та існування дебіторської заборгованості та особливостей проведення аудиту.

Виклад основного матеріалу. Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємств на певну дату, а дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів [1].

Розрахунки з дебіторами пов'язані з вхідними фінансовими потоками. Стан цих розрахунків у певний момент розкривається через суми дебіторської заборгованості. Проте все таки з найбільш складних і суперечливих питань щодо дебіторської заборгованості є проведення аудиту.

Завданнями аудиту дебіторської заборгованості є :

- установлення реальності дебіторської заборгованості та простроченої заборгованості (за якою минув строк позовної давності);
- перевірка правильності списання та достовірності відображення в обліку дебіторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення реалізації;
- дослідження правильності оформлення і відображення в обліку заборгованості за виданими авансами, пред'явленими претензіями [2].

Аудит дебіторської заборгованості проводиться в кілька етапів. Необхідно встановити, чи була відображена в балансі заборгованість. Для цього здійснюється зіставлення термінів розрахунків, які вказані в договорах та рахунках-фактурах.

Для того щоб підтвердити реальність заборгованості аудитор може розіслати листи покупцям та постачальникам для підтвердження залишків. При проведенні аудиторської перевірки дебіторської заборгованості за розрахунками потрібно перевірити достовірність і правдивість інформації за видами і строками заборгованості. Для цього використовується пряме підтвердження, вивчення контрактів договорі. У процесі аудиту дається оцінка умов заборгованості – з погляду їх реальності і повноти.

Під час аудиту потрібно з'ясувати, чи існують договори за проведеними операціями з постачальниками та покупцями, чи правильно вони оформлені; за наявності заборгованості необхідно встановити дату та причину виникнення заборгованості, чому не проведені своєчасно розрахунки, чи немає штучної заборгованості [3].

Аудитору потрібно скласти програму перевірки, яка може бути такою: оцінка правильності оформлення укладених господарських договорів;; підтвердження величини заборгованостей; перевірка правильності кореспонденції рахунків з обліку заборгованостей; перевірка даних реєстрів обліку та звіряння їх з розрахунками Головної книги. Також необхідно визначити чи подавалися штрафні санкції у разі порушень договірних зобов'язань.

Аудит дебіторської заборгованості аудитором варто проводити за допомогою абсолютних та відносних показників, проте особливо важливим є контроль за своєчасністю погашення заборгованості дебіторами.

При проведенні аудиту дебіторської заборгованості виникає ряд проблемних питань, які потрібно терміново вирішувати, але їм не приділяється значна увага. До таких питань слід віднести:

1. Відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі.

2. Особливості відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості та оцінки поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги.

3. Застосування при проведенні аудиту вітчизняних підприємств зарубіжних методик, що не завжди доцільно через відсутність необхідного обсягу вірогідної та доступної інформації щодо розрахунків з дебіторами.

4. Відсутність наукових і практичних розробок можливих форм бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, що забезпечило б надання якісної бухгалтерської інформації про розрахунки з дебіторами різним користувачам, в тому числі і аудиторам, що значно підвищило б оперативність проведення аудиту

Висновки. Отже, стан розрахунків у будь-який момент їх існування характеризується дебіторською заборгованістю для кожного учасника. Надмірна дебіторська заборгованість знижує ліквідність активів, негативно впливає на платоспроможність, а також відволікає зайві грошові кошти. Тому аудиторам потрібно надавати правдиву інформацію для того щоб повністю оцінити ситуацію та провести перевірку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 237 від 8.09.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>

2. Савченко В.Я. Аудит навч.посіб [Електронний ресурс] / В.Я. Савченко/. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/Audit/Glava11/R11p13.htm>

3. Лисенко В. С. Основні проблеми обліку та аудиту дебіторської заборгованості / В. С. Лисенко // Управління розвитком. – 2011. – № 2. – С. 74-78.

УДК 339.13:657.6 (477)

РИНОК АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

О. М. Ботьбот, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто сутність аудиторських послуг в Україні та запропоновано шляхи подолання існуючих недоліків їх надання.

Ключові слова: аудит, аудиторські послуги, аудиторська діяльність.

Постановка проблеми. Ринок українського аудиту помітно розширився, і сьогодні охоплює окрім усіх галузей національного господарства, ще й державний сектор економіки. А з фінансової точки зору – це самостійний сегмент бізнесу з річним оборотом в десятки мільйонів гривень. Самі аудитори досить самокритично відносяться до своєї діяльності та вважають, що важливою якістю аудитора є вміння “тримати планку”.

Тобто чітко утримувати портфель клієнтських замовлень і надавати високоякісні послуги, що і забезпечить стійкі конкурентні позиції на ринку. У зв'язку із цим, багато аудиторів навчилися грамотно застосовувати ті прийоми, які в межах даного сегменту ринку, є основою ведення конкурентної боротьби: якість, професійність, глибоке володіння тонкощами чинного законодавства в області бухгалтерського, податкового, фінансового та управлінського обліку.

Висока якість послуг може досягатись накопиченим досвідом роботи, стабільним штатом з високою кваліфікацією, володінням галузевими методиками і комерційних аспектів бізнесу, гнучкістю в реагуванні на усі зміни, що відбуваються в країні. І головне – конфіденційністю. Лише за дотримання таких вимог буде зростати довіра до порад аудиторів, що і спостерігається протягом останніх років у сфері великого, середнього і малого бізнесу України. Однак стверджувати, що вітчизняний ринок аудиторських послуг в повній мірі відповідає всім вимогам бізнесу ще зарано. Саме тому питання становлення та розвитку даного сектора ринку є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми надання аудиторських послуг були дослідженні у працях багатьох вчених: К. О. Редько, Л. П. Кулаковської, Ю. В. Пічи, В. М. Вакаров, Г. М. Давидов та ін.

Постановка завдання. Розкриття інформації про розвиток аудиторських послуг в Україні, визначення проблемних аспектів в аудиторській діяльності і розробка пропозиції щодо їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Аудит – невід’ємна частина економічного розвитку будь-якої країни сучасного світу. Аудитор – шанована в Україні професія, а аудит – сталий бізнес. Потреба в аудиті, розвиток аудиторських послуг прямо залежать від необхідності незалежного об’єктивного контролю за господарською діяльністю підприємств і підтвердження для власників підприємств, інвесторів та інших користувачів достовірності фінансової звітності.

Розвиток аудиторської діяльності в Україні розпочався з її незалежністю. Саме тоді державний сектор потребував глобальної перевірки у зв’язку із масовою приватизацією її об’єктів та розвитком приватних підприємств, власники яких були невзмі контролювати їх у повному обсязі. Особливо аудиторські послуги були потрібні спільним підприємствам, іноземний інвестор вимагав підтвердження звітності аудитором. Однак юридично аудиторську справу в нашій країні було розпочато у 1993 році з прийняттям Закону України “Про аудиторську діяльність”. Відтоді почали активно створюватися аудиторські

фірми та практикувати незалежні сертифіковані аудиторії-суб'єкти малого бізнесу.

В аудиторській діяльності України з 1993 року на сьогоднішній день відбулося багато змін: було прийнято велику кількість нормативних актів, положень, рішень, а також відбувся перехід від національних нормативів аудиту до міжнародних стандартів, що є безумовно позитивним кроком не лише в розвитку аудиторської діяльності, а й України у цілому.

Однак, на нашу думку, аудиторська діяльність в Україні ще далеко не на завершальному етапі розвитку, дане питання є актуальним і потребує вивчення, що і слугує метою нашої статті.

Основними документами, що регулюють аудиторську діяльність, є Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22.04.93 р., Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики та Господарський кодекс України.

Відповідно до ст. 362 Господарського кодексу, аудиторська діяльність – це діяльність громадян і організацій, предметом якої є здійснення аудиту, організаційне і методичне забезпечення аудиту та надання інших аудиторських послуг [4]. Але незважаючи на відмінність в трактуванні, з обох нормативних джерел стає зрозуміло, що аудиторська діяльність може здійснюватись у трьох напрямках:

- 1) проведення аудиту;
- 2) організаційне і методичне забезпечення аудиту;
- 3) надання інших аудиторських послуг.

Перелік послуг, які можуть надаватись аудиторами (аудиторськими фірмами), визначається аудиторською палатою України і має такі складові:

1. Завдання для надання впевненості: аудит історичної фінансової інформації, зокрема фінансової звітності; огляд історичної фінансової інформації, зокрема фінансової звітності; завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації.

2. Супутні послуги, визначені Міжнародними стандартами супутніх послуг: завдання з виконання погоджених процедур стосовно фінансової інформації; завдання з підготовки фінансової інформації.

3. Інші послуги, пов'язані з професійною діяльністю аудиторів (аудиторських фірм), визначені Законом України “Про аудиторську діяльність”: ведення бухгалтерського обліку; складання фінансових звітів; відновлення бухгалтерського обліку; консультації з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності; консультації з питань системи внутрішнього контролю; консультації з питань оподаткування; інші види аудиторських послуг, надання яких не суперечить чинному законодавству України.

4. Організаційне та методичне забезпечення аудиту: розробка і видання методичних матеріалів (вказівок, рекомендацій, практичних посібників, внутрішніх стандартів, програмного забезпечення тощо); проведення професійних тренінгів для практикуючих аудиторів; здійснення заходів контролю якості аудиторських послуг [3].

При наданні кожної аудиторської послуги використовуються процедури як документального, так і фактичного контролю. Відповідно, аудиторські послуги являють собою сукупність послідовно виконуваних документальних і фактичних аудиторських процедур, які здійснюються в певному порядку, а також відносин, що виникають при цьому між аудиторською фірмою, підприємством-замовником і третьою стороною – користувачем інформації про підприємство.

Багато аудиторських послуг надається з використанням однакових процедур. Так, для послуг з організації та комп'ютеризації обліку використовуються такі процедури документального характеру, як аналітичні, експертні процедури та нормативно-правова оцінка. Послуги з аналізу фінансово-господарської діяльності та маркетингових досліджень базуються на аналітичних та експертних процедурах, також використовується огляд, опитування та спостереження. Не дивлячись на те, що типи процедур можуть повторюватися за різних видів послуг, повнота їх застосування є різною.

Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і роблять неможливим успішний розвиток аудиту.

Одна з таких проблем – це проблема сучасного аудитора та довіри до нього. Питання вибору аудитора – це, по-перше, питання довіри. Тобто, перед тим як клієнт вирішить надати інформацію аудитору, він повинен бути впевнений, що в аудитора вистачить сил і можливостей зберегти її в конфіденційності. Це, звичайно, пов'язано із професіоналізмом аудитора і юридичним захистом його діяльності.

Серйозну стурбованість також викликає якість роботи більшості українських аудиторських фірм. Це питання піднімається не лише користувачами аудиторських послуг і державними органами, але й самими аудиторами, які зацікавлені в стабільному розвитку ринку аудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії.

Критерієм якості при проведенні аудиту вважається, насамперед, виконання аудиторами вимог Міжнародних стандартів аудиту. Однак суворе дотримання нормативів пов'язане із збільшенням трудозатрат аудиторів, збором додаткової інформації, документуванням процесу перевірки, розрахунками. Але такі затрати рідко відшкодовуються замовником.

Спираючись на виявленні тенденції розвитку ринку аудиту в країні, можна виділити головні шляхи подолання існуючих недоліків.

По-перше, це структуризація аудиторської фірми, тобто до її складу повинні входити не тільки професіональні аудитори, а й фахівці різних профілів, таких, як: інформаційні технології, право, контролери якості аудиторських послуг, оцінювачі.

По-друге, це комплексне обслуговування бізнесу. Фірма повинна пропонувати не тільки аудит та аудиторські послуги, консалтинг правовий та щодо бухгалтерського обліку та оподаткування, а й консультаційну допомогу у сфері управління, визначення ефективності господарювання, ефективності

інноваційної або інвестиційної політики. Чим ширший цей спектр послуг, тим більше шансів для фінансового успіху, впевненості в майбутньому.

По-третє, потрібно всім представникам незалежного аудиту в Україні активізувати роботу щодо пропаганди корисності та важливості незалежного аудиту як для власників, так і для держави в цілому [1].

Висновок. Аудиторська діяльність України й надалі потребує зміни та удосконалення. Організаційне і методичне забезпечення аудиту дозволяє покращити якість виконання робіт та підвищити їх ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудиторські послуги в Україні / І. О. Богдан // Управління розвитком. – № 2 (99). – 2011. – С.124-132.
2. Закон України “Про аудиторську діяльність” № 3125-ХІІ від 22.04.1993 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Офіційний сайт Аудиторської палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://apu.com.ua/>
4. Офіційний сайт Господарського кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua>

УДК 657.6

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

А. О. Венгер, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості особливості аудиту розрахунків з оплати праці в Україні, пріоритетні напрями аудиту праці за функціями управління персоналом на підприємстві та джерела інформації.

Ключові слова: аудит розрахунків з оплати праці, аудит у сфері праці, план аудиторської перевірки, нарахування заробітної плати.

Постановка проблеми. Теоретичний розгляд питань про розрахунки з оплати праці має актуальне значення, оскільки оплата праці є досить важливою ланкою системи соціально-трудова відносин і найскладнішою у вирішенні соціально-економічною проблемою. З одного боку вона є основним джерелом грошових доходів найманих працівників, основою матеріального добробуту членів їхніх сімей, з іншого – суттєвою часткою витрат виробництва і ефективним засобом мотивації працівників до досягнення головної мети діяльності підприємства. Оплата праці входить до складу національного доходу країни, виступає об'єктом державного регулювання [1].

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Значний внесок у вивчення проблем організації аудиту розрахунків з оплати праці зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Атамас П. І., Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Завгородній В. П., Сопко В. В., Суйц В. П., Усач Б. В., Шеремет О. Д. та ін. Однак у зв'язку із реформуванням законодавства та бухгалтерського обліку виникає ряд питань щодо методики аудиту розрахунків з оплати праці, які потребують подальшого поглибленого вивчення.

Постановка завдання. Метою роботи є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка рекомендацій з питань удосконалення методики аудиту розрахунків з оплати праці з урахуванням Міжнародних стандартів аудиту та використанням сучасних комп'ютерних систем, а також трансформації бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: розглянути особливості організації аудиту оплати праці, визначити джерела інформації та методика

проведення перевірки, розглянути проблеми методики аудиту розрахунків з оплати праці та запропонувати заходи їх вирішення.

Викладення основного матеріалу. Аспекти організації оплати праці й усіх розрахунків, пов'язаних з нею є основою соціально-трудова відносин найманих працівників, роботодавців і держави, що впливають на ефективність управління трудовими ресурсами.

У процесі становлення соціально-ринкової економіки в Україні все більшого розвитку набуває аудиторська діяльність. З'являються нові види аудиту – аудит ефективності, адміністративної діяльності, кадровий аудит. Підприємства починають замовляти не тільки послуги з проведення обов'язкового аудиту, але й перевірок окремих видів діяльності, типів операцій, стану розрахунків тощо.

Аудит розрахунків з оплати праці – це дуже трудомістке і відповідальне завдання з надання впевненості, бо поєднує в собі елементи фінансового аудиту й аудиту на відповідність, що пов'язано з необхідністю дотримання трудового та податкового законодавства при формуванні фінансової інформації про розрахунки з оплати праці та інші виплати працівникам.

Сучасний стан розвитку соціально-економічних відносин з оплати праці, висуває особливі вимоги до формування мети, завдань, об'єктів аудиту та оцінки наданої інформації про розрахунки за виплатами працівникам, що має враховувати інтереси усіх сторін цих відносин – роботодавця, працівника і держави. Зважаючи на вказані обставини та доведену важливість обліково-аналітичної категорії “оплата праці”, доцільно запровадити разом з виконанням загального аудиту фінансової звітності здійснення обов'язкового спеціального завдання – аудиту виплат працівникам з винесенням за його результатами відповідного аудиторського висновку.

Аудит у сфері праці – це система заходів зі збору інформації, її аналізу й оцінки на цій основі ефективності діяльності підприємства з організації праці та її оплати. Об'єктом аудиту є трудовий колектив, персонал підприємства та розрахунки з ним, його діяльність. З метою аудиту персонал підприємства і його

праця представляються у вигляді системи показників, що дозволяють охарактеризувати: результативність, ефективність функціонування трудового колективу; ефективність систем оплати праці; результативність організації робочих місць, розподілу робіт; ефективність використання робочого часу та ін.

При цьому оцінка ефективності діяльності працівників та оплата їх праці розглядається як головна, глобальна мета аудиту. Аудит дозволяє переконатися у взаємній відповідності діяльності підприємства з управління персоналом і стратегії його розвитку, а також взаємній відповідності регламентації соціально-трудових відносин і законів, правил, інструкцій та методик, що визначають цю діяльність. За результатами аудиторської перевірки можуть бути визначені напрямки для встановлення чи зміни удосконалення стандартів. Перевірка сприяє кадровим перестановкам, які поліпшують якісний склад трудових ресурсів, просуванню більш перспективних співробітників і розвитку їхньої творчої активності. Стосовно роботи безпосередньо з кадровими службами підприємства, то тут аудит дозволяє підвищити роль кадрових служб, наблизити їхню діяльність до мети і завдань підприємства, загострити їх увагу на найважливіших питаннях. Багатогранність і об'ємність цілей аудиту в сфері праці і її оплати підприємства дозволяє ставитись до цієї процедури як до складного явища.

Подібно до фінансових перевірок аудит розрахунків оплати праці повинен проводитися періодично, щоб переконатися у виконанні поставлених задач. Аналіз і оцінка окремого показника чи явища у відриві від інших не дають бажаного результату – необхідний комплексний аналіз. Найбільш ефективна перевірка, яка гарантує повну і достовірну інформацію про результати впровадження програм управління і розвитку персоналу, розглядається як внесок у вирішення стратегічних задач підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Пріоритетні напрями аудиту праці за функціями управління персоналом на підприємстві

Основні функції	Зміст аудиту
-----------------	--------------

управління	
Формування кадрової політики	Оцінка поточного стану кадрової політики, ступеня її відповідності цілям підприємства, стратегії його розвитку, оцінка зв'язку кадрової політики із специфікою підприємства і зовнішніми умовами
Планування особового складу	Оцінка наявних ресурсів, цілей і перспектив розвитку організації, майбутніх потреб щодо кадрів, аналіз штатного розпису, ступеня його обґрунтування
Використання особового складу	Аналіз рівня зайнятості особового складу підприємства, аналіз забезпечення стабільності особового складу, вивчення зайнятості жінок, осіб похилого віку і інших верств населення
Організація трудової діяльності працівників	Аналіз умов, техніки безпеки та охорони праці на підприємстві, оцінка раціональності організації робочих місць, розподілу робіт, аналіз вкладених коштів в цю сферу й отримання результатів
Оплата та стимулювання праці	Аналіз форм і систем, рівня і структури оплати праці, форм і систем стимулювання, оцінка їх відповідності розробленим принципам, меті, завданням підприємства
Трудові відносини в колективі	Діагностика соціально – психологічного клімату, організаційної культури, оцінка рівня соціального напруження в колективі

Джерело: побудовано за даними [2]

Особливістю аудитора є визначення, яка оплата праці застосовується на підприємстві, і відповідно вибирає шлях перевірки. За погодинної оплати праці з'ясовується обґрунтованість застосування тарифних ставок та дотримання умов контрактів, а за відрядної – виконання кількісних та якісних показників, правильність використання норм та розцінок.

Під час перевірки первинних документів установлюється повнота заповнення усіх реквізитів, наявність відповідних підписів уповноважених осіб, які відповідають за облік виконаних робіт, відсутність у документах виправлень.

Аудит розрахунків з оплати праці повинен здійснюватися у кілька етапів: підготовчий, що включає розробку підходів до проведення перевірки; збирання інформації; аналізу й обробки інформації та оцінки ефективності аудиторської перевірки. Аудит – це форма науково-практичного дослідження, тому важливо, щоб його результати були засновані на об'єктивних, порівняльних і достовірних даних. При перевірках допускається використання будь-яких видів документації з праці і трудових відносин [2].

Основними джерелами інформації, які використовують при проведенні аудиту розрахунків з оплати праці, є: закони й інструкції, трудові показники, анкетування й інтерв'ю працівників, первинна документація, статистична

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

звітність з праці, бухгалтерська фінансова звітність, дані податкової звітності. Застосовують відповідні методи і прийоми аудиту: інспекція зобов'язань з оплати праці та резервів, оцінка, опитування, запит, спостереження за виконанням роботи посадовими особами, аналітичний огляд; документальна перевірка, формальна, логічна та арифметична перевірка, підрахунок, економіко-математичні, статистичні методи.

Для проведення перевірки можна залучати співробітників даного підприємства чи представників інших організацій. У кожному з цих підходів є свої переваги і недоліки. Свої працівники більше знають про організацію, і їм легше визначити, які аспекти потребують оцінки, їм простіше проводити опитування й анкетування, тому що вони в меншій мірі розглядаються перевіряючими як погроза, тобто щось вороже. Разом з тим їм складніше подивитися на проблеми “зі сторони”, вони самі багато в чому звикли з існуючим порядком, а отже, їм важко бути абсолютно об'єктивними в оцінках. Такі якості, як об'єктивність і незалежність, більш притаманні зовнішнім аудиторам, яким нема необхідності піклуватися про “честь фірми”, вони не залежать від керівників підприємства і які, нарешті, будучи фахівцями у сфері праці та її оплати, у курсі найновітніших ідей і досягнень. Це доцільно, оскільки організація праці тісно пов'язана з трудовим законодавством, а оцінка легітимності діяльності фірми є однією з цілей аудиту.

Вище керівництво підприємства може в результаті аудиторської перевірки ще раз уточнити, наскільки дотримуються законів і інструкцій посадові особи, на які покладено обов'язки ведення обліку розрахунків з оплати праці, обліку особового складу, робочого часу, правильності утримань податків і внесків із заробітної плати. Рівні можливості занятості, техніка безпеки й охорона здоров'я, пенсійні програми – ось ті основні макроекономічні проблеми, реалізація яких на мікрорівні може бути перевірена в процесі аудиту праці та її оплати. Оцінку стану цієї роботи на підприємстві можна дати не тільки на основі перевірки документації і звітності, але і на базі аналізу анкет, опитувальних листів, у результаті бесід із працівниками.

Специфічна ціль аудиторської перевірки полягає в тому, що вона не тільки визначає, наскільки дотримуються в організації законів, правил й інструкцій, але й одночасно в ході індивідуальних і групових бесід і зустрічей із працівниками, аналізу матеріалів анкет і опитувальних листів дає можливість виявити застарілі інструкції і вимоги, що не були вчасно оновлені чи відмінені. Вихід із законотворчою ініціативою у вищі органи і подальше усунення таких обмежень може саме по собі стати джерелом зростання продуктивності праці чи принаймні полегшить і спростить роботу працівників.

Висновок. Аудит розрахунків з оплати праці як елемент виявлення резервів підвищення ефективності і прибутковості підприємства є одним із найбільш діючих факторів економічної політики підприємства, що особливо наочно проглядається в умовах трансформації економіки. Чисто методично аудит містить у собі як мікроекономічні, так і макроекономічні питання організації праці і її оплати та охоплює практично всі елементи трудових відносин. Систематичне проведення аудиторських перевірок дає можливість правильно оцінити стан і розвиток трудових відносин на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про оплату праці” від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР із змінами та доповненнями на 01.01.2009 р. на підставі 466-16.
 2. Шульга Н. Аудит розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам: вимоги до організації та методики / Н. Шульга, О. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 12. – С. 47-54.
 3. Ворона Ю. В. Удосконалення обліку, аналізу і аудиту розрахунків з оплати праці / Ю. В. Ворона // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 23. – С. 36–40.
 4. МСФО 19 “Винагорода працівникам” / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://p-a-c.ru/261311>.
 5. Івахненко С. В. Автоматизація аудиту в Україні та світі: підходи і програмне забезпечення / С. В. Івахненко // Аудитор України. – 2007. – № 3. – С. 21.
- УДК: 338.48-44(1-22)**

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Ю. О. Галагуз, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сучасний стан та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні як одного з пріоритетних напрямів забезпечення комплексного розвитку сільських територій. Виділені основні проблеми, вирішення яких покращить результати діяльності туристичної сфери.

Ключові слова: зелений туризм, екоагротуризм, агроготель, агрооселя, послуги.

Постановка проблеми. На фоні бурхливого розвитку світового туризму закономірно постає питання про роль України на світовому ринку туристичних послуг. Слід зазначити, що вона має всі передумови для інтенсивного розвитку туризму, адже володіє значним туристсько-рекреаційним потенціалом. Сільський зелений туризм за сучасних умов господарювання може стати надійним джерелом грошових надходжень не лише для організованих територій масового відпочинку й оздоровлення, а й для селянських господарств, що вирізняються значними туристичними ресурсами як природного, так і антропогенного походження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні аспекти становлення та розвитку сільського зеленого туризму досліджувались в роботах таких вчених як: Бейдик О., Горішевський П., Кифяк В., Черевко Г. та інші.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану зеленого туризму в Україні як одного з пріоритетних напрямів забезпечення комплексного розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу. Розвиток туризму особливо актуальний, оскільки саме завдяки йому Україна може поліпшити соціально-економічну ситуацію. Зважаючи на місце і роль туризму в житті суспільства, держава проголошує його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки.

Сільський зелений туризм – це проведення вільного часу у сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, мальовничий ландшафт. Зелений туризм – це подорож задля відпочинку, оздоровлення, яку здійснюють за безпосереднього використання природних властивостей клімату, привабливих ландшафтних та інших ресурсів [3].

Сьогодні як у світі, так і в Україні, спостерігається тенденція до зростання зацікавленості сільським відпочинком у формі проживання і проведення вільного часу. Сьогоднішній міський турист віддає перевагу активному відпочинку в екологічно чистих місцях, а також шукає можливостей культурного збагачення, самоосвіти.

Україна має найбільші й найрізноманітніші в Центральній Європі запаси ресурсів для розвитку зеленого туризму, хоча їх використання не можна назвати ефективним. Майже п'ятнадцять відсотків території це курорти, зони відпочинку, гірські та приморські ландшафти, придніпровські зелені зони де прекрасне здорове повітря, чисті ріки, гори, місцевості, де збережені національні традиції, фольклор, музеї, церкви та інші прекрасні архітектурні пам'ятки. Визначними є лікувальні ресурси – більш ніж 400 джерел мінеральних вод та понад 100 родовищ цілющих грязей, велика кількість яких є унікальними не тільки для України, але й для Європи [2].

Проте, все це не дає нам можливості в повній мірі отримувати прибутки до державного бюджету у вигляді надходжень від туристичної галузі. Причиною цього є ряд перешкод на шляху до розвитку даної ланки. Адже перед вітчизняним зеленим туризмом стоїть сьогодні немало проблем – це вузькість внутрішнього ринку і недостатнє просування українського туристичного продукту за кордоном, малий обсяг інвестицій, що не дозволяє якісно покращувати інфраструктуру.

Досить гостро стоїть питання підготовки нових кадрів, які б не лише вміли гарантувати високі стандарти обслуговування гостей, але й ефективно управляли би бізнесом у буквальному розумінні цього слова. Крім того, нагальною є

проблема створення адекватної і достойної якості агротуристичних послуг за ціною, доступною для більшої частини населення.

На жаль, на території України не існує чіткої нормативно-правової бази і концепцій розвитку такого туризму в регіонах. Звітність об'єктів, зайнятих у зеленому туризмі зводиться до спискового обліку садиб. Статистичних даних по зеленому туризму не можна знайти в жодних довідниках, і така інформація втрачається, як втрачається інформація про прибутки таких суб'єктів. Виникає термінова необхідність створення чіткої нормативної бази, розробку звітності, інструкції з обліку на таких об'єктах, а також програм, які автоматично спрощуватимуть роботу бухгалтерів, на зразок 1С: Бухгалтерії [1].

У селах під впливом високого безробіття активізуються процеси пошуку зайнятості селян. Розвиток сільського зеленого туризму в умовах безробіття сільських жителів може певною мірою забезпечити робочі місця для них, підвищити рівень їх зайнятості. Це сприятиме розширенню сфери послуг, зокрема торгівлі, громадського харчування.

Україна на сучасному етапі в наданні туристичних послуг поступається перед багатьма країнами, хоча в сільському господарстві, зеленому туризмі, як в обсягах, так і в потенційних можливостях, держава має значний потенціал.

Натомість у Центрально-Східних європейських країнах подолано суттєву перешкоду, що заважала розвитку туризму в сільській місцевості – необлаштованість об'єктів розміщення туристів. Цього вдалося досягти завдяки розвитку малого підприємництва і створення мережі агроосель, агроготелей для прийому відпочиваючих.

Останнім часом з'явилося нове поняття – екоагротуризм. Воно поєднує використання агроосель як головного об'єкта розміщення туристів, котрі беруть участь у сільському зеленому туризмі, з використанням екотуристичних програм.

Агрооселя – це житлове приміщення, що знаходиться в сільській місцевості, містить не більше п'яти кімнат, пристосованих для проживання туристів, і належить на правах приватної власності господарю, який займається

сільськогосподарською діяльністю або зайнятий у сфері обслуговування чи соціальній сфері села.

Агротель – житлове приміщення готельного типу, призначене для надання туристично-рекреаційних послуг у сільській місцевості [4].

Економічна ефективність агроосель залежить від: успішної організації зеленого туризму в державі; забезпечення потреб населення у закладах розміщення; висококваліфікованого обслуговування гостей в агрооселях. Але, на жаль, на сьогоднішній день в Україні існує дуже мала кількість агроосель, адаптованих до потреб навіть вітчизняних зелених туристів.

Ми погоджуємося з думкою Черевко Г. В. [5], щодо соціально-економічного значення зеленого туризму для держави, яке полягає у тому, що він:

- стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом;
- допомагає розвитку місцевої інфраструктури;
- сприяє збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшуючи додаткові прибутки селян і відрахування у місцеві бюджети;
- активізує місцевий ринок праці, підвищує зайнятість, затримує молодь на селі, понижуючи потребу в закордонному заробітчанстві;
- слугує охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності українців;
- створює можливості для змістовного відпочинку незаможних людей.

Враховуючи все вищезазначене, ми вважаємо, що варто активізувати місцеву владу у підтримці цілей сільського туризму. Адже кожний місцевий чиновник має зрозуміти, що сільський туризм – це додаткові грошові надходження й поліпшення інфраструктури району, створення нових робочих місць. Саме органи місцевої влади можуть клопотати про забезпечення податкових пільг при одержанні державних дотацій особам, які беруть участь у наданні туристичних послуг.

Висновки. На нашу думку, створення системних і комплексних передумов для розвитку сільського туризму, поліпшення функціональної та технічної якості складових національного та регіональних туристичних продуктів повинні стати пріоритетами забезпечення сталого розвитку нашої держави у цілому та вагомою складовою у вирішенні питань підвищення рівня життя сільського населення. Україна має вагомі об'єктивні передумови, щоб увійти до найрозвиненіших у туристичному відношенні країн світу. Для нашої держави розвиток туризму може стати засобом покращення фінансового становища держави і можливістю підняти престиж на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. – К. : Київ, ун-т, 2001. – 395 с.
2. Горішевський П. Досвід Івано-Франківської області у розробці та впровадженні категоризації садиб сільського зеленого туризму / П. Горішевський // Туризм сільський зелений. – 2007. – № 4. – С. 20-24.
3. Кифяк В. Ф. Організація туризму : [навч. посібник]. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. – 344 с.
4. Туристичний інформаційний сервер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itravel.ru>.
5. Черевко Г. В. Агротуризм як напрям підприємництва : теорія і практика : [монографія] / Г. В. Черевко. – Львів : Ліга-Прес, 2009. – 206 с.

УДК 330.322:338.432

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Н. В. Гаркуша, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки України та виявлено напрями ефективного використання фінансових ресурсів в умовах посткризового стану економіки України.

Ключові слова: фінансові ресурси, інвестування, інвестор, аграрний сектор, капітальні вкладення, інвестиційний клімат, фінансове забезпечення

Постановка проблеми. Розвиток аграрного виробництва неможливий без достатнього інвестиційного забезпечення. Інвестиції є джерелом як простого, так і розширеного відтворення виробничого капіталу. Необхідність зміцнення та модернізації виробничого потенціалу галузей національної економіки, нарощування інвестицій на нинішньому етапі розвитку набуває виняткового значення. Для агропромислового комплексу України, який є стратегічною сферою економіки, ця проблема залишається особливо гострою. Таким чином, пошук шляхів поліпшення інвестиційного забезпечення сільського господарства сприятиме зміцненню виробничого потенціалу галузі та розв'язанню соціально-економічних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми інвестиційного забезпечення та формування виробничого потенціалу аграрного сектора економіки присвячені публікації відомих учених економістів, зокрема В. Г. Андрійчука, М. Я. Дем'яненка, П. І. Гайдуцького, С. М. Кваші, М. І. Кісіля, Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка, Б. С. Пасхавера, Г. М. Підлісецького, П. Т. Саблука. Водночас наукова спільнота недостатньо зосереджує увагу на теоретичних розробках щодо економічного наповнення та можливостей

фінансових механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного виробництва в умовах посткризових викликів.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка сучасного стану інвестиційного забезпечення розвитку аграрного виробництва країни та виявлення основних напрямів ефективності використання інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Нині в посткризовому економічному просторі України спостерігаються перешкоди, які блокують динамічний розвиток інвестиційної діяльності аграрного виробництва. Зокрема, брак дієвих фінансових механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного виробництва призводить до того, що підприємства фактично позбавлені дієвих важелів розв'язання інноваційно-інвестиційних проблем і не мають можливостей зміцнювати свою матеріально-технічну базу й розгортати та нарощувати капітальні інвестиції в аграрне виробництво. Так, проявом загострень означених проблем є висока зношеність основних засобів агроформувань та неможливість їх модернізації, що спонукає до пошуків нетрадиційних каналів мобілізації довгострокових інвестиційних ресурсів.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності

(у фактичних цінах, млрд грн)

Види економічної діяльності	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до	
				2009 р.	2010 р.
Усього, у тому числі:	151777	171092	238175	156,9	139,2
сільське та лісове господарство, мисливство	9382	12231	18183	193,8	148,7
промисловість	57658	58558	86313	149,7	147,4
будівництво	5325	4966	8541	160,4	172,0
торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	14091	11830	17264	122,5	145,9
діяльність транспорту і зв'язку	24555	29084	39375	160,4	135,4
операції з нерухомим майном, надання послуг	25678	37189	42107	164,0	113,2
інші види діяльності	15088	17234	26392	174,9	153,1

Джерело: побудовано за даними [1]

Аналіз даних таблиці дає можливість визначити, що у 2011 році порівняно з 2009 роком обсяг інвестицій в основний капітал зріс у півтора рази.

Позитивним є те, що частка інвестицій в основний капітал сільського господарства, мисливства та лісового господарства у 2011 році порівняно із 2009 роком зросла більше ніж удвічі. Разом з цим, слід зазначити, що частка інвестицій у аграрний сектор економіки все-таки залишається невеликою і у 2011 році становила лише 8% від загального обсягу інвестицій в основний капітал, про що свідчать дані рисунку 1.

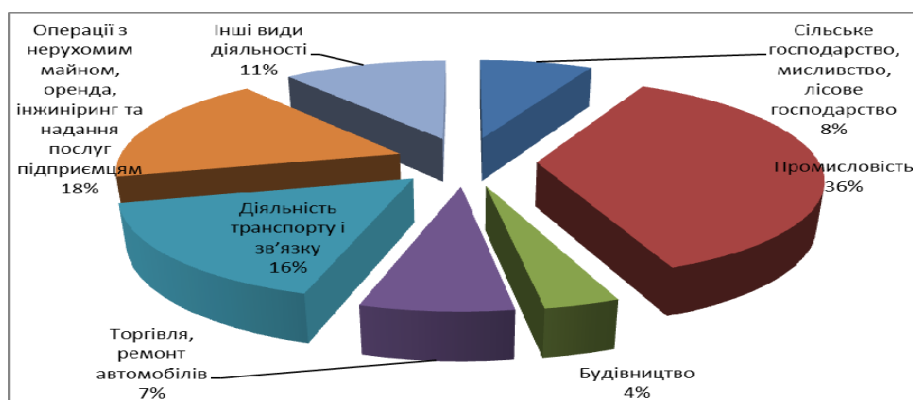

Рис. 1. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності за 2011 рік

Джерела надходжень інвестицій в Україні виділяють такі: кошти державного та місцевих бюджетів, власні кошти підприємств та організацій, кредити банків та інші позики, кошти іноземних інвесторів тощо. За нормальних міжгалузевих економічних взаємовідносин переважна частка інвестицій аграрних підприємств фінансується за рахунок власних коштів (табл. 2).

Таблиця 2

Розмір та структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування

Джерела фінансування	2009 р.		2010 р.		2011 р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Усього	192878	100,0	189061	100,0	259932	100,0
у тому числі за рахунок:						
- коштів державного бюджету	8361	4,3	10952	5,8	18395	7,1
- коштів місцевих бюджетів	5914	3,1	6368	3,4	8801	3,4
- власних коштів підприємств та організацій	127435	66,1	114964	60,8	152279	58,6
- кредитів банків та інших позик	25587	13,3	23336	12,3	42324	16,3
- кошти іноземних інвесторів	8209	4,3	4068	2,2	7196	2,8
- інші джерела фінансування	17372	9,0	29373	15,5	30937	11,9

Джерело: Побудовано за даними [1]

Проте такі особливості аграрного виробництва як його сезонність, неритмічність, висока капіталомісткість, а у багатьох підгалузях тривалі виробничі цикли, зумовлюють підвищену потребу підприємств у залученні сторонніх джерел фінансування інвестицій.

Аналізуючи дані таблиці 2 можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років найвагоміша частка серед джерел фінансування капітальних інвестицій припадає на власті кошти підприємств та організацій, хоча і має тенденцію до зниження у 2011 році порівняно з 2009 роком на 7,5%. Разом із цим спостерігається поступове збільшення капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету. Це явище, на нашу думку, є позитивним, оскільки пріоритетно головними і єдиними інвесторами земельних ресурсів АПК в Україні повинні виступати держава та її представницькі структури на місцях, самі сільськогосподарські підприємства, а також вітчизняні приватні, фінансово-кредитні структури, несільськогосподарські підприємства. При цьому всі операції, пов'язані з рухом інвестиційних ресурсів мають забезпечуватись через Державний земельний банк.

Нині в нестабільних кризових умовах проблема залучення інвестиційних ресурсів і забезпечення їх раціонального використання є ключовою і від її розв'язання залежать можливості подальшого економічного розвитку аграрного виробництва.

Стан інвестиційного забезпечення аграрних підприємств окремих регіонів свідчить, що на сучасному етапі розвитку сільського господарства перед товаровиробниками стоїть завдання раціонального використання інвестиційних ресурсів, які надходять у галузь. Із цього погляду пріоритетним стає не величина приросту інвестицій, а підвищення ефективності їх використання, якісний склад, поліпшення структури й напрямів інвестиційного забезпечення, спрямування коштів на застосування новітніх технологій і техніки, що в остаточному підсумку сприятиме поліпшенню результатів господарювання аграрних підприємств [4].

Розглядаючи проблему формування інвестиційної політики держави в аграрній сфері, М. І. Кісіль вважає, що основна роль держави полягає у регулюванні інвестиційних процесів та стимулюванні інвестиційної активності всіх суб'єктів господарювання [3].

З метою зміцнення виробничого потенціалу аграрних підприємств В.Я.Месель-Веселяк пропонує удосконалити систему накопичення коштів, яка б забезпечувала відтворення основних засобів, зокрема за рахунок удосконалення амортизаційної політики шляхом оцінки наявних засобів за існуючими цінами [4]. Однією з умов забезпечення розширеного відтворення у сільському господарстві є формування взаємовигідного економічного механізму в усіх галузях економіки. Для забезпечення стабільного розвитку аграрного виробництва річні обсяги інвестицій необхідно збільшити до 40-45 млрд грн.

Основними напрямками покращення інвестиційного забезпечення аграрної економіки є створення сприятливого клімату для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій і перехід до інноваційної моделі розвитку, передусім державне сприяння підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, ефективне використання бюджетних коштів, вжиття заходів для усунення диспаритету цін на продукцію сільського господарства та матеріально-технічні ресурси для аграрного виробництва, створення умов для формування власних джерел інвестування, забезпечення довгострокової кредитної підтримки інвестиційних проектів, стимулювання залучення інвестицій у виробництво екологічно чистої та органічної продукції.

Висновки. Розширене відтворення сільськогосподарського виробництва за рахунок активізації інвестиційного процесу на рівні регіону передбачає формування фінансових фондів і використання різноманітних форм фінансово-кредитного забезпечення. Важливим завданням є формування інвестиційних програм, дослідження інвестиційних можливостей, техніко-економічне обґрунтування запропонованих проектів, відбір інвестиційних проектів, підготовка контрактної документації за проектами, здійснення будівельно-монтажних робіт, експлуатація об'єкта, визначення інвестиційного доходу.

Активізація інвестиційної діяльності в аграрній сфері – запорука відродження соціальної інфраструктури села.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Публікація документів Державної Служби Статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://ukrstat.org/operativ/menu/menu_r/ibd.htm.
2. Смолій Л. В. Інвестиційне забезпечення аграрних підприємств регіону / Л. В. Смолій // Економіка АПК. – 2011. – № 9. – С. 65–67.
3. Кісіль М. І. Принципи і орієнтири формування інвестиційної політики держави в аграрній сфері / М. І. Кісіль. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – К. : 2010, ч. I, с. 68.
4. Месель-Веселяк В.Я. Дохідність і розширене відтворення в агропромисловому виробництві // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 12-17

УДК 336.713:657.6

НЕОБХІДНІСТЬ І ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Т. В. Двойнісюк, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розкрито суть внутрішнього аудиту, як складової внутрішньогосподарського контролю, визначено основні напрями вирішення проблеми якості організації служби внутрішнього аудиту комерційних банків.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, комерційні банки, аудитор, стандарти аудиту.

Постановка проблеми. В умовах сучасних загальносвітових інтеграційних процесів система управління комерційними організаціями – планування, облік та контроль вибірково – господарської діяльності – дуже змінилася, водночас необхідність врахування інтересів власників комерційних

структур, їх акціонерів, працівників вимагає застосування інноваційних методів. Практика свідчить, що на сьогодні найкращим інструментом ринкових змін у комерційній діяльності є впровадження системи внутрішнього аудиту [3].

На жаль в Україні недооцінюються значення внутрішнього аудиту як самостійного виду контролю. Це пов'язано з відсутністю в достатньому обсязі необхідної інформації з методики створення, значення, функцій, об'єктів, прийомів та засобів внутрішнього аудиту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням внутрішнього аудиту займалися іноземні та вітчизняні вчені, серед яких: Андрєєва Л. Ф., Білуха М. Т., Дорош Н. І., Заруба О. Д., Сухарева Л. О. Цими вченими було розглянуто ключові аспекти економічного контролю, системи внутрішнього контролю, про – те деякі питання залишилися не вирішеними.

Постановка завдання. Визначити напрями перспективного розвитку комерційних банків, прийняття управлінських рішень для досягнення конкретних цілей, обґрунтувати роль внутрішнього аудиту в діяльності комерційних банків та визначити основні проблеми розвитку внутрішнього аудиту.

Виклад основного матеріалу. Згідно Положення про організацію внутрішнього аудиту банку внутрішній аудит банку – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби банку для перевірки й оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків співробітниками банку. Внутрішній аудит передбачає отримання в документальній формі процедур і опису методів, які використовуються банком для здійснення внутрішнього контролю [2].

Внутрішній аудит в комерційному банку здійснюється на підставі Положення, яке розробляється кожним банком самостійно з урахуванням вимог Національного банку України та специфіки діяльності самого банку.

Систему внутрішнього аудиту можна вважати частиною системи внутрішнього контролю банку. По-перше, перевірка та оцінка ефективності системи внутрішнього контролю є основною метою внутрішнього аудиту. По-

друге, у внутрішнього контролю та аудиту дуже багато спільного, наприклад, вони мають однакові завдання, процедури, принципи та ін.

Система внутрішнього контролю завжди належала до найважливіших елементів операційної та управлінської структури банку. Глобалізація ринків, жорстка конкуренція, впровадження нових банківських операцій, розвиток інформаційних технологій призвели до суттєвого ускладнення банківської системи і разом з цим збільшили небезпеку ризиків для неї. Все це спричинює як ускладнення завдань внутрішнього контролю, так і зростання його значення в діяльності банку.

Внутрішній контроль запроваджується та здійснюється Правлінням банку, його керівництвом та працівниками всіх рівнів. У комерційних банках внутрішній контроль за веденням касових і емісійних операцій, дотриманням касово-емісійної дисципліни, інкасацією грошового виторгу, забезпеченням збереження власності, здійсненням операцій з іноземною валютою, з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням організовує і здійснює головний бухгалтер із залученням операційного, валютного та інших структурних підрозділів банку.

Однією із функцій внутрішнього аудиту є допомога працівникам банківської установи. Внутрішній аудитор не лише здійснює аналіз їхньої діяльності, а й обов'язково проводить консультації та розробляє рекомендації стосовно конкретних напрямків діяльності, які перевірялися. Внутрішній аудит сприяє посиленню внутрішнього контролю та мінімізації витрат на нього.

Відділом внутрішнього аудиту керує начальник відділу, який призначається Радою банку й одержує від неї відповідні повноваження. Функціональна відповідальність перед Радою директорів та підпорядкованість їй забезпечують відділові внутрішнього аудиту незалежність та об'єктивність. З метою полегшення взаємодії та спілкування з виконавчою "владою" банку встановлюється адміністративна підзвітність начальника відділу внутрішнього аудиту Голові Правління банку.

Внутрішній аудит є частиною внутрішнього контролю, метою якого є забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення наступних базових цілей:

- достатність та правильність інформації;
- виконання правил, планів, процедур, законів, положень та контрактів;
- забезпечення захисту активів;
- економне та ефективне використання ресурсів;
- досягнення поставлених цілей діяльності та окремих програм.

Відмінності внутрішнього контролю від внутрішнього аудиту полягають у тому, що до першочергових обов'язків контролерів належать запобігання та виявлення помилок, тоді як метою внутрішнього аудиту є вдосконалення діяльності організації в цілому.

По закінченні перевірки, яка виявила порушення чинних правил проведення операцій, в усіх випадках аудитор повинен ретельно розібратися в характері цих порушень, установити їх причини та терміново вжити заходів щодо їх усунення.

Аудиторський звіт повинен містити чітке і ясне формування висновків про фінансову інформацію. У позитивному висновку висловлюється задоволення аудитора з усіх суттєвих аспектах обліку, звітності і фінансового стану банку.

В Україні впровадження внутрішнього аудиту розпочалося з банківських установ. Саме НБУ своєю постановою зобов'язав комерційні банки запровадити внутрішній аудит.

Організаційно внутрішній аудит банку підпорядковується безпосередньо його керівнику, тобто служба внутрішнього аудиту повністю незалежна від проведення всіх операцій банку та його структурних підрозділів. Більшість керівників господарюючих суб'єктів поки що не приділяють особливої уваги впровадженню системи внутрішнього аудиту і це пов'язано в першу чергу з тим, що проблеми фінансової стратегії і контролю покладені в більшості випадків на головного бухгалтера. Такий стан контролю нерідко призводить до негативних наслідків.

Таким чином, було б доцільно запровадити внутрішній аудит в інших комерційних підприємствах України.

Висновок. Отже, внутрішній аудит є однією з форм внутрішнього фінансового контролю. Його здійснюють призначені внутрішні аудитори з метою інформування керівництва підприємства чи його засновників про ефективність фінансової діяльності загалом або окремих її сторін. Внутрішній аудит може охоплювати не тільки фінанси, але й інші напрями діяльності комерційних банків (організаційний, технологічний, маркетинговий тощо).

Головною метою внутрішнього аудиту є контроль за оптимальним функціонуванням усіх структурних підрозділів установи, за їх адекватною поведінкою в конкретних умовах макросередовища. Отже, внутрішній аудит працює на “внутрішньому полі” банку.

Дослідження завдань та напрямів проведення внутрішнього аудиту в комерційних банках дає підстави стверджувати про важливість наявності органів внутрішнього аудиту у комерційних банках, оскільки він є одним із основних чинників успішного функціонування будь якої комерційної установи. Ефективне впровадження внутрішнього аудиту у комерційних банках можливе за умови наявності контрольного органу всередині кожного відділення чи філії. Це дозволить аудиторам проводити детальнішу та ефективнішу перевірку кожного підрозділу окремо, що у свою чергу значно підвищить ефективність діяльності установи та можливість настання банкрутства чи інших несприятливих економічних ситуацій для банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 14.09.2006 р. № 140: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>
2. Положення “Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках”, затверджене постановою Правління НБУ від 20.03.1998 за № 114.
3. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. – К. : АПУ, 2006. – 1144 с.

УДК 657.6:004.9

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

І. А. Дубачінська, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано сучасний стан автоматизації аудиторської діяльності в Україні, виявлено існуючі проблеми та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: контроль, аудит, інформаційні технології, стандарти аудиту, комп'ютерний аудит.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні існує ряд проблемних аспектів щодо удосконалення аудиторських послуг, у тому числі використання в аудиторській практиці комп'ютерних технологій. На шляху вирішення даних проблем насамперед є незначний досвід ринку аудиторських послуг. Оскільки, аудиторська діяльність в Україні за порівняно короткий термін пройшла етап становлення і її розвиток триває, застосування клієнтами аудиторів автоматизованих інформаційних систем потребує проведення аудиту за допомогою комп'ютерної техніки. Застосування інформаційних систем не змінює мети проведення аудиторських процедур на кожній із їх стадій, проте суттєво впливає на способи і порядок проведення цих процедур, а отже, на методологію аудиту. В світі існує багато видів аудиторських процедур, які допомагають аудиторським фірмам надавати якісні аудиторські послуги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання комп'ютеризації аудиту досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, В. П. Завгородній, С. В. Івахненко, Б. Е. Одінцов, В. І. Подольський, А. Н. Романов, Г. В. Федорова, Е. Л. Шуремов та ін. Вони визначили теоретико-методичні підходи, що застосовують аудитори під час

комп'ютеризації аудиту, сформувавши основні вимоги щодо автоматизації аудиту на основі вітчизняних і міжнародних стандартів.

Мета статті. Метою дослідження є оцінка сучасного стану аудиту у комп'ютерному середовищі, визначення проблемних аспектів і обґрунтування можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютеризація є однією із найважливіших стадій науково-технічного прогресу. Комп'ютеризацію пройшли найбільш розвинені країни Заходу, окремі країни третього світу, держави Східної Європи, включаючи і Україну. Термін “комп'ютерний аудит” означає використання комп'ютерів і сучасних інформаційних технологій для організації аудиторської діяльності, включаючи аудиторські перевірки фінансової звітності і підготовку аудиторського висновку, а також надання супутніх послуг аудиту.

Комп'ютеризація аудиторської діяльності повинна передбачати розробку та впровадження в аудиторську практику таких програмних продуктів, які б забезпечували автоматизацію виконання завдань з надання впевненості щодо різних предметів перевірки та супутніх послуг згідно МСА та включали в собі можливості експертних систем.

Міжнародний стандарт аудиту 401 “Аудит в середовищі комп'ютерних інформаційних систем” розглядає два його методи:

- програмне забезпечення контролю;
- тестування.

Програмне забезпечення контролю складається з ряду комп'ютерних програм, які аудитор використовує як частину процедур перевірки, що обробляють контрольні тести системи обліку. Перевірку методом тестування використовують під час проведення процедур контролю.

Програмним забезпеченням аудитора при аудиторській перевірці є: програми бухгалтерського обліку, юридична база даних, програми аналізу діяльності підприємства, довідники різних ставок податків, курсів валют програми складання звітності та інші свідчення.

Зміцнення позицій аудиту в Україні, його наближення до міжнародних традицій аудиту та принципів вимагає актуалізації здатності та ефективності використання новітніх технологій організації аудиту на основі використання персональних комп'ютерів. Отже, важливі зміни в аудиті повинні торкнутися технології ведення аудиторських перевірок, насамперед на основі застосування комп'ютерних програм аудиту (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика основних програмних продуктів в аудиті

Програмний продукт	Функціональні можливості та переваги в аудиті
ЕкспрессАудит: ПРОФ 3.0	<ul style="list-style-type: none"> · можливість розроблення загального плану та програми аудиту; · зберігання результатів аудиторських перевірок; · можливість вивчення та оцінювання систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю економічних суб'єктів, що перевіряються; · можливість організувати внутрішній контроль якості аудиту.
AuditXPКомплекс Аудит вер.2009	<ul style="list-style-type: none"> · пропонує оригінальну методику проведення аудиту, що містить вбудовані алгоритми розрахунків, планування, формування та аналізу вибірки, вибору видів виявлених порушень та автоматичного побудови висновків за розділами аудиту; · надає можливість автономної роботи аудиторам на переносних комп'ютерах з подальшим вивантаженням результатів аудиту за розділами в один обраний комп'ютер без використання мережевої версії; · вбудований редактор бланків дає змогу створювати нові та змінювати вже існуючі бланки аудиторських процедур або взагалі повністю змінити програму під внутрішні стандарти організації.
Pervasive Audit Master 6.3 20 USER SERVER	<ul style="list-style-type: none"> · дозволяє підприємству використовувати свою власну методологію; · можливість адаптувати кожен процедуру по вступній частині та тексту, але лише один раз; · дає змогу узагальнити виявлені порушення і на їх основі підготувати альтернативну звітність; · забезпечує можливість взаємозв'язку аудиторських процедур і господарських операцій, що перевіряються; · реалізовано можливість опису аудиторських ризиків і контрольного середовища в розрізі господарських операцій (бізнес-процесів).

Джерело: побудовано за матеріалами [1]

Отже, використання комп'ютерної техніки в аудиті, а саме програмних продуктів, скорочує терміни аудиторського процесу і підвищує його вплив на результати діяльності підприємства.

Обставинами, які впливають на якість прийняття рішень в аудиторському процесі і підвищення інформаційного забезпечення, можуть бути [2]:

- збільшення кількості факторів, які враховуються аудитором при дослідженні поставлених проблем;
- поглиблення аналізу господарських операцій, що здійснюються аудитором при перевірці;
- чітке і досконале формування висновків аудитора.

Забезпечення цих вимог потребує комплексності технологій і впровадження електронної обробки даних, які впливають на перспективність аудиторської перевірки. Комп'ютерні технології обробки інформації в аудиторському процесі сприяють удосконаленню інтелектуалізації аудиту та науковому обґрунтуванню його висновків.

Основні переваги застосування комп'ютерної техніки при проведенні аудиту можна згрупувати за такими критеріями [3]:

- зменшення кількості даних, що опрацьовуються вручну;
- економія часу на виконання одноманітних прийомів порівняння фактичних даних з обліковими;
- зберігання і багаторазове використання отриманих даних;
- здійснення попередньої оцінки результатів робіт за відхиленням.

Серйозною проблемою комп'ютеризації аудиту, якій слід приділити увагу, є те, що різні підприємства для ведення бухгалтерського обліку застосовують різне програмне забезпечення, і в результаті цього аудитор не може використовувати одну і ту ж програму для різних підприємств.

Слід виділити і таке коло проблем [4]:

1. Низький рівень розвитку аудиторського ринку, викликаний незначним періодом його становлення.

2. Аудит фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами багато у чому має за основу так зване “професійне судження аудитора”, яке ґрунтується на його досвіді та інтуїції. Тобто, бездумна комп'ютеризація аудиту може призвести до такої його автоматизації, яка потягне за собою ряд помилок при проведенні аудиту.

3. Різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм, що при динамічно мінливому законодавстві заважає детально налагодити спеціалізовані системи на усі можливі випадки.

4. Ряд методичних проблем, зокрема, необхідність розроблення методичних підходів реалізації трансформаційних процедур перетворення фінансових звітів по заданих форматах, не розголошуючи при цьому комерційну таємницю тих аудиторів, які вже виконують подібні замовлення й знають, як цю роботу виконувати.

5. Низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів.

Висновки. Таким чином, використання інформаційних технологій є не тільки актуальним завданням і найважливішим фактором успішної роботи аудитора, а й необхідною умовою її виконання. Українські аудитори повинні усвідомити, що тільки якнайшвидше освоєння інформаційних технологій дозволить їм одержати необхідні конкурентні переваги у боротьбі на вітчизняних і закордонних ринках. Кожній аудиторській фірмі необхідно зробити внутрішні програми їх діяльності, які становитимуть опис комплексного підходу до організації технології та методики здійснення аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародний стандарт аудиту 401. Аудит середовищ комп'ютерних інформаційних систем. – К. – 2008. – 68 с.
2. Стаховська Я. С. Комп'ютеризація процесу аудиту в Україні / Я. С. Стаховська, Є. О. Палагута // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації. – 2011. – № 4. – С. 14-18.
3. Гуцаленко У. О. Комп'ютерний аудит в системі внутрішньогосподарського контролю / У. О. Гуцаленко // Інноваційна економіка. – 2010. – № 2. – С. 138-141.

4. Кельдер Т. Л. Задачі аналізу ризику в комп'ютерному аудиті / Т. Л. Кельдер, Н. М. Шмиголь, Ю. В. Дьякова // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1 (3). – С.51-55.

5. Кот О. С. Теоретико-методичні аспекти аудиту в умовах комп'ютерних технологій / О. С. Кот // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3. – С. 192-195.

УДК 657.6 (477)

ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

С. С. Дюміна, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто актуальні проблеми контролю якості аудиторських послуг в Україні, а також досліджено особливості системи контролю аудиторських послуг. Запропоновано основні напрями вирішення зазначених проблем. Обґрунтовано необхідність розробки організаційних засад контролю якості аудиторських послуг та механізму їх реалізації.

Ключові слова: аудит, якісна аудиторська перевірка, система контролю якості.

Постановка проблеми. Завданням аудиту, як форми незалежного економічного контролю, є підвищення надійності економічної інформації, яка слугує основою для прийняття відповідних раціональних управлінських рішень. В цьому контексті актуальне значення має проблема забезпечення ефективності функціонування системи контролю якості аудиторських послуг, кінцевою метою

якої є формування результату надання аудиторських послуг у відповідності до очікувань користувачів та вимог професійних стандартів.

Розуміння змісту складових системи контролю якості аудиторських послуг виступає ключовим фактором, що дозволяє проаналізувати механізми взаємодії елементів системи та визначити фактори, що впливають на результативність контрольних дій на кожному етапі процесу виконання окремого завдання та функціонування суб'єкта аудиторської діяльності в цілому.

Методологічну основу контролю якості аудиторських послуг в Україні та світі в частині оцінки якості організації надання послуг складає системний підхід та в частині оцінки якості конкретної аудиторської перевірки – концепція незалежності аудитора при наданні суспільно-корисних послуг [2].

Оскільки аудит спирається на довіру зацікавлених осіб до професіоналізму аудиторів, питання підвищення якості аудиторських послуг набуває актуального значення. Саме тому, подальший розвиток теорії аудиту потрібно здійснювати з врахуванням питань, що пов'язані з процесами контролю якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням організації і методики здійснення перевірки контролю аудиторської діяльності присвячено багато ґрунтовних досліджень провідних вчених України, зокрема, Білухи М. Т., Валуєва Б. І., Голова С. Ф., Гуцайлюка З. В., Давидова Г. М., Дорош Н. І., Завгороднього С. Я., Зубілевича С. Я., Кужельного М. В., Кузьмінського А. М., Петрик О. А., Редченка К. І., Редька О. Ю., Рудницького В. С., Савченка В. Я., Сопка В. В., Усача Б. Ф., Бутинця Ф. Ф., Малюги Н. М., Петренка Н. І., Свідерського Д. С. та багатьох інших. Однак, проблеми необхідності запровадження обов'язкового контролю аудиторських перевірок, оцінки їх ефективності майже не піднімаються у вітчизняних наукових виданнях, а, отже, тема дослідження є актуальною і своєчасною.

Постановка завдання. Метою статті є визначення проблемних аспектів здійснення контролю якості аудиторських послуг в Україні і обґрунтування можливих шляхів їх вирішення.

За роки існування вітчизняного аудиту його теорія і практика значно збагатились, хоча сам аудит ще не одержав широкого впровадження, а аудиторська діяльність розвивається надто повільними темпами. На сьогоднішній день проблемними в сфері аудиторської діяльності залишаються ще дуже багато питань, одне з яких – контроль якості аудиторських послуг, розв'язання якого і є основним завданням даної роботи і, як наслідок, побудови якісної національної системи аудиту.

Виклад основного матеріалу. Виникнення, становлення і подальший розвиток аудиторської діяльності в Україні зумовлені суттєвими змінами в економіці держави, її євроінтеграційним спрямуванням і необхідністю незалежного об'єктивного контролю господарської діяльності підприємств недержавних форм власності з метою професійного підтвердження достовірності звітності та фінансової інформації, яка надається користувачам і зацікавленим особам [3]. Отже, аудит є обов'язковою частиною функціонування ринкової економіки кожної країни.

Контроль якості аудиторських послуг є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності аудиторської фірми, вдосконалення управління її діяльністю, зниження аудиторського ризику, встановлення партнерських взаємовідносин між аудиторською фірмою та підприємствами-клієнтами, співробітниками й адміністрацією аудиторської фірми [4]. Тому вкрай актуальним є висвітлення особливостей контролю якості аудиторських послуг та проблем, пов'язаних з таким контролем.

Під контролем якості розуміють засоби, завдяки яким фірма одержувала б упевненість в тому, що завжди при висловленні аудиторської думки дотримуються вимоги законодавства і договору з клієнтом, чинних стандартів аудиту і професійних стандартів, встановлених фірмою. Контроль якості повинен також забезпечувати дотримання етичних кодексів професійних бухгалтерських організацій [4].

Система контролю якості аудиту забезпечує виконання контрольних функцій на двох рівнях: зовнішньому (який здійснюється з боку АПУ) й внутрішньому (який здійснюється безпосередньо аудиторською фірмою).

Зовнішній контроль якості аудиту в Україні здійснюється за двома основними напрямками:

- контроль за рівнем професіоналізму аудиторів;
- контроль за дотриманням аудиторами чинного законодавства України, етики аудиторів, міжнародних стандартів аудиту.

Зовнішній рівень контролю якості аудиторської діяльності забезпечується проведенням попереднього, поточного й наступного контролю (рис. 1).

Рис. 1. Види зовнішнього контролю якості аудиту

Джерело: побудовано за власною розробкою автора

На державному рівні система контролю якості аудиторських послуг в Україні формується Аудиторською палатою України (АПУ) і містить в собі:

- регулярну звітність суб'єктів аудиторської діяльності за затвердженою АПУ формою;
- моніторинг з питань якості аудиторських послуг;
- перевірки якості аудиторських послуг;

- додаткові процедури із забезпечення контролю якості та дисциплінарні заходи за наслідками контролю;
- інформування суспільства про функціонування системи контролю якості аудиторських послуг в Україні [3].

Нормативно-правовим забезпеченням для створення та функціонування внутрішньофірмової системи контролю якості за наданими послугами є Міжнародний стандарт аудиту 220 “Контроль якості під час аудиту історичної фінансової інформації” (далі – МСА 220) та Міжнародний стандарт контролю якості № 1 “Контроль якості для фірм, що виконують аудит та огляд історичної фінансової інформації, а також інші завдання з надання впевненості, та надають супутні послуги” [5].

В Україні основними проблемами, пов’язаними з якістю наданих послуг є:

- втрата аудитором незалежності;
- низька якість аудиторських послуг;
- неетичні висловлювання аудиторів в офіційних документах;
- не встановлення аудитором фактів помилок у податковому обліку в ході аудиторських перевірок;
- не плануються перевірки та не враховуються ризики результатів перевірки;
- аудитори не складають і не зберігають робочу документацію [3].

Діючий Уряд України у своїй політичній програмі декларує інтеграцію країни до Європи. Саме тому аудиторській спільноті України дуже важливо вивчити досвід країн Європейського Союзу у побудові системи незалежного нагляду за професією аудитора та якістю аудиторських послуг. Такий зовнішній нагляд повинен відповідати вимогам законодавчих актів Європейського Союзу та, у першу чергу, опиратися на них [6].

Можна виділити три основні напрями, які доцільно розвивати та вдосконалювати в системі зовнішнього контролю:

- використання досвіду зарубіжних країн;
- упровадження нових критеріїв оцінки якості;

- передача зовнішніх функцій контролю якості певній структурі [1].

Таким чином, слід враховувати досвід зарубіжних країн, у яких ринок аудиторських послуг розвинений краще. Для України прикладом такої дієвої системи може слугувати Німеччина (що означає вдосконалення дворівневої системи контролю якості), оскільки нашій країні не вдасться повною мірою скористатися досвідом, наприклад французьких колег, тобто передати функції контролю якості роботи аудиторів громадській організації.

На першому рівні повинна стояти професійна спілка якою може виступати дещо реорганізована Спілка аудиторів України. Доцільно впровадити досвід Німеччини, створивши ще один керуючий орган (другий рівень). Це повинен бути владний орган, дещо відмінний за функціями від Аудиторської палати України, основною метою якого буде здійснення нагляду за діяльністю професійної спілки з контролю якості та безпосередньо моніторинг якості послуг що надаються аудиторами й аудиторськими фірмами. Така система може надати подвійну гарантію якості та стимулювати фірми до надійнішої співпраці з клієнтами [6].

Також доцільним досвідом є виділення в системі контролю якості двох елементів контролю організації аудиторської компанії та контролю виконання замовлення.

Також дуже важливим є те що на сучасному етапі розвитку в Україні не існує єдиних, встановлених і законодавчо закріплених вимог до якості аудиторських послуг, незважаючи на те, що Аудиторською палатою України була сформована відповідна нормативна база. Адже існують лише умовні критерії, які дослідники можуть виділити як вимоги, що висуваються замовником аудиту, але вони не мають законодавчого закріплення

Висновки. Отже, контроль якості аудиторських послуг в Україні знаходиться у процесі свого становлення, але на цьому етапі існує ще багато проблем і недоліків, які варто вирішити. Уникнути ряду помилок, допущених аудиторами, та забезпечити якісну інтеграцію вітчизняних систем обліку і аудиту в міжнародну спільноту дозволить міжнародна співпраця в частині

застосування конкретних підходів до формування ефективної системи контролю якості.

Тому, використовуючи систему контролю, побудовану з найефективніших елементів, запозичених з досвіду інших країн, можна забезпечити належний рівень послуг, відповідність діяльності аудиторських організацій й індивідуальних аудиторів вимогам законодавства та створити передумови для здійснення аудиторської роботи відповідно до Кодексу етики аудиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драч В. І. Наступний крок забезпечення якості аудиторських послуг / В. І. Драч // Аудитор України. – 2009. – № 5. – С. 60-61.
2. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 14.09.2006 р. № 140-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.kiev.ua
3. Концептуальна основа контролю аудиторської діяльності в Україні, затверджена Рішенням АПУ від 27.09.2007 р. № 182/3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.apu.com.ua
4. Макеєва О. Нагляд за професією аудитора в Україні: чи не час переймати досвід? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.apu.com.ua
5. Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 “Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг”, затв. АПУ 27.09.2007 р., протокол № 182/4 зі змінами згідно ріш. АПУ 30.06.2011 р., протокол № 232/9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua>
6. Проскуріна Н. М. Методологічні засади контролю якості аудиторських послуг: адаптація міжнародного досвіду до умов вітчизняної економіки [Електронний ресурс] / Н. М. Проскуріна, В. П. Коваленко // Ефективна економіка. – 2010. – № 8. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nayka.com.ua>

УДК 657.633:631.11

АУДИТ РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

І. С. Конач, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості аудиту основних засобів сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: основні засоби підприємства, аудитор, аудиторська перевірка, аудит руху основних засобів, аудиторський висновок.

Постановка проблеми. Аудит операцій з основними засобами – це важлива частина аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки від надійності та достовірності результатів аудиту залежить достовірність оцінки майнового стану підприємства. Аудит руху основних засобів дає змогу зібрати і нагромадити дані про господарські явища і факти з метою їх об'єктивної кількісної та якісної оцінки, визначення відповідності встановленим критеріям і надання зацікавленим користувачам достовірної інформації про об'єкти дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти аудиту руху основних засобів підприємства досліджує багато вітчизняних вчених, а саме: А. А. Бараннік, З. О. Душко, М. М. Колос, Т. В. Мултанівська, Т. П. Мац, Ю. В. Піча та багато ін. [1]. У більшості опублікованих робіт автори недостатньо приділяють уваги особливостям методики аудиту руху основних засобів на сільськогосподарських підприємствах, тому дане питання є актуальним.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття особливостей аудиту руху основних засобів сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу. Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року [2]. Для проведення аудиту руху основних засобів сільськогосподарського підприємства, аудитору спочатку слід переконатися в правильності організації аналітичного обліку і визначити, чи всі основні засоби підприємства закріплено за матеріально відповідальними особами.

Джерелами аудиту операцій з обліку основних засобів є первинні документи на їх надходження, вибуття і внутрішнє переміщення (акти прийому-здачі об'єктів, акти на списання, інвентарна картка, картка обліку руху основних засобів, інвентарний список, розрахунки амортизації), дані аналітичного і синтетичного обліку.

Аудитор перевіряє правильність ведення інвентарних карток індивідуального і групового обліку основних засобів, своєчасне заповнення всіх реквізитів у них. Якщо карток на окремі об'єкти немає, аудитор пропонує керівництву підприємства відновити аналітичний пооб'єктний облік основних засобів. Достовірність даних про наявність та рух основних засобів перевіряють зіставленням суми за інвентарної картки із сумою, показаною в описі інвентарних карток [3].

Крім того, встановлюють відповідність даних аналітичного обліку основних засобів їх залишку по рахунку 10 “Основні засоби” на відповідні дати. Якщо є розбіжність між даними аналітичного і синтетичного обліку, то аудитор з'ясовує причини, винних осіб, визначає наслідки (недонарахування або зайве нарахування амортизації) і пропонує усунути недоліки.

Аудитор також перевіряє повноту і своєчасність проведення інвентаризації основних засобів, правильність відображення її результатів у бухгалтерському обліку. Цим самим він з'ясовує, чи можна довіряти результатам проведеної інвентаризації, щоб зменшити аудиторський ризик.

Повноту і своєчасність оприбуткування основних засобів можна визначити шляхом порівняння дати оприбуткування за рахунком 10 “Основні засоби” з датами, вказаними у первинних документах (актах введення в експлуатацію, актах прийому-передачі основних засобів і т.п.).

Слід документально перевірити операції зі списання основних засобів, правильність оформлення їх, законність і доцільність вибуття і відображення його в обліку [1]. Аудитор також перевіряє правильність переоцінки основних засобів за відновної вартості, її відображення в бухгалтерському обліку.

Перевіркою правильності проведення річної інвентаризації основних засобів слід з'ясувати, чи реально відображені в балансі підприємства у статті “Основні засоби” їх первісна (балансова) та залишкова вартість, а також сума нарахованого зносу. Причому ця сума стосується як власних, так і орендованих основних засобів.

Метою аудиту основних засобів є одержання належних і достатніх аудиторських доказів про те, що їх облік відповідає законодавчим вимогам.

Об'єктом аудиту руху основних засобів є:

- 1) елементи облікової політики;
- 2) операції з обліку (по рахунку 10 “Основні засоби”);
- 3) записи в первинних документах облікових реєстрах та звітності;
- 4) інформація про порушення виявлена попередніми перевітками.

Аудиторський процес складається з трьох основних етапів:

- 1) планування проведення аудиту руху основних засобів;
- 2) збору і аналізу інформації, необхідної для оцінки достовірності балансу та фінансової звітності;
- 3) написання звіту (висновку).

Планування – це процес здійснення рішень аудиторської стратегії. Воно здійснюється на початковій стадії аудиторської перевірки, і його основною метою є надання аудиторами (аудиторськими фірмами) підприємствам і організаціям різних форм власності ефективних аудиторських послуг у встановлений договором термін. Це означає належне виконання аудиторами

функціональних обов'язків на високому рівні фахових стандартів [2]. Планування забезпечує формування відповідної думки аудитора про фінансову звітність суб'єкта перевірки з мінімальними затратами, виділивши найважливіші та суттєві частини і виключивши зайвий час, який міг би бути витрачений на питання аудиту з низьким рівнем ризику.

Основний етап аудиту основних засобів характеризується використанням як документальних, так і фактичних методів контролю. Документальні прийоми реалізуються через перевірку достовірності визначення первісної вартості основних засобів, їх включення до конкретних груп, здійснення бухгалтерських записів та правильності нарахування зносу.

Завершальним етапом аудиту є складання аудиторського висновку, тобто аудитор оформляє результати своєї перевірки у вигляді висновку і звіту. Аудиторський висновок – це офіційний документ, засвідчений підписом та печаткою аудитора, аудиторської фірми, який складається у встановленому порядку і містить в собі висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності підприємства [1].

Необхідність аудиторської перевірки зумовлюється тим, що найбільш достовірним джерелом інформації про господарську діяльність підприємства є дані бухгалтерського обліку і звітності. Аудит основних засобів є частиною загального аудиту підприємства.

Аудит фінансово-господарської діяльності активно впливає на виявлення негативних явищ у діяльності підприємств, встановлення їх причинних взаємозв'язків, сприяють профілактиці збитків, нестач, втрат у господарській діяльності. Особливістю аудиту руху основних засобів на сільськогосподарських підприємствах є те, що аудит дозволяє встановити стан основних засобів на підприємстві, їх правильний облік, нарахування амортизації.

Висновки. Отже, аудит руху основних засобів – це встановлення правильності документального оформлення і своєчасного відображення в обліку операцій з основними засобами, їх надходження, внутрішнє переміщення і

вибуття. Аудит основних засобів дуже складний процес, а з огляду на постійні зміни в нормативних актах стосовно їх амортизації, класифікації тощо це ще й дуже важлива частина в загальному аудиті підприємства, так як може значно впливати на його кінцеві результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бразілій Н. М. Організація і методика аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення / Н. М. Бразілій // Інноваційна економіка. – 2013. – № 3. – С. 104-109.
2. Бараннік А. А. Методика проведення аудиту основних засобів підприємства / А. А. Бараннік // Управління розвитком. – 2012. – № 2 (78). – С. 37-38.
3. Мултанівська Т. В. Місце інвентаризації в аудиті основних засобів на підприємстві / Т. В. Мултанівська // Науково-технічний збірник. – 2012. – № 87. – С. 290-295.

УДК 330.138.11:657.6

МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Д. О. Кіц, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються методика здійснення аудиторських перевірок витрат підприємства, його мета, предметна область, етапи, типові помилки та порушення, а також висвітлення результаті в аудиті.

Ключові слова: витрати, аудиторська перевірка, аудит витрат, документальне оформлення, порушення, аудиторський висновок.

Постановка проблеми. Діяльність будь-якого підприємства неможлива без витрат, що можуть бути пов'язані як із виробництвом, так і з управлінням

даним суб'єктом господарської діяльності. На основі даних про розмір та види витрат одержують інформацію про використання ресурсів, унаслідок чого з'являється можливість здійснювати контроль та регулювати процес виробництва, приймати оптимальні управлінські рішення.

Одним із напрямів удосконалення управління витратами є проведення аудиту, з допомогою якого виявляються незаконні та нецілеспрямовані витрати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми удосконалення аудиту витрат та методика зниження витрат виробництва розглядають у своїх роботах вітчизняні і зарубіжні вчені. Значне місце посідають дослідження таких наукових діячів: Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча, О. В. Шелковникова, К. О. Утенкова, Н. В. Полякова.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні методики проведення аудиторських перевірок витрат підприємства, що включають оптимальний і достатньо обґрунтований обсяг джерел отримання аудиторських доказів, процедур їх збору, а також порядок формування висновку та документації за наслідками такої перевірки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудиторська перевірка виробничих витрат є досить трудомістким процесом, що вимагає від аудитора знання, крім безлічі нормативних та інструктивних матеріалів, також і особливостей обрахунку собівартості продукції в окремих галузях і видах господарської діяльності. При проведенні аудиту витрат на виробництво, собівартості виробленої і реалізованої продукції вивчаються процеси і явища, відображені документально і пов'язані з виробничою діяльністю суб'єкта господарювання. Предметна область дослідження включає інформацію, за допомогою якої аудитор відтворює ланцюг взаємопов'язаних фактів виробничої діяльності. Тому до початку документальної перевірки аудиторі необхідно вивчити організаційні і технологічні особливості підприємства, спеціалізацію, масштаби і структуру кожного виду його виробничої діяльності [2].

Метою аудиту витрат є складання аудитором висновку про те, чи відповідає інформація, відображена у фінансовій звітності щодо витрат, в усіх

суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок обліку, підготовки і подання фінансових звітів. Щоб скласти об'єктивну думку щодо інформації про витрати суб'єкта господарювання, випуск продукції та її собівартості, аудиторю необхідно: одержати обґрунтовану гарантію того, що інформація в бухгалтерській документації та інших джерелах даних із питань перевірки достовірності і достатності, а також вирішити, чи правильно відтворена в обліку і звітності відповідна інформація. Із цією метою аудитор повинен здійснити: перевірку наявності й правильності оформлення первинних документів, що є підставою для записів із формування собівартості продукції (робіт, послуг); перевірку правильності віднесення витрат до складу собівартості продукції (робіт, послуг); оцінку стану синтетичного й аналітичного обліку витрат на виробництво, що входять до собівартості продукції (робіт, послуг); перевірку правильності оприбуткування готової продукції; перевірку повноти правильності й достовірності відображення операцій із формування собівартості продукції (робіт, послуг) в обліку та звітності; оцінку правильності формування собівартості продукції (робіт, послуг) за об'єктами калькулювання витрат; перевірку правильності відображення в обліку і звітності собівартості реалізованої продукції [1].

Перед початком перевірки, в першу чергу, аудитор повинен ознайомитися з організаційними і технологічними особливостями виробництва, видами продукції, що випускається, ресурсами, що використовуються підприємством.

Під організаційними особливостями слід розуміти етапи проходження технологічного процесу від одержання сировини та матеріалів зі складу до здавання на склад готової продукції після проходження відділу технічного контролю. При цьому аудитор вивчає документальне оформлення руху сировини, здійснення контролю за збереженням і раціональним використанням сировини. Також необхідно перевірити відповідність наявного обладнання тому, яке відображене в бухгалтерському обліку.

При вивченні технологічних особливостей слід зіставити технологію, яка використовується підприємством, і технології, що використовуються в галузі,

порівнявши такі характеристики: потужність; енергозатрати; норми витрачання сировини; процент відходів тощо.

На етапі ознайомлення аудитор повинен встановити основні види продукції, що випускаються підприємством, її якість, супутню продукцію, її використання.

Аудит витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) проводиться після аудиту основних засобів, виробничих запасів, розрахунків з оплати праці тощо. При проведенні аудиту витрат на виробництво використовується вся інформація про встановлені суттєві відхилення при перевірках попередніх розділів, аналізується, розглядається в сукупності щодо об'єктів калькуляції [4].

Оцінивши систему внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку, аудитор приймає рішення щодо методу організації перевірки (суцільний, вибірковий), кількості аудиторських процедур, необхідних для підготовки об'єктивного висновку, і починає підготовку програми.

Аудитор в якості джерел отримання аудиторських доказів при проведенні аудиту витрат підприємства повинен використовувати [3]:

а) первинні документи: лімітно-забірні картки, акти вибуття МШП, акти на списання матеріалів, особова картка обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв, накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, картка складського обліку матеріалів, накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей, інвентарний опис товарно-матеріальних цінностей, листок обліку простоїв, накопичувальна картка обліку виробітку і заробітної плати, подорожні листи, товарно-транспортна накладна, акти інвентаризації, бухгалтерські довідки;

б) аналітичні документи: відомість обліку видачі спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв, матеріальний звіт, розрахунково-платіжна відомість, розрахункова відомість, журнал обліку роботи будівельних машин (механізмів), відомість результатів інвентаризації, відомість 5.1;

в) синтетичні документи: журнал-ордер 5 або 5А;

г) головна книга в частині рахунків 23 “Виробництво”, 80 “Матеріальні витрати”, 81 “Витрати на оплату праці”, 82 “Відрахування на соціальні заходи”, 83 “Амортизація”, 84 “Інші операційні витрати”, 90 “Собівартість реалізації”, 91 “Загальновиробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”, 95 “Фінансові витрати”, 96 “Втрати від участі в капіталі”, 97 “Інші витрати”, 98 “Податок на прибуток”, 99 “Надзвичайні витрати”;

д) баланс (форма №1) в частині незавершеного виробництва;

ж) звіт про фінансові результати (форма №2);

з) акти перевірки інших суб'єктів контролю;

к) накази, розпорядження, пояснювальні записки тощо.

Аудит операцій з обліку витрат діяльності рекомендується проводити наступним чином: а) перевірка дотримання умов визнання витрат діяльності згідно з П(С)БО 16 “Витрати”; б) перевірка правильності формування собівартості продукції (робіт, послуг) згідно вимог законодавства; в) перевірка повноти та достовірності відображення загальних витрат діяльності, як запорука належного формування фінансових результатів.

При проведенні аудиторського дослідження правильності відображення в обліку і звітності витрат та встановлення собівартості продукції (робіт, послуг) необхідно впевнитися у відсутності типових помилок і порушень.

Відповідно до П(С)БО 16 окреслимо перелік можливих порушень в обліку витрат [4]: витрати відображаються без зв'язку зі зменшенням активу та збільшенням зобов'язань; недостовірне визначення (оцінка) суми витрат; витрати визнаються витратами певного періоду неодноразом з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені; помилкове визнання в складі витрат (платежів за договорами комісії, попередньої оплати, погашення одержаних позик, витрати, що відображаються зменшенням власного капіталу); неправильне віднесення витрат до складу адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, фінансових витрат, втрат від участі в капіталі, інших витрат; надзвичайні витрати включаються до фінансової звітності без вирахування суми,

на яку зменшується податок на прибуток від діяльності підприємства внаслідок збитків від надзвичайних подій; неповне відображення передбаченої інформації в примітках до фінансових звітів; не розкриття складу та сум витрат, відображених у статтях “Інші операційні витрати”; не наведення складу та сум витрат за кожною надзвичайною подією; не розкриття складу та сум витрат, які не включені до статей витрат Звіту про фінансові результати, а відображені безпосередньо в складі власного капіталу.

Результати аудиту за наслідками перевірки висвітлюються в письмовому звіті, який надається керівництву підприємства. У звіті повинна міститися наступна інформація: період часу, до якого відноситься документація підприємства, яка була перевірена в ході аудиту; вказівка про те, які бухгалтерські документи були перевірені суцільним методом, а які – вибірково та на підставі яких принципів здійснювалася аудиторська вибірка; перелік зауважень, недоліків. При цьому в обов'язковому порядку повинно бути вказано, які з наведених зауважень є суттєвими, а які – ні [5].

За результатами перевірки надаються безумовно позитивний, умовно позитивний чи негативний висновки, або відмова від надання висновку. Це залежить від достатності, достовірності, повноти та прийнятності наданої інформації, а також від наявності фундаментальної незгоди чи невпевненості аудитора.

Висновки. Аудит витрат підприємства є найважливішою і, водночас, найскладнішою частиною аудиторської перевірки. Дана методика дозволяє найбільш детально перевірити використання, облік і управління витратами на підприємстві. Практика показує, що проведення аудиту витрат сприяє функціонуванню високоефективної системи бухгалтерського обліку; запобігає виникненню порушень; сприяє мінімізації витрат виробничих запасів, грошових коштів; надає керівництву інформацію про фінансово-господарську діяльність для ефективного управління витратами.

Деякі підприємства сприймають обов'язковість аудиту як контроль чогось, а у всьому світі його розуміють як елемент інформування свого партнера. Тобто

аудитор підтверджує інформацію партнера (за малим виключенням) і дозволяє судити про те, чи потрібно з ним співробітничати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит витрат діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.2fj.ru/buxgalterskij_uchet_i_audit/audit_vitrat_diyalnosti.php.
2. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. – К. : Каравела, 2004. – 568 с.
3. Полякова Н. В. Напрями удосконалення методики аудиту витрат підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Полякова. – Режим доступу : www.kntu.kr.ua
4. Утенкова К. О. Аудит : [навч. посібник] / К. О. Утенкова. – К. : Алерта, 2011. – 408 с.
5. Шелковникова О. В. Аудит витрат підприємства як складова внутрішньофірмових стандартів [Електронний ресурс] / О.В. Шелковникова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/npkntu_e/2010_17/stat_17/41.pdf.

УДК 631.16:657.6

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Д. Г. Мулява, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості проведення аудиту фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: аудит, фінансові результати, сільськогосподарське підприємство, прибуток, організація аудиторської діяльності.

Постановка проблеми. За діючої в Україні системи оподаткування послаблено контроль держави за достовірністю визначення фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. Це пояснюється тим, що переважна більшість таких підприємств не сплачують податок на прибуток, а є платниками фіксованого сільськогосподарського податку.

Зацікавленість у незалежному контролі визначення фінансових результатів спостерігається зі сторони власників. В свою чергу держава зацікавлена у контролі правильності визначення фінансових результатів державних підприємств, оскільки вони виплачують державні дивіденди на основі фінансового результату, розрахованого по даних бухгалтерського обліку. Тож, незважаючи на спрощену систему оподаткування, існує потреба, як зі сторони власників, так і держави, у незалежному фінансовому контролі – аудиті фінансових результатів підприємств аграрної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняний досвід становлення аудиту фінансових результатів та організації аудиторської діяльності підприємств аграрного сектору вдосконалювався на основі праць відомих учених-економістів: Ф. Бутинця, М. Білухи, З. Гуцайлюка, П. Головача, М. Дем'яненка, В. Жука, С. Зубілевич, В. Сопка, А. Ж. Пшеничної. За останні роки багато публікацій таких зарубіжних учених як: А. Аренса, Ю. Данилевського, Роя Доджа, Я. Соколова, Д. Поттхаста та ін. висвітлюють питання проведення аудиту фінансових результатів.

Постановка завдання. Мета статті полягає у розгляді окремих проблемних питань, які стосуються особливостей проведення аудиту фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств і обґрунтування можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день в ринковій економіці України спостерігаються кризові явища. За даних зовнішніх факторів впливу здатність підприємства виживати і нормально функціонувати напряму залежить від отримання ним прибутку. Показник прибутку є головним

фактором, що впливає на економічну ефективність, яка у свою чергу є основним критерієм доцільності функціонування підприємства.

Основним джерелом інформації для аудиту фінансових результатів сільськогосподарських підприємств є фінансова звітність.

Фінансовим результатом діяльності підприємства згідно з П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” може бути прибуток або збиток. Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати, а збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати [5].

Аудит фінансових результатів сільськогосподарських підприємств допомагає визначити достовірність бухгалтерського обліку та звітності про фінансові результати, фінансовий стан підприємства, розподіл прибутку, активно сприяє підвищенню рентабельності підприємств та розвитку маркетингової діяльності як основи ринкової економіки.

Вирішення всіх завдань, що стоять перед аудитором, обумовлено тим, що сьогодні зростає потреба в об’єктивній кількісній і якісній оцінці визначення фінансових результатів господарської діяльності підприємства, їх відповідності встановленим критеріям і зацікавленості користувачів у достовірності інформації про фінансові результати.

Особливості проведення аудиторської перевірки сільськогосподарських підприємств впливають із специфіки організації і технології виробництва, а отже, й специфіки бухгалтерського обліку та особливостей оподаткування законодавче затверджених сільськогосподарських підприємств.

Аудит фінансових результатів аграрних підприємств починається з вивчення та перевірки прийнятої на підприємстві облікової політики щодо обліку фінансових результатів. Даний процес проводиться на основі наказу про облікову політику.

На галузевому рівні діють Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України № 921 від 17.12.2007 р. Проте, слід зазначити, що дані рекомендації розповсюджуються лише на державні

підприємства, які входять до сфери управління Мінагрополітики, а для інших аграрних підприємств вони носять рекомендаційний характер, а відтак часто ігноруються на практиці. Також важливим є те, що методичні рекомендації в частині фінансових результатів висвітлюють лише питання щодо обліку витрат, а щодо обліку доходів в них нічого не сказано [4].

Це все ще раз підтверджує важливість та необхідність незалежного аудиту фінансових результатів, проведення якого повинне враховувати таку важливу особливість, як високий вплив облікової політики на механізм формування фінансового результату.

Варто зазначити, що аудиторська перевірка фінансових результатів є однією з найскладніших у практиці аудиторських перевірок. Це обумовлено тим, що цей вид аудиторських перевірок узагальнює всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства.

При перевірці фінансових результатів аудитор має керуватись П(С)БО 15 “Дохід”, де відображено порядок формування інформації про доходи підприємства і її розкриття у фінансовій звітності та П(С)БО 16 “Витрати”, де викладено основні вимоги до визнання, складу і оцінки витрат, розкриття інформації про витрати у фінансовій звітності.

Правильність узагальнення інформації про фінансові результати підприємства від звичайної діяльності та надзвичайних подій аудитор перевіряє за даними рахунку 79 “Фінансові результати”. За кредитом рахунку 79 “Фінансові результати” аудитор перевіряє правильність відображених сум в порядку закриття рахунків обліку доходів, за дебетом – сум в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також нарахованого податку на прибуток [1].

Важливою особливістю аудиторської перевірки фінансових результатів, що пов'язана із П(С)БО 30 “Біологічні активи”, є необхідність визначення фінансового результату від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів з подальшим уточненням на кожну дату балансу та на дату реалізації. Тобто у сільському господарстві фінансовий результат передбачено визначати не після реалізації продукції, а під час її

отримання з виробництва. Таке визначення фінансового результату суперечить принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності, визначених Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [3]. А саме, принципу обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, що повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Розглянемо етапи аудиторської перевірки фінансових результатів діяльності підприємства докладніше.

На першому етапі проводиться ознайомлення з особливостями галузі, в якій працює дане підприємство, специфікою виробничої діяльності підприємства і технологією виробництва продукції, виробничою структурою підприємства.

Другим етапом аудиторської перевірки фінансових результатів діяльності підприємства є оцінка ризику. Аудиторський ризик – це ймовірність того, що фінансова звітність підприємства може містити невиявлені суттєві помилки або спотворення після підтвердження її достовірності або містить суттєві спотворення, коли насправді вони відсутні.

На третьому етапі аудиту фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств складається план аудиторської перевірки. Без сумніву, планування аудиту можна назвати найвідповідальнішою частиною аудиторської перевірки, оскільки воно безпосередньо пов'язане із визначенням мети, завдань, відповідальності та обов'язків аудитора.

Четвертим етапом проведення аудиту фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств є збирання та вивчення аудиторських доказів.

П'ятий етап починається з перевірки господарських операцій та записів в обліку фінансових результатів діяльності та використання прибутку. Аудитором перевіряються всі бухгалтерські записи в обліку доходів і витрат підприємства від різних видів господарської діяльності, правильність визначення та обліку фінансових результатів за видами діяльності [2].

Вибір техніки складання робочих документів в основному залежить від способу ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, а також особистого досвіду аудитора та його компетентності у використанні комп'ютерної техніки.

В Україні, аудиторськими фірмами, що будують свою роботу на співпраці з підприємствами АПК, використовуються в основному документи складені ручним способом і поясненням цього є декілька причин: по-перше, в області комп'ютеризації бухгалтерського обліку наша держава значно відстає від розвинених країн світу, особливо це стосується сільськогосподарських підприємств; по-друге, в них, як правило, працюють колишні представники державних контрольно-ревізійних і фінансових органів, яким, враховуючи їх вікову межу та набутий практичний досвід ревізійної роботи, практично неможливо оволодіти сучасним ринковим фінансовим інструментарієм; по-третє, рівень матеріального забезпечення аудиторських фірм залишається вкрай низьким.

Виходячи з цього, документування процесу аудиту, гадаємо, є одним із найвідповідальніших аспектів роботи аудитора.

Висновки. Отже, аудит фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах має ряд особливостей і вагоме значення на мікро- і макрорівнях. Від правильності підтвердження доходів і витрат та визначення фінансового результату залежить правильність визначення суми прибутку, в чому у першу чергу зацікавлені власники агропідприємств та інвестори. Суттєвим елементом аудиту фінансового стану підприємства є врахування ризику. Аналіз ризику або його оцінка – це не заміна відомих методик його розпізнання, а спосіб, що дозволяє всебічно обґрунтувати будь-яке рішення і зробити його більш ефективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М. Д. Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств : [підручник] / М. Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2003. – 628 с.

2. Гордієнко М. І. Аудит фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / М. І. Гордієнко. Ін-т аграр. економіки УААН. – К., 2000. – 19 с.

3. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996 – XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-14>

4. Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації: затверджено наказом МАПУ від 17.12.2007р. № 921. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.4420.0>

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” [Електронний ресурс]: положення: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 657.422.1.657.6

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Т. М. Оруджева, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості проведення аудиту грошових коштів. Узагальнено джерела інформації та послідовність аудиту грошових коштів. Розглянуто низку проблем, які виникають в ході аудиторської перевірки грошових коштів.

Ключові слова: аудит, грошові кошти, аудитор, касові операції, аудиторський висновок.

Постановка проблеми. В умовах діяльності підприємств існує потреба в постійному взаємозв'язку з іншими підприємствами, установами, організаціями та окремими особами. На сьогодні в Україні робляться спроби обмежити готівково-грошовий обіг, що дозволить уникнути надмірного контролю держави за діяльністю юридичних і фізичних осіб. Цим пояснюється і підвищений інтерес

до стану готівкових розрахунків з боку контролюючих органів. Однак, готівкові розрахунки в практиці вітчизняних суб'єктів господарювання досить розповсюджені. І хоча останнім часом спостерігається їх значне скорочення, в порівнянні з безготівковими, законодавчі обмеження та інші фактори роблять актуальною проблему організації обліку, а також аудиту операцій з готівкою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню аудиту грошових коштів приділяли багато уваги такі вітчизняні вчені як: В. І. Волинець, В. П. Кодацький, Т. В. Кучеренко, О. С. Височан та інші. Але питання щодо проведення аудиту грошових коштів потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення особливостей аудиту грошових коштів, обґрунтування його значення у діяльності підприємств, а також виявлення проблемних аспектів його проведення.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою аудиторської перевірки фінансово-господарського стану підприємства є аудит грошових коштів, який проводиться за такими напрямками: аудит касових операцій; аудит операцій на поточному рахунку, аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках. Досліджуючи ці напрямки, можна зробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом. У процесі аудиту операцій з грошовими коштами необхідно розв'язати такі основні завдання:

1. Ознайомитися з умовами зберігання готівки та інших грошових документів у касі.
2. Вивчити фактичний порядок документального оформлення операцій з надходження і вибуття грошових коштів, ведення касової книги та книги реєстрації грошових документів, обліку касових операцій.
3. Установити законність і достовірність операцій з надходження і списання коштів з банківських рахунків та правильність їх відображення.

Освоєння методики аудиту касових операцій є важливим, виходячи з таких причин: грошові кошти є найбільш ліквідними і такими, що швидко

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

реалізуються активами клієнта, вони мають масовий і поширений характер, рух готівки відбувається через касові операції, тому під час аудиту вони досліджуються суцільним методом. Особлива увага приділяється питанню забезпечення збереження грошей і дотримання касової дисципліни [1].

Аудитор в своїй діяльності може використовувати такі джерела інформації для проведення аудиту грошових коштів: первинні документи з обліку грошових коштів; облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку коштів; акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та іншу документацію, що узагальнює результати контролю; головну книгу; звітність підприємства.

До проблемних питань аудиту грошових коштів слід віднести:

1. Недостатню кількість методичних розробок з аудиторського контролю за готівкою.
2. Брак достатнього досвіду аудиторської діяльності.
3. Недостатню кількість кваліфікованих аудиторських кадрів.
4. Відсутність типових форм документів з аудиту грошових коштів.
5. Відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту грошових коштів тощо.

Зазвичай аудит каси проводять у такій послідовності:

1. Інвентаризація каси.
2. Перевірка дотримання Положення про ведення касових операцій.
3. Документальна перевірка касових операцій.

Однак при аудиторській перевірці проведення інвентаризації не належить до числа обов'язкових процедур. Аудитор у даному випадку може скористатися результатами внутрішнього контролю. Результати опитування вивчення системи внутрішнього контролю можуть бути оформлені в виді анкети [2].

До найбільш розповсюджених типових помилок, які виявляються в ході аудиторської перевірки грошових коштів, відносяться:

1. Відсутність первинних касових документів чи оформлення їх з порушенням установлених вимог.

2. Виплати підзвітним особам на підставі виправдовувальних документів, що підтверджують витрати, без оформлення авансових звітів.
3. Недотримання ліміту розрахунків готівкою між юридичними особами;
4. Проведення розрахунків з населенням без застосування контрольно-касових машин.
5. Некоректне відображення касових операцій в облікових регістрах;
6. Арифметичні помилки під час підрахунку оборотів [2].

Практика підтверджує можливість різних випадків порушень, зокрема: виплата грошей за фіктивними рахунками та документами, взятими з архіву минулих періодів і використаних повторно; підроблення підписів отримувачів; зміна тексту документів; включення до розрахунково-платіжних документів підставних осіб; завищення сум розрахунково-платіжних відомостей на виплату заробітної плати, відпускних премій; списання сум у більших розмірах, ніж потрібно за документами; повторне списання коштів за одним документом, неправильний підрахунок за касовими документами і звітами, привласнення депонованої заробітної плати.

Висновки. Таким чином, для поліпшення роботи, викриття можливих випадків порушень за даними первинної бухгалтерської документації та забезпечення повноти вивчення касових операцій доцільно застосовувати спеціальну відомість аудитора щодо контролю зберігання готівки.

Документ, як предмет аудиту є засобом обґрунтованості бухгалтерських записів і підтвердження достовірності здійснених фінансово-господарських операцій.

Для того щоб виявити використання фіктивних рахунків чи довідок на виконання роботи в минулих роках, взятих з архіву і доданих до звіту касира, аудитор має ретельно проаналізувати витрати, зосередивши увагу на статтях, в яких є значне збільшення порівняно з завданням. Відомо, що найчастіше з архіву беруть документи на оплату різних робіт, пов'язаних з навантаженням і розвантаженням матеріальних цінностей, поточним ремонтом, будівництвом тощо. У сумнівних випадках слід перевірити, чи виконувались ці роботи, а також

ідентифікувати особисті підписи осіб, які одержували гроші, керівників та дати здійснення операцій. Документи минулих років, взяті з архіву, відрізняються як за зовнішнім виглядом (пом'яті, проколоти, обрізані, підклеєні, виконані на папері іншого кольору), так і за формою.

Необхідно ретельно вивчити касові операції з видачі сум, які списують на виробничі та інші рахунки без наступного подання звітів про використання цих сум. Важливим елементом аудиту касових операцій є перевірка правильності відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку. Доцільно викриті порушення внаслідок неправильно оформлених документів відобразити у відомості аудитора. Аудитору необхідно вивчити правильність рознесення господарських операцій зі звіту касира в журналі або відомості за відповідними кореспондентськими рахунками, дотримуючись затвердженого плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування. Результати такої перевірки доцільно оформляти відповідними таблицями, які додаються до матеріалів аудиту, однак аудитор сам вирішує, у який спосіб йому оформляти результати аудиту.

На сьогодні аудит є найбільш правдивою і достовірною перевіркою фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Думки і висновки аудиторів своєчасно здатні попередити підприємства про недоліки ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а отже і застерегти від небажаних наслідків, штрафних санкцій та витрачання грошових коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волинець В. І. Управлінські інформаційні системи в аналізі та аудити : комп'ютерний практикум // В. І. Волинець, Б. В. Погріщук, Н. В. Гордополова // 2-ге вид., переробл., і доповн. – Тернопіль : Крок, 2013. – 145 с.
2. Кодацький В. П. Проблеми аудиту показників фінансово-господарської діяльності // В. П. Кодацький // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 6. – С. 3–7.
3. Височан О. С. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів та їх еквівалентів // О. С. Височан // Бухгалтерський облік та аудит. – 2010. – № 2. – С. 50–56.

УДК 657.633:658.11

МІСЦЕ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ТА ЙОГО МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

І. О. Солончук, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито суть та завдання внутрішнього аудиту підприємств, а також послідовність та виконання функцій внутрішнього аудиту.

Ключові слова: внутрішній аудит, завдання внутрішнього аудиту, функції внутрішнього аудиту, внутрішні аудитори.

Постановка проблеми. Внутрішній аудит розглядається як невід'ємна частина загальної системи внутрішнього контролю. Він стає одним із основних інструментів підвищення ефективності управління підприємствами. Серед усіх елементів управління (прогнозування, планування, регулювання, контроль, аналіз, стимулювання) саме контроль дає реальну оцінку стану підприємства.

В цьому і полягає актуальність проблеми, саме це і обумовило необхідність дослідження та аналізу сутності внутрішнього аудиту підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у розвиток теоретичних і методичних питань, а також дослідженню сутності внутрішнього аудиту підприємств зробили українські вчені, які присвятили цьому питанню свої наукові праці зокрема: М. Білуха, О. Бородкін, Ф. Бутинець, А. Богомолів, М. Васильєва, Н. Грицак, Т. Каменська, О. Кіреєв та ін. В яких відзначено, що внутрішній аудит є особливою формою контролю, основою планування обсягу незалежного зовнішнього аудиту та обумовлений внутрішніми проблемами підприємства.

Проте питанням внутрішнього аудиту на підприємствах не розглядаються на достатньому рівні та потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття особливостей внутрішнього аудиту на підприємствах та його завдань з метою удосконалення внутрішніх управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Внутрішній аудит – це незалежна діяльність з перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання в його інтересах. Серед складових внутрішнього контролю значне місце посідає внутрішній аудит. Мета внутрішнього аудиту – допомогти членам суб'єкта господарювання ефективно виконувати свої функції.

Внутрішні аудитори проводять незалежну експертну оцінку управлінських функцій суб'єкта господарювання. Вони надають головному підприємству, яке здійснює управління, результати аналізу, оцінки, рекомендації, поради й інформацію щодо діяльності надрозділу, що ними перевіряється. Внутрішні аудитори працюють як у державному, так і у приватному секторах. Вони перевіряють бухгалтерську інформацію та її достовірність, звітують тільки перед вищим керівництвом.

Завдання внутрішнього аудиту:

1. Перевірка системи економічних регламентів і регуляторів на предмет достатності та відповідності чинним правовим актам і статуту;
2. Перевірка правильності складання та умов виконання господарських договорів;
3. Перевірка: наявності, стану, правильності оцінки майна; ефективності використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів; дотримання чинного порядку встановлення та застосування цін, тарифів; розрахунково-платіжної дисципліни; своєчасності внесення до бюджету податків і платежів до позабюджетних фондів;
4. Експертиза бухгалтерських балансів і звітів, правильності організації, методології та техніки ведення бухгалтерського обліку;
5. Експертиза достовірності обліку витрат на виробництво, повноти відображення виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), точності

формування фінансових результатів, об'єктивності використання прибутку та фондів;

6. Розробка та надання обґрунтованих пропозицій щодо покращання організації системи контролю, бухгалтерського обліку і розрахункової дисципліни, підвищення ефективності програм розвитку, зміни структури виробництва та видів діяльності;

7. Консультування засновників, керівників підрозділів, спеціалістів і працівників апарату управління з питань організації та управління, права, господарської діяльності та інших проблем;

8. Організація підготовки до перевірки (експертиз) зовнішнього аудиту, податкової інспекції та інших органів зовнішнього контролю [1].

Завдання внутрішнього аудиту, як правило, відрізняються від завдань зовнішнього аудитора, його результати розраховані лише на внутрішнього користувача. Разом з тим, хоча внутрішній аудит скорочує кількість і обсяг процедур, виконаних зовнішнім аудитором, але не може повністю їх замінити.

Масштаб і завдання внутрішнього аудиту залежать від розміру та структури підприємства, вимог його керівництва. Роль внутрішнього аудитора визначається керівництвом підприємства.

Служба внутрішнього аудиту створюється на підприємстві для виконання контрольних функцій залежно від мети і завдань, покладених на внутрішніх аудиторів керівництвом підприємства. Внутрішні аудитори залежні, підпорядковані керівнику підприємства, вони проводять як планові, так і позапланові перевірки за вказівкою останнього. За результатами складають звіт про проведену роботу, звітують перед керівництвом, дають оцінку, рекомендації, поради та інформацію. Вони не зобов'язані мати сертифікат. Це може бути фахівець із бухгалтерського обліку, економіст, фінансист [2].

Залежно від специфіки підприємства внутрішній аудит може бути представлений однією особою або цілою службою (відділом внутрішнього аудиту).

Положення про відділ (службу) внутрішнього аудиту визначає особливе місце внутрішнього аудиту в системі управління підприємством, його цілі й завдання, відповідальність і взаємовідносини з іншими функціональними службами підприємства. Основний принцип діяльності внутрішнього аудиту – незалежність – визначений чітким встановленням прав, обов'язків і відповідальності, підзвітністю і підлеглистю тільки керівникові підприємства.

Права, обов'язки і відповідальність спеціалістів відділу (служби), а також кваліфікаційні вимоги до цих посад регламентуються посадовими інструкціями. З метою забезпечення якісного проведення перевірок службою внутрішнього аудиту на підприємстві необхідно мати Методичні рекомендації з питань аудиторських перевірок.

У складі методичного забезпечення внутрішнього аудиту повинні бути представлені:

1. аудиторські стандарти за різними перевітками внутрішнього аудиту;
2. стандарти внутрішнього аудиту, які забезпечують дотримання вимог законодавства;
3. стандарти внутрішнього аудиту з відповідності фактичної діяльності підприємства положенням засновницьких документів;
4. критерії визначення повноти інформаційного забезпечення за кожним видом внутрішнього аудитування;
5. методичні рекомендації з реалізації результатів аудиторської перевірки внутрішнього аудиту і підготовки рішень і пропозицій керівництву підприємства;
6. звіти внутрішніх аудиторів про проведені перевірки, консультації і видані рекомендації [3].

Відділ внутрішнього аудиту відіграє важливу роль у попередженні та виявленні помилок і випадків шахрайства. Внутрішні аудитори мають такі обов'язки: контроль політики підприємства щодо сумнівних боргів; перевірка дотримання даної політики; аудиторська перевірка значних, нетипових та не підтверджених необхідними документами витрат та ін.

Послідовність виконання функцій внутрішніми аудиторами:

1. Планування, яке включає в себе: визначення мети внутрішнього аудиту; розробка плану аудиторських процедур; визначення правил і прийомів внутрішнього аудиту.

2. Організація – вибір об'єкта аудиту; предмет аудиту; виконавець аудиторських процедур; створення інформаційно-нормативної, матеріально-технічної бази.

3. Операційна функція – вивчення бізнес-плану підприємства; оцінка системи обліку та звітності; перевірка дотримання принципів бухгалтерського обліку та чинного законодавства.

4. Контроль – реалізація аудиторських процедур; визначення норм (стандартів) внутрішнього аудиту зіставлення результатів внутрішнього аудиту з нормами (стандартами).

5. Реалізація матеріалів внутрішнього аудиту – складання звіту та висновку про перевірку; розробка заходів з усунення виявлених недоліків; прогноз фінансової стратегії і розвитку підприємства; участь у реалізації матеріалів внутрішнього аудиту [3].

Внутрішній аудит провадить свою діяльність у тісному контакті з керівництвом підприємства, спеціалістами апарату управління, керівниками структурних підрозділів. Отже, ці посадові особи безпосередньо беруть участь у процесі аудитування, застосовують у своїй діяльності його результати, використовують консультації. Без їх активної участі ефективність внутрішнього аудитування буде мінімальною [4].

Висновки. Отже під внутрішнім аудитом розуміється організована на підприємстві незалежна система контролю, що діє в інтересах власника та керівника підприємства. Ця діяльність регламентована внутрішніми документами і її метою є оцінка якості керування, додержання встановленого порядку здійснення бухгалтерського обліку, правильність складання фінансової звітності та надійність функціонування системи внутрішнього контролю.

Таким чином, ефективний внутрішній аудит витрат сприятиме функціонуванню ефективної системи бухгалтерського обліку, запобігатиме виникненню порушень; сприятиме успішному розвитку компанії в умовах жорсткої конкурентної боротьби та посилення впливу різного роду ризиків на діяльність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бодюк А. В. Методологічні та нормативно-правові аспекти аудиту підприємницької діяльності : [моногр.] / А. В. Бодюк. – К. : Кондор, 2005. – 356 с.
2. Каменська Т. О. Наукове визначення сутності внутрішнього аудиту / Т. О. Каменська // Науковий вісник. – 2010. – №3 (28). – С. 14-17.
3. Рудницький В. С. Внутрішній аудит: методологія, організація : [моногр.] / В. С. Рудницький. – Тернопіль: “Економічна думка”, 2010. – 106 с.
4. Філозоп О. В. Внутрішній аудит та внутрішній контроль: розмежування понять / О. В. Філозоп // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2009. – № 4 (50). – С. 177-181.

УДК: 331.2:336.763.36

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБОРГОВАНOSTІ ПО ВИПЛАТАМ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ

В. П. Степанова, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто стан заборгованості по виплатах заробітної плати працівникам в Україні та її регіонах. На основі проведеного дослідження встановлено причини теперішнього стану заборгованості по виплатах заробітної плати працівникам в Україні та її регіонах.

Ключові слова: заборгованість по виплатам, заробітна плата.

Постановка проблеми. Економічна ситуація в Україні, яка склалася сьогодні, свідчить про продовження наслідків фінансової кризи. Це засвідчує багато факторів: рівень дефіциту бюджету, стан безробіття, результати діяльності підприємств, доходи населення, що мають негативні наслідки, такі як проблема несвоєчасної виплати заробітної плати – одна з найгостріших соціальних проблем, яка до цього часу не розв'язана.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями питань, які стосуються розрахунків із працівниками та стану заборгованості по виплаті заробітної плати займалися К. В. Шаламай, А. Соколюк, В. Костюк [1], А. В. Чорний та ін.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення стану заборгованості по виплатам заробітної плати працівникам в Україні та її регіонах.

Виклад основного матеріалу. Існує необхідність у дослідженнях доходів населення як важливого фактору, який визначає добробут населення, рівень та якість життя індивіда. Заробітна плата – значущий сектор структури доходів населення, тому він потребує детального розглядання з точки зору суспільної географії.

Розглянемо загальний стан заборгованості по виплатам працівника по Україні за останні 17 років, які представлені на рисунку 1.

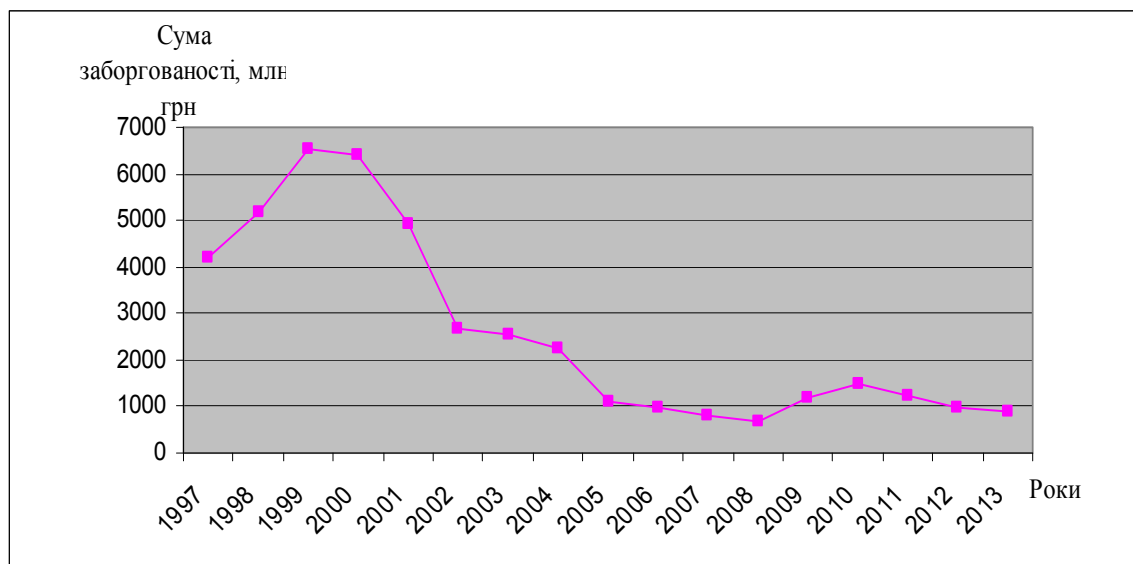

Рис. 1. Динаміка заборгованості по виплатам працівникам по Україні, млн грн.

Джерело: побудовано за даними [6].

Найбільша суми заборгованості по виплатам працівникам була в 1999-2000 роках. Були розроблені плани щодо її погашення, але у 2000 році Міністерством фінансів України не були визначені реальні джерела фінансування для забезпечення погашення заборгованості з державного бюджету з оплати праці, що не дозволило ліквідувати її у 2000 році [2].

За даними Державної служби статистики, заборгованість по заробітній платі в Україні за останні три роки знизилась на 60,7% (з 1473,3 млн грн на 1 січня 2010 року до 893,7 млн грн на 1 січня 2013 року) [3].

Заборгованості по виплатах працівникам бюджетної сфери, тобто вчителям, лікарям, іншим категоріям бюджетників, немає. Стосовно ж державних підприємств, то тут, на жаль, поки що не вдалося повністю подолати цю багаторічну проблему – заборгованість по зарплатах є, в основному на економічно неактивних підприємствах. Однак загалом на державних підприємствах у січні 2013 року заборгованість по зарплаті продовжувала зменшуватись і знизилась на 8 млн грн.

Зниження заборгованості по зарплаті за останні три роки відбувалось на тлі постійного зростання заробітної плати. Так, якщо у 2009 році темп зростання

реальної зарплати до попереднього року становив 90,8%, то у 2010 році – 110,2%, у 2011 році – 108,7%, у 2012 році – 114,4%.

Не важко підрахувати й те, що відсоток заборгованості відносно Фонду оплати праці знизився. Так, у 2009 році ФОП складав 289 млрд грн, а заборгованість по заробітній платі становила 0,5% від цього показника. У 2012 році ФОП становив вже понад 434 млрд грн, себто, загальна заборгованість становила 0,2%, а заборгованість по зарплаті державних підприємств (143 млн грн) – 0,03% від ФОП.

Розглянемо заборгованість із виплати працівникам у 2013 році (рисунок 2).

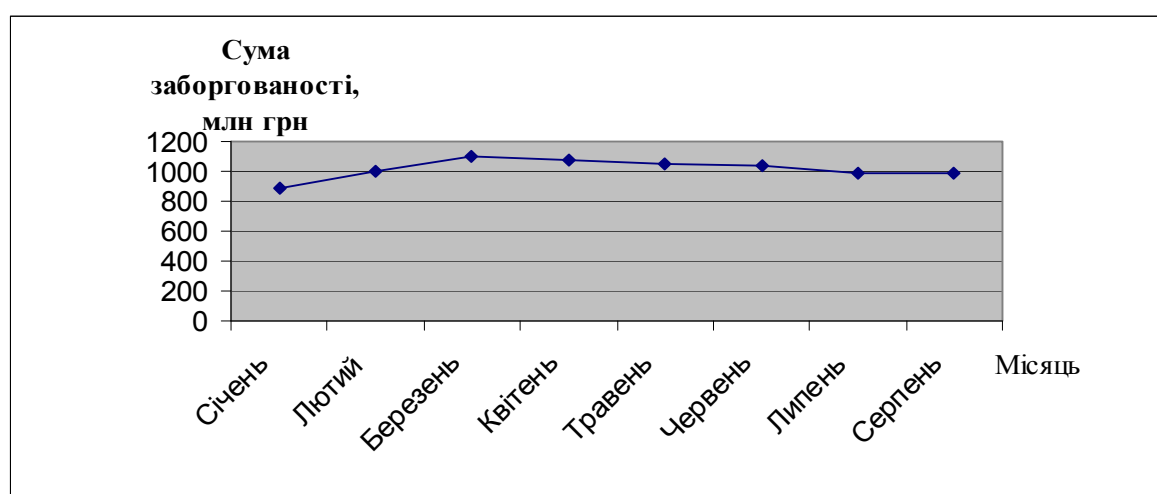

Рис. 2. Заборгованість із виплати заробітної плати по Україні в 2013 році, млн грн.

Джерело: побудовано за даними [6]

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати в червні 2013 року порівняно травнем зменшилася на 5,2% і на 1 липня становила 0,99 млрд гривень, або 2,8% місячного фонду оплати праці за червень. За даними Державної служби статистики, з початку року заборгованість із зарплати зросла на 10,7%.

В червні порівняно з травнем значне зростання заборгованості із зарплати спостерігалось в Запорізькій (на 7,4%), Кіровоградській (на 5,8%), Київській (на 4,9%), Луганській (на 3, 4%) областях, а також в АРК (на 3,6%) і Севастополі (10,1%).

При цьому зниження заборгованості з виплати заробітної плати зафіксовано у Києві (на 29,8%), Чернігівській (на 20,3%) Рівненській (на 19,5%) Донецькій (на 16%), Хмельницькій (на 13,9%), Чернівецькій та Волинській (на 12,7%) областях.

Сума заборгованості із зарплати станом на 1 липня 2013 року економічно активних підприємств, установ, організацій становить 533,1 млн грн, економічно неактивних – 51,6 млн грн, підприємств-банкрутів – 404,9 млн грн.

Найбільшу заборгованість з виплати заробітної плати в минулому місяці зафіксовано в промисловості – 462,72 млн грн, на підприємствах транспорту, складському господарстві, поштовій і кур'єрській діяльності – 226,7 млн грн, будівництві – 83,9 млн грн, професійній, науковій та технічній діяльності – 89,8 млн грн, у сфері операцій з нерухомим майном – 40 млн грн, сільському господарстві – 27,5 млн грн, оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів – 23,7 млн грн, охороні здоров'я – 4,2 млн грн, освіті – 3,5 млн грн [4].

Розглянемо заборгованість по виплатах заробітної плати працівником у розрізі адміністративних областей на прикладі Миколаївської, Одеської областей та Автономної Республіки Крим.

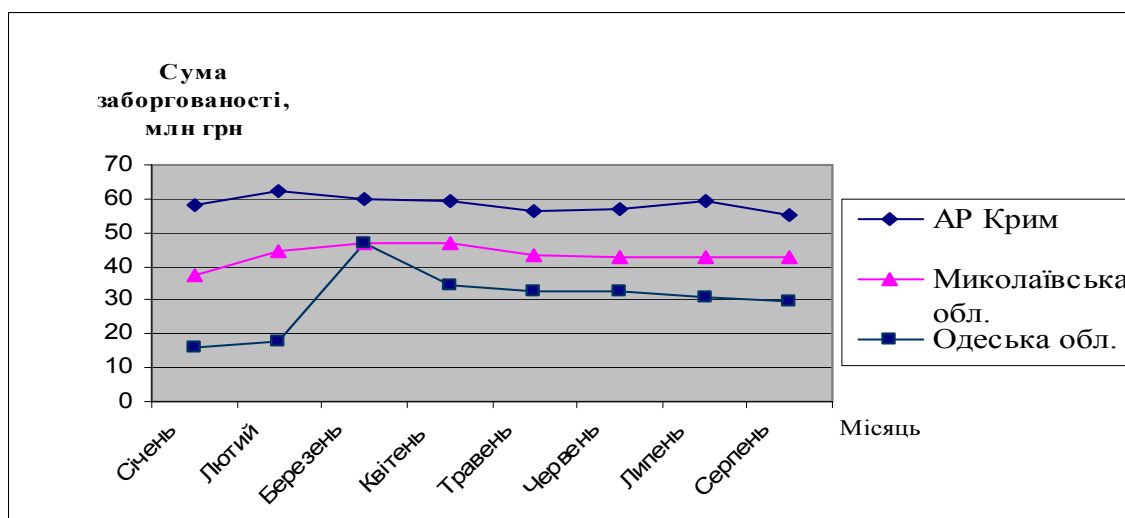

Рис. 3. Заборгованість із виплати заробітної плати по Україні в 2013 році, млн грн.

Джерело: побудовано за даними [6]

З вище перелічених областей найвищою є заборгованість АР Крим і в цьому регіоні вона є стабільно високою.

Що стосується Одеської області, то в квітні був значний стрибок збільшення заборгованості, але в подальші місяці ця ситуація набула більш-менш стабільного характеру.

Миколаївська область знаходиться на середньому рівні по стану заборгованості із виплати заробітної плати і має стабільний характер.

З загального числа підприємств-боржників – 12 підприємств державної форми власності (загальна сума заборгованості – 18 284,6 тис. грн), 3 – комунальної форми власності (223,9 тис. грн), 21 – приватної форми власності (11 015,50 тис. грн).

Незважаючи на збільшення протягом 2012 року кількості підприємств-боржників державної форми власності з 9 до 12, відбулося суттєве зменшення боргу з 33611,9 тис. грн до 18284,6 тис. грн. (тобто на 15327,3 тис. грн) за рахунок значного погашення у вересні-грудні 2012 року після втручання в ситуацію на рівні Президента та уряду України заборгованої заробітної плати на підприємствах державного сектору економіки: ДП “Суднобудівний завод ім.61 комунара” (з 26 774 тис. грн до 12 752,2 тис. грн); ВСГП “Універсал” (з 1 522,9 тис. грн до 571,0 тис. грн); ДП “Миколаївський бронетанковий завод” (з 4 470,3 тис. грн до 2 617,0 тис. грн).

За даними моніторингових спостережень, станом на 23.01.2013 сума боргів із заробітної плати на 34 підприємствах складає 28 807,1 тис. грн, тобто протягом січня сума боргу знизилась лише на 716,9 тис. грн або 2,4%.

Висновок. Основними причинами існування заборгованості із виплати заробітної плати залишаються: недотримання чинного законодавства в частині першочерговості виплати заробітної плати, відсутність замовлень і, як наслідок – обсягів робіт, а також недостатній рівень ведення претензійно – позовної роботи.

Спільна робота усіх сторін соціального діалогу, спрямована на погашення заборгованості із виплати заробітної плати на підприємствах міста, триває.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костюк В. Мінімальна зарплата – ключова соціально трудова гарантія / В. Костюк // Праця і зарплата. – 2009. – №10 (638). – С. 12-15.
2. Аналіз погашення заборгованості з державного бюджету з оплати праці / За матеріалами Колегії Рахункової палати від 30.01.2001 року / Відпов. за випуск Секретар Рахункової палати. – Київ: Рахункова палата України, 2001. – Випуск 6.
3. Департамент інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату КМУ [Електронний ресурс] / Урядовий портал. – К. : Урядовий портал, 2013. – Веб-сайт. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246162749 – Назва з екрану.
4. У Держстаті кажуть, що заборгованість із виплати зарплати зменшилася [Електронний ресурс] / Економічна правда. – К. : Економічна правда, 2005-2012. – Веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2013/07/25/386978/>. – Мова укр. – Дата останнього доступу: 18.10.2013. – Назва з екрану.
5. Миколаївська обласна рада професійних спілок. - Про стан виплати заробітної плати на підприємствах м. Миколаєва (на 01.01.2013 р.) [Електронний ресурс] / Економічна правда. – М. : Миколаївська обласна рада професійних спілок. – Веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.profrada.mk.ua/index.php?view=article&catid=39%3A2011-05-30-09-11-55&id=1180%3A01012013&tmpl=component&print=1&layout=default&page=&> – Назва з екрану.
6. Динаміка суми заборгованості із виплати заробітної плати по регіонах (на початок 1997-201 Зрр.) [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – К. : Держстат України, 1998-2013. – Веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану.

УДК 657.6:330.131.7

ЗМІСТ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ ЯК КАТЕГОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

І. В. Шевченко, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття та зміст аудиторського ризику. Виявлено причини виникнення ризику. Розглянуто питання відповідальності аудитора з етичної та юридичної точки зору.

Ключові слова: аудиторський ризик, відповідальність аудитора, ризик бізнесу, професійний ризик, ризик суттєвих викривлень, ризик не виявлення.

Постановка проблеми. Процеси, що відбуваються в економіці України, потребують зростання якості вітчизняного аудиту до європейських вимог. Забезпечення якості аудиторських послуг необхідне для зміцнення позицій аудиту на внутрішньому й зовнішньому ринках, зростання конкурентоспроможності. Суспільна місія аудиторської діяльності полягає перш за все у забезпеченні надійності економічної інформації, яка слугує основою для прийняття управлінських рішень. В системі тристоронніх відносин (користувач-відповідальна сторона-незалежний аудитор) аудитор підвищує ступінь довіри користувачів фінансової інформації, яка підготовлена відповідальною стороною, шляхом надання відповідного рівня впевненості щодо достовірності такої інформації. Аудитор виконує функції забезпечення надійності економічної інформації, тому може нести відповідальність за фінансові втрати користувачів. Така відповідальність об'єктивно обумовлена особливостями здійснення аудиторської діяльності, що характеризується аудиторським ризиком та суттєвістю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінювання аудиторського ризику й ризиків аудиторської діяльності досліджували такі українські та зарубіжні вчені, як Щирба І. М. [1], Рядська В. В. [2], Бондар В. П. [3], Редько О. Ю. [4], Стоян О. [6] та ін.

Постановка завдання. Метою цієї статті є теоретичне дослідження взаємозв'язку між аудиторським ризиком та відповідальністю аудитора, що виникають при наданні аудиторських послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснення аудиту завжди супроводжується певним ризиком. Виділяють такі види ризику: аудиторський ризик та ризик бізнесу (аудитора або аудиторської фірми).

Аудиторський ризик – пов'язаний з недостовірністю вихідної інформації (первинних документів, даних бухгалтерського обліку та звітності), на підставі якої готується аудиторський висновок (звіт) [1].

Ризик бізнесу – це ймовірність того, що аудитор зазнає втрат та / або репутації в процесі ускладнень взаємовідносин між ним і клієнтом, навіть якщо аудиторський висновок буде позитивним [1]. Цей вид ризику залежить від багатьох факторів – чесності клієнта, недоліків законодавства, некомпетентності персоналу тощо.

Проведення аудиту завжди супроводжується певним ризиком, оскільки він пов'язаний як із об'єктивними (незалежними від дій аудитора), так і з суб'єктивними причинами. Об'єктивними причинами ризику аудиту є недосконалість законів та інших нормативних актів з економічних питань, неналежний рівень системи обліку і внутрішнього контролю, умови діяльності суб'єктів перевірки, зміст бізнесу, рівень техніки і технологій тощо. До суб'єктивних належать причини, пов'язані з компетентністю та діями аудитора, невідповідність рівня професійної підготовки аудитора, неправильне застосування прийомів та способів аудиту, неналежне виконання аудиторських процедур, недбале ставлення аудитора до виконання своїх обов'язків тощо.

При проведенні перевірки аудитор несе відповідальність за свою думку про фінансову звітність клієнта. Висновок про звітність складається на основі

професійного судження аудитора щодо отриманих під час перевірки доказів. Тому, при збиранні доказів аудитор повинен бути ретельним (тобто повинен спланувати свою роботу так, щоб усі суттєві аспекти, які можуть вплинути на рішення користувачів фінансової звітності, були перевірені), а при оцінці доказів - об'єктивним. Ризик того, що аудитор складе неправильну думку про фінансову звітність у тих випадках, коли вона містить суттєві викривлення, які можуть вплинути на рішення користувачів фінансової звітності, називається аудиторським ризиком.

Розглядаючи питання відповідальності аудитора необхідно розглядати її з етичної і юридичної сторін.

Етична відповідальність – це визначеність, надійність, чесність; це усвідомлення і готовність визнати себе причиною своїх вчинків; це готовність діяти раціонально для блага людей. Тобто вона включає в себе особисту підзвітність і здатність діяти в рамках етичних норм на благо себе й оточуючих.

Відповідальність, як юридична категорія, пов'язується із обов'язком аудитора відповідати за наслідки своїх дій, які не відповідають встановленим законодавчим чи соціальним нормам.

Під професійною відповідальністю слід розуміти юридичну відповідальність за неналежне надання аудиторських послуг внаслідок порушення норм Закону України “Про аудиторську діяльність”, Кодексу етики професійних бухгалтерів, Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, а також вимог нормативних актів, прийнятих Аудиторською палатою України [2].

В.П. Бондар розглядає юридичну відповідальність аудиторів лише як наслідок їх професійної відповідальності, в якій виділяє три сфери: відповідальність перед професійними організаціями, дисциплінарна відповідальність, юридична відповідальність перед державою (кримінальна та адміністративна відповідальність), юридична відповідальність перед третіми особами (цивільна відповідальність) [3, с. 335].

Редько визначає чотири сфери відповідальності практикуючих аудиторів: відповідальність перед третіми особами, які постраждали від результатів професійних послуг, наданих замовнику та користувачу; відповідальність перед професійною спільнотою в особі Аудиторської палати України за якість аудиторських послуг; відповідальність перед законом як громадянин, як суб'єкт підприємництва, як платник податку; відповідальність перед замовником та користувачем результатами професійних послуг за їх легітимність та якість [4, с. 281].

Нами поділяється точка зору Рядської В. В., що пропонує упростити розподіл за Редько О. Ю., і розподілити сфери відповідальності наступним чином:

- професійну відповідальність;
- іншу відповідальність, яка виходить за межі професійної відповідальності [4].

Інша відповідальність, яка виходить за межі професійної відповідальності, є наслідком порушень суб'єктом аудиторської діяльності, наприклад, норм податкового трудового законодавства, норм цивільного кодексу, тощо. Етична відповідальність перед користувачами інформації.

Концептуальною основою Міжнародних стандартів аудиту визначено, що аудитор не надає користувачеві абсолютну впевненість про те, що фінансові звіти не містять суттєвих помилок, а лише достатню чи обмежену. Абсолютна впевненість недосяжна внаслідок дії таких чинників, які властиві будь-якій системі внутрішнього контролю, що формує підґрунтя для існування суттєвих викривлень у фінансових звітах внаслідок помилок чи шахрайства ще до початку аудиторської перевірки. Під час проведення процедур перевірки використовується не суцільний, а вибірковий підхід, що не гарантує виявлення аудитором всіх можливих суттєвих.

Таким чином, йдеться про те, що завжди буде існувати вірогідність того, що внаслідок виконання процедур аудиторської перевірки суттєві помилки, які не були попереджені системою внутрішнього контролю залишаться не

виявленими. Ці обставини розкривають об'єктивну природу професійного ризику аудиторської діяльності.

Згідно з МСА 315 “Розуміння суб'єкта і його оточення і оцінка ризиків істотного спотворення” внутрішній контроль є процесом, який формують і в який задіюють осіб, наділених керівними повноваженнями, та інший персонал, щоб забезпечити упевненість щодо надійності бухгалтерської (фінансової) звітності й результативності операцій і відповідності їх чинним законам і нормам [5].

Міжнародними стандартами аудиту аудиторський ризик визначається як ризик того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку в разі, якщо фінансова звітність суттєво викривлена. Аудиторський ризик є функцією ризиків суттєвого викривлення та ризику не виявлення [5, с. 12].

Отже, загальна модель аудиторського ризику (АР) може бути представлена таким чином: $AP = PCV \times PH$ [2].

Ліва та права частини цього рівняння розкривають зміст взаємозв'язку між професійним ризиком суб'єкта аудиторської діяльності в цілому та ризиком при виконанні конкретного завдання.

Загальний аудиторський ризик (АР) характеризує рівень якості послуг суб'єкта аудиторської діяльності. Традиційно його значення знаходиться в межах 2-5%. Так якщо для своєї професійної діяльності аудитор приймає значення аудиторського ризику на рівні 3%, то це означає, що 3% зі 100% зроблених, будуть містити невідповідну аудиторську думку стосовно фінансових звітів, які містять суттєві викривлення.

Таким чином, загальна оцінка аудиторського ризику формує основу для забезпечення якості роботи аудитора (аудиторської фірми). Отже, кожен професійний аудитор повинен прагнути такого рівня в своїй роботі, яка забезпечуватиме йому мінімальний загальний аудиторський ризик. Звичайно, що аудитор не може забезпечити абсолютну відсутність ризику, але він може її суттєво знизити.

В правій частині загальної моделі аудиторського ризику передбачає виділення двох частин. Це ризик суттєвих викривлень (РСВ) та ризик не виявлення (РН).

Ризик суттєвих викривлень – це ризики суб'єкта господарювання, вони існують незалежно від аудиторської перевірки фінансових звітів. Аудитор не може впливати на їх рівень, бо вони сформовані та об'єктивно існують до початку виконання завдання. Від аудитора вимагається адекватно оцінити ризик суттєвих викривлень на рівні тверджень як основи для оцінки ризику не виявлення. При чому проведення оцінок складових аудиторського ризику пов'язується ще з одним критерієм – суттєвістю [2].

Ризик невиявлення пов'язаний з характером, часом та обсягом аудиторських процедур, які визначає аудитор для зменшення аудиторського ризику до прийнятно низького рівня. При даному рівні аудиторського ризику прийнятний рівень ризику невиявлення обернено пропорційний оцінці ризику суттєвого викривлення на рівні тверджень [2].

Чим більший ризик суттєвого викривлення існує на думку аудитора, тим менший ризик невиявлення можна прийняти. І навпаки, чим менший ризик суттєвого викривлення існує на думку аудитора, тим більший ризик невиявлення можна прийняти.

Таким чином, кінцевою метою аналізу складових аудиторського ризику є визначення рівня ризику не виявлення. Саме ризик невиявлення знаходиться в межах сфери, яка підлягає регулюванню процедурами аудита. Підтвердженням цього постулату є вимога МСА 315, яка передбачає обов'язковість перегляду оцінок ризиків протягом всього процесу виконання завдання [5].

Для того, щоб при кожній аудиторській перевірці аудитор підтримував допустимий рівень аудиторського ризику, необхідним є:

- вивчення, аналіз та дотримання законодавства у сфері аудиторської діяльності;

- розробка системи контролю за якістю роботи аудиторів. Контролювати якість аудиторських послуг і допомагати суб'єктам економіки розвиватися і приносити користь країні.

- використання досвіду світових аудиторських компаній як з точки зору законодавства, так і етичної сторони;

- розвиток соціальної відповідальності аудиторів та важливість дотримання принципів аудиту.

Висновок. Отже, аудиторський ризик являє собою вірогідність прийняття неправильного рішення аудиторською організацією, тобто ризик того, що аудитор не зможе достовірно оцінити фінансову звітність організації.

Недотримання вимог стандартів аудиту при проведенні процедур оцінки ризиків або необґрунтовані підходи до визначення рівня суттєвості не може забезпечити відповідний рівень якості аудиторських послуг, і тому повинна виникати ретроспективна (негативна) юридична відповідальність суб'єкта аудиторської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щирба І. М. Аудиторський ризик як основна складова аудиту / І. М. Щирба // Кременчук: Збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції “Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання”, 2013. – 350 с.
2. Рядська В. В. Дослідження аудиторського ризику в системі професійної відповідальності аудитора / В. В. Рядська // “Економічні науки”. – Серія “Облік і фінанси”. – Випуск 9 (33). – Ч. 3. – 2012
3. Бондар В. П. Концепція розвитку аудиту в Україні: теорія, методологія, організація : [монографія] / В. П. Бондар // Житомир: ЖДТУ, 2008. – 456 с.
4. Редько О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія : [монографія] / О. Ю. Редько. – К. : ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”. – 2008. – 493 с.
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року. – Частина I / Пер. з англ.: О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов, О. О. Зеніна, О. В. Гик, С. Г. Біндер. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2010. – 842 с.
6. Стоян О. Внутрішній контроль як фактор зниження аудиторських ризиків / О. Стоян. – К. : Схід. – 2012. – С. 101- 107.

УДК 338.434:336.77

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Ю. О. Щербина, студент

Науковий керівник – старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано рівень кредитування сільського господарства України в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: кредитне забезпечення, світова фінансова криза, сільське господарство, обігові кошти.

Постановка проблеми. Сьогодні, після світової фінансової кризи 2008 року, сільське господарство України знаходиться у важкій економічній ситуації. Адже, поряд з постійним вибуттям основних засобів, скороченням поголів'я основного стада та зменшенням площ вирощування сільськогосподарських культур, аграрні виробники зіткнулися з проблемою забезпечення власного виробництва необхідним обсягом фінансових ресурсів. Звичайно, основним джерелом забезпечення процесу виробництва обіговими грошовими коштами є прибуток, а оновлення зношених основних засобів та сільськогосподарської техніки, зокрема, є амортизаційні відрахування.

Проте за умов, що склалися, залучення кредитів у сільськогосподарське виробництво є одним із шляхів виходу із скрутного економічного становища та ефективним фінансовим важелем, який сприятиме підвищенню прибутковості виробничої діяльності і, як наслідок, покращення фінансового стану суб'єктів господарювання. Тому вивчення кредитної політики стосовно вітчизняного аграрного сектору та розробка пропозицій щодо удосконалення кредитного

забезпечення сільського господарства є актуальним питанням та потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективності кредитного забезпечення присвячено чимало праць вітчизняних вчених-економістів, зокрема В. Алексійчука, О. Василика, М. Дем'яненка, Т. Калашнікової, А. Поддєрьогіна, П. Саблука, П. Стецюка та інших. Проте вивчення питань, що стосуються доступності сільськогосподарських підприємств до кредитних ресурсів потребують додаткового дослідження в контексті зміни умов кредитування. Тому ця тема потребує подальшого розгляду.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка сучасного стану та визначення проблемних аспектів кредитування сільського господарства України за сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками проблема кредитування сільськогосподарських товаровиробників перебуває в полі зору владних структур, і для її вирішення вживаються певні заходи. Це, безумовно, є позитивним кроком у напрямку поліпшення кредитного забезпечення сільського господарства. Однак, діючий механізм часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами комерційних банків для підприємств АПК і, зокрема, сільськогосподарських підприємств, не усунув загальних перешкод у налагодженні системи кредитування сільського господарства: невідповідність фінансово-економічних показників сільськогосподарських підприємств вимогам комерційних банків, перебування значної частини їхнього ліквідного майна в податковій заставі, нерозвиненість ринку страхових послуг, відсутність кредитної історії у новостворених аграрних формувань, низький рівень фінансового менеджменту. Гальмує розвиток системи кредитного обслуговування аграрного сектора економіки неврегульованість таких питань як нерозвиненість ринку землі, що унеможлиблює її використання як застави для отримання кредиту, знос основних засобів, тривала процедура отримання банківського кредиту, високі відсоткові ставки. Для нормального

функціонування у ринковому середовищі сільськогосподарських товаровиробників усіх форм власності і господарювання необхідне формування адекватної кредитної політики, яка б виходила із статусу аграрного сектора і завдяки цьому створювала пріоритетні умови для його розвитку.

В останні роки сільськогосподарські виробники часто брали кредити для закупівлі насіння, племінного стада, а також для оновлення матеріально-технічної бази власних підприємств. Підтвердженням цього є те, що у 2012 році порівняно з 2000 роком обсяги виданих кредитів зросли з 2,1 до 5,8 млрд. грн, тобто у 2,7 рази, але поряд із цим вартість новоствореної продукції сільського господарства збільшилася лише у 1,3 рази.

Українські банки надавали кредити сільськогосподарським підприємствам у період економічної кризи починаючи з 2008 року із ставкою 18,4%. А середня рентабельність сільськогосподарського виробництва у 2008 році склала 13,4 %, аналогічно у 2009 році процентна ставка становила 19,2%, а рентабельність 13,8%. Отже, процент за кредитами переважав рентабельність у 2008 році на 5 %, у 2009 році на 5,4%. Із цього випливає, що для аграрних виробників покривати платежі за кредитами лише за рахунок власних прибутків без інших джерел фінансування є практично неможливим. Тому банківський сектор переглянув свою відсоткову політику в плані кредитування аграрного сектору, адже сільське господарство серед інших галузей економіки в останні роки є однією з найрентабельніших сфер економічної діяльності і встановив у 2010 році відсоткову ставку 14,9% при середній рентабельності сільськогосподарського виробництва 21,1%, що дає у кінцевому результаті перевагу процентної ставки на 6,2%.

Станом на кінець 2012 року сільськогосподарські підприємства залучили 8,85 млрд. грн кредитів, що на 53,7 % більше, ніж за відповідний період 2011 року. У 2012 році кредити залучили 2079 підприємств агропромислового комплексу. За даними Національного банку України, станом на 6 липня 2012 року аграрним сектором залучено 7 млрд. грн кредитів, питома вага яких становила 56,6 % загального обсягу наданих кредитів.

За 2006-2008 роки сума кредитів, одержаних суб'єктами аграрного сектору економіки зросла з 12,8 млрд. грн до 20,1 млрд. грн, тобто приріст склав в середньому 156,5 %. Проте, після фінансової кризи сума кредитування агропромислового виробництва скоротилася практично у 3-4 рази та склала у 2011 році лише 5,8, а у 2012 році – 8,85 млрд. грн [2]. Причиною, що зумовила виникнення даної ситуації є не те, що аграрні виробники не бажають брати кредити, а практична недоступність кредиту через незадовільну кредитну історію сільськогосподарських виробників. Крім того, банківська система сама знаходиться у кризовій ситуації та не має потенціалу для нарощування кредитування сільського господарства.

В економіці все загально пов'язане між собою, якщо буде занепадати сільське господарство, то і буде страждати економіка. На нашу думку, потрібно розпочинати з найменшого – з розвитку села, а далі складати плани, щодо більш глобальних проектів. Розширення регіональної мережі комерційних банків, а також забезпечення товаровиробників достовірною та оперативною інформацією відносно ринку кредитних ресурсів, надасть можливість ефективно запрацювати кредитній системі на селі.

Для підтримки банків, які знаходяться в сільськогосподарських регіонах і, відповідно, мають сезонне коливання ліквідності, повинна використовуватися кредитна програма “сезонне кредитування”, яка б у достатній мірі забезпечувала сільськогосподарські підприємства кредитами та підтримувала банки, що мають певне завдання по наданні кредиту окремому виду економічної діяльності [4].

Незважаючи на те, що є певна процедура, все ж таки потрібно продумати схему для постійних клієнтів, щоб термін оформлення кредитів не затягувався на півтора-два місяці. Для сільського господарства важливий кожний день, і через 2 місяці цей кредит йому вже буде не потрібний.

Альтернативою комерційним банкам може виступити створення сільських кредитних кооперативів, як інституту фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств. Вони сприятимуть поліпшенню їх фінансового забезпечення шляхом акумулювання та концентрації фінансових

ресурсів суб'єктів малого підприємництва і населення на селі, без значної державної фінансової підтримки, з метою покращення своєї господарської діяльності [3].

Висновки. Ситуація, яка склалася в агропромисловому комплексі, свідчить про те, що кредитування ще не відіграє важливої ролі у фінансуванні сільськогосподарських товаровиробників. Тобто, банки повинні стати рівноправними партнерами у кредитуванні аграрних підприємств [4].

Обсяги кредитів не досягають належного рівня, а потреба аграрних виробників у позичених фінансових ресурсах постійно зростає. Таким чином, стан кредитного забезпечення сільського господарства України можна оцінити як незадовільний. Така ситуація не стимулює розвиток та ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств.

Кредитне забезпечення та подальший розвиток ефективної фінансової інфраструктури аграрного ринку лишаються актуальними питаннями аграрної реформи в Україні. Саме від доступності кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників значною мірою залежить можливість нарощування обсягів виробництва, розвиток підприємницької ініціативи та підвищення конкурентоспроможності аграрних господарств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічні результати сільськогосподарського виробництва за 2011 рік (попередні дані) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
3. Олійник К. А. Розбудова системи сільської кредитної кооперації як механізму фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств / К. А. Олійник // Міжнародна економічна політика: наук. журнал. – КНЕУ, 2012. – Спец. вип., ч.1. – С. 533-540.
4. Прокопчук О. Т. Проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств / О. Т. Прокопчук // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених / УДАУ. – Умань: УДАУ, – 2008. – В 2 ч. – Ч .2. – С. 128-129.

УДК 331.522.4:658.11

АНАЛІЗ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Н. В. Данілова, студент

Науковий керівник – асистент Резніченко Д. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено цілі аналізу якісного складу персоналу та причини плинності кадрів, розглянуто методику визначення якісного складу персоналу, його поняття, методику аналізу персоналу за статтю, віковим складом працівників, за освітою, кваліфікацією, стажем роботи.

Ключові слова: якісний склад персоналу, постійні працівники, сезонні працівники, плинність кадрів.

Актуальність проблеми. Вивчення не тільки економіки, але і природних явищ і громадського життя, неможливе без аналізу. На сьогодні проблема управління персоналом постає з чітко вираженими потребами удосконалення та підвищення кваліфікаційного рівня працюючих. Оскільки, саме управління персоналом – це спосіб побудови взаємозв'язку між рівнями управління і функціональних областей, що забезпечує оптимальне за даних умов досягнення цілей організації, тобто “система управління” – одне з ключових понять, тісно зв'язане з цілями, функціями, процесом управління, роботою керівників і розподілом між ними повноважень [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в дослідженні аналізу якісного складу персоналу зробили вчені Саблук П. Т., Виноградський М. Д., Кибанов А. Я., Мурашко М. І., Чикуркова А. Д., Якуба К. І. та інші.

Метою статті є дослідження якісного складу персоналу та особливості управління персоналом на підприємстві для покращення якості роботи та досягнення поставлених цілей.

Виклад основного матеріалу. Найбільш важливим елементом продуктивних сил і головним джерелом розвитку економіки є люди (трудова потенція), їх майстерність та мотивація до господарської діяльності.

Трудова потенція – це сукупна чисельність громадян працездатного віку, які за певних ознак (стан здоров'я, психофізіологічні особливості, освітній, фаховий та інтелектуальні рівні, соціально-етнічний менталітет) здатні та мають намір провадити трудову діяльність [1].

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності. На рівні суб'єкта господарської діяльності трудові ресурси визначаються персоналом або кадрами [1].

Неефективне використання трудових ресурсів значно знижує рівень кваліфікації і працездатності працівників, продуктивність праці, збільшує матеріальне та моральне старіння основних фондів, підвищує матеріалоемність продукції, призводить до значного підвищення собівартості продукції та зниження ефективності виробництва.

Персонал (кадри) підприємства – це сукупність постійних працівників, що отримали необхідну професійну підготовку і забезпечують господарську діяльність. Крім постійних працівників, в господарській діяльності можуть брати участь й інші працездатні особи [3].

Аналіз якісного складу персоналу підприємства передбачає вивчення працівників за статтю, віком, освітою, кваліфікацією, стажем роботи та іншими ознаками.

Важливими показниками якісного складу персоналу є:

1) укомплектування підприємства необхідною кількістю персоналу певних професій, спеціальностей, кваліфікацій:

- рівень загальної і спеціальної освіти;
- середній вік працівників;
- стать;

- стаж роботи за даною спеціальністю (на посаді) і стаж роботи на даному підприємстві;
- чисельність працівників, які опанували сумісні професії, і соціальна активність працівників.

2) співвідношення чисельності чоловіків і жінок на різних посадах і у професійних групах.

3) якість розстановки кадрів за посадами і спеціальностями.

4) ступінь відповідності працівника до вимог робочого місця.

5) тривалість використання працівника на одній посаді.

Основним аналітичним способом визначення якісного складу персоналу підприємства є баланс порівняльних даних, порівняння штатної потреби працівників для виконання виробничої програми за чисельністю, професіями, кваліфікацією, освітою і їх наявністю [2].

Такі дані, як суміщення професій, середній вік, відносна чисельність чоловіків і жінок, у підрозділах порівнюються із середніми показниками по підприємству, об'єднанню.

Результати діяльності підприємства більшою мірою залежать від кваліфікації персоналу. Скажімо, робітників за рівнем кваліфікації поділяють на чотири групи: висококваліфіковані, кваліфіковані, малокваліфіковані і некваліфіковані.

У сучасних умовах кваліфікація робітників формується завдяки трьом показникам: спеціальна підготовка, загальна освіта і виробничий досвід. Різне поєднання цих компонентів робить робітника здатним до виконання робіт того чи іншого розряду.

Важливим показником якісного складу персоналу на підприємстві є наявність працівників, які суміщають професії: це одна з раціональних форм розподілу праці та впливу її на робочі кадри. Показник якості розстановки персоналу за посадами розраховується складанням кількості спеціалістів з вищою освітою і середньою спеціальною освітою, які обіймають керівні та

інженерно-технічні посади, і розподіленням цієї суми на загальну кількість посад, які вимагають заміщення спеціалістами [2].

Для визначення продуктивності праці і характеристики масштабів можливого залучення підприємствами робочої сили розраховують такий показник, як середньооблікова кількість працівників. Він обчислюється за двома варіантами: середньообліковою чисельністю штатних працівників спискового складу і середньообліковою чисельністю всього персоналу в еквіваленті повної зайнятості. Щодо іншого варіанту такого розрахунку: в середньооблікову чисельність працівників, крім штатних, включають працівників позаспискового складу, які залучалися до роботи й одержували заробітну плату, а також враховують ту обставину, що окремі категорії працівників зайняті неповний робочий день.

Трудовий потенціал кожного підприємства характеризується абсолютним показником - середньообліковою кількістю працівників і питомим показником - працевзабезпеченістю виробництва, що визначається як частка від ділення середньооблікової кількості працівників до угідь підприємства.

Плинність кадрів – рух кадрів в організації, який обумовлений незадоволеністю працівників якими-небудь елементами виробничої ситуації або незадоволеністю власника (адміністрації) виробничою поведінкою працівника. Плинність кадрів характеризується коефіцієнтом плинності кадрів, який визначається як співвідношення чисельності чи кількості працівників, звільнених за прогули та інші порушення трудової дисципліни і за власним бажанням до середньоспискової чисельності працівників [1].

Найпоширеніші причини звільнень працівників умовно поділяються на три основні групи:

- а) пов'язані з сімейно-побутовими обставинами;
- б) з незадоволеністю працівників умовами праці та побуту;
- в) з порушеннями трудової дисципліни.

Причини звільнення, обумовлені незадоволеністю, тісно пов'язані з факторами плинності, під якими розуміються умови праці та побуту працівників

(зміст і організація праці, система матеріального і морального стимулювання, організація виробництва та управління, взаємини в колективі, система професійного зростання, забезпеченість житлом, санітарно – гігієнічні умови праці і т. д.). Мотиви звільнення є відбиттям його причин у свідомості працівників, які встановлюються в процесі бесіди з тими, хто звільнюється.

Можна виділити два види плинності кадрів – фізичну і психологічну (приховану). Фізична плинність кадрів охоплює тих працівників, які в силу різних причин звільняються і покидають організацію. Прихована або психологічна плинність кадрів виникає у тих співробітників, які зовні не покидають організацію, але фактично йдуть з неї, вимикаються з організаційної діяльності. У них відсутня будь-яка ініціатива, вони працюють тільки частину робочого часу, виконуючи найнеобхідніше. Решту часу такі працівники проводять за побутовими розмовами, частими перекурами, грають на комп'ютері [4].

Службовці, які покинули організацію, але не пішли з неї, обтяжують її серйозними проблемами, що перешкоджають досягненню організаційних цілей. Нерідко прихована плинність кадрів свідчить про “війну праці проти управління”, тобто є формою опозиції співробітників керівництву організації.

Плинність може дорого обходитись роботодавцю.

Витрати на плинність включають:

- витрати на соціальну безпеку і допомогу по безробіттю;
- виплату проміжних відпусток, допомоги;
- простоювання машин та обладнання;
- витрати на добір персоналу;
- адміністративні витрати;
- зниження продуктивності, оскільки необхідно мати час для адаптації нових працівників, досягнення ними рівня продуктивності звільнених працівників [4].

Головний чинник, через який потрібно уникати плинності кадрів, – обов'язкове зниження якості праці та зацікавленості працівників у роботі. Коли
Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

начальство не намагається зберегти співробітників, то у них створюється чітке враження про те, що їх в цій компанії недооцінюють.

Висновок. Виробництво будь-якої продукції, в тому числі і сільськогосподарської, може зростати за рахунок збільшення маси праці, що залежить від кількості працюючих, тривалості робочого дня та інтенсивності праці. Інтенсивність праці не можна розглядати як компенсуючий фактор, оскільки вона має раціональні межі, встановлені відповідно до фізичних і психічних можливостей людини. Відтак, можемо стверджувати, що на ефективність виробництва впливає не лише його загальне забезпечення трудовими ресурсами, а й їх якісний склад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградський М. Д. Управління персоналом : [навч. посібник для ВНЗ] / М. Д. Виноградський, С. В. Беляєва, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – К. : ЦУЛ.– 2006.– 500 с.
2. Кибанов А. Я. Управление персоналом организации : [учебник] / А. Я. Кибанов. – М. : Инфра-М, 2005. – 638 с.
3. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу : [навч. посібник] – [3-те вид., випр. і доп.] / М. І. Мурашко. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2008. – 435 с.
4. Чикуркова А. Д. Стратегія управління / А. Д. Чикуркова. – Кам’янець-Подільський – Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2010. – 428 с.

УДК 657.21

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

А. В. Скорозінська, студент

Науковий керівник – асистент Резніченко Д. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглядається проблема побудови системи управління витратами на підприємстві, як необхідності створення принципово нової системи управління витратами, що дасть змогу чітко відстежувати, аналізувати і контролювати витрати на підприємстві.

Ключові слова: витрати, система управління, управління підприємством, користувач інформації.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування будь якого сільськогосподарського підприємства багато в чому залежить від ефективного використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність поступового переходу до єдиної системи управління витратами (СУВ). Сучасні умови господарювання вимагають розробки та впровадження адекватних систем і управління виробництвом мотиваційних механізмів, які б спонукали всіх учасників виробничих процесів до досягнення успіху і процвітання підприємств у ринковому середовищі. Основними показниками рентабельного та успішного існування підприємства є наявність прибутків, зростання обсягів виробництва, забезпечення конкурентоздатності продукції. Витрати виробництва є внутрішнім фактором досягнення успіху функціонування підприємства в ринковому середовищі. Від величини виробництва залежить рівень ефективності господарювання будь-якої виробничо-господарської структури. Тому, питанням зниження витрат виробництва, в практиці господарювання підприємств, надається велика увага.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток системи бухгалтерського обліку і контролю витрат з метою їх удосконалення зробили вітчизняні вчені Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Нападовська Л. В., Сопко В. В., Усач Б. Ф., Кужельний М. В. та ін.

Метою статті є дослідження проблеми управління в цілому та теоретичних аспектів управління витратами на підприємстві зокрема.

Виклад основного матеріалу. Управління витратами – це складний, багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства [4]. Цей підхід розділяє А.П. Градов, який відзначає, що управління витратами не завжди повинне бути спрямоване безпосередньо на економію витрат. Принциповим є забезпечення ефективності цих витрат, тобто одержання прибутку, що реально виправдовує витрати. Саме тому головним в управлінні витратами є запобігання потенційно неефективним витратам [5].

В даному аспекті існують переваги впровадження системи управління витрат на підприємстві, які полягають у наступному: забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції за рахунок більш низьких витрат та цін; наявність якісної та достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції та їх позиції на ринку в порівнянні з продукцією інших виробників; можливість використання гнучкого ціноутворення; надання об'єктивних даних для упорядкування бюджету підприємства; можливість оцінки діяльності кожного підрозділу підприємства з фінансової точки зору; прийняття ефективних та обґрунтованих управлінських рішень.

Динаміка витрат діяльності сільськогосподарського підприємства характеризує споживання усіх видів ресурсів, використання котрих необхідне підприємству для досягнення визначених цілей. В процесі управління витратами здійснюється вибір між альтернативними варіантами стратегічних та поточних управлінських рішень щодо виробництва та реалізації продукції, номенклатури товарів та послуг, ціноутворення та логістики.

В ринковій економіці управління витратами повинно означати створення єдиної, раціональної, чітко та безперервно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами. Само по собі управління витратами є важливою складовою управлінського обліку, а основні її елементи будуть визначатися функціями, що виконує СУВ.

В основі створення комплексної системи управління витратами, як відзначає Б.І. Майданчик [6], закладена ідея використання можливостей узгодженого впливу на витрати та якість розроблювальних, освоєваних й споживаних виробів на кожній стадії життєвого циклу продукції.

В процесі функціонування системи управління витратами необхідно забезпечити знання того, де, коли та в яких обсягах витрачаються ресурси підприємства; можливість прогнозування обсягів необхідних додаткових фінансових ресурсів; уміння забезпечити максимально високий рівень віддачі від використання ресурсів. Таким чином, управління витратами можна визначити як уміння заощаджувати ресурси та максимізувати віддачу від них.

При формуванні системи управління витратами на підприємстві необхідно враховувати їхні особливості, як економічної категорії.

По-перше, це динамізм витрат, те, що вони постійно рухаються та змінюються. Так, у ринкових умовах постійно змінюються ціни на покупні сировину та матеріали, комплектуючі деталі та вироби, тарифи на енергоносії та послуги. Оновлюється продукція, переглядаються норми витрат матеріалів.

По-друге, різноманіття витрат потребує застосування широкого спектра прийомів та методів в управлінні ними, що ускладнюється відсутністю абсолютно точних методів виміру та обліку витрат. Важливу роль відіграє й та обставина, що витрати складно й суперечливо впливають на економічний результат. Наприклад, підвищити прибуток підприємства можна за рахунок зниження поточних витрат на виробництво, що забезпечується підвищенням капітальних витрат на техніку та технологію. Високий прибуток від виробництва продукції нерідко значно скорочується через високі витрати на її утилізацію та ін. Враховуючи приведені особливості категорії витрат можна сформулювати

ряд вимог до формування системи управління витратами, що будуть визначатися особливостями практичної діяльності підприємства (рис. 1), та виділити принципи управління ними.

Рис. 1. Вимоги до формування системи управління витратами [6]

Всі управлінські рішення в області ефективного використання ресурсів та організації їхнього обороту тісно взаємозв'язані та прямо або побічно впливають на кінцеві результати фінансової діяльності підприємства. Тому управління витратами повинно розглядатися як комплексна функціональна керуюча система, що забезпечує розробку взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких робить свій внесок у загальну результативність діяльності підприємства.

Проте, навіть найбільш ефективні управлінські рішення в області використання ресурсів та управління витратами, не завжди можуть бути повторно застосовні на підприємстві.

Однак, доцільність зниження витрат потребує обґрунтування. Знижувати витрати на виробництво на підприємстві постійно неможливо, оскільки це

приведе до зниження якості продукції і ефективності виробництва в цілому. А як наслідок, до втрати ринків збуту продукції і банкрутства.

Рівень витрат, для обраного варіанту розвитку підприємства, необхідно розрахувати ще на стадії планування. Конкретизація поточних планів управління витратами в системі стратегічного розвитку підприємства здійснюється за допомогою упорядкування кошторисів витрат. Доцільність окремого розгляду розподілу витрат за ступенем регулювання очевидна, оскільки будь-яка інша класифікація в кінцевому рахунку призначена саме для виявлення релевантних витрат, а даний підхід дозволяє полегшити цю задачу.

Важливою складовою планування витрат також виступає визначення контрольного механізму реалізації цільової комплексної програми управління витратами. Планування та контроль є двома найважливішими функціями управління будь-якою господарською організацією, які тісно взаємопов'язані між собою. Практика свідчить, що планування без ефективного та своєчасного контролю за ходом виконання планів не має управлінського змістовного наповнення. В свою чергу, контроль неможливо здійснювати без наявності плану. Без інтеграції планування та контролю існує велика небезпека некоректної оцінки стану виконання плану, недооцінки постійно виникаючих ризиків, невірних дій з корегування планових завдань. При застосуванні програмно-цільового планування рекомендовано натомість контролю впроваджувати контролінг- систему, що на перспективний розвиток регіону, галузі або підприємства, в той час коли контроль спрямований на перевірку операцій, що уже відбулися. Контролінг забезпечує методичну та інструментальну базу для забезпеченні адекватності прийняття стратегічних рішень цілям комплексної програми.

Контролінг як складова концепція програмно-цільового управління є дзеркалом зміни зовнішніх умов функціонування регіону та їх впливу на стан господарської системи у перспективі. В сучасних умовах господарювання необхідна комплексна методологія контролінгу при виконанні цільових програм

та інструментарій, який базується на її базі, які забезпечують досягнення цілей найбільш ефективним шляхом з позицій фінансових витрат та витрат часу [3].

Організація обліку витрат діяльності на підприємстві повинна визначатися нормативними показниками в бізнес-плані, закріпивши обрану методику обліку витрат в Наказі про облікову політику, сформувавши робочий План рахунків, організувавши облік витрат за центрами відповідальності. Це дасть змогу чітко відстежувати, аналізувати і контролювати витрати та оперативно формувати інформацію, необхідну для вжиття заходів щодо підвищення ефективності управління.

Висновки. Кожне сільськогосподарське підприємство прагне до розвитку, що потребує вкладення засобів у створення нових виробів, формування ринків збуту, створення відповідного технічного та кадрового потенціалу. Розвиток підприємства часто потребує великих капітальних вкладень в обладнання та інші елементи основного капіталу. При цьому, важлива роль повинна приділятися також й поточної діяльності. Адже, діяльність будь-якого підприємства неможлива без здійснення витрат. А для того, щоб забезпечити високий рівень прибутковості, необхідно використовувати наявні ресурси, мінімізувати витрати.

Система управління витратами повинна впроваджуватися на комплексній основі, забезпечуючи взаємозалежне вирішення поставлених задач. Тільки такий підхід буде сприяти різкому росту економічної ефективності роботи підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безруких П. С. Бухгалтерский учет : [учебник] / П. С. Безруких, Н. П. Кондраков, В. Ф. Палий и др. – М. : Бухгалтерский учет, 2004.
2. Игумнов Ю. С. Бухгалтерский управленческий учет / Ю. С. Игумнов. – М. : Финстатинформ. – 2001.
3. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : [монографія] / В. В. Пастухова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.
4. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри. – М. : Аудит, 1997.
5. Градов А. П. Управленческий и производственный учет / А. П. Градов. – М.: ЮНИТИ, 2003.
6. Майданчик Б. И. Управленческий учет / Под ред. Б. И. Майданчик и В. М. Паляя. – К., 2008.
7. Карпова Т. П. Управленческий учет / Т.П.Карпова. – М. : Аудит, 2006.
8. Карпунина А. П. Основы управленческого учета / А. П. Карпунина. – К. : Финансы. – 2008.

УДК: 330.322:631.11

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА РОЗРОБКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ЙОГО РОЗВИТКУ

І. В. Пеликанич, студент

Науковий керівник – асистент Резніченко Д. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості оцінки інвестиційної привабливості вітчизняного сільськогосподарського підприємства. Запропоновано заходи підвищення рентабельності виробництва та ділової активності об'єкта дослідження

Ключові слова: інвестування, іноземне інвестування, регулювання інвестиційними процесів, залучення капіталу, міжнародні тендери, співпраця інвестиційних фондів.

Актуальність дослідження. В сучасних економічних умовах проблема залучення інвестиційних ресурсів і ефективного їх використання є однією з головних, оскільки без її вирішення розраховувати на зростання рівня життя населення, збільшення обсягів виробництва, підвищення ефективності функціонування підприємств і забезпечення економічної безпеки нашої країни є практично неможливими. Інвестиційна привабливість при цьому відіграє роль ключового елемента, оскільки її динамічність залежить від можливостей підприємства відповідати умовам потенційних інвесторів. Зважаючи на це, все більшої актуальності набувають питання, пов'язані з отриманням об'єктивної і адекватної оцінки цих можливостей [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні основи оцінювання інвестиційної привабливості підприємства відображені в роботах як зарубіжних авторів: Г. Бірман, В. Бернес, Хансена Е., Харрода Р., Хоутрі Р., Чемберліна Е.; так і вітчизняних: Бланка І. О., Боярко І. М., Вовка М. В., Гайдуцького А. П., Дука А. П., Іваночку С. С. та інших.

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення оцінки на мікрорівні інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора України для виділення пріоритетних об'єктів залучення інвестицій.

Виклад основного матеріалу. В процесі провадження підприємницької діяльності, перед суб'єктами господарювання завжди в той чи інший момент постає проблема нестачі обсягів власного ресурсного забезпечення, що може призвести до виникнення негативних економічно-соціальних ефектів [1]. Вирішення даних проблем може відбуватися через залучення реальних інвестицій, які забезпечують можливість придбання та введення в експлуатацію нових основних та обігових засобів.

Зазначимо, що інвестиції – це багато аспектний цілеспрямований внесок капіталу в різних його формах на основі укладених контрактів між договірними сторонами з метою компенсації інвестиційних коштів і отримання прибутку [4].

Важливе значення має відводитися підвищенню інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України. Інвестиційна привабливість підприємства – це його інтегральна характеристика як об'єкта потенційного інвестування з точки зору наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, ділової активності та рентабельності [6].

Формування інвестиційної привабливості підприємства необхідно для: забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості; структурної перебудови виробництва; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; вирішення соціальних проблем; забезпечення ефективного функціонування аграрних підприємств, їх подальшого розширення і розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів; підвищення технічного рівня праці і виробництва та ін. [2].

Проаналізувавши наведені трактування, можна зробити висновок, що інвестиційна привабливість – це сукупність факторів, аналіз яких вказує на

можливість вкладання коштів в той чи інший об'єкт і отримання певного ефекту від здійсненої операції.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття “інвестиційна привабливість” [2]

Автор	Визначення	Група
Боярко І.М.	Підінвестиційною привабливістю розуміє існування економічного ефекту (доходу) від вкладення грошей у цінні папери (акції) за мінімальним рівнем ризику.	Інвестиційна привабливість як ефективність
Вовк М.В.	Інвестиційна привабливість — це можливість отримання прибутку при вкладанні грошей в цінні папери підприємства.	Інвестиційна привабливість як можливість для інвесторів
Гайдуцький А.П.	Інвестиційна привабливість підприємства дозволяє потенційно му інвестору оцінити, наскільки той або інший об'єкт інвестицій привабливіше інших для вкладення наявних коштів.	Інвестиційна привабливість як порівняльний показник
Іваночку С.С.	Інвестиційна привабливість — це сукупність деяких факторів, об'єктивних ознак, властивостей, засобів, можливостей економічної системи, яка обумовлює потенційний платіжний попит на інвестиції.	Інвестиційна привабливість як сукупність факторів

При здійсненні оцінки інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств необхідно урахувати нестабільність економічної ситуації в Україні, використовуючи при цьому відповідні методики. На наш погляд, на увагу заслуговує пропозиція М. В. Вовк [3] щодо доцільності проведення оцінки інвестиційної привабливості за методом прогнозування й дисконтування грошових потоків, який базується на одному з основних принципів фінансової теорії: вартість активів дорівнює скоригованій поточній вартості грошових потоків.

Оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства передбачає здійснення всебічного фінансового аналізу його діяльності при якому потрібно враховувати показники: рентабельності активів, рентабельності основної діяльності, коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості тощо [1].

На інвестиційну привабливість впливає ряд факторів, які можна згрупувати в дві групи: фактори опосередкованого впливу і фактори безпосереднього впливу підприємства на інвестиційну привабливість [5]. До першої групи відносяться фактори, які не піддаються впливу окремого підприємства, на них

можна впливати тільки на державному рівні. До другої групи відносяться фактори, на які підприємство може впливати і змінювати їх показники і характеристики. Іваночку С. С. пропонує розрізнити 34 фактори, які в різній мірі впливають на інвестиційну привабливість підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Фактори впливу на інвестиційну привабливість [6]

Фактори опосередкованого впливу	Фактори безпосереднього впливу
Галузева приналежність	Виробнича програма
Географічне місцезнаходження	Маркетингова діяльність
Наявність і доступність природних ресурсів	Управлінський облік і контролінг
Екологічна ситуація	Корпоративне управління
Культура і освіта населення	Кадровий потенціал
Економічна стабільність України	Юридична діяльність
Соціально-політична стабільність	Технологія виробництва
Нормативно-правове поле сфери діяльності підприємства	Наявність плану стратегії розвитку
Інформаційне поле	Конкурентоспроможність
Пільги для інвесторів	Унікальність об'єкту
Розвинута інфраструктура	Тривалість інвестиційної програми
Ступінь економічної свободи підприємств	Рейтинг підприємства в галузі
Позиція України на світовому ринку	Платіжна дисципліна
Наявність у державорганів, що контролюють інвестиційний процес	Стан майна і фінансових ресурсів
Темпи інфляції	Розмір витрат
Можливість експортувати продукцію	Структура капіталу
Рівень доходів населення	
Конкуренція в галузі	

Для підприємства важливішими є фактори безпосереднього впливу, саме завдяки ним воно самостійно може впливати на інвестиційну привабливість. Найбільш важливими є наступні фактори: кадровий потенціал, тривалість інвестиційної програми, стан майна та фінансових ресурсів, розмір витрат.

Стан майна та фінансових ресурсів визначається ступенем зношеності основних фондів, їх спроможністю виготовляти продукцію на високому рівні, рівнем ліквідності, платоспроможністю, показниками фінансової стійкості, показниками ділової активності, станом необоротних та оборотних активів, їх оновленістю і вибуттям. Розмір витрат підприємства включає всі витрати підприємства, пов'язані з його операційною діяльністю.

Висновки. У підсумку зазначимо, що інвестиційна привабливість – це сукупність факторів, аналіз яких вказує на можливість вкладання коштів в той чи інший об'єкт і отримання певного ефекту від здійсненої операції.

Визначені фактори безпосереднього впливу на підприємство, дають змогу стверджувати, що найважливіший вплив на інвестиційну привабливість підприємства здійснюють фактори стану майна, фінансових ресурсів та розміру витрат підприємства. Покращення показників цих факторів позитивно вплине на інвестиційну привабливість підприємства і приток інвестицій в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. Эльга-Н, Ника- Центр, 2001. – 448 с.
2. Боярко І. М. Оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / І. М. Боярко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 90 -99.
3. Вовк М. В. Організаційно-економічний механізм формування інвестиційної привабливості підприємств / М. В. Вовк // Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. – 2009. – № 12. – С. 135-139.
4. Гайдуцький А. П. Прямі іноземні інвестиції в економіку України / А. П. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 91-95.
5. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування [навч. посіб.] / А. П. Дука. - 2-е вид. – К. : Каравела, 2008. – 432 с.
6. Іваночку С. С. Чинники формування інвестиційного клімату в Україні / С. С. Іваночку. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://archive.nbu.gov.ua>

УДК 631.115.8:33(477)

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Т. А. Алупой, студент

Науковий керівник – асистент Резніченко Д. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан сільськогосподарської кооперації, проаналізовано основні причини, що стримують розвиток кооперації в Україні.

Ключові слова: кооперація, економіка, сільськогосподарська кооперації, кредитна кооперація.

Постановка проблеми. Сільське господарство є необхідною галуззю народного господарства так як, представляє інтереси кожної людини. В наш час основна частина фонду споживання формується за рахунок продукції сільського господарства. Виробництво сільськогосподарської продукції є важливою умовою існування людства. Продуктивне сільськогосподарське виробництво є головною ланкою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення потреб населення високоякісними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту.

Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні дасть змогу використати переваги великих товаровиробників та враховувати інтереси сільських виробників, сприяючи відродженню сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кооперативна думка представлена у працях сучасних вчених: О. Березін, В. Гончаренка, М. Драгоманова, В. Зіновчука, М. Левитського, А. Маркіно, Б. Мартоса, А. Пантелеймоненка, О. Чупрова, та ін.

Постановка завдання. Теоретичне обґрунтування ролі сільськогосподарської кооперації в розвитку національно економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування кооперативних підприємств у ринковій економічній системі ґрунтується на організаційно-економічних засадах, зумовлених міжнародними принципами кооперації. Головним принципом є побудова кооперативу “знизу до верху”, що забезпечує ефективний контроль його членів за діяльністю своєї організації та підлеглість вищих організаційних утворень нижчим. Найголовнішою ланкою у кооперативній системі є сільськогосподарські товаровиробники, які утворюють первинні (місцеві) кооперативи, що можуть за територіальною або галузевою (галузево-функціональною) ознакою створювати об'єднання кооперативів. Об'єднання кооперативів з часом повинні утворити представницьку (міжрегіональну і міжгалузеву) організацію, що має координувати розвиток кооперативного руху у сільському господарстві як системи і представлятиме

його інтереси на національному і міжнародному рівнях. Вищим органом управління кооперативу є загальні збори. До органів управління належить правління кооперативу. У разі потреби кооператив наймає виконавчого директора, утворює спостережну раду.

Засобом протистояння великим товаровиробникам, які діють у сферах споріднення із сільським господарством виступає сільськогосподарська виробнича кооперація.

Сільськогосподарський виробничий кооператив (далі – СГВК) – одна з організаційно-правових форм підприємницької діяльності на селі. СГВК і сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи різняться між собою наступним:

- мета виробничого кооперативу полягає в одержанні прибутків, а обслуговуючого у наданні послуг для членів кооперативу і економічному захисті їх від експансії посередницького капіталу;
- члени виробничого кооперативу всі види господарської діяльності здійснюють сумісно (крім тих, які виконують для них обслуговуючі кооперативи). Члени останнього делегують йому окремі види діяльності, залишаючись при цьому самостійними сільськогосподарськими товаровиробниками (колективними, фермерськими чи особистими підсобними господарствами);
- трудову діяльність у виробничих кооперативах здійснюють самі члени кооперативу (наймані працівники також можуть бути), а в обслуговуючих – наймані працівники;
- участь членів виробничого кооперативу в діяльності свого кооперативу є трудовою, в обслуговуючих – отримання певних послуг (зберігання, переробка, реалізація продукції, ремонт сільськогосподарської техніки, придбання засобів виробництва та ін.) [6].

Основними факторами, які спонукають сільськогосподарські товаровиробників кооперуватися є наступне:

- економічна вигідність участь у великих за обсягом ділових операціях;

- можливість формування великих партій сільськогосподарської продукції та підвищення її ринкової сили;
- можливість отримувати прибутки не тільки від виробництва проміжної, а кінцевої сільськогосподарської продукції.
- вихід на ринки збуту, постачання і послуг;
- можливість реального контролю над конкретним ринком продукції;
- використання професійного менеджменту;
- уникнення конкуренції між дрібними виробниками [7].

Сільськогосподарські виробничі кооперативи, можуть утворюватись на добровільних засадах як відособленими власниками майна, грошового капіталу і землі шляхом об'єднання їх в одному підприємстві, так і в процесі реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств, формуючи необхідні фонди і земельну ділянку кооперативу шляхом передачі йому відповідної частини майна і землі, що відповідає кількості майнових паїв і земельних часток, ті громадяни, які виявили бажання стати членами кооперативу. Центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують сприяння розвитку і зміцненню економічної самостійності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, підвищенню ефективності їх діяльності, не допускають будь-яких обмежень господарської активності та ініціативи таких кооперативів, вільної і рівноправної їх участі на ринках товарів, робіт і послуг.

В Україні для успішної діяльності сільськогосподарських кооперативів сформовано достатнє нормативно-правове поле. Зокрема, це Закони України “Про кооперацію” [1], “Про сільськогосподарську кооперацію” [2], “Про споживчу кооперацію” [3], “Про кредитні спілки”, Указ Президента України “Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах”. Крім того, Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. та Постанова Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва” передбачають надання бюджетної підтримки особистим

селянським господарствам, а також створенню і функціонуванню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із заготівлі, переробки та збуту продукції тваринництва, штучного осіменіння тварин, створенню й утриманню культурних пасовищ і суб'єктів малого підприємництва на селі.

В наш час існують реальні можливості інтеграції сільськогосподарської кооперації, а також створення спільних об'єктів різного господарського спрямування. Ефективний розвиток кооперативного сектора економіки неможливий без активної державної підтримки і правового захисту кооперації. Основними напрямками державної політики щодо стратегічного розвитку кооперативного сектора слід визнати: створення умов для розвитку всіх типів кооперації; активізація діяльності кооперативів, посилення ролі кооперативного сектора у реалізації соціальної політики та економічному зростанні; державна підтримка і правовий захист кооперації; сприяння реформуванню кооперативних організацій.

Державна підтримка і правовий захист кооперації мають включати:

- правове забезпечення розвитку кооперативного сектора;
- диференціацію податків, оптимізацію ціноутворення;
- сприяння соціальному обслуговуванню членів кооперативів;
- забезпечення правового захисту майна кооперативів; невторчання у господарську і соціальну діяльність [4].

Основними проблемами розвитку сільськогосподарських кооперативів в Україні є:

- низький рівень державної підтримки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації;
- подвійне оподаткування обслуговуючих кооперативів;
- низький рівень професійних знань управлінського персоналу обслуговуючого кооперативу щодо цілей і мети створення, особливостей оподаткування та господарської діяльності об'єднання, шляхів подальшого розвитку кооперативу через відсутність спеціалізованої підготовки фахівців у цій сфері у системі вищої освіти;

– нерозвиненість кредитної кооперації.

Сьогодні сільськогосподарський кооперативний рух демонструє тенденції до постійного зростання кількості кооперативних підприємств, серед яких важливу роль відіграють кредитні кооперативи. Станом на 2011 р. кількість кредитних спілок в Україні становила 610, що на 211 менше ніж у 2009 р. Це значно менше, ніж у розвинутих країнах: у Німеччині діє близько 2,5 тис. кредитних кооперативів, у США – 8,9 тис. кредитних спілок з активами близько 694 млрд дол. США [5]. Розвиток кредитної кооперації в Україні стримують відсутність загальнодержавної системи гарантування вкладів членів кредитних спілок (як це має місце щодо вкладників банків); відсутність нормативно-правових та інституційних умов розвитку фінансової інфраструктури ринку кредитної кооперації; недостатність реальних механізмів захисту прав членів кредитних спілок, що є одночасно їх власниками та клієнтами. Водночас, в існуючих умовах, коли банкам не вигідно кредитувати дрібних сільгоспвиробників (якими є переважна більшість фермерів, одноосібників та особистих підсобних господарств), кооперативна система фінансово-кредитної взаємодопомоги, яка належить селянам, повинна бути фінансовою основою їх розвитку і стати джерелом забезпечення сільських жителів доступними кредитами та іншими фінансовими послугами.

Значну роль у розвитку кооперативного руху в Україні можуть відіграти товарні біржі. Агроторгові дома та сільськогосподарські кооперативи, засновниками яких є товаровиробники, які можуть придбати брокерські місця на товарних біржах й одержати можливість без участі посередників формувати товарні партії сільськогосподарської продукції та реалізовувати її за реально існуючими цінами. При участі в біржових торгах брокерів, що представляють інтереси сільськогосподарських товаровиробників, агрохолдингів й обслуговуючі кооперативи повинні мати першочергову мету не одержання прибутку, а захист комерційних інтересів товаровиробників.

У цілому розвиток сільськогосподарської кооперації має сприяти підвищенню продуктивності сільськогосподарського виробництва, доступу

селянина до сучасних технологій та устаткування і спонукати до вигідного збуту сільськогосподарської продукції

Висновки. Об'єднання селян у кооперативи сприятиме ефективній реалізації ресурсного потенціалу сільського господарства при збереженні робочих місць, соціальному розвитку сільських територій. Поряд зі зміцненням фермерства та приватного сільськогосподарського виробництва необхідно розвивати кооперативний рух на селі, який має стати важливим фундаментом структурної перебудови сільського господарства. Успішне функціонування сільськогосподарських кооперативів дасть змогу підвищити конкурентоспроможність особистих селянських господарств і поліпшити їхній соціально-економічний стан. Лише злагоджені дії інститутів влади й сільськогосподарських товаровиробників можуть бути запорукою успішного функціонування сільськогосподарських кооперативів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про кооперацію : Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV // Голос України. – 2003. – № 160. – 28 серпня.
2. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17.07.1997 р. № 469 / 97-ВР // Голос України. – 1997. – 13 серпня.
3. Про споживчу кооперацію : Закон України від 10.04.1992 № 2265-XII // Голос України. – 1992. – 9 травня.
4. Березін О. В. Забезпечення конкурентних переваг підприємств споживчої кооперації України / О. В. Березін // Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві : збірник матеріалів Дванадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників (25–26 лютого 2010 року, м. Київ). – К. : ННЦ “Інститут аграрної економіки”, 2010. – С. 536–540.
5. Арсьонова А. О. Теоретичні підходи формування досвіду кооперативного руху / А. О. Арсьонова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/3_88120.doc.htm
6. “Аграрний сектор України” Сільськогосподарські виробничі кооперативи [Електронний ресурс]. – Режим доступу agro.ua.net 2002-2012
7. Петер М. В. Сільськогосподарські обслуговуюча кооперація в стоп-стагнації сільського господарства України / М. В. Петер // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vchnu_ekon/2011_3_1/102-105.pdf

УДК 631.162

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВА ЇХ ПРИБУТКОВОСТІ

Ю. В. Висоцька, студент

Науковий керівник – асистент Резніченко Д. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто інноваційну діяльність аграрних підприємств. Охарактеризовано її вплив на прибутковість підприємства. Узагальнено показники, які впливають на ефективність впровадження інновацій.

Ключові слова: інноваційна діяльність, прибутковість, конкурентоспроможність, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. На сучасному етапі аграрного сектора поряд із багатьма іншими існує проблема недостатнього рівня впровадження інновацій в процес сільськогосподарського виробництва. Інноваційна діяльність – це цілеспрямована діяльність підприємства щодо створення, впровадження у виробництво та просування на ринок нових ефективних продуктів, науково-технологічних та організаційно-управлінських досягнень, які приносять прибуток [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність аграрних підприємств досліджувало багато економістів: П. Березівський, В. Збарський, В. Зіновчук, О. Крисальний, В. Липчук, В. Месель-Веселяк, П. Саблук, Д. Олійник, Г. Черевко, М. Шульський, В. Юрчишин, а ось інноваційну: В. Г. Андрійчук, О. А. Корчинська, П. Т. Саблук, В. М. Трегобчук, А. М. Третяк, М. М. Федорова, В. В. Юрчишина. Однак, саме інноваційній діяльності аграрних підприємств, на наш погляд, надано не достатню кількість уваги.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування необхідності впровадження інноваційних технологій в процес сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток інновацій аграрних підприємств може здійснюватися насамперед через взаємодію зовнішнього та внутрішнього середовищ, через розвиток складових внутрішнього середовища та наявного ресурсного потенціалу. В умовах нестабільного зовнішнього середовища інноваційний розвиток здійснюється переважно на великих підприємствах завдяки власним фінансовим можливостям. Покращення ситуації можливе лише за умови формування системи механізмів залучення іноземних фінансових ресурсів з боку держави [2].

Для аграрних підприємств запровадження інновацій у виробництво – це передусім:

— впровадження нових технологій виробництва сільськогосподарської продукції в рослинництві та тваринництві;

— застосування нових більш продуктивних порід тварин та нових сортів рослин, більш продуктивних та стійкіших до хвороб та несприятливих природно-кліматичних проявів;

— використання біотехнологій, які дають змогу отримати нові продукти більш якісні, корисні, що мають оздоровчий та профілактичний ефект;

— застосування нових технічних засобів та технологій обробітку ґрунту, очистки та зберігання продукції;

— застосування енергозберігаючих технологій, застосування екологічних інновацій, які відповідно дають змогу збільшити врожайність, продуктивність, мінімізувати втрати та гарантувати безпеку навколишнього середовища [3].

Відповідно до програми у 2013-2014 роках державна аграрна політика буде спрямована на подальший розвиток високоефективного виробництва

тваринницької продукції шляхом будівництва нових тваринницьких ферм та комплексів, заводів з виробництва комбікормів та відтворення і раціонального використання племінних (генетичних) ресурсів. Щодо науково-технічної та інноваційної сфери, то у 2013 році відбувається збільшення частки бюджетних коштів, що спрямовуються на фінансування прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок, до 65%, а 2014 рік направлений на оновлення матеріально-технічної бази [4].

У своїй інноваційній діяльності підприємство прагне досягти таких результатів:

— уречевлені результати: створення нових видів продукції, технологічних процесів, нових видів матеріалів і енергії, нових форм організації виробництва, праці й управління тощо;

— економічні результати: зростання продуктивності праці і випуску продукції, поліпшення якості продукції, підвищення фондівіддачі, зменшення собівартості продукції, збільшення прибутку і рентабельності;

— соціальні результати: поліпшення умов праці, підвищення кваліфікації працівників, зміна структури кадрів, підвищення рівня добробуту промислово-виробничого персоналу, поліпшення рівня життя тощо;

— екологічні результати: зменшення шкідливого впливу виробництва на навколишнє середовище, раціоналізація використання природних ресурсів тощо;

— політичні результати: зміцнення продуктової безпеки країни та її економічної незалежності.

Критеріями ефективності інноваційних процесів є економічні показники, за допомогою яких можна визначити приріст економічного результату відносно витрат. При цьому прибуток і дохідність інновацій виступають не як мета, а як важлива умова і результат здійснення інноваційної діяльності — створення нових продуктів, технологій, послуг, що впливають на рівень життя суспільства [1].

Для того, щоб оцінити ефективність освоєння інновацій в аграрних підприємствах, варто скористатися показниками технологічної, економічної, соціальної та екологічної ефективності.

Таким чином, використання цих показників гарантуватиме аграрному підприємству постійне отримання вичерпної інформації про стан і ефективність інноваційних процесів.

Висновки. Отже, можна зазначити наступне, що в аграрних підприємствах у найближчій перспективі врахування інноваційного чинника повинно бути однією з вирішальних умов подальшого розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері. Але існують проблеми різного характеру, які заважають ефективному й якісному розвитку підприємств. Проте це дасть змогу поєднати ефективність інноваційної господарської діяльності підприємств аграрної сфери, а отже, слугуватиме в досягненні стратегічних цілей підприємства. Тому здійснення інноваційної діяльності підприємствами аграрної сфери дасть змогу підвищити рівень їхньої конкурентоспроможності та покращити ефективність виробничо-господарської діяльності та підвищити прибутковість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент : [навч. посібник] / П. П. Микитюк. – Тернопіль : Економічна думка. – 2006. – С. 12.
2. Сирцева С. В. Інноваційний потенціал як складова економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства / С. В. Сирцева // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2008. – № 4 (47). – С. 115-121.
3. Черевко Г. В. Економіка підприємств : [навч. посібник] / за заг. ред. Г. В. Черевка / Черевко Г. В., Горбонос Ф. В., Іваницька Г. Б., Павленчик Н. Ф. – Львів : Апріорі – 2004. – 384с.
4. Кропивко М. Ф. Організаційні форми впровадження інновацій в агропромислове виробництво з використанням потенціалу аграрної науки / М. Ф. Кропивко, Т. С. Орлова // Економіка АПК, 2007. – № 7. – С. 11.

УДК 339.564 (477)

ТЕОРИТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

О. В. Боєва, студент

Науковий керівник – асистент Резніченко Д. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто вплив членства України у СОТ і світової фінансової кризи на тенденції зовнішньої торгівлі. Проаналізовано структуру експорту. розглянуто поняття експортного потенціалу, як вагомого чинника впливу на економічне зростання. Виявлено основні проблеми експортного потенціалу України і обґрунтовано пропозиції щодо вирішення на найближчу перспективу.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експортний потенціал, митний тариф, зовнішньоторговельний баланс, експорт, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Кон'юнктура світового товарного ринку нестабільна, тому проблема розвитку і здійснення програми заходів щодо підтримки експорту країни на світовому ринку є особливо актуальною для України. Обсяги і структура експорту країни безпосередньо залежать від її потенціалу, який можна визначити як максимальну здатність національної економіки за певного розвитку продуктивних сил виробляти товари і надавати послуги, конкурентоспроможні на зовнішніх ринках. Упродовж років незалежності в Україні сформувалась експортоорієнтована модель розвитку економіки, в якій стратегічна роль експорту полягає у тому, що він має бути засобом сприяння економічному зростанню, інструментом активізації наявних і потенційних конкурентних переваг з метою подолання відставання від розвинених країн за основними соціально-економічними параметрами. Вступ

України до СОТ відкриває для українських підприємств нові ринки і можливості нарощування обсягів експорту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Глибокі теоретико-методологічні напрацювання принципів формування і механізму здійснення міжнародної торгівлі знайшли своє відображення у наукових працях Л. І. Абалкіна, Е. Ф. Авдокушина, А. І. Кредісова, А. П. Кіреєва, Г. П. Овчинникова, Ю. М. Пахомова, А. С. Філіпенка, О. О. Школьного та інших науковців. Проте далеко не всі теоретичні і прикладні проблеми розвитку експортно-імпортних відносин України достатньо вивчені, зокрема формування балансу зовнішньоторговельних відносин після вступу України до СОТ. Однак все ще залишаються недостатньо дослідженими окремі питання сутності експортного потенціалу, методології його оцінки і взаємозв'язку з конкурентоспроможністю країни тощо.

Метою дослідження є виявлення і оцінка можливостей розширення експортного потенціалу України з іншими країнами з урахуванням умов СОТ у контексті формування продовольчої і екологічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Функціонування національної економіки в ринкових умовах передбачає включення країни у світові інтеграційні процеси. Особлива роль у вирішенні цієї проблеми належить експортно-імпортним відносинам. Зовнішня торгівля України останніх років розвивалася під впливом двох визначальних подій: членства у СОТ, набутого у 2008 р., світової фінансово-економічної кризи 2007-2010 рр. Членство в СОТ надало національним експортерам низку переваг, пов'язаних зі скасуванням квотування експорту української металопродукції, зменшенням антидемпінгових обмежень тощо.

Під дією світової фінансової кризи, початок якої припадає на цей же час, значно знизилися ціни, а у рамках антикризових заходів імпортери максимально скоротили імпорт української продукції. Хоча сальдо експортно-імпорних операцій в 2009 році значно покращилось в порівнянні з попереднім роком, проте в наступні роки спостерігається тенденція до погіршення – збільшення дефіциту загального сальдо (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка сальдо експорту-імпорту зовнішньої торгівлі України,
млн. дол. США**

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Експорт	78708,6	49294,0	63164,6	82186,4	82408,9
Імпорт	92003,3	50606,6	66189,9	88843,4	91394,2
Сальдо	-13294,7	-1312,6	-3025,3	-6657,0	-8985,3

Джерело: [1]

Академік Л. І. Абалкін розглядає економічний потенціал стосовно економіки країни, її галузей і окремих підприємств як їх здатність виробляти продукцію, товари, послуги, задовольняти потреби населення та суспільства в цілому, забезпечувати розвиток виробництва та споживання [2].

Однак у цьому визначенні наголошується також на забезпеченні потреб суспільства, розвитку не лише виробництва, але й споживання, що пов'язано з процесами реалізації продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках [3]. Тому, на нашу думку, є підстави розглядати експортний потенціал у рамках економічного потенціалу як його складову, в якій відображаються можливості економічної системи інтегруватись у світовий економічний простір. З цієї точки зору економічний потенціал охоплює найбільш агреговані складові (табл. 2).

Таблиця 2

Структура економічного потенціалу

Економічний потенціал	
Виробництво	Реалізація
Промисловий потенціал Сільськогосподарський потенціал Потенціал інших галузей	Потенціал внутрішнього ринку Експортний потенціал

Джерело: [3]

Проблеми реалізації експортного потенціалу виникали на різних етапах економічного розвитку багатьох країн світу. Особливої актуальності вони набули в країнах з трансформаційною економікою, де реалізація власної зовнішньоекономічної політики стала найважливішою умовою економічного і

політичного самовизначення держави і входження її у світову господарську систему на правах рівноправного партнерства. Нині активним мотиваційним фактором розвитку експортного потенціалу стали процеси посилення глобалізації, що охопили майже всі країни світу.

В економічній енциклопедії конкурентоспроможність країни характеризується як здатність економіки однієї країни конкурувати з економікою інших держав за рівнем ефективного використання національних ресурсів, підвищення продуктивності народного господарства і забезпечення на цій основі високого і постійно зростаючого рівня життя населення [4].

Таким чином, поняття конкурентоспроможності співвідноситься з сучасним розумінням експортного потенціалу країни.

Чинники, які впливають на конкурентоспроможність національної економіки, справляють дію і на формування і розвиток експортного потенціалу. З метою характеристики цих чинників слід виокремити внутрішні і зовнішні. Експортний потенціал має двоєдину природу, оскільки базується як на національному підході до визначення можливостей виробництва, так і на врахуванні конкурентних умов світового ринку щодо реалізації виробленої експортної продукції. Тому до внутрішніх чинників слід віднести, передусім, ресурсно-сировинний потенціал, можливості промислового виробництва і кадрове забезпечення; науковий і інвестиційно-інноваційний потенціал, законодавчу і нормативну базу та діяльність державних установ. Зовнішні чинники – це чинники ринкової дії – ємність та кон'юнктура ринку і умови конкуренції на ньому та інституціональний чинник як система міжнародних інститутів з координації світових торговельних потоків (рис. 1).

Велике значення у зовнішній торгівлі України має продукція тваринництва. В останні роки експорт молочної продукції має стійку тенденцію до зростання (рис. 2). Найбільшу частку в експорті молочної продукції займають сири, які поставляються більш ніж у 16 країн світу. Переважна частка експорту сиру припадає на країни СНД – 90,5%. За два місяці 2012 р. експорт молочної

продукції склав 19,4 тис. т на загальну суму 73,2 млн. дол., що на 19,8% менше проти аналогічного періоду минулого року. Це пов'язано з заборонаю імпорту

Рис. 1. Внутрішні і зовнішні чинники формування і реалізації експортного потенціалу

Складено за [3]
 продукції в Росію та Казахстан та підвищенням вимог до якості сирів. За таких умов для України доцільно диверсифікувати ринки експорту молочної продукції в Танзанію, Кубу, Туніс, Алжир, Китай, Корею, Філіппіни. Для поновлення поставок сирів на російський ринок необхідно уніфікувати технічні регламенти України і Росії у сфері безпеки та якості продовольства [6].

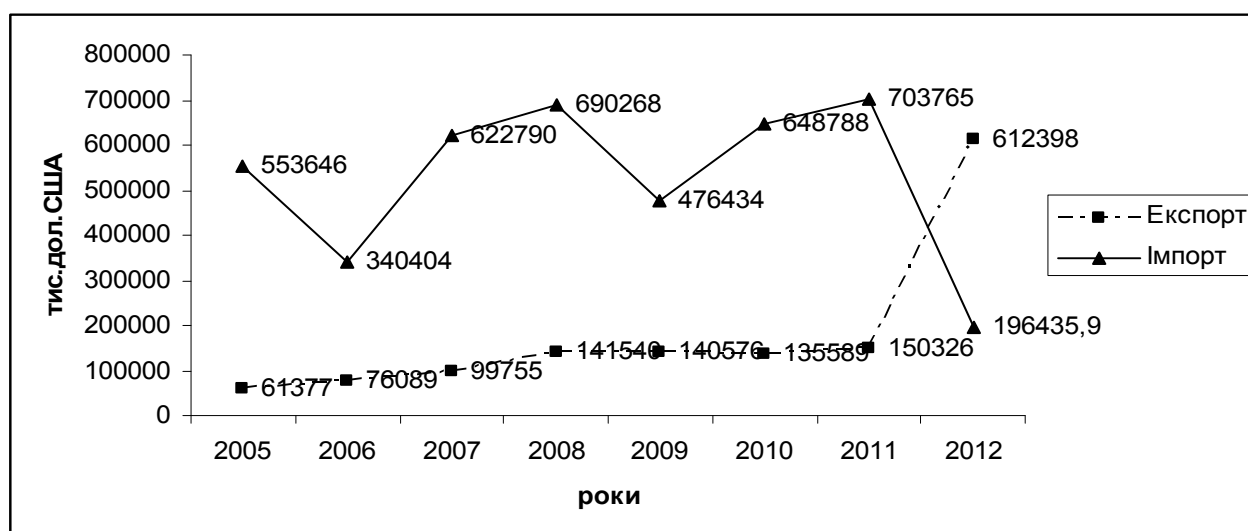

Рис. 2. Зовнішня торгівля України за товарною групою “Молоко та молочні продукти, яйця птахів, мед, продукти тваринного походження”, (тис. дол. США)
 Джерело: [1]

Проте по цій групі товарів відмічається негативне сальдо: імпорт перевищує експорт майже в двічі. На відміну від молочної продукції, в товарній групі “М'ясо та субпродукти” зовнішня торгівля має більш сприятливу ситуацію: позитивне сальдо в зовнішній торгівлі, але варто відзначити що дана ситуація в 2012 році змінилася на протилежну (рис. 3).

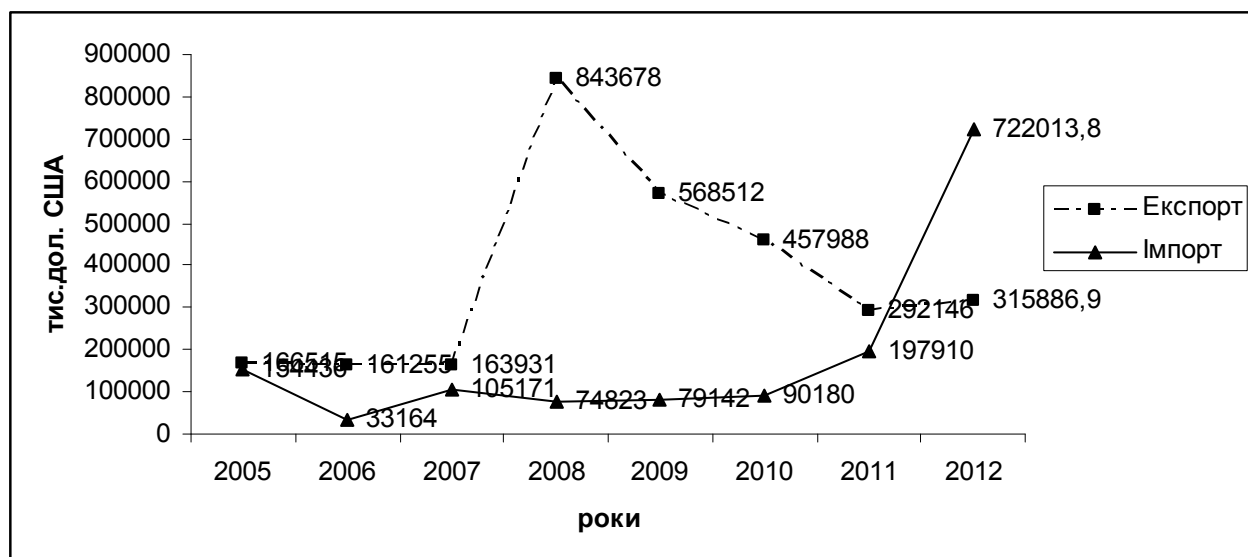

Рис. 3. Зовнішня торгівля України за товарною групою “М'ясо та субпродукти”, (тис.дол. США)

Джерело: [1]

Основна перешкода для українського експорту є невідповідність вітчизняної продукції стандартам якості, ухваленим у ЄС. На цей момент лише 52% українських стандартів для сільськогосподарської продукції уніфіковано з міжнародними стандартами. Можливості українського тваринництва нарощувати експорт дуже обмежені. Лише птахівництво здатне задовольнити потреби внутрішнього ринку, тоді як на ринку свинини та яловичини існує продуктово-товарний дефіцит.

Висновки. Для розвитку експортного потенціалу України у найближчій перспективі необхідно: підвищити конкурентоспроможність українських виробників на основі активізації структурного реформування економіки, передусім експортоорієнтованого сектора; здійснити якісні зміни спеціалізації України у світовому поділі праці на основі розробки і реалізації комплексної експортної стратегії, орієнтованої на підвищення частки в експорті інноваційної

та традиційної української продукції з високим рівнем доданої вартості, збільшення надання високотехнологічних послуг; переорієнтувати імпорتنу стратегію в напрямі забезпечення комплексного вирішення проблем модернізації національної промисловості та активної політики імпортозаміщення (обмеження ввезення імпортних товарів при інтенсифікації аналогічного виробництва в Україні).

Ефективна інтеграція вітчизняної економіки у світове господарство може відбутися лише за рахунок досягнення високого рівня загальної конкурентоспроможності країни, регіону, галузі. Розвиток економіки України значною мірою залежить від результатів діяльності аграрного сектора, який є одним із найперспективніших серед експортних галузей, його розвиток зорієнтований на формування продовольчої безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. Экономическая энциклопедия / Под ред. Л. И. Абалкина / Институт экономики Росс. акад. наук. – М. : ОАО Изд-во “Экономика”, 1999. – С. 432.
3. Промисловий потенціал України : проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / За ред. Ю. В. Кіндзерського. – К. : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2007. – С. 27-28.
4. Економічна енциклопедія. Т. 2 / Редкол. : С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2000. – С. 814.
5. Швиданенко О. А. Глобальна конкурентоспроможність : теоретичні та прикладні аспекти : [монографія] / О. А. Швиданенко. – К. : КНЕУ, 2007. – С. 77.
6. Украина расширяет рынки сбыта молочной продукции. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.unian.net/rus/detail/123124>.

УДК 631.162(477.73):657

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗРОБКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

О. В. Бузник, студент

Науковий керівник – асистент Резніченко Д. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено системний підхід до розробки інвестиційних проектів, розглянуто особливості розробки проектів та основні розділи інвестиційних проектів, а також шляхи залучення інвестицій.

Ключові слова: проект, інвестиційний проект, система, фінансування.

Актуальність дослідження. На сьогодні інвестування стає одним із найбільш складних та важливих рішень для будь-яких підприємств, адже вкладені ресурси можуть приносити доходи тільки в майбутньому. Оцінивши економічну ефективність вкладень, у підприємства виникає необхідність прогнозування віддалених за часом подій, причому ризик невизначеності повинен бути зведений до мінімуму. З метою прийняти рішення про доцільність того чи іншого інвестиційного проекту, підприємство повинно провести детальний аналіз, для того щоб встановити його ризики проекту та його економічну доцільність. Тому з метою ефективної діяльності, підприємство повинно ретельно підійти до створення інвестиційного проекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологіям розробки та оцінці інвестиційних проектів приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: В. П. Александрова, В. Н. Лівшиц, Д. С. Львов, В. В. Новожилов, Т. С. Хачатуров, В. Г. Чирков, В. Д. Шапіро, В. Беренс, П. Хавранек, С. Шмідт, М. Говен, Ф. Хитсхузен, С. Пинте та інших, але на

нинішньому етапі розвитку економіки дане питання потребує подальшого розгляду.

Постановка завдання. Визначити особливості створення інвестиційного проекту, розглянути його структуру як єдиної системи. Визначити шляхи залучення інвестицій на його впровадження та реалізацію.

Виклад основного матеріалу. Кожна діяльність яка пов'язана з інвестуванням стає у першу чергу пошук інвестиційних концепцій. Дана стадія може стати початком залучення грошових коштів на інвестування та написання інвестиційного проекту.

Інвестиційний проект (ІП) – це вкладення матеріальних, фінансових, людських та інтелектуальних ресурсів в будь-яку справу з метою отримання запланованого результату у визначений термін [1].

Проект доцільно розглядати як певну сукупність складових:

- економічний опис – бізнес-план та матеріали для його майбутнього обґрунтування;
- технічні документи;
- технологічні документи;
- контрактне супроводження – набір укладених чи підготовлених контрактів (договорів) або різноманітних форм закріплення майбутніх відносин учасників проекту;
- експертне супроводження – сукупність експертних висновків, оцінок чи інших форм надання думок спеціалістів (фізичних або юридичних осіб) які компетентні в оцінці певних процесів та явищ, із якими буде пов'язана реалізація проекту;
- інші документи, їх копії або аналітичні матеріали, які можуть охарактеризувати учасників проекту, ситуацію на ринку, установчі документи підприємств, копії звітів підприємств з приводу фінансово-господарської діяльності, прогнози, свідоцтва про право власності на майно, нормативно-законодавчі акти державного та місцевого рівня, які впливають на проект [2].

Інвестиційний проект як план інвестування має велике значення на етапі приймання рішення щодо початку його реалізації. Конкретність та рівень розробки інвестиційного проекту залежатиме від бажання та можливості інвесторів також від особливості сфери інвестування та обмежень які прийняті у країні.

Взагалі проект доцільно представляти як систему (рис. 1). Система – це група елементів (люди, технічні елементи), організованих таким чином, що вони діють як одне ціле для досягнення визначеної мети [2].

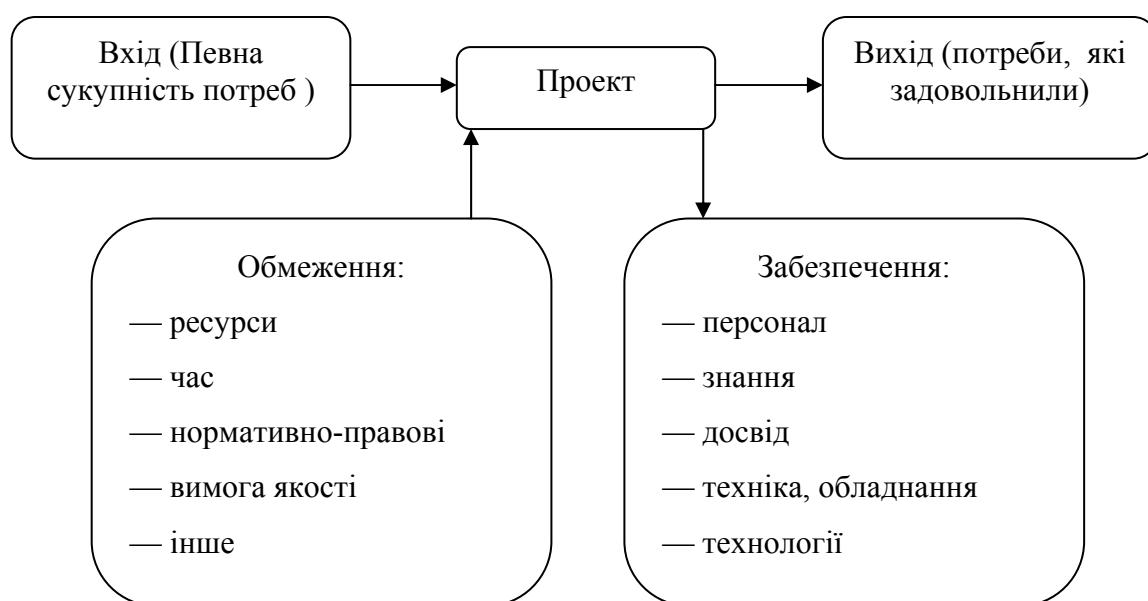

Рис. 1. Поняття проекту як системи

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Отже, ми можемо зробити висновок і сказати, що кожен проект за будь-яких умов має містити наступні складові:

- проектний матеріал;
- учасників та дії, котрі будуть виконуватись ними;
- організаційно-економічний механізм для реалізації проекту (взаємодія між учасниками);
- організаційні, операційні і часові рамки.

Кожен інвестиційний проект повинен містити низку певних розділів в залежності від його спрямування, на нашу думку, потрібно виділити десять основних розділів (рис. 2).

Рис. 2. Структура розроблювального інвестиційного проекту підприємств в розрізі основних розділів

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Важлива роль у системі фінансового планування інвестиційних проектів належить обґрунтуванню схем його фінансування. За допомогою даних схем визначається склад інвесторів даного інвестиційного проекту, обсяг та структура інвестованого капіталу, інтенсивність вхідних потоків капіталу по окремих етапах майбутньої реалізації проекту та ряд інших показників фінансового управління проектом. Розробляючи схеми фінансування інвестиційних проектів зазвичай розглядають п'ять основних варіантів (рис. 3).

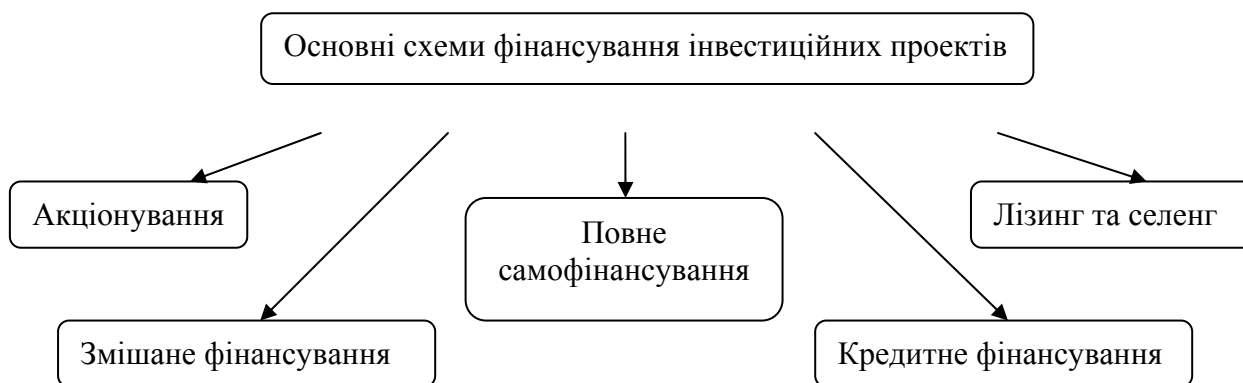

Рис. 3. Основні схеми фінансування інвестиційних проектів

Джерело: розроблено автором

Одним з найбільш відповідальних етапів у системі управління використання капіталу в процесі реального інвестування є оцінка ефективності інвестиційних проектів. Саме від того наскільки точно і правильно досліджено даний етап і залежить як швидко повернуться вкладені кошти.

Виходячи з методичних рекомендацій щодо оцінки ефективності інвестиційних проектів в якості основних показників, що використовуються для розрахунків ефективності ІІ, рекомендуються:

- чистий дохід;
- чистий дисконтований дохід;
- внутрішня норма прибутковості;
- потреба в додатковому фінансуванні;
- індекси прибутковості витрат та інвестицій;
- термін окупності;
- група показників, що характеризують фінансовий стан підприємства - учасника проекту [3].

Приклади підприємств в Миколаївській області які впроваджують інвестиційні проекти, станом на жовтень 2013 року (табл. 1).

Таблиця 1

Інвестиційні проекти Миколаївської області [4]

Назва підприємства (організації)	Назва інвестиційного проекту	Суть інвестиційного проекту	Рівень готовності інвестиційного проекту	Загальний обсяг необхідних інвестицій	Цільове використання інвестиційних коштів	Спосіб залучення інвестицій	Термін окупності проекту (років)
1	2	3	4	5	6	7	8
КП «Миколаївська овочева база»	«Бабусині соління»	Створення в м. Миколаєві сучасного підприємства з виробництва і продажу солоно-квашеної продукції.	Бізнес-план	168,0 тис. дол. США	Придбання обладнання, автотранспорту та устаткування	Пряме інвестування	1 рік 8 місяців
Миколаївський національний аграрний університет	Інвестиційний проект з виробництва питного меду в умовах ВАТ «Радсад» Миколаївської області	Відродження традицій медоваріння в нашій державі та задоволення потреб населення міста у якісному і смачному питному медові.	10%	2788 тис. дол. США	Головною метою нашого проекту є задоволення потреб населення м. Миколаєва питним медом найвищої якості. Економічний ефект – 9704 292,50 грн./рік	-	1

В даній таблиці було подано декілька прикладів інвестиційних проектів в Миколаївській області, але в загальній сукупності це становить лише 3% від усіх проектів, що формуються на території Миколаєва та області.

Висновки. На основі проведених досліджень можемо зробити висновки, що створення інвестиційного проекту це дуже складна і громіздка робота. Найбільш складним етапом в розробці проекту стає пошук потенційних інвесторів. Для інвесторів на даному етапі доцільно досліджувати систему управління використання капіталу адже в процесі реального інвестування

важливим є оцінка ефективності інвестиційних проектів. Саме за умови дослідження ефективності проекту, ми зможемо встановити приблизний термін окупності вкладених інвестицій. Взагалі інвестиційна діяльність підприємства являє собою складну цілеспрямовану систему здійснювану в процесі формування необхідних інвестиційних ресурсів, збалансованій відповідно до обраних параметрів інвестиційної програми на основі вибору ефективних об'єктів інвестування та забезпечення їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна характеристика управління проектами : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vuzlib.org/upr_pr/1-1.htm.
2. Поняття інвестиційних проектів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/book/139/4019.html>.
3. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності інвестиційних проектів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
4. Миколаївська область. Інвестиційні проекти : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gorsovet.mk.ua/foreing_affairs/passport02.ua.

УДК 634.8.003.1(477.73)

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БЕРЕЗАНСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Г. О. Побережнюк, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор Сіренко Н. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сучасні тенденції та проблеми розвитку виноградарства сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області.

Ключові слова: виноградарство, прибуток, рівень рентабельності, собівартість.

Постановка проблеми. Виноградарство в південному регіоні Миколаївській області, зокрема, є важливим видом економічної діяльності. Але інтеграція України до СОТ, незбалансована державна політика у цій сфері призвели до неспроможності виноградарських сільськогосподарських підприємств ефективно працювати у жорсткому конкурентному середовищі.

Економічні проблеми виноградарства вивчалися у працях Б. В. Буркинського, І. М. Агеєвої, А. А. Бревнова [1], В. І. Іванченко, І. Г. Матчиної [2], Ю. Мокеєвої [3] та інших вітчизняних науковців. Однак, динамічні зміни економічної ситуації в країні зумовлюють необхідність подальшого вивчення та пошуку шляхів вирішення проблем, які стримують розвиток цих суб'єктів господарської діяльності.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сучасного стану та проблем розвитку виноградарства у сільськогосподарських підприємствах Березанського району Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасними проблемами розвитку виноградарства в сільськогосподарських підприємствах Березанського району є: скорочення площ під виноградниками (до 10% щорічно), які старіють та вирубуються, а нові посадки вимагають істотних витрат; низька урожайність

галузі через використання застарілих технологій вирощування винограду; незначна частина виноградників обладнана системою краплинного зрошення; закладення насаджень садівним матеріалом низьких селекційних категорій; невідповідність сортового складу виноградних насаджень вимогам виноробства; невідповідність обсягів виробництва столового винограду потребам населення, винограду технічних сортів потребам виноробства, яке орієнтовано на попит на внутрішньому та зовнішньому ринках; низька ефективність виробництва винограду, яка зумовлена значною часткою старих та зріджених виноградних насаджень, що підвищує собівартість і знижує конкурентоздатність столового винограду та вітчизняної виноробної продукції; несприятливі кліматичні умови призводять до значних втрат врожаю; зростання цін на добрива та засоби захисту рослин; збільшення цін на енергоносії та паливно-мастильні матеріали.

Станом на 2009 рік найбільший обсяг виробництв винограду зафіксовано (табл.1) в Очаківському (28,0 тис.т) та Березанському (8,8 тис.т) районах. Частка виробництва винограду сільськогосподарськими підприємствами Березанського району у Миколаївській області у 2005 році становила – 23,5%, у 2006 році – 12,1%, у 2007 році – 18,8%, у 2008 році – 20,5 %, у 2009 році – 19,2%.

Таблиця 1

Виробництво винограду по районах Миколаївської області, тис.т

Райони	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Березанський	8,8	2,6	5,1	10,0	8,8
Березнегуватський	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Веселинівський	1,6	1,2	0,9	1,4	1,2
Вознесенський	1,5	1,1	1,2	2,0	1,6
Врадіївський	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Доманівський	0,1	0,0	0,1	0,3	0,2
Жовтневий	0,2	0,1	0,3	0,3	0,3
Казанківський	0,4	0,8	0,5	1,7	0,4
Миколаївський	9,3	1,7	2,4	3,9	4,2
Новоодеський	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Очаківський	14,8	13,5	15,8	28,1	28,0
Первомайський	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3
Разом по області	37,4	21,4	27,1	48,7	45,8
Частка Березанського району в області, %	23,5	12,1	18,8	20,5	19,2

Джерело: розраховано за даними статистичного щорічника Миколаївської області за 2009 рік [5]

У ВАТ “Прикордонник” площа під виноградниками за 2010-2012 роки не змінювалася (табл. 2), урожайність винограду скоротилася на 63,6 % у

Таблиця 2

**Динаміка основних показників розвитку виноградарства
сільськогосподарських підприємств Березанського району
Миколаївської області**

Підприємство/Роки	Площа посіву, га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц	
ВАТ “Прикордонник”	2010	221	67,0	14807
	2011	221	47,	10381
	2012	221	24,4	5386
	2012р у % до			
	2010	100	36,4	36,4
	2011	100	51,9	51,9
ДП “Агро-Коблево”	2010	567	18,4	10447
	2011	618	69,1	42713
	2012	618	70,5	43545
	2012р у % до			
	2010	109	383,2	416,8
	2011	100	102,0	101,9

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

2012 році в порівнянні з 2010 роком та на 48,1% порівняно з 2011 роком, внаслідок чого зменшився валовий збір винограду. У ДП “Агро-Коблево” площа під виноградниками зросла на 9,0 % у 2012 році відносно 2010 року, урожайність винограду зросла майже в 4 рази у 2012 році порівняно з 2010 роком та на 2,0% в порівнянні з 2011 роком.

У ВАТ “Прикордонник” грошова виручка від реалізації винограду скоротилася на 2482,0 тис.грн у 2012 році відносно 2010 року та на 1708,7 тис.грн порівняно з 2011 роком, збиток від реалізації зріс на 2007,6 тис.грн та 1729,7 тис.грн у 2012 році в порівнянні з 2010 та 2011 роками відповідно, рівень збитковості виробництва винограду збільшився на 97,9 в.п. у 2012 році відносно 2010 року та на 96,7 в.п. в порівнянні з 2011 роком.

У ДП “Агро-Коблево” грошова виручка від реалізації винограду збільшилася на 11300,0 тис.грн у 2012 році порівняно з 2010 роком та на 948,74

тис.грн відносно 2011 року, прибуток від реалізації підвищився на 1125,1 тис.грн та на 958,94 тис.грн у 2012 році відносно 2010 та 2011 років відповідно, рівень рентабельності виробництва винограду зріс на 31,6 в.п. у 2012 році порівняно з 2010 роком та на 7,5 в.п. порівняно з 2011 роком, у 2012 році рентабельність виробництва винограду становила лише 2,7%.

Таблиця 3

**Показники фінансових результатів у виноградарстві
сільськогосподарських підприємств Березанського району**

Роки	ВАТ “Прикордонник”			ДП “Агро-Коблево”		
	Грошова виручка від реалізації, тис.грн	Прибуток від реалізації, тис.грн	Рентабельність виробництва,%	Грошова виручка від реалізації, тис.грн	Прибуток від реалізації, тис.грн	Рентабельність виробництва,%
2010	3455,2	1181,3	52,0	1915,4	-778,7	-28,9
2011	2681,9	903,4	50,8	12266,66	-612,54	-4,8
2012	973,2	-826,3	-45,9	13215,4	346,4	2,7
2012р. в порівнянні із						
2010	-2482,0	-2007,6	-97,9 в.п.	11300,0	1125,1	31,6 в.п.
2011	-1708,7	-1729,7	-96,7 в.п.	948,74	958,94	7,5 в.п.

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

У ВАТ “Прикордонник” ціна за 1 ц реалізованого винограду на протязі 2010-2012 років скоротилася, у 2012 році становила 180,69 грн за 1 ц. найвищою ціна реалізації 1 ц була у 2011 році і становила 258,35 грн. Собівартість 1 ц реалізованого винограду має тенденцію до зростання із 153,57 грн у 2010 році до 334,11 грн у 2012 році. У 2012 році собівартість 1 ц реалізованого винограду була вищою за ціну 1 ц його реалізації, тобто було отримано збиток від реалізації.

У ДП “Агро-Коблево” ціна за 1 ц реалізованого винограду зросла у 2012 році відносно 2010 року з 183,34 грн до 303,49 грн за 1 ц, або на 65,5%. Собівартість 1 ц реалізованого винограду у 2010 році становила 257,88 грн, у 2011 році – 301,53 грн, у 2012 році – 295,53 грн, зменшилася у 2012 році відносно 2011 року на 2,0%. У 2010 та 2011 роках собівартість 1ц реалізованого

винограду була вищою від ціни його реалізації і господарство понесло збитки, у 2012 році, навпаки, ціна за 1 ц реалізованого винограду перевищувала собівартість 1 ц його реалізації і підприємство отримало прибуток.

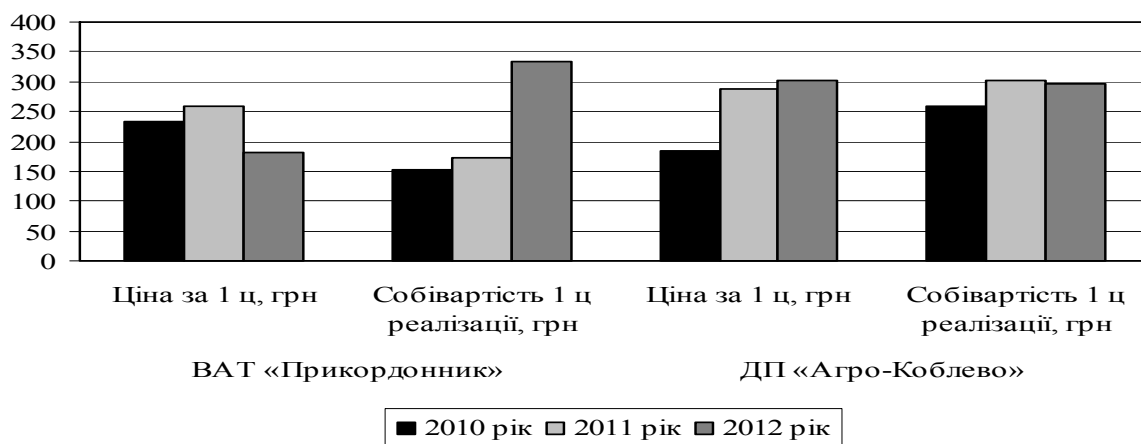

Рис. 1. Динаміка цін за 1 ц та собівартості 1 ц реалізованого винограду сільськогосподарськими підприємствами Березанського району Миколаївської області

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

До основних напрямків розвитку виноградарства сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області ми можемо віднести: вжиття заходів щодо підвищення врожайності виноградників; підвищення рівня догляду за виноградниками; зменшення зрідженості виноградників; оптимізація структури насаджень; застосування прогресивних прийомів агротехніки, що забезпечать ефективність виробництва винограду; залучення додаткових інвестицій на збільшення площ виноградних насаджень; підвищення конкурентоспроможності продукції на ринку.

Висновки. На основі проведених досліджень можна зробити висновки, що галузь перебуває у складному економічному становищі, потребує подальших досліджень та пріоритетних напрямків розвитку. Зокрема, основні проблеми полягають у скороченні площ під виноградниками, низькій урожайності галузі, невідповідності сортового складу вимогам виноробства, низькій ефективності виробництва винограду, несприятливих кліматичних умовах. Доцільно буде вжити заходів щодо підвищення врожайності, рівня догляду за виноградниками,

оптимізації структури виноградників, застосування прогресивних прийомів агротехніки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буркинский Б. В. Экономические проблемы виноградарства и виноделия / Б. В. Буркинский, И. Н. Агеева, А. А. Бревнов и др.; под ред. Буркинского Б. В. – О. : Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2007. – 216 с.
2. Иванченко В. И. Состояние виноградарства и повышение его эффективности для производства конкурентной винодельческой продукции [Электронный ресурс]: (Виноградарство и виноделие) / В. И. Иванченко, И. Г. Матчина // Виноградарство и виноделие. – 2009. – № 3. – С.7-9. – Режим доступа до журн.: http://www.nbu.gov.ua/Portal/Magarach/2009_3/mv_7-9.pdf.
3. Мокеева Ю. Виноградники Украины: завтра начинается сегодня [Электронный ресурс] : (Drinks +) / Ю. Мокеева // Drinks +. – 2006. – № 8. – Режим доступа до журн.: http://drinks.com.ua/article.php?article_id=2668.
4. Гаркуша О. М. Проблемы розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу України / О. Гаркуша // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 3–5.
5. Сільське господарство Миколаївщини в 2009 році. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2006. – 305 с.

УДК 338.5:631.11(477.73)

ПРОБЛЕМА ДИСПАРИТЕТУ ЦІН В КОНТЕКСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

А. В. Нирка, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор Сіренко Н. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено поняття диспаритету цін та його основні проблемні аспекти в процесі розрахунків з покупцями. Представлено взаємозв'язок ринкового попиту та пропозиції на аграрну продукцію. Проаналізовано ціни основних видів сільськогосподарської продукції на світовому та регіональному ринках. Визначено напрями вдосконалення аграрного ринку.

Ключові слова: диспаритет цін, ціноутворення, ціна попиту, ціна пропозиції, цінність продукції, агровиробництво

Постановка проблеми. З розвитком економіки перед ринком сільськогосподарської продукції постає необхідність регулювання відносин між господарюючими суб'єктами не лише в частині задоволення інтересів покупців та продавців, а також створення регулятора процесів суспільного виробництва, обміну, розподілу і споживання. Проте, механізм ціноутворення є одним з найбільш нерегульованих питань. Так, на сьогодні формування ціни на продукцію агровиробництва відбувається за вагомістю монопольного впливу на ринок, тому виникає проблема диспаритету цін. Самою незахищеною частиною маркетингового ланцюга є товаровиробники, які, здійснюючи значні обсяги вкладень у виробництво, недоотримують значну частину прибутків. Отже, ціноутворення та забезпечення паритетності внутрішньогалузевих та міжгалузевих відносин є актуальними питаннями сьогодення, які потребують подальшого дослідження з метою забезпечення ефективного розвитку сільського господарства.

Метою статті є визначення сучасних проблем ринкового ціноутворення, зокрема диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію, а також аналіз попиту та пропозиції на аграрному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні аспекти ціноутворення в Україні розглядали у своїх працях В. Андрійчук, Ю. Воскобійник, К. Железняк, диспаритет цін став об'єктом вивчення таких науковців як К. Беляєвський, Т. Олійник, нерівномірність співвідношення попиту та пропозиції досліджували М. Гофман, Є. Мазур К. Макконелл, Г. Саймон, Д. Хайман та ін. Проте, залишається невирішеним питання методології нівелювання негативного впливу диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію, особливо в контексті взаємовідносин сільськогосподарських підприємств з посередниками, які регулюють ціни на неї.

Результати дослідження. Диспаритет цін як нерівномірне співвідношення цін на аграрну продукцію і засоби виробничо-технічного призначення для сільського господарства, при яких купівельна спроможність товаровиробників і виробників засобів виробництва зберігаються на рівні їх

купівельної спроможності базового періоду, має місце, якщо співвідношення цін на продукцію та засоби на її виробництво більше 15 відсотків.

Основними причинами диспаритету є непропорційність у рівнях розвитку галузей сільського господарства та промисловості, що їх обслуговує, їх економічного потенціалу, а також нерівномірність оновлення їх матеріально-технічної бази. Неврегульованість аграрного ринку спричиняється значною мірою за рахунок масштабності розвитку тіньової економічної діяльності. Тож за рахунок цього фактору ускладнюється налагодження ринкових механізмів ціноутворення [2].

Кожний етап виробництва продукції має власного споживача, який, формуючи цінність товару, значною мірою впливає на ціну. Покупець придбаває товар за ціною нижчою, ніж цінність, якої він надав продукції. Таким чином, визначається чиста цінність і запас конкурентоспроможності продавця. Продавець має змогу підвищити цінність товару через її завищення за допомогою реклами або коригування ціни до рівня її цінності. Особливістю механізму ціноутворення є те, що покупець не може встановити ціну, проте може впливати на пропозицію, а продавець має встановити ціну на рівні, доступному певній категорії покупців для забезпечення попиту. При цьому ринковий механізм функціонує таким чином, щоб не допустити ту частину продавців до продажу товарів, яка не згідна встановити ціни на рівні або нижчі зрівноважених [3]. В аграрному секторі економіки такі зрівноважені ціни часто замінюються цінами, встановленими посередниками.

В теорії поняття попиту та пропозиції повинні розглядатися в діалектичній єдності. Хоча не можна заперечувати відносну незалежність при формуванні цих економічних категорій. Так, пропозиція на окремі види товарів може розширюватись без урахування потреб населення і попиту на неї. З іншого боку, попит може сформуватися стихійно. В агровиробництві це зумовлено його неузгодженістю та існуванням великої кількості товаровиробників, що спричиняє невідповідність, що призводить до ринкових диспропорцій в кон'юктурі та обсягах (рис. 1).

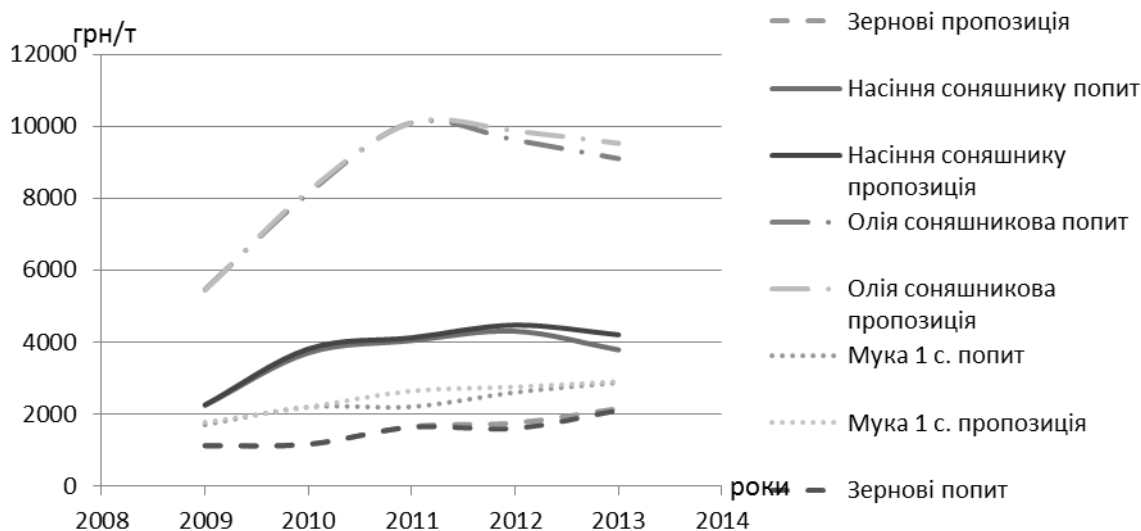

Рис. 1. Динаміка цін попиту та пропозиції на основні види сільськогосподарської продукції та продукти їх переробки в Україні, 2009-2013 рр.

Джерело: побудовано за даними [4]

Оскільки лінія попиту проходить нижче лінії пропозиції, то підтверджується висновок, що покупці вимагають ціни нижчої, ніж її пропонують виробники. Тобто на кожному етапі маркетингового ланцюга покупці сільськогосподарської сировини намагаються занизити цінність продукції, тим самим підвищуючи фінансову нестабільність сільгоспвиробників. Крім того, відпускні ціни продуктів переробки сільськогосподарської продукції значно перевищують ціни сировини на них, що також призводить до нерівномірності розподілу доходів.

Таким чином, ціни на сільськогосподарську продукцію підприємства встановлюють нерівномірно, але враховується низка факторів на мікро- та макрорівнях. Порівняльний аналіз формування цін на регіональних рівнях надає змогу оцінити вплив цих чинників та сформувані подальші напрями розвитку політики ціноутворення галузі в цілому (табл. 1, 2).

Таблиця 1

**Середні ціни реалізації сільськогосподарськими підприємствами
основних видів аграрної продукції по Україні та окремих південних регіонах
у 2012 році, грн за т**

	Україна	Південний регіон		
		Миколаївська область	Одеська область	Херсонська область
Зернові культури	1547,1	1726,0	1553,0	1683,6
Олійні культури	3584,0	3568,6	3657,9	3578,5
Плоди та ягоди	2707,1	2796,8	2519,4	2880,0
Худоба та птиця	13456,9	12091,4	13350,1	14531,6
Молоко та молочні продукти	2662,2	2568,7	2625,7	2735,4
Яйця, за тис.шт.	627,0	591,0	660,9	635,9

Джерело: побудовано за даними [5]

У 2012 р. в Миколаївській області вищими, ніж у середньому по Україні, склалися ціни продажу зернових культур (на 11,6%), плодючої продукції (на 3,3%). Нижчий рівень цін зафіксовано на овочі (на 67,7%), виноград (на 14,6%), худобу та птицю (на 10,1%), яйця (на 5,7%), молоко та молочні продукти (на 3,5%), соняшник (на 0,4%).

Таблиця 2

**Середні ціни реалізації основних видів сільськогосподарської
продукції в Україні, Росії, Білорусії та Казахстані, 2012 р., грн за т**

Продукція	Україна	Росія	Білорусія	Казахстан
Зернові культури	1547	2912	1728	3089
Олійні культури	3584	5996	-	4537
Овочі	2980	11536	2498	6394
Худоба та птиця	13457	55352	38794	77861
Молоко та молочні продукти	2662	6136	6157	9582

Джерело: побудовано за даними [5]

Українські аграрні підприємства встановлюють ціни на сільськогосподарську продукцію значно нижчі, ніж в інших країнах СНД. Тобто на кожній проданій тонні вітчизняні підприємства втрачають значну частину доходу, в той час, як витрати на її виробництво стрімко зростають.

Однією з причин нинішнього стану диспаритету цін на ринку сільськогосподарської продукції є її висока собівартість, яка досить часто, переважно в малих та середніх тваринницьких фермах, перевищує їх загальну продажну вартість (рис. 2).

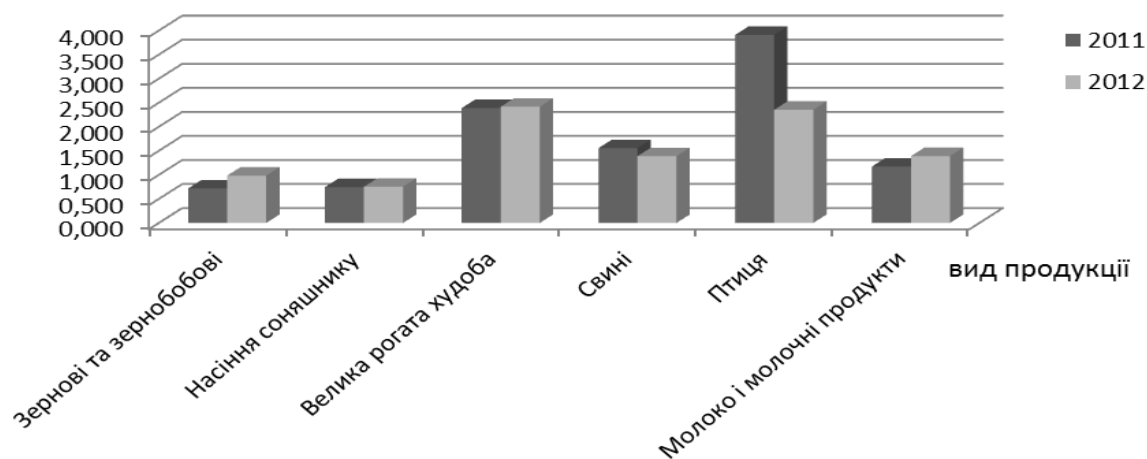

Рис. 2. Співвідношення собівартості та ціни на основні види сільськогосподарської продукції в Миколаївській області, 2011-2012 рр.

Джерело: побудовано за даними [5]

Підвищення рівня цінового диспаритету на продукцію сільськогосподарського виробництва прямо пропорційно пов'язано також із завищенням цін на ресурси, які є необхідними для її виробництва, зокрема паливно-мастильні матеріали та добрива. Посилення цих тенденцій в майбутньому може призвести до поглиблення проблем фінансового забезпечення галузі. Дотримання паритетності цін на засоби виробництва є важливим фактором розвитку аграрного бізнесу. Розвиток сільського господарства України постійно супроводжується зменшенням номінального паритету цін сільськогосподарської та промислової продукції (рис. 3).

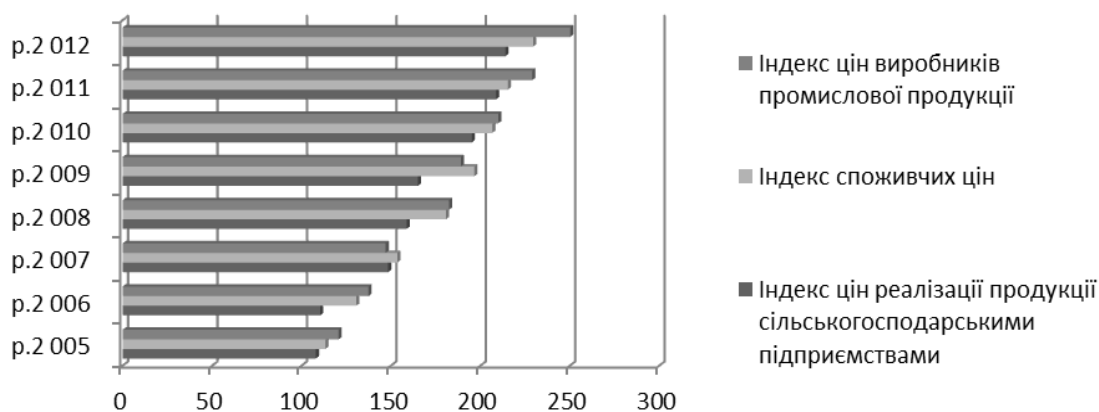

Рис. 3. Динаміка індексів цін в галузях економіки Миколаївської у 2005-2012 рр.

Джерело: побудовано за даними [5]

Зростання цін на споживчому ринку, значна частка якого формується з продуктів переробки сільськогосподарської продукції, відбувається більш швидкими темпами у порівнянні з цінами реалізації сільськогосподарської продукції. Внаслідок цього прибутковість сфери агровиробництва має тенденцію до зниження. Натомість перерозподіл доходів відбувається на користь торговельних та промислових підприємств, які переробляють сільськогосподарську продукцію.

Виходячи з того, що порушення паритетності цін як на вироблену продукцію, так і на засоби її виробництва, постійно зростає, галузь занепадає, і криза виробництва неминуча. Однак, виробники аграрної продукції в Україні пристосовуються до мінливих умов ринку скороченням обсягу придбаних матеріально-технічних засобів, зниженням норм внесення добрив, зменшенням заробітної плати працівників та ін.

Розпорядженням Миколаївської облдержадміністрації від 12 квітня 2011 року № 101-р “Про встановлення граничних торговельних надбавок на окремі продовольчі товари” встановлено граничну торговельну надбавку для суб’єктів господарювання у розмірі 5% на молоко та молочні продукти, яловичину, свинину, м’ясо птиці, олію соняшникову, яйця курячі тощо. Проте, 95% суб’єктів господарювання не дотримуються даної норми. Такі підприємства підлягають адміністративній відповідальності, проте, оскільки штрафні санкції

від порушення норми менші від отриманого або очікуваного прибутку підприємства, ціни на зазначені види продукції сільськогосподарського виробництва не коригуються відповідно до розпорядження.

Лише поєднання заходів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва самих підприємств з державною підтримкою надасть змогу збільшити виробництво високоякісної аграрної продукції, підвищити рівень урегульованості ринкового ціноутворення та максимально уникнути непропорційного розподілу цін сільгоспвиробниками.

Глобалізаційні тенденції сьогодення вимагають орієнтації на високопродуктивне виробництво та дотримання встановлених стандартів якості. Тому встановлення цін відповідно до них знизить рівень диспаритету як по відношенню до покупців, так і до постачальників сільськогосподарських підприємств.

Висновки. В процесі встановлення цін на сільськогосподарську продукцію виробникам необхідно враховувати не лише вартість її виробництва, а і цінність для споживачів, що є основою формування попиту. Крім того, для підвищення конкурентоспроможності підприємств в майбутньому необхідно приділяти більше уваги якісним характеристикам продукції та орієнтуватися на високі їх стандарти.

Встановлення паритетності цін неможливе без державного втручання, яке повинне включати вдосконалення законодавчої бази регулювання біржового ринку, підвищення рівня контролю за якістю продукції, підвищення рівня контролю за дотриманням законодавства в частині утримання цін на товари сільськогосподарського виробництва, які забезпечують продовольчу безпеку країни, регулювати ціни на паливно-мастильні матеріали для сільгоспвиробників.

Ще одним напрямом на шляху подолання цінового диспаритету є укрупнення виробництва шляхом утворення кооперативів. До того ж зменшення кількості посередників під час руху продукції від виробника до кінцевого

споживача призведе до згладжування цін, а також скорочення каналів реалізації сільськогосподарської продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воскобійник Ю. П. Функціонування цінового механізму в сучасних умовах розвитку аграрного ринку / Ю. П. Воскобійник // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С. 185-187.
2. Хижа Н. М. Диспаритет цін: чинники і сфери формування та шляхи подолання / Н. М. Хижа // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 265-269.
3. Железняк К. Л. Фактори цінового впливу на просування товарів чи послуг на ринку / К. Л. Железняк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuiv.gov.ua>.
4. АПК информ / Внутренние цены спроса и предложения // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com>.
5. Стан сільського господарства в області в 2012 році / ГУС в Миколаївській області // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mk.ukrstat.gov.ua.
6. Молдаван Л. В. Сталий розвиток аграрної сфери – цільовий вектор на ХХІ століття / Л. В. Молдаван // Економіка України. – 2009. – № 11. – С. 93-95

УДК 316.42(477)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

О. С. Кочерко, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано сучасний стан і проблеми розвитку соціального захисту населення України та визначено напрями удосконалення взаємодії населення та держави, як суб'єктів соціальної відповідальності.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальна відповідальність, суб'єкти соціального захисту та забезпечення.

Постановка проблеми. Протягом життя кожна людини знаходиться перед небезпекою настання обставин, які можуть безпосереднім чином вплинути на стан її здоров'я та призвести до втрати заробітку – основного джерела засобів до існування. До таких обставин відносять хворобу, старість, інвалідність.

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Побороти ці обставини, в більшості випадків, самостійно особа не може, оскільки вони визначаються об'єктивними соціально-економічними умовами, тісно пов'язані із трудовою діяльністю і майже не залежать від волі особи. Проте, вони впливають на соціальну стабільність суспільства і тому, держава бере на себе певну відповідальності за їх настання і створює систему соціального захисту.

На сучасному етапі дослідження питання щодо соціального захисту населення є актуальними, адже “соціальний захист” охоплює соціальні права людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціального захисту була висвітлена багатьма вченими та науковцями, такими, як: В. С. Андреевим, І. В. Гушніним, А. Н. Єгоровим, М. Л. Захаровим, Е. Е. Мачульською, Е. Г. Тучковою, які займаються соціальним захистом та забезпеченням усіх верств населення.

Постановка завдання. Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан і проблеми розвитку соціального захисту в Україні.

Виклад основного матеріалу. Щодо визначення соціального захисту, то соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах. Організаційно-правові заходи передбачають створення інститутів соціального захисту і законів, які повинні керувати їх діяльністю, економічні – формування механізмів перерозподілу доходів, тобто стягнення податків та інших платежів і трансфертів. Отже, з позицій економіки соціальний захист – це правила перерозподілу суспільного багатства на користь людей, які тимчасово чи постійно потребують особливої підтримки з боку суспільства: від багатих до бідних, від здорових до хворих, від молодих до літніх.

Потреба у соціальному захисті зумовлюється природою ринкової економіки. Ринок не в змозі забезпечити своїм суб'єктам гарантований дохід і зайнятість. Цілий комплекс факторів зумовлює суттєві відмінності у рівні доходів, стані здоров'я, обсягу задоволення потреб. Зменшити негативний вплив

таких факторів на рівень життя певних прошарків населення і покликаний соціальний захист.

Це призначення виконується через дві його функції – лікувальну і запобіжну. Лікувальна функція пов'язана із запровадженням механізмів боротьби з бідністю, що передбачають адресну допомогу малозабезпеченим верствам населення, надання житлових субсидій, допомоги сім'ям з дітьми тощо. Ці заходи, по суті, лікують певні групи людей, становище яких можна охарактеризувати як хворобу бідності. Запобіжна функція соціального захисту є превентивною, тобто пов'язана з попередженням бідності шляхом надання індивідам можливості під час свого періоду активної економічної діяльності здобути право на забезпечення собі нормального рівня життя у разі втрати роботи та працездатності, хвороби, нещасного випадку [1].

В Україні поняття “соціальний захист” почали широко вживати лише на етапі переходу до ринку і як його атрибут, хоча в тій чи іншій формі соціальний захист завжди був притаманний українському суспільству. Формуванню сучасних систем соціального захисту у світі сприяло усвідомлення необхідності створення соціальних амортизаторів ринкових ризиків. Багато людей ще й нині не сприймають термін “соціальний захист” щодо населення загалом, вважаючи, що він стосується лише найнужденніших, або, як часто нині висловлюються, незахищених верств населення [5].

Зокрема, у ст. 46 Конституції України проголошується, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також: у старості та інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також: бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [3].

У найширшому трактуванні соціального захисту до нього включають також заходи з охорони здоров'я, соціальну роботу тощо.

Отже, соціальний захист передбачає певний рівень матеріальної забезпеченості, тобто підтримку доходів, захист добробуту.

Система соціального захисту включає три суб'єкти: державу, юридичні особи і громадян. Частина її заходів стосується усіх членів суспільства, а решта адресована окремим соціальним групам. Перша група заходів стосується забезпечення можливості для кожної особи застосування своїх здібностей і отримання доходу, визначення офіційного прожиткового мінімуму, захисту інтересів споживачів, індексації доходів. Друга група заходів соціального захисту стосується окремих груп населення, зокрема безробітних, пенсіонерів, інвалідів, ветеранів праці та військової служби, сімей з дітьми, дітей-сиріт, вимушених переселенців та біженців, що зазнали впливу катастроф (повінь, землетрус, засуха тощо). Система соціального захисту ґрунтується на таких принципах, як всезагальність, доступність, різноманітність видів забезпечення, адекватність рівню розвитку економіки країни.

Залежно від призначення заходів формується і структура системи соціального захисту, яка складається з соціального забезпечення, соціальних гарантій держави населенню, соціальної допомоги та соціального страхування.

Система соціального захисту повинна захищати права працевдатних та непрацевдатних у таких питаннях, як пенсійне забезпечення, надання допомоги на випадок тимчасової непрацевдатності, надання допомоги матерям та сім'ям з дітьми, на випадок безробіття та інвалідам [2].

Управління праці і соціального захисту населення проінформувало про розміри соціальних допомог в Україні за 2011 (табл.1).

Таблиця 1

Розміри соціальних допомог в Україні за 2011 рік

№ з/п	Вид допомоги	Порядок виплати	Розмір допомоги (грн.)		
1	Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми"				
1.1	Допомога по вагітності та пологам:	З розрахунку щомісячно на 126 днів 25% від прожиткового мінімуму працездатної особи	01.07.	01.10	01.12
			275,50	279,50	283,50
1.2.	Допомога на народження	I дитина – 30 прожиткових мінімумів на дитину до 6 років, на день народження дитини: 10 мінімумів одноразово, решта протягом 24 місяців	27510	27900	28830
			9170	9300	9610
		764,17	775	800,83	
		II дитина – 60 прожиткових мінімумів на дитину до 6 років, на день народження дитини: 10 мінімумів одноразово, решта протягом 48 місяців	55020	55800	57660
			9170	9300	9610
		955,21	968,75	1001,04	
III дитина – 120 прожиткових мінімумів на дитину до 6 років, на день народження дитини: 10 мінімумів одноразово, решта протягом 72 місяців	110040	111600	115320		
	9170	9300	9610		
		1400,97	1420,83	1468,19	
		330,60	335,40	340,20	
2	Закон України "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям інвалідам"				
	- інваліди 1 групи	Підгрупа А 100% +75% прожит. мінімуму для непрацездатних осіб	1477,50	1498,0	1547,0
		Підгрупа Б 100% +50% прожит. мінімуму для непрацездатних осіб	1266,0	1284,0	1326,0
	- інваліди 2 групи	80% прожит. мінімуму для непрацездатних осіб	675,20	684,80	707,20
	- інваліди 3 групи	60% прожит. мінімуму для непрацездатних осіб	506,40	513,60	530,40
	Надбавка на догляд для інв. II та III гр..	15% прожит. мінімуму для непрацездатних осіб	126,60	128,40	132,60
Допомога дітям-інвалідам					
	Працюючим батькам	70% прожит. мінімуму для непрацездатних осіб	590,80	599,20	618,80
	Непрацюючим батькам				
	Надбавка на догляд непрац. батькам	50% прожит. мінім для дитини відповідного віку	458,50	465,0	480,50
	- діти інваліди до 6 років				
	- діти-інваліди від 6 до 18				
	Підвищення дітям інв. внаслідок аварії на ЧАЕС	50% від 70% прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб	295,40	299,60	309,40

Джерело: [4]

Прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць з 01.12.2012 становить 1095,0 грн.

У 2013 році мінімальну заробітну плату планувалося встановити (з урахуванням підвищення на прогнозний індекс споживчих цін та додаткового збільшення з метою поетапного наближення до фактичного прожиткового мінімуму) у таких розмірах: з 1 січня – 1176 гривень, з 1 квітня – 1190 гривень, з 1 жовтня – 1215 гривень та з 1 грудня – 1230 гривень.

Право на соціальне забезпечення є конституційним. Держава у відповідності до Конституції України гарантує всім громадянам реалізацію їх прав у сфері соціального забезпечення шляхом:

- створення розгалуженої мережі закладів соціально-культурних послуг та соціального забезпечення;
- організації та проведення системи державних та громадських заходів щодо забезпечення соціального захисту населення;
- надання громадянам гарантованого рівня матеріального забезпечення та соціального обслуговування, що визначається на підставі соціальних нормативів;
- забезпечення державного та громадського контролю за здійсненням права на соціальний захист;
- встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян щодо соціального захисту.

Щодо цієї системи в Україні, то дослідження стану соціального страхування в Україні показало, що система соціального страхування в нашій державі деякою мірою ще зберігає адміністративно-розподільчий характер. На практиці існують диспропорції у формуванні відповідних джерел доходів, незбалансованість загальної величини страхових платежів та розподілу фінансових ресурсів між окремими фондами соціального призначення. Невисокою є правова та економічна відповідальність фондів перед страхувальниками та застрахованими особами за несвоєчасність страхових виплат тощо. Доходи страхових фондів на сьогодні формуються в основному за рахунок обов'язкових внесків роботодавців. Підвищення частки громадян у

структурі платників має стимулювати їх зацікавленість у зниженні ризиків, дасть змогу включити в коло застрахованих непрацюючих членів.

Існують проблеми організаційного характеру: відсутні єдині принципи визначення критеріїв надання соціальних пільг і чітка спрямованість соціальних виплат на допомогу сім'ям з низьким рівнем доходів, дублюються окремі соціальні виплати, недостатньою є узгодженість соціальних виплат з іншими державними витратами тощо. Не узгоджене формування бюджетних видатків та видатків державних соціальних фондів на соціальні виплати на основі використання державних мінімальних соціальних стандартів.

Протягом останніх років набули розвитку нові підходи до розв'язання проблем малозабезпечених верств населення, спрямовані на забезпечення їх соціальних гарантій залежно від майнового стану та доходів сім'ї, посилення адресної державної підтримки та контролю за використанням державних коштів. Цей напрям соціального захисту населення здійснюється шляхом надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, сім'ям з дітьми, субсидій на оплату за користування житлом і комунальних послуг та пільг певним категоріям громадян.

Висновки. Отже, можна дійти до висновку, що соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах, за певним соціальним статусом. Він замінив термін “соціальне забезпечення”, який зберігає право на існування, проте характеризує дещо вужче поняття, ніж соціальний захист. Соціальне забезпечення є складовою системи соціального захисту і виконує функцію накопичення та розподілу коштів соціального захисту, призначених для соціальної допомоги, виплат по соціальному страхуванню та ін. Це призначення виконується через дві його функції – лікувальну і запобіжну. Лікувальна функція пов'язана із запровадженням механізмів боротьби з бідністю, а запобіжна функція соціального захисту є превентивною, тобто пов'язана з попередженням бідності шляхом надання індивідам можливості під час свого періоду активної економічної діяльності

здобути право на забезпечення собі нормального рівня життя у разі втрати роботи та працездатності, хвороби, нещасного випадку.

Соціальний захист включає пенсії та різні види допомоги (по тимчасовій втраті працездатності, по вагітності й пологах, по догляду за дитиною до 3 років, по догляду за хворою дитиною, на поховання, допомогу непрацездатним особам, дохід яких менший від встановленої межі малозабезпеченості, тощо). Також ця система передбачає надання допомоги в натуральному вигляді (обслуговування інвалідів, людей похилого віку у спеціалізованих установах – будинках-інтернатах і вдома). Щодо системи соціального захисту в Україні, то дослідження стану соціального страхування в Україні показало, що система соціального страхування в нашій державі деякою мірою ще зберігає адміністративно-розподільчий характер. На практиці існують диспропорції у формуванні відповідних джерел доходів, незбалансованість загальної величини страхових платежів та розподілу фінансових ресурсів між окремими фондами соціального призначення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень : Проблеми теорії, методології, практики : [монографія] / В. Д. Бакуменко. – Київ, Вид-во УАДУ. – 2000. – 328 с.
2. Мозговий Л. І. Правознавство / Л. І. Мозговий, О. П. Копиленко. – К. : Вид-во ЦУЛ, 2007. – 400 с.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Управління праці та соціального захисту населення [Електрон. ресурс] – Режим доступу : <http://upszn.gov.ua/>
5. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії : [навч. посібник] / В. Г. Чепінога. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 456 с.

УДК 334.722:330.162

СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИЙ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ

М. В. Лунгол, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано сучасний стан і проблеми розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні та визначено напрями удосконалення механізму взаємодії держави і роботодавців як суб'єктів корпоративної соціальної відповідальності.

Ключові слова: соціальна відповідальність, ISO 2600, стійкий розвиток, етика бізнесу, соціальна звітність підприємства.

Постановка проблеми. Сьогодні велике значення у світі приділяється питанню соціальної відповідальності бізнесу, яке знайшло відображення в міжнародному стандарті ISO 2600. На сьогодні технічний комітет України працює над адаптацією та прийняттям цього стандарту як національного.

На сучасному етапі розвитку світової економіки ефективність діяльності бізнесу компаній багато у чому залежить від ступеня їх залучення до рішення глобальних завдань, які постають перед суспільством. До числа таких завдань слід віднести поліпшення економічних та соціальних відносин, охорону навколишнього середовища, що нині об'єднується поняттям ведення соціально відповідального бізнесу (СВБ) або корпоративної соціальної відповідальності (КСВ).

Проблеми охорони навколишнього середовища та соціального захисту більшості найманих працівників, які складають головну цінність ресурсного потенціалу суспільства, є актуальними і для України. При цьому рішення даних проблем неможливо без соціально відповідальної поведінки як вітчизняного

бізнесу, так і держави. Отже, основними елементами системи соціальної відповідальності мають стати держава, суспільство та бізнес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціальної відповідальності організації досліджується вітчизняними вченими та науковцями, зокрема такими, як: Н. Діденко [1], О. Зеленко [2], І. Лебедєв [4], Д. Ткачов [5], які акцентують соціальну відповідальність як інститут соціального партнерства. Помітну увагу в зазначеній проблематиці приділяли увагу й іноземні науковці, такі класики як: Ф. Котлер [4] та М. Фрідман, які розкрили сутність та призначення соціальної відповідальності бізнесу (СВБ).

Постановка завдання. Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан і проблеми розвитку соціально-відповідального бізнесу в Україні та визначити напрями удосконалення механізму взаємодії держави і роботодавців як суб'єктів соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Визначення терміну “соціальна відповідальність” ще не є чітко сформульованим. Так, Всесвітня бізнесова рада із сталого розвитку визначає соціальну корпоративну відповідальність як “зобов'язання бізнесу сприяти сталому економічному розвитку, працюючи з найманими працівниками їхніми родинами, місцевою громадою та суспільством загалом з метою покращення якості життя” [3]. Але, на нашу думку, визначення соціальної відповідальності бізнесу в Україні має бути таким: морально-етична відповідальність бізнесових структур за рівень надання послуг, рівень якості виробленої продукції, а також створення гармонійного середовища відносини між працівниками, партнерами, споживачами та суспільством загалом у вирішенні соціальних проблем. Виходячи з цього визначення, соціальна відповідальність бізнесу зводиться до системи відносин в різних площинах: перша площина – це відносини внутрішньовиробничі і їх можна окреслити як ендогенні; друга площина – зовнішні відносини з іншими суб'єктами суспільства – екзогенні.

Бізнесові структури, що працюють в Україні, ще не усвідомлюють в повному обсязі свою роль і відповідальність у соціальному розвитку держави, а

також свої стратегічні інтереси, тому в них виникає потреба у співпраці із державними та недержавними установами, організаціями у вирішенні соціальних проблем різного рівня. На цей час співпраця у сфері соціального партнерства бізнесу, влади, громадськості України є фрагментарними, безсистемними, але і на такому рівні ця співпраця дає позитивні результати. Передові ланки бізнесових структур, в основному у великому бізнесі, починають звертати увагу на такі аспекти як репутація, корпоративний бренд, корпоративна лояльність персоналу, лояльність бізнесу до соціального оточення.

В Україні ідея соціальної відповідальності бізнесу починає розвиватись і потребує досконалого пакету законодавчих актів. Західний стандарт мотивує підприємця здійснювати добровільні соціальні інвестиції. На відміну від нього, вітчизняні закони мають винятково примусовий характер. Українське законодавство накладає на бізнес низку обов'язкових соціальних функцій, що проявляє їх винятково фіскальне забарвлення. Соціальне страхування, яке за фактом відволікає 41,7% доходів підприємств, побудовано на принципі безальтернативності. Це примушує роботодавців використовувати схеми “тіньової” оплати праці, а отже, обертається штучним скороченням соціальних виплат у майбутньому.

Крім того, українське законодавство передбачає мізерний набір елементів, що спонукають до витрат на соціальні акції. Так, не оподатковуються тільки ті гроші, які становлять 4% від суми прибутку підприємства, перераховані на рахунок добродійної фундації або організації. Звільняються від сплати ПДВ операції з надання допомоги науковим, культурним, спортивним установам і релігійним організаціям [7].

Український бізнес вважає, що суспільна активність необхідна насамперед для поліпшення іміджу компаній, але при цьому нарікає на відсутність вільних засобів для соціальних інвестицій.

Розвиток СББ в Україні консолідувався навколо міжнародних організацій та проектів, зокрема Представництва ООН в Україні, яке в 2006 році започаткувало та підтримує діяльність української мережі Глобального договору

ООН, що охоплює понад 140 організацій. Разом з тим, в Україні все ще відсутні фахові бізнес-асоціації з СВБ, створені та керовані виключно бізнесом на прозорих та загальноприйнятих умовах, що було характерним етапом розвитку СВБ в інших європейських країнах.

В Україні більшість компаній (як великих, так і середніх) не мають визначеної стратегії СВБ, перебувають на етапі дотримання законодавства та мізерних добродійних проєктів. Лідери українського бізнесу, зокрема приватної форми власності, здійснюють активну добродійну діяльність (стратегічне благодійництво) та використовують інструментарій зв'язків з громадськістю. Майже всі великі компанії проводять проєкти підвищення ефективності бізнес-процесів із певними соціальними або екологічними перевагами, однак більшість не робить поєднання з бізнес-проєктами до власної соціальної відповідальності.

Діалог на тему СВБ в Україні загалом ведеться на рівні окремих проєктів та ініціатив, без визначення окремих показників, можливості чітко оцінити чи підтвердити досягнутий прогрес. В Україні ще не сформовані інститути всебічної оцінки діяльності компанії, які враховують соціальний, економічний та екологічний вплив діяльності компанії (як позитивний так і негативний) та пов'язують такий вплив із національною стратегією сталого розвитку.

Найактивніше декларують та залучаються у проєкти СВБ компанії з приватним капіталом: як українським, так й іноземним. Позитивним фактом для України є наявність серед компаній, які практикують стратегічний підхід до СВБ, компанії з переважно українським капіталом (на відміну від інших східноєвропейських країн, де лідерами є майже виключно дочірні компанії транснаціональних компаній (ТНК)). Серед ТНК, які ведуть бізнес в Україні, з'явилися такі, що адаптують власну стратегію СВБ до національних умов та пріоритетів. На жаль, жодна із компаній з переважаючою державною часткою власності не має власної стратегії СВБ, незважаючи на вплив таких компаній у суспільстві та економіці країни.

Основні чинники ведення українськими компаніями соціально-відповідального бізнесу:

– Позитивна репутація – створення образу відповідальної української компанії (важливо для транснаціональних компаній в Україні та українських компаній, які розширюють діяльність на інші країни), маркетингові переваги, додаткова промоція.

– Власні переконання – часто ініціативи СВБ походять від основних акціонерів та власників, базуючись на особистих переконаннях та вподобаннях.

– Розширення ринків – залучення у проекти з іншими групами впливу дозволяє компаніям створювати нові продукти, надавати нові послуги або виходити на нові ринки, які без активної стратегії СВБ були б закриті для компанії. Деякі проекти у рамках СВБ націлені на створення ринків, наприклад створення потреб серед споживачів та населення загалом.

– Підвищення капіталізації – впровадження стратегії СВБ підвищує привабливість компанії перед інвесторами, зокрема перед або впродовж процесу виведення компанії на міжнародні фінансові ринки (IPQ). Саме цей чинник є визначальним для більшості компаній з українським капіталом.

Зараз український бізнес збільшує масштаби своєї участі у вирішенні різних соціальних проблем. З іншого боку, український уряд починає вважати бізнес партнером і докладає зусиль до поліпшення бізнесового середовища через різноманітні ініціативи та впровадження податкової реформи.

Перелік соціальних потреб, які слід вважати потенціальними напрямками для діяльності з СВБ, доволі довгий. Він включає розвиток громадянського суспільства, розв'язання проблеми Чорнобиля, зменшення бідності, боротьбу з поширенням ВІЛ/СНІДу, поліпшення соціального захисту та освіти. Від компаній очікують сприяння соціальному розвитку та поліпшенню бізнесового середовища.

СВБ знаходиться на шляху розвитку в Україні. Діяльність із охорони довкілля або зміцнення відносин із робочою силою донедавна не пов'язувалися в Україні з соціально-відповідальним бізнесом у такій мірі, як філантропія. Сьогодні для компаній зростає важливість розробки внутрішніх програм СВБ, підвищення їхньої відповідальності перед працівниками та їхніми роинами,

сприяння підтриманню здорового соціального середовища екологічними програмами. Задача компаній – додержуватися чинних законів про працю та охорону довкілля. Важливість систем управління діяльністю з охорони довкілля, таких як ISO14001, для українських компаній зростає, тому що вони отримують доступ до міжнародних ринків, тоді як соціальні стандарти, такі як SA8000, ще не настільки помітні в Україні

Останнім часом, активізується роль розвитку соціальної відповідальності в Україні, що є досить позитивним аспектом. Проте, ступінь інтеграції СВБ у основні бізнесові функції ще дуже низька. Справжній виклик для українських компаній – перетворити СКВ у стратегію свого бізнесу, а також у щоденну практику.

Висновки. Поки що в Україні існує перелік факторів, що заважають активно розвиватися соціально відповідальним підприємствам. На сучасному етапі для становлення ідеї соціальної відповідальності бізнесу в Україні насамперед необхідно:

- сформувати у суспільній свідомості розуміння змісту, вагомості соціально відповідального бізнесу для розвитку соціально орієнтованої держави та демократичних засад, а серед самих підприємців;

- сформувати законодавчу базу, яка забезпечить зацікавленість бізнесу в розвитку щодо соціальних програм;

- прийняти законодавчі та відомчі нормативні акти, які стимулюватимуть розвиток в Україні соціально відповідального бізнесу та корпоративної філантропії, меценатства;

- створити партнерські мережі, в рамках якої учасники мережі отримуватимуть широкі можливості для просування корпоративної репутації на регіональному та макроекономічному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діденко Н. Г. Соціальна відповідальність бізнесу як складова соціального партнерства в системі соціально-трудових відносин в Україні / Н. Г. Діденко // Менеджер. – 2007. – № 4. – 31 – С. 35.

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

2. Зеленко О. Доцільність впровадження соціальної відповідальності бізнесу / О. Зеленко // Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – С. 237.

3. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства/ Пер. з англ. С. Яринич. – К. : Стандарт, 2005. – С. 302.

4. Лебедев І. В. Соціальна відповідальність бізнесу як чинник ефективного менеджменту / І. В. Лебедев // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2007. – № 27. – С. 203.

5. Ткачов Д. С. Теоретичні засади формування соціально-відповідального бізнесу / Д. С. Ткачов // Взаємодія органів місцевого самоврядування і громадських організацій : інноваційні рішення в соціальній політиці: матеріали міжнар. наук.- практ. конференції; редкол. : С. О. Горбунова-Рубан [та ін.]. – Х. : Центр стратегічних досліджень та інноватики, 2008. – С. 184.

УДК 336. 146

ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ І ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ 2014 РОКУ

А. Г. Львова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито поняття державного бюджету, його складові та досліджено запланований проект державного бюджету на 2014 року, а також порівняння його з державним бюджетом 2013 року.

Ключові слова: бюджет, бюджетний період, доходи та витрати бюджету, дефіцит бюджету, проект державного бюджету

Постановка проблеми. Бюджет є важливим основним фінансовим планом, в якому відображається діяльність держави та місцевих органів. За його допомогою держава, здійснює розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту, змінює структуру виробництва, впливає на результати господарювання, здійснює соціальні перетворення. В державі бюджет займає

провідну роль, за допомогою якої вона в свою чергу має можливість функціонувати.

Дуже важливо, щоб доходна та видаткова частини бюджету балансували. Нажаль, на сьогодні бюджет в Україні є дефіцитним, тобто частина видатків перевищує доходну частину. Це зумовлює необхідність проведення комплексу заходів на державному рівні і повсякденної роботи на місцях для забезпечення повного і своєчасного надходження до бюджету доходів та здійснення видатків, постійного аналізу доходів і витрат бюджету, а також їх вплив на економіку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державний бюджет України, поняття його та функції досліджували такі науковці: Е. А. Алісов, Л. К. Воронова, О. П. Орлюк, И. Н. Похомов, які аналізували його доходну та видаткову частини, проте постає необхідність у поглибленому вивченні проблем функціонування і формування доходної та видаткової частини Державного бюджету України задля покращення ситуації в країні та життя населення.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу доходної і видаткової частини бюджету 2014 року та проведення порівняння його з бюджетом 2013 р.

Виклад основного матеріалу. Бюджет-план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року.

Виходячи з реалій сьогоденного дня – економічної кризи, триваючого спаду виробництва ВВП, розладу фінансово-кредитної системи, зростання неплатежів та знецінення національної грошової одиниці – особливої актуальності набуває проблема побудови досконалої та ефективної системи формування доходної частини державного бюджету та сурове контролювання

видаткової. Відповідно до таблиці 1 можна проаналізувати індикативні прогнозні показники державного бюджету на 2013 і 2014 роки.

Прогноз основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2013 та 2014 роки, розробляється відповідно до порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 621, в якому зазначені доходи, які в 2013 році становлять 388,8 млрд. грн, а вже в 2014 році їх зростання до 404,7 млрд грн, але в свою чергу видатки теж зростуть з 399,7 млрд грн, до 420,6 млрд грн відповідно. На основі цих даних ми бачимо, значне перевищення видаткової частини бюджету над доходною.

Таблиця 1

Індикативні прогнозні показники державного бюджету на 2013 і 2014 роки, млрд. грн

Найменування показника	2013 рік	2014 рік	2014 р. у % до 2013 р.
Доходи	388,8	404,7	15,9
Видатки	399,7	420,6	20,9
Сальдо кредитування	-3	-4,1	1,1
у тому числі:			
повернення кредитів	3,9	3,9	-
надання кредитів	6,9	8	1,1
Дефіцит "+" /профіцит "-"	13,9	20	6,1

Джерело: [3]

Проаналізувавши державний бюджет 2010-2014 року можна спостерігати на рис. таку динаміку (рис. 1):

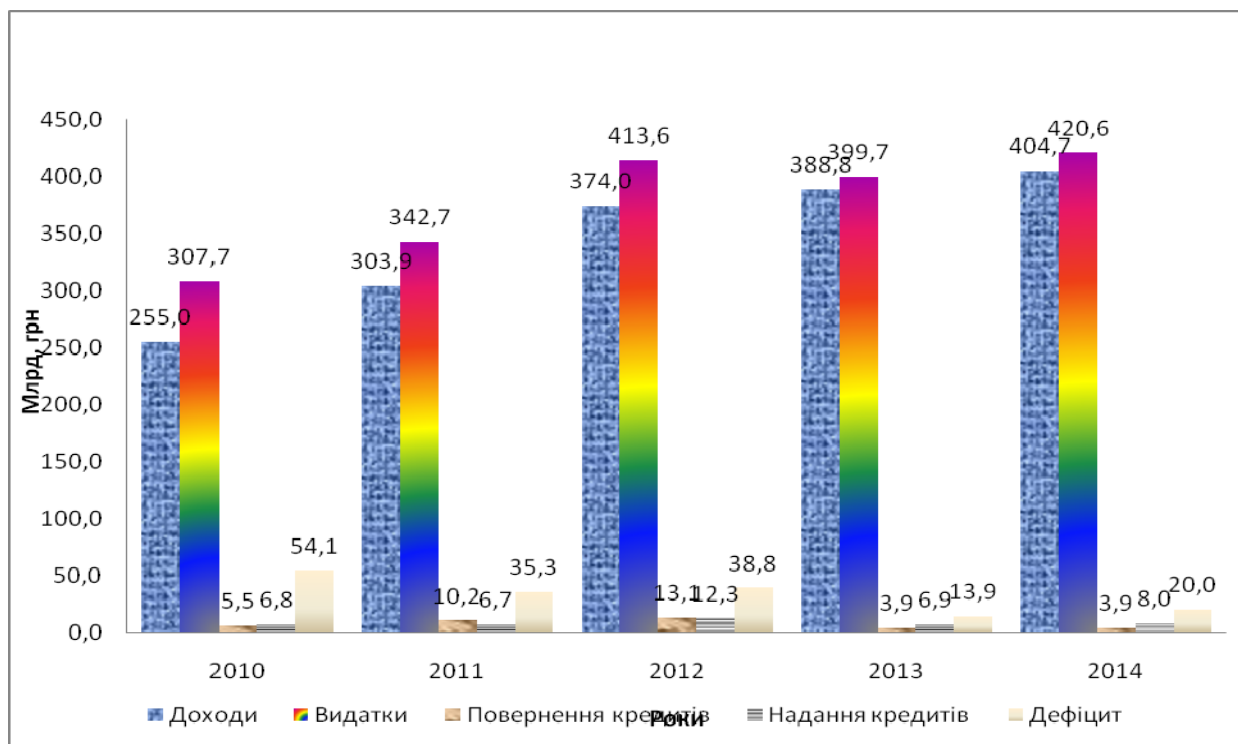

Рис. 1. Показники державного бюджету 2010-2014 років, млрд грн

Як бачимо, основними показниками формування державного бюджету країни на 2010-2014 роки є доходи, видатки, сум повернених та наданих кредитів. Проаналізувавши рис. 1, можна спостерігати збільшення видаткової і доходної частини за досліджуваний період, відповідно зростає й дефіцитна частина бюджету.

14 вересня 2013 року Кабінет міністрів України схвалив проект державного бюджету на 2014 рік з дефіцитом 2,7%, зростанням ВВП – 3%, інфляцією – 8%, що в порівнянні з 2013 р. становив: дефіцит – 1,65%, зростання ВВП – 4,5%, інфляція – 5,9%. Проаналізувавши ці данні ми спостерігаємо, що зростання ВВП зменшується, тобто кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і нематеріального виробництва буде зменшений на 1,5%. А ось рівень інфляції та дефіцит бюджету – зростуть, що є негативним фактором для економічного стану в державі [2].

За останні роки було прийнято велика кількість нормативних актів, законів, щодо формування видаткової частини бюджету, але при формуванні доходної частини необхідно звернути увагу на можливість населення та підприємств сплачувати належні збори та податки, тим самим наповнюючи бюджет.

В період побудови ринкової економічної системи потрібно вирішувати питання дефіциту бюджету, неінфляційних джерел фінансування видатків, фінансування витрат на соціально-культурну сферу та соціальний захист населення, стабілізації економіки, удосконалення податкової політики відповідно до стану економіки і необхідності реального зростання валового внутрішнього продукту [1,4].

Вирішення цих питань повинно відбутися, в першу чергу, через збалансування бюджету за рахунок наповнення дохідної його частини, ефективності витрачання бюджетних коштів, скорочення мережі бюджетних установ та удосконалення структури управління. Необхідною умовою є зменшення навантаження на дохідну частку бюджету за рахунок залучення позабюджетних джерел фінансування [5].

Потрібно розробити механізми, які не дозволятимуть у майбутньому приймати закони без урахування їх впливу на бюджет, а також заходи щодо обмеження дії вже прийнятих законодавчих актів, не забезпечених бюджетними асигнуваннями.

Висновки. Проаналізувавши запланований проект державного бюджету на 2014 рік ми спостерігаємо аналогічну ситуацію, яка відбувається кожного року в державі – збільшення видаткової частини над доходною, що може спричинити погіршення економічної ситуації в країні та призвести до нестабільності економіки держави.

У формуванні основного документу країни слід звернути увагу на спостереження податкового законодавства, забезпечити його стабільність, не допустити податкового тиску на діяльність громадських, забезпечити суттєве зростання доходів громадян з метою реалізації їх конституційних прав на достатній життєвий рівень, аби накопичити ВВП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 37–38. – ст. 189.

2. Ильин И. А. Теория права и государства / Под редакцией и с предисловием В. А. Томсинова. – М. : Издательство Зерцало – 2003. – 400 с.
3. Постанова №318 “Про схвалення Прогнозу Державного бюджету України на 2013 і 2014 роки, станом на 5 квітня 2012 р.”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/318-2012>
4. Трубецкой Е. Н. Лекции по энциклопедии права. – Е. Н. Трубецкой – 1909 // Allpravo.ru – 2005.
5. Фінансове право України : [навч. посібник] : за вимогами кредитно-модульної системи організації навч. процесу. / За заг. ред. Воронової Л. К. – К. : Правова єдність. – 2009. – 396 с.

УДК 314.18:631

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Я. В. Машевська, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена актуальним питанням фінансової безпеки регіону. Розглянуто значення фінансової безпеки регіону для його соціально-економічного розвитку. Запропоновано пріоритетні напрями реалізації фінансової безпеки на регіональному рівні.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансові ресурси регіону, стійкість фінансової системи, загрози та інтереси регіону.

Постановка проблеми. Важливою проблемою для України, що потребує негайного вирішення, є забезпечення фінансової безпеки держави. Без утворення умов побудови фінансової безпеки практично неможливо розв'язати жодну з проблем, що постали сьогодні перед державою: нерівномірність розвитку фінансового сектору, критично низька народжуваність та висока смертність,

падіння рівня життя, зниження обсягів виробництва, збитковість більшості стратегічно важливих підприємств країни, високий рівень заборгованості із виплати заробітної плати, пенсій і соціальної допомоги, досить великий рівень безробіття та інше.

Фінансова безпека регіону залежить від стану фінансової безпеки країни. В даний час фінансова безпека України знаходиться під загрозою. Адже всі складові забезпечення фінансової безпеки знаходяться в незадовільному стані.

Фінансова безпека регіону на сьогодні є складною і важливою проблемою, вирішення якої надасть можливості економічно розвиватися та фінансово стабілізуватися регіонам. Тому забезпечення фінансової безпеки – це гарантія незалежності країни, умова стабільності й ефективності життєдіяльності суспільства, досягнення успіху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою та дослідженням фінансової безпеки займалися такі вчені-економісти: О. Барановський, І. М. Вахович, З. Герасимчук, М. Коваленко, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Смірнова, А. Сухорукова та інші.

Однак фінансова безпека регіонів досліджується лише частково, адже більшість досліджень стосується проблем забезпечення фінансової безпеки на загальнодержавному рівні. Недостатньо приділяється уваги питанням створення на практиці дієвого механізму забезпечення фінансової безпеки регіону, який поєднає в собі можливості органів місцевої влади, кредитно-фінансової та бюджетної системи, інтереси суб'єктів господарювання, населення для гарантування сталого соціально-економічного розвитку. Зміни в економіці країни вимагають постійного вдосконалення теоретичних та методологічних аспектів фінансової безпеки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі фінансової безпеки регіону як найважливішої складової економічної безпеки, пропозиції щодо покращення даного індикатора.

Виклад основного матеріалу. Головною складовою економічної безпеки є фінансова безпека. Це зумовлюється тим, що фінансово-кредитна система, яка є

об'єктом фінансової безпеки на рівні держави, забезпечує коштами розширене відтворення – підґрунтя економіки кожної країни. Фінансові ресурси є сполучною ланкою між іншими елементами економічної безпеки, а саме матеріальними, трудовими, виробничими, інформаційними й енергетичними ресурсами.

Головним критерієм фінансової безпеки є фінансова незалежність регіону і здатність фінансової системи регіону протистояти зовнішнім шокам і загрозам. Рівень фінансової безпеки є одним з визначальних критеріїв ступеня довіри інвесторів та рівня ризику при інвестуванні в економіку регіону. В свою чергу стійкість фінансової системи регіону є основною фінансової безпеки регіону [1, с. 28].

Фінансова безпека регіону – це стійкий стан його захищеності, за якого відсутній, попереджений або нейтралізований вплив дестабілізуючих факторів на забезпечення стабільності, ефективності та збалансованості розвитку економіки, соціальної й екологічної сфер [2, с 95].

Для розробки стратегії економічної безпеки, об'єктивної оцінки її реалізації потрібна організація всебічного моніторингу економіки та суспільства для визначення системи внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на стан фінансової безпеки та мають можливість трансформуватись у загрозу безпеки. Саме завдяки постійному моніторингу стану економічної безпеки регіону система управління здатна гнучко реагувати на економічні, соціальні та політичні умови як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, які постійно змінюються.

Прикладом такого моніторингу є результати Миколаївської області за 12 складовими конкурентоспроможності за статистичними даними за 2012 рік:

Таблиця 1

**Оцінювання Миколаївського регіону за індексом
конкурентоспроможності за 2012 рік**

Індекс конкурентоспроможності регіонів України	3,97
Інституції	4,45
Інфраструктура	3,97
Макроекономічне середовище	4,52
Охорона здоров'я та початкова освіта	5,61
Вища освіта та професійна підготовка	4,41
Ефективність ринку товарів	3,93
Ефективність ринку праці	4,75
Рівень розвитку фінансового ринку	3,88
Технологічна готовність	3,14
Рівень розвитку бізнесу	3,82
Інновації	3,15
Розмір ринку	1,99

Миколаївська область посідає 18-е місце серед 27 регіонів України за кількістю населення (2,6%) і 13-е місце за внеском до ВВП країни (2,1%). Валовий регіональний продукт області становить 20 616 грн на особу, або 96% від середнього показника по Україні. У 2012 році Миколаївська область в національному рейтингу конкурентоспроможності посідає 14-е місце. При цьому Індекс конкурентоспроможності області зріс на 0,1 бала, до 3,97. У 2012 році порівняно з 2011 роком Миколаївська область погіршила свої результати за більшістю складових конкурентоспроможності. Істотно послабшали позиції з ефективності ринку товарів (15-е місце), рівня розвитку фінансового ринку (24-е місце), рівня розвитку бізнесу (20-е місце) – за кожною з цих позицій регіон втратив дев'ять місць у національному рейтингу. Тим часом позиції області з інших складових змінилися несуттєво.

Найвищі бали Миколаївська область отримала з інновацій (5-е місце), технологічної готовності (8-е місце) та інфраструктури (10-е місце). У 2012 році регіон значно програє іншим областям в рейтингу з охорони здоров'я і початкової освіти (26-е місце), з рівня розвитку фінансового ринку (24-е місце) та рівня розвитку бізнесу (20-е місце). Миколаїв істотно поступився позиціями

за рівнем розвитку фінансового ринку, посідає 24-е місце, при цьому абсолютне значення показника підвищилося на 0,06 бала.

У Миколаївській області найпроблемнішим чинником для ведення бізнесу залишається податкова політика. Чисельність представників бізнесу регіону, які відзначили цю проблему (21%), є значно більшою за середній показник по Україні (15,7%). Іншими важливими проблемами 2012 року залишилися нестабільність державної політики (14,1%) та корупція (10,9%). При цьому значущість проблеми корупції у 2012 році помітно знизилась (на 5%). Бізнес регіону більше, ніж у середньому по Україні, стурбований нерозвинутою інфраструктурою. Так само він надає менше значення низькій кваліфікації робочої сили, інфляції та регіональній митній політиці [6, с. 79].

Труднощі створення дієвої системи фінансової безпеки в Україні й окремому регіоні насамперед зумовлені необхідністю одночасної розробки складних теоретичних і вирішення практичних питань. Досягненню стійкої фінансової безпеки на рівні регіону перешкоджає ряд невирішених проблем і чинників, які класифікуються як загрози. За висновками фахівців, фінансовій безпеці регіонів загрожують правова невирішеність багатьох питань, а також несприятливі економічні чинники більш об'єктивного характеру [4, с.151].

Основні загрози фінансовій безпеці регіону становлять:

- недосконалість бюджетної політики і нецільове використання коштів бюджету;
- ефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків;
- значні обсяги державного та гарантованого державою боргу, проблеми з його обслуговування;
- різкі зміни рівня цін та курсу національної валюти;
- значна різниця співвідношення доходів найбільш і найменш забезпеченого населення та недостатня соціальна захищеність певних груп населення;
- невисокий рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок із кредитів;

— зростання «тіньової» економіки, посилення її криміналізації, нелегальний вплив валютних коштів за кордон тощо.

Фінансова система повинна мати визначений запас міцності на випадок непередбачених і надзвичайних обставин для того, щоб державні органи могли оперативнo й вчасно відреагувати на виникнення будь-яких загроз та по можливості запобігти чи нейтралізувати або хоча б звести до мінімуму потенційні соціально-економічні втрати. Серед важливих загроз фінансовій безпеці соціально-економічного розвитку регіонів виділяється проблема «тінізації» майже в усіх галузях економіки. «Тінізація» дестабілізує грошовий обіг, призводить до втрати бюджетних ресурсів, спотворює принципи конкуренції, безпосередньо призводить до отримання невеликою часткою громадян надзвичайно великих необлікованих прибутків.

Досягнення рівня фінансової безпеки можливе шляхом нейтралізації існуючих загроз і практичної реалізації на різних рівнях державної влади низки першочергових заходів серед яких найдоцільнішими можна вважати:

- пожвавлення діяльності існуючих підприємств і легалізації «тіньового» сектора економіки;
- спрощення і скорочення загальної кількості звітностей суб'єктів господарювання, а також установ, які надають дозволи на право виконання того чи іншого виду підприємницької діяльності;
- перегляд ставок нарахувань на заробітну плату в соціальні фонди;
- запровадження дієвої процедури виявлення фактів тінізації заробітку найманих працівників;
- перегляд діючої системи нарахування пенсій шляхом установаження прогресивних ставок залежно від розміру заробітку, що стимулює працівників до офіційного отримання заробітної плати;
- розгляд показника приросту доходів на душу населення певного регіону як критерію оцінки результатів діяльності органів регіональної влади;

Необхідною умовою забезпечення їх ефективності є системність реалізації, а отже, існування системи управління фінансовою стійкістю як на рівні держави,

так і на рівні регіону. Це в свою чергу дозволить підвищити відповідальність роботодавців за майбутнє працівників, збільшити наповнення місцевих бюджетів за рахунок основного бюджетоутворюючого податку, що, у свою чергу, підвищить рівень фінансового забезпечення регіону.

Висновки. Особливу роль для регіонів відіграє впровадження нових механізмів управління фінансовими ресурсами, метою яких є підвищення ефективності використання наявних і пошук нових джерел коштів для забезпечення соціально-економічного розвитку. Реалізація вказаних заходів потребує врахування чинників, що можуть негативно впливати на рівень стабільності існуючих фінансових взаємовідносин між владою, суб'єктами господарювання та населенням, стан їх забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами. У загальному розумінні захищеність регіону від наявних і потенційних загроз, які перешкоджають реалізації регіональних фінансових інтересів, здатність ним протистояти характеризує категорія фінансової безпеки.

Значну загрозу фінансовій безпеці регіону становлять: “тінізація” економіки та приховування доходів найманих працівників, зростання порушень фінансової дисципліни в бюджетній сфері, недостатня опрацьованість прийнятих бюджетів, втрати бюджетів від порушень у сфері приватизації державного та комунального майна, зловживання та порушення порядку адміністрування податку на додану вартість, низька інвестиційна привабливість, непродуктивний виток капіталів за кордон, “відмивання брудних” грошей, неврегульованість взаємостосунків регіонів із центральними органами виконавчої влади, негативні макроекономічні показники тощо. Тому, сьогодні залишаються актуальними питання щодо забезпечення фінансової безпеки як одного з основних елементів економічної безпеки регіону, оскільки в умовах децентралізації гарантія фінансової безпеки створює необхідні передумови для соціально-економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : [монографія] / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.

2. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації : [монографія] / І. М. Вахович. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 496 с.
3. Коваленко М. А. Управління економічною безпекою регіону: сутність та механізм реалізації : [монографія] / М. А. Коваленко, І. І. Нагорна; за заг. ред. к. е. н., доц. М. А. Коваленка. – К. : Олдіплюс, 2006. – 440 с.
4. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / Національний інститут проблем міжнародної безпеки ; за ред. А. І. Сухорукова. – К., 2003. – 64 с.
5. Економіка України: Підсумки перетворень та перспективи зростання / за ред. академіка НАН України В. М. Гейця. – К. : Форт, 2000. – 392 с.
6. Соціально - економічний регіон та інноваційний розвиток регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archive.nbuv.gov.ua/Наукова_періодика_України/.../ekon/2010_4/ek5224.pdf

УДК 336.27

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УКРАЇНІ

Т. В. Сандольська, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто значення управління державним боргом у функціонуванні економіки держави. Висвітлено особливості сучасного стану державного боргу. Також визначено напрямки, які сприятимуть ефективному управлінню державним боргом.

Ключові слова: державний борг, безпечний рівень боргу, дефіцит державного бюджету, управління державним боргом.

Постановка проблеми. Протягом останніх років актуальність теми проблематики боргу держави належить до найважливіших питань державного фінансового управління. Незважаючи на різноманітність висновків всесвітньо відомих учених у галузі фінансової теорії й державних фінансів щодо оптимального способу фінансування бюджетного дефіциту та наслідків

нарощування державного боргу, саме державні запозичення стали одним із найпоширеніших інструментів фінансування видатків держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи державного боргу та питання щодо його управління висвітлюються в працях таких українських вчених, як: В. Дудченка, А. Мниха, Н. Мороза, О. Царука та інших авторів. Проте державний борг з кожним роком зростає однак проблема управління державним боргом є недовільно висвітленим та потребує негайного покращення.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд поточного і минулого стану державного боргу України, визначення основних причин виникнення державного боргу та пропозиції щодо забезпечення ефективного управління складовими державного боргу.

Виклад основного матеріалу. Державний борг України – загальна сума заборгованості України, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань.

Не можна оминати увагою твердження українських вчених які висловлюють свої думки щодо державного боргу, а саме: на думку Н. Мороза величина державного боргу та дефіциту державного бюджету свідчить про раціональність і ефективність фінансової політики держави та регулюється законодавством. Великий обсяг державного боргу є тягарем для видаткової частини бюджету, оскільки потребує витрат на обслуговування боргу.

О. Царук вважає, що основною причиною виникнення державного боргу є необхідність фінансування дефіциту державного бюджету. Відповідно, аналіз формування державного боргу та оцінка його впливу на економіку має здійснюватись із врахуванням взаємозв'язків джерел фінансування дефіциту бюджету з іншими макроекономічними показниками. В. Дудченко обґрунтовує, що важливими показниками оцінки ступеня ризику виникнення дефолту є сукупний борг країни до її номінального ВВП та державний борг (уряду та центрального банку) країни до її номінального ВВП. А. Мних визначає, що основними показниками оцінки стану державного боргу та боргової залежності

країни є співвідношення обсягу державного боргу до ВВП (критичний рівень – 60%); обсягу державного боргу та доходів Державного бюджету України (критичний рівень – 30%); платежів за державним боргом та ВВП (критичний рівень – 7%); планових платежів з обслуговування державного боргу та експорту товарів і послуг (критичний рівень – 20-25%). Для відображення взаємозв'язку боргу з відтворювальними процесами в економіці та соціальним розвитком країни вчений пропонує враховувати чисельність населення та його приріст, зокрема використовувати показники державного боргу на одну особу, відношення приросту державного боргу до природного приросту населення [6].

До складу державного зовнішнього боргу входять: 1) прямий державний зовнішній борг, що формується через залучення державою іноземних кредитів, безпосереднім позичальником за якими є держава та випуск державних цінних паперів у вигляді зовнішніх державних позик. Обслуговування цієї частини зовнішнього державного боргу здійснюється за рахунок коштів державного бюджету; 2) умовний державний зовнішній борг, який формується за рахунок іноземних кредитів, залучених іншими позичальниками під державні гарантії (гарантований державою борг) [2].

Обсяг державного боргу та його структура значною мірою визначають рівень боргового навантаження та стан платоспроможності держави. В свою чергу, зовнішні державні запозичення активно використовуються як вагомий інструмент фінансової політики, оскільки здійснюється залучення іноземної валюти. Тому варто звернути увагу на сучасний стан зовнішнього державного боргу в Україні. Валовий зовнішній борг України на 1 січня 2013 року становив 135 млрд дол. США. Зростання номінального обсягу валового зовнішнього боргу протягом 2012 року (на 8,8 млрд/дол. США) було зумовлено значними зовнішніми залученнями реального сектору економіки. Водночас банківський сектор продовжив скорочувати свої зовнішні зобов'язання.

Також не можна оминати такий важливий показник, як безпечний рівень боргу. Безпечний рівень боргу – це такий рівень, при якому держава може:

- 1) своєчасно і в повному обсязі виконувати свої боргові зобов'язання без допомоги міжнародних фінансових організацій (чи інших суб'єктів), без проведення реструктуризації цих зобов'язань чи оголошення дефолту;
- 2) здійснювати державні запозичення на ринках капіталу за прийнятними відсотковими ставками [5];

Відповідно з вітчизняними й іноземними дослідженнями економічно безпечний рівень державного і гарантованого державою боргу для України наразі складає близько 35% від ВВП. Такий висновок базується на статистиці настання дефолтів у країнах з ринками, що формуються (досліджено МВФ) та на власному досвіді України, яка вже двічі була не в змозі самостійно виконувати свої боргові зобов'язання при їх наближенні до рівня 30-35% відносно ВВП, зокрема:

- наприкінці 90-х років минулого століття, що призвело до кількох реструктуризацій внутрішнього державного боргу і реструктуризації зовнішнього державного боргу;
- та напочатку поточного століття, що призвело до звернення про допомогу до міжнародних фінансових організацій (сума якої була другою за величиною у світі після допомоги МВФ для Угорщини).

З 2009 року державний і гарантований державою борг знаходиться близько свого критичного рівня. За даними Міністерства Фінансів України загальна сума державного й гарантованого державою боргу України за квітень 2013 року зросла на 2,7% – до 69,235 млрд дол. США.

У гривневому еквіваленті борг у квітні 2013 року зріс також на 2,7%, або на 14,541 млрд грн – до 553,393 млрд грн. Зовнішній борг уряду (прямий і гарантований) у квітні зріс на 3,3% – до 39,163 млрд дол. США, внутрішній (прямий і гарантований) – зріс на 1,9%, до 30,072 млрд дол. США. Прямий державний борг України в квітні зріс на 3,5% - до 55,190 млрд дол., при цьому зовнішній державний борг зріс на 1,7% - до 27,547 млрд дол. США, внутрішній – зріс на 2,1%, до 27,643 млрд дол. США. Сума гарантованого державою боргу України в квітні знизилася на 0,1% - до 14,044 млрд дол. США, зокрема

гарантований зовнішній борг становив 11,616 млрд дол. США, гарантований внутрішній – 2,428 млрд дол. США [1]. Динаміку державного боргу, точніше співвідношення між зовнішнім і внутрішнім боргом наведено у таблиці № 1.

Таблиця 1

Динаміка державного боргу

Роки Показники	31.12. 2006	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2009	31.12. 2010	31.12. 2011	31.12. 2012	Темп приросту (2012 по відношенн ю до 2006) %
млрд грн.								
Зовнішній борг	49,5	53,5	86,0	135,9	181,8	195,8	208,9	322
Внутрішній борг	16,6	17,8	44,7	91,1	141,7	161,5	190,3	1046
Всього	66,1	71,3	130,7	227,0	323,5	357,3	399,2	504

Джерело: [4]

Отже, проаналізувавши дані таблиці можна зробити висновок, що порівнявши показники 2012 року з 2006 роком чітко прослідковується зростання як зовнішнього боргу протягом шести років на 333,1 млрд грн., що загрожуючим фактором як для зовнішньої так і для внутрішньої економіки країни.

В законопроекті України “Про Державний бюджет України на 2014 рік”, основні показники проекту державного бюджету на наступний рік базуються на зростанні ВВП на 3%. Інфляція передбачена на рівні – 8,3%, державний борг – 32,4% від ВВП, дефіцит державного бюджету очікується на рівні 2,7% від ВВП. Бюджет наступного року буде збалансованим, головна мета якого забезпечити стабільність державних фінансів та завдання економічного розвитку і соціального захисту громадян [3].

Висновки. Обсяг державного боргу України щороку зростає, що спричинено здебільшого зростанням дефіциту державного бюджету України. Для вирішення проблем накопичення державного боргу України та подолання негативних тенденцій боргової ситуації потрібно насамперед скоротити обсяги дефіциту державного бюджету України, що і є основною причиною зростання державного боргу.

Скорочення дефіциту державного бюджету України можна досягнути за допомогою низки заходів, основними з яких є: 1) встановлення жорсткої системи контролю та звітності за надходженням і витрачанням коштів, що зменшить вплив “тіньового” сектору економіки, державних зловживань та забезпечить ефективність державних видатків; 2) скорочення видатків на утримання органів державної влади; 3) зменшення видатків на соціальний захист шляхом здійснення пенсійної реформи, зокрема запровадження другого рівня пенсійної системи; 4) розширення бази оподаткування шляхом скорочення податкових пільг; 5) ефективне використання коштів від приватизації державного майна тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Государственный долг Украины в апреле еще вырос / Інформаційне агентство “Уніан” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.net>
2. Міжнародні фінанси : [підручник] / І. І. Д'яконова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>
3. Про Державний бюджет України на 2014 рік / Прес-служба Міністерства Фінансів України / Урядовий портал / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rozvytok.in.ua>
4. Статистичні матеріали по стану державного боргу України (станом на 31.12.2012) / Офіційний сайт Міністерства фінансів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Струк М. Управління зовнішнім державним боргом як основний із факторів розвитку економіки України / М. Струк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://conf-cv.at.ua>.
6. Фаріон С. Я. Прогнозування показників державного боргу як фактора економічної безпеки України / С. Я. Фаріон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>

УДК336.13:477

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗЕРВІВ В УКРАЇНІ

Д. П. Христюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито доцільність створення фінансових резервів, призначення, контроль та напрями використання резервних фондів держави.

Ключові слова: фінансові резерви, кон'юнктура ринку, централізовані та децентралізовані фінансові ресурси, валютні резерви, запаси золота та дорогоцінні метали.

Постановка проблеми. Серед найважливіших проблем сучасного економічного розвитку України особливе місце займає проблема підвищення ефективності використання державних резервів. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є удосконалення інституту державного фінансового контролю (ДФК). З переходом до ринкової економіки в Україні відбулися докорінні зміни політичних і економічних основ державності, кардинальна реконструкція економіки, формування нової фінансової системи та ринкових інститутів. Існуюча раніше система державного фінансового контролю за використанням державних ресурсів, орієнтована на економіку, в якій основна роль належала державній власності, у сучасних умовах господарювання практично повністю втратила свою дієвість та ефективність. Про це свідчать зростаючі кожного року обсяги фінансових порушень і зловживань. У той же час, у державі утворилася низка розрізнених державних контролюючих органів, які,

по суті, не є самостійними, не пов'язані між собою узгодженою нормативно-правовою базою, не мають єдиної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, а їхні дії недостатньо координовані. Все це негативно впливає на результативність державного фінансового контролю, основними завданнями якого є попередження та припинення фінансових правопорушень і, відповідно, підвищення ефективності діяльності державного сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання джерел формування фінансових резервів вивчали такі вітчизняні вчені-економісти: М. Д. Білик, І. О. Бланк, Л. Д. Буряк, О. Д. Василик, А. І. Даниленко. Істотне значення для вивчення фінансової ситуації в країні мають розробки й конкретні дослідження А. Г. Загороднього, В. М. Опаріна, К. В. Павлюка, А. М. Поддєрьогіна, О. Р. Романенка, В. М. Федосова, Г. Г. Нама, А. М. Павліковського, О. В. Павловської, В. З. Потія, А. П. Куліша, О. О. Терещенка, Н. П. Шульги, С. А. Булгакової та інших. Проте, головною проблемою на сьогодні залишається те, що діюча система державного управління України не може налагодити систему ефективного використання державних резервів та підвищити рівень доходної частини бюджету над видатковою.

Постановка завдання. Метою написання даної роботи є проведення досліджень, що пов'язані з формуванням та використанням фінансових резервів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фінансові резерви – одна з важливих умов безперервного й ефективного функціонування економіки, розв'язання соціальних проблем. Резерви потрібні завжди, незалежно від моделі економічного розвитку, форми власності, рівня розвитку продуктивних сил. Вони об'єктивно зумовлені безпосередньо характером процесу виробництва як явищем, де імовірні випадкові фактори й непередбачувані обставини.

За економічною суттю фінансові резерви – це способи й форми створення та використання фондів фінансових ресурсів для фінансування заходів із локалізації впливу непередбачуваних обставин і підтримки високого рівня виробництва та суспільного добробуту громадян [4,6].

У загальноекономічному плані джерелом фінансових резервів є валовий внутрішній продукт, що створюється економікою держави. Фінансові резерви мають всі риси, які притаманні фондам грошових коштів. В залежності від рівня, на якому проходить їх формування, вони поділяються на 2 групи (рис.1).

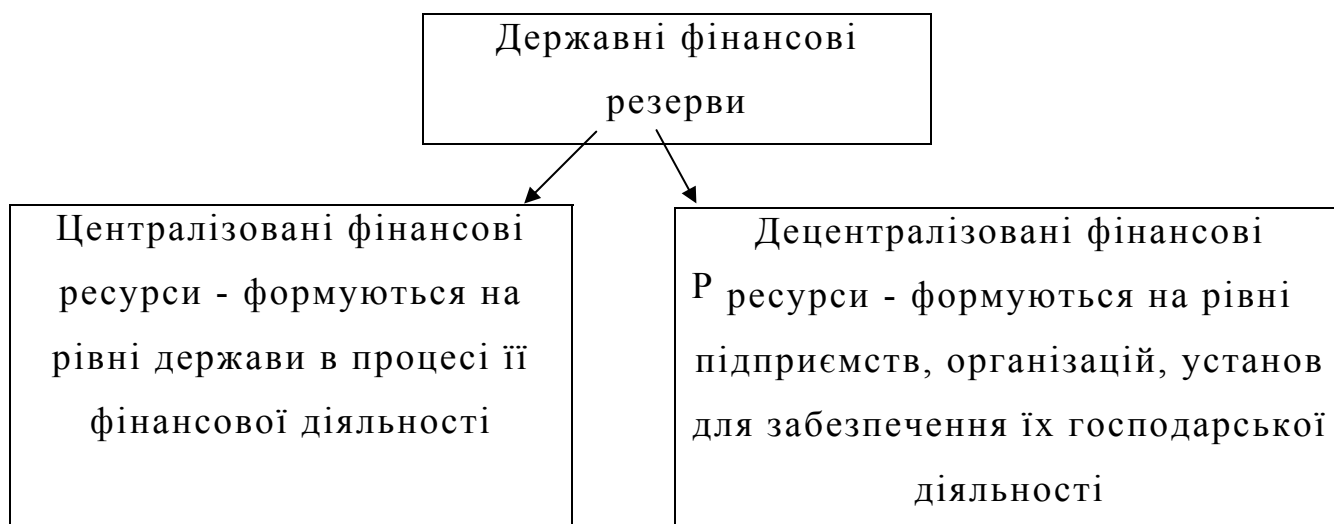

Рис. 1. Структура фінансових резервів держави

Багатовікова практика довела доцільність створення фінансових резервів як на рівні держави, галузей, об'єднань, так і на первинних рівнях господарювання.

Формування фінансових резервів може відбуватися наступними методами:

— бюджетний – який передбачає створення у складі кожного бюджету резервів, одним з видів яких є оборотна касова готівка;

— галузевий – передбачає створення за рахунок відрахувань з прибутку підприємств фінансових резервів на рівні певної галузі.

Широко використовувався даний метод у командно-адміністративній

системі господарювання, в ринковій економіці госпрозрахунковий – формування фінансових резервів підприємств, організацій, установ;

— страховий – утворення фондів страхових організацій.

Резервні фонди призначені для фінансування робіт пов'язаних із ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій, в результаті яких порушуються нормальні умови життя і діяльності людей на певній території або окремо визначеному об'єкті [1].

Надзвичайні ситуації можуть бути: техногенного, природного, соціально-політичного та воєнного характеру. До надзвичайних ситуацій техногенного характеру відносяться транспортні аварії (катастрофи), пожежі, неспровоковані вибухи чи їх загроза, аварії з викидом (загрозою викиду) небезпечних речовин, раптове руйнування споруд та будівель, аварії на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії на греблях, дамбах.

Надзвичайні ситуації природного характеру це небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища (землетруси, бурі, повіні), природні пожежі, епідемії серед людей, епізоотії, масове ураження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміни стану повітряного басейну, водних ресурсів, біосфери тощо.

Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру виникають внаслідок протиправних дій терористичного і антиконституційного спрямування (терористичні акти, викрадення чи знищення суден, захоплення заручників, встановлення вибухових пристроїв в громадських місцях, викрадення або захоплення зброї, виявлення застарілих боєприпасів тощо).

Надзвичайні ситуації воєнного характеру пов'язані із наслідками проведення військових операцій, застосування зброї масового ураження під час яких виникають вторинні фактори ураження населення (при зруйнуванні атомних і гідроелектростанцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів,

нафтопродуктів, вибухівки, транспортних та інженерних комунікацій та ін.

Відповідно до територіального поширення, обсягів заподіяних або очікуваних економічних збитків, кількості людей, які загинули, за класифікаційними ознаками визначаються чотири рівні надзвичайних ситуацій загальнодержавний, регіональний, місцевий та об'єктовий.

Виділення 4х рівнів надзвичайних ситуацій має значення для визначення джерела фінансування робіт, пов'язаних із подоланням наслідків таких подій. Звичайно, що при недостатності коштів децентралізованих фінансових резервів допомога може бути надана із централізованих фондів.

Одним з видів бюджетних резервів є Резервний фонд Кабінету Міністрів України. Резервний фонд державного бюджету, відповідно з чинним законодавством, створюється для здійснення видатків, які не могли бути передбачені при складанні проекту бюджету і не мають постійного характеру. Цей фонд створюється в розмірі до двох відсотків обсягу видатків державного бюджету і входить до складу видатків Державного бюджету України. Кошти цього фонду можуть використовуватися на здійснення:

а) заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціально-політичного характеру;

б) інших непередбачених заходів, які відповідно до законів можуть здійснюватися за рахунок коштів бюджету, але не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету, тобто на момент затвердження бюджету не було визначених актами Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, відповідної ради, місцевої держадміністрації, виконавчого органу відповідної ради підстав для проведення таких заходів [2].

Кошти резервного фонду можуть використовуватися лише в необхідних межах за цільовим призначенням на фінансування заходів, передбачуваних постановами Кабінету Міністрів України. Залишок невикористаних коштів резервного фонду в кінці року, в якому їх виділено, підлягає поверненню до Державного бюджету України.

До непередбачених заходів, визначених у підпункті «б» пункту, не можуть бути віднесені: обслуговування та погашення державного боргу, боргу Автономної Республіки Крим чи боргу місцевого самоврядування; додаткові заходи, що забезпечують виконання бюджетної програми (функції), призначення на яку затверджено у бюджеті; капітальний ремонт або реконструкція, крім випадків, пов'язаних з ліквідацією надзвичайних ситуацій та проведенням заходів, пов'язаних із запобіганням виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Рішення про виділення коштів з резервного фонду бюджету приймається тільки в межах призначення на цю мету у відповідному бюджеті і втрачає чинність після закінчення відповідного бюджетного періоду. Умови повернення до відповідного бюджету коштів, виділених з резервного фонду бюджету, зокрема строки та поетапний графік, визначаються у договорі, укладеному між головним розпорядником бюджетних коштів та розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня або їх одержувачем.

Контроль за цільовим і своєчасним використанням міністерствами, відомствами, іншими органами державної виконавчої влади коштів резервного фонду здійснює Міністерство фінансів України [6].

До фінансових резервів також належать резервні фонди комерційних банків. Вони мають на меті забезпечити повернення залучених коштів фізичних та юридичних осіб,

Важливою умовою забезпечення стабільності грошової одиниці в державі є валютні резерви, запаси золота та інших дорогоцінних металів Національного банку України. До складу золотовалютних резервів Національного банку України входять активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні. Ці активи перебувають під контролем Національного банку та призначені для прямого чи непрямого регулювання платіжного балансу шляхом проведення валютних інтервенцій та інших цілей, передбачених законодавством України для забезпечення стабільності гривні (табл.1).

Таблиця 1

**Золотовалютні (міжнародні) резерви НБУ
мільйонів дол. США, станом на 1 липня 2013 року**

Обсяг резервів в іноземних конвертованих валютах	Резервна позиція в МВФ	Спеціальні права запозичення	Обсяг золота в міжнародних резервах	Резерви загалом
21 697,50	0,03	14,32	1 431,95	23 143,8

Джерело:[3]

Як бачимо, що на 1 липня 2013 року обсяг золота в міжнародних резервах складає 1 431,95 мільйонів дол. США, а резервів загалом – 23 143,8 мільйонів дол. США. На 31 грудня 2012 року обсяг золота в міжнародних резервах складав 1890,00 мільйонів дол. США, а резервів загалом – 24 546,00 мільйонів дол. США. Пириріст за півроку зменшився на 5,7%.

Висновки. Таким чином, важливою умовою безпосереднього і ефективного фінансування економіки, розв'язання різноманітних соціальних, виробничих та екологічних проблем, подолання катастрофічних природних явищ і процесів є створення і використання фінансових резервів. Джерелом формування фінансових

резервів є валовий внутрішній продукт, який створюється у суспільстві. Обсяг фінансових резервів не може бути надмірним. Великі фінансові резерви відволікають фінансові ресурси, що може негативно позначитися на розвитку економіки, але при настанні непередбачуваних ситуацій, вони будуть вкрай важливими та необхідними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/>
2. Федосов В. М. Теорія фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws/14840309/finansi/>
3. Діяльність центрального банку з управління золотовалютними резервами : офіційні золотовалютні резерви Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/28389/>
4. Джерела формування фінансових ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63036.
5. Фінанси : Теорія та вітчизняна практика / О. П. Кириленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.studentbooks.com.ua/content/view/7/54/1/4/>
6. Фінансові резерви та їх роль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://coolreferat.com/>

УДК 332.122(477)

ОСНОВНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МІСТ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

К. І. Шахраюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано основні соціально-економічні показники малих міст України протягом останніх років. На підставі проведеного аналізу виділен ключові проблеми розвитку та життєдіяльності малих міст України.

Ключові слова: малі міста, соціально-економічний розвиток, обсяг інвестування, доходи місцевих бюджетів, статистичні показники, житлово-комунальне господарство, органи місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Прийняття державних довгострокових цільових програм розвитку малих міст України базується на аналізі низки соціально-економічних показників. Підхід до складання цих показників має відображати кінцеву мету такої роботи – актуалізацію найбільш важливих проблем соціально-економічного розвитку малих міст, заходи з вирішення яких повинні бути покладені в основу таких довгострокових програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-економічні показники розвитку міст України, зокрема малих, досліджувались у роботах таких науковців: Н. Васильєвої [2], М. Вишиванюка, О. Карого [3], О. Радіонової В. Сальдо, А. Ткачука [1] та інших. Проте більшість з цих робіт поєднуються загальною спрямованістю аналізу таких показників. Тому акцент, як правило, робиться на наявності постійних тенденцій, що підтверджують існування певних проблем для міського розвитку взагалі.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу основних проблем розвитку малих міст у сучасних умовах соціально-економічної трансформації українського суспільства через розроблення ефективних шляхів її розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Соціально-економічний розвиток держави можливий лише за умови модернізації національної економіки, досягнення макроекономічної стабілізації, активізації інвестиційної діяльності, розвитку підприємництва у регіонах, важливою складовою частиною яких є малі міста.

Законодавча неврегульованість механізмів перспективного розвитку малих міст та недостатнє врахування їх специфіки загострили проблеми соціально-економічного розвитку, призвели до занепаду житлово-комунального та с/г господарства, значного підвищення рівня безробіття, зубожіння населення. Виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку малих

міст не забезпечується їх власними фінансовими ресурсами та коштами державного бюджету.

Недостатнє законодавче врегулювання питань організації та функціонування місцевого самоврядування в малих містах призвело до руйнування їх соціальної та комунальної структури, погіршення якості громадських та адміністративних послуг. Зауважимо, що серед 180 міст України, за якими оприлюднено фінансові показники за 2012 рік, 111 міст, або 62%, є малими містами України з кількістю населення від 10 до 50 тис. осіб. Привертає на себе увагу показник частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України.

Потрібно зазначити, що з 1995 по 2003 роки питома вага доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України перебувала в діапазоні 30-40%. Проте вже з 2004 року ця частка знизилась в середньому на 5% і стабілізувалась з того часу в межах 25% [4]. Середній відсоток розміру дотації від доходів міських бюджетів за малими містами України, що мають статус міст обласного значення та чисельність до 50 тис. мешканців, 2012 року склав 23,7%. І це при тому, що середня частка офіційних трансфертів цих міст у відсотках до доходів міських бюджетів становить 51,6%. Тобто фактично на 75% фінансова спроможність малих міст України залежить від зовнішніх надходжень. Крім того, середній розмір виконання річних показників доходів міських бюджетів малих міст 2012 року має величину нижчу за 100% і становить 98,7%. У малих містах накопичилося багато складних економічних, соціальних, екологічних та техногенних проблем, які потребують негайного розв'язання [5].

Рівень забезпеченості населення малих міст основними елементами соціальної інфраструктури на 2012 рік наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Рівень забезпеченості малих міст України

Показники	2000 рік	2001-2006 роки	2007-2012 роки
Загальна площа житла, кв. метрів на одного жителя	19	21	25
Обладнання житлового фонду, відсотків:			
централізованим водопостачанням;	54,3	54,3	59,8
централізованим тепlopостачанням;	49	54	61,5
каналізацією;	47,8	55,3	60,3
централізованим газопостачанням.	75	78,9	84,8
Кількість лікарняних ліжок, на 10 тис. чоловік	70,4	73,6	80
Місткість амбулаторно-поліклінічних закладів, відвідувань за зміну на 10 тис. чоловік	169,4	193	240
Відсоток учнів, які навчаються у другу зміну	10,7	7	–

Джерело: [5]

Як бачимо, доволі цікавим є зіставлення середнього показника надходження коштів від продажу об'єктів приватизації протягом 2012 року та середнього показника надходження коштів від приватизації землі за цей же період у розрізі малих міст обласного значення. Перший показник меншим від другого майже вдвічі: 491 тис. грн проти 914 тис. грн. Навіть за умови відсутності стабільного законодавства, що регулює продаж вільних від забудови земельних ділянок, його тимчасового характеру, який виявляється встановленням правил проведення цієї процедури на певний короткостроковий період, різниця в цих показниках є суттєвою. Отже, стабільність ринку землі як стратегічного ресурсу малих міст України має потужний потенціал для їх розвитку. І законодавче врегулювання цього питання, що має втілитись з прийняттям закону "Про ринок земель" надасть поштовх для реалізації цього потенціалу.

Розвиток малих міст України потребує модернізованої сфери транспорту та зв'язку. Комфорт спілкування, поширеність і доступність різних видів

комунікацій, європейський стиль життя в країні неможливий без наявності сучасної інфраструктури комунікативного забезпечення.

Варто звернути увагу на аспекти розвитку цієї галузі у малих містах обласного значення, що виявляються з аналізу статистичних показників. Досить значною є перевага за показником обсягу кількості пасажирів, що перевезені громадським транспортом, над тими, що перевезені транспортом, який перебуває у приватній власності. Перевезення пасажирів громадським транспортом комунальної форми власності серед кількох десятків малих міст обласного значення 2012 року зафіксовано статистикою лише у кількох містах. У цілому це є позитивним явищем з погляду віднесення видатків на утримання рухомого складу автобусних парків на приватного перевізника. Проте, з іншого боку, в цьому разі і рогідність нестабільності кількості рухомого складу, що забезпечує оптимальне надання послуг пасажиром, графіку їх перевезення, рівня тарифів на внутрішньоміських маршрутах є більшою. Незважаючи на масове користування населенням країни, зокрема малих міст, сервісом мобільного зв'язку, для статистики збиралися показники забезпеченості населення міськими таксофонами загального користування на 10 тис. мешканців і забезпеченості населення основними домашніми телефонними апаратами на 100 сімей.

Треба сказати, що значення другого показника у малих містах України на сьогодні виявляються удоволі широкому діапазоні – від 7 до 270 відсотків. Безумовно, головним чинником тут є співвідношення можливостей для надання послуг мобільного та дротового телефонного зв'язку для кожного малого міста.

Обсяги введення в експлуатацію в малих містах потужностей соціальної сфери 2012 року наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Обсяги введення в експлуатацію в малих містах потужностей
соціальної сфери**

Показники	Усього за 2004-2010 роки	У тому числі	
		2004-2005 роки	2006-2010 роки
Загальна площа житла, тис. кв. метрів	38368,7	10632,3	27736,4
Лікарняні ліжка, одиниць	6142	1702	4440
Місткість амбулаторно-поліклінічних закладів, відвідувань за зміну	45147	12512	32635
Кількість телефонів на 100 жителів	11,2	16,4	25,1

Джерело: [5]

Як бачимо, щорічні видатки місцевих бюджетів переважною більшістю міст затверджуються в обсязі, меншому за обсяг потреби в коштах за розрахунками міст. Тому виникає незабезпеченість бюджетними призначеннями за захищеними статтями видатків (зарплата, комунальні послуги, енергоносії тощо). У 2012 рік по 98-ти містах обласного значення – загальна сума такої незабезпеченості, за даними аналітичного центру Асоціації міст України, склала 1918,5 млн грн. Недофінансування міст України, зокрема й малих, стосується не лише захищених статей видатків, оскільки значну частку загальної потреби у коштах становить потреба видатків у сфері міського житлово-комунального господарства.

Протягом 2012 року ця потреба не була задоволена на суму близько 7 млрд грн за фактичного проведення робіт. Це стосувалося витрат на встановлення лічильників тепла і води, капітальний ремонт будинків, ремонт і модернізацію очисних споруд, ремонт і заміну ліфтів, придбання нового електротранспорту тощо. За рахунок місцевих видатків неможливо компенсувати таку суму, що створилася внаслідок різниці в тарифах за надання житлово-комунальних послуг. Фіксація величини цих тарифів для споживачів без змін у подальшому щорічно лише збільшуватиме цю заборгованість і з паралельним поглибленням проблеми її повної ліквідації.

Проблему соціально-економічного розвитку малих міст передбачається розв'язати шляхом:

- формування законодавчої бази, спрямованої на створення передумов для сталого розвитку малих міст, з дотриманням принципів Європейської хартії місцевого самоврядування;

- визначення переліку пріоритетних завдань для розв'язання основних інфраструктурних проблем малих міст, виконання яких поліпшить економічну привабливість малих міст, що сприятиме їх соціально-економічному розвитку;

- надання місцевим бюджетам малих міст прямих субвенцій на соціально-економічний розвиток за рахунок частки щорічної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток, що визначається пропорційно чисельності населення малих міст [6]

Етапи і строки виконання Програми зумовлюються першочерговими та перспективними завданнями трансформації і повинні відповідати етапам проведення реформи місцевого самоврядування, бюджетної, податкової, земельної реформи, а також реформи у сфері житлово-комунального господарства.

Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності дадуть змогу забезпечити:

- створення організаційних, нормативно-правових та економічних механізмів досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку малих міст, екологічної та техногенної безпеки їх територій;

- поліпшення якості адміністративних послуг, що надаються населенню, шляхом ефективного використання ресурсного та науково-виробничого потенціалу, ринкових перетворень у господарському комплексі, розроблення правових засад та механізмів державного стимулювання цих процесів;

- сприяння розвитку регіонів на основі збалансування загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів.

Висновки. Підводячи підсумок вище викладеному, слід зазначити що особливо явними стають негаразди та слабкі місця в Україні, що потребують вирішення. У даному випадку це проблеми розвитку малих міст, які в зменшеному вигляді відображають негаразди всієї соціально-економічної системи українського суспільства. Тому основними напрямками державної політики, спрямованої на усунення проблем малих міст з метою їх сталого розвитку, є запровадження ефективних механізмів стимулювання соціально-економічного розвитку малих міст; активне сприяння створенню високопродуктивних робочих місць у сферах господарювання та забезпечення зайнятості населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва Н. В. Науково-методичні засади удосконалення механізму соціально-економічного розвитку монофункціональних міст України / Н. В. Васильєва. – К. : Основа, 2008. – 20 с.
2. Карий О. І. Стратегічне планування розвитку міста / О. І. Карий. – Л. : ЗУКЦ, 2007. – 317 с.
3. Ткачук А. Правове регулювання адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування та регіонального розвитку в Україні та ситуація із реформами у цих сферах / А. Ткачук. – К. : Основа, 2012. – 70 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
6. Державне управління регіональним розвитком України : [монографія] / за ред. В. Є. Вороніна, Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

УДК 330.162:330.117

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

М. М. Щербак, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено сутність, завдання, ознаки та функції соціальної держави, досліджено основні моделі соціальної держави, обґрунтовано загальнотеоретичну характеристику відповідальності, проаналізовано основні сучасні тенденції розвитку та діяльності соціальної держави.

Ключові слова: соціальна відповідальність, норми поведінки, вимоги суспільства, соціальний добробут, самореалізація.

Постановка проблеми. Тривалий несприятливий соціальний стан в Україні, який характеризується вимиранням нації, посиленням нерівності, зростанням бідності, порушенням соціально-економічних та трудових прав, поглибленням тінізації соціально-трудова відносин, зростанням ризиків втрати роботи, здоров'я, доходу тощо, свідчить про зниження соціальної відповідальності держави щодо людського та соціального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою соціальної відповідальності займається значна частина науковців, серед яких: Л. В. Білецька, А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна, С. В. Сіденко, Р. Л. Хачатуров, Р. Г. Ягутян та інші.

Розглядаючи поняття “відповідальність”, ми повинні в першу чергу виходити з того, що соціальну відповідальність не можна аналізувати як один з її різновидів: моральної, політичної, юридичної, професійної та інших. При вивченні цих різновидів соціальної відповідальності необхідно мати на увазі те,

що взаємозв'язок соціальної відповідальності з її різновидами можливо представити як діалектичний зв'язок загального та відокремленого.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження соціальної відповідальності в Україні, визначення її функцій та розгляд основних моделей соціальної держави.

Виклад основного матеріалу. На думку Л. Білецької, соціальна відповідальність – це «обов'язок особи оцінити власні наміри та здійснювати вибір поведінки відповідно до норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у випадку порушення їх – обов'язок звітувати перед суспільством і нести покарання» [1].

Більш ширше визначення соціальної відповідальності знаходимо у Р. Хачатурова та Р. Ягутяна, під соціальною відповідальністю вони розуміють “дотримання суб'єктами суспільних відносин вимог соціальних норм, а у випадках безвідповідальної поведінки, що не відповідає вимогам норм чи порушує суспільний порядок, вони зобов'язані нести доповнюючий обов'язок особистого чи майнового характеру” [2].

О. Плахотний, поєднує дві форми, два різних види відповідальності:

1) відповідальність як реакція суспільства на поведінку індивіда (суспільна відповідальність);

2) відповідальність як система відповідей індивіда на вимоги суспільства (особиста відповідальність) [1].

Автор наголошує, що між суспільством та індивідом існує взаємозв'язок. З одного боку, суспільство покладає на індивіда обов'язок вчиняти соціально корисні вчинки, а з іншого – воно зобов'язано сприяти суб'єкту у здійсненні ним своїх прав та обов'язків та несе за це відповідальність.

Загальноновизнаною є теза про те, що будь-яка теорія, будь-яка наукова думка виникає, існує та розвивається в певній поняттєвій формі. Поняття “соціальна держава” у наш час можна аналізувати на таких трьох відповідних рівнях: на науковому – як ідею та її розвиток у цілій низці концепцій, на нормативному – як конституційний принцип, закріплений в основних законах

дедалі зростаючої кількості країн, на емпіричному – як реальну практику діяльності державних інститутів щодо вирішення соціальних проблем суспільства і соціальних груп [3].

Аналіз доступної нам сучасної наукової літератури (передусім – української та російської) з проблематики соціальної держави приводить до думки щодо можливості виділити три основні, системно взаємопов'язані між собою “блоки” завдань держави:

- Перший “блок” завдань – це створення юридичних та фактичних умов для самостійного забезпечення працездатною людиною для себе та для своїх близьких гідного життя, а також здійснення державою заходів щодо підтримки непрацездатних груп населення, “соціальних аутсайдерів”, хоча б на рівні прожиткового мінімуму.

- Другий “блок” завдань – забезпечення реальних гарантій реалізації економічних, соціальних і культурних прав усіх громадян.

- Третій “блок” завдань – це заходи, спрямовані на мінімізацію невиправданих соціально-економічних відмінностей між членами суспільства, на стримування надмірного майнового розшарування населення, зміцнення соціальної злагоди і єдності народу [4].

Серед функцій соціальної правової держави слід виокремити генеральну, внутрішні та зовнішні функції.

У генеральній функції проявляється соціально-правовий зміст держави, характер її відносин з громадянським суспільством, суб'єктами міжнародних відносин. Вона “пронизує” інші функції держави, відіграє важливу роль у визначенні засобів, форм і методів управлінської діяльності держави. Реалізація генеральної функції соціальної правової держави здійснюється через її внутрішні і зовнішні функції. Зовнішні пов'язані з реалізацією завдань суспільства всередині країни, внутрішні – на міжнародній арені як суб'єкта міжнародно-правових відносин.

До внутрішніх функцій належать:

а) політична – розробка політичної стратегії і тактики розвитку громадянського суспільства, його модернізації;

б) економічна – здійснення в межах, передбачених законодавством регулюючого впливу на економічну сферу: створення соціальної ринкової економіки; забезпечення повноцінного функціонування всіх форм власності, підприємництва, інвестиційної та ліцензійної діяльності;

в) бюджетна і фінансового контролю;

г) правоохоронна – забезпечення державного і суспільного ладу, народовладдя, охорона законності і правового порядку, прав і свобод людини і громадянина;

д) екологічна – вжиття заходів щодо захисту навколишнього природного середовища і природних ресурсів;

е) інформаційно-комунікативна – створення і забезпечення функціонування систем зв'язку та інформатизації, демократичних умов діяльності електронних і друкованих засобів масової інформації;

ж) культурна – розвиток освіти, науки, культури; державної та мов національних меншин; забезпечення та охорона культурної спадщини, пам'яток архітектури; сприяння розвитку народної творчості, самобутності народів;

з) соціальна – створення та забезпечення надійної системи соціальної безпеки, усунення чинників загроз з боку ринкової стихії; забезпечення формальних (правових) рівних можливостей для громадян по забезпеченню добробуту; меценатства та благодійної діяльності, подолання безробіття.

До зовнішніх функцій належать:

а) захист суверенітету;

б) інтеграція в міжнародну спільноту самодостатніх демократичних держав;

в) зовнішньоекономічна діяльність;

г) дипломатична, співпраця з іншими державами;

д) міжнародне співробітництво з питань охорони довкілля;

е) боротьба з міжнародним тероризмом, “відмиванням” коштів, здобутих злочинним шляхом, наркобізнесом, торгівлею людьми і нелегальною міграцією [5].

Загально визнано, що наукові класифікації відіграють значну роль у пізнанні, оскільки слугують важливим засобом теоретичного відтворення видових особливостей певного об’єкта дослідження. Аналітичні схеми, дають змогу класифікувати сучасні так звані соціальні держави, тобто, інакше кажучи, держави загального добробуту. Класифікація таких держав дозволяє конкретизувати уявлення про них настільки, щоб “вийти” на практично вагомій, емпірично фіксовані властивості та риси останніх. Одна з перших спроб такої класифікації належить американським дослідникам Г. Віленському і Ч. Лебо, які виділили “інституціональну” і “залишкову” моделі розглядуваної держави.

За першої “інституціональної” моделі перерозподіл матеріальних благ вважається функцією, котра органічно властива державі загального добробуту. За другої “залишкової” ж – такий перерозподіл слугує начебто надзвичайним заходом. Це означає, що “залишкова” модель передбачає надання державної підтримки особі лише у разі, коли індивідуальні потреби не можуть бути задоволені іншими соціальними інститутами, зокрема, сім’єю, громадою, благодійними фондами. За такого підходу фінансова допомога і соціальні послуги покладають на їх одержувачів певні зобов’язання у вигляді, наприклад, залучення їх до виконання “громадських робіт” (у разі отримання допомоги у зв’язку з безробіттям). Принцип “залишковості соціального добробуту” характеризується ще й тим, що державна підтримка повинна здійснюватися на короткостроковій основі (тільки у критичній ситуації) і припинятися, коли людина або сім’я знову зможуть піклуватися про себе самостійно.

У соціальній державі “інституціональної” моделі реалізація програм соціального добробуту розглядається як природна, визнана законом функція сучасного індустріального суспільства. Вона спрямована на те, щоб надати людині можливості в самореалізації. Представники: “інституціональної” моделі соціального добробуту вважають, що труднощі, які виникають у житті окремої

людини, породжуються суспільством і державою. Тому, держава повинна взяти на себе відповідальність за удосконалення соціальних інститутів, які мають важливе значення для розвитку в цілому кожної особи [4].

Вагома відмінність між двома вище згаданими моделями соціальної держави полягає в основному у різних масштабах державного втручання в соціально-економічну сферу. Так, у “залишковій” моделі заходи “держави добробуту” спрямовані вибірково, на найбільш прощарки населення, за наявності доволі слабо вираженої системи податків, у той час як у державі “інституціональної” моделі державні заходи допомоги охоплюють значно ширше коло людей і здійснюються за рахунок податків, які стягуються на основі досить високої прогресії.

У країнах-членах Європейського Союзу домінують чотири основні моделі: континентальна (бісмарківська), англосаксонська (модель Беверіджа), скандинавська і південно-європейська. Ця типологія зафіксована в документах Європейської комісії.

Модель Беверіджа – представлена в Європі Великою Британією та Ірландією. Скандинавська модель соціального захисту – характерна для Данії, Швеції та Фінляндії. Соціальний захист у ній розуміється як законне право громадянина. Відмінною рисою скандинавської моделі є широке охоплення різних соціальних ризиків і життєвих ситуацій, які вимагають підтримки суспільства. Південноєвропейська модель – представлена в Італії, Іспанії, Греції й Португалії. В цих країнах системи соціального захисту були створені або вдосконалені лише протягом останніх десятиліть.

Модель соціальної відповідальності української держави має представляти собою симбіоз лібералізму та соціальної орієнтації. Перший дає можливість в умовах відсутності достатніх фінансових коштів у держави створити умови для самореалізації і самозабезпечення економічних суб'єктів. Друга складова передбачає формування раціональної системи соціального захисту населення.

Отже, можемо виокремити основні завдання які постають перед соціальною відповідальністю держави:

- визначити необхідні заходи, пов'язані з відродженням економіки і досягненням економічної стабільності;
- накреслити основні пріоритети у розв'язанні соціальних проблем освіти й охорони здоров'я, розвитку науки, культури, екології, проводити активну політику у створенні системи соціального захисту населення;
- необхідно кардинально змінювати статус державних службовців;
- впроваджувати не тільки політичний контроль за діяльністю державної влади через інститут міністрів-політиків, але й робити “прозорою” діяльність державних структур, насамперед через позитивний зворотний зв'язок із громадськими об'єднаннями й асоціаціями підприємців;
- демонтувати систему колективної відповідальності, точніше, безвідповідальності;
- необхідна активна інформатизація державної влади;
- активно сприяти розвитку місцевого самоврядування і його фінансової бази;
- забезпечити контроль громадянами процесу прийняття рішень місцевою владою і виконання рішень виконавчою;
- переглянути податкову політику в частині зниження податкового тягаря для малого і середнього бізнесу;
- збільшити інвестиції в сферу освіти і науки;
- необхідне термінове вирішення проблем у сфері молодіжної зайнятості: створення і квотування робочих місць для молодих спеціалістів – випускників навчальних закладів;
- удосконалити політику прибутків і заробітної плати (реалізувати на практиці концепцію “гідна праця – гідна оплата”).

Висновки. Таким чином, соціальна держава – це заснована на принципах соціальної справедливості, рівності і свободи, правова держава, з розвиненим громадянським суспільством, в якому людині гарантований гідний прожитковий мінімум та соціальне забезпечення. Результатом проведених заходів повинна

стати побудова соціальної держави, оскільки – це пошук та узгодження інтересів більшості членів суспільства, побудови громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зайчук О. В. Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 688 с.
2. Опришко В. Ф. Правознавство : Підручник / В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженко. – К. : КНЕУ, 2003. – 767 с.
3. Сіленко А. О. Соціальна держава. Теорія перемін : [монографія] / А. О. Сіленко. – Одеса : Українська державна академія зв'язку ім. Попова, 2011 – 150 с.
4. Хачатуров Р. Л. Юридична відповідальність / Р. Л. Хачатуров, Р. Г. Ягутян. Тольятті : Міжнародна академія бізнеса і банківської справи 2010. — 200 с.
5. Холостова Е. И. Социальная политика / Е. И. Холостова. – М. : ИНФРА–М. 2010. – 204 с.

УДК:368.9

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Д. П. Христюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку особистого страхування в Україні, розглянуто основні види особистого страхування.

Ключові слова: система страхування, особисте страхування, страхування життя, добровільне медичне страхування, страхування від нещасних випадків.

Постановка проблеми. Особисте страхування в нашій країні протягом багатьох десятиліть було основою всієї системи страхування. В умовах нестабільної економіки, інфляції, високого податкового тягаря, недостатності вільних коштів у громадян і підприємств, втрати довіри населення до фінансових інститутів особисте страхування втратило свою популярність, а система довгострокового страхування практично зруйнована. Особисте страхування – важлива складова формування фінансового ринку, що дозволяє, з одного боку, підвищити соціальну захищеність громадян, а з іншого – створювати великі інвестиційні ресурси, фінансувати серйозні державні та комерційні проекти в різних галузях економіки. Відсутність страхової культури, психологія потенційних страхувальників, а також зростаюча різниця у рівні доходів населення не дозволяють залучати грошові кошти широких верств населення до страхових фондів.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню особливостей функціонування та виділення основних проблем ринку особистого страхування присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, серед яких Кваша О., Мамчур М., Сиротюк Х. та інші.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика сучасного стану системи особистого страхування в Україні, визначення ролі й значення страхування у суспільстві й економіці країни, визначити розвиток страхування.

Виклад основного матеріалу. Особисте страхування є формою захисту від ризиків, що загрожують життю, здоров'ю та працездатності людини, а також однією із галузей страхування, що законодавче закріплюються в Україні і має на меті надання певних послуг як фізичним (окремим громадянам, членам їхніх сімей), так і юридичним особам (наприклад, страхування працівників за рахунок коштів підприємств від нещасних випадків). Ці послуги передбачають страховий захист страхувальників (застрахованих).

Об'єктом особистого страхування є майнові інтереси, пов'язані з: життям, здоров'ям, працездатністю, додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи.

Предметом особистого страхування є наступні ризики: смерть, хвороба, каліцтво, травма, тривалість життя.

До специфічних рис особистого страхування відносяться: страхувальник чи застрахований повинен бути конкретною особою у вигляді об'єкту страхування, здійснюється на випадок настання певних страхових випадків, об'єкт страхування (особа) не має вартісної оцінки, страхова сума не обмежується вартісною оцінкою (оскільки її неможливо визначити) об'єкта страхування, а залежить від матеріального стану страхувальника, суб'єктів страхових відносин може бути більше двох: страховик, страхувальник, застрахований, вигодонабувач та медична установа, деякі підвиди особистого страхування можуть бути виділені як особливо довготривалі (страхування пенсії, життя тощо).

В особистому страхуванні розглядають такі страхові ризики: смерть страхувальника (застрахованого), тимчасова втрата працездатності, постійна втрата працездатності, закінчення страхувальником (застрахованим) активної трудової діяльності у зв'язку із виходом на пенсію; дожиття страхувальника (застрахованого) до закінчення строку страхування [2].

Особисте страхування об'єднує короткострокові і довгострокові договори страхування.

За довгостроковими договорами у страховика виникає відповідальність у разі смерті або дожиття до закінчення строку страхування чи визначеної договором строку дії.

За короткостроковими договорами відповідальність страховика виникає у разі:

- смерті внаслідок нещасного випадку;
- втрати тимчасової постійної непрацездатності;
- захворювання;
- звернення до медичного закладу.

Особисте страхування включає: страхування від нещасних випадків; страхування життя; добровільне медичне страхування; страхування додаткової пенсії;

Здійснення особистого страхування пов'язане з певними труднощами. При його проведенні дуже важко, зокрема, правильно оцінити ті ризики, які приймаються на страхування. Через це таке страхування пов'язане, по суті, із встановленням умовної страхової суми, яка лише наближено відбиває збиток, що його може завдати страховий випадок.

Поділ страхування на окремі підгалузі зумовлюється сукупністю ризиків, які вони об'єднують, тривалістю дії договорів страхування, а також порядком накопичення коштів для здійснення страхових виплат. Враховуючи останнє, страхування життя, що характеризується поступовістю такого накопичення протягом дії договору страхування, об'єднує накопичувальні види особистого страхування, а страхування від нещасних випадків і медичне страхування - ризиковані [2].

Особисте страхування – система відносин між страховиками і страхуваними з надання страхової послуги, коли захист інтересів пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю і пенсійним забезпеченням страхувачів або застрахованих. Страховиками з особистого страхування можуть виступати як фізичні, і юридичні особи, а застрахованими – лише фізичні особи.

Страхування, і особливо страхування життя, в суспільстві відіграє велику роль у функціонуванні економіки та підтримці життєвого рівня населення.

Акумулюючи величезні кошти і будучи важливим осередком концентрації капіталу, страхування є стратегічно важливою галуззю економіки, забезпечуючи переважну частину інвестицій для розвитку виробництва і звільняючи державні бюджети від витрат отриманих відшкодуванням збитків від непередбачених подій. Основною роллю особистого страхування є збільшення соціального захисту населення шляхом виплат грошових компенсацій у разі втрати здоров'я, життя або працездатності, підвищення обсягу пенсій з допомогою виплати ренти

(ануїтетів), забезпечення населення якісним медичним обслуговуванням й багато іншого [3].

Попри низку економічних проблем, які існують у сучасній господарській системі України, досить гостро вирішуються питання щодо соціального захисту населення, зокрема у сфері медичного обслуговування, захисту при настанні різного роду нещасних випадків. Ефективним механізмом, який дає змогу вирішити такі проблеми є побудова ефективної системи державного соціального страхування та створення сприятливих умов для розвитку добровільного особистого страхування.

Страхування життя є потужним механізмом забезпечення довгострокових інвестицій в національну економіку, що сприяє підвищенню її конкурентоспроможності. В Україні на даний час не врегульовано питання підвищення фінансової надійності компаній зі страхування життя (“лайфових” компаній), відсутні дієві заходи, які не допускали б використання страхування життя, як способу отримання нелегального прибутку методами шахрайства.

Медичне страхування належить до соціально-необхідних видів страхування, проте враховуючи відсутність у держави належного фінансового потенціалу для забезпечення конституційних прав громадян щодо охорони здоров'я, законодавчу неврегульованість та невизначеність обов'язкової форми медичного страхування, добровільні види стають більш значимими.

Важливою проблемою на ринку особистого страхування України за умов переходу до ринкової економіки, яка потребує державного розв'язання, є низький рівень діяльності зі страхування життя, яке виступає важливим інструментом заохочення інвестицій громадян в економіку України.

Операції зі страхування життя в Україні з кожним роком мають тенденцію до спаду. Кількість чинних договорів із року в рік постійно зменшується, незважаючи на загальносвітові тенденції до зростання цього виду страхування. Слід зазначити, що основними причинами, які обмежують розвиток страхування життя в Україні, є:

— нерозв'язання проблеми компенсації громадянам державних виплат за договорами змішаного страхування життя (близько 3 млрд. грн.), укладеними ще за радянських часів;

— підірвана довіра населення до цього виду страхування через вище зазначену причину, а також у зв'язку з гучними банкрутствами страхових компаній, які на початку діяльності страхового ринку безкарно займалися суто трастовою діяльністю – “грою на інфляції” ;

— страховики, які отримали ліцензію на страхування життя, не мають права займатися іншими видами страхування;

— чинна система оподаткування [4].

Висновки. Особисте страхування є важливим механізмом соціального захисту населення, який доповнюючи державне соціальне страхування, дозволяє вирішити низку проблем у сфері охорони здоров'я та пенсійного страхування, не збільшуючи при цьому навантаження державного бюджету. Але активізація розвитку цієї галузі страхування не можлива без державної політики на страховому ринку, підвищення рівня страхових послуг, додержання механізму захисту прав споживачів страхових продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головні новини ринку страхування // Forinsurer : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/>
2. Кваша О. Проблеми особистого страхування в Україні / О. Кваша : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/p=66602>
3. Мамчур Р.М. Основні тенденції та перспективи накопичувального страхування життя в Україні / Р.М. Мамчур // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – № 168. – С. 295-300.
4. Сиротюк Х. Аналіз системи особистого страхування в Україні: проблеми та перспективи / Х. Сиротюк : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ecan/

УДК 657.338.587

МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ю. С. Резніченко, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено об'єкт обліку витрат і розглянуто методи проведення обліку витрат сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: витрати, об'єкт обліку, облік витрат, методи обліку, витрати підприємства.

Актуальність теми. Облік витрат в бухгалтерському обліку пов'язаний із визначенням важливої інформації про необхідні методи обліку витрат які понесені на виготовлення та реалізацію продукції сільськогосподарських підприємств.

В сучасних умовах діяльність сільськогосподарських підприємств вимагає підвищення ефективності їх розвитку. Оскільки витрати відіграють найбільш вирішальну роль у формуванні кінцевого результату діяльності підприємств, то необхідно приділяти особливої уваги формуванню ефективної системи обліку витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей витрат і методів їх обліку у сільськогосподарських підприємствах розглядається у працях багатьох учених і науковців: О. Байдик, М. М. Баб'як, Л. А. Пешенкової, О. А. Подолянчук, А. В. Рибачука, Н. М. Сіренко та ін. Але загальний рівень цих проблем є незадовільний.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд методів проведення обліку витрат сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Головною метою діяльності суб'єктів господарювання є забезпечення стійкого стану фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневрує грошовими коштами, ефективно забезпечує безперебійний процес виробництва та реалізації продукції і здійснює витрати на його розширення і оновлення.

Ефективність господарської діяльності сільськогосподарського підприємства залежить від ефективності організації бухгалтерського обліку і налагодження інформаційних потоків з метою задоволення запитів користувачів. Тому важливим стає роль вартісних важелів впливу і ефективність виробництва, контролю, обліку за формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Витрати є важливим комплексним показником, який чітко відображає економічні, технологічні та організаційні умови виробництва господарства. Організація їх обліку на підприємстві передбачає певне групування витрат, це досягається на рівні аналітичного обліку. При цьому даються різні визначення об'єкта обліку витрат: виробничий підрозділ, продукт, вид діяльності, поставленні завдання, на які відносяться витрати підприємства. Номенклатуру об'єктів обліку витрат кожне підприємство розробляє самостійно.

Витрати – це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних ресурсів у процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють затрати втрачених можливостей, тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Таким чином, економічні витрати будь-якого ресурсу, обраного для виробництва продукції, дорівнюють його вартості за найкращого з усіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання [1].

Згідно П(С)БО 16 “Витрати”, об'єктом обліку витрат є продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом витрат. Отже, під об'єктом обліку витрат розуміють сукупність витрат.

Методи обліку витрат – це сукупність способів, процесів дослідження формування витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції з позицій вимірювання, аналізу, контролю і визначення собівартості виробів та робіт.

В залежності від виду продукції, її типу, складності, характеру технологічного процесу і організації виробництва на підприємствах застосовуються різні методи обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції:

- простий;
- нормативний;
- позамовний;
- попередільний.

Простий (однопредільний) метод – це метод, який застосовується на тих виробництвах, де відсутнє незавершене виробництво. Суть методу полягає в тому, що прямий розрахунок, тобто всі витрати на виробництво за статтями калькуляції діляться на кількість виготовленої продукції [3].

Нормативний метод застосовується на підприємствах обробної промисловості з масовим виробництвом, де виробляється різноманітна і складна продукція, що складається із великої кількості продукції. Цей метод включає: систематичний облік змін та відхилень від встановлених норм витрат на одиницю продукції у розрізі причин та винуватців цих відхилень; складання та періодичне коректування нормативної калькуляції, засновану на діючих нормах витрат; визначення фактичної собівартості випущеної продукції як алгебраїчної суми її вартості, відхилень від норм та самих норм.

Нормативний метод обліку витрат на виробництво застосовують для щоденного виявлення відхилень від діючих норм на виробництво з метою запобігання надмірних витрат коштів підприємства. Нормативний метод обліку витрат здійснюється аналогічно витратам на утримання та експлуатацію машин і обладнання, тобто зібрані на дебеті рахунка витрати у розрізі елементів витрат та статей кошторису за загальною схемою наприкінці місяця списуються на

основі первинного їх розподілу за напрямками та відображаються на рахунках обліку виробництва 23 “Виробництво”, 39 “Витрати майбутніх періодів”.

Сутність нормативного методу зводиться до того, що витрати на виробництво обліковуються за поділом їх на такі елементи обліку: витрати в межах норми; зменшення або збільшення витрат порівняно з нормою внаслідок зміни норми під впливом технічного прогресу; відхилення витрат порівняно з нормою у бік зменшення або збільшення [1].

Важливим елементом нормативного методу обліку витрат на виробництво є складання нормативної калькуляції. Нормативна калькуляція складається на основі діючих на початку року норм витрат на конкретний вид продукції в розрізі витрат.

Позамовний метод застосовується на підприємствах, що випускають готову продукцію у одиничних екземплярах або дрібними серіями (важке машинобудування, суднобудування, авіаційна, космічна промисловість та інші).

Попередільний метод калькулювання застосовується на підприємствах із однорідною вихідною сировиною, де із вихідної сировини шляхом обробки отримують готовий продукт.

Особливістю передільного методу є те, що об'єктом калькулювання тут є технологічний переділ, а всередині переділу – певні види продукції, що поєднані в калькуляційні групи за принципом однорідності основних матеріалів, а також за складністю їх обробки [2].

Висновки. Методи обліку витрат залежить від виду виробництва і, безпосередньо, від об'єкту витрат. Кожний метод є процесом, який характеризується власними способами, прийомами, послідовними етапами його виконання. Інформація про витрати використовується для визначення собівартості продукції. Тому, методом обліку витрат є сукупністю способів відображення, групування і систематизації інформації про витрати, що виникли у процесі досягнення поставлених цілей, забезпечують досягнення поставленої мети і організації ефективної системи обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдик О. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції / О. Байдик // Баланс. – 2001. – № 7. – С. 50-61.
2. Баб'як М. М. Економічна теорія : [навч. посібник] / М. М. Баб'як, Л. А. Пешенкова, А.В. Рибчук. – К. : Центр навчальної літератури. – 2005. – 208 с.
3. Подолянчук О. А. Внутрішньогосподарський контроль в діяльності сільськогосподарських підприємств / О. А. Подолянчук // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 109-112.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2011. – № 5. – С. 21–25.
5. Сіренко Н.М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : [навч. посіб.] / за заг.ред. к.е.н., доц. Н. М. Сіренко. – Миколаїв : МДАУ, 2010. – 439 с.

УДК338.486

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

О. М. Мороз, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто порівняння підходів до трактування економічного змісту фінансових результатів, а також визначено місце фінансових результатів у загальній системі вартісних інструментів ринкової економіки.

Ключові слова: теорія прибутку прибуток, збиток, фінансовий результат, доходи.

Постановка проблеми. Динаміка економічного розвитку вітчизняних підприємств у сучасних посткризових умовах господарювання значною мірою

залежить від рівня сталості та абсолютної величини фінансового результату підприємства. При цьому, фінансовий результат виступає тим комплексним показником, який узагальнює усі результати виробничо-господарської діяльності підприємства та визначає її ефективність. У зв'язку з цим потребують більш поглибленого розгляду й уточнення трактування економічного змісту фінансових результатів та порядку їх формування

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Дослідженню питань формування фінансового результату приділяли увагу такі вчені: Г. В. Власик, В. А. Дерій, С. О. Кучеркова, Я. В. Левик, Л. Г. Ловінська, інші вчені-економісти.

Метою статті є дослідження основних підходів до трактування сутності фінансових результатів суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Одним із ключових об'єктів наукових досліджень в сфері економічної теорії є фінансові результати, які є універсальною категорією показника ефективності діяльності. Категорія «фінансові результати» враховує обидві сторони двоєдиного завдання: Скільки отримано і якою ціною, визначення суті фінансових результатів в його загальноекономічному розумінні пояснює їх, як результат порівняння доходів звітного періоду з витратами. У свою чергу, доходи прирівнюються до споживчої вартості виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), а витрати – з фактичною їхньою вартістю (собівартістю). У випадку ефективної виробничо-господарської діяльності фінансові результати проявляються у вигляді прибутків, в протилежному випадку – у вигляді збитків. Переважна більшість вчених появу поняття прибутку зараховують до часів початкових форм капіталу та виникнення товарного виробництва. Меркантилізм став першою економічною школою, яка займалася визначенням категорії прибутку. Школа меркантилістів стверджувала, що прибуток виникає за рахунок продажу товарів за ціною, яка є вищою за їх вартість, тобто дана школа вважала, що прибуток створюється в сфері кругообігу. Згідно поглядів меркантилістів, все можна купити за золото і гроші, які є багатством людей. Дані трактування були спричинені початковим видом капіталістичної діяльності, який являв собою

міжнародну торгівлю, в результаті якої надходили прибутки у великих розмірах та відбувалося нагромадження багатства у вигляді золота [3].

Тобто меркантилісти вважали торгівлю джерелом багатства, але їх глобальною помилкою було не врахування прибутку, який створювало мануфактурне виробництво, а тому вони визначали показник прибутку виходячи з ціни продажу та купівлі на певний товар. З поступовим розвитком економічної думки, капітал із сфери торгівлі перетікав у виробництво. Саме у цей час виникає школа фізіократів, яка трактує аграрне виробництво головним джерелом багатства. Вона ототожнює його з багатством природи та зазначає, що воно виникає лише природним шляхом.

Основною думкою фізіократів було те, що тільки за рахунок природної родючості землі відбувається зростання та накопичення багатства, а тому, виходячи з цього, заперечували можливість створення прибутку у сфері . Представники класичної економічної школи – відомі англійські економісти У. Петті, А. Сміт і Д. Рікардо – трактували прибуток, як особливу категорію фінансових результатів, та досліджували його у взаємозв'язку з процесом накопичення капіталу та факторами багатства суспільства. Вони вважали джерелом прибутку не кругообіг, а виробництво. А. Сміт стверджував, що першоджерелами будь-якого доходу є заробітна плата, прибуток і рента, у своїй відомій роботі “Дослідження природи та причин багатства народів” А. Сміт вказує, що праця визначає вартість не тільки її ціни (заробітної плати), а й прибутку та ренти. Теорії А. Сміта продовжив Д. Рікардо, який вважав, що прибуток і заробітна плата є складовими вартості, а не її джерелами, а сама вартість створюється працею. Д. Рікардо пов'язує прибуток із заробітною платою, стверджуючи, що її зростання веде до зменшення прибутку і навпаки. Неокласична економічна теорія, базуючись на результатах класичної школи, надає прибутку подвійного трактування. Л. Вальрас та Дж. Б. Кларк визначали прибуток як винагороду, ціну одного виробничого фактору – капіталу, при цьому не приймаючи до уваги інші важливі фактори такі, як земля та праця.

Інше трактування прибутку класичною школою полягало у його розгляді, як комплексного доходу усіх задіяних виробничих факторів. Переважно, базуючись на вищевказаних вченнях, розвивалися та поглиблювалися всі наступні дослідження у сфері трактування економічного змісту фінансових результатів. Вчені Й. Шумпетер та Ф. Перу власні теорії прибутку будують не на основі умов ринку та конкуренції, а на характері поведінки різних соціальних груп та взаємодії неекономічних соціальних явищ. Дані теорії стверджують, що на фінансові результати впливають різні суспільні неекономічні інститути, такі як науково-технічний прогрес, держава, соціальні групи, профспілки та ін. Й. Шумпетер трактує прибуток, як результат специфічної природи діяльності підприємця, впровадження підприємцем нових поєднань факторів виробництва. Цікавою теорією формування прибутку, яка заслуговує на висвітлення в економічній науці, є теорія трудового доходу, прихильником якої був відомий економіст ХХ ст. А. Маршал. Дана теорія посиляється на існування певної групи працюючих (підприємців) поряд з робітниками [1].

Основною функцією підприємців є організаторська, а прибуток трактується як винагорода підприємців поряд із заробітною платою працівників. Тобто прибуток становить оплату підприємницької функції. У розвиток поняття фінансових результатів вагомий внесок вніс видатний німецький вчений К. Маркс, який у своїй головній роботі “Капітал” розкрив поняття додаткової вартості. Ця вартість створюється працею найманих працівників понад вартість робочої сили, а джерелом прибутку, за К. Марксом, є додатковий продукт, який створюється у процесі виробництва та реалізується в сфері обігу. К. Маркс вважав, що перетворення новоствореної додаткової вартості у вартісний показник прибутку, як перевищення суми від продажу товару над витратами на його виробництво, неможливе без сфери обігу. Сутність прибутку німецький економіст трактував у розрізі джерел створення суспільного продукту: спожиті засоби, необхідна і додаткова праця.

Додаткова вартість поділяється в процесі розподілу на прибуток виробників та торгових підприємств, процент та рентну плату. Таким чином,

здійснений екскурс в історію економічної думки показує, що протягом століть вчені намагались визначити роль та значення фінансових результатів у діяльності окремого підприємства, і, відповідно, його відображення в бухгалтерському обліку.

Відповідно до ПСБОЗ прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати. Значна кількість науковців розглядають економічний зміст фінансових результатів через їх функції: нагромадження, стимулювання та розподілу. При позитивному значенні фінансових результатів (прибутку) проявляється функція нагромадження тобто вони в даному випадку стають основним ресурсом для збільшення власних активів підприємства та сприяють розширеному відтворенню. У випадку заохочення управлінських працівників підприємства та підвищення ставки заробітної плати по результатам виробничо-господарської діяльності спостерігається функція стимулювання. А функція розподілу фінансових результатів відображається у привласненні та розподілі прибутку між підприємством, власниками та державою. Фінансовий результат – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів.

Збиток підприємства означає втрату фінансових ресурсів підприємств, якщо збитки носять регулярний характер, то врешті-решт будуть витрачені всі фінансові ресурси і підприємство збанкрутує [2].

Висновки. Таким чином, відповідно до вітчизняної практики бухгалтерського обліку фінансовий результат сільськогосподарської діяльності це доходи, що виникають в результаті первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції і біологічних активів, за вирахуванням витрат, пов'язаних з виникненням цих доходів, скориговані на зміну справедливої вартості біологічних активів на дату балансу. Сучасне трактування економічного

змісту фінансового результату сільськогосподарської діяльності в бухгалтерському обліку порівняно з теорією економічної науки дещо відрізняється. Це відхилення пояснюється впливом міжнародної практики бухгалтерського обліку та включає в себе “нереалізований” або “віртуальний” результату діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власик Г. В. Проблеми та напрями вдосконалення обліку фінансових результатів / Г. В. Власюк // Держава та регіони. – 2009. – № 6. – С. 60-64.
2. Дерій В. А. Контроль за доходами щодо видів діяльності підприємств: завдання, послідовність, результати / В. А. Дерій // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2011. – Вип. 2. – С. 151-160.
3. Кучеркова С. О. Покращення інформаційного забезпечення визначення фінансових результатів та відображення їх у звітності / С. О. Кучеркова // Наука й економіка. – 2009. – № 4. – С.175-178.

УДК 368. 17: 338. 432

СТРАХУВАННЯ АГРАРНИХ РИЗИКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

А. Г. Львова, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено досвід страхування аграрних ризиків у зарубіжних країнах та запропоновано перспективи розвитку ринку агрострахування в Україні.

Ключові слова: страхування, страхові аграрні ризики, агроризики.

Актуальність теми. Сільськогосподарське виробництво завжди характеризується високим рівнем ризику, адже воно є видом діяльності, на прибутковість якої значною мірою впливають різноманітні погодні та кліматичні фактори, дію яких у багатьох випадках контролювати неможливо. До того ж сільськогосподарські виробники стикаються і з таким ризиками, як коливання цін, зміни врожайності, непослідовність державної політики.

Аграрне страхування, як один із надійніших способів уникнення ризиків, дає змогу найвигідніше поєднувати інтереси учасників ринку і держави, як сторони, першочерговим завданням якої є забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та їхнього соціального захисту.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженнями проблеми страхування аграрних ризиків займалися вітчизняні вчені, такі як Зоря О. П., Фисун І. В., Якубович В. А. та інші.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз стану страхування аграрних ризиків у зарубіжних країнах та окреслення перспектив розвитку ринку страхування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Кожна країна світу виокремлює та розробляє свою національну систему страхування сільськогосподарських ризиків. Серед країн, в яких страхування аграрних ризиків функціонує найефективніше, можна виділити Канаду США, а також Іспанію.

Критеріями для оптимальної системи аграрного страхування мають бути: відповідність потребам сільськогосподарських товаровиробників; доступність для сільськогосподарських товаровиробників; добровільність; прибутковість для приватних страхових компаній; доступність для держави; прозорість, відсутність зловживань [1].

Страхування в США включає в себе Федеральну програму, яка перераховує страховикам із бюджету за фермерів 60%, забезпечує додаткове страхове покриття фермерам, а також контролює організацію перестраховування.

Програма страхування аграрних ризиків у Канаді проводить такі основні заходи:

- субсидовані заощадження для фермерів;
- виконання програми забезпечення доходів (рівня доходів фермерам не нижче ніж 70% від попереднього рівня за останні три роки);
- контроль організації перестраховування;
- забезпечення перестраховування понад 40% агроризиків за кордоном.

Страховання сільськогосподарських ризиків в Іспанії характеризується згодою страхувальниками, страховиками та державною адміністрацією.

Основними учасниками ринку страхування аграрних ризиків в Іспанії є: Державне Агентство аграрного страхування при Міністерстві сільського господарства (ENESA), Консорціум Компенсації страхування та Головне управління страхування при Міністерстві економіки, страховий аграрний пул (33 страхові компанії), Федерація сільськогосподарських кооперативів (4195 кооперативів) [2].

До основних характеристик системи страхування в Іспанії слід віднести: добровільний характер, покриття ризиків забезпечують приватні страхові компанії, держава підтримує дану сферу, сільськогосподарські виробники беруть активну участь в питаннях агрострахування.

Світова практика виокремила дві основні моделі страхування аграрних ризиків: “американську” та “європейську”. Ознакою “американської” моделі є широка участь держави у підтримці страхування аграрних ризиків. «Європейську» модель можна охарактеризувати як приватну.

Обидві ці моделі мають недоліки. Вадами “американської” системи є високі адміністративні витрати та складність для страховика контролювати моральну загрозу. Щодо “європейської” моделі, то серед її недоліків можна назвати незахищеність страхувальників та обмежені можливості розвитку системи [3].

В Україні, в свою чергу, існують такі недосконалості формування цього сектора ринку страхових послуг, зокрема: недосконалість страхового законодавства щодо здійснення обов'язкового страхування сільськогосподарських ризиків; висока вартість страхової премії для

страхувальника; використання системи “податкового кредиту” щодо компенсації частини сплаченої страхувальником страхової премії; низька страхова культура страхувальників та недостатній рівень кваліфікації працівників страхових компаній; недовіра потенційних страхувальників до страхових компаній; відсутність постійної прозорої й доступної інформації щодо діяльності страховиків, які здійснюють цей вид страхування.

Система аграрного страхування в Україні знаходиться на етапі розвитку. Україна проходить всі ті етапи, які в свій час пройшли страховики країн Канади, США, Іспанії, Польщі. Не можливо побудувати якісну систему аграрного страхування за короткий проміжок часу, без достовірних статистичних даних, системного підходу до збору інформації, розробки страхових продуктів, підготовки висококваліфікованих спеціалістів, відновлення втраченої довіри, довготривалих партнерських відносин, професійного підходу до вирішення будь яких питань. Учасники страхового ринку зрозуміли, що працювати з аграріями треба на взаємовигідних умовах, і страхування повинно враховувати інтереси обох сторін, а не тільки страховиків. Про те що ринок агрострахування в Україні слабо розвивається, свідчить хоча б той факт, що з 2008 року, аграріям не виплачується компенсація при страхуванні посівів, однак, не дивлячись на це, в Україні щорічно страхується 5-7% посівних площ.

Найбільш активними компаніями з реального субсидованого страхування є Оранта, ТАС, Провідна, АСКА, Спектр, Галактика, Кредо-Класик, Еталон, Вексель і ще близько 10 компаній. Ці компанії укладають більш як по 50 договорів на рік.

Система аграрного страхування в Україні має розвиватися за такими напрямками:

- сприяння розвитку аграрного сектора, спрямоване на підвищення його спроможності впливати на процес розробки нових страхових продуктів та користуватися страховими послугами;

- удосконалення законодавства України, яке регулює надання страхових послуг аграрному ринку та надання сільськогосподарським виробникам державної підтримки зі страхування аграрних ризиків;

- інституційна розбудова, спрямована на зростання спроможності держави здійснювати свої функції у цій системі;

- стимулювання та сприяння розвитку та консолідації страхового сектора, спрямованого на підвищення його спроможності надавати кваліфіковані послуги аграрному сектору;

Висновки. У зарубіжних країнах страхування аграрних ризиків проводиться за двома моделями за американською та європейською. Ознакою “американської” моделі є широка участь держави у підтримці страхування аграрних ризиків. “Європейську” модель можна охарактеризувати як приватну.

Розвиток агрострахування в країні може мати великий позитивний соціальний вплив, адже якщо сільгоспвиробники знатимуть, що у випадку часткової або повної втрати врожаю вони можуть розраховувати на відповідну компенсацію, то зможуть із впевненістю продовжувати займатися сільськогосподарським бізнесом. Це сприятиме збереженню робочих місць, зниженню міграції сільського населення та поліпшенню соціальної структури суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зоря О. П. Розвиток аграрного страхування в Україні / О. П. Зоря / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/33_NIO_2009/Economics/54572.doc.htm

2. Фисун І. В. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні / І. В. Фисун // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/78211.doc.htm

3. Якубович В. А. Використання міжнародного досвіду в процесі розбудови системи аграрного страхування в Україні: досвід Іспанії / В. А. Якубович// Економіка АПК – 2007. – № 6. – С. 47-52.

УДК 339.73:336.77

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У КРЕДИТУВАННІ УКРАЇНИ

М. О. Багріна, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблемні питання взаємодії міжнародних фінансових організацій та України та запропоновано шляхи їх співпраці.

Ключові слова: кредитування, міжнародні фінансові організації, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. Міжнародні організації є дієвим регулятором міжнародних відносин, зокрема, в економічній сфері. Їх значення як інституційних одиниць міжнародної економіки дедалі зростає. Сьогодні практично всі держави світу – від найпотужніших до невеликих і таких, економічний рівень яких ще невисокий, – сполучаються у світовій мережі міжнародних організацій. Україна сьогодні є членом багатьох міждержавних організацій. Свої взаємовідносини з міжнародними фінансовими організаціями наша країна прагне будувати, в першу чергу, на принципах дотримання національних інтересів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок щодо висвітлення проблем співпраці України з МФО зазначено у працях таких вітчизняних науковців, як: О. Виходцев, Ю. Ковбасюк, В. Колосова, Г. Циганкова та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є окреслення області розв'язання складних та суперечливих питань кредитування України міжнародними фінансовими організаціями, забезпечення достатніх фінансових

ресурсів для здійснення системних та структурних реформ в Україні, так і для зміни відношення до України в світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток економічного співробітництва, валютних та фінансових відносин між державами зумовив появу міжнародних фінансово-кредитних організацій, які здійснюють регулювання цих відносин і сприяють стабілізації світової економіки. Міжнародні фінансово-кредитні організації створені на основі міжнародних угод. Провідне місце серед них належить Міжнародному валютному фонду, Світовому банку, Європейському банку реконструкції та розвитку та ін.

Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації – це організації, які створені державами-членами і отримують кошти безпосередньо від країн-членів. У них є спільна мета – розвиток співробітництва та забезпечення цілісності, а також стабілізація складної світової економічної ситуації. Міжнародні фінансові організації безпосередньо займаються регулюванням світових фінансових і валютних ринків [1].

До основних міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій належать:

- Група Світового банку;
- Міжнародний валютний фонд (МВФ);
- Банк міжнародних розрахунків (БМР);
- Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР).

Ці інститути надають країнам кредити, розробляють принципи функціонування світової валютної системи та здійснюють міждержавне регулювання валютно-кредитних і фінансових відносин.

Багатосторонні установи відіграють значну роль у вирішенні проблем заборгованості шляхом забезпечення вагомого зовнішнього фінансування програм змін. Головна роль міжнародних банків розвитку (таких як Світовий банк та інші регіональні установи) пов'язана з концесійним та неконцесійним фінансуванням із метою розвитку. Поряд зі світовими існують ще й регіональні та міжурядові банки; Європейський інвестиційний банк, Міжамериканський банк

розвитку, Азіатський банк розвитку, Африканський банк розвитку та ін.

Чимало країн спираються на багатосторонні джерела для отримання коштів на розвиток і залучення додаткових коштів. Основними багатосторонніми джерелами надання коштів є МВФ та Світовий банк.

Для управління світовою валютною системою, що ґрунтується на стабільних курсах вільно конвертованих валют, учасники Бреттон-Вудської конференції створили МВФ, котрий надає короткотермінове фінансування державам-членам, які мають проблеми з платіжним балансом. Міжнародний банк реконструкції та розвитку доповнює орієнтацію МВФ з допомогою розвитку інфраструктури окремих країн.

У сфері міжнародного регулювання світових валютних і фінансових ринків перебудовується і модернізується інституційна структура регулювання, посилюються вимоги до інформаційної прозорості валютних та фінансових політик, що проводяться урядами держав. Виникають нові інструменти попередження криз, такі як “цільові кредитні лінії”. Збільшується вплив та відповідальність країн, що розвиваються, і приватних інвесторів у подоланні й непоширенні кризових явищ.

Метою діяльності МФО є:

- стабілізація і розвиток системи міжнародних фінансів та світової економіки в цілому;
- міждержавне валютне та кредитно-фінансове регулювання;
- розробка та координування стратегії й тактики розвитку світової валютно-фінансової та кредитної системи;
- акумуляція фінансових ресурсів та їх використання з метою забезпечення стабільності національного, регіонального та світового економічного розвитку[6].

Основними функціями МФО є регулювання міжнародних валютно-кредитних та фінансових відносин, реалізація фінансових проектів, обговорення і розробка спільної позиції та рекомендацій у цій сфері, збір інформації, видання науково-практичної літератури.

Особливістю міжнародних організацій, як суб'єктів системи міжнародних економічних відносин є те, що вони поряд з державними органами, є регуляторами цих відносин. Крім того, на відміну від державних органів, деякі міжнародні організації виконують регулюючі функції на наднаціональному рівні (наприклад, Міжнародний валютний фонд). Як регулятори міжнародні організації мають великий вплив на розвиток і спрямованість міжнародних відносин, оскільки вони залучають в упорядкований процес чимало держав. По суті, сьогодні майже немає в світі держави, яка не була б членом якоїсь організації; більшість країн залучена відразу до декількох організацій.

Загалом система міжнародних організацій пройшла 4 основні етапи становлення й розвитку, а саме:

1) Становлення системи міжнародних організацій (середина XIX ст. – середина 40-х років XX ст). В цей період, на тлі валютно-кредитних криз, у 1930 р. в м. Базель (Швейцарія), була створена найстаріша наднаціональна фінансова організація – Банк міжнародних розрахунків (БМР), метою якого спочатку було координувати політику національних банків і фінансових інституцій різних країн, сприяючи їх співробітництву, полегшенню умов міжнародних фінансових операцій, регулювати міжнародні валютно-кредитні і фінансові відносини. Вже пізніше, з 80-х років XX ст. почав здійснювати новий вид діяльності: надавати проміжний кредит країнам, які очікують кредит від МВФ і знаходяться в складному фінансовому становищі, з метою підтримання економіки цих країн до одержання кредитів МВФ.

2) Формування системи Об'єднаних Націй (середина 40-х – кінець 50-х років XX ст). Другий етап був недовгим, але насиченим важливими подіями. Розпочався він з відкриття Бреттон-Вудської валютно-фінансової конференції в 1944 р., головнішим рішенням якої було заснування міжнародних валютних організацій – Міжнародного валютного фонду й Міжнародного банку реконструкції й розвитку, які розпочали діяльність з 1945 р. Вони входять в систему ООН, як спеціалізовані заклади [2].

Активізація процесу утворення й поширення міжнародних регіональних

організацій (кінець 50-х – кінець 80-х років ХХ ст). На цьому етапі були засновані в 1958 р. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) і Європейський фонд розвитку. Головною метою останнього є надання допомоги країнам, що розвиваються, асоційованим з ЄС[3].

Також у цілому утворилась система регіональних банків розвитку, коли були засновані банки: Міжамериканський банк розвитку (МаБР, 1959 р); Центральноамериканський банк економічної інтеграції (1960); Африканський банк розвитку (АфБР, 1964); Азіатський банк розвитку (АзБР, 1966 р); Карибський банк розвитку (1970 р); Західноафриканський банк розвитку (1973 р); Арабський банк економічного розвитку в Африці (1973 р); Банк розвитку держав Центральної Африки (1975 р); Східноафриканський банк розвитку (1976 р).

Крім того, було утворено різні регіональні фонди і програми допомоги країнам, що розвиваються (Арабський фонд економічного і соціального розвитку, Африканський фонд розвитку, Арабський Валютний фонд та ін). Ці фонди звичайно засновувались регіональними організаціями або регіональними банками розвитку.

3) На даний етап припадає активізація процесу розвитку інституціональної структури міжнародного валютно-кредитного ринку. Складається група Світового банку на чолі з МБРР: в 1956 р. утворюється МФК, в 1960 р. – МАР, в 1966 р. – МЦУІС, в 1988 р. – БАГІ. Триває удосконалення і розгалуження системи ООН. Під її патронатом утворюються організації загальної компетенції, наприклад, Фонд розвитку інвестицій (ФРІ) – в 1966 р., також організації, що обіймають якусь вузьку сферу, наприклад, Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР) – в 1977 р. [4].

Відбувається процес глобалізації у розвитку системи міжнародних організацій, який проявляється також у тому, що вже багато країн беруть участь у декількох організаціях водночас, тобто відбувається безперервне співробітництво всіх країн світу в єдиній системі міжнародних організацій.

4) Відновлення єдиної системи міжнародних економічних відносин (з 90-х років ХХ ст). Для підтримки переходу країн Центральної та Східної Європи до ринкової економіки в 1990 р. було утворено Європейський Банк реконструкції і розвитку (ЄБРР), який надалі виділяв значні кошти на здійснення реформ в колишніх соціалістичних країнах. До речі, Україна посідає друге місце серед країн позичальників за обсягами одержаних кредитів від ЄБРР. Останній, зокрема, є каталізатором розвитку ринкової економіки в Україні. Він є найбільшим інвестором в Україну – близько 10% від загального рівня надходження прямих іноземних інвестицій [2].

Після утворення ЧЕС у 1992 р. було засновано Чорноморський банк торгівлі і розвитку у 1994 р. (кредитування Банк розпочав у 1999 р.), до складу якого як учасниця Україна також входить і отримує допомогу Банку.

Головне завдання при отриманні та використанні кредитів МФО – максимально можливе забезпечення національних інтересів України, як позичальника з урахуванням інтересів позикодавців, відстоювання державотворчих інтересів через відповідну стратегію й тактику урядових та бізнесових кіл країни. При залученні зарубіжних коштів Україна має враховувати не лише комерційну сторону отримання доходу для повернення кредиту і загальногосподарську ефективність, а й недопускати порушення національного суверенітету й загрози економічній безпеці. Саме тому на сьогодні особливої уваги потребує визначення принципів та основ побудови взаємовідносин України з МФО, а також основних напрямків їх удосконалення.

Портфель проектів МФО в державному секторі України на початку 2013 року складається з 26 проектів на стадії реалізації на суму 5,8 млрд. дол. США:

- МБРР 10 проектів на суму 2,042 млрд. дол. США;
- ЄБРР 9 проектів на суму 2,037 млрд. дол. США;
- ЄІБ 6 проектів на суму 1,671 млрд. дол. США;
- KfW 1 проект на суму 91,95 млн. дол. США.

Висновки. Велика частка в системі міжнародних організацій належить міжнародним фінансовим організаціям. МФО використовують різні форми

співробітництва у взаємовідносинах з Україною, зокрема надають технічну допомогу та кредитні кошти, що залучаються для здійснення різноманітних проектів. Умови надання кредитів МВФ, ЄБРР, Світового банку, а саме процентна ставка, термін погашення, пільговий період, дуже привабливі для України, адже за багатьма показниками є кращими, ніж можна було б отримати з інших джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виходцев О. О. Монетарна модель МВФ в сучасних умовах/ О. О. Виходцев // Зб. наук. праць вчених. Вип. 29. – К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАНУ. – 2009. – С.107-114.
2. Ковбасюк Ю. Міжнародні фінансові організації: хронологія становлення і розвитку / Ю. Ковбасюк // Вісник Української Академії державного управління при Президентіві України. – 2010. – № 1. – С. 150-155.
3. Колосова В. П. Європейський інвестиційний банк в Україні / В. П. Колосова // Фінанси України. – № 2. – 2008, – С. 15-26.
4. Міжнародні організації : [навч. посібник] / За ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. – К. : ЦУЛ, 2009. – 288 с.
5. Столярчук Я. М. Пріоритетні напрямки співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями / Я. М. Столярчук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 5. – С. 15-20.
6. Циганкова Т. М. Міжнародні організації : [навч. посібник] / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Горжєєва. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : КНЕУ, 2007. – 340 с.

УДК 65.271.322.2:339.1

РОЛЬ СТРАХУВАННЯ ВАНТАЖІВ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ

Т. В. Сандольська, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено теоретичні і практичні аспекти страхування вантажів, виявлено особливості розвитку ринку страхування вантажів в Україні.

Ключові слова: страхування вантажів, ринок страхування вантажів, суб'єкти господарювання, майнове страхування, транспортування вантажів.

Постановка проблеми. Розвиток одного із найдавніших видів страхового захисту, а саме, страхування вантажів, в умовах сучасної економіки України потребує активізації наукового супроводу цієї справи, адекватного процесам реформування відносин власності суб'єктів господарювання, розширенню географії вантажопотоків і вдосконаленню технологій перевезень. Не зважаючи на складну економічну ситуацію у державі, вітчизняні страхові компанії щорічно суттєво збільшують свій фінансовий потенціал. Щодо страхування вантажів, то його прибутковість є найбільш висока. У загальній структурі надходжень премій з майнового страхування, частка премій страхування вантажів стабільно займає третю позицію. При цьому премії зі страхування вантажів зростають більш високими темпами, ніж обсяги вантажообігу. Існує потреба пошуків шляхів визначення і подальшого освоєння потенціалу ринку страхування вантажів, з наближенням умов страхування до європейських стандартів.

Науково-технічний прогрес зумовлює постійне оновлення ринку таких об'єктів страхування з новими фізико-хімічними властивостями, що вимагає від страховиків постійного моніторингу і комплексних досліджень щодо міри їх впливу на величину ризику втрати чи пошкодження вантажу, а також пошуку засобів його безпечного транспортування [3].

Аналіз останніх публікацій. Загальні питання функціонування страхування вантажів займають досить вагоме місце в наукових дослідженнях як за кордоном, так і в Україні. У цьому напрямі активно працюють такі фахівці: О. Д. Колотило, Н. В. Приказюк, К. О. Рудюк та інші. Проте, питання особливостей розвитку страхування вантажів в сучасних умовах в Україні, визначення факторів, які впливають на його стан, досліджені недостатньо. Зазначене обумовлює актуальність теми статті.

Постановка завдання. Дослідження теоретичних та практичних засад страхування вантажів, а також виявлення особливостей його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Страхування вантажів належить до найдавніших видів страхування, оскільки воно розпочалось ще в середні віки на морському транспорті. Загалом можна виокремити два етапи розвитку страхування вантажів: перший етап (до 17 ст.) – розвиток страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом; другий етап (після 17 ст.) – розвиток сучасних видів страхування вантажів. За своєю суттю страхування вантажів передбачає зобов'язання страховика здійснити виплати страхувальнику згідно з умовами договору в разі настання страхової події, що спричиняє йому збитки. [1]

В Україні страхування вантажів регламентується таким нормативним документом, як закон України “Про страхування”. У законі також вказано, що страхування вантажів є добровільним видом страхування. З розвитком банківської системи, прискоренні приватизаційних процесів, збільшенням вантажооборотів між Україною та іншими країнами світу збільшилась робота страховиків, а також тих хто займається страхуванням вантажів. Як і у всіх сферах діяльності, в страхуванні вантажу існує ряд проблем. Вони обумовлені різними причинами:

1. відсутність коштів у страхувальників (а інколи і у страховиків);
2. інфляційними процесами;
3. відсутністю вдосконалої правової бази;
4. підвищеними криміногенними обставинами і т.д.

Наслідком цих причин є високі страхові тарифи, напад на вантажі, страхове шахрайство та інші. Однак, як для страхування, в цілому, так і для страхування вантажу в нашій країні існують великі перспективи [2].

У процесі транспортного забезпечення ЗЕД та експорту транспортних послуг відбуваються процеси, які впливають на майнові інтереси сторін. Власник вантажу ризикує втратити товар або отримати його у неналежній кількості та якості, транспортна фірма ризикує збереженням транспортного засобу, що виконує перевезення, перевізник може понести збитки, виплативши відшкодування за втрачений вантаж вантажовласнику і т. і. Транспортне страхування існує для того, щоб компенсувати різні види збитків, які можуть понести юридичні та фізичні особи в результаті реалізації процесів перевезення. Відповідно до Міжнародних правил “Інкотермс-2000”, що складені і рекомендовані МТП і застосовуються в зовнішній торгівлі, визначаються дві важливі умови експортно-імпортової угоди: момент переходу ризику втрати чи ушкодження товару і розподіл витрат між продавцем і покупцем. В “Інкотермс-2000” викладені вимоги щодо страхування вантажів на умовах СІР і СІР. При поставках здійснити страхування на цих умовах зобов'язаний продавець, але на користь покупця, який і одержує страхове відшкодування за договором страхування. Отже, страховий поліс разом з іншими документами, що передбачені контрактом, передається покупцю. Мінімальна страхова сума повинна перевищувати суму контракту (тобто вартість товару і фрахт) на 10% і повинна бути встановлена у валюті контракту.

Під транспортним страхуванням розуміється сукупність різноманітних видів страхування, що створюють умови відшкодування різного роду фінансових збитків, виникаючих у сторін транспортного процесу, в результаті обставин, що від них не залежать.

Транспортне страхування можна поділити на страхування “каска” (Hull Insurance), страхування “карго” (Cargo Insurance) та страхування відповідальності перевізника, експедитора/оператора за вантаж перед його власником та третіми особами (Liability Insurance) [1].

Для страхувальника (вантажовласника) існує чотири причини, що спонукає його страхувати вантаж [2]:

1. Він отримує від страховика відшкодування за вантаж в мінімально обумовлений термін (зазвичай це 72 години з моменту настання страхової події).

2. Він звільнений від ведення позовно-претензійної роботи з перевізником.

3. Він отримує від страховика повну фактичну вартість пошкодженого або втраченого вантажу (в рамках страхової суми). Якби він не застрахував вантаж, то перевізник відшкодував би йому суму, обмежену лімітом відповідальності, що може бути менша за фактичну.

4. Йому вигідно страхувати вантажі, оскільки страховик відшкодовує збитки за форс-мажорними обставинами, а перевізник – ні.

Вигода страховика в тому, що він отримує страхову премію, хоча ймовірність втрати вантажу невелика. Перевізник, як правило, не має вигоди, оскільки висококваліфіковані юристи страхових компаній скоріше за все доб'ються одержання від нього необхідних сум, що не завжди трапляється у спорах з вантажовласниками. На даний час страхування є невід'ємним елементом господарської діяльності, пов'язаної з перевезенням вантажів. Застосування цивільно-правового інституту страхування в процесі здійснення перевезення вантажу надає юридичні гарантії відновлення порушених майнових інтересів у випадку настання непередбачених природних, техногенних та інших подій.

Очевидно, що перевезення пов'язане з імовірністю виникнення ризику втрати чи пошкодження вантажу. Відтак, значних майнових втрат можуть зазнати, як власники вантажу, так і інші особи, що мають майновий інтерес у його збереженні (перевізник, вантажовідправник, вантажоодержувач тощо). Ця обставина зумовила їх інтерес до більш широкого застосування цивільно-правового інституту страхування як надійного та універсального засобу забезпечення захисту майнових інтересів при настанні випадків, передбачених договором страхування або чинним законодавством [2].

Для забезпечення постійного розвитку вітчизняного ринку страхування вантажів і його конкурентоздатності сьогодні необхідно створити умови, які б сприяли росту зацікавленості страховиків в узгодженому співробітництві з усіма суб'єктами інфраструктури страхового ринку: сюрвейєрами, актуаріями, аварійними комісарами, а також з охоронними та пошуковими службами і з державно-контролюючими органами [3].

Висновок. Страхування вантажу значно полегшує роботу підприємців, надає відчуття безпеки, щодо можливості понесення великих збитків у разі втрати вантажу. Страхові компанії, також, можуть допомогти в проходженні вантажу через кордон, що значно полегшує перевезення, економить час та гроші. У зв'язку з переходом України до ринкових відносин і розвитку міжнародних відносин - цей вид страхування, як ніколи, є дуже актуальним і потребує значного розвитку та вдосконалення. Необхідно підвищити вимоги до фінансової надійності страховиків та страхових брокерів, розробити та впровадити вимоги щодо функціонування системи внутрішнього контролю страховиків (внутрішнього аудиту), впровадити міжнародні норми корпоративного управління для страховиків та забезпечити удосконалення аналізу статистичної інформації із страхування та звітності страховиків і страхових посередників. Для забезпечення стабільності розвитку страхового ринку на підставі удосконалення системи правового забезпечення та системи регулювання, нагляду і контролю за діяльністю учасників страхового ринку необхідно забезпечити формування ефективного державного регулювання та нагляду у сфері страхування з урахуванням принципів та стандартів, рекомендованих Міжнародною асоціацією органів нагляду за страховою діяльністю, а також забезпечити подальшу адаптацію законодавства України у сфері страхування до законодавства Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колотило О. Д. Страхування вантажів: досвід і напрямки розвитку в Україні / О. Д. Колотило // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uk.orgsun.com/>

2. Приказюк Н. В. Страхування вантажів в Україні. / Н. В. Приказюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive/>
3. Рудюк К. О. Проблеми і перспективи страхування вантажів в Україні / К.О. Рудюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://globalteka.ru/order/12987.html>
4. Яценко І. В. Сучасний стан розвитку страхування вантажів на Україні (проблеми і шляхи їх вирішення, зарубіжний досвід) / І. В. Яценко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uadocs.exdat.com>

УДК: 331. 101. 26

СУТНІСТЬ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Т. І. Подопригора, студент

Науковий керівник: к.е.н., доцент Рябенко Г.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сутність поняття оплати праці та розглянуто основні її функції. Запропоновані напрями оптимізації політики заробітної плати на підприємстві в умовах сьогодення.

Ключові слова: оплата праці, заробітна плата, функції заробітної плати, винагорода, робоча сила, стимулювання, продуктивність праці.

Постановка проблеми. Оплата праці, як багатоаспектна категорія, покликана відігравати значну роль в житті суспільства. З одного боку, оплата праці є основним джерелом доходів працівників, тому її величина значною мірою характеризує рівень добробуту всіх членів суспільства. З іншого боку, її правильна організація зацікавлює працівників підвищувати ефективність виробництва, а відтак безпосередньо впливає на темпи й масштаби соціально-

економічного розвитку країни. Проблематика оплати праці в Україні, як у теоретичному, так і практичному аспектах, є надзвичайно актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти оплати праці висвітлені в роботах таких вітчизняних вчених, як М. Ведерников, О. Грішнова. Серед зарубіжних вчених варто відзначити праці Н. Волгіна, М. І. Лепешинської, К. Маркса та інших. Значне місце, яке посідає оплата праці у соціально-економічному житті суспільства, зумовило необхідність детального дослідження оплати праці як економічної категорії.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження соціально-економічних аспектів заробітної плати в контексті її особливостей прояву та розкриття сутності оплати праці шляхом дослідження трактування заробітної плати, розкриття основних функцій та форм оплати праці.

Виклад основного матеріалу. У Законі України “Про оплату праці” заробітна плата визначається як винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [6]. Однак таке визначення є достатньо поверховим, що не дає змогу глибоко проаналізувати і зрозуміти як економічні, так і соціальні аспекти цього поняття.

К.Маркс розробив концепцію розуміння заробітної плати як грошового вираження вартості товару “робоча сила”. Він вважав, що заробітна плата є перетвореною формою вартості, або ціною, робочої сили. У цій концепції величина заробітної плати визначається умовами виробництва та ринковими факторами – попитом і пропозицією, під впливом яких відбувається відхилення заробітної плати від вартості робочої сили [4].

У сучасній економічній літературі відсутнє загальноприйняте визначення заробітної плати. Нижче приводяться найпоширеніші визначення заробітної плати:

- економічна категорія, що відображає відносини між роботодавцем і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості (доходу);

- грошове вираження вартості і ціни робочої сили, що виступає у формі заробітку, виплаченого власником підприємства працівнику за виконану роботу;
- трудовий дохід, який отримує найманий працівник у результаті реалізації здатності до праці і який має забезпечити об'єктивно необхідне відтворення робочої сили;
- елемент витрат на виробництво, що включається до собівартості продукції (робіт, послуг), і водночас – головний чинник матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці;
- виражена в грошовій формі частина національного доходу, що розподіляється по кількості і якості праці, витраченої кожним працівником, що надходить у його особисте споживання;
- винагорода або заробіток, обчислений у грошовому виразі, який за трудовим договором роботодавець сплачує працівникові за роботу, яку виконано або має бути виконано.

Останнє визначення найточніше відповідає трактуванню заробітної плати в Законі України “Про оплату праці”.

Вітчизняні економісти досліджуючи поняття “заробітна плата”, також пропонують свої визначення поняття “заробітна плата”. Найбільш повне визначення даного поняття пропонує О. А. Грішнова, яка розглядає поняття «заробітна плата» з кількох позицій: з позицій економічної теорії, з позицій ринкової економіки, з позицій економіки праці, з позицій найманого працівника та з позицій підприємця. Так, з позицій економічної теорії, заробітна плата - це економічна категорія, що відображає відносини між роботодавцем і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості. В умовах ринкової економіки заробітна плата – це елемент ринку праці, що складається в результаті взаємодії попиту на працю і її пропозиції і виражає ринкову вартість використання найманої праці. З позицій економіки праці, заробітна плата – це винагорода або заробіток, обчислений у грошовому виразі, який за трудовим договором роботодавець сплачує працівникові за роботу, яку виконано або має бути виконано. З позиції найманого працівника, заробітна плата – це основна

частина його трудового доходу, який він отримує в результаті реалізації здатності до праці і який має забезпечити об'єктивно необхідне відтворення робочої сили. З позицій підприємця, заробітна плата - це елемент витрат виробництва і водночас головний чинник забезпечення матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці [3, с. 274].

Сутність будь-якого поняття проявляється у функціях, які воно виконує. Функція оплати праці – це її призначення, роль, складова сфери практичної діяльності в узгодженні і реалізації інтересів головних суб'єктів соціально-трудових відносин. М. Д. Ведерников виділяє три основні функції заробітної плати: відтворювальну, регулюючу і стимулюючу (мотиваційну) [1, с. 48].

Відтворювальна функція полягає у забезпеченні працівників та членів їхніх сімей необхідними життєвими благами для відновлення робочої сили. Стимулююча функція полягає у встановленні залежності розміру заробітної плати від кількості та якості праці конкретного працівника, його трудового внеску в результати роботи підприємства. Ця залежність повинна бути такою, щоб заохочувати до постійного покращення результатів праці. Регулююча полягає в оптимізації розміщення робочої сили за регіонами, галузями господарств, підприємствами з урахуванням ринкової кон'юнктури.

Проте, окрім функцій, які виділяє М. Д. Ведерников, існує також і соціальна функція, яка полягає у забезпеченні соціальної справедливості, по-перше, при розподілі доходу між найманими працівниками і власниками засобів виробництва, і по-друге, при розподілі між найманими працівниками згідно з результатами їхнього трудового внеску [1].

Слід зазначити, що на сьогодні в Україні жодна з вищезазначених функцій в повній мірі не виконується, а відтак оплата праці втрачає своє соціально-економічне призначення. Вчені і практики звертають увагу на те, що заробітна плата в Україні має низький рівень і, для більшості найманих працівників, вона перетворилася на невелику соціальну виплату. Така ситуація не сприяє зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці. Разом з тим, використовуючи дешеву робочу силу, підприємці не зацікавлені

підвищувати продуктивність праці шляхом вкладання коштів в оновлення виробничих фондів та розвиток персоналу. Дешева робоча сила зумовлює не лише низький рівень продуктивності праці, але і низьку якість продукції, і в зв'язку з цим її не конкурентоспроможність. Низький рівень заробітної плати є основною причиною небаченого розростання прихованого безробіття і значного падіння платоспроможного попиту населення. Отже, низький рівень заробітної плати є не лише наслідком, а однією з найголовніших причин тривалого перебування економіки України у кризовому стані [7].

Тому надзвичайно актуальним завданням є перебудова організації заробітної плати, проведення відповідної реформи з метою забезпечення поетапного підвищення заробітної плати і створення ефективного мотиваційного механізму, який ґрунтується на поєднанні економічних стимулів і соціальних гарантій. Ця реформа повинна відповідати таким завданням: підвищення платоспроможного попиту на внутрішньому ринку, збільшення питомої ваги заробітної плати у ВВП, встановлення раціональних співвідношень між заробітною платою, підприємницьким прибутком і прибутком від власності, створити цілісну системну правову базу організації оплати праці [2, 5].

Висновки. Отже, оплата праці є складною соціально-економічною категорією, яка відбиває різнобічні інтереси сторін суспільно-трудових відносин – працівників, роботодавців та держави. Судячи із згаданих функцій, вона відіграє одну з ключових ролей у рентабельності підприємства, добробуті працівників та економічному розвитку держави.

Особливість оплати праці як економічної категорії полягає в вирішенні нею щонайменше двох життєво важливих проблем: по-перше, відтворення робочої сили, по-друге, мотивації до праці, а значить, зацікавленості працівників в результативності діяльності своїх організацій, а відтак, розвитку економіки регіонів, країни і суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ведерников М. Ринковий механізм регулювання оплати праці робітників (проблеми теорії і практики) : [монографія] / М. Ведерников. – Хмельницький : Евріка, ТОВ, 2001. – 288 с.
2. Волгин Н. Оплата труда – болевая точка сегодняшней экономики / Н. Волгин // Человек и труд. – 2009. – № 7. – С. 19-24.
3. Грішнова О. Економіка праці та соціально-трудова відносина : [підручник] – 4-те вид., оновлене. / О. Грішнова. – К. : Знання, 2009. – 390 с.
4. Маркс К. Заробітна плата, ціна й зиск / Пер. з нім. О. Бондаренка за ред. Г. Петренка. – Харків-Берлін-Нью-Йорк: Українсько-американське видавництво “Космос”, 1923. – 70 с.
5. Лепешинская М. Заработная плата / М. Лепешинская // Бюджетные организации. Экономика и учет. – 2008. – № 10. – С. 52-66.
6. Про оплату праці : Закон України : № 108/95-ВР / Верховна Рада України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua
7. Цимбалюк С. Диференціація заробітної плати: види, чинники, сучасний стан в Україні / С. Цимбалюк // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 4. – С. 16-22.

УДК 658.14/.17(047.32)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УЗГОДЖЕННЯ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

І. Е. Маковєєнко, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито економічну сутність фінансової звітності, її зміст і роль в ринкових умовах господарювання, обґрунтовано методи формування фінансової звітності згідно міжнародного досвіду та вітчизняної практики.

Ключові слова: фінансова звітність, міжнародні стандарти, методологія обліку, облікова політика, господарська діяльність.

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки питання раціональної побудови ефективної системи фінансової звітності підприємства постає особливо актуально. Не випадково концепція складання та публікації звітності є Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

провідним моментом щодо розгляду в системі національних стандартів у більшості економічно розвинених країнах світу. Система бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні потребує реформування, запровадження методології розкриття економічної інформації за міжнародними стандартами для забезпечення відкритості, прозорості та зіставності фінансової звітності суб'єктів господарювання. Правильний підхід до побудови системи фінансової звітності та методології її формування і подання надасть можливість ефективно використовувати ресурси підприємства, підвищити достовірність та адекватність фінансової інформації, а відтак й здійснювати глибокий аналіз процесів та явищ, які негативно впливають на господарський процес діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку теоретичних та практичних засад формування фінансової звітності внесли Ф. Бутинець, С. Голов, Д. Савенков та інші. Питанням трансформації фінансової звітності, складеної за національними стандартами бухгалтерського обліку, займаються О. Головащенко, Н. Гордополова, О. Мельник та ін.

Метою дослідження є розгляд формування проблем побудови фінансової звітності як важливого інструменту управління підприємством, що дозволяє оцінити результати діяльності, прогнозувати напрямки підвищення ефективності господарювання та дослідження можливостей і шляхів подолання цих проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова звітність за національними стандартами в ряді випадків не забезпечує достатнього масиву достовірної та змістовної інформації за ключовими фінансовими та нефінансовими показниками діяльності, що знижує якість аналізу як поточного стану господарюючого суб'єкта, так і стратегії його розвитку. Отже, дані фінансової звітності, що потрібні для управління підприємством мають ряд недоліків, які обмежують їхню інформаційну місткість. До таких недоліків слід віднести:

- грошовий вид всіх активів (інформація за межами грошового віддзеркалення випадає зі сфери уваги фінансової звітності);

- несвоєчасність надання інформації користувачам з причини періодичності її складання відповідно до законодавства (квартал, рік);
- розв'язується за допомогою комп'ютеризації облікового процесу, тобто інформація може бути отримана у будь-який час [1].

Недоліком фінансової звітності також можна вважати: нестабільність грошової одиниці, особливо під час інфляційних процесів. Тому, відпрацьовуючи стратегію розвитку господарства, треба прогнозувати грошове визначення активів з урахуванням індексу інфляції; оцінку необоротних і оборотних активів за цінами їх придбання (хоча до останніх за новими правилами обліку можна застосовувати правило якнайменшої оцінки), яка не завжди відповідає ринковій (поточній) ціні. Цей недолік пов'язаний з попереднім, а також з кон'юнктурними явищами на ринку товарів і послуг.

Існує і такий недолік, як нереальне представлення інформації, що є наслідком суб'єктивізму тих, хто її складає. Часто фінансова звітність показує ту інформацію, яка є вигідною для власника. Особливо це торкається тих власників, у яких значна частина економічного потенціалу їх підприємств знаходиться в тіні. Дослідження питань суб'єктивізму при складанні фінансової звітності дозволило встановити, що існує два види її перекручування: вуалювання та фальсифікація. Разом з тим не можна зневажати й той факт, що якщо при формуванні фінансової звітності навіть не вдавалися ані до вуалювання, ані до фальсифікації, то все одно неможливо досягти об'єктивності звітних даних, оскільки чим більш точно виміряно кількісно один показник, тим менш точно обчислено інший показник, пов'язаний з ним. Це можна довести на прикладі віддзеркалення у фінансовій звітності інформації про реалізовані товари: намагаючись найбільш реально відобразити в звітності отриманий фінансовий результат шляхом використання одного з методів оцінювання для визначення собівартості реалізованих товарів при їх списанні, підприємства занижують, або завищують оцінку товарних залишків, збільшують, або зменшують собівартість і тим самим перекручують фінансовий результат.

Переходячи від проблем, що обмежують інформаційну місткість фінансової звітності, потрібно звернути увагу на питання складання та подання фінансової звітності. До основних проблемних аспектів пропонуємо віднести такі:

- неузгодженість і суперечливість нормативних актів, складність розуміння та застосування для побудови системи фінансової звітності;

- один обов'язковий формат для подання фінансових звітів, що виключає можливість агрегування і згортання;

- можливість маніпулювання обліковою політикою підприємства, що суттєво знижує порівнюваність інформації, наведеної у фінансових звітах [2].

Виходячи із вищезазначеного, можна сформулювати основні напрямки удосконалення складання, оцінки та подання фінансової звітності:

1. Визначення поняття “система фінансової звітності”, складові якої мають бути взаємопов'язаними і діяти як єдиний механізм на всіх етапах діяльності підприємства.

2. Затвердження на законодавчому рівні принципів класифікації звітності на підприємствах України з різними формами власності.

3. Створення відповідної нормативно-правової, методологічної й інформаційної бази щодо подання звітності підприємств до відповідних органів місцевого самоврядування.

4. Застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), які передбачають гнучкіший формат подання фінансових звітів. Це дозволяє відображати конкретні особливості підприємства і запобігає накопиченню недоречної інформації. Формат МСБО надає користувачам доречнішу для прийняття рішень інформацію.

5. Внесення корективу до законодавства, що дозволяє вносити зміни до облікової політики щорічно з початку звітного періоду. На відміну від “мобільної” облікової політики за національними стандартами, облікова політика за міжнародними стандартами може змінюватися тільки в разі прийняття нового стандарту або внесення змін до чинних, а також з метою підвищення

інформативності фінансової звітності. Бо ж “стабільна” облікова політика дозволяє порівняти фінансову звітність за різні періоди.

Таким чином, правильне визначення класифікації звітності надає можливість вчасно і в правильному напрямку зорієнтуватися підприємцям для мобільного пошуку резервів подальшого розвитку і вдосконалення діяльності підприємства. Доцільним також є узгодження існуючої думки щодо поняття звітності в законодавстві та літературі.

Як одна з перспектив розвитку та підвищення ефективності побудови фінансової звітності в Україні актуальним є питання запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), метою яких є зведення до мінімуму розходження фінансової звітності різних країн і забезпечення на цій основі порівнянності і надійності інформації для різних користувачів.

МСФЗ містять у собі чітку економічну логіку та узагальнення світової практики. Дана система характеризується наступними характеристиками, які дозволяють трактувати її як основу для прийняття стратегічних рішень.

Іншим важливим аспектом аналітичності в МСФЗ є можливість співставлення фінансової інформації різних господарюючих суб'єктів, що і являє головний інтерес для інвестора.

Звітність включає в себе не тільки таблиці даних, але й описи фактів, що є важливими для користувачів. Така звітність дозволяє характеризувати не тільки обсяги та динаміку, але й якість господарської діяльності організації.

МСФЗ направлені на вираження найобережніших оцінок господарської діяльності підприємства. Такий підхід надає фінансовій інформації додаткову цінність, так як не дозволяє формувати завищених очікувань відносно до господарюючого суб'єкта.

Головне завдання трансформації національної системи бухгалтерського обліку полягає в прискоренні процесу її приведення у відповідність до вимогам ринкової економіки і МСБО.

Приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність до вимогам ринкової економіки і МСБО здійснюється за такими напрямками:

- законодавче закріплення принципів ведення бухгалтерського обліку;
- формування нормативної бази положення (стандарту);
- методичне забезпечення (інструкції, методичні вказівки, коментарії);
- кадрове забезпечення (підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів бухгалтерського обліку);
- міжнародне співробітництво (вступ та активна діяльність у міжнародних спеціалізованих професійних організаціях).

Трансформація національних фінансових звітів у звітність за міжнародними стандартами – складний процес, який потребує впевнених професійних знань, знань міжнародних стандартів та вміння застосовувати знання на практиці [3].

Висновки. Отже, в Україні необхідно провести вдосконалення методики складання фінансової звітності на законодавчому рівні за допомогою перегляду розроблених і запроваджених положень (стандартів) бухгалтерського обліку з метою максимального наближення національної методики складання фінансової звітності до міжнародної, оскільки фінансова звітність, складена за МСФЗ, більш повною мірою задовольняє інформаційні потреби, які є загальними для всіх користувачів. Подолання перешкод, які стоять на шляху реформи з питань гармонізації національного бухгалтерського обліку з МСБО та трансформації фінансової звітності – одне з пріоритетних завдань, яке потрібно вирішити для подальшої інтеграції України у світову спільноту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головащенко О. М. Інформаційні та структурно-методичні засади формування фінансової звітності / О. М. Головащенко // Фінансист. – 2011. – № 6. – С. 35-39.
2. Мельник О. В. Проблеми трансформації фінансової звітності, складеної за вимогами національних стандартів, у звітність за міжнародними стандартами / О. В. Мельник // Економіка і держава. – 2011. – № 9. – С. 34-35.
3. Савенков О. В. Вплив МСФЗ на систему фінансової звітності підприємства / О. В. Савенков // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 3. – С. 61-66.

УДК: 368.91477

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ

М. М. Щербак, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябенко Г. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті з'ясована суть особистого страхування, проаналізовано розвиток даного виду страхування, виявлені основні проблеми ринку особистого страхування та перспективи для його розвитку у майбутньому.

Ключові слова: особисте страхування, страхування життя, страхування додаткової пенсії, страхування від хвороб, страхування нещасних випадків, медичне страхування.

Постановка проблеми. Страхування життя є потужним механізмом забезпечення довгострокових інвестицій в національну економіку, що сприяє підвищенню її конкурентоспроможності. В Україні на даний час не врегульовано питання підвищення фінансової надійності компаній зі страхування життя («лайфових» компаній), відсутні дієві заходи, які не допускали би використання страхування життя як способу отримання нелегального прибутку методами шахрайства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні в науці цивільного права особисте страхування розглядалося лише в межах дослідження загального інституту страхування, а саме в працях: Т. В. Блащук, О. А. Кваша, О. В. Марценюк-Розарьонова, І. В. Приймак та ін.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз стану та проблем розвитку окремих видів страхування особистих ризиків, а також виявити чинники, які стимулюють позитивні та негативні тенденції на вітчизняному ринку особистого страхування.

Виклад основного матеріалу. Особисте страхування являється однією із складових галузі страхової діяльності, головною метою якої є надання певного виду послуг як фізичним (окремим громадянам, членам їхніх сімей), так і юридичним особам (наприклад, страхування працівників за рахунок коштів підприємств від нещасних випадків). Ці послуги передбачають страховий захист страхувальників (застрахованих) у разі настання несприятливих подій для їхнього життя і здоров'я. Особисте страхування являється самостійною галуззю страхової діяльності, де основними об'єктами виступають майнові інтереси громадян пов'язані із життям, здоров'ям та пенсійним забезпеченням. Страхування включає в себе такі види страхової діяльності: страхування життя та додаткової пенсії, страхування від хвороб та нещасних випадків, медичне страхування [1].

Попри низку економічних проблем, які існують у сучасній господарській системі України, досить гостро вирішуються питання щодо соціального захисту населення, зокрема у сфері медичного обслуговування, захисту при настанні різного роду нещасних випадків. Ефективним механізмом, який дає змогу вирішити такі проблеми є побудова ефективної системи державного соціального страхування та створення сприятливих умов для розвитку добровільного особистого страхування [2].

В Україні надходження страхових платежів по страхуванню життя в січні-червні 2013 року, за попередньою оцінкою, склали понад 1 млрд гривень, що на 34% більше, ніж за аналогічний період минулого року. Основне зростання відбулося завдяки наданню страхових послуг домогосподарствам – 93,5% ринку страхування життя. Зростання в цьому сегменті склало близько 39%. Корпоративне страхування життя продовжує стрімкий тренд падіння – зниження за шість місяців поточного року на 13,5%. Це прямо пов'язано з необхідністю сплати єдиного соціального внеску. На накопичувальне страхування життя в першому півріччі 2013 прийшлося 41,1% ринку страхування життя, що на 7,7% більше, ніж за січень-червень минулого року. При цьому основне зростання прийшлося на банкострахування [3].

Переважну більшість договорів особистого страхування було укладено в колективній формі за рахунок підприємств. Це пояснюється, з одного боку, вкрай низькими індивідуальними доходами переважної більшості громадян України, через що й попит для них на страхові послуги не є першочерговим, а також – недовірою пересічних громадян до страхового захисту як гаранта їхнього добробуту. З іншого боку, з погляду інтересів страхувальника-підприємства укласти такі договори було вигідно, оскільки:

а) в такий спосіб вони стимулювали своїх працівників за допомогою страхових виплат;

б) заощаджували кошти в розмірі нарахувань на фонд оплати праці;

в) вирішувалась певною мірою проблема переведення безготівкових грошових засобів у готівку (внески сплачують за безготівковими рахунками, а виплати отримують готівкою).

Позитивними тенденціями розвитку особистого страхування в Україні є:

- збільшення обсягів страхових резервів на один договір;
- вирівнювання темпів зростання страхових премій та страхових резервів;
- збільшення рівня страхових виплат;
- пожвавлення конкуренції між страховими компаніями, які здійснюють особисте страхування [1].

За останні 5 років (2008-2013) становище на ринку страхування життя не поліпшилося. Частка страхових платежів за цим видом страхування в загальному обсязі страхових платежів щороку зменшується приблизно вдвічі. Із майже 400 страхових компаній в Україні тільки 6 страховиків реально займаються страхуванням життя (приблизно 2% від загальної їх кількості, тоді як у розвинених країнах їх частка становить близько 50%). Це “ГРАВЕ-УКРАЇНА”, “АСКА”, “ТАС”, “ГАРАНТ-ЛАЙФ”, “ЕККО”. Населення України спрямовує на страхування життя щорічно всього 0,006% ВВП, тоді як цей показник у Німеччині становить 2,7%, у Франції – 5,9%. За даними швейцарської компанії “SWISS-RE”, Україна за обсягом страхових премій зі страхування життя посідає 83 місце в світі з 85. За нашою країною знаходиться лише Югославія, яка не

збрала за цим видом страхуванню премій зовсім. Статистика свідчить, що домінуюче становище на ринку страхування життя України займають страхові компанії, які є представниками закордонних страховиків чи інвесторів, зокрема “ГРАВЕ—УКРАЇНА”, “ЕККО”. Досить вагома частка на ринку страхування життя належить нелегальним іноземним страховим компаніям. За даними Програми розвитку страхового ринку України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2010 р. № 98, наша держава щорічно втрачає 80-100 млн. дол., що приблизно дорівнює обсягу іноземних кредитів, які надаються Україні [3].

Причини, що зумовили гальмування розвитку страхування життя в Україні:

- втрата довіри не тільки до держстраху, а і до комерційних страхових організацій, котрі виявилися нездатними виконати взяті на себе зобов'язання;
- низький рівень доходів населення змушує людей турбуватися сьогодні про виживання, а не про своє майбутнє;
- наявний рівень інфляції ускладнює можливості страховика, що займається страхуванням життя, компенсувати знецінення заощаджувальних внесків страхувальників;
- недосконале законодавство;
- відсутність належної турботи держави стосовно забезпечення привабливості цього вкрай важливого для економіки виду діяльності і т. ін.

Більш привабливими видами особистого страхування для громадян України є медичне страхування та страхування від нещасних випадків, але й вони потребують багато зусиль держави і страховиків, щоб ця галузь зайняла належне місце в економіці України [2].

Сьогодні більшість страхових компаній, які працюють у сфері страхування від нещасних випадків, переживають не найкращі часи. При невпинному зростанні розмірів страхових відшкодувань, скорочення складає близько 30%. Рівень збитковості багатьох страховиків, особливо тих, що мали значну частку

банківського страхування у своєму портфелі, вже переткнув критичну межу 100%.

Медичне страхування належить до соціально необхідних видів страхування, проте враховуючи відсутність у держави належного фінансового потенціалу для забезпечення конституційних прав громадян щодо охорони здоров'я, законодавчу неврегульованість та невизначеність обов'язкової форми медичного страхування, добровільні види стають більш значимими. В Україні з 90-х років, страховими компаніями накопичено практичний досвід роботи в системі добровільного медичного страхування, кошти якого є для охорони здоров'я додатковим джерелом фінансування [3].

Реорганізацію ринку особистого страхування слід здійснювати за такими чотирма напрямками:

1. Підвищення ефективності роботи Держфінпослуг (делегування певної частини повноважень страховим компаніям; вдосконалення правового, ресурсного та організаційного забезпечення діяльності).

2. Вдосконалення діяльності страхових компаній та підвищення їх якісного рівня (затвердження Кодексу етики страховиків, підвищення розміру статутного фонду страхових компаній).

3. Оптимізація процесів захисту прав споживачів страхових послуг (створення відділу при Держфінпослуг, який розглядатиме скарги споживачів; створення Фонду гарантування страхових виплат).

4. Формування страхової культури населення та заохочення до придбання страхових послуг (включення у перелік завдань Держфінпослуг поширення серед громадськості інформації про ринки фінансових послуг) [1].

Висновки. Особисте страхування є важливим механізмом соціального захисту населення, який, доповнюючи державне соціальне страхування, дозволяє вирішити низку проблем у сфері охорони здоров'я та пенсійного страхування не збільшуючи, при цьому навантаження на державний бюджет. Впорядкування системи особистого страхування в Україні потребує радикальних кроків до психологічного та менталітетного переосмислення населенням актуальності,

необхідності та віри в гарантії захисту життя та здоров'я кожного громадянина. Прорадянські стереотипи, які ґрунтуються на соціально-економічних та соціально-психологічних ілюзіях колишньої систем и командно-адміністративного характеру, певною мірою гальмують процес реалізації та розвитку політики проведення особистого страхування.

Головними індикаторами здорової ринкової економіки мають бути конкретні механізми загальнодержавного впливу і водночас демократичного характеру, які могли би нейтралізувати недовіру населення до особистого страхування в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блащук Т. В. Основні тенденції та перспективи накопичувального страхування життя в Україні / Т. В. Блащук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – № 168. – С. 295 - 300.
2. Лещенко Н. П. Добровільне медичне страхування та його економічна природа / Н. П. Лещенко, О. А. Кваша // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 19. – С. 50-51.
3. Приймак І. В. Договір особистого страхування: порядок укладення / І. В. Приймак // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки. – 2002. – Випуск 46. – С. 225-230.

УДК 336.748.12(477)

ІНФЛЯЦІЯ В ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

О. С. Кочерко, студент

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурковська А. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано динаміку індексів інфляції в Україні та визначено напрями антиінфляційних заходів.

Ключові слова: інфляція, споживчий кошик, інфляція попиту, інфляція витрат, індекс інфляції.

Постановка проблеми. З виникненням товарного господарства та появою грошей таке явище як інфляція стає “надбанням” людства, своєрідною “хворобою” економіки окремих країн і регіонів, а в сучасних умовах з розвитком глобалізаційних процесів, набуває ознак епідемії, що надзвичайно швидко розповсюджується по всьому світі. Питання щодо вивчення інфляції не втрачають актуальності, так як вона є найгострішою проблемою сучасного розвитку економіки в різних країнах, проникає у всі сфери економічного життя і починає їх руйнувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика питань інфляції була висвітлена багатьма вченими та науковцями, такими, як: М. Ажнюк, О. Коваленко, Ю. Ніколенко та ін., які займаються вирішенням питань щодо проблем та наслідків інфляції.

Постановка завдання. Мета статті – виявити і проаналізувати роль інфляції в фінансовій системі, фінансовому механізмі України та визначити напрями антиінфляційної політики.

Виклад основного матеріалу. Інфляція являє собою одну з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу, негативно впливаючи на всі сторони життя суспільства. Вона знецінює результати праці, знищує заощадження юридичних і фізичних осіб, перешкоджає довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню країн. Висока інфляція руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, сприяє її витісненню у внутрішньому обігу іноземною валютою, підриває можливості фінансування державного бюджету. Інфляція є найефективнішим засобом перерозподілу національного багатства – від бідніших верств суспільства до більш багатих [4].

Щодо визначення інфляції, можна сказати, що вона – багатогранний, складний процес, який чітко відображає всі основні проблеми й суперечності економіки. Залежно від сили згубної дії на економіку розрізняють інфляцію: повзучу, помірну, галопуючу, гіперінфляцію та суперінфляцію.

Повзуча інфляція – така інфляція, що досягає щорічно не більше одноцифрового числа (наприклад, 5%) і проявляється у постійному зростанні цін.

Помірна інфляція – функціональний тип інфляції попиту (у певних випадках – пропозиції), за якої відбувається незначне зростання рівня сукупних ринкових цін (від 5 до 20% на рік).

Галопуюча інфляція – це така інфляція, яка набуває розміру двозначного числа щорічно. Вона супроводжується стрімким, стрибкоподібним підвищенням цін, охоплює всі сфери господарського життя й викликає серйозні негативні наслідки в економіці та соціальній сфері (від 20 до 100% річних).

Гіперінфляція – надвисока і вкрай небезпечна інфляція, що, як правило, веде до економічного паралічу, провокування гострих соціальних конфліктів та непередбачених катаклізмів.

Суперінфляція – це некерована інфляція, яка набуває катастрофічного характеру (до 1000% на рік).

Оскільки у комплексі інфляційного процесу в різні часи й періоди окремі фактори цього складного процесу проявляють себе неоднаково, то в багатьох країнах визначення типу інфляції робиться на основі визначення провідного з них. Залежно від цього розрізняють такі типи інфляції: інфляція грошової маси, інфляція зростання доходів, інфляція зростання матеріальних затрат виробництва, структурна інфляція, інфляція прибутків, інфляція податків, бюджетна інфляція, кредитна інфляція [6].

Інфляція є наслідком порушення законів грошового обігу і проявляється в зростанні середнього рівня цін та в переповненні каналів грошового обігу грошовими засобами, що викликає знецінення грошової одиниці.

Розрізняють два види інфляції: інфляцію попиту та інфляцію витрат.

Інфляція попиту проявляється в знеціненні грошей внаслідок переповнення ними каналів обігу, тобто вона виникає тоді, коли сукупний попит перевищує сукупну пропозицію. Основними причинами цієї інфляції є:

- 1) випуск надлишкової грошової маси для покриття дефіциту державного бюджету;
- 2) скорочення пропозиції товарів;
- 3) виробництво товарів, що не користуються попитом, і втрати під час зберігання та транспортування;
- 4) прискорення обороту грошей і так звана “втеча” від них [5].

Інфляція витрат (інфляція пропозиції), відбувається внаслідок порушення рівноваги товарного обміну, тобто перевищення пропозиції над попитом, що генерує процес зростання витрат виробництва і в результаті підвищення цін на товари викликає збільшення грошової маси. Масштаби накручування цін залежать від “грошового покриття”, яке визначає межі того середовища, в якому економічні агенти можуть здійснювати свої витрати. Відбувається нагнітання попиту на гроші з боку витрат виробництва. У цьому випадку збільшення грошової маси постає вже не як причина зростання цін, а як похідна від цін. Важливим чинником інфляції витрат виробництва є значне подорожчання матеріальних ресурсів [1].

Найпоширенішим методом виміру інфляції є індекс споживчих цін (Consumer Price Index, CPI), який розраховується для поточного періоду стосовно базового періоду. Наведена інформація відповідає офіційним статистичним даним.

Рівень інфляції вимірюється за допомогою індексу цін. Індекс цін визначається як відношення ціни “ринкового кошика” даного року до ціни “ринкового кошика” базового року.

Якщо, наприклад, протягом року загальний рівень цін зріс на 20%, то це означає, що на стільки ж відсотків знецінилися гроші.

Індекс споживчих цін відображає зміну вартості фіксованого споживчого набору товарів і послуг у поточному періоді щодо попереднього. Споживчий набір товарів і послуг - це набір найбільш представницьких і важливих для споживання домогосподарств товарів і послуг. Таким чином, вимірюючи ціни на ті самі товари й послуги в різних періодах, визначається індекс інфляції.

Індекс інфляції, обумовлений як індекс споживчих цін (Consumer Price Index, CPI) є одним із ключових показників, які відбивають інфляційні процеси в країні. Індекс інфляції використовується як основа для прийняття розв'язків в області керування державними фінансами, аналітики використовують даний показник як базу для аналізу цінових змін на споживчому ринку, державні органи керування вивчають його для ініціювання перегляду розмірів установлених соціальних гарантій для населення, а також перегляду рівня пенсійного забезпечення. Індеси інфляції за 2000-2013 роки зображено на рисунку 1.

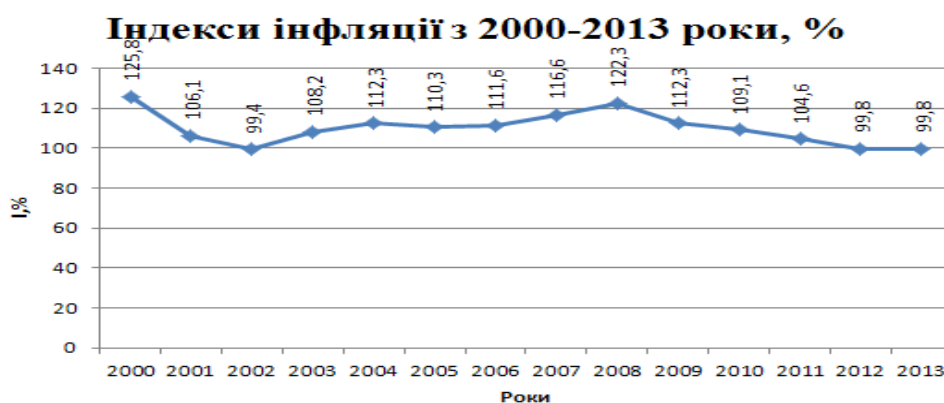

Рис. 1. Індеси інфляції з 2000-2013 роки, %

Джерело: за даними [2]

Отже, з даних, які зображені на рисунку 1, можна зробити висновки, що найвищим індекс інфляції був в 2000 році, а найнижчим в 2002 році [2].

Інфляція та економічні кризи траплялись в усіх країнах, їх не уникала жодна держава. Проте навіть найважчі з них завершувалися, зазвичай, оновленням економіки та її зростанням. З огляду на це більшість дослідників вважає фінансово-економічні кризи переломним моментом у науково-технічному, соціальному, політичному і економічному розвитку. Історичні ситуації ідентично не повторюються, і тому навіть власний досвід потребує переосмислення в умовах сьогодення. Методи, що допомогли іншим країнам вийти із кризи і подолати інфляцію, повинні використовуватися Україні з врахуванням особливостей національної економіки.

Як бачимо, інфляція є дуже небезпечною для економіки, порушуючи макроекономічну стабільність. Тому антиінфляційна державна політика займає одне з головних місць серед засобів державного регулювання економіки.

Антиінфляційна політика є важливим компонентом усього комплексу методів державного регулювання економіки країн ринкового господарства. Важливу роль у ній відіграє регулювання державних витрат і надходжень у державний бюджет. Так, якщо інфляція починає розвиватися високими темпами або має місце значний інфляційний розрив, то держава вдається до заходів, спрямованих на зменшення розмірів реальних доходів, чим досягається обмеження споживання, а отже, й попиту. Зменшення розмірів доходів здійснюється завдяки додатковому оподаткуванню. Через це скорочується попит не лише на предмети споживання, а й на широке коло товарів виробничого призначення, адже підприємці, щоб не допустити різкого зниження цін, скорочують виробництво, що призводить до зменшення попиту на сировину, паливо, матеріали. В результаті підприємці згортають свою інвестиційну діяльність, зменшується зайнятість населення [3].

Висновки. Дослідження теоретичних основ та особливостей інфляції в Україні дозволяє зробити наступні висновки.

Інфляція – це знецінення грошової маси внаслідок їх надмірного випуску та переповнення ними каналів грошового обігу.

Інфляція як складне соціально-економічне явище виступає інструментом стихійного перерозподілу фінансових ресурсів між різними галузями економіки та групами населення, що має суттєвий, та у своїй більшості негативний вплив на фінансову систему, та економіку в цілому.

Єдиний вид інфляції, який в деяких випадках позитивно впливає на економіку – це повзуча інфляція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гроші та кредит : [підручник] / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2001. – 604 с.

2. Індекс інфляції в Україні 1991-2013 р.р. [Електрон. ресурс] / Режим доступу: <http://profmeter.com.ua/Encyclopedia/detail.php?ID=875->
3. Інфляція в Україні: проблеми та шляхи подолання Електрон. ресурс / Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-116358.html>
4. Л. Куковіца, В. Бондаренко Проблеми та шляхи подолання інфляційних процесів в Україні на початку третього тисячоліття [Електрон. ресурс] – Режим доступу : <http://conferences.neasmo.org.ua/node/485>
5. Основи економічної теорії : [навч. посібник] / М. О. Ажнюк, О. С. Передрій – К. : Знання, 2008. – 368с.
6. Основи економічної теорії : [підручник] / За ред. Ю. В. Ніколенка. – 3-тє вид. – Київ : ЦУЛ, 2003. – 540 с.

УДК 336.717.1

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

М. В. Лунгол, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурковська А. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено економічну сутність і зміст безготівкових розрахунків, проаналізовано ступінь використання окремих форм безготівкових розрахунків, наведено шляхи та способи вдосконалення безготівкових розрахунків.

Ключові слова: безготівковий розрахунок, платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, акредитив, вексель.

Постановка проблеми. Сьогодні економіка України потребує швидких структурних та технологічних перетворень при одночасному вдосконаленні механізму безготівкових розрахунків, так як сучасний її стан характеризується розладом платіжно-розрахункової системи та платіжною кризою. Від стану безготівкових розрахунків, своєчасного і повного надходження від платників коштів залежить стан грошового обігу, ціноутворення, кредитні відносини, фінансовий стан підприємств і, як підсумок, соціальний стан населення.

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Широкому втіленню безготівкових розрахунків сприяє чисельна кількість банківських установ, зацікавленість держави у проведенні саме безготівкових розрахунків, зокрема для забезпечення контролю в оподаткуванні суб'єктів господарської діяльності та інші чинники.

Отже, дослідження питання безготівкових розрахунків є актуальним та має теоретичний та практичний інтерес.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджуючи публікації в даній сфері, варто відзначити праці як вітчизняних науковців, а саме: М. Білухи, Ф. Бутинця, В. Завгороднього, А. Кузьмінського, А. Мазаракі, так і закордонних вчених – економістів: Д. Блейка, Ф. Вуда, Є. Брігхема, Велша, та ін., які приділяли увагу саме аналізу та контролю операцій, пов'язаних з безготівковими розрахунками за продукцію та послуги.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження організації безготівкових розрахунків в Україні та визначення основних напрямків їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Сучасна економіка будь-якої держави являє собою широко розгалужену мережу складних взаємовідносин мільйонів господарських суб'єктів, що входять до неї. Основою цих, взаємозв'язків є розрахунки і платежі, в процесі яких відбувається задоволення взаємних вимог і зобов'язань. Реалізація валового продукту, використання національного доходу і всі подальші перерозподільні процеси в економіці забезпечуються на основі потоку грошей в готівковій і безготівковій формах.

Суть безготівкових розрахунків полягає в тому, що платежі здійснюються шляхом списання коштів із банківського рахунку платника на банківський рахунок одержувача, тобто проведення відповідних засобів на банківських рахунках учасників розрахунків.

Більш ширше поняття “безготівкових розрахунків” наведено в Інструкції “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті” [1], згідно якої безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, при чому ці розрахунки проводяться

банками на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в паперовому вигляді.

Важливим нормативно-правовим документом в регулюванні безготівкових розрахунків є Інструкція “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті” [1], затверджена постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 і зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 р. за № 377/8976 (зі змінами і доповненнями). Інструкція встановлює загальні правила, форми і стандарти розрахунків юридичних і фізичних осіб та банків у грошовій одиниці України на території України, що здійснюються за участю банків.

Організація безготівкових розрахунків повинна сприяти нормальному обігу коштів, забезпечувати безперервний хід реалізації продукції, та відповідати певним принципам і вимогам, наведеним на рисунку 1.

Рис. 1. Принципи, на яких базується організація безготівкових розрахунків

Безготівковий грошовий обіг має ряд переваг порівняно з обігом готівкових грошей. Тут відсутні витрат на друкування, упаковку, транспортування готівки. Готівковий обіг потребує утримання значного штату касирів, контролерів. Тому безготівковий обіг має важливе економічне значення в прискоренні обертання обігових ресурсів, скороченні кількості готівкових грошей, зниженні витрат обігу. Важливо також і те, що у сфері безготівкового обігу гроші рухаються за рахунками в банках, не виходячи за межі банківської системи. Це створює можливість банкам і установам державного управління контролювати рух грошей, що дозволяє державі впливати на безготівковий грошовий обіг, а відтак – і на процес суспільного відтворення.

Згідно з Інструкція “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті”, існують форми розрахункових документів, які наведені на рисунку 2 [3].

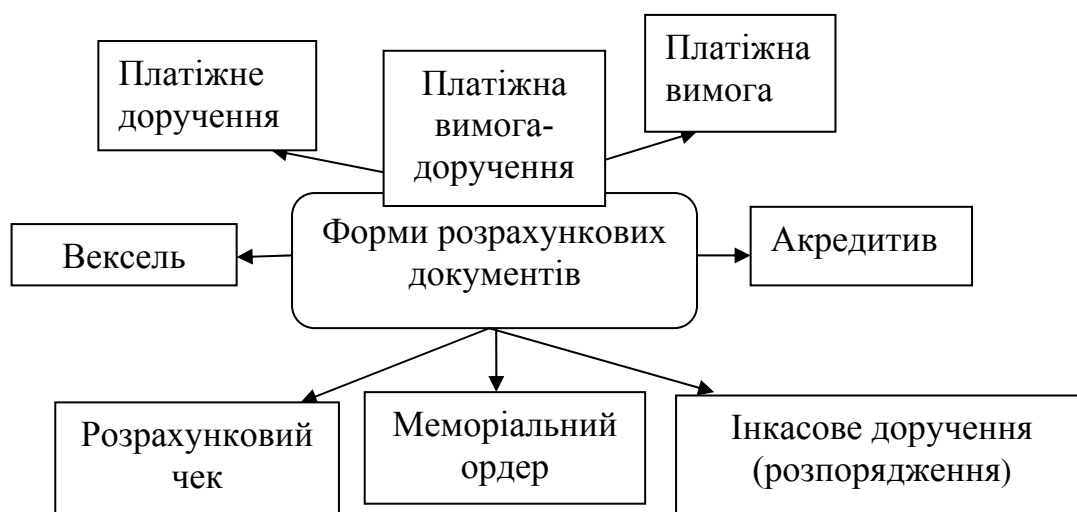

Рис. 2. Форми розрахункових документів

Кожна з форм безготівкових розрахунків має свої переваги і проблеми. Так, за даними НБУ, найбільшу питому вагу від загальної суми початкових платежів у платіжній системі України має платіжне доручення та меморіальний ордер, а саме 78,87 та 21,1%, відповідно. Інші платіжні інструменти мають питому вагу меншу ніж 1%. Так, розрахунки вимогами-дорученнями складають 0,00087 %, акредитивами – 0,00039 %, чеками – 0,00014% [4].

Розрахунки платіжними дорученнями завжди прості, зручні і забезпечують швидке здійснення платежу. Але, вони мають і недолік - не гарантують платіж

постачальнику. Щоб подолати цей недолік в банківській практиці використовуються розрахунки акцептованими банком платіжними дорученнями. Також в останній час дуже широко стала використовуватися попередня оплата поставок.

Мало розповсюдженою формою розрахунків є розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Такі розрахунки дозволяють закріпити договірну дисципліну, дозволить ширше упровадити акцепт матеріальних цінностей та визволити установи банків, обслуговуючих постачальника та покупця від формального контролю за правильністю оформлення документів і документообігу. Але вони потребують вдосконалення в напрямку збільшення відповідальності платника, прискорення документообігу, використання фінансових санкцій [2].

Розповсюдженою формою розрахунків в світовій економіці є акредитивна форма розрахунків. Це сама безпечна й надійна форма розрахунків, при якій більша доля відповідності лягає на банки. Ця форма розрахунків більш вигідна для постачальника, ніж для покупця, тому що останній несе видатки по відкриттю акредитиву, крім того, сума, на яку відкритий акредитив, вилучається з обороту до виплати по ньому, що є негативним для підприємства. В Україні, на жаль, акредитивна форма розрахунків застосовуються лише для здійснення зовнішньоекономічних розрахунків.

Вексель може забезпечити значно інтенсивнішу систему боротьби з неплатежами та заборгованістю. Крім того, вексель можна застосовувати в міжнародних кредитних відносинах, тому необхідно налагодити функціонування вексельного обігу на основі сучасного міжнародного вексельного права.

Важливою складовою системи безготівкових розрахунків є контроль установ банків за додержанням правил розрахунків, а також за станом розрахунків у народному господарстві. Контроль здійснюється у процесі проведення операцій з безготівкових розрахунків шляхом періодичної перевірки розрахункових документів, аналізу балансів та інших звітних матеріалів підприємств і перевірок у них на місцях.

Якщо рівень безготівкових розрахунків в Україні досяг європейського (80-90% від загального обсягу розрахунків), держава отримала б додатково 35-50 млрд. гривень вільних грошей, які можна було б направити в реальну економіку і на соціальні програми.

Згідно з даними звітності (форма № 410 “Звіт про кількість клієнтів банків та кількість відкритих клієнтами рахунків”) за станом на 01.07.2013 року установи 176 банків обслуговують 134,1 млн. клієнтів – юридичних та фізичних осіб (резидентів і нерезидентів), які відкрили поточні та вкладні (депозитні) рахунки, з них:

- 131,9 млн. – фізичні особи;
- 2,22 млн. – суб’єкти господарювання, у тому числі 1,1 млн. – фізичні особи-підприємці;
- 0,018 млн. – небанківські фінансові установи, інші суб’єкти господарювання - 1,1 млн;
- 0,007 млн. – бюджетні установи [5].

Поки що населення вважає за краще тримати заощадження не в банківських установах і платити готівкою. Необхідно взяти за основу стандарти європейських країн, і створити відповідні правові механізми, які підвищать рівень безготівкових розрахунків, забезпечивши належний рівень їх надійності в Україні.

Висновки. Таким чином, удосконалення організації безготівкових розрахунків є потребою як для реального, так і для банківського секторів і потребує вирішення таких завдань:

- внесення змін до існуючих нормативних документів та законів, виправлення всіх неточностей та суперечностей, для того щоб закони і нормативні документи не протирічили одне одному;
- удосконалення комерційного розрахунку на підприємстві;
- підвищення відповідальності підприємств за своєчасне і в повному обсязі здійснення платежів за всіма зобов’язаннями;

- зміцнення договірної дисципліни;
- прискорення обігу обігових коштів;
- упровадження загальнонаціональної платіжної карти, яка буде доступна для широких мас населення і буде обслуговуватись усіма банками України;
- більш активне використання акредитивної форми розрахунків як більш цивілізованої порівняно з передоплатою, яка витіснила інші форми розрахунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструкції “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті”: Постанова Національного Банку України від 21 січня 2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13. – С. 908.
2. Кравець В. М. Перспективи здійснення безготівкових розрахунків в Україні / В. М. Кравець. – Банківська справа. – 2011. – № 6. – С. 3-8.
3. Михайловська І. М. Гроші та кредит : [навч. посібник] / І. М. Михайловська. – Львів : Новий Світ 2006. – С. 431.
4. Патрікац Л. Крохмалюк Д. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України / Л. Патріка, Д. Крохмалюк. – Вісник НБУ. – 2012. – № 1. – С. 38.
5. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 336.748.12(477)

СУЧАСНИЙ СТАН ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

К. І. Шахраюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурковська А. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджується інфляція як економічне явище, її вплив на економіку України в порівнянні з інфляційними процесами в світі. Аналізується сучасний стан інфляції, розглянута індекси інфляції.

Ключові слова: інфляція, гроші, ціна, доходи, обсяг виробництва, емісія, споживчий ринок, індекс цін, гіперінфляція, знецінення, інфляційний процес.

Постановка проблеми. Найефективнішим індикатором “здоров'я” економіки країни є стан її фінансової системи, адже фінансова система виступає одним з найвпливовіших важелів, за допомогою якого уряди мають змогу регулювати економічний розвиток. Саме тому діяльність виконавчої влади кожної країни серед іншого повинна бути спрямована на керування інфляційними процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інфляція, не дивлячись на велику кількість присвячених їй праць, – одна із малодосліджених категорій. З цієї причини окремі її якості залишаються предметом наукових дискусій. Дослідженню суті, темпів, першопричин інфляції, видів її вимірювання, методів її приборкання, державної протиінфляційної політики присвятили свої праці такі вчені, як К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик, Г. І. Башнянин, Л. С. Томашик, А. Р. Середа. Недостатньо наукових досліджень розвитку інфляційних процесів в Україні в еволюційному аспекті. До них слід віднести наукові праці О. Василика, А. Гальчинського, В. М. Ковальчука, М. В. Лазаровича, М. І. Сарая, Б. Д. Лановика.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу сучасного стану інфляції в Україні, виявлення найбільш вагомих чинників її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Термін “інфляція” походить від латинського слова, що в перекладі означає “здуття, набухання”. Вперше він був застосований для характеристики економіки в період війни 1861-1865 рр. Існує чимало визначень інфляції як економічної категорії. Так, американський президент початку ХХ століття К. Кулідж [1] стверджував, що інфляція означає відмову від позичкових зобов'язань, анульованих державних банківських білетів. З переходом до паперово-грошового обігу ця хвороба стає хронічною.

Відомий американський соціолог Дж. Гелбрейт характеризував інфляцію як “погоню грошей за товаром” [2]. За визначенням доктора економічних наук, професора Базилевича В. Д.: “Інфляція – це стійке і відчутне зростання рівня цін, яке виникло внаслідок того, що значна частина грошової маси виявилась не

забезпеченою економічними благами” [3]. Форми прояву інфляції поступово змінювалися в міру розвитку грошових систем та самих грошових форм. І в сучасному світі головним проявом інфляції стало знецінення грошових знаків відносно вартості звичайних товарів, тобто падіння їх купівельної спроможності.

Перші роки становлення незалежної України супроводжувалися значними економічними труднощами. У головному вони пов’язані з переходом від адміністративно – планової системи організації виробництва до ринкової економіки. Саме еволюція соціально-економічного оновлення нашої країни і викликала до життя низку об’єктивних суперечностей, які, у свою чергу, призвели до появи глобальних негативних явищ. Серед них особливе місце за своїм значенням і впливом на посилення економічної кризи в Україні зайняла інфляція.

На початку 90-х років Україна дістала в спадок від СРСР високо затратну, монопольну економіку, де багато галузей не могли працювати на засадах самофінансування і потребували бюджетних дотацій. Особливістю цього стану інфляційних процесів є гіперінфляція, рівень якої становив в 1993 році 10256% [4]. Однак, після проведення грошової реформи в 1996 році та послідовної монетарної політики, державі вдалося приборкати інфляцію, вивести її на прийнятний рівень з позиції розвинутих країні.

Інфляційні процеси в Європі стали активно розвиватись після Великих географічних відкриттів, наслідком яких стала “революція цін” (величезна кількість золота і срібла, які поступили в Європу, стала різко падати в ціні, а ціни на товари першої необхідності стрімко зростали). До прикладу, розпочалися ці процеси з Іспанії, яка отримала левову частку колоніального золота і срібла. В цій країні та в Португалії ціни зросли в 4 рази, а на хліб – навіть у 5 разів, у Франції – в 2,3, а в Англії – в 2,5 рази [4]. Внаслідок “революції цін” найбільш збагатилися купці, що займалися посередницькою торгівлею, збільшилися прибутки промисловців. Прискорився перехід до мануфактурного виробництва.

В світовій економічній науці виділяють такі основні причини інфляції: грошово-кредитна емісія, необґрунтовано зростаюча; монополістичні тенденції в

економіці; структурна розбалансованість економіки; слабкість валютно-фінансової системи.

Так, на думку А. Гальчинського [5], інфляційна модель економіки сформувалася ще в 2005 році, оскільки із цього часу темпи приросту реальної зарплати істотно перевищують темпи росту ВВП. Світовий економічний досвід довів, що зростання заробітної плати в економіці країни повинно супроводжуватися відповідним зростанням продуктивності праці. В Україні такої тенденції не спостерігається. Починаючи з 2001 року, темпи зростання реальної заробітної плати виявляються значно вищими за темпи приросту продуктивності праці. Зокрема, за 2000-2013 роки середньорічні темпи приросту реальної заробітної плати становили 19,2%, а темпи приросту продуктивності праці - 7,2%, тобто в 2,7 рази нижче [5].

Інфляція по-різному впливає на рівень життя різних верств населення нашої країни. Як відомо, умовно все населення країни розподілено на п'ять груп залежно від рівня доходів: 20% за цією градацією – найбідніші, а 20% – найзаможніші. З підвищенням добробуту стрімко падає питома вага витрат на харчування і, відповідно, зростають витрати на послуги й непродовольчі товари. За дослідженнями бідні 65% своїх доходів спрямовують на харчування, а багаті – 52%. Індекс інфляції з 2000 по 2013 роки в Україні (індекс споживчих цін) [6] наведений в таблиці за кожний місяць.

Аналізуючи індекси споживчих цін, бачимо, що Україна має всі шанси завершити 2013 рік з інфляцією не вище офіційного прогнозу уряду на рівні 4,8%. Україна завершила 2012 рік з дефляцією 0,2%. Зниження споживчих цін за підсумками року було зафіксовано вперше з 2002 року. За прогнозами Міжнародного валютного фонду (МВФ), інфляція в 2013 році очікується на рівні 5,9% [7].

Таблиця 1

Індекси споживчих цін

Роки	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	За рік
2000	104,6	103,3	102,0	101,7	102,1	103,7	99,9	100,0	102,6	101,4	100,4	101,6	125,8
2001	101,5	100,6	100,6	101,5	100,4	100,6	98,3	99,8	100,4	100,2	100,5	101,6	106,1
2002	101,0	98,6	98,6	101,4	99,7	98,2	98,5	99,8	100,2	100,7	100,7	101,4	99,4
2003	101,5	101,1	101,1	100,7	100,0	100,1	99,9	98,3	100,6	101,3	101,9	101,5	108,2
2004	101,4	100,4	100,4	100,7	100,7	100,7	100,0	99,9	101,3	102,2	101,6	102,4	112,3
2005	101,7	101,0	101,6	100,7	100,6	100,6	100,3	100,0	100,4	100,9	101,2	100,9	110,3
2006	101,2	101,8	99,7	99,6	100,5	100,1	100,9	100,0	102,0	102,6	101,8	100,9	111,6
2007	100,5	100,6	10,2	100,0	100,6	102,2	101,4	100,6	102,2	102,9	102,2	102,1	116,6
2008	102,9	102,7	103,8	103,1	101,3	100,8	99,5	99,9	101,1	101,7	101,5	102,1	122,3
2009	102,9	101,5	101,4	100,9	100,5	101,1	99,9	99,8	100,8	100,9	101,1	100,9	109,1
2010	101,8	101,9	100,9	99,7	99,4	99,6	99,8	101,2	102,9	100,5	100,3	100,8	104,6
2011	100,0	100,9	101,4	101,3	100,8	100,4	98,7	99,6	100,1	100,0	100,1	100,2	99,8
2012	100,2	100,2	100,3	100,0	99,7	99,7	99,8	99,7	100,1	100,0	99,9	100,2	99,4
2013	100,2	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	99,3	100,0				

Світовий банк у 2013 році очікує інфляцію в Україні на рівні 9,5% (7,4%), у 2014 році – 5,9% (7,1%) [8]. Держбюджет на 2013 рік був розрахований, виходячи з таких прогнозних макроекономічних показників: інфляція (грудень до грудня) – 4,8%, дефіцит 3,2% ВВП темпи зростання ВВП – 3,4%.

Висновки. Проаналізувавши стан ринку України можна дійти висновку, що інфляційні очікування в Україні погіршилися. Зростання рівня інфляції в Україні зумовлене низкою факторів. Інфляція властива більшості економічно розвиненим країнам світу і є основною проблемою в країнах що розвиваються. Саме тому вона має бути важливим об'єктом державного регулювання. В його основі лежить антиінфляційна політика, головними складниками якої є виважена грошово-кредитна політика, впорядкування державних фінансів, прозорого і конкурентного доступу до ресурсів, забезпечення рівності прав власників,

Навіть найважчі кризи закінчувалися, як правило оновленням економіки і її піднесенням. Тому більшість дослідників вважає кризи переломним моментом в науково-технічному, соціальному, політичному і економічному розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мочерний С. В. Основи економічної теорії / С. В. Мочерний, В. Г. Скотний. – Л. : Новий Світ-2000, 2007. – 182 с.
2. Томашик Л. Інфляція в Україні: причини виникнення та особливості розвитку / Л. Томашик. – Л. : Основа, 2008. – С. 126-136.
3. Варгас В. М. Стадії механізму розвитку інфляційного процесу / В. М. Варгас. – Л. : Вісник Львівської комерційної академії, 2011. – С. 256-260.
4. Базилевич В. Д. Макроекономіка / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2009. – 851 с.
5. Тимошенко Ю. Уникнути інфляційних сплесків / Ю. Тимошенко. – Урядовий кур'єр. – 2008. – С. 2.
6. Індекс інфляції. Держкомстат України // Урядовий кур'єр. – 2010. – С. 4.
7. Полозенко Д. В. Про гроші, інфляцію та фінанси у трансформаційній економіці / Д. В. Полозенко. – Л. : Фінанси України, 2008. – С. 82–88.

УДК 336.717.1

ПЕРСПЕКТИВИ СИСТЕМИ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

М. М. Щербак, студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурковська А. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено поняття, принципи, ознаки та форми безготівкових розрахунків, досліджено ринок платіжних карт, проаналізовано основні сучасні тенденції розвитку та шляхи удосконалення безготівкових розрахунків.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, платіжна система, платіжні картки, грошові кошти, рахунки в банках.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвиток електроніки, комп'ютерної техніки та мережі Інтернет змінив багато речей у повсякденному житті. Яскравим прикладом цього є безготівкові розрахунки які широко використовуються, вони є надзвичайно зручними та ефективними. Використання саме безготівкових розрахунків призводить до скорочення поточних витрат та прискорення часу доступу клієнтів до своїх вкладів, прискорення руху грошових коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням безготівкових розрахунків займаються такі автори як: В. В. Кравець, В. Д. Лагутін, М. С. Пушкар, А. Г. Савченко.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз системи безготівкових розрахунків та визначення шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке рентабельне підприємство, яке здійснює виробничу діяльність, з одного боку, намагається вчасно купувати сировину та матеріали для виготовлення власної продукції, а з іншого – безперервно та ефективно реалізувати готову продукцію. Саме ці основні процеси супроводжуються грошовими розрахунками, які і є одним із найбільш масштабних явищ у господарському житті будь-якої організації.

Коли Україна стала ринковою державою, безготівковій формі розрахунків і розрахункам взагалі стали приділяти багато уваги як в юридичній літературі так і в законодавстві України.

Безготівкові розрахунки – розрахунки, що проводяться без участі готівки, тобто в сфері безготівкового грошового обігу. Безготівкові розрахунки в своїй цілісності формують певну систему. Система безготівкових розрахунків є складовою загальної національної грошової системи. В ході становлення ринкових відносин і відповідної трансформації грошової сфери економіки посилюється значення і роль безготівкових розрахунків як важливого самостійного відособленого об'єкта економічних відносин, а відповідно й окремого дослідження економічної науки [2].

Згідно з Інструкцією Національного банку України “Про безготівкові розрахунки в Україні” [1], можемо виокремити деякі розрахункові документи які суспільство використовує при безготівкових розрахунках.

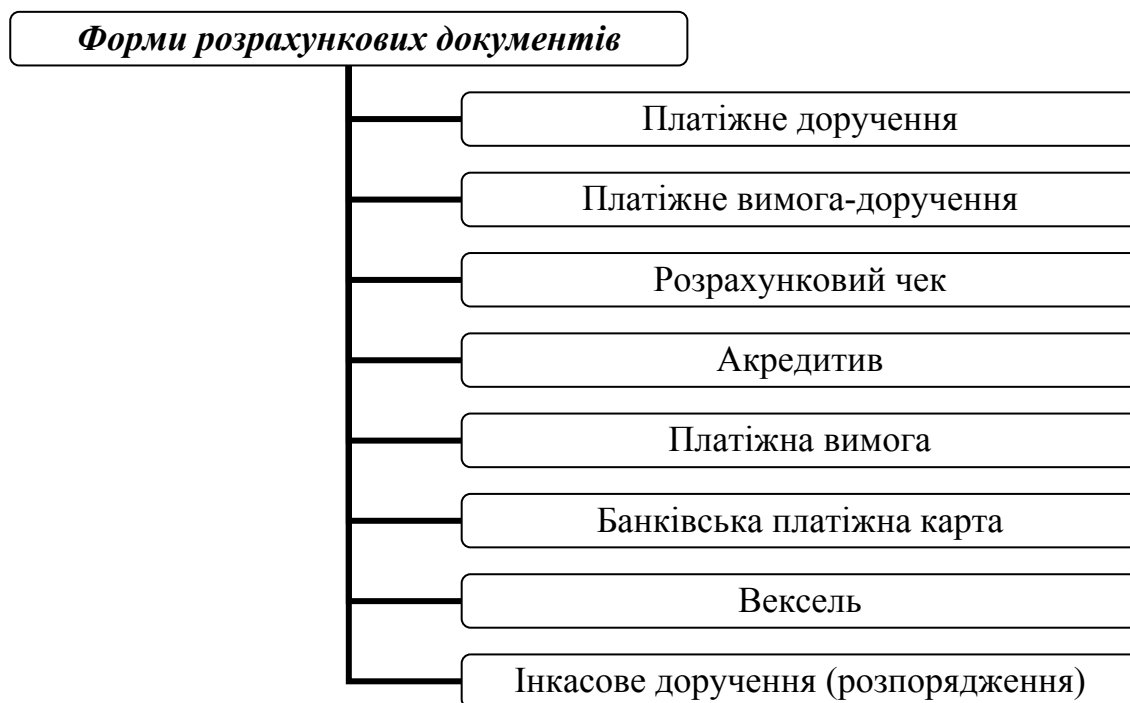

Рис. 1. Форми розрахункових документів

У сучасній системі безготівкових розрахунків господарські суб'єкти використовують такі основні способи платежу:

- а) перерахування грошових коштів (безпосередньо не пов'язане з банківським кредитом) з поточного рахунку платника;
- б) надання позики банком шляхом прямого перерахування грошей із кредитного рахунку платника на банківський рахунок постачальника;
- в) розрахунок шляхом заліку взаємних вимог платників коштів та їх одержувачів, пов'язаних між собою поставкою товарів чи наданням послуг у процесі обміну діяльністю, з перерахуванням на відповідні рахунки учасників заліку лише непокритої суми;
- г) гарантована оплата постачальнику з попереднім депонуванням коштів на окремих банківських рахунках в установах банку за місцем знаходження платника і з наступним їх списанням з цього рахунку після зарахування грошей

на рахунок одержувача в установі банку, де йому відкритий поточний рахунок [2].

Розглянемо принципи організації безготівкових розрахунків:

I. Підприємства та установи обов'язково зберігають грошові кошти на рахунках в установах банку (за винятком перехідних залишків у касі).

II. Підприємства мають право вибору установи банку для відкриття рахунків усіх видів за згодою банку.

III. Підприємства самостійно (без участі банку) вибирають форми розрахунків (установи банків можуть лише пропонувати своїм клієнтам застосовувати ту чи іншу форму розрахунків, враховуючи специфіку діяльності та конкретні умови, які можуть скластися в процесі розрахунків).

IV. Кошти з рахунка підприємства списуються за розпорядженням його власника.

V. Поточні рахунки підприємствам – суб'єктам підприємницької діяльності відкривають установи банків тільки за умови повідомлення про це податкового органу.

VI. Термінове здійснення платежів. Момент здійснення платежу має бути максимально наближеним до часу відвантаження товарів, виконання робіт, надання послуг.

VII. Платежі здійснюються в межах залишків коштів на рахунках платника або в межах наданого банківського кредиту.

VIII. Розрахунки між суб'єктами підприємницької діяльності можуть здійснюватись готівкою [3].

Станом на 2013 рік в Україні деякі банки пропонують швидкісні безготівкові розрахунки за допомогою нових безконтактних карток “payWave”.

Безконтактні картки – це високотехнологічні карти, із інноваційною технологією безконтактних платежів, що дозволяє миттєво оплачувати покупки, лише приклавши платіжну карту до дисплея безконтактного зчитувального пристрою на касі або платіжному терміналі. Дана технологія істотно заощаджує час, при здійсненні щоденних розрахункових операцій у торгових мережах.

П'ять банків вже пройшли сертифікацію Visa щодо приймання безконтактних карт payWave. Це банк “Південний”, Ощадбанк, Укрексімбанк, Райффайзен Банк Аваль і UniCredit Bank. А випускають такі карти поки що лише три фінансові установи – Банк Кредит Дніпро, Укрексімбанк і Райффайзен Банк Аваль.

У квітні 2013 року продовжилося обмеження Нацбанком максимальної суми розрахунку готівкою. Запроваджено ліміт у сумі 150 тисяч гривень. За перший квартал 2013 року загальна кількість пластикових карток в обігу зменшилася на 1,3 млн, до 68,5 млн платіжних карт [4].

Кількість активних карт з початку 2013 року, навпаки, зросла на 238 тис, до 33,3 млн штук. Загалом станом на 11 вересня 2013 року активні пластикові карти становили 48% від загальної кількості платіжних карт. При цьому необхідно відзначити, що якщо в середньому по банківській системі активна кожна друга платіжна карта, то у конкретних фінансових установ ця цифра значно відрізняється. Лідерство належить Альфа-Банку, у якого активним є 100% емітованих ним платіжних карт. Наступний – УкрСиббанк – 95,8% активних карт. У кінці трійки лідерів також Укргазбанк із показником активності 83,4% [4].

Таблиця 1

**Наявність платіжних карт і частка активних з них у банках України
станом на 11.09.2013 року**

Банк	Разом платіжних карт, шт	Серед них активних карт, шт	Частка активних карт від загальної кількості, %
ПриватБанк	34 763 947	16 855 174	48,48%
Райффайзен Банк Аваль	4 034 865	2 843 598	70,48%
Ощадбанк	9 483 001	2 533 655	26,72%
УкрСиббанк	1 156 592	1 107 792	95,78%
Укрсоцбанк	1 446 916	761 229	52,61%
Перший Український Міжнародний Банк	1 269 529	603 745	47,56%
Укргазбанк	692 575	577 664	83,41%
Дельта Банк	1 654 179	542 401	32,79%
Альфа-Банк	523 641	523 641	100,00%
Укрексімбанк	731 196	509 818	69,72%

Із даних таблиці 1 видно, що на 11.09.2013 року найбільше платіжних карток має ПриватБанк – 34 763 947 шт, а найменшу кількість Альфа-Банк

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

523 641 шт. Можемо сказати, що на сьогодні більша частка населення здійснює безготівкові розрахунки саме через ПриватБанк, на нашу думку це зумовлено стабільністю банку та довірою людей до нього.

Безготівкові платежі в порівнянні з платежами готівкою мають наступні переваги:

- дозволяють збільшувати кредитні ресурси банківської системи, розвивати кредитні відносини;
- сприяють зміцненню готівкового грошового обігу, оскільки зменшують суму готівкових коштів, необхідних для здійснення обігу;
- прискорюють обіг грошових коштів і в результаті – матеріальних ресурсів.

У сучасних умовах досить чітко проявилися основні проблеми подальшого розвитку системи безготівкових розрахунків у народному господарстві України:

- оптимізація форми і способів безготівкових розрахунків, їх організації;
- вибір найраціональніших у певних економічних умовах форм розрахунків, якій давали б найбільший ефект;
- підвищення самостійності господарських суб'єктів за умови доскональної організації і здійснення безготівкових розрахунків у господарському обороті, грошова відповідальність підприємств недоодержанням грошових коштів після відправлення товарів чи надання послуг вимагає, щоб ці ж підприємства мали право вільно діяти в сфері безготівкового обігу;
- постійний пошук нових механізмів організації безготівкових розрахунків, які дозволили б на економічній основі подолати кризові явища і процеси в грошовій сфері [2].

Тільки з фактичним товарним оборотом можуть бути взаємопов'язані безготівкові розрахунки, і лише за такої умови буде повністю забезпечуватися безперервний рух коштів суб'єктів господарювання. Помітним результатом цього якісно розвиватиметься виробництво. Удосконалення системи безготівкових розрахунків забезпечить нормальні ринкові відносини.

Висновки. Ситуація, яка склалася в економіці потребує прийняття конструктивних заходів для формування ефективної системи розрахунково-

платіжних відносин між підприємствами. Щоб вийти з цієї ситуації, необхідно модернізувати безготівкову систему розрахунків, зробити її більш надійною. Стабільність фінансової системи України і національної економіки безпосередньо пов'язана зі стабільністю розрахункової системи, тобто з наявністю надійного механізму платежів, що дозволяють безперебійно здійснювати розрахункові операції.

Таким чином, до шляхів удосконалення організації безготівкових розрахунків потрібно віднести побудову Єдиної національної системи банківських карток з урахуванням досвіду платіжної системи Європейських країн із запровадженням її в Україні. Нова система повинна сприяти збільшенню обсягів безготівкових розрахунків в Україні та акумулюванню фінансових ресурсів на території України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструкція “Про безготівкові розрахунки в Україні” від 29 березня 2004 року, № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Лагутін В. Д. Гроші та грошовий обіг : [навч. посібник] / В. Д. Лагутін. – К. : Товариство “Знання”. – 1998. – Випуск 1-2. – С. 15-17.
3. Пушкар М. С. Національні стандарти бухгалтерського обліку України / М. С. Пушкар // Тернопіль: Лілея, 2002. –100 с.
4. Савченко А. Г. Розвиток платіжної системи України за десятиріччя / А. Г. Савченко, В. В. Кравець // Вісник НБУ. – 2011. – № 5. – С. 10-12

УДК 336.717.6

РОЗРАХУНКОВІ ОПЕРАЦІЇ З ВЕКСЕЛЯМИ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

І. О. Солончук, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито сутність обліку розрахункових вексельних операцій в банках. Визначено специфіку та призначення вексельних операцій для комерційних банків. Розкрито специфіку вексельних операцій банків для виявлення тенденцій їх розвитку.

Ключові слова: акцепт, вексель, інкасування, облік, рахунки, вексельні операції.

Постановка проблеми. Вексельні операції посідають особливе місце в діяльності комерційних банків. Різноманіття вексельних операцій дозволяє кредитним установам у процесі функціонування розв'язувати низку завдань, пов'язаних з формуванням ресурсної бази і розширенням можливостей кредитування реального сектору економіки, диверсифікації портфеля вкладень, мінімізації ризиків.

Традиційно банки стикаються з проблемами документального оформлення вексельних операцій, формуванням різних видів резервів за ними. Виникає необхідність комплексного дослідження вексельних операцій, можливостей їх інтенсивного розвитку шляхом впровадження нових технологій, визначення перспективних напрямів у розрізі підвищення ефективності вексельних операцій у банківській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі вексельні операції банків розглядаються в контексті операцій кредитних установ з цінними паперами. Окремі питання бухгалтерського обліку розрахункових операцій з вексями у банківських установах розглядали Л. Кіндрацька, О. Амеліна, А. Давидов, С. Барац, С. Мошенський. Заслугою названих авторів є дослідження в сфері вексельного обігу, процедур здійснення вексельних операцій. Науковці

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

досліджують переважно кількісні показники ефективності (прибутковість, дохідність), у той час як якісні показники залишаються поза увагою. Вексельні операції розглядаються у відриві від інших операцій банків, не достатньо опрацьована в теоретичному і практичному плані ефективність їх проведення.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття сутності обліку розрахункових вексельних операцій в банках; дослідити організацію та методика ведення обліку розрахункових та комісійних вексельних операцій у банках; уточнити специфіку та роль вексельних операцій для комерційних банків; оцінити стан вексельних операцій банків.

Виклад основного матеріалу. Розрахункові вексельні операції здійснюються у вигляді оформлення заборгованості векселями та проведення розрахунків з використанням векселів. Оформлення заборгованості векселями між банком та іншою особою (боржником або кредитором банку) полягає в заміні одних зобов'язань іншими – вексельними [1].

Операції з оформлення заборгованості векселями включають акцептування переказних векселів банком, виданих на банк кредитором банку; видачу простих векселів банком кредиторіві банку; видачу банком переказних векселів на боржника банку; видачу банку простих векселів боржником банку. До операцій з розрахунків з використанням векселів входить вексельний платіж банку кредиторіві; вексельний платіж боржника банку [2].

До операцій за розрахунками векселями стосовно погашення кредиторської заборгованості банку зараховуються вексельні платежі на користь кредитора. Їх сутність полягає у тому, що кредитор банку погоджується прийняти від банку-боржника виконання іншого (вексельного) зобов'язання від платника за векселем. Прийняття вексельного зобов'язання відбувається шляхом передавання векселя, придбаного банком-боржником, кредиторі банку [3].

У ході застосування банком акцепту на переказному векселі в обліку здійснюється така проводка: дебет рахунків з обліку кредиторської заборгованості, а кредит рахунків 3301, 3311. У разі погашення цього переказного векселя в обліку здійснюється така проводка: дебет рахунків 3301, 3311 та кредит

кореспондентського рахунку чи поточний рахунок [4]. До операцій за розрахунками векселями з погашення дебіторської заборгованості перед банком належать вексельні платежі боржника на користь банку. Сутність їх полягає в тому, що банк- кредитор погоджується прийняти від клієнта-боржника виконання іншого (вексельного) зобов'язання від платника за векселем. Використання векселів для розрахунків за заборгованістю за банківським кредитом не допускається [3].

У будь-якому переказному векселі трассант (власник векселя) може обумовити, з визначенням або без визначення строку для пред'явлення, що переказний вексель повинен бути пред'явлений для акцепту. Він може також обумовити, що пред'явлення для акцепту не буде здійснене раніше визначеної дати. У випадку, коли вексель не оголошений трасантом як такий, що не підлягає акцепту, кожний індосант може обумовити, з визначенням або без визначення строку для пред'явлення, що вексель повинен бути пред'явлений для акцепту [5].

Комерційні банки можуть виконувати доручення своїх клієнтів - векселедержателів, беручи на себе відповідальність за подання векселів і супровідних комерційних документів у строк платнику та одержання належних платежів. Послуга називається інкасуванням векселів [3]. Використовуються такі види інкасування векселів і супровідних комерційних документів: чисте інкасування - інкасування векселів без супровідних комерційних документів; документарне інкасо - інкасування векселів із супровідними документами. Чисте і документарне інкасо векселів здійснюється банком на підставі укладеного з векселедержателем договору про інкасування [1].

Доходи банку від здійснення інкасової операції складаються з комісійної винагороди, що сплачується клієнтом за виконання доручення. Привабливість інкасової операції для банку полягає не лише в отриманні комісійної винагороди, а йв одержанні в тимчасове розпорядження ресурсів, які можна використати для своїх активних операцій [3].

Прийняття векселя на інкасо відображається в обліку за номінальною вартістю такою проводкою: дебет рахунку 9830, кредит рахунку групи 991. Відсилання векселя на інкасо відображається в обліку за номінальною вартістю:

дебет рахунку 9831, кредит рахунку 9830. Якщо вексель оплачено в строк, то надходження коштів для оплати векселя відображається в обліку: дебет кореспондентський рахунок, поточний рахунок, кредит рахунку 2901. Списання з позабалансових рахунків документів, що передані згідно з дорученням на інкасо, відображається в обліку: дебет рахунку групи 991, кредит рахунку 9831. Якщо кошти перераховано клієнту на оплату векселя, то в обліку здійснюється проводка: дебет рахунку 2901, кредит рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок. Якщо вексель не оплачено в строк і банк-ремітент відповідно до наданої принципалом інструкції пред'являє вексель до платежу або вчиняє протест, в обліку на номінальну вартість векселів здійснюється проводка: дебет рахунків 9898, 9899 та кредит рахунку 9830. У разі повернення від платника векселів і доручень на інкасування, якщо інше не передбачено розпорядженням клієнта або договором на інкасацію векселів, здійснюється проводка: дебет рахунку 9830, кредит рахунку 9831. Повернення принципалу векселів і доручень на інкасування, якщо інше не передбачено розпорядженням клієнта або договором на інкасацію векселів, в обліку відображається проводкою: дебет рахунку групи 991, кредит рахунку 9830 [4].

Банк-ремітент здійснює інкасування самостійно або користуючись послугами інших банків, якщо принципал у договорі або дорученні на інкасування надав йому таке право. При цьому банки, використовуючи послуги інших банків для виконання інструкцій принципала, роблять це за рахунок і на ризик останнього.

При отриманні платежу за векселем банк-презентант учиняє напис на звороті векселя типу «Валюта отримана» і засвідчує його підписом. Отримані кошти зараховуються на поточний рахунок клієнта. У разі неоплати платежу чи відмови платником підписати Акт подання векселів до платежу, інкасує банк зобов'язаний подати вексель до опротестування від імені довірителя (якщо останній не дав розпорядження повернути йому неоплачений вексель) і повідомити йому про виконання доручення. Неоплачені векселі залишаються в банку до запитання векселедержателем, але не більше від визначеного договором строку (три місяці), після чого банк знімає з себе відповідальність за їх зберігання.

Доміциляція векселя - доручення оплатити векселі в особливому місці платежу, яке відрізняється від місцезнаходження (доміциль) особи, зазначеної як платника за векселем. Отже, вексель, що підлягає оплаті в місці доміциляції, називається доміцильованим [3].

Оплата векселя банком як особливим платником (доміциліатом) здійснюється за рахунок коштів, перерахованих платником за векселем на рахунок 2901 Плану рахунків [6]. У цьому разі в обліку здійснюється проводка: дебет рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок та кредит рахунку 2901. У разі пред'явлення векселя до оплати банк як доміциліат здійснює платіж за векселем. В обліку здійснюється проводка: дебет рахунку 2901, кредит рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок. У разі повернення коштів на вимогу платника на його поточний рахунок в обліку здійснюється проводка: дебет рахунку 2901, кредит рахунків: кореспондентський рахунок, поточний рахунок [4]. Векселі, оплата яких має здійснитися за місцезнаходженням платника, вважаються недоміцильованими, а особа, призначена для оплати таких векселів, є особливим платником. Натомість особа, призначена для оплати векселів поза місцезнаходженням платників, виступає в ролі доміциліата.

Для виконання послуги доміциляції між банком і векселедержателем укладається спеціальна угода, згідно з якою банк зобов'язується здійснити оплату за наданими йому клієнтом (довірителем) векселями за відповідну винагороду - комісію. Клієнт дає зобов'язання до настання терміна платежу за векселями, але не пізніше від визначеного угодою терміна (3-5 днів) зарезервувати в банку гроші в сумі доміцильованих векселів. Договір може укладатися на певний термін або на оплату визначеної суми чи визначених векселів. Після підписання угоди довіритель сплачує комісійну винагороду і передає в банк векселі.

Висновки. В результаті аналізу сукупності вексельних операцій, які здійснюються кредитними установами, удосконалено методичний підхід стосовно ролі таких операцій у банківській діяльності, яка включає кількісні (максимізація доходів, мінімізація витрат по залученню ресурсів) і якісні показники (скорочення ризиків, підвищення фінансової стійкості, підтримання ліквідності). Розширено

зміст поняття “вексельні операції комерційних банків” з урахуванням особливостей їх суб'єктів, що створюють банківські продукти і здійснюють акумуляцію, розміщення ресурсів і здійснення розрахунків у процесі цих операцій.

Уточнено положення про особливості вексельних операцій банків, що включають наявність банківського продукту, виключне право банків здійснювати окремі вексельні операції, та їх багатофункціональність при здійсненні таких операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васюренко О. В. Банківські операції : [навч. посібник] / О. В. Васюренко. – К : Т-во “Знання”, КОО, 2009. – С. 184.
2. Мороз А. М. Банківські операції : [підручн.] / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра ек. наук, проф. А. М. Мороза. – К: КНЕУ, 2000. – 384 с.
3. Дзюблюк О. В. Банківські операції : [підручн.] / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : “Економічна думка”, 2009. – 696 с.
4. Постанова Правління НБУ “Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України” № 358 від 03.10.2005р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1092.1293.2&nobreak=1>.
5. Конвенція, якою запроваджено Уніфікований Закон про переказні векселі та прості векселі від 07.06.1930р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_009
6. Постанова Правління НБУ “Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України” № 280 від 17.06.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0918-04>.

УДК 336.713

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ю. В. Ананійчук, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проведений аналіз обсягів залучених банками України депозитів резидентами та окремо фізичними та юридичними особами. Розкрито сучасний стан ресурсної бази банківської системи, шляхи вдосконалення та покращення ресурсної політики банків.

Ключові слова: банківські ресурси, капітал банку, комерційний банк, депозити, резиденти.

Постановка проблеми. Формування ресурсної бази комерційних банків є одним із найважливіших завдань для забезпечення економічного зростання. Банківська система повинна мати ресурси, яких було б достатньо як для кредитування поточних потреб суб'єктів господарської діяльності, так і для розвитку інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів і підтримки власної ліквідності. Ситуація в Україні за останні три роки склалася така, що населення прагне вкладати гроші в банки на короткі строки при цьому відбираючи можливість у банків використовувати ресурси з максимально можливим прибутком. Проблема відсутності достатньої ресурсної бази банків також сприяє стримуванню довгострокового кредитування реального сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем щодо формування ресурсної бази банків присвячено ряд наукових праць зарубіжних і наукових економістів. Основні аспекти визначення джерел фінансових ресурсів банків наведено у працях таких відомих зарубіжних вчених-економістів, як Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

А. Сміт, А. Маршалл, Й. Шумпетер, П. Роуз, Дж. С. Мілль. Визначеній проблематиці присвячено праці вітчизняних науковців, а саме: О. Васюренко, О. Дзюблюк, О. Заруба, О. Кириченко, А. Мороз, М. Савлук, А. Ятченко та ін., якими досить ґрунтовно висвітлено питання ресурсної політики, управління депозитними операціями та інші аспекти формування ресурсної бази комерційних банків.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз динаміки залучення ресурсів у банки, визначення обсягів сучасних проблем формування ресурсної бази банків, аналіз підходів щодо їх вирішення, пропозиції та рекомендації стосовно напрямів формування та підвищення ефективності використання банківських ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Банківські ресурси – це власні кошти банку (власний капітал), а також кошти, залучені та запозичені на фінансовому ринку, які використовуються для здійснення активних операцій та надання послуг з метою отримання прибутку. При цьому розмір прибутку має забезпечувати виплату дивідендів, створення резервів і розширення банківської діяльності [4].

Важливу роль в ефективній діяльності комерційного банку відіграють власні ресурси. Найважливіше значення належить власному капіталу, який використовується для захисту вкладників і кредиторів і для покриття збитків від банківських операцій [4]. Капітал банку – це сукупність коштів, вкладених власниками банку при його створенні, що збільшується в процесі банківської діяльності унаслідок капіталізації одержуваного прибутку, додаткових внесків власників до статутного фонду. Водночас у світовій практиці як капітал розглядаються і деякі залучені кошти (субординований борг) [1, с. 49].

Незважаючи на закріплення позитивних тенденцій в динаміці та структурі ресурсів банків, невирішені проблеми не втратили своєї актуальності. До них в першу чергу належать низький рівень ресурсної бази і перевага коротких пасивів. Це може призвести банківський сектор до ризику втрати ліквідності, підвищення кредитного та ринкового ризиків [2].

Проаналізуємо попит на депозити резидентів України за період 2005-2012 рр. Загальний обсяг депозитів, залучених банками з кожним роком зростає, так у 2005 році ця сума складала 134 754 млн грн, а вже в 2012 – 537 050 млн. грн. Зменшення обсягу залучених депозитів відбувалось лише у кризовий 2009 рік, порівняно з 2008 р. на 24 787 млн грн (Рис. 1)

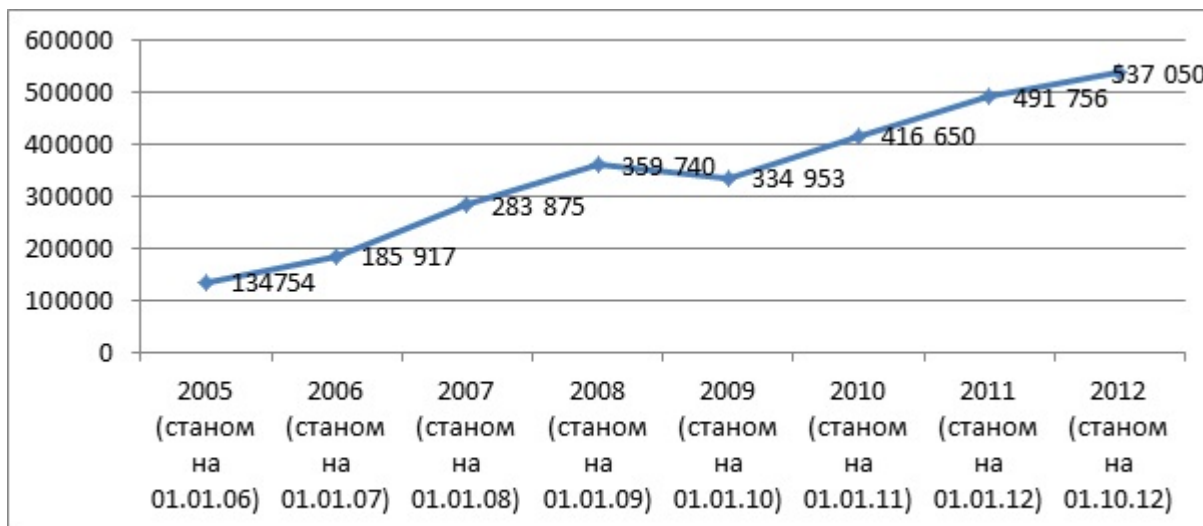

Рис. 1. Депозити, залучені банками України від резидентів, 2005-2012 рр. млн грн.

Джерело: використані дані [3]

Проте, резиденти не мають довіри до банків, тому вкладають кошти на найменші строки. Також з резидентами не завжди проводиться якісна консультаційна допомога щодо переваг укладання депозитів.

Таким чином для якісного управління депозитною базою комерційними банками вирішуються такі завдання:

- визначати найбільш вигідних клієнтів, тобто таких, які забезпечать більшу стабільність депозитної бази та більш високий залишок на своєму рахунку;
- визначати кількість клієнтів, яких необхідно залучати для підтримання заданого обсягу депозитної бази;
- проводити роботу щодо залучення найбільш вигідних потенційних клієнтів, однак продовжувати утримувати й колишніх клієнтів;
- проводити гнучку цінову політику індивідуально для окремих клієнтів.

- надавати споживчі кредити власникам депозитних рахунків. Споживчі кредити можуть надаватися особі за умови наявності певної суми на її депозитному рахунку (з урахуванням чинників її кредитоспроможності).

- розширити систему Інтернет – банкінг, яка дозволяє не виходячи з дому чи офісу вкласти кошти на депозит або завершити договір.

З метою збільшення власного капіталу банку можна застосувати такі заходи:

- обмеження можливостей зростання ризикових активів;
- впровадження дивідендної політики;
- залучення нових акціонерів.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку мають бути питання розроблення і оптимізації ресурсної політики українських комерційних банків.

Висновки. Проведені дослідження щодо визначення ефективності ресурсної бази вітчизняних комерційних банків свідчать про те що капітал банківської системи залишається недостатнім для стабільного її функціонування та розвитку, що, у свою чергу, гальмує розширення масштабів операцій у реальному секторі економіки. Проте його підвищення, завдяки збільшенню обсягів довгострокових депозитів, дасть змогу збільшити кредитування нефінансового сектора, а також посилити роль внутрішніх механізмів перерозподілу капіталу, що підвищить стійкість національної фінансової системи, дасть можливість уникнути ризиків при виникненні нестабільної фінансово-економічної ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бицька О. Банківський капітал в економіці України / О. Бицька // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 1. – С. 48-51.
2. Фаюра Н. Д. Склад, структура та економічна характеристика банківських ресурсів України (Електронний ресурс) / Н. Д. Фаюра, А. В. Слободянюк. – Режим доступу : <http://www.bankir.ua>.
3. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
4. Васюренко О. В. Банківські операції : [навч. посібник] / О. В. Васюренко. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2002. – 255 с.

УДК 631.16

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВНА УМОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЇХНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

М. О. Багіна, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду проблемних питань забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських товаровиробників як перспективного шляху покращення фінансового становища аграрних підприємств.

Ключові слова: кредитні ресурси, кредитування, прибуток, сільське господарство.

Постановка проблеми. Поліпшення та розширення кредитного забезпечення аграрних підприємств є головною умовою, що впливає на функціонування підприємства та отримання в кінцевому результаті прибутку. В Україні ж ці проблеми набули значного загострення, оскільки фінансовий стан аграрних підприємств щороку погіршується. Тому складність проблем кредитного забезпечення аграрних підприємств визначає необхідність дослідження теоретичних, методичних та практичних проблем їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок щодо висвітлення проблем фінансового забезпечення аграрних підприємств та їх вплив на фінансовий стан зазначено у працях таких вітчизняних науковців, як: В. Алексійчук, В. Загородній, М. Дем'яненко, М. Савлук та ін. Однак потребують детального дослідження питання кредитування аграрних підприємств та впливу на ефективність діяльності даного агроформування.

Постановка завдання. Метою даної статті є окреслення області розв'язання складних та суперечливих питань кредитування аграрних

підприємств за допомогою вирішення низки нормативно-правових, організаційних та інституційних питань відповідно до чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною продовольчою галуззю народного господарства України є сільське господарство, стан якого залежить від кількості ефективно вкладених фінансових ресурсів. В свою чергу агропромисловий комплекс України характеризується наявністю ряду гострих фінансових проблем, що вимагають вдосконалення та ефективних прийомів вирішення.

Розгляд проблемних питань фінансового забезпечення аграрних підприємств визначає залежність їхньої діяльності від наявних власних фінансових ресурсів та можливості самофінансування. Тому при недосконалому законодавчому забезпеченні велике значення має пошук пріоритетних напрямів формування й ефективного використання фінансових ресурсів господарюючими суб'єктами в аграрній сфері [4].

Отже, одним із шляхів ефективного розвитку аграрних підприємств є кредитування. Кредитування – процес надання кредитів банками своїм клієнтам для задоволення своїх поточних потреб, що проявляються у необхідності вільних коштів.

В аграрному виробництві України діє спеціалізована система сільськогосподарського кредиту. Нормальне функціонування сільського господарства без кредитних ресурсів у сучасних умовах практично неможливе, оскільки воно є кредитомісткою галуззю. Це зумовлено такими причинами [2]:

- специфікою сільського господарства;
- високою капіталомісткістю і порівняно низькою фондівдачею;
- нестачею вільних фінансових коштів;
- сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу;
- порівняно малими розмірами підприємств аграрного сектору, що робить їх менш конкурентоспроможними на ринку коротко- і довгострокових кредитів;
- залежністю від природно-кліматичних умов, що знижує гарантованість позик сільськогосподарським товаровиробникам.

Основною причиною відмови банку у наданні кредитів аграрним підприємствам є неможливість їх кредитоспроможності. Українські банки більш схильні надавати кредити великим агропромисловим підприємствам, але уникають дрібних. Ризик надавання кредиту дрібним підприємствам полягає у невеликих розмірах наданих кредитів та у неможливості прогнозування сільськогосподарського виробництва.

Зацікавленість комерційних банків у збільшенні обсягів кредитних вкладень в агропромисловий комплекс залежать від досвіду і кваліфікації банківського персоналу. Комерційні банки при кредитуванні сільськогосподарських підприємств почали активно звертатись до фахівців, які мають досвід практичної діяльності в агропромисловому комплексі [1].

Для прийняття рішення про кредитування аграрних підприємств визначають спроможність позичальника повернути кредит у встановлені договором строки. Тому визначають фахівці банку урожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин, витрати на купівлю садивних і паливно-мастильних матеріалів, добрив, засобів захисту рослин, а також прибуток та окупність вкладених коштів.

Основні перешкоди на шляху одержання кредитів та безпосередньо вигідного вкладення цих ресурсів наступні [3]:

- досвід і кваліфікація банківського персоналу;
- процедура отримання банківського кредиту;
- недостатнє розуміння кредитних ризиків;
- забезпечення повернення кредиту та високі процентні ставки;
- відсутність дієвого механізму застави майна;
- відсутність послідовної державної політики з розвитку сільського господарства, належного страхування, несприятлива економічна ситуація.

Процедура отримання банківського кредиту для аграрних підприємств залишається однією з актуальних проблем. Однією з причин низької ефективності кредитування сільськогосподарських підприємницьких структур є велика кількість необхідних документів і тривалий період їхнього розгляду.

Розвиток кредитних відносин комерційних банків з підприємствами АПК України гальмують кредитні ризики, що пов'язані із загальним станом економіки, прогнозованістю, розвитком, проблемами законодавства та безпосередньою поведінкою конкретного позичальника, його можливостями та бажанням своєчасно розрахуватися з кредиторами.

Для аграрної галузі актуальним питанням ефективної діяльності залишається повернення кредитів. Керівники сільськогосподарських підприємств визначають головну причину несвоєчасного повернення кредитів – відсутність прибутків через проблеми з реалізацією продукції, неспроможність повернути кредит через неефективне використання кредитних коштів.

Ефективним інструментом підвищення доступності кредитних ресурсів для аграрної галузі є створення механізму часткового або повного державного гарантування повернення позик. Фонд гарантії дає можливість розв'язати проблему забезпечення кредиту, підвищити кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств, стимулювати надання кредитних ресурсів банківським сектором, забезпечити витрати бюджету, перерозподілити кредитні ризики [6].

Упорядкування відсоткової ставки за кредитами, що надаються на виробничі цілі є одним із шляхів удосконалення кредитних відносин між аграрними підприємствами та банками. Також, ефективним засобом поліпшення кредитного забезпечення малих аграрних підприємств є щорічні передбачення коштів у бюджеті, призначених на покриття різниці між цими ставками.

Ще одним дієвим механізмом залучення кредитних ресурсів є прибутковість діяльності аграрних підприємств. При цьому забезпеченість отримання прибутку аграрних підприємств зумовлено рядом внутрішніх і зовнішніх чинників, які у сукупності мають значний вплив на фінансову стійкість та самостійність підприємства. Прибуток є грошовим вираженням основної частини грошових нагромаджень, створюваних аграрними підприємствами. Він є показником, що найбільш повно відображає ефективність

виробництва, обсяг та якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості [5].

Висновки. Для вирішення поставлених питань потрібна дієва законодавча база, а також захист сучасних сільськогосподарських виробників. Для забезпечення ефективної діяльності аграрного підприємства необхідні фінансові ресурси, а оскільки їх недостатньо, агровиробники використовують кредити. Ефективна діяльність ж аграрного підприємства повинна забезпечуватись менеджерами шляхом дослідження зовнішніх і внутрішніх факторів впливу. Фахівці повинні впровадити дієву гнучку фінансову стратегію розвитку із зазначенням усіх аспектів SWOT-аналізу аграрних підприємств. Лише при комплексному вивченні усіх питань аграрне підприємство зможе сплатити кошти за користування кредитом і забезпечити ефективність власної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексійчук В. О. Кредитування і контроль: підручник / В. О. Алексійчук. – К. : Либідь, 2010. – 205 с.
2. Борейко І. П. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / І. П. Борейко // Економіка АПК. – № 1. – 2009. – С. 89-96.
3. Дем'яненко М. Д. Банківське кредитування аграрних підприємств України / М. Д. Дем'яненко // Економіка АПК. – № 5. – 2009. – С. 22-29.
4. Загородній В. Т. Кредитування аграрних підприємств : [навч. посіб.] / В. Т. Загородній. – К. : КНЕУ, 2010. – 112 с.
5. Савлук М. Л. Кредитування і контроль : [підручник] / М. Л. Савлук. – К. : Либідь, 2010. – 155 с.
6. Сидор Г. В. Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств / Г. В. Сидор // Сталій розвиток економіки. – № 8. – 2010. – С. 298-301.

УДК 330.332:338.432

**ПРІОРИТЕТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ**

Н. В. Гаркуша, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено характерні особливості фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Визначено проблеми, що виникають на шляху формування фінансових джерел інвестиційної діяльності. Запропоновано пріоритетні напрямки здійснення інвестування.

Ключові слова: фінансові ресурси, інвестування, інвестор, аграрний сектор, капітальні вкладення, інвестиційний клімат, фінансове забезпечення

Постановка проблеми. Фінансове забезпечення є найважливішою складовою частиною розвитку інвестиційної діяльності. Без відповідного фінансового забезпечення не можна здійснювати практичну реалізацію інвестиційної програми або проекту. Фінансове забезпечення процесу інвестування важливе для будь-якого виду економічної діяльності, але особливе значення воно має для аграрного сектору. Це обумовлено в першу чергу тим, що особливості аграрного сектору передбачають великі обсяги фінансових ресурсів. Водночас отримання цих фінансових коштів стримується високими ризиками аграрного виробництва, слабкою підтримкою з боку держави, труднощами формування власних ресурсів. Розвиток інвестицій в аграрний сектор залежить від діяльності фінансових інститутів, але структура фінансового ринку є досить складною і різні його сегменти здатні по-різному впливати на формування фінансових ресурсів АПК.

Враховуючи вищевказані фактори, можна зазначити, що проблема побудови ефективного фінансового механізму інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки залишається досить актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансового забезпечення розвитку аграрного сектора економіки займають важливе місце у працях провідних українських вчених, серед яких варто виділити праці М. Дем'яненка, П. Саблука, М. Маліка, П. Лайка, І. Лукінова, Ю. Лузана та ін. Проте окремі питання щодо подальшого вдосконалення фінансово-кредитного механізму розвитку АПК в сучасних умовах господарювання недостатньо вивчені й вимагають ґрунтовного дослідження. Перспективним напрямом досліджень є визначення векторів впливу фінансового ринку на аграрний сектор та стимулювання його розвитку фінансовими інститутами.

Постановка завдання. Важливим завданням є виявлення фінансових інститутів, що мають вплив на фінансове забезпечення інвестицій в аграрний сектор та встановлення перспективних напрямів вдосконалення діяльності фінансових інститутів з метою стимулювання розвитку аграрного сектору. Метою даної статті є обґрунтування пріоритетних напрямків здійснення інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Законодавчо визначено, що інвестиціями виступають всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення певних соціальних ефектів. Таким чином, інвестиції є засобом для одержання вигод (у вигляді доходу або прибутку) в першу чергу для інвестора, інакше буде просто відсутня мотивація для їх здійснення.

В сучасних умовах підприємства агропромислового комплексу постали перед проблемою нагромадження власного капіталу для здійснення або модернізації виробництва. Як зазначає професор П. Саблук, в аграрній сфері інноваційна продукція створюється за рахунок різних джерел фінансування: власних, залучених кредитних та позичених, бюджетних та позабюджетних коштів, грантів на розвиток науки тощо. Періоди реалізації інноваційних

проектів можуть бути короткостроковими (1-3 роки – наприклад, елітне насіння, засоби захисту рослин), середньостроковими (3-10 років – норми й нормативи, системи машин) і довгостроковими (порода, сорт) [2, с. 203]. Такі проекти мають різний рівень окупності та ступінь ризику, а отже передбачають використання різних фінансових інструментів та вимагають залучення до інвестиційного процесу фінансових інститутів з специфічними ринковими функціями.

Стратегічною метою механізму фінансового забезпечення діяльності підприємств є отримання максимально можливого прибутку при мінімальних витратах фінансових ресурсів і мінімальному ризику.

У 2012 році обсяг інвестицій у основний капітал у сільському господарстві становив 19362,9 млрд грн, в той час у 2010 – 12061,6 млрд грн, тобто має місце зростання майже на 61% [1]. Звичайно таку позитивну динаміку слід оцінити позитивно. Разом з тим, як засвідчує досвід високорозвинутих країн Європи в Україні фінансування потреб аграрного сектора, включаючи земельні ресурси на порядок менший по відношенню до оптимальної потреби. Аналіз джерел інвестування аграрного сектора засвідчує, що головним інвестором в Україні залишаються власні кошти підприємств та організацій, обсяг яких постійно зростає. За останнє десятиріччя у структурі капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища в державі частка витрат на підтримку родючості землі в середньому не перевищувала п'ятої частини [4, с. 50]. Таким чином, сьогодні нагальним є пошук нових джерел інвестування, як внутрішніх, так і зовнішніх.

Вкладення інвестицій у земельні ресурси аграрного сектора приватними структурами тісно корелює з відносинами власності на землю. Більшість приватних інвесторів погоджуються інвестувати земельні угіддя АПК за умови переходу до них прав власності. На нашу думку, зазначена передумова не повинна бути обов'язковою до виконання, оскільки земля, як особлива субстанція, на відміну від рукотворних засобів виробництва не може бути приватизована на загальноприйнятих засадах. Земельні угіддя в Україні мають належати державі, як інституції, що втілює інтереси кожного її громадянина.

Земля має надаватись суб'єктам господарювання виключно на засадах довгострокової оренди. Це аксіома, яку слід усвідомити тим чиновникам, які прагнуть за будь-яких умов придбати її, одержуючи при цьому надприбутки. Приватні інвестиції в різні сегменти продовольчого ланцюга, у контрактні схеми з сільгоспвиробниками здатні забезпечити інвесторам гарантовані поставки сільськогосподарської продукції та прибутки, однак при цьому перехід прав власності на землю аж ніяк не є обов'язковим. Зазвичай приватний інвестор вкладає кошти в першу чергу у безризикові інвестиційні проекти, що не є характерними для сільського господарства. Саме цим пояснюється низька інвестиційна активність вітчизняних приватних інвесторів. Сьогодні приватні структури вкладають незначну частину власних коштів лише в переробку та заготівлю сільськогосподарської продукції. В той же час надходження коштів для потреб земельного фонду залишається мізерним.

Інвестиційні кошти частково надходять із власних джерел фінансування сільськогосподарських підприємств. Насамперед це стосується великих агроформувань, а також аграрних господарств, які мають статус допоміжних (підсобних) на великих промислових, будівельних, фінансових корпораціях.

Одним із найбільш вагомих джерел інвестування земельного фонду аграрного сектора, на думку окремих вчених, політиків, бізнесових структур є кошти іноземних інвесторів. Важлива роль при цьому відводиться МВФ, Світовому банку, ЄБРР та іншим міжнародним фінансовим інституціям. Разом з тим, як засвідчує аналіз, діяльність зазначених структур не є безкорисливою і часто спрямовується на реалізацію корисливих інтересів високорозвинених країн, їх економік.

Взагалі зовнішнє залучення інвестицій є надзвичайно потрібним і корисним процесом, оскільки допомагає подолати недоліки внутрішнього інвестування, сприяє підвищенню ефективності національної економіки. Світовий досвід засвідчує, що інвестиції іноземних інвесторів успішно залучають і використовують не лише економічно відсталі, а й високо розвинуті країни. Надходження іноземних інвестицій в ту чи іншу країну засвідчує про

стабільність, надійність, малоризиковість національної економіки. Завдяки залученим коштам ззовні успішно вирішуються не лише економічні, а й екологічні, соціальні та інші важливі сегменти суспільного розвитку. Разом з тим, як нами зазначалось раніше, залучення коштів іноземних інвесторів не завжди слід розцінювати як благо.

Мається на увазі те, що часто зовнішнє залучення інвестицій не забезпечує інтереси розвитку сільського господарства, має політичний підтекст і може завдати шкоди національним інтересам, часткової втрати незалежності не лише економіки, а й інших сегментів, які включає архітектоніка державності. Особливо це стосується земельних ресурсів аграрного сектора, які оцінюються в Україні як одні з найкращих. Більш ніж очевидно, що належне використання, збереження, покращення та охорона сільськогосподарських земель потребує залучення інвестицій. Однак стратегічною помилкою, яка може виникнути в процесі залучення інвестиційних ресурсів іноземних інвесторів, є використання теоретичних і методологічних засад, що мають місце в несільськогосподарській сфері. В першу чергу це стосується інвестиційного механізму, діяльність якого пов'язана з залученням коштів іноземних інвесторів через власність, оренду тощо.

Особлива увага при задіяності зовнішніх джерел інвестування має бути відведена відносинам власності та оренди земель. Слід зазначити, що чинне земельне законодавство забороняє купівлю-продаж земель іноземцям, що ми вважаємо цілком правильним. Однак відносини оренди землі зовнішніми інвесторами такої заборони не мають.

На нашу думку, головними і єдиними інвесторами земельних ресурсів АПК в Україні повинні виступати держава та її представницькі структури на місцях, самі сільськогосподарські підприємства, а також вітчизняні приватні, фінансово-кредитні структури, несільськогосподарські підприємства. При цьому всі операції, пов'язані з рухом інвестиційних ресурсів мають забезпечуватись через Державний земельний банк.

Висновки. Враховуючи недостатність фінансових ресурсів внутрішніх джерел інвестиційної діяльності, необхідно звернути увагу на мотиваційні фактори залучення зовнішніх джерел інвестування. Разом з цим слід врахувати, що процес залучення коштів інвесторів, особливо це стосується іноземних інвесторів, повинен проходити без шкоди національним інтересам держави.

Очевидним є те, що з метою збереження та охорони земельного аграрного фонду потреби інвестування слід забезпечити за рахунок вітчизняних джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Публікація документів Державної Служби Статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : ukrstat.org/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_r/ki_rik_r_e.htm
2. Осадчая И. Постиндустриальная экономика: меняется ли роль государства / И. Осадчая // МЭиМО. – 2009. – № 5. – С. 31-43.
3. Соколовська А. М. Проблеми моніторингу ефективності надання податкових пільг в Україні / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2011. – № 2. - С. 42-53.
4. Скальський В. В. Органічне землеробство: проблеми та перспективи / В. В. Скальський // Економіка АПК. – 2010. – № 4. – С. 48-53.
5. Попова О. М. Агроінвестиції та доступ до землі: загострення суперечностей / О. Попова // Дзеркало тижня. – 2011. – № 11. – С. 46-51.

УДК 338.43.009.12

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АПК УКРАЇНИ

Т. В. Двойнісюк, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються поняття та основні характеристики конкурентоспроможності агропромислового комплексу. Досліджено сукупність факторів конкурентоспроможності АПК та проведена їх класифікація. Надано пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК.

Ключові слова: мета управління, суб'єкт управління, політика, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економічних відносин, все більше загострюється конкурентна боротьба як на внутрішньому, так і на світовому ринку. У той же час спостерігається чітка взаємозалежність між конкурентоспроможністю підприємства та рівнем його економічного благополуччя. Тому, в умовах глобалізації та інтеграції в європейський економічний простір, для підприємства, яке стає на шлях виходу на світовий ринок, вирішальним фактором успішної діяльності стає управління конкурентоспроможністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням конкурентоспроможності агропромислового комплексу, окремих його аспектів займається багато вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Сміт, Д. Рікардо, А. Курно, Е. Хекшер, Дж. Робінсон, Е. Чемберлін, П. Сраффі, Ф. Хайек, М. Портер, Г. Азоєв, І. Ансофф, А. Томпсон, А. Юданов, А. Стрікленд, Р. Фатхутдинов та ін. Серед вітчизняних вчених, які займались дослідженням питань конкурентоспроможності АПК, вагомий внесок зробили Б. Данилишин, Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

О. Кваша, О. Кописко, О. Ліпанова, В. Міланич, О. Піменова, Л. Прокопець, Б. Супіханов, П. Чайковський, І. Чемерис, І. Яців та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень, проблема є не достатньо розкритою та потребує подальшого розгляду.

Постановка завдання. Метою статті є визначення конкурентоспроможності АПК та його складових, дослідження чинників конкурентоспроможності, а також надання пропозицій щодо підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу України.

Виклад основного матеріалу. Вступ України до СОТ створює значні можливості для українських товаровиробників, які принесуть Україні кращий доступ до світових ринків, розширять споживчий асортимент та полегшать доступ до іноземних технологій. Водночас рівень конкуренції на внутрішньому ринку суттєво зростає, а оскільки до України прийдуть нові міжнародні гравці, то необхідно бути до цього підготовленими. Тож пріоритетним має бути забезпечення конкурентоспроможності українського бізнесу як на теренах нашої держави, так і на світовій арені.

Особливістю аграрної сфери АПК як його системоутворювального елемента є залежність від державної протекції і підтримки. Тому державна політика, що забезпечує конкурентоспроможність аграрного сектора в усіх її проявах, може розглядатись як конкурентна політика АПК.

З погляду досліджень перспектив зростання економіки аграрного сектора як частини АПК саме врахування соціальної форми руху матерії спричиняє необхідність поправки методологічних підходів до досліджень з урахуванням економічних інтересів суб'єктів АПК, сільської громади з її особливими запитами щодо умов відтворення робочої сили на селі.

Конкурентоспроможність – потенціальна або реалізована здатність економічного суб'єкта до функціонування у релевантному зовнішньому середовищі, яка ґрунтується на конкурентних перевагах і відображає його позицію відносно конкурентів [4].

У ринкових умовах господарювання для підприємств аграрного сектора економіки України однією з головних проблем є залучення інвестиційних й інноваційних ресурсів. Основним важелем забезпечення конкурентоспроможності АПК є ефективність господарської діяльності підприємств.

Виокремлюють такі складові конкурентоспроможності як: конкурентоспроможність підприємства, конкурентоспроможність виробництва, конкурентоспроможність продукції.

Конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства визначається такими параметрами [2]:

- 1) здатність підприємства ефективно функціонувати на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- 2) спроможність продукції даного підприємства конкурувати на ринку з аналогічною продукцією;
- 3) отримання підприємством конкурентних переваг на основі продукції відповідної якості;
- 4) ефективне використання технологій, ресурсів, методів управління, навичок і знань персоналу, компонентів маркетингової діяльності, які відображаються на якості та конкурентоспроможності продукції, прибутковості підприємства.

Важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємств є ефективне використання ресурсів, залучення кваліфікаційного персоналу, досягнень сучасного менеджменту, інноваційних, фінансових та інформаційних можливостей підприємства, що в сукупності являють собою його потенціал, який, у свою чергу, також повинен бути конкурентоспроможним.

Розглянемо поняття конкурентоспроможності виробництва. Це багатогранне поняття, яке характеризує його здатність конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках і вимірюється ступенем присутності вітчизняної продукції на них [1].

Агропромисловий комплекс України розвивається на основі агропромислової інтеграції та відіграє важливу роль у більшості країн світу. Адже саме він виконує важливу суспільну функцію – забезпечує населення продуктами харчування.

Важливим чинником конкурентоспроможності підприємств являється конкурентоспроможність виготовленої продукції, тому підприємствам необхідно проводити політику модернізації основного обладнання.

Таблиця 1

Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК України

Розробка стратегії управління конкурентоспроможністю	Модернізація основних виробничих фондів
<ol style="list-style-type: none"> 1. Чітке зрозуміння, який шлях конкурентної боротьби обирає підприємство. 2. Управління життєвим циклом підприємства та товару. 3. Своєчасне реагування на потреби ринку. 4. Наявність у підприємства бізнес-ідеї по досягнення поставленої мети. 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Зниження собівартості, що дасть можливість проводити гнучку цінову політику. 2. Вивільнення персоналу, що дасть змогу направити вивільнені кошти на реалізацію проектів направлених на підвищення конкурентоспроможності. 3. Покращення якості виготовленої продукції. 4. Економія ресурсів.
Створення сайту	Email-розсилка
<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення кількості потенційних покупців. 2. Цілодобовий доступ, тобто зручність отримання інформації. 3. Оновлення інформації на сайті, що дозволить оперативно інформувати партнерів про зміну цін і послуг. 4. Підвищення іміджу. 5. Зворотній зв'язок з партнерами та клієнтами 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення об'ємів продаж, що призводить до покращення фінансової стійкості підприємства. 2. Формування та доповнення постійно клієнтської бази. 3. Оперативне донесення інформації. 4. Зниження витрат: людських, часових і грошових ресурсів.

Джерело: [5]

Успішне впровадження запропонованих заходів дасть можливість вирішити проблеми підприємства АПК України та підвищити їх конкурентоспроможність.

В загальному, всі чинники конкурентоспроможності можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні чинники конкурентоспроможності – це сукупність усіх можливостей підприємства, що впливають на собівартість та якість його продукції. До внутрішніх чинників, що впливають на конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства відносяться: стан та якість трудових ресурсів, наявність оборотних коштів на підприємстві, застосування різноманітних технологій виробництва, матеріально-технічна та інформаційна база. Зовнішні чинники конкурентоспроможності не залежать від підприємства. До них слід віднести: державне регулювання, яке проявляється в певних законодавчих актах та податковій політиці держави; соціальні чинники (наявність купівельної спроможного населення); рівень науково-технічного прогресу та ін.

Основними напрямками підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції є забезпечення підтримки процесу стандартизації якості продукції, удосконалення процесу отримання сільськогосподарськими підприємствами повного комплексу інформаційно-консультаційних послуг щодо експорту продукції, вирішення проблем повернення ПДВ та надання доступних кредитів для сільськогосподарських підприємств. Створення підприємствами власних сировинних ресурсів, замкнутого циклу виробництва і реалізації продукції, впровадження прогресивних технологій, інновацій, вдосконалення економічних відносин між учасниками ринку дасть можливість підвищити обсяги виробництва та якість продукції [2].

Висновки. Розгляд проблеми конкурентоспроможності АПК надає підстави стверджувати, що конкурентоспроможність галузі включає такі складові, як конкурентоспроможність виробництва, підприємства та продукції. На нашу думку, забезпечення його конкурентоспроможності можливе при забезпеченні конкурентоспроможності окремих підприємств та організації ефективних взаємозв'язків між ними, що дозволить АПК України інтегруватись в аграрну систему світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Копистко О. В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / О. В. Копистко // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 61-63.
2. Ліпанова О. І. Формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації / О. І. Ліпанова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8. – С.13-17.
3. Федоришин Н. Ю. Напрями посилення конкурентоспроможності АПК України на Європейському продовольчому ринку в умовах розширення зони вільної торгівлі [Електронний ресурс] : Н. Ю. Федоришин, Г. Я. Антонюк. – К. : НІСД; 2010. – Режим доступу : <http://www.niss.lviv.ua/analytics/88.htm>.
4. Портер М. Конкуренция; [Пер. с англ.]. – М. Издательский дом “Вильями”, 2010. – 592 с.
5. Прокопець Л.В. Складові підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] : ЧНУ ім. Федьковича / Л. В. Прокопець – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2011_7/37SPK.pdf.

УДК 330.138.11:658.11

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА І СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Д. О. Кіц, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються теоретичні основи формування витрат виробництва і собівартості продукції їх класифікація за різними критеріями.

Ключові слова: витрати, собівартість, фактори виробництва, повна собівартість, виробнича собівартість.

Постановка проблеми. На сьогодні, кожне підприємство має за мету отримання прибутків, що сприяє його розвитку. Найкращий спосіб збільшити прибутки – це знизити витрати на виробництво продукції (робіт, послуг). Витрати є одним з важливих показників результатів фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства. Вони дозволяють визначити

ефективність та якість роботи трудового колективу. Оптимізація витрат забезпечує дотримання режиму економії, зростання продуктивності праці, скорочення непродуктивних витрат, що дозволяє підвищити рентабельність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні і методичні аспекти формування виробничих витрат в сільському господарстві досить ґрунтовно досліджені і опубліковані в наукових працях вітчизняних науковців. Авторами основних робіт присвячених даній темі є такі українські науковці, як: А. В. Череп, Ф. А.Токар, О. М. Рибалко, В. М. Петров, В. І. Мацибора, Н. П. Особа, П. С. Березівський, Т. О. Бондур, Т. А. Крушельницька, О. Нагорнюк, О. П. Скирпан та інші.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні та обґрунтуванні теоретичних та методичних положень формування витрат на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування витрат виробництва, як економічний процес, підпорядкований дії об'єктивних економічних законів і обумовлюється виробничими ресурсами, що використовуються підприємством. Отже, під витратами виробництва слід розуміти сукупну вартість трудових, матеріальних, фінансових, природних та інших ресурсів, використаних у процесі виробництва.

Витрати виробництва підприємства поділяють на явні та неявні. Явні витрати – витрати на відшкодування використаних чинників виробництва, які підлягають безпосередній грошовій оплаті. До них належать витрати на оплату робочої сили (заробітна плата), капіталу (основного та оборотного), землі (орендна плата), а також оплата транспортних витрат, комунальних послуг, відсотків за кредит та ін. Сукупність усіх явних витрат ще називають собівартістю продукції. Явні платежі повністю відображаються в бухгалтерському обліку, внаслідок чого їх називають бухгалтерськими витратами. В ці витрати прибуток підприємця не входить [3].

Неявні (або альтернативні) витрати – витрати, які підприємством не виплачуються. До них належать нормальний прибуток підприємця та гроші, які б

могло отримати підприємство у разі вигіднішого використання власних ресурсів. Витрати виробництва, до яких належать нормальний прибуток підприємця та інші неявні витрати, називають економічними витратами. Загалом вони складаються з бухгалтерських та неявних витрат.

Розрізняють також постійні та змінні витрати. Постійні витрати – витрати на заробітну плату, на сплату оренди (якщо оренднують приміщення, основні фонди тощо), на освітлення, опалення, сплату відсотків за кредит та ін. Їх відносять до постійних тому, що вони незмінні для діючого підприємства. До змінних витрат належать витрати на сировину, матеріали, паливо, електроенергію.

Серед особливостей формування витрат у сільському господарстві необхідно виокремити значну тривалість виробничого циклу (від декількох місяців – у рослинництві, до декількох років – у тваринництві) і чітко визначений сезонний характер виробництва, що вимагає поступового накопичення витрат у незавершеному виробництві, призводить до уповільнення обороту капіталу і подорожчання ресурсів.

Істотний вплив на витрати мають: складність і тривалість технологічного процесу, стан матеріально-технічного та фінансового забезпечення, структура виробничої програми, навантаження на виробничі потужності, якість факторів виробництва, масштаб бізнесу, ступінь інформаційного забезпечення процесу управління, організація процесу збуту продукції та ін. У перелік основних чинників формування витрат необхідно включати також гнучкість виробництва, тобто здатність своєчасного реагування на технологічні та економічні відхилення від виробничої програми або певного плану [2].

Собівартість – один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання. Собівартість слугує базою ціни товару і її нижчою межею для виробника, щоб забезпечити

процес відтворення виробництва. Підприємство не може встановлювати ціну, нижчу за собівартість, бо в такому разі воно матиме збитки.

Показник собівартості дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва. За інших однакових умов підприємство тим більше одержуватиме прибутку на одиницю продукції, чим нижча її собівартість, і навпаки. Із зниженням собівартості зростає цінова конкурентоспроможність продукції, а отже, і зміцнюються позиції підприємства на товарному ринку.

При обчисленні собівартості важливе значення має склад витрат, які до неї входять. Собівартість повинна включати до свого складу витрати необхідної праці, тобто витрати, що забезпечують процес відтворення всіх факторів виробництва (предметів і засобів праці, робочої сили і природних ресурсів), і не включати витрат додаткової праці, що відшкодовуються за рахунок прибутку (рис.).

Рис. 1. Класифікація витрат щодо формування собівартості

Джерело: дані [1]

На собівартість продукції впливає велика кількість чинників, що враховують специфіку кожної галузі економіки, кожного окремого підприємства. Високий рівень собівартості продукції може свідчити про наявність на підприємстві застарілого технологічного устаткування, про нерациональне використання робочого часу, низьку продуктивність праці, високу матеріаломісткість продукції, що випускається, дорогу, сировину або високі

транспортні витрати, непродуктивну технологію, високі адміністративні витрати, недосконале дослідження ринку тощо [4].

За економічним змістом і видами витрат, що включаються у собівартість продукції, розрізняють виробничу і повну (комерційну) собівартість. Виробничу собівартість формують витрати пов'язані з виробництвом і доробкою продукції, її транспортування до франко-місця зберігання (виробничого споживання зеленої маси на корм). В повну собівартість включають виробничу собівартість і витрати підприємства на реалізацію продукції.

При проведенні економічного аналізу розрізняють собівартість планову і фактичну. Планова собівартість відображає індивідуальні витрати конкретного підприємства, які плануються виходячи з норм, тарифів, цін, ставок поточного періоду. Фактична собівартість – це виражені в грошовій формі індивідуальні витрати кожного підприємства за даних умов.

Залежно від часу розрахунку розрізняють: планову собівартість, яку визначають перед початком планового періоду на основі прогресивних норм витрат ресурсів та цін на ресурси, що склались на момент складання плану; фактичну собівартість, яка відображає фактичні витрати на виробництво продукції за даними бухгалтерського обліку; нормативну собівартість, що відбиває витрати на виробництво та реалізацію продукції, розраховані на основі поточних норм витрат ресурсів; кошторисну собівартість, яка характеризує витрати на окремий виріб або замовлення, що виконується в разовому порядку [1].

В умовах ринкових відносин витрати господарської діяльності дорівнюють вартості виготовленого продукту. Вони є сумою вартості витрачених на виробництво продукту засобів виробництва та заново утвореної вартості.

Від суспільних витрат виробництва слід відрізнити собівартість продукту, яка у вартісному вираженні відображає лише ті витрати, які робить конкретна господарська система: підприємство, цех, ферма, бригада тощо.

Ринкові відносини визначають важливе значення показника собівартості як економічної категорії. Собівартість тісно пов'язана з усіма іншими

економічними категоріями економіки. Це один з найбільш важливих інструментів ведення господарства. Собівартість характеризує всі сторони виробничої діяльності господарської ланки. Зниження собівартості – це вирішальна умова одержання прибутку та збільшення нагромадження.

Собівартість продукції відображає рівень витрат підприємства на її виробництво і комплексно характеризує ефективність використання ним усіх ресурсів, організаційний та технічний рівень виробничого процесу, рівень продуктивності праці тощо.

Слід зазначити те, що прибутковість підприємства знаходиться в оберненій залежності від собівартості. З її зниженням зростає окупність витрат прибутком і створюються сприятливі умови для прискорення темпів розширеного відтворення та підвищення матеріальної заінтересованості працівників. Показник собівартості є важливим інструментом для розробки рекомендацій з удосконалення розміщення сільськогосподарського виробництва по природних зонах і мікрозонах України, а також для визначення перспектив розвитку підприємств щодо вибору ними найбільш ефективних галузей [5].

Висновки. На сучасному етапі розвитку підприємницької діяльності вивчення складу, структури і тенденцій зміни витрат виробництва виходять на перший план господарської діяльності. Це дозволяє виявити джерела і фактори їх зниження на конкретних підприємствах.

Собівартість продукції є одним із найважливіших показників, який комплексно характеризує якісні зміни в техніці, технології, організації праці та виробництва, що відбуваються на підприємстві. Зниження витрат виробництва та собівартості продукції є однією з основних умов зростання прибутку підприємства, підвищення рентабельності та ефективності його роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук А. Г. Економіка аграрних підприємств / А. Г. Андрійчук. – К. : Вища школа, 2002. – 336 с.
2. Крушельницкая Т. А. Формирование затрат производства в сельском хозяйстве [Електронний ресурс] / Т. А. Крушельницкая. – Режим доступу :

<http://www.be5.biz/ekonomika1/2006/06ktavsg.htm>.

3. Витрати підприємства та їх вплив на формування операційного прибутку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-works.com.ua/all/ekonomika>

4. Нагорнюк О. Теоретико-методологічні основи формування виробничих витрат [Електронний ресурс] / О.Нагорнюк. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc>

5. Скирпан О. П. Особливості формування доходів, витрат і фінансових результатів сільськогосподарської діяльності [Електронний ресурс] / О. П. Скирпан. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_3/121.pdf/

УДК 336.71:336.764.1

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

І. С. Копач, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чайка Т. О.,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості та організація обліку касових операцій банку та вплив їх на діяльність банківських установ. Визначення рівня впливу касових операцій на діяльність банку. Обґрунтовано необхідність удосконалення цих операцій шляхом впровадження електронного касира.

Ключові слова: комерційні банки, касові операції, касове обслуговування, операційна каса, обліково-операційний апарат, електронний касир.

Постановка проблеми. Касові операції банку становлять досить великий обсяг роботи і характеризують одну з головних функцій банку. Більше того, контроль стану ринку операцій з готівкою, що його покладено на банківську систему, є однією із важливих передумов поліпшення економічної ситуації в Україні. Банки, здійснюючи своєчасне касове обслуговування контрагентів

(клієнтів), забезпечують тим самим збереження їхніх коштів, а також сприяють додержанню емісійно-касової дисципліни.

Тому банки, що прагнуть надавати комплексні банківські послуги, повинні забезпечити якісне виконання всіх необхідних операцій з касового обслуговування фізичних та юридичних осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням теоретичних засад та практичних аспектів касових операцій комерційного банку в економіці займаються як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, а саме: О. В. Дзюблюк, Л. М. Кіндрацька, М. В. Кужельний, Ю. А. Кузьмінський, І. М. Парасій-Вергуненко, Л. О. Примостка, М. Г. Чумаченко, А. В. Пухов та інші науковці [2].

Проте розробки науковців охоплюють не весь перелік проблем, пов'язаних із касовими операціями комерційного банку, та ряд питань, зокрема, адаптація міжнародного досвіду касових операцій в умовах економіки України, сучасні тенденції розвитку касових операцій потребують більш детального вивчення та аналізу та поліпшення ефективності організації обліку.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття організації та особливостей касових операцій банку, а також визначення рівня їх впливу на діяльність банківських установ.

Виклад основного матеріалу. Касове обслуговування – надання послуг з приймання, видачі та обміну готівки. Сутність цієї операції полягає в тому, що комерційний банк приймає готівку від клієнтів з подальшим зарахуванням останньої на поточний рахунок та видають готівкові кошти за їх вимогою на відповідні цілі [1].

Значна маса готівкових коштів проходить через поточні рахунки контрагентів, що відкриваються останнім в установах банків і використовуються для обліку руху коштів. З метою проведення касових операцій у банку формується штат працівників каси. Керівництво банку самостійно вирішує питання про його структуру. Але за будь-яких організаційних форм його

побудови, касові працівники здійснюють прийом та видачу готівки, а також виконують супутній обсяг операцій.

Готівкові розрахунки застосовуються в основному у взаємовідносинах підприємств і організацій з населенням, тобто обслуговують рух грошових доходів і витрат населення. У розрахунках між підприємствами та організаціями майже всі господарські платежі здійснюються шляхом безготівкових перерахувань.

Під час здійснення касових операцій банк має забезпечувати: визначення справжності банкнот (монет) національної та іноземної валюти; обов'язкове приймання банкнот і монет на вимогу клієнта, у тому числі таких, що вилучаються з обігу Національним банком; своєчасне повне оприбуткування готівки національної та іноземної валюти, що надійшла до каси банку, та її зарахування на зазначені клієнтами рахунки згідно з вимогами нормативно-правових актів; своєчасну видачу клієнтам придатних до обігу банкнот (монет) національної та іноземної валюти, у тому числі під час здійснення сплати платежів; документальне оформлення руху готівки національної та іноземної валюти в касі банку тощо [3].

Відповідно до чинного законодавства підприємства і організації незалежно від форм власності та видів діяльності зобов'язані зберігати свої кошти в установах банку. Операції з грошового обігу клієнтів банку виконує касовий підрозділ банку – операційна каса. Структуру операційної каси і чисельність касових працівників, а також потребу встановлення банкоматів банк визначає самостійно.

У великих банках, а отже, за великого обсягу руху готівки та при виконанні інкасаторських послуг операційна каса може включати окремі види кас, а саме: прибутково-видаткову, вечірню, перерахунку грошової виручки. Готівка операційної каси, а також кошти резервних фондів НБУ, іноземна валюта, золото, інші цінності перебувають у грошових сховищах комерційного банку на відповідальному зберіганні керівника, головного бухгалтера й

завідуючого касою, які мають окремий ключ від сховища та особисту печатку [2].

На касову роботу добирають надійних працівників. У кожній установі банку на касирів, інкасаторів, водіїв заводиться особова справа, в якій зберігаються заява про прийняття на роботу, автобіографія, копія наказу про призначення на посаду, а також договір про повну матеріальну відповідальність і фотокартка. На головного бухгалтера, який безпосередньо підпорядковується керівникові банку, покладено контроль за використанням коштів, незалежно від джерела їх формування. Обліково-операційний апарат банку працює за принципом відповідальних виконавців. За операційними працівниками закріплюється ведення відповідних рахунків, у тому числі і поточних рахунків контрагентів. Конкретні обов'язки працівників обліково-операційного апарату визначаються головним бухгалтером банку. Принцип відповідальних виконавців, яким доручається одноосібно оформляти і підписувати розрахунково-грошові документи, поширюється на касовий апарат.

Операції банку з готівкою оформлюються касовими документами. Бланки касових документів виготовляються згідно з їх зразками друкарським способом або з використанням комп'ютерної техніки з відображенням обов'язкових реквізитів.

Приймання готівки здійснюється через каси банків за прибутковими касовими документами.

Працівник каси банку, який одержав прибутковий касовий документ повинен перевіряти повноту заповнення реквізитів та наявність і тотожність підписів відповідальних працівників банку із зразками підписів. Після завершення приймання готівки клієнту видається квитанція або інший документ, що є підтвердженням про внесення готівки у відповідній платіжній системі. Квитанція або інший документ, що є підтвердженням про внесення готівки у відповідній платіжній системі, має містити найменування банку, який здійснив касову операцію, дату здійснення касової операції, а також підпис працівника банку, який прийняв готівку, відбиток печатки (штампа) або електронний підпис

працівника банку, засвідчений електронним підписом системи автоматизації банку. Плата за послуги банку готівкою приймається від клієнта за окремим касовим документом, оформленим банком.

Операції з приймання готівки в національній та іноземній валютах від клієнтів через каси банків України відображаються в бухгалтерському обліку на підставі відповідних прибуткових касових документів [3].

Таким чином, виконання касового обслуговування банком своїх клієнтів дозволяє регулювати кількість готівкових грошей в обігу. Банк здійснює обслуговування готівкового обігу в країні в цілому (перерахунок коштів, вилучення зношених та неплатіжних грошових знаків, перевезення готівки тощо).

Специфіка здійснення комерційними банками операцій з розрахунково-касового обслуговування клієнтів полягає в тому, що, незважаючи на інтенсивний розвиток сучасних платіжних технологій та форм безготівкових розрахунків, лєвова частка в грошовому забезпеченні господарського обороту суб'єктів підприємницької діяльності продовжує припадати на готівкові кошти. Ось чому банки, що прагнуть надавати комплексні банківські послуги, повинні забезпечити якісне виконання всіх необхідних операцій з касового обслуговування фізичних та юридичних осіб.

Для забезпечення стабільної діяльності, надання клієнтам банку високоякісних послуг, актуальним є створення ефективної організації касових операцій, і в цьому контексті доцільно розглянути використання електронного касира.

Електронний касир – пристрій автоматизованого сейфу, призначений для прийому та видачі готівкових коштів, який працює під керівництвом касира банку під час обслуговування клієнта, та який забезпечує ідентифікацію готівкових коштів.

Електронний касир значно підвищує безпеку та зручність під час проведення операцій з готівковими коштами, виконує роботу касових працівників банку в частині перерахунку та перевірки справжності банкнот під

час обслуговування клієнтів, які здійснюють операції з готівкою, а також зменшує кількість банкнот на робочому місці працівника банку, який працює з готівкою.

Висновки. Таким чином, широке застосування безготівкових розрахунків в господарському обороті, а також на рівні міжбанківських розрахунків дають змогу скоротити готівковий обіг, а значить скоротити витрати на сам процес його організації.

Правильність відтворення касових операцій в бухгалтерському обліку, правильна організація їх обліку, достовірність інформації надто важливі в оперативній банківській роботі і відіграють важливу роль в організації платіжного обороту. Тому слід приймати певні міри, для того щоб удосконалити організацію обліку касових операцій, а саме: підвищення кваліфікації працівників; використання терміналів самообслуговування клієнтів; правильно організувати робоче місце касирів та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стельмах В. С. Грошово-кредитна політика в Україні / В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов, Н. І. Гребеник, В. І. Міщенко / За ред. В. І. Міщенка. – К. : Тов. “Знання”, КОО, 2012. – С. 308-310.
2. Смирнова О. Касові операції / О. Смирнова // Новий економічний журнал. – 2012. – № 4. – С. 22-26.
3. Парфьонов К. Особливості касових операцій у банках / К. Парфьонов // Бухгалтерія і банки. – 2012. – № 11. – С. 32–35.

УДК 631.11.009.12

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю. Д. Кореновська, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств, які залежать не лише від їх потенційних можливостей, умов реалізації стратегічних напрямів, розвитку і використання ресурсного забезпечення, але й від кластерного підходу.

Ключові слова: кластер, кластерний підхід, конкурентоспроможність, конкуренція, ефективність, управління

Постановка проблеми. В цілях підвищення ефективності АПК на урядовому рівні приймаються державні програми, які направлені на відродження і розвиток села [3]. Не заперечуючи значущості заходів, передбачених цими програмами для розвитку АПК, слід зазначити, що вони не враховують зміни у зовнішньому середовищі (глобалізація, посилення конкуренції, розвиток мережевих організацій), що відбуваються, і ті можливості, які надають нові форми організації аграрного бізнесу в підвищенні конкурентоспроможності, у тому числі на зовнішньому ринку.

Ефективна діяльність підприємств агропромислового виробництва обумовлена важливою умовою забезпечення продовольчої безпеки країни. Головна роль у виробництві сільськогосподарської продукції в умовах ринку повинна належати сільськогосподарським підприємствам з високим рівнем концентрації капіталу, основних виробничих фондів і праці, що дозволяє підвищити спеціалізацію, активніше впроваджувати сучасні засоби виробництва,

удосконалювати технологію й організацію виробничих процесів і праці та на цій основі знижувати виробничі витрати.

Справедливою є думка економістів [3, 5], які вважають, що в сільськогосподарських підприємствах закладений значний потенціал економічного росту: високий рівень концентрації кваліфікованої праці, капітальних ресурсів, сільськогосподарських угідь, що за певних умов може дати швидку віддачу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідженні проблеми управління конкурентоспроможністю підприємств зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як: Г. Азоєв, І. Ансофф, О. Гудзинський, В. Савчук, О. Тищенко, А. Томпсон, А. Юданов, Р. Фатхутдинов та ін. Разом із тим, у вітчизняній практиці не існує єдиного підходу до окреслення шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств з урахуванням секторальних особливостей.

Метою статті є визначення основних напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та обґрунтування методологічних засад їх застосування з урахуванням кластерного підходу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Визначення конкурентоспроможності підприємства – складний процес, який передбачає здатність здійснювати діяльність в умовах ринкових відносин і отримувати прибуток, достатній для науково-технічного вдосконалення виробництва, стимулювання працівників і підтримки якості продукції на високому рівні.

Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств є застосування кластерного підходу.

Кластери – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у споріднених галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій у певних галузях, що конкурують, але при цьому виконують спільну роботу [1]. За М. Портером, головними ознаками кластера є територіальна спеціалізація, конкуренція та кооперація. Незважаючи на бурхливий розвиток

протягом останнього десятиліття інформаційних технологій, великі можливості оперативного інформаційного обміну між компаніями, територіальна ознака кластера не втрачає своєї актуальності й сьогодні, оскільки особливе значення в кластерному об'єднанні мають регулярні неформальні зв'язки, можливі лише в умовах територіальної близькості.

В рамках кластера об'єднуються не лише виробничі, але й інноваційні підприємства, комплексне управління якістю продукції, сервісне обслуговування. Об'єднання зусиль підприємств, органів управління, суб'єктів інвестиційної і інноваційної діяльності на певній території дає значні переваги в конкурентній боротьбі, сприяє раціоналізації виробничо-ринкових процесів, перерозподілу ринків і проведенню гнучкої політики, необхідної в умовах швидкої зміни кон'юнктури. Таке об'єднання зусиль в розвинених країнах виявилось досить ефективним.

На сьогодні кластерний підхід має реалізовуватись через комплекс заходів зі зближення усіх регіональних суб'єктів і знайти відображення у стратегіях та програмах розвитку регіонів. Кластерний підхід – це реалізація інтеграційних процесів у сфері виробництва, започаткування нових форм економічної активності, які функціонують на високому рівні агрегації, що забезпечує високу ефективність управління, цілеспрямоване використання сукупного виробничого потенціалу та організаційно-економічного ресурсу всіх учасників кластерного утворення [2].

Застосування кластерного підходу в управлінні регіональним розвитком означає поєднання інтересів і співпрацю не тільки суб'єктів господарювання, а й органів публічної влади регіону та сусідніх територій, наукових і освітніх установ, громадських організацій, інших зацікавлених сторін, що дає змогу концентрувати ресурси (матеріальні, фінансові, організаційні, людські, інформаційні тощо) і, таким чином, знижувати загальні витрати та підвищувати ефективність діяльності. Саме цей підхід дає змогу формувати і реалізовувати конкурентний потенціал регіону як економіко-соціальної системи та специфічного економічного суб'єкта [6].

Отже, кластерний підхід має стати базовим при розробці будь-яких заходів щодо розвитку регіону та у будь-якій сфері, оскільки він забезпечує мультиплікативний ефект та підвищує загальну ефективність дій.

Стратегія інноваційного розвитку аграрного сектора економіки повинна формуватися диференційовано стосовно адміністративно-територіальних одиниць, які відрізняються роллю аграрного сектора в загальному розвитку регіону, наявними ресурсами, природно-кліматичними умовами тощо. Для виявлення однорідних груп регіонів Н. Сіренко було здійснено їх групування методом кластерного аналізу за основними соціально-економічними індикаторами, розрахованими в середньому за 2004-2008 рр. В результаті аналізу одержано три стійкі кластери [4]:

1. Промислово орієнтований з найнижчою часткою сільського населення (20,6%) та часткою сільського господарства в структурі ВРП (6,4%). Але при цьому, адміністративно-територіальні одиниці, які входять до кластера, мають найвищий рівень розвитку, що проявляється у найбільшому обсязі ВРП в розрахунку на одну особу наявного населення (12,54 тис. грн) та найнижчій питомій вазі населення із середньодушовими загальними доходами на місяць нижче прожиткового мінімуму (36,4%).

2. Має аграрну орієнтацію із середнім рівнем загально регіонального розвитку.

3. Адміністративно-територіальні одиниці віднесено до депресивних агроорієнтованих. Вони характеризуються найвищою часткою сільського населення при найнижчих результативних показниках як розвитку регіону, сільського господарства, так і якості життя населення.

Незважаючи на різні рівні розвитку галузей основною умовою успішної їх реалізації є впровадження в галузі визначених видів інновацій, зокрема [4]:

1. При стратегії формування внутрішньо регіонального попиту на продукцію – соціально орієнтовані інновації, направлені на збільшення кількості робочих місць та рівня соціальної підтримки населення.

2. При пріоритетно-експортній стратегії – всі види інновацій, але пріоритет повинен надаватися радикальним техніко-технологічним, біологічним та ресурсозберігаючим інноваціям.

3. При конкурентній міжрегіональній стратегії – техніко-технологічні, організаційні інновації, направлені на підвищення економічної ефективності виробництва продукції в порівнянні з іншими регіонами.

4. При прирістній стратегії для внутрішньорегіонального споживання – інноваційна модернізація техніки і технологій, спрямована на збільшення обсягів виробництва, інноваційні підходи до формування сівозмін.

5. При стратегії стабілізації – покращуючі інновації, направлені на підвищення рівня рентабельності підприємств та підвищення якості життя населення.

6. Стратегія додаткового зовнішнього залучення продукції – організаційні інновації в постачанні продукції, вертикальна й горизонтальна кооперація та інтеграція.

Кластерний підхід виступає своєрідним механізмом взаємодії у регіоні та має стратегічну значущість для розвитку всіх його суб'єктів – економічних, соціальних, політичних. У зв'язку з цим, відбувається швидка передача інформації і новин, що наводить до системного поширення конкурентних переваг усередині кластера, незалежно від галузевої приналежності підприємств, що беруть участь в нім. Це спричиняє за собою формування в кластері певного інноваційного середовища, яке сприяє підвищенню конкурентоспроможності вхідних в нього підприємств і організацій. Тим самим, кластерний підхід додає новий імпульс консолідації зусиль державних, приватних і корпоративних структур за рахунок ефекту синергії. У таких умовах органи державного і місцевого управління покликані не лише надавати підтримку, але і самі ініціювати створення і розвиток кластерів. Для стратегічного управління підприємствами ці зв'язки виявляються засадничими в конкурентній боротьбі, у визначенні напрямів розвитку бізнесу, впровадження інновацій, в підвищенні продуктивності праці, скороченні виробничих витрат і т.п.

Висновки. Таким чином, розвиток кластера як нової форми господарювання, економічної взаємодії і зв'язків дозволяє досягти певного соціально-економічного ефекту, який підвищить продуктивність і конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств. Підприємства, що працюють в розвиненіших кластерах, продуктивніші, ніж підприємства в менш розвинених кластерах. З точки зору соціально-економічного розвитку регіонів розвиток кластерів позитивно впливає на рівень і структуру зайнятості, рівень заробітної плати в регіоні, забезпечує зайнятість в регіоні. Тому, в умовах нестабільності і високої конкурентності глобального середовища, найбільш прогресивним і ефективним підходом є поширення розвитку кластерного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довбенко В. І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за умов глобалізації / В. І. Довбенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. – № 6 (35). – С. 29-35.
2. Зборовська Ю. Л. Підвищення конкурентоспроможності продукції – важлива умова нарощування експортного потенціалу / Ю. Л. Зборовська // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – № 4 (34). – С. 137-142.
3. Савчук В. І. Системи управління конкурентоспроможністю / В. І. Савчук, Д. А. Корж. – К. : Знання, 2002. – 310 с.
4. Сіренко Н. М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України / Н. М. Сіренко. – Миколаїв, 2010. – 416 с.
5. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Эксмо, 2004. – 544 с.
6. Стратегічний маркетинг як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] –Режим доступу: <http://www.zn.kiev.ua>.

УДК 336.717.061:657

ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

О. В. Крижановська, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено принципи ведення обліку кредитних операцій в комерційних банках України. Дано характеристику класифікації балансових та позабалансових рахунків для обліку даних операцій. Описано загальні принципи бухгалтерського обліку кредитних операцій

Ключові слова: облік, кредитні операції, комерційні банки, балансові рахунки, позабалансові рахунки, синтетичні рахунки, аналітичні рахунки, заборгованість, проценти

Постановка проблеми. У сучасних умовах універсалізації діяльності фінансових установ розширення спектру фінансових послуг стало важливою умовою для стабільного економічного зростання в країні. Розвиток економіки країни в значній мірі визначається ступенем розвитку банківської системи.

На даному етапі розвитку сучасної національної банківської системи існує великий спектр різноманітних банківських послуг, але жоден банк не може функціонувати без системи щоденного обліку операцій, які стосуються змін в активах, зобов'язаннях і капіталі (оскільки тільки завдяки такому обліку керівництво банку має можливість постійно стежити за його діяльністю). Саме тому виникла потреба у виникненні особливих підходів до ведення обліку деяких видів операцій комерційних банків.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Дослідженню питань обліку кредитних операцій у комерційних банках присвятили праці такі вчені: Л. М. Кіндрацької, А. М. Герасимовича, А. М. Арістової, Н. П. Шульги, О. А. Кириченко, А. М. Мороза, С. І. Савлук, Е. Ф. Жукова.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є розгляд принципів та обліку кредитних операцій у комерційних банках.

Виклад основного матеріалу. Кредитні операції посідають ключове місце з-поміж активних операцій комерційних банків. У більшості банків позичкові рахунки складають не менше половини їх сукупних активів і забезпечують близько 70% від отриманих ними доходів. До кредитних операцій належать: позичкові операції, операції кредитного характеру та послуги кредитного характеру.

Бухгалтерський облік кредитних операцій ґрунтується на принципах, загальноприйнятих у міжнародній практиці, зокрема:

- безперервності діяльності установи банку;
- стабільності правил бухгалтерського обліку;
- обережності;
- поділу звітних періодів (нарахування доходів та видатків);
- дати операції;
- переваги змісту над формою;
- оцінки активів та пасивів;
- окремого відображення активів і пасивів.

В основу формування синтетичних рахунків для обліку кредитних операцій покладено класифікацію кредитів, запроваджену НБУ [1].

Балансові рахунки для обліку кредитних операцій розміщені в першому та другому класах плану рахунків. Розподіл рахунків за класами узгоджується з принципами побудови балансу, в даному випадку окремого відображення міжбанківських та клієнтських операцій.

У першому класі “Казначейські та міжбанківські операції” згруповані рахунки для обліку кредитних операцій, які, по-перше, виникають з приводу отримання комерційними банками запозичених коштів від Національного банку України і, по-друге, відображають відносини з отримання та надання позик іншим комерційним банкам.

У складі позабалансових рахунків передбачені рахунки для обліку забалансових зобов'язань банку кредитного характеру. Вони згруповані у наступні рахунки дев'ятого класу:

- гарантії, поручительства, акредитиви та акцепти, що надані банкам (рахунок № 900);
- гарантії, надані клієнтам (рахунок № 902);
- сумнівні гарантії та поручительства (рахунок № 909);
- зобов'язання з кредитування, які надані банкам (рахунок № 910);

Фінансовий облік надання або отримання кредитів, визнання доходів (витрат) за кредитними операціями здійснюється за рахунками Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України (постанова Правління НБУ від 21.11.97 р. за № 388).

При облікуванні кредиту за рахунком Плану рахунків насамперед беруть до уваги цільове спрямування кредиту, що має перевагу над його формою.

У разі визнання кредиту сумнівним сума основного боргу починає обліковуватись за відповідним рахунком групи 158 “Сумнівна заборгованість інших банків”, групи 209 “Сумнівна заборгованість за кредитами, які надані суб'єктам господарської діяльності”, групи 229 “Сумнівна заборгованість за кредитами, що надані фізичним особам”.

Нараховані доходи обліковуються за відповідними рахунками групи, в якій обліковується номінал кредиту; на наступний день після їх очікуваного погашення, у разі неотримання платежу переносяться на відповідні рахунки простроченої заборгованості.

Прострочені нараховані доходи, що визнані сумнівними, списуються з відповідного балансового рахунку і переносяться на позабалансовий облік. Подальше нарахування доходів за даною кредитною угодою проводиться позабалансом доти, доки кредитний актив не буде списаний з балансу банку за рахунок відповідного резерву.

Процентні доходи, які отримані авансом, обліковуються за рахунком 3600 “Доходи майбутніх періодів”. Надалі банк поступово амортизує доходи

майбутніх періодів, тобто відносить на доходи відповідну суму процентів, що відносяться до звітного періоду.

Дана операція відображається в обліку бухгалтерським проведенням:

- Д-т Доходи майбутніх періодів;
- К-т Процентні доходи (відповідні рахунки класу 6).

Бухгалтерські проведення за кредитною операцією стосуються:

- 1) обліку номіналу кредиту та зміни основної суми боргу;
- 2) обліку процентних та комісійних доходів.

Облік номіналу кредиту залежить від методу виплати процентів:

- за період;
- на період.

У разі застосування методу “за період”, проценти можуть виплачуватися періодично або в кінці терміну, визначеного кредитною угодою, а номінальна сума кредиту і сума, що перераховується на поточний рахунок клієнта (або кореспондентський рахунок банку), збігаються.

При укладенні угоди виконується бухгалтерське проведення за позабалансом на суму, зазначену в кредитній угоді:

- Д-т 9129 “Інші зобов’язання з кредитування, які надані клієнтам”;
- К-т 9900 “Контррахунок”.

При перерахуванні коштів одержувачу кредиту:

- Д-т Кредитний рахунок клієнта;
- К-т Поточний рахунок клієнта.

Обумовлені кредитною угодою комісійні винагороди списуються банком самостійно меморіальним ордером з поточного рахунку позичальника, що відображується проведенням:

- Д-т Поточний рахунок позичальника;
- К-т Комісійні доходи (рахунки класу 6).

Питання про утримання банками суми комісійної винагороди відразу із суми кредиту остаточно не вирішено. У бухгалтерському обліку зміст даної операції відобразатиметься так:

- Д-т Кредитний рахунок позичальника;
- К-т Поточний рахунок позичальника;
- К-т Комісійні доходи.

При застосуванні методу “на період” проценти можуть сплачуватись повністю або частково в момент видачі кредиту, тобто авансом. Оскільки сума, що перераховується на поточний рахунок позичальника, буде зменшена на суму процентів, сплачених на період, у фінансовому обліку окремо обліковується сума номіналу кредиту та сума процентів, що сплачена авансом. Протягом дії кредитної угоди сума авансових процентів має бути амортизована [3].

Протягом терміну дії кредитної угоди основна сума номіналу кредиту зменшується на суми, що сплачуються позичальником у погашення заборгованості. Як правило, передчасне погашення заборгованості позичальники не проводять.

Облік нарахованих доходів за кредитними операціями, зазвичай – це процентні доходи, здійснюється відповідно до затвердженої наказом облікової політики банку. Саме цим документом визначаються критерії щодо застосування при нарахуванні процентів у даному звітному фінансовому році одного з можливих методів: рівних частин, актуарного або методу процентного числа.

Розгляд принципів різниць за даними методами не входить до методології бухгалтерського обліку. Нарахування процентів за кредитами входить до функцій кредитного або фінансового підрозділу банку, а до бухгалтерії передається відомість нарахування процентів, на підставі якої проводяться бухгалтерські записи. За кожним позичальником – клієнтом даного банку щодо суми нарахованих процентів оформляється меморіальний ордер у двох примірниках. Перший залишається в документах банку, котрий видав кредит, другий передається банку – платнику процентів за кредитом.

Для обліку нарахованих процентів використовуються відповідні рахунки “Нарахованих доходів”:

- Д-т Нараховані доходи
- К-т Процентні доходи.

Використання рахунку “Нараховані доходи” дозволяє банку контролювати правильність та своєчасність отримання своїх доходів. Облік комісійних доходів за кредитними операціями залежить від природи цих доходів [4].

Додержання загальних принципів бухгалтерського обліку кредитних операцій можливе при виконанні обов’язкового правила: пролонгована заборгованість, прострочена заборгованість, а також нараховані доходи та прострочені нараховані доходи мають обліковуватись за відповідними рахунками тієї групи Плану рахунків, в якій обліковується номінал кредиту; сумнівна заборгованість обліковується за окремими групами рахунків, але в розрізі балансових рахунків, що визначають конкретну групу кредитів, щодо яких заборгованість визнається сумнівною.

Висновки. Здійснення кредитних операцій є важливою і необхідною частиною банківської діяльності, що ґрунтуються на певних принципах. Відображено облік нарахованих доходів за кредитними операціями, які здійснюються обліковою політикою банку, та прострочені нараховані доходи, що списуються з балансового рахунку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності : [підручн.] / А. М. Герасимович та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2010. – 599 с.
2. Арістова А. М. Фінансовий менеджмент у банку. Опорний конспект лекцій / А. М. Арістова, Н. П. Шульга. – К. : КНТЕУ, 2009. – 123 с.
3. Банківські операції : [підручн.] / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2010. – 384 с.
4. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : [навч. посібник] / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К. : Знання, 2009. – 464 с.
5. Інструкція про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків, затверджена постановою правління НБУ // Вісник НБУ: Додаток. 2009, № 7. – 46 с.

УДК 336.71:657

ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ БАНКУ

А. С. Криклива, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються проблеми відображення в бухгалтерському обліку запасів матеріальних цінностей банку. Визначено перспективи подальшого уникнення проблем під час відображення в бухгалтерському обліку запасів матеріальних цінностей банку.

Ключові слова: виробничі запаси, резерв, управління, матеріальні цінності.

Постановка проблеми. Проблема відображення в бухгалтерському обліку запасів матеріальних цінностей банку є на сьогодні дуже актуальною. На сьогодні залишилися невирішеними питання, що виникли в умовах нестійкого ринкового попиту і пов'язані з необхідністю обґрунтування нестабільного рівня запасів, створення запасів за стадіями виробничого циклу, визначення розміру та обґрунтування їх потреби, виявлення впливу попиту продукції на структуру, склад і ефективність використання оборотних коштів в умовах несталого постачання матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління запасами присвятили свої дослідження вітчизняні та зарубіжні науковці, практики та економісти, зокрема: Ю. Рижіков, В. Рожок, Г. Євсєєва, Н. Скригун, С. Цимбалюк, І. Чаюн, І. Бондар, Д. Шрайбфедер, О. Карпенко, В. Юрченко та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні проблем та перспектив управління запасами матеріальних цінностей банку для забезпечення ефективного функціонування в сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запаси матеріальних цінностей визнаються активом, якщо є ймовірність того, що банк отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, а їх вартість можна достовірно визначити. Характеристику запасів матеріальних цінностей банку можна відобразити за допомогою таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика запасів матеріальних цінностей банку

Група	Характеристика
Матеріальні цінності	Матеріальні цінності, призначені для забезпечення безперервної роботи банку, надання послуг. Запаси матеріальних цінностей складаються з господарських матеріалів, малоцінних і швидкозношуваних предметів.
Господарські матеріали	Товарно-матеріальні цінності, потрібні для діяльності банку, для ремонту приміщень та інших основних засобів (канцелярське та інше приладдя)
Малоцінні предмети	Предмети дрібного інвентарю за вартістю нижчою від граничної вартості предметів, що належать до основних засобів, установлені Міністерством фінансів України
Швидкозношувані предмети	Предмети зі строком служби менше від одного року

Джерело: побудовано за [3]

Операції з придбання матеріальних цінностей впливають на фундаментальну облікову модель так:

Активи = Зобов'язання - Капітал (Доходи – Витрати) Запаси матеріальних цінностей.

Основними завданнями обліку запасів матеріальних цінностей є: правильне і своєчасне документування і відображення операцій за рухом запасів товарно-матеріальних цінностей; контроль за залишками, надходженням і витратами запасів; контроль за зберіганням запасів.

Порядок обліку установами банків запасів матеріальних цінностей регламентується Інструкцією з бухгалтерського обліку запасів матеріальних

цінностей банків України, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 10.12.2004 р. № 625.

Облік операцій за матеріальними цінностями ведеться за рахунками 3-го класу Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України – 3 “Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання” (34 “Запаси матеріальних цінностей”) [1].

Запаси відображаються в бухгалтерському обліку за їх первісною вартістю і не переоцінюються.

Для визначення вартості одиниці запасів матеріальних цінностей (однорідних, придбаних за різними цінами матеріальних цінностей, виданих зі складу в експлуатацію або для реалізації та оцінки їх кінцевих запасів) застосовуються такі методи [3] :

– метод “перше надходження – перший видаток” (ФІФО) передбачає, що цінності, які надійшли на склад першими, першими і передаються в експлуатацію;

– метод середньозваженої вартості передбачає, що під час кожного надходження матеріальних цінностей на склад середньозважена вартість кожної одиниці товару на складі має бути перерахована.

– метод ідентифікованої вартості передбачає ведення записів за кожною окремою одиницею запасів, що придбані, передані в експлуатацію або реалізовані.

Для всіх одиниць запасів матеріальних цінностей, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується лише один із наведених методів. Вибраний метод визначення вартості запасів матеріальних цінностей обумовлюється обліковою політикою банку.

Аналітичний облік запасів товарно-матеріальних цінностей ведеться в інвентарних картках. Записи в інвентарних картках здійснюються на кожному товарно-матеріальну цінність окремо або на групу однорідних цінностей. Інвентарні картки можуть вестися автоматизовано або вручну. Будь-яка форма

ведення цього реєстру має забезпечувати наявність усіх необхідних реквізитів і можливість звірення аналітичного обліку із синтетичним на будь-яку дату [4].

Придбані матеріальні цінності, що надходять на склад у запас, у бухгалтерському обліку оприбутковуються за первісною вартістю за рахунком 3400 А “Запаси матеріальних цінностей на складі”. У разі відсутності в розпорядженні банку складу придбані матеріальні цінності відображаються за балансовим рахунком 3402 А “Запаси матеріальних цінностей у підзвітних осіб” (табл. 2).

Таблиця 2

Банківські операції з придбання матеріальних цінностей

Зміст операції	Дебет	Кредет
1. Придбання матеріальних цінностей: - попередня оплата - отримання матеріальних цінностей	3510 3400	1200, 2600 3510
2. Якщо оплата за матеріальні цінності здійснюється після їх отримання: - отримання матеріальних цінностей: - перерахування коштів за отримані матеріальні цінності	3400 3610	3610 1200, 2600
3. Якщо банк не має складу, придбані матеріальні цінності відображаються бухгалтерськими проводками: - за умовою попередньої оплати - у разі передавання матеріальних цінностей в експлуатацію	3402 7405...7499	3510 3402

Джерело : побудовано за [1]

Запаси товарно-матеріальних цінностей можуть вибувати з балансу внаслідок передавання їх в експлуатацію, списання за непридатністю для подальшого їх використання, недостачі, безоплатного передавання філіям (відділенням) банку та іншим банкам і організаціям, реалізації тощо.

Передача матеріальних цінностей зі складу в експлуатацію, їх реалізація тощо здійснюються за вартістю, яка визначається за допомогою методів визначення вартості запасів матеріальних цінностей. Вартість матеріальних цінностей, переданих в експлуатацію, відображається за рахунками витрат, а

використаних на створення та поліпшення основних засобів – за рахунками капітальних вкладень [5].

Пошкоджені, застарілі та зіпсовані матеріальні цінності підлягають списанню з балансу. Вартість повністю втрачених (зіпсованих або тих, яких не вистачає) матеріальних цінностей списується на витрати звітного періоду.

У разі реалізації запасів матеріальних цінностей дохід або витрати від реалізації визначаються як різниця між вартістю продажу та вартістю, обчисленою одним із методів визначення вартості запасів матеріальних цінностей (табл. 3).

Таблиця 3 Банківські операції з реалізації матеріальних цінностей

Зміст операції	Дебет	Кредет
1. Видача товарно-матеріальних цінностей зі складу в експлуатацію	405...7499	3400
2. Використання матеріальних цінностей на створення та поліпшення основних засобів: - на суму вартості матеріальних цінностей, виданих зі складу - на суму вартості матеріальних цінностей, використаних на створення та поліпшення основних засобів - на суму створення та поліпшення об'єкта основних засобів	3402 4430, 4530 4400, 4500	3400 3402 4430, 4530
3. Видача господарських матеріалів зі складу у підзвіт підзвітній особі	3402	3400
4. Повернення підзвітною особою отриманих господарських матеріалів на склад	3400	3402
5. Використання підзвітною особою отриманих господарських матеріалів за призначенням	Залежно від використання цінностей за призначенням	3402
6. Реалізація запасів матеріальних цінностей: - у разі перевищення визначеної вартості матеріальних цінностей над виручкою від реалізації - у разі перевищення виручки від реалізації визначеної вартості матеріальних цінностей	7499 1001, 1200, 2600, 2620	3400 3400, 6499

Суми витрат від псування цінностей до часу встановлення осіб, які мають відшкодувати нестачі або втрати, відображаються за позабалансовими рахунками. Після встановлення осіб, які мають відшкодувати збитки, належну до відшкодування суму відносять до дебіторської заборгованості та доходу звітного періоду.

Висновки. Виходячи із мети та завдання статті, поставлених на початку дослідження, було проведено ряд заходів та по вирішенню зазначених питань по удосконаленню бухгалтерсько-фінансового обліку та контролю за запасами матеріальних цінностей баку. Перш за все, за допомогою порівняння визначень запасів різних авторів було визначено їх значну роль у процесі суспільного виробництва. В законодавчих і нормативно-правових документах вживаються різні назви категорії – “запаси”, “матеріали” та інші терміни. Зокрема визначено за якими критеріями банк може визнавати запаси. Узагальнено теоретичні і практичні питання обліку наявності, руху та вибуття запасів в умовах формування ринкових відносин. Отже, доцільно мати єдиний порядок оприбуткування запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дебет-Кредит: Украинский бухгалтерский портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dtk.com.ua/index.php?lang=ukr>
2. Рожок В. Д. Комплексна задача оптимізації запасів продукції та термінів поставок їх споживачам // Актуальні проблеми економіки / В. Д. Рожок, Г. В. Євсєєва. – 2007. – № 1. – С. 182-185.
3. Скригун Н. М. Оптимізація виробничих запасів як один із напрямків управління витратами / Н. М. Скригун, С. П. Цимбалюк // Економіст. – 2003. – № 2. – С. 39-44.
4. Чаюн І. О. Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства : [навч. посібник] / І. О. Чаюн, І.Ю. Бондар. – К. : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2002. – 111 с.
5. Юрченко В. П. Теоретичні підходи до системи аналізу та управління виробничими запасами підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www. nbuv. gov.ua/portal/ soc_gum/ Uproz](http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz)

УДК 338.432:336:77

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ ДЛЯ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

О. М. Мужеляк, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено головні аспекти функціонування Державного земельного банку в Україні. Визначено його місце у сфері кредитування АПК.

Ключові слова: кредит, кредитні відносини, Державний земельний банк, кредитне забезпечення, суб'єкти кредитних відносин.

Актуальність проблеми. Трансформаційні перетворення в агропромисловому комплексі, глобалізація економічних відносин вимагають формування дієвого механізму державної фінансової підтримки аграріїв, спроможного забезпечити сталий економічний розвиток сільськогосподарського виробництва. Особливої актуальності це питання набуває зі вступом України до СОТ, оскільки з'являються нові проблеми, пов'язані з конкурентоспроможністю сільського господарства, що обумовлює необхідність удосконалення існуючих та розробку нових механізмів державної фінансової підтримки АПК.

Метою роботи є визначення значення створення Державного земельного банку для кредитного обслуговування сільськогосподарських підприємств на пільгових умовах.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Наукові дослідження у сфері пільгового кредитування широко висвітлюються в працях В. М. Алексійчука, П. І. Гайдуцького, О. Є. Гудзя, М. Я. Дем'яненка, П. А. Лайко, Ю. Я. Лузана, М. Й. Маліка, Д. С. Олійника, П. Т. Саблука, Н. М. Фещенко та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Публічне акціонерне товариство “Державний земельний банк” створено постановою КМУ № 609 від 02.07.2013 р. зі статутним капіталом 120 млн грн, сто відсотків якого належить державі. Механізм роботи цього банку (на далі Держзембанк) визначено Законом України “Про внесення змін до Закону “Про банки і банківську діяльність” щодо державного земельного банку” 18.09.2012 р. від № 5248-VI, який набрав чинності з 13.10.2012 р. Згідно з цим документом відносини, пов’язані з функціонуванням Державного земельного банку, регулюються Законом України “Про банки і банківську діяльність” 07.12.2000 р. від № 2121-III в частині, що не суперечить земельному законодавству.

Держзембанк отримав банківську ліцензію Національного банку України і почне свою роботу з жовтня 2013 р. Однією з основних цілей банку є консолідація земель, яка розглядається як основний двигун розвитку сільських територій та підняття рентабельності фермерських господарств за рахунок консолідованих масивів.

На сьогодні понад сто банків України кредитують підприємства агропромислового комплексу, переважно на короткострокову перспективу на різних умовах та під різні відсотки. Вартість кредитів сьогодні залишається доволі високою. Так, процентні ставки, під які залучалися кредити у 2012 р., в середньому в Україні, склали 22–24 % річних.

З метою зменшення навантаження сільгосптоваровиробників при сплаті відсотків за користування кредитами, щорічно у державному бюджеті передбачаються видатки для здешевлення відсоткової ставки за залученими кредитами. За період дії програми, починаючи з 2000 року, вона зарекомендувала себе досить ефективною та діє як мультиплікатор для споріднених галузей економіки. Щорічна потреба в компенсаційних коштах для здешевлення кредитів, залучених у поточному році, та перехідних кредитів, залучених у минулі роки складає 1,5 млрд грн.

Проте, виділення бюджетних коштів для здешевлення кредитів є недостатнім та не дозволяє задовольнити потребу аграріїв в компенсаційних

коштах в повному обсязі. У середньому, потреба задовольняється лише на 30 відсотків.

Враховуючи досвід країн світу щодо пошуку можливих шляхів зниження процентних ставок для аграріїв, Урядом було прийнято рішення створити Державний земельний банк.

Концепція Держзембанку включає дві частини. Перша – ефективне управління землями державної власності, консолідація земель, розвиток сільських територій. Друга – фінансово-кредитна установа, метою якої є розвиток малого і середнього аграрного бізнесу за рахунок дешевих кредитів. Ставка, на яку розраховують фахівці, повинна у середньому становити 8-12% річних – вдвічі менше ніж у комерційних банків.

Функціонування банку, як фінансової установи, дозволить аграріям залучати кредити за процентними ставками, які дорівнюватимуть ставці облікової ставці Національного банку України плюс 2,5-4,5 відсотки.

Одним з основних завдань Держзембанку є пільгове кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу землі. Планується, що Державний земельний банк буде надавати пільгові кредити під 8-9% річних під заставу землі для власників, або під заставу права оренди, якщо земля в оренді.

Сьогодні в Україні тимчасово встановлено мораторій (заборона на відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення шляхом їх продажу), який обмежує конституційні права громадян. Таким чином, залишається законодавчо заблокованим обіг земель сільськогосподарського призначення, які становлять найбільший сегмент ринку земель.

Досвід Європейського Союзу, а також багатьох інших розвинених країн підтверджує необхідність функціонування на ринку земель державного банку земель. Ефективне державне управління сільськогосподарського землекористування в ринкових умовах може бути успішним за умов функціонування земельного банку, який виконуватиме функції регулятора ринку та розпорядника державних сільськогосподарських земель.

Із зняттям мораторію на обіг сільськогосподарських земель, ймовірно, буде надана можливість передавати в іпотеку землю та право оренди на землю. Саме під таку заставу за привабливими кредитними ставками – до 10% річних - і мав би надавати кредити Держзембанк. За прогнозами, така можливість дасть змогу вітчизняним виробникам за 2-3 роки оновити своє матеріальне забезпечення, а потім за 5 років на 15% збільшувати виробництво.

Слід зазначити, що Євросоюз позитивно сприймає ідею створення Держзембанку в Україні і готовий надати організаційно-методичну підтримку та популяризацію у створенні цієї установи.

Передбачається, що Держзембанк в Україні має стати універсальною фінансовою установою, яка працюватиме з усіма формами агропідприємств, використовуватиме різноманітні види застави за кредитами та забезпечить здешевлення вартості кредитних ресурсів для селян. Окрім того, банк має активно співпрацювати з комерційними банками України щодо рефінансування, надання та отримання гарантій, а також брати на себе частину ризиків, пов'язаних з кредитуванням аграріїв.

Зважаючи на роль Держзембанку у реалізації в Україні земельної реформи, особливості його майбутнього функціонування, Кабінет Міністрів України та Національний банк України, а також НААН України дійшли висновку, що такий банк має бути створено окремо, а не на базі іншого банку.

Виділені державою кошти повністю передбачалися в бюджеті України на проведення реформ АПК, тому кошти на створення банку – не що інше, як перерозподіл ресурсів бюджету з точки зору оптимізації витрат на проведення державою реформ в агропромисловому комплексі.

Держзембанк стане універсальною фінансовою установою, яка активно співпрацюватиме з комерційними банками України в частині рефінансування, надання та отримання гарантій, а також брати на себе частину ризиків, пов'язаних з кредитуванням аграріїв.

Оскільки важливим напрямом зовнішньополітичного курсу України є приєднання до Європейського Союзу, то виникає питання, наскільки створення

державного земельного банку з вищезазначеними функціями відповідає європейському досвіду. Слід відмітити, що в ряді європейських країн були створені державні установи для здійснення певних функцій управління земельними ресурсами. Так, у Угорщині створений Національний земельний фонд, у Чехії – Земельний фонд, у Польщі - Агентство сільськогосподарської нерухомості, у Литві – Національна земельна служба. Завдання таких установ, як правило, полягають у забезпеченні приватизації земель, здійснення державного управління землями, консолідації подрібнених земельних ділянок, забезпеченні сільського розвитку та створення нових фермерських господарств.

Висновок. Подальший розвиток сільського господарства як стратегічної галузі економіки та нарощування ним обсягів виробництва залежить значною мірою від кредитного забезпечення. У цьому може сприяти створення Державного земельного банку, що має ряд позитивних моментів, а саме прискорення процесів розвитку іпотечного кредитування під заставу землі, акумуляція і підвищення використання державних коштів на підтримку матеріально-технічної бази галузі, участь держави у визначенні пріоритетів інвестиційної діяльності аграрних товаровиробників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Аграрного союзу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aau.org.ua>.
3. Дем'яненко М. Я. Кредитування сільськогосподарських підприємств: теорія і практика / М. Я. Дем'яненко // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 7. – С. 9-19.
4. Кириченко О. А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко, В. Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5 (95). – С. 207-222.
5. Кредит і кредитні правовідносини: економічна природа і практика законодавчого регулювання / [М. Олексієнко, В. Ольшанський, Д. Милак, Є. Першиков]. – К. : “Козаки”, 2008. – 144 с.

УДК 658.14/.17.011.4

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Д. Г. Мулява, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються основні особливості формування фінансових результатів фінансово-господарської діяльності підприємства. Визначено порядок формування прибутку за показниками фінансових результатів.

Ключові слова: фінансові результати, прибуток підприємства, дохід, витрати.

Постановка проблеми. За умови становлення цивілізованих ринкових відносин великого значення набувають фінансові результати, що забезпечують зміцнення бюджету держави, сприяють інвестиційній привабливості та діловій активності. Разом з тим, величина фінансового результату визначає можливість подальшого розвитку підприємства та створює запаси фінансової стійкості, яка дозволяє йому оперативно реагувати на зміни у ринковій кон'юнктурі, це обумовлює актуальність питання формування фінансових результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань формування фінансових результатів зробили такі відомі вітчизняні науковці і практики, як: П. П. Борщевський, Ф. Ф. Бутинець, М. І. Ковальчук, Г. Г. Кірейцев, Л. А. Лахтіонова, Є. В. Мних, Л. В. Нападовська, В. К. Савчук, В. В. Сопко, М. Г. Чумаченко та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у висвітленні особливостей формування фінансових результатів підприємств у нестабільних ринкових економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є прибуток або збиток. Прибуток є

унікальною економічною категорією. Від ступеня її розуміння та використання певною мірою залежить ефективність управління виробництвом, рівень фінансової самостійності, функціональність роботи системи товарно-грошових відносин, багатьох інших економічних важелів впливу на виробництво. А тому головне завдання економічних досліджень – виявити чинники, які позитивно чи негативно впливають на процес формування прибутку, а також їхній вплив на утворення витрат та визначення виробничої собівартості та собівартості реалізації, витрат на управління підприємством та збут продукції.

Отримання прибутку є основною метою будь-якої підприємницької діяльності. Від розміру отриманого прибутку залежать формування власного капіталу, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, а також платоспроможність підприємства. Прибуток як головний показник ефективності діяльності підприємства виступає і як критерій визначення рівня виплат дивідендів, як визначальний фактор при встановленні рівня заробітної плати і винагороди адміністрації [1].

Прибуток в основному утворюється в результаті продажу (реалізації) готової продукції (послуг, товарів). Крім того, і підприємство може продавати (реалізовувати) інші матеріальні цінності і послуги допоміжних виробництв та господарств, а також мати доходи і збитки, що збільшують або зменшують розмір прибутку від інвестиційної та фінансової діяльності. Прибуток формується поступово протягом фінансово-господарського року. Більшу частину прибутку становить прибуток від реалізації продукції, одержаний у вигляді різниці між виручкою від реалізації продукції і витратами на її виробництво та збут.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” розрізняють кілька видів прибутку (збитку) [2]:

1) валовий прибуток (різниця між сумами чистого доходу (виручки) від реалізації продукції і собівартості реалізованої продукції);

2) фінансові результати від операційної діяльності, які будуть менші ніж перша сума за рахунок відрахування “адміністративних витрат” і “витрат на збут”;

3) фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (від попередньої суми відраховуються фінансові витрати, втрати від участі в капіталі);

4) фінансові результати від звичайної діяльності після оподаткування (від попередньої суми відраховується податок на прибуток від звичайної діяльності);

5) чистий прибуток (мінус надзвичайні витрати).

Обсяг прибутку підприємство одержує від основної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій. Звичайна діяльність є основним джерелом одержання прибутку на підприємствах різних форм господарювання і власності. Базовими показниками формування прибутку від звичайної діяльності є доходи і витрати підприємства.

На формування прибутку впливають різні фактори, які можна класифікувати таким чином [5]:

— матеріально-технічні – використання більш прогресивних і економічних основних засобів і виробничих запасів;

— організаційно-управлінські – створення нових об’єктів господарської діяльності та інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень;

— економічні – пошук внутрішніх резервів господарської діяльності шляхом аналітичних досліджень;

— соціальні – забезпечення належних умов праці, відпочинку і підвищення кваліфікації персоналу;

— екологічні – виробництво екологічно чистої продукції та застосування безвідходних технологій;

— ринково-маркетингові – формування попиту покупців;

— господарсько-правові – формування державою довгострокової (стратегічної) і поточної (тактичної) економічної і соціальної політики,

спрямованої на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому;

— адміністративні – організація державного управління підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання через державне замовлення, ліцензування, патентування і квотування, сертифікацію та стандартизацію, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів, створення інвестиційних, податкових та інших пільг, надання дотацій, компенсацій та субсидій.

Всі фактори, що визначають величину прибутку матеріалізуються через збільшення обсягів реалізації об'єктів діяльності підприємства і цін, зменшення виробничої собівартості, оптимізацію структури і асортименту продукції, адміністративних витрат і витрат на збут.

Для обліку фінансових результатів використовують рахунки 79 “Фінансові результати” та 44 “Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)”. За кредитом рахунка 79 “Фінансові результати” відображають суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, за дебетом – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також належну суму податку, нарахованого на прибуток. Якщо рахунок 79 “Фінансові результати” є номінальним і на кінець звітної періоду закривається (сальдо немає), то рахунок 44 “Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)” є пасивним і його сальдо відображається в балансі [3].

Визначення фінансових результатів відображається різницею реалізованої продукції і витрат та зміною залишків запасів, сировини, матеріалів, готової продукції та незавершеного виробництва. Ці визначення мають загальний теоретичний характер і для впровадження у практику потрібні істотні додаткові уточнення, зокрема, взаємозв'язок з формуванням собівартості продукції. Частково цей принцип використовується у чинній в Україні системі формування показників фінансової діяльності до оподаткування.

На рис. відображено формування прибутку за системою показників фінансових результатів.

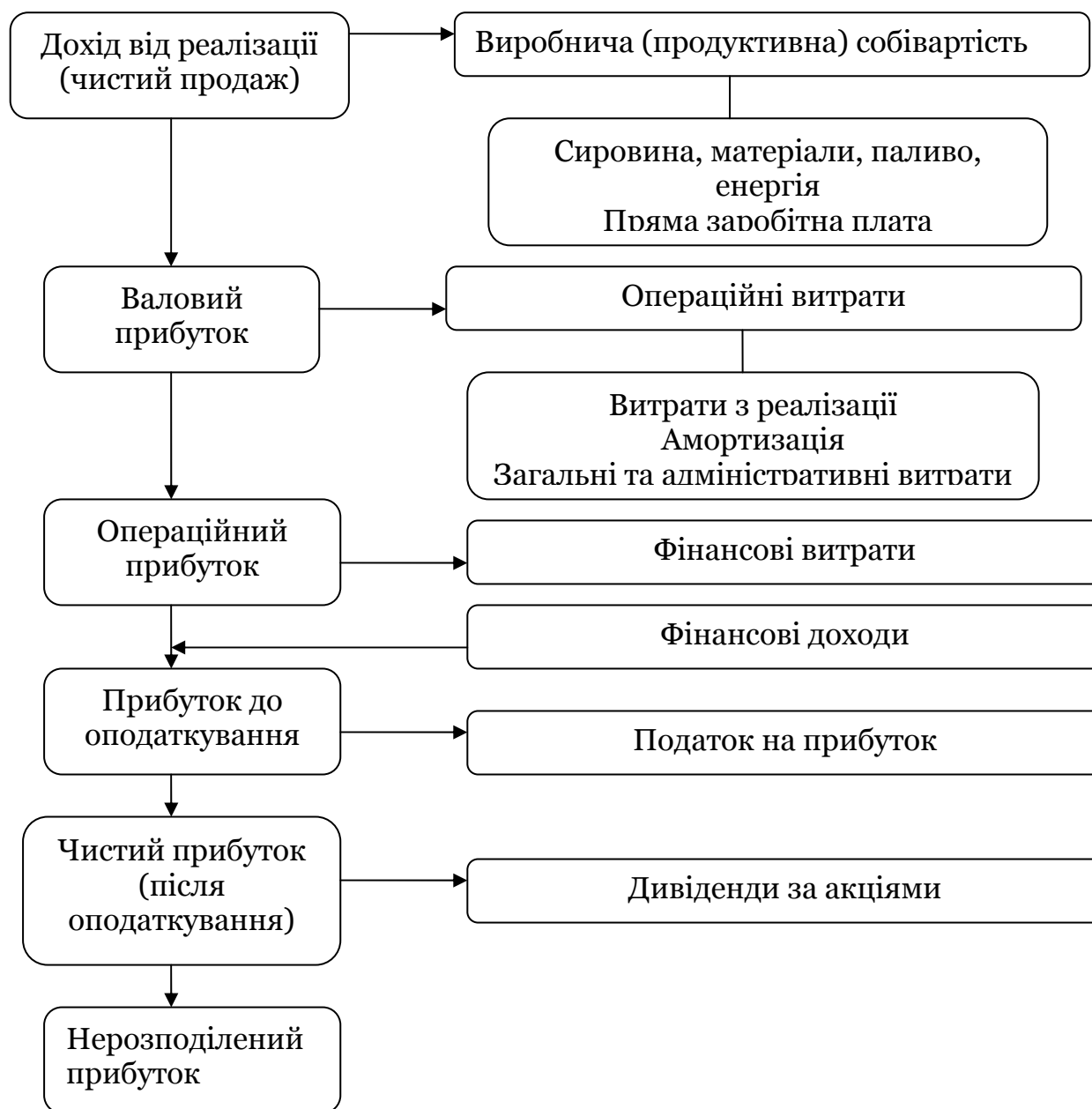

Рис. 1. Порядок формування прибутку за показниками фінансових результатів

Джерело: дані [3, с. 75]

Отже, показниками фінансових результатів є валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток і нерозподілений прибуток.

За національними стандартами в Україні передбачено формування фінансових результатів (визначення прибутку або збитку) за двома системами залежно від побудови фінансового обліку. Перша система побудована за

англосаксонським принципом і передбачає зіставлення доходів із витратами, класифікованими за їхніми функціями (як складовими собівартості товарної продукції), та вартістю розподілу адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

За другою системою фінансовий результат обчислюється як різницю між доходами підприємства та витратами, які акумулюють у звіті про фінансові результати згідно з їхніми характером (за елементами), а не перерозподіляють серед різноманітних функцій підприємства.

Кінцевий результат фінансової діяльності підприємств формують доходи і витрати. Зростання прибутку досягається за рахунок збільшення виробництва і відповідно виручки від реалізації продукції та зниження її собівартості.

Висновки. Розмір та характер прибутків і збитків за кожний період діяльності підприємства є найважливішими підсумковими показниками їх роботи. Дослідження теоретичних та практичних аспектів формування фінансових результатів підприємства показує, що ця проблема досі залишається невирішеною до кінця. Це є наслідком того, що розуміння сутності прибутку повністю залежить від мети, яку ставить перед собою зацікавлена особа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джулій Л. В. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу. [Електронний ресурс] / Л. В. Джулій.. – Режим доступу : http://lubbook.net/book_258_glava_36_1.Ponjattja_finansovikh_rezul.html.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” [Електронний ресурс] : положення : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 (зі змінами і доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99>
3. Литвин Б. М. Економіко-аналітична діяльність в організації : [підручник] / Б. М. Литвин. – К. : Хай-ТекПрес, 2008. – 352 с.
4. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : [підручн.] / О. В. Лишиленко. “Центр навчальної літератури”, 2005. – 632 с.
5. Механізм формування і використання фінансових результатів підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://subject.com.ua/economic/analysis1/40.html>

УДК 336.743.2:339.52:657

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ПІДПРИЄМСТВАХ І БАНКАХ

О. В. Неграй, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано сучасний стан обліку валютних операцій банків і підприємств. Виявлено особливості й недоліки у веденні облікових операцій з урахуванням специфіки діяльності. Запропоновано шляхи їх усунення з метою вдосконалення валютних і кредитних операцій.

Ключові слова: іноземна валюта, валютний ризик, валютні операції, валютний ринок, міжнародні валютні і кредитні відносини.

Актуальність теми і постановка проблеми. В умовах сучасної ринкової економіки для суб'єктів господарювання з'являється можливість співпраці з іноземними контрагентами. У зв'язку з цим виникає потреба у використанні іноземних валют й ведення обліку з валютних операцій.

На сьогодні міжнародні валютні та кредитні відносини є невід'ємною часткою функціонування економіки в цілому. Ці відносини регулюються державою, через упорядкування валютних операцій і міжнародних розрахунків законодавчими актами. Міжнародні валютно-кредитні фінансові відносини направлені на інтеграцію у світове господарство.

В умовах сучасного стану економіки актуальним є дослідження принципів реалізації обліку валютних операцій, які спрямовані на формування ряду заходів, які необхідні для стабільності валютного ринку, так як комерційні банки і їх клієнти отримують фінансові збитки від нестабільності та нестриманої дії валютних спекуляцій

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Дослідженнями обліку валютних операцій займалось багато науковців, але найбільш вагомий внесок зробили такі вчені: Т. Бабченко, А. Ветров, С. Воронов, С. Долгов, В. Козик, Я. Карп'як, О. Григор'єв, Н. Ткаченко та ін. Проте недосконалість системи ведення обліку валютних операцій потребує більш детального дослідження.

Мета статті. Метою статті є дослідження механізму обліку валютних операцій, визначення проблем і причини їх виникнення, а також запропонування методів уникнення недоліків в облікових операціях купівлі-продажу іноземної валюти.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап економічного розвитку характеризується зростанням ринку послуг, обміном науково-технічними знаннями між державами та результатами цих знань. У зв'язку з цим виникає необхідність створення нових підходів до здійснення валютних операцій.

Можливими видами зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюють підприємства України, є [2]:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності;
- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами;
- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- спільна підприємницька діяльність;
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності;

діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;

– товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– операції з придбання, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;

– міжнародний туризм та інші, не заборонені законодавством види діяльності.

Розрахунки між суб'єктами господарювання в бухгалтерському обліку можна групувати таким чином (табл. 1):

Таблиця 1

Види та характеристика розрахунків між суб'єктами господарювання

№	Вид розрахунків	Характеристика
1	Залежно від виду контрагента	<ul style="list-style-type: none"> – облік розрахунків з іноземними постачальниками; – облік розрахунків з іноземними покупцями; – облік розрахунків з посередниками при здійсненні розрахунків в іноземній валюті(транспортні, страхові організації, декларанти, митниця);
2	Залежно від форми розрахунків	<ul style="list-style-type: none"> – облік готівкових розрахунків в іноземній валюті; – облік безготівкових розрахунків (бартер, вексельна форма, акредитив, інкасо, тощо).
3	Залежно від строків оплати	<ul style="list-style-type: none"> – передоплата; – наступна плата; – часткова оплата.

Джерело: побудовано за матеріалами [3]

Підприємство має право самостійно обирати форму розрахунків, але у розрахунках з іноземною валютою купівля або продаж валюти повинні здійснюватися на міжбанківському валютному ринку через банки, які мають ліцензію для здійснення таких операцій.

Для здійснення операцій з валютою підприємству потрібно відкрити валютний рахунок. Поточний рахунок в іноземній валюті відкривається суб'єкту господарювання для [4]:

- зберігання грошових коштів і проведення розрахунків у межах законодавства України в безготівковій та готівковій іноземній валюті;
- для здійснення поточних операцій, визначених законодавством України;
- для здійснення інвестицій за кордон, розрахунків за купівлю-продаж облігацій зовнішньої державної позики України;
- для зарахування, використання і погашення кредитів (позик, фінансової допомоги) в іноземній валюті;
- для надходження іноземних інвестицій в Україну відповідно до законодавства України;
- для проведення операцій, передбачених генеральною ліцензією Національного банку України на здійснення валютних операцій.

Сучасний стан економіки вимагає поліпшення якості валютних послуг, що в свою чергу призведе до підвищення ефективності банківської діяльності. Так, по-перше, необхідно вдосконалювати бухгалтерський облік фінансових результатів діяльності комерційних банків у валютній сфері, тому що нестабільність валюти й складність ведення обліку декількома грошовими одиницями викликає проблеми, які можуть вплинути на результати діяльності. Для мінімізації ризиків пов'язаних зі зміною курсів іноземних валют необхідно укладати договір з включенням захисних валютно-цінових застережень. По-друге необхідно створити єдиний орган, який буде регулювати валютні операції. По-третє усунути недоліки в законодавчій базі, а саме: застарілість та невідповідність деяким сучасним умовам положень Декрету Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” та недосконалість Податкового кодексу.

Висновки. Отже, дослідження особливостей валютних операцій виявило необхідність застосування заходів для підвищення ефективності їх здійснення.

Валютні операції потребують багато уваги з боку юридичного опрацювання документів й додержання всіх вимог, які встановлені валютним і митним законодавством.

Облік валютних операцій ускладнюється тим, що в цих операціях треба враховувати коливання курсів національної грошової одиниці по відносно до валюти контрагентів, відслідковувати порядок купівлі та своєчасність продажу іноземної валюти і відобразити в обліку курсові різниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демчук Т. П. Облікова політика підприємства в аспекті відображення валютних операцій / Т. П. Демчук // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 85–90.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.91 р. № 959-ХІІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12>
3. Бондарева О. Податковий і бухгалтерський облік операцій за розрахунками у ЗЕД // Валютні операції: правила, податковий та бухгалтерський облік: Збірник систематизованого законодавства. – 2005. – Вип. 11. – С. 206–209.
4. Гуріна Г. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності : [підручн.] / [Ч. С Гуріна, М. Г. Луцький, Т. Л. Мостенська, В. О. Новак]. – К. : Сузір'я, 2007. – 425 с.

УДК (657.28)

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Т. М. Оруджева, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості сучасного відображення в обліку розрахункових операцій із використанням платіжних карток. Запропоновано заходи щодо вдосконалення системи безготівкових платежів із використанням банківських платіжних карток.

Ключові слова: платіжна картка, картковий рахунок, банк-емітент платіжних карток, безготівкові розрахунки, переказ коштів, еквайринг, банк-еквайр.

Постановка проблеми. Діяльність комерційних банків України в умовах конкуренції орієнтована на підвищення ефективності роботи. Ринок платіжних карток – це дуже перспективний сегмент. На сьогодні зафіксовано динамічний розвиток цього сегменту: зростання емісії платіжних карток, збільшення кількості послуг із використанням платіжних карток. Розвиток українського ринку платіжних карток необхідний для розвитку безготівкових розрахунків та скорочення готівкових розрахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами розрахункових карток займалися такі українські вчені: Н. М. Кочеткова, І. Ф. Мартинюк, А. І. Ліпіс, О. О. Прокопенко, О. В. Рудинська та ін.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення особливостей відображення в обліку розрахункових операцій із використанням платіжних карток.

Завдання дослідження полягає у визначенні сутності банківських платіжних карток і наданні їх класифікації, а також розгляд відображення в бухгалтерському обліку операцій із використанням платіжних карток.

Виклад основного матеріалу. Банківська платіжна картка – це спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої пластикової картки для переказу коштів з рахунку платника до відповідного рахунку в банку для оплати вартості товарів і послуг; перерахування коштів зі своїх рахунків на інші рахунки [1].

Банківські платіжні картки класифікуються за:

1. Платіжною системою – внутрішньодержавні та міжнародні.
2. Видом власності – особисті та корпоративні.
3. Умовами розрахунків, що проводяться, – дебетові, дебетово-кредитні, кредитні.
4. Типом носія інформації – магнітні та старт-карти.
5. Способом розрахунків – електронний “гаманець”, електронний чек.
6. За наявністю додаткових послуг – дисконтні, віртуальні.
7. За категорією клієнта – стандарт (електронні), бізнес (класичні), “голд” (елітні), платинум.

Банки відкривають карткові рахунки згідно з умовами договору в порядку, який встановлено Постановою Правління Національного Банку України “Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах” № 492 від 12.11.2003р. Для відкриття карткових рахунків клієнтами подаються документи, передбачені цією інструкцією, крім картки зі зразками підписів [2].

Для обліку розрахунків платіжними картками відкриваються такі рахунки: 1600 АП “Кореспондентські рахунки в інших банках”, 2605 АП “Кошти на вимогу суб’єктів господарювання для здійснення операцій з використанням платіжних карток”.

Внесення готівкових коштів через касу банку-емітента супроводжується таким бухгалтерським записом: дебет рахунків 1001 “Банкноти та монети в касі банку”, 1002 “Банкноти та монети в касі відділень банку”, кредит рахунку 2625 “Кошти на вимогу фізичних осіб для здійснення операцій із використанням платіжних карток”. Переказ з поточних або інших рахунків супроводжується

проводкою: дебетом рахунків 2620 “Кошти на вимогу фізичних осіб”, 2630 “Короткострокові вклади (депозити) фізичних осіб”, кредит рахунку 2625 “Кошти на вимогу фізичних осіб для здійснення операцій із використанням платіжних карток”.

При необхідності можливе використання транзитного рахунку 2924 “Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток”. Переказ коштів на карткові рахунки здійснюється як у національній, так і в іноземній валюті.

Правила бухгалтерського обліку операцій із використанням платіжних карток у банках України визначають порядок бухгалтерського обліку операцій еквайрингу під час розрахунків платіжними картками за товари або послуги.

Еквайринг – це діяльність з обслуговування торгівців та виконання розрахунків із ними за операції, які виконуються з використанням платіжних засобів. Банк-еквайр – це банк-учасник системи масових платежів за товари та послуги з використанням платіжних карток, який надає послуги підприємствам, які приймають оплату за товари чи послуги через картки. Банк може виконувати одночасно функції емітента й еквайра. При проведенні розрахунків за придбані товари та отримані послуги із застосуванням платіжної картки в банку-еквайрі на суму оплати за товари, здійснену банком-еквайром до одержання коштів від банку-емітента, здійснюються бухгалтерські записи за дебетом рахунку 2924 “Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток” та кредитом рахунку 2600 “Кошти на вимогу суб’єктів господарювання”. На суму одержаного грошового покриття з банку-емітента здійснюється такий бухгалтерський запис: дебет рахунків 1200 “Кореспондентський рахунок банку в Національному банку України”, 1500 “Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках”, кредит рахунку 2924 “Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток”. На суму отриманих коштів від банку-емітента в разі переказу коштів торговцю за товари після одержання коштів з банку-емітента здійснюються бухгалтерські записи: дебет рахунків 1200 “Кореспондентський рахунок банку в Національному банку України”, 1500

“Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках”, кредит рахунку 2924 “Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток”; на суму коштів під час зарахування їх на рахунки торговців: дебет рахунку 2924 “Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток”, кредит рахунку 2600 “Кошти на вимогу суб’єктів господарювання”[2].

При переказі коштів за товари та комісійних банку-еквайру в банку-емітенті здійснюються такі проводки: дебет 2605 “Кошти на вимогу суб’єктів господарювання для здійснення операцій із використанням платіжних карток”, 2625 “Кошти на вимогу фізичних осіб для здійснення операцій із використанням платіжних карток”, 2655 “Кошти на вимогу небанківських фінансових установ для здійснення операцій із використанням платіжних карток”; кредит 2924 “Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток”. Одночасно здійснюється запис: дебет 2924 “Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток”, кредит рахунків 1200 “Кореспондентський рахунок банку в Національному банку України”, 1500 “Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках”, 1600 “Кореспондентські рахунки інших банків”.

При розрахунках платіжними картками використовується така кореспонденція рахунків:

1. Поповнення коштів на картковий рахунок через касу фізичною особою – дебет 1001, 1002, кредит 2625.
2. Переказ коштів із поточних рахунків та інших рахунків фізичної особи – дебет 2620, 2630, 2635, кредит 2625.
3. Поповнення коштів на картковий рахунок через касу юридичною особою – дебет 1001, 1002, кредит 2605.
4. Переказ коштів із поточного рахунку юридичної особи – дебет 2600, кредит 2605.
5. Видача готівки через банкомат держателю платіжної картки – дебет 2920, кредит 1004.

6. Надання кредиту держателю пластикової картки – дебет 2062, 2202, кредит 2605, 2625.

7. Погашення кредиту через карткові рахунки фізичними особами – дебет 1001, 1002, 1200, 2620, 2625, 2630, 2635, кредит 2202.

8. Погашення кредиту юридичними особами – дебет 1200, 2600, 2605, кредит 2062.

9. Одержання банком комісійних доходів банком за розрахунково-касове обслуговування клієнтів – дебет 1001, 1002, 1200, 1500, 2600, 2605, 2620, 2625, кредит 6100, 6110.

10. Сплата комісійних витрат банком – дебет 7100, кредит 1200, 1500.

11. Повернення коштів із карткового рахунку – дебет 2605, 2625, кредит 1001, 1002 [1].

Висновки. Використання банківських платіжних карток – це дійсно сучасна тенденція, якісний стандарт обслуговування клієнтів. Використання пластикових карток має переваги та недоліки як зі сторони банків, так і для клієнтів. Розвиток карткової індустрії забезпечує підвищення прозорості фінансових операцій, знижує витрати, пов'язані з обслуговуванням готівкового обігу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання: [монографія] / О. В. Дзюблюк, О. Б. Васильчишин, Г. Р. Балянт та ін.; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 384 с.

2. Балянт Г. Р. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : [навчально-методичний посібник] / Г. Р. Балянт, З. К. Сороківська. – Тернопіль : ТНЕУ, 2007. – 94 с.

3. Бугель Ю. В. Проблеми та шляхи вдосконалення організації операції банку / Ю. Бугель / Наукові записки. – 2012. – Вип. 2. – С.116-118.

УДК (336.717)

КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКУ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ

Т. М. Оруджева, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості теоретичних аспектів бухгалтерського обліку кредитних операцій у комерційних банках України. Розкрито основні елементи кредитної політики щодо організації та регулювання кредитного процесу. Запропоновано рекомендації щодо оптимізації облікових процедур, що відображають кредитні операції.

Ключові слова: комерційні банки, кредитні операції, кредитна політика, кредитний процес, фінансова звітність, кредитний портфель банку.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена тим, що банки є однією із найважливіших структур ринкової економіки. Сучасний стан розвитку економіки України потребує постійної уваги до банківської системи, проведення політики, що здатна створити сприятливі умови для її стабільного та ефективного функціонування. Кредитування є найважливішим напрямом здійснюваних банком активних операцій. Кредитний портфель становить здебільшого від третини до половини всіх активів банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням цього питання займалися такі вчені: Л. М. Кіндрацька, А. М. Герасимович, А. М. Арістова, Н. П. Шульга, А. М. Мороз, С. І. Савлук та інші. Але питання щодо систематизації методик обліку кредитних операцій потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є розгляд методології обліку кредитних операцій банку, пропонування шляхів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Економічний зміст кредитування досліджується як складний і багатогранний процес із його принципами, умовами

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

та методами. Кредитні відносини між банком і позичальником будуються на засадах партнерства. Це означає, що всі питання, пов'язані з процесом кредитування, сторони вирішують на договірній основі, укладаючи кредитний договір. Комерційні банки, проводячи кредитну політику, керуються інтересами банку, своїх акціонерів, вкладників, клієнтів, а також ураховують загальнодержавні інтереси банку [1].

Кредитна операція – це вид активних банківських операцій, пов'язаних із розміщенням залучених банком коштів шляхом їх надання в тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, поручительств, акредитивів, акцептів, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання щодо сплати процентів та інших зборів із такої суми (відстрочення платежу) [2].

Бухгалтерський облік кредитних операцій ґрунтується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, зокрема: безперервності діяльності установи банку, стабільності правил бухгалтерського обліку, обережності, поділу звітних періодів, дати операції, переваги змісту над формою, оцінки активів та пасивів, окремого відображення активів та пасивів. Аналітичний облік банківських кредитів ведеться за видами кредитів банками, що надали їх, та строками погашення. Окремо ведеться облік пролонгованих і прострочених кредитів.

За строками користування з визначення ризиків при формуванні резервів кредит поділяється на строковий (короткостроковий, довгостроковий), відстрочений (пролонгований), прострочений та сумнівний до повернення. Короткостроковий кредит – кредит до одного року. Короткострокові позики можуть надаватись банками у випадку тимчасових фінансових ускладнень, що виникають у зв'язку з витратами виробництва (обігу), не забезпеченими

надходженням коштів у відповідному періоді. Довгострокові кредити – більше одного року. Надаються під забезпечення заставою (майном, майновими правами, цінними паперами), гарантією. Можуть надаватись для формування основних засобів, на капітальні витрати з реконструкції, модернізації, розширення вже діючих основних засобів, на нове будівництво, на приватизацію тощо.

Кредит, за яким закінчився строк повернення, встановлений у кредитному договорі між банком та позичальником, а позичені кошти при ньому не повернені останньому, називається простроченим.

Відстрочений (пролонгований) – це кредит чи його частина, строк повернення за яким перенесено на прохання позичальника на пізнішу дату. Відстрочка погашення кредиту оформлюється додатковою угодою до основного кредитного договору та супроводжується, як правило, встановленням більш високої процентної ставки. До відстрочених кредитів відносяться пролонговані кредити.

На сьогодні пролонговані кредити банки враховують при класифікації кредитів у групи ризику з метою розрахунку резерву під кредитні ризики як якість обслуговування боргу. За результатами класифікації кредитного портфеля визначається категорія кожної кредитної операції: “стандартна”, “під контролем”, “субстандартна”, “сумнівна” чи “безнадійна” [2].

Бухгалтерські проведення за кредитною операцією стосуються:

1. Обліку номіналу кредиту та зміни основної суми боргу.
2. Обліку процентних та комісійних доходів.

Облік номіналу кредиту залежить від методу виплати процентів: за період; на період.

У разі застосування методу “за період”, проценти можуть виплачуватися періодично або в кінці терміну, визначеного кредитною угодою, а номінальна сума кредиту і сума, що перераховується на поточний рахунок клієнта (або кореспондентський рахунок банку), збігаються.

При застосуванні методу “на період” проценти можуть сплачуватись повністю або частково в момент видачі кредиту, тобто авансом. Оскільки сума, що перераховується на поточний рахунок позичальника, буде зменшена на суму процентів, сплачених на період, у фінансовому обліку окремо обліковується сума номіналу кредиту та сума процентів, що сплачена авансом. Протягом дії кредитної угоди сума авансових процентів має бути амортизована [3].

Кредитний портфель комерційного банку слід розглядати у двох значеннях – широкому та вузькому. У широкому – як комплексний інструмент управління (активами і пасивами) банку; у вузькому – як набір кредитних інструментів для досягнення основних цілей. Так, основними цілями формування кредитного портфеля є: високий рівень доходу в поточному періоді; високий темп очікуваного доходу в майбутній довгостроковій перспективі; мінімізація рівня ризиків кредитного портфеля; дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля; забезпечення максимального ефекту податкових пільг. Ефективне управління активами власного кредитного портфеля за допомогою використання теорій комерційного кредиту, перетворення (переміщення) активів, очікуваного доходу дозволяє комерційним банкам отримати ліквідний кредитний портфель. Ліквідний кредитний портфель для вітчизняних банків в умовах сьогодення при значному його зростанні є життєво необхідним [3].

Управління кредитним портфелем необхідно розглядати як процес, що складається із п'яти послідовних етапів: першого – вибору кредитної політики; другого – аналізу ринку кредитів; третього – формування кредитного портфеля; четвертого – перегляду кредитного портфеля; п'ятого – оцінки ефективності кредитного портфеля. Лише послідовне і ретельне дотримання вимог кожного з наведених етапів дозволить банкам поліпшити управління кредитним портфелем та уникнути непередбачуваних збитків.

Для раціонального процесу кредитування необхідні чітка державна економічна політика, перелік пріоритетних напрямів інвестування, посилення захисту прав кредиторів та підвищення довіри до банків з боку суспільства. Якщо банки будуть більш ретельно контролювати кредитний процес, підвищать

прозорість банківських процедур та технологій, то це забезпечить якість кредитного портфеля, а отже, ефективність діяльності банківської установи в цілому.

Висновки. Таким чином, для оптимізації облікових процедур, що відображають кредитні операції, доцільно: запровадити методику обліку відстроченої (продовженої) заборгованості, залежно від терміну її виникнення (наприклад, від 1 до 3 місяців, від 3 до 6 місяців та від 6 місяців до 1 року). Так банкам буде зручніше контролювати обіг кредитних операцій. Також необхідно розширити облік кредитних операцій за термінами надання шляхом передбачення в обліку короткострокової (до 1 року), середньострокової (від 1 до 3 років) та довгострокової (більше 3 років) заборгованостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугель Ю. В. Управління кредитним портфелем комерційного банку в ринкових умовах господарювання / Ю. В. Бугель. – Тернопіль : ТНЕУ, 2011. – 253 с.
2. Глебова Н. В. Облік у банках : [навч. посібн.] / Н. В. Глебова, Л. М. Стиренко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 306 с.
3. Крупка М. І. Тенденції та проблеми формування ринку кредитних послуг в Україні / М. І. Крупка, О. І. Скаско // Вісник національного банку України. – 2007. – № 11. – С. 31–32.

УДК (336.717:336.743)

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ

Т. М. Оруджева, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості управління валютними операціями банку. Встановлено фактори впливу на валютне регулювання та шляхи мінімізації ризиків на валютному ринку. Надано рекомендації щодо вибору стратегії мінімізації і страхування валютних ризиків.

Ключові слова: валютне регулювання, валютна політика держави, валютно-фінансові інструменти, інноваційна модель зростання економіки, своп.

Постановка проблеми. Тенденція до глобалізації світового економічного простору передбачає організацію міждержавних фінансових потоків, що, у свою чергу, зумовлює активізацію валютних відносин, модифікацію видів валютних операцій. Водночас внутрішній валютний ринок має значний вплив на реформування економіки на ринкових засадах, особливо у перехідний період. Механізм впливу валютного чинника визначається специфікою відносин між учасниками відтворювального процесу і передбачає дедалі ширше залучення банківського сектору до обслуговування розрахунків між суб'єктами господарської діяльності, налагодження стабільних фінансово-економічних відносин з іншими країнами.

Валютні операції є відносно новою сферою діяльності комерційних банків України. Проте посилення інтеграційних процесів вимагає поліпшення якості валютних послуг, а динамічні зміни в банківському секторі, зростання конкурентної боротьби, у свою чергу, зумовлюють підвищення ефективності банківської діяльності [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні дослідженню окремих питань діяльності банків на валютному ринку присвячені праці В. І. Міщенко, А. М. Мороза, М. І. Савлука, А. С. Філіпенка, В. А. Ющенко.

З цього можна зробити висновок, що дана тема розкрита частково і тому потребує подальшого розроблення.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є встановлення факторів впливу на валютне регулювання та мінімізацію ризиків на валютному ринку й надання рекомендацій щодо вибору стратегії мінімізації і страхування валютних ризиків.

Виклад основного матеріалу. Валютне регулювання займає провідне місце в економічній політиці держави. Тенденції розвитку національної економіки, посилення інтеграційних процесів і міжнародний досвід у даній сфері свідчать про необхідність поступового відмовлення від практики використання жорстких валютних обмежень. Реформування системи валютного регулювання і контролю вимагає розробки єдиної державної валютної політики, що має бути сформована на підставі глибокого науково-теоретичного аналізу валютних відносин, методів і засобів регулювання, узагальнення вітчизняного й міжнародного досвіду розв'язання даної проблеми.

Проаналізувавши існуючу нормативно-правову базу валютного регулювання, можна зробити висновок, що вона є недосконалою і потребує змін. Спираючись на результати аналізу нормативно-правової бази, проведеного вченими-практиками в галузі банківського і валютного контролю, можна дійти висновку, що буде доцільним диференціювати граничні терміни повернення валютної виручки та продукції, яка імпортується з-за кордону, залежно від геополітичного регіону, видів та об'єктів зовнішньоекономічних угод, можливість застосування пільгових граничних термінів у деяких випадках. Також актуальною та ефективною необхідністю є створення єдиного координуючого органу державного управління у сфері валютного регулювання. Таке реформування може бути здійснено без істотного збільшення штату контролюючих органів і додаткових витрат бюджетних коштів шляхом

перерозподілу функцій та наявних ресурсів. Для підвищення ефективності валютного контролю можна вважати необхідним реорганізувати існуючу систему державних органів контролю та порядок їх взаємодії. З цією метою запропоновано створити єдиний координаційний орган, головною функцією якого має бути розробка єдиної загальнодержавної валютної політики та здійснення комплексу заходів у сфері організації контролю й нагляду за дотриманням законодавства України у сфері валютних, експортно-імпортних та інших зовнішньоекономічних операцій. Також доцільним є створення комплексної методології здійснення контрольної-перевірної роботи у сфері валютного регулювання, яка повинна базуватися на єдиних принципах, та розробка на її основі окремих рекомендацій про проведення перевірок щодо дотримання вимог валютного законодавства за окремими напрямками та суб'єктами підприємницької діяльності [2].

Важливим етапом у діяльності будь-якого комерційного банку є вибір стратегії мінімізації та страхування ризиків. Для правильного вибору стратегії й інструментів страхування валютного ризику необхідно враховувати низку факторів, вирішальним серед яких є період схильності до ризику. Наприклад, у довгострокових періодах (понад 3 роки) найкориснішим виявляється валютний своп. Іншим фактором вибору стратегії є ступінь визначеності ризику. Так, якщо обсяги валютних операцій точно не відомі, то використовуються опціони. Для проведення операцій з чітко визначеними обсягами у короткострокових та середньострокових періодах (1-3 роки) найдоцільнішим є використання ф'ючерсних контрактів. У цілому діяльність на українському валютному та фондовому ринках характеризується високим ступенем усіх видів ризиків (валютного, кредитного, податкового, системного, політичного тощо). Ще не подолані технічні та розрахункові ризики, наявний високий рівень криміналізації, дуже впливовим чинником формування системи очікувань залишається негативний досвід минулого. Практика свідчить, що еволюційним шляхом в умовах, які склалися в Україні, високоліквідний ринок для торгівлі валютними деривативами виникнути не може. Крім того, навіть у

високорозвинутих країнах держава змушена вживати рішучих заходів для стримування панічних настроїв, що виникають серед економічних агентів на валютно-фінансових ринках. Це обумовлюється особливостями інфраструктури цих ринків, яка складається з професійних фінансових посередників, і, як і кожна система, в міру свого розвитку стикається з відомим кібернетичним парадоксом, коли відносно автономна обслуговуюча система набуває схильності зосереджуватись на власних інтересах, незважаючи на головне призначення.

Висновки. Основою запровадження інноваційної моделі зростання економіки та утвердження України як високотехнологічної держави є створення системи фінансових інститутів і застосування різноманітних валютно-фінансових інструментів, утвердження сучасного надійного механізму виконання угод з цінними паперами, зокрема валютними деривативами; створення умов для підвищення конкурентних можливостей валютно-фінансового ринку України з подальшою його цивілізованою інтеграцією в міжнародні ринки капіталу; інтенсифікація процесу гармонізації політики держави на фондовому ринку з кредитно-грошовою та валютною політикою. Повноцінний та дієвий механізм реалізації валютно-фінансових інструментів страхування від валютних ризиків дозволить вирішити проблему стабілізації гривні, мобілізувати необхідні внутрішні та зовнішні інвестиції для модернізації промисловості, сільського господарства, інших галузей економіки, без чого неможливо забезпечити стійке довготривале економічне зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мусієнко Т. Проблеми валютної інтеграції України / Т. Мусієнко // Вісник НБУ. – 2011. – № 3. – С. 18-21.
2. Кургінян Л. Проблема регулювання внутрішнього валютного ринку України / Л. Кургінян // Економіка, фінанси, право. – 2010. – № 9. – С. 44-49.
3. Бровков С. М. Валютно-фінансові механізми в міжнародному бізнесі: світовий досвід та українська практика / С. М. Бровков, Л. В. Руденко. – К. : ТОВ “Агенство “Україна”, 2009. – 380 с.

УДК 657: 330.1

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В. П. Степанова, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто системи оплати праці. Визначено їх особливості в сільськогосподарських підприємствах. Надано пропозиції щодо поліпшення ситуації, що склалася в досліджуваному напрямі.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, заробітна плата, оплата праці, аграрний сектор, основна та додаткова оплата праці.

Постановка проблеми. Оплата праці є важливим елементом обліково-аналітичної роботи підприємства, оскільки заробітна плата є невід’ємною складовою кожного підприємства, установи, організації. Заробітна плата стимулює розвиток та покращує показники виробництва, забезпечує відтворення працівника як робочої сили, мотивує його до ефективної та продуктивної праці, а виходячи з цього оплата праці впливає на результати діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оплата праці завжди була і є в центрі уваги багатьох науковців. Дослідженнями в цьому напрямі займалися такі провідні вітчизняні та іноземні вчені: В. Д. Логутін, Т. Г. Мельник, А. М. Колот, О. Л. Єськова, В. С. Савельєва, Н. М. Петечелта ін.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей оплати праці в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Заробітна плата виконує важливу роль для працівника, оскільки забезпечує можливість відтворення його як робочої сили. Так, згідно зі ст. 1 Закону України “Про оплату праці” заробітна плата – це

винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку згідно трудовому договору власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

На думку О. Л. Єськової та В. С. Савельєвої [2], заробітна плата – це компенсація трудового внеску працівників у діяльність підприємства, а відтак мотивування працівників до ефективної та продуктивної праці є основною її функцією.

Виділяють дві форми оплати праці: грошову і натуральну. Відповідно до ст. 23 Закону України “Про оплату праці” натуральна форма оплати праці допускається, якщо у колективному договорі передбачено положення про це, а також, якщо вона не перевищує 30% середньомісячної заробітної плати.

На думку В. М. Гайворонського [3], оплата праці на сільськогосподарському підприємстві – це винагорода за працю, яку вкладає працівник у сільськогосподарське виробництво.

З метою оцінки трудового внеску працівників у виробництво важливого значення набуває нормування праці. Для цього необхідно застосовувати обґрунтовані нормативи часу, виробітку, обслуговування, точного обліку праці кожного працівника, обсягу виробленої ним продукції.

Рівень оплати праці в кожному сільськогосподарському підприємстві залежить від кінцевого результату його роботи, тобто від валового прибутку. Взаємозв’язок міри праці та її оплати здійснюється через форми і системи оплати праці, які залежать від особливостей сільськогосподарського виробництва, від нових економічних та трудових відносин.

Специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що при її однакових затратах можна отримати різні кінцеві результати, які залежать також від погодно-кліматичних умов, від родючості землі, від сортів насіння. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм та систем оплати праці.

На сільськогосподарських підприємствах оплата праці поділяється на основну та додаткову. Так, основна оплата праці – це винагорода, що являє

собою заробіток, який нараховується за тарифними ставками, посадовими окладами, з урахуванням виробленої продукції, її кількості та якості. Додаткова оплата – це винагорода за працю понад установлені норми, за одержання понад планового врожаю, за винахідливість, трудові успіхи тощо. Вона включає доплати, надбавки, компенсаційні виплати, премії [1].

На сьогодні питання оплати праці на сільськогосподарських підприємствах регулюється Законами України “Про оплату праці”, “Про сільськогосподарську кооперацію”, “Про фермерське господарство”, підзаконними та локальними нормативно-правовими актами.

Доцільно відзначити, що в сучасних умовах при наявності гострої нестачі коштів, зростає роль натуральної оплати праці. Підприємство самостійно розпоряджається виробленою продукцією і вирішує, яку її частину направити як на натуральну оплату. Це відображається в Положенні про оплату праці конкретного сільськогосподарського підприємства, яке приймається загальними зборами трудового колективу.

Останнім часом у сільськогосподарських підприємствах набула поширення відрядна оплата праці. За даними проведених досліджень, відрядну систему оплати праці використовують близько 80% господарств. Менш поширеними є акордно-преміальна оплата праці, виплата від валового доходу, оплата праці в умовах орендних відносин за залишковим принципом “орендна плата – заробітна плата” із застосуванням середньо реалізаційних цін орендаря.

Недоліком акордно-преміальної оплати праці є те, що вона є проти затратною, оскільки не враховує матеріаломісткість продукції, а отже, націлена на досягнення високих кінцевих результатів, включаючи фінансові.

В окремих сільськогосподарських підприємствах застосовують оплату праці від валового доходу. При цій системі розцінки оплати праці встановлюють з розрахунку на 100 грн валового доходу, який визначають, як різницю між вартістю валової продукції та вартістю матеріальних виробничих витрат. Проте цей підхід має деякі недоліки, оскільки при визначенні нормативу фонду оплати

праці від валового доходу, виходить, що чим більший валовий дохід, тим вище і фактична заробітна плата, що є абсурдом.

У свою чергу, формування оплати праці працівників на основі тарифних ставок і нормозмін не можна вважати обґрунтованим. Крім того, робота з формування загального фонду оплати праці працівникам протягом року досить трудомістка і не зовсім реальна [4].

Відповідно до Галузевої Угоди між Міністерством аграрної політики та продовольства України, галузевими об'єднаннями підприємств харчової і переробної промисловості та Профспілкою працівників агропромислового комплексу України на 2011–2013 рр. мінімальний гарантований розмір тарифної ставки робітника, який виконує просту роботу, що не вимагає кваліфікації, на госпрозрахункових підприємствах з 1.01.2013 р. становить 1 147 грн за повністю виконану місячну норму праці (обсяг робіт), або 6,88 грн за годину (з 1 грудня - 1 218 грн, 7,3 грн за годину) [5].

На основі розділу 6 зазначеної Галузевої Угоди можна виділити й інші особливості оплати праці в сільськогосподарських підприємствах [6]:

- 1) частка фонду оплати праці у валових витратах підприємства не може бути менше за 30%;
- 2) частка основної (тарифної) заробітної плати у середній не може бути меншою за 70%;
- 3) поділробочого дня на частини збільшує тарифну ставку (оклад) не менше як на 20%.

На сьогодні у зв'язку з реструктуризацією сільськогосподарського виробництва виникають нові види сільськогосподарських підприємств, які свою роботу будують на госпрозрахункових і ринкових засадах. Відповідно до цього і повинні застосовуватися форми та системи оплати праці в сільському господарстві.

Аналіз динаміки рівня оплати праці у різних галузях економіки України свідчить, що в сільському господарстві впродовж останніх років спостерігається надзвичайно низький рівень оплати праці. Це ж стосується і ефективності

використання робочої сили. Досягнутий рівень продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві України не відповідає сучасним вимогам. Розглянемо детальніше зміни середньомісячної заробітної плати на рис.

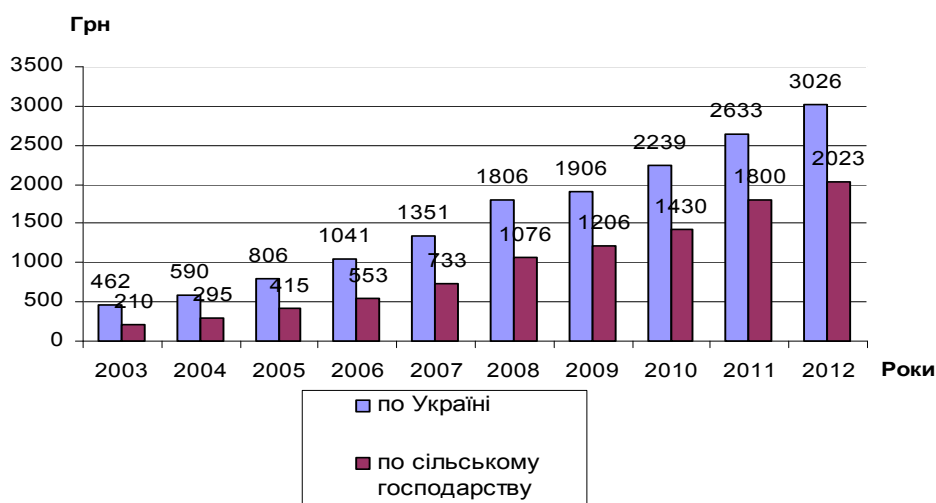

Рис. 1. Динаміка середньомісячної заробітної плати.

Джерело: побудовано за даними [7]

За даними графіка можна зробити висновок, що розмір середньомісячної заробітної плати у сільському господарстві значно нижчий, ніж по Україні в цілому і є досить низьким. На думку видатних економістів України, оплата праці у сільськогосподарських підприємствах в останні роки перестала виконувати свої основні функції – стимулюючу і відтворювальну.

Висновки. Оплата праці в сільськогосподарських підприємствах має специфічні особливості, тому для забезпечення виконання двох основних функцій заробітної плати (стимулюючої та відтворювальної) необхідно, перш за все, переглянути підходи до вибору форм і систем оплати праці на підприємствах з врахуванням галузевої специфіки виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
2. Єськова О. Л. Теоретичні основи формування оплати праці на підприємстві: збірник науково-технічних праць / О. Л. Єськова, В. С. Савельєва// Науковий вісник НЛТУ України.- №2(12).-2011.-С.152-156.

3. Аграрне право України : [підручн.] / В. М. Гайворонський, М. В. Корнієнко, А. М. Статівка та ін.; за ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. – Х. : Право, 2003. – 240 с.

4. Петрова І. Заробітна плата як регулятор ринку праці / І. Петрова // Все про бухгалтерський облік. – 1997. – № 3-4. – С. 22-25.

5. Зміни до Галузевої угоди між Міністерством аграрної політики та продовольства України, галузевими об'єднаннями підприємств харчової і переробної промисловості та Профспілкою працівників агропромислового комплексу України на 2011-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&ved=0CC4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fsvk.gov.ua%2Fpublic%2Ffrontend%2Fimg%2Fpages%2Ffile%2Fnpb-agro>

6. Галузева угода між Міністерством аграрної політики та продовольства України, галузевими об'єднаннями підприємств харчової і переробної промисловості та Профспілкою працівників агропромислового комплексу України на 2011–2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sugarua.com/ua/main/lists/1542>.

7. Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/operativ/operativ2006/gdn/prc_rik/prc_rik_r/dazp_r2006.htm.

УДК 631.16(477.73)

ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ СПРАТ “УКРАЇНА” МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О. К. Туз, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано стан господарської діяльності сільськогосподарського приватного акціонерного товариства “Україна” Миколаївської області. Досліджено комплексний метод як засіб підвищення прибутку на підприємстві.

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

Ключові слова: прибуток, собівартість, ціна, витрати, рентабельність.

Постановка проблеми. Фінансовий результат діяльності підприємств найбільш повно характеризує такий показник, як прибуток – одна з фундаментальних економічних категорій. В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим чинником стимулювання підприємницької діяльності та створення фінансової основи для її розширення, задоволення соціально-культурних і матеріальних потреб трудового колективу. Тому виникає необхідність дослідження чинників, які впливають на формування прибутку та моделювання умов його максимізації.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичною основою вивчення даної теми стали роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, серед яких доцільно виділити науковий доробок В. І. Гринчуцького, Е. Т. Карапетян, І. А. Бланка, О. В. Грідіна та ін.

Постановка завдання. Метою статті є вдосконалення системи підвищення прибутку на сільськогосподарських підприємствах комплексним методом.

Виклад основного матеріалу. Прибуток – це кінцевий фінансовий результат діяльності підприємств і в загальному вигляді є різницею між виручкою від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції. Як економічна категорія прибуток відображає чистий дохід, створений у процесі підприємницької діяльності [1].

До чинників, які впливають на зміну прибутку можна віднести наступні:

1) об'єм продажів – при високій питомій вазі постійних витрат в собівартості продукції зростання об'ємів реалізації приведе до зростання прибутку за рахунок зниження частки постійних витрат на одиницю продукції;

2) зростання цін – в період високих темпів інфляції зростання прибутку можна забезпечити за рахунок цінового чинника;

3) зниження собівартості – зниження витрат без негативного впливу на якість продукції досягається шляхом більшої керованості та контролю в області витрат;

4) оновлення асортименту і номенклатури продукції, що випускається – прибуток є рушійною силою оновлення як виробничих фондів, так і продукції, що випускається.

Для детального аналізу і розкриття суті комплексного методу, розглянемо приклад впровадження його на підприємстві СПрАТ “Україна”, яке спеціалізується на вирощуванні соняшнику та зернових культур.

Аналіз господарської діяльності СПрАТ “Україна” за 2011-2012 рр. показав, що:

1) у 2012 р. вартість валової продукції сільського господарства зменшилася на 3764,4 тис. грн, що становить 33,0% в абсолютному виразі аналогічного показника 2011 р. за рахунок зменшення обсягу виробленої продукції;

2) за цей же період погіршилися показники використання основних виробничих засобів підприємства – фондівіддача зменшилася на 41,4%, а фондомісткість продукції збільшилася на 70,7%, що свідчить про збільшення витрат основних фондів на виготовлення одиниці продукції;

3) чисельність персоналу збільшилася на 1,6% і склала 66 осіб, що призвело до зниження показників використання трудових ресурсів, а саме – у 2012 р. прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції, отриманої в розрахунку на одного середньорічного працівника одержано на 22,6% менше ніж у 2011 р.;

5) найбільшу питому вагу в структурі витрат займають матеріальні витрати (48,3 %) і витрати на амортизацію (23,7%), що характерно для даної галузі;

6) у 2012 р. витрати операційної діяльності підприємства зменшилися на 6,4%, що відбулося, в основному, за рахунок зменшення матеріальних витрат на 38,3%;

7) доходи в 2012 р. зменшилися на 11,9%, а витрати на 6,4% – отже, має місце невідповідність темпів зростання доходів і витрат підприємства, що пов’язано зі змінами лише кількісних показників його розвитку;

8) об’єм валового прибутку в 2012 р. зменшився на 11,5%, проте рентабельність виробництва збільшилася на 0,9 %, а рентабельність продажів

зменшилася на 50,6%, отже, прибутковість підприємства була понижена у зв'язку зі зменшенням обсягів реалізованої продукції.

Таким чином, підприємство несе збитки від нереалізованої продукції, що обумовлює необхідність пошуку резервів збільшення суми прибутку для кожного виду товарної продукції. Їхніми основними джерелами є збільшення об'єму реалізації продукції, зниження її собівартості (за рахунок зменшення витрат від браку, від нереалізованої продукції та ін.), покращення якості продукції, реалізація її на більш вигідних ринках та ін. [2].

Отже, пропонуємо підвищити прибуток комплексним методом, який передбачає не тільки підвищення ціни продажу або збільшення об'ємів реалізації, а й зменшення собівартості продукції, вихід на нові ринки збуту. Це дозволить збільшити виручку від реалізації продукції та значно зменшити витрати, що призведе до росту загальної виручки і підвищення прибутку підприємства.

Висновки. В процесі дослідження виявлено, що прибутковість підприємства є багатогранною економічною категорією, на яку впливають ряд чинників. Тому, лише за допомогою комплексного підходу можливо значно збільшити виручку від реалізації і одночасно зменшити витрати, що призведе до підвищення прибутку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економіка підприємства : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погрішук; Терноп. нац. екон. ун-т. – К. : Центр учбової л-ри, 2010. – 304 с.
2. Бланк І. А. Управління прибутком / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр, 1998. – 554 с.
3. Грідін О. В. Управління операційним прибутком організації / О. В. Грідін // Вісник ХНУТСГ: Економічні науки. – Х. : ХНУТСГ, 2008. – Вип. 71. – 440 с.

УДК 336.77:631.11

ОСНОВИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

І. В. Шевченко, студент

Науковий керівник – к. е. н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості кредитування сільськогосподарських підприємств України. Обґрунтовано сутність та особливості кредитних портфелів в галузі сільського господарства за регіонами України. Виявлено позитивні сторони кредитування сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, банківська система, кредит, кредитування, кредитний портфель, ризик.

Постановка проблеми. Сільське господарство є провідною галуззю в Україні, що має порівняні з іншими країнами. Але стан галузі потребує залучення додаткових ресурсів для вдосконалення і розвитку. Одним з джерел такого надходження є кредит. Важливого значення набуває кредитування сільськогосподарських підприємств як інвестиційне джерело, що забезпечує розширення, автоматизацію та механізацію підприємств, і, як наслідок, забезпечує позитивні зміни в економічній структурі суспільства.

Так розвиток аграрного сектору України, надасть можливість повністю розкрити потенціал сільського господарства, мати більше порівняльних переваг, чим недоліків на зовнішньому ринку і стати українським аграріям конкурентоспроможними по відношенню до іноземних партнерів. Також це підвищить доходність сільськогосподарських підприємств та покращить продовольчу ситуацію в країні в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості кредитування сільськогосподарських підприємств розглядали багато вчених вітчизняної Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

економічної аграрної науки: І. М. Барановський [1], Б. А. Дадашев [4], А. В. Бурковська [5], Л. О. Вдовенко, Я. О. Яковенчук [6], С. А. Власюк [7] та багато інших.

Постановка завдання. Метою статті є визначення необхідності та особливостей кредитування сільськогосподарських підприємств та аналіз кредитного портфелю сільськогосподарських підприємств по регіонам України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство України завжди було і залишається основною продовольчою галуззю народного господарства, стан якої прямо пропорційно залежить від обсягів коштів, вкладених у її розвиток, а саме — від інтенсивності інвестиційної діяльності. Сьогодні агропромисловий комплекс України знаходиться у складному стані, тому потребує залучення значних матеріальних та фінансових ресурсів у його розвиток та вдосконалення.

Для стабільного функціонування виробничого процесу сільськогосподарським підприємствам необхідні певні запаси матеріальних і фінансових ресурсів. Закономірним явищем для підприємств галузі є формування ресурсів, в першу чергу, за рахунок власних джерел. Однак, через різноманітні обставини, як загальні, так і специфічні, для кожного сільськогосподарського підприємства, потреба в додаткових фінансових ресурсах може раптово і стрімко зростати, що й зумовлює необхідність одержання кредиту [1].

Українські банки зберігають зацікавленість у кредитуванні сільського господарства країни, незважаючи на існуючі ризики, пов'язані з високою чутливістю сільськогосподарської галузі до погодних умов, сезонністю діяльності та необхідністю враховувати специфіку роботи сільгоспідприємств при наданні кредитів.

Так, кредити сільськогосподарським корпораціям із початку року продовжували зростати і на кінець серпня 2013 року становили 39,8 млрд. грн. Їх приріст порівняно з попереднім місяцем становив 1,7%, або 0,7 млрд. грн. Зростання загального обсягу кредитів відбулося за рахунок кредитів, наданих як

у національній (їх приріст становив 1,7%), так і в іноземній (приріст 1,7%) валюті. На кінець серпня залишки за кредитами в національній та іноземній валютах становили відповідно 29,0 млрд. грн. та 10,8 млрд. грн. [8].

Кредитування сільськогосподарських корпорацій відбувалося однаковими темпами порівняно з нефінансовими корпораціями в цілому (річний приріст становив відповідно 7,7%). Частка кредитів, наданих сільськогосподарським корпораціям, у загальному обсязі кредитів нефінансовим корпораціям дещо зросла порівняно з липнем і становила 6,3% [8].

У розрізі строків погашення в річному обчисленні найвищий темп приросту (25,2%) залишався за кредитами зі строком погашення до 1 року. Темп приросту довгострокових кредитів уповільнився до 11,1% у серпні порівняно з 15,3% у липні. Темп скорочення кредитів зі строком погашення від 1 до 5 років уповільнився до “мінус” 9,0% (у липні вони зменшилися на 10,1%) [8].

Варто відмітити, що кредитний портфель сільського, лісового та рибного господарства зайняв найбільшу питому вагу серед кредитів України за видами діяльності [2]. Так, проаналізувавши дані кредитного портфеля юридичних осіб, відмітимо, що найбільшим є кредитний портфель в Київській, Дніпропетровській, Донецькій, Одеській та Харківській області (табл. 1). Однак найбільший кредитний портфель сільськогосподарських підприємств у Київській, Дніпропетровській, Миколаївській, Донецькій та Хмельницькій областях.

Розглянувши структуру кредитного портфеля сільськогосподарських суб'єктів господарювання за регіонами України, спостерігаємо, що найбільша питома вага кредитів надається в Київській області і м. Київ – 52%. В Дніпропетровській і Миколаївській областях цей відсоток також високий порівняно з іншими областями України і становить 11% і 5% відповідно (табл. 1).

Терміни кредитування визначаються, виходячи з тривалості виробничого циклу позичальника на основі строків оборотності коштів, які зумовлені

сезонністю. Остання спричиняє тимчасовий розрив між авансуванням грошових коштів та їх поверненням після реалізації продукції.

Таблиця 1

Кредитний портфель юридичних осіб з 01.02.2013 р.

Регіон	Усього	Сільське, лісове та рибне господарство, %
Всього по Україні	653 250	6,09
Київська та м. Київ	349 449	5,63
Дніпропетровська	128 739	3,19
Миколаївська	5 591	33,43
Донецька	37 210	4,67
Хмельницька	3 049	53,56
Харківська	17 598	9,09
Полтавська	4 547	28,24
Одеська	27 383	3,72
Запорізька	8 512	9,48
Кіровоградська	4 284	17,58
Херсонська	2 649	23,44
Черкаська	3 362	18,11
Вінницька	2 299	26,40
Львівська	8 783	6,84
Івано-Франківська	2 442	20,60
Сумська	2 621	15,30
Тернопільська	3 427	8,78
Чернівецька	1 475	19,80
Луганська	3 666	7,80
Чернігівська	2 422	10,53
АРК	7 846	3,14
Рівненська	1 394	15,71
Волинська	4 071	5,23
Житомирська	1 382	6,37
Закарпатська	1 049	8,20

Джерело: побудовано за даними [3]

Протягом цього періоду авансований капітал залишається у формі виробничих запасів і незавершеного виробництва, що збільшує період його обороту. Тривалий період виробництва в сільському господарстві й уповільнений оборот авансованого капіталу зумовлюють потребу в залученні короткострокових кредитних ресурсів на строк, довший, порівняно з іншими галузями національного господарства, що становить 6-9 місяців для покриття тимчасових потреб у рослинництві й майже півтора роки – у тваринництві [4].

Крім того, об'єктивною є вимога щодо своєчасного надходження кредитів у чітко визначені періоди року й у потрібному обсязі, поскільки більшість технологічних операцій повинні виконуватись у встановлені строки і мають незворотний характер. Затримка у здійсненні або невиконання окремих технологічних операцій може призвести до значних проблем виробничого процесу [4].

Слід відмітити, що при кредитуванні сільськогосподарських підприємств у багатьох банків відсутні жорсткі вимоги до якості та характеристик заставного майна. Під час оформлення банківських кредитів позичальникам недостатньо досвіду і знань, щоб правильно показати стан і можливості свого бізнесу й оцінити правомірність вимог, що висувають до них кредитні установи [5].

На нашу думку, кредит виступає як інвестиції в сільське господарство у випадку розширення спеціалізації, автоматизації або вдосконалення техніки. Сільськогосподарське підприємство може взяти кредит на автоматизацію виробництва і тим самим збільшує свої доходи, а отже, швидше погасить кредит. Тільки в таких випадках вважаємо кредит позитивним явищем для сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, кредит є необхідним для інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Важливе значення при цьому відіграє підтримка з боку держави, що здійснюється через механізм здешевлення кредитів. Не менш важливим є завдання щодо поліпшення фінансового стану аграрних виробників і підвищення їх кредитоспроможності, підвищення їх інвестиційної привабливості. Варто зазначити, що вагоме значення має банківська система, яка потребує зміцнення, укрупнення і вдосконалення, що також сприятиме збільшенню кредитування сільськогосподарських підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський І. М. Зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських товаровиробників / І. М. Барановський // Науковий вісник національного аграрного університету. – 2008. – № 119. – С. 236-240.

2. Незалежна асоціація банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nabu.com.ua/>
3. Кредитний портфель юридичних осіб з 01.02.2013 року [Електронний ресурс]: Кредитний портфель юридичних осіб з 01.02.2013 року. – Режим доступу : <http://www.nabu.com.ua/ukr/analytics/main/corporate/loan-portfolio-new/>
4. Дадашев Б. А. Кредитування агроформувань: проблеми та напрями стабілізації / Б. А. Дадашев, С. Г. Черемісіна // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – № 2. – С. 142-149.
5. Бурковська А. В. Банківське кредитування сільськогосподарських підприємств України / А. В. Бурковська // Матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, 18-20 квітня 2012 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МДАУ, 2012 – С. 83-85.
6. Вдовенко Л. О. Сучасний стан банківського кредитування галузі АПК у Вінницькій області / Л. О. Вдовенко, Я. О. Яковенчук // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 229. – С. 31-32.
7. Власюк С. А. Сучасні тенденції інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств / С. А. Власюк // Вісник Сумського національного аграрного університету: Серія “Фінанси і кредит”. – 2010. – № 2. – С. 149-155.
8. Національний банк України : Кредитування сільськогосподарських корпорацій іншими депозитними корпораціями (банками) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72196>.

УДК 330.146

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНИХ І ПОЗИКОВИХ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ

Ю. О. Щербина, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Чайка Т. О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено роль власних та позикових джерел у забезпеченні ефективної діяльності підприємства. Наведено перелік основних переваг та недоліків використання власних та позикових джерел формування фінансового капіталу.

Ключові слова: власний капітал, позиковий капітал, джерела фінансування, зобов'язання, кредит.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших проблем, що стоять перед підприємством, незалежно від його форми власності, є проблема формування фінансового капіталу підприємства. Перед керівництвом підприємства постає низка завдань, першочерговим з яких є побудова оптимальної структури джерел фінансування. Для цього, необхідно детально вивчити ефективність управління джерелами фінансування, зокрема особливу увагу звернути на пошук шляхів збільшення власного капіталу та залучення позикового капіталу. Дана проблема набуває надзвичайної актуальності в період посткризового стану вітчизняної економіки.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання щодо джерел формування капіталу підприємства досліджували у своїх працях такі вітчизняні вчені, як: О. Г. Біла, І. О. Бланк, О. С. Бородкін, Є. Ф. Брігхем, П. Ю. Буряк, В. М. Івахненко, М. В. Кужельний, С. В. Мних, Л. В. Нападовська, А. М. Поддєрьогін, В. В. Сопко, Г. А. Стасюк та ін.

Метою дослідження є встановлення переваг і недоліків залучення власного та позикового капіталу для забезпечення раціонального вибору джерел

формування фінансового капіталу та підвищення фінансової стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу. За умов ринкової економіки та високого рівня конкурентоздатності, кожне підприємство прагне зберігати фінансову стабільність, що є важливою передумовою успішного ведення господарської діяльності. Вона досягається налагодженням ритмічної й ефективної роботи підприємств, ефективного управління виробничими фондами та джерелами їх формування. Цьому сприяють розробка економічно обґрунтованих бізнес-планів і нормативів, ресурсна збалансованість бізнес-плану, раціональне розміщення та ефективне використання власного та залученого капіталу, оптимальність управлінських рішень, всебічний аналіз і об'єктивна оцінка фінансового стану за даними обліку та звітності, вжиття конкретних заходів для стабілізації фінансово-господарської діяльності.

Залучення коштів із зовнішніх джерел є дуже важливими при здійсненні виробничо-господарської діяльності підприємства, оскільки скорочує загальну потребу господарюючого суб'єкта у власних коштах, стимулюючи одночасно до більш ефективного використання останніх.

Усі підприємницькі структури на певному етапі своєї діяльності у більшій чи меншій мірі відчувають дефіцит вільних коштів, інших ресурсів. У зв'язку з цим для підприємств особливо важливими є зовнішні джерела фінансування – позиковий капітал.

Позиковий (залучений) капітал, що використовується підприємством, характеризує в сукупності обсяг його фінансових зобов'язань, який має як переваги, так і недоліки (рис. 1).

Таким чином, підприємство, що використовує позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку (за рахунок формування додаткового обсягу активів) і можливості приросту рентабельності діяльності, однак більшою мірою генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства (які зростають за збільшення питомої ваги позикових коштів у загальній сумі капіталу, що використовується).

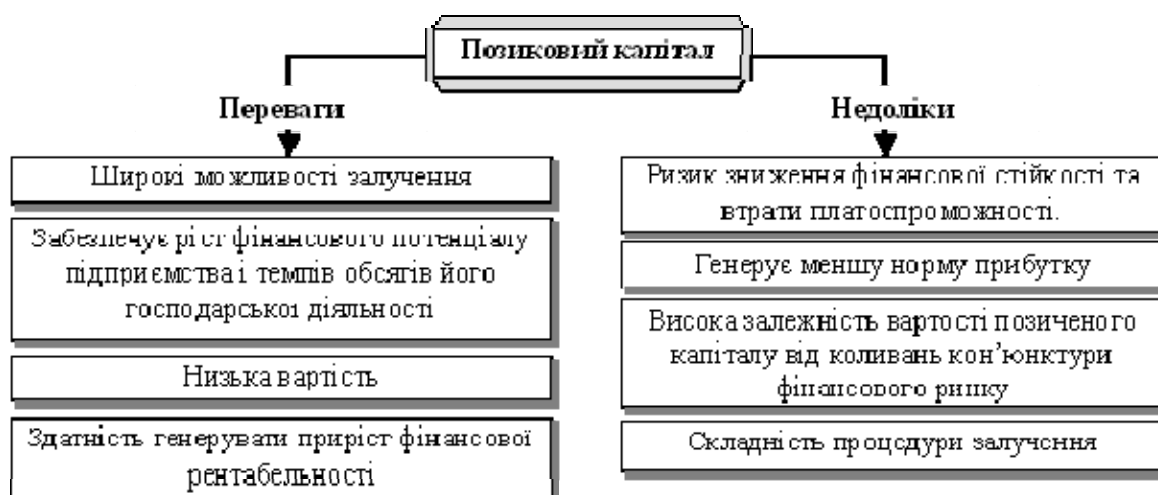

Рис. 1. Переваги та недоліки позикового (залученого) капіталу
Джерело: дані [1]

Як уже зазначалося, джерелами формування майна підприємства є власні (власний капітал) і позикові кошти (позиковий капітал). Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Власний капітал складається з: статутного капіталу; пайового капіталу; додатково вкладеного капіталу; іншого додаткового капіталу; резервного капіталу; нерозподіленого прибутку (непокритого збитку); неоплаченого капіталу; вилученого капіталу. Власний капітал має як переваги, так і певні недоліки (рис. 2).

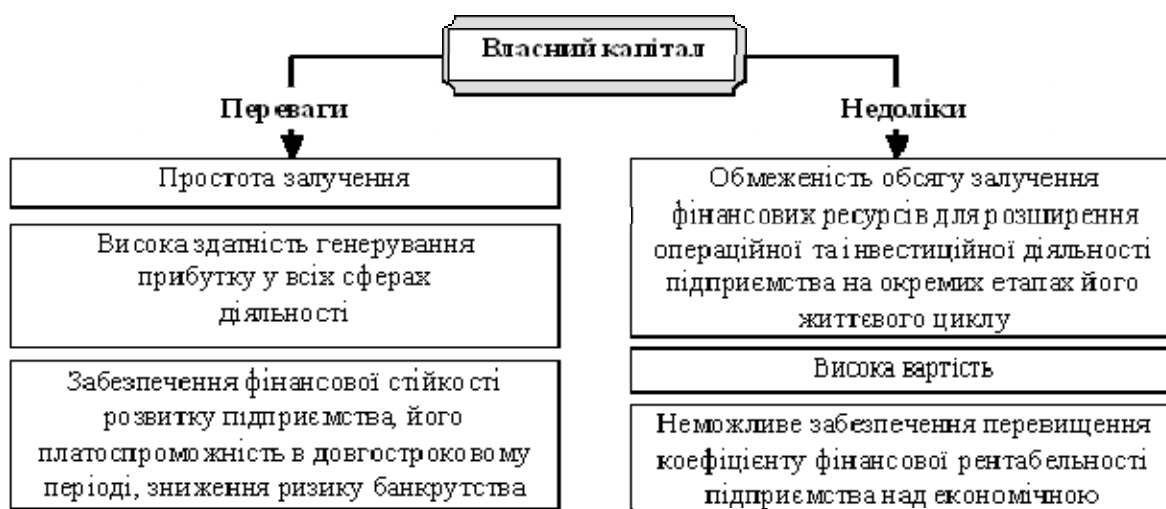

Рис. 2. Переваги та недоліки власного капіталу
Джерело: дані [1]

Таким чином, підприємство, що використовує тільки власний капітал, має найвищу фінансову стійкість, але обмежує темпи свого розвитку. Це дозволяє виділити основні відмінності між власним та позиковим капіталом (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика власного та позикового капіталу

Власний капітал	Позиковий капітал
Повне або обмежене право голосу, яке залежить від змісту установчих документів	Відсутнє право голосу
Право на відшкодування кредитів виникає тільки після виконання зобов'язань з позикового капіталу	Має беззаперечне право вимагати відшкодування кредиту згідно з умовами, визначеними у фінансових документах
Виплати здійснюються у вигляді відсотка або дивідендів тільки у тому випадку, якщо підприємство отримує прибуток	Виплата передбачених у позикових зобов'язаннях відсотків обов'язкова незалежно від результатів господарської діяльності

Джерело: дані [3]

Особливо актуальними на сьогодні є фінансове забезпечення сільського господарства, яке за всіх часів було та залишається основною промислово-виробничою галуззю народного господарства, стан якої безпосередньо залежить від обсягів коштів, вкладених у її розвиток, а саме від інвестиційної діяльності. Активна інвестиційна діяльність підприємства аграрного сектора є запорукою стабільного розвитку та досягнення високих результатів. Значним чином від обсягів інвестиційної діяльності в агропромисловому підприємстві залежить матеріально-технічний стан підприємств, забезпеченість ресурсами, якісний склад трудових ресурсів, кількість виробленої підприємством продукції, рівень рентабельності.

Дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі й агропромислових підприємств, свідчать про те, що вони головним чином працюють за рахунок власних ресурсів, які на сьогодні займають найбільшу частину. Низька забезпеченість власними коштами аграрних підприємств змушує сподіватись на підтримку з боку держави й зумовлює необхідність розвивати як банківські, так і партнерські форми

кредитування. Кредит для аграрних підприємств є одним із найважливіших зовнішніх джерел інвестиційної діяльності поряд з державним бюджетним фінансуванням.

Таким чином, виникнення і функціонування аграрного кредиту пов'язане з необхідністю забезпечення безперервного процесу відтворення, із тимчасовим вивільненням коштів у одних підприємствах та потребою в них у інших. При цьому виникнення кредитних відносин зумовлюється не самим фактом невідповідності в часі відвантаження товару і його оплати, а узгодженням між суб'єктами кредитних відносин умови щодо відстрочки платежу шляхом укладання кредитної угоди.

Висновки. Виходячи із вищевикладеного, можемо зазначити, що позикові кошти є значним резервом поповнення власного капіталу підприємств, прийнятті управлінських рішень, ефективному функціонуванні підприємств АПК. В свою чергу позиковий капітал формується із наступних складових: інвестиційної діяльності, кредитів, лізингових та факторингових операцій. На основі проведеного нами дослідження ми пропонуємо створити фонд самофінансування фінансового ризику позикового капіталу з метою запобігання фінансовим втратам та штрафним санкціям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту / Є. Ф. Брігхем. – К. : Молодь, 2010 – 456 с.
2. Хрущ Н. А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології / Н.А. Хрущ. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – 309 с.
3. Кяран У. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства / У. Кяран. – К.: Наукова думка. – 2009. – 450 с.

УДК 658.11:336.74

ТЕОРЕТИЧНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Т. В. Двойнісюк, студент

Науковий керівник – к.е.н, асистент Баришевська наук І. В.,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасні напрямки вдосконалення системи управління грошовими потоками підприємств, виділено основні недоліки. Запропоновано теоретичні положення щодо оптимізації системи управління грошовими потоками як одного з елементів в оцінці фінансового стану підприємства. Сьогодні успішна діяльність підприємств значною мірою залежить від якості управління грошовими потоками.

Ключові слова: грошові кошти, грошовий потік, управління грошовими потоками, планування грошових потоків, ліквідність та платоспроможність підприємства, фінансовий стан підприємства.

Постановка проблеми. У сучасних умовах багато підприємств поставлені в умови самостійного вибору стратегії і тактики свого розвитку. Самофінансування підприємством своєї діяльності стало першочерговою задачею. В умовах конкуренції і нестабільного зовнішнього середовища необхідно оперативно реагувати на відхилення від нормальної діяльності підприємства. Управління грошовими потоками є тим інструментом, за допомогою якого можна досягти бажаного результату діяльності підприємства - одержання прибутку. Але зараз, коли позикові засоби різко подорожчали, особливо актуальними стали проблеми планування і управління грошовим потоками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Планування грошових потоків останнім часом набуває все більшої актуальності. Серед дослідників, які намагалися розв'язувати проблеми управління грошовими потоками, слід

виділити праці І. Бланка, О. Орлова, М. Горохова, А. Поддєрьогіна, В. Бочарова, А. Шеремета. Цими вченими було розглянуто ключові аспекти управління грошовими потоками, про те – деякі питання залишилися не вирішеними.

Постановка завдання. Визначити теоретичні обґрунтування сутності поняття “грошові потоки” та розробленні теоретичних засад з удосконалення організації управління грошовими потоками на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку економіки України управління грошовими потоками суб'єктів господарювання – важлива складова фінансового планування.

Незважаючи на розходження в деталях усі підходи до трактування поняття грошового потоку актуалізують його виняткову значимість для функціонування суб'єкта господарювання і забезпечення створення доданої вартості і добробуту власників такого суб'єкта. Таким чином, грошові потоки повинні служити забезпеченню загальної ефективності, тобто забезпечення росту вартості підприємства як цілісного майнового комплексу в довгостроковій перспективі.

Ефективне управління грошовими потоками дозволяють підприємству реалізувати стратегічні цілі його діяльності, забезпечити високий рівень оборотності капіталу, ритмічність діяльності, підвищити ступінь фінансової рівноваги і дістати додатковий прибуток. При цьому досягнення головної мети забезпечується безпосередньо за рахунок ефективного керування грошовими потоками через формування оптимальних значень якісних і кількісних параметрів таких грошових потоків.

Організація ефективного управління грошовими потоками на підприємстві досягається шляхом розгляду даного процесу як систему взаємозалежних елементів: суб'єкт, об'єкт, процес керування.

Існують різні трактування “системи управління грошовими потоками”, так наприклад, Ластовенко О. В. пропонує : “... модель керування грошовими потоками підприємства базується на запропонованій системі показників покриття платежів фінансової діяльності, здатності грошових потоків до

фінансування витрат інвестиційної діяльності' [4]. У свою чергу, Пулянович Е.В. висловлює свою точку зору: "... концепція адаптації системи управління грошовими потоками підприємства побудована на принципах життєздатних систем, що дає можливість ефективно керувати дебіторської і кредиторський заборгованості" [5].

На мою думку, грошовий потік має визначатися як сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані з відокремленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових ресурсів через виконання зобов'язань між економічними агентами. Грошових потоків полягає в виявленні рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Об'єктом управління в даній системі виступають грошові потоки підприємства, зв'язані зі здійсненням різних господарських і фінансових операцій, то суб'єктом керування є фінансова служба, склад і чисельність якої залежить від розміру, структури підприємства, напрямків діяльності й інших факторів.

До елементів системи управління грошовими потоками можна віднести фінансові методи й інструменти, нормативно-правове, інформаційне і програмне забезпечення.

Так, на малих підприємствах головний бухгалтер часто зосереджує функції керівників фінансового та планового відділів; на середніх виділяються бухгалтерія, відділ фінансового планування та оперативного управління; на великих підприємствах структура фінансової служби суттєво розширюється – під загальним керівництвом фінансового директора знаходяться бухгалтерія, відділи фінансового та оперативного планування, аналітичний [2].

Ефективна система управління грошовими потоками повинна охоплювати такі елементи:

- ✓ фінансовий;
- ✓ стратегічний аналіз;

- ✓ контроль;
- ✓ планування;
- ✓ прогнозування.

У результаті дослідження необхідно виділити такі напрямки аналізу грошових потоків: оцінка ліквідності і платоспроможності в коротко і довгостроковій перспективах; визначення різниці між кредиторською і поточною дебіторською заборгованістю; розрахунок чистого оборотного капіталу; оцінка раціональності управління грошовими коштами та формування грошового потоку; формування вихідної бази для прийняття управлінських рішень; прогнозний аналіз грошових потоків підприємства.

Ефективність управління грошовими потоками визначається впливом цього процесу на платоспроможність підприємства, швидкість обороту оборотного капіталу, обсяги залучених коштів та кредиторську заборгованість, а в кінцевому результаті на рентабельність підприємства та його конкурентні позиції.

Шляхом ефективного впровадження системи планування й управління досягається раціональне використання грошових потоків: операційна, інвестиційна та фінансова діяльність забезпечуються необхідними грошовими ресурсами.

Оперативне управління грошовими потоками дозволяє контролювати поточну платоспроможність підприємства, приймати оперативні рішення з управління коштами і пояснювати розбіжність між фінансовим результатом і зміною коштів.

Більш ефективне управління грошовими потоками підвищує ступінь фінансової і виробничої гнучкості компанії, тому що призводить до:

- поліпшення оперативного управління, особливо з погляду збалансованості надходжень і витрат коштів;
- зростання продажу й оптимізації витрат за рахунок великих можливостей маневрування ресурсами підприємства;
- поліпшення управління борговими зобов'язаннями;

- підвищення ліквідності підприємства;
- можливості вивільнення коштів для інвестування в “зони зростання” при відносно невеликих витратах (“ефект важеля”);
- поліпшення умов переговорів із кредиторами і постачальниками;
- більшої ймовірності одержання кредитів або інвестицій від потенційних закордонних партнерів;
- більшої кількості альтернатив фінансової реструктуризації;
- можливості швидкого реагування на зміни в ринковій середовищі [3].

Слід відмітити, що з метою підвищення ефективності управління грошовими потоками вітчизняних підприємств необхідно визначати потоки в обліковій, у тому числі оперативній, інформації для формування своєчасного та повного інформаційного забезпечення аналізу руху грошових коштів підприємств та удосконалити методику аналізу грошових потоків, що повинна здійснюватися, виходячи з реального фінансового стану підприємств.

Сьогодні в процесі планування та управління грошовими потоками використовується достатньо велика система прийомів та методів, без яких досягнення позитивних результатів неможливе. Управління рухом грошових коштів стає одним із першочергових завдань, бо керівники підприємств щодня стикаються з прогнозуванням і управлінням грошовими потоками. Вони вирішують, як уберегти гроші від інфляції, як забезпечити нормальну поточну діяльність, підтримати репутацію підприємства як надійного фінансового партнера.

Але при цьому необхідно уникати надлишкових грошей, бо їх можна використати для короткострокових укладень, що в подальшому призведе до отримання додаткового доходу.

Висновок Отже, на нашу думку, досягнення ефективної діяльності підприємства можливе лише за рахунок реалізації зваженої фінансової політики, спрямованої як на використання фінансових ресурсів, так і на збалансованість та синхронізацію в просторі і часі обсягів надходження та витрачання грошових коштів. Збалансування усіх видів грошових потоків на основі урахування

зовнішніх та внутрішніх проблем забезпечить підвищення ефективності управління грошовими засобами, результатами фінансової діяльності підприємств. Таким чином, інтегруючи оперативне, поточне і стратегічне планування грошових потоків в єдиний процес, можна досягти узгодженості руху грошових коштів із тактичними і стратегічними завданнями підприємства в часі і просторі. Такий підхід до концепції планування грошових потоків дозволить спрямувати діяльність підприємства на досягнення фінансової стійкості та платоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 4 “Грошові кошти”, затверджені наказами Міністерства фінансів України.

Сорокіна О. М. Трансформація показників та методів аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств адекватно ринковим відносинам : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.02 / Сорокіна О. М.; Дніпропетровський держ. аграрний ун-т. – Д., 2000. – 18 с.

3. Гужавіна І. В. Удосконалення фінансового планування на підприємстві / І. В. Гужавіна // Економіка і управління. – № 2. – 2009. – С. 78-80.

4. Ластовенко О. В. Вдосконалення системи управління грошовими потоками підприємства : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган –Барановського. – Донецьк, – 2005. – 18 с.

5. Пулянович О. В. Синтез системи адаптивного управління грошовими потоками : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Донецький національний ун-т. – Донецьк. – 2005. – 16 с.

УДК 338.585:631

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

П. Ю. Солдатюк, студент

Науковий керівник – к.е.н, асистент Баришевська І. В.,

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто актуальні проблеми управління витратами підприємства. Розглянуто основні принципи та удосконалення системи управління витратами. Окреслено взаємозв'язок елементів системи управління витратами з функціями управління.

Ключові слова: витрати, управління витратами, система управління витратами, предметний підхід, системний підхід.

Постановка проблеми. В період погіршення кон'юктури ринку, вміння правомірно і раціонально керувати витратами підвищує шанси підприємства на виживання. Отже є необхідності адаптації українських підприємств до розвитку ринку, а також до системи стратегічного управління виробничою діяльністю, що широко застосовується у господарській практиці підприємств економічно розвинутих країн.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов'язані з управлінням витратами підприємства, знайшли відображення в роботах таких відомих вчених-економістів, як Т. Карпова, І. Давидович, С. Котлярова, В. Палій, на практиці не всі підприємства усвідомлюють необхідність цього виду управління. Тому є потреба у розкритті та доведенні значимості витрат та управління ними для досягнення підприємством ефективних результатів діяльності.

Постановка завдання. Визначити структуру системи управління витратами, яка повинна містити складові (елементи), які взаємодіють між собою відповідно до поставлених завдань. Розмір витрат є основним чинником для

Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

оцінювання ефективності діяльності підприємства, а також значно впливає на формування фінансового результату підприємства. Через це управління витратами потребує детального вивчення та удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Метою створення системи управління витратами є набір елементів (складових), за допомогою яких здійснюється збирання та оброблення даних про витрати, а також надання інформації для прийняття управлінських рішень саме в той момент, коли вона може бути використана найефективніше.

Особливість системного підходу пов'язана з розглядом організації як системи, діяльність якої постійно залежить від змінного набору обставин. Ситуаційний підхід передбачає набір обставин, які впливають на організацію і вміння правильно їх оцінювати. У сучасних концепціях управління, крім системного і ситуаційного підходів, виділяють функціональний, предметний і процесний підходи. Сутність функціонального підходу полягає у вирішенні завдання через сукупність функцій, які потрібно виконати. Для застосування вибраних функцій управління вибирають декілька об'єктів для виконання, і оптимальним вважають той, за якого витрати на його реалізацію є мінімальними.

Предметний підхід застосовується для удосконалення наявних об'єктів або систем. Процесний підхід передбачає взаємозв'язок функцій управління і розглядає кожну з них як окремий неперервний процес для досягнення завдань. Розглядаючи сутність кожного з підходів, потрібно враховувати технічні, економічні, організаційні та соціальні проблеми підприємства, складність яких збільшується в умовах ринкового середовища.

Розвиток сучасної науки, інформаційних технологій вимагає розроблення якісніших підходів щодо дослідження явищ і процесів. Таким підходом став системний підхід, суть якого полягає у розгляданні об'єкта дослідження як самостійної системи, яка взаємодіє з іншими системами. Управління витратами підприємства вимагає системного підходу до їхнього вивчення, метою якого є оптимальне використання ресурсів і забезпечення росту ефективності виробництва.

Системний підхід є засобом вирішення складних проблем, може використовуватись у різних ситуаціях, в його основі лежать наукові методи і він забезпечує одержання результатів відповідно до конкретної діяльності системи. Системність та якість інформації для прийняття управлінських рішень передовсім залежатиме від системи обліку витрат. Але сучасні системи обліку і контролю спрямовані переважно на зовнішніх користувачів інформації, і не містять такої системи управління, яка б враховувала потреби всіх суб'єктів господарювання. Важливою складовою у системі управління підприємством є управління витратами. Ефективність діяльності підприємства кожного суб'єкта підприємництва визначається фінансовим результатом та рівнем його витрат. Витрати на виробництво продукції є одним з основних об'єктів управління на мікрорівні [2].

Системне управління передбачає вплив керуючого суб'єкта на об'єкт управління для досягнення поставлених завдань.

Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій управління, тобто функції повинні реалізовуватись через елементи управлінського процесу: прогнозування, планування, нормування, організація, калькулювання, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль витрат. Виконання всіх функцій управління по всіх елементах – це взаємодія керуючої підсистеми (суб'єкт управління) на керовану підсистему (об'єкт управління). Суб'єктами управління витратами є керівники, менеджери, спеціалісти, бухгалтери підприємства, які беруть участь у виконанні окремих функцій або елементів управління витратами. Об'єктами управління є витрати на виробництво, реалізацію продукції (робіт) [1].

Механізми управління витратами передбачають застосування певних методів та інструментів, за допомогою яких вивчають витрати, досліджують їхню поведінку, щоб управляти ними. Вибір методів полягає у застосуванні різноманітних способів і прийомів, за допомогою яких можна вивчити та отримати точну інформацію про витрати і на її підставі прийняти правильні управлінські рішення. Прийняття управлінських рішень впливає на величину

фінансового результату підприємства, і тому завершальним етапом є оцінка прийнятого рішення на відповідність поставленим завданням. Якщо результат оцінки свідчить, що реалізація певних рішень і заходів має недоцільний і невігідний характер, виникає необхідність вибору іншого методу аналізу, який забезпечить вигоду та окупність витрат підприємства.

Основними принципами управління витратами є:

- застосування системного підходу до управління витратами;
- взаємозв'язок окремих елементів підсистем із завданнями системи загалом;
- відповідність системи обліку завданням управління витратами;
- аналіз і виявлення альтернативних шляхів досягнення мети;
- повнота і аналітичність інформації щодо рівня витрат;
- застосування ефективних методів зниження витрат;
- стимулювання і мотивація працівників до зниження витрат;
- оцінка і контроль результатів діяльності підрозділів;
- забезпечення та реалізація останніх досягнень економіки, математики та практики для подальшого удосконалення [4].

Основними напрямками внутрішнього контролю витрат підприємства є: контроль обсягу випущеної продукції, контроль собівартості (витрат) і контроль результатів (доходів та прибутків).

Висновок Системний підхід до управління витратами підприємства можна визначити як сукупність елементів (прогнозування, планування, нормування, організування, калькулювання, мотивування, обліку, аналізу, регулювання, контролю), структури, завдань, технології, які взаємодіють між собою з метою цілеспрямованого формування і використання витрат для підвищення ефективності функціонування підприємства.

Отже, управління витратами – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них. Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності

фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому подальший розвиток ринкових відносин робить неможливим та неперспективним існування підприємства на ринку без акцентування на пряму стратегії на тотальному управлінні витратами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фроленко Р. В. Інтегрована система стратегічного управління витратами промислових підприємств / Р. В. Фроленко Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал . – 2010. – № 15 (1). – С. 22-26.
2. Ященко О. І. Стратегічний підхід в управлінні витратами підприємства / О. І. Ященко, О. М. Майданська Науковий вісник. – 2008. – № 18.2. – С. 145-149.
3. Горелкіна А. Л. Оптимізація системи управління витратами // Державне управління. – 2006. – № 2. – С. 251-255.
4. Давидович І. Є. Управління витратами : [навч. посібник] 2-ге вид., перероб. і доп. / І. Є. Давидович. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 228 с.

УДК 336.01:339

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

О. К. Туз, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Баришевська І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено роль фінансового ринку та його розвиток в сучасній економічній системі.

Ключові слова: фінансовий ринок, ринок, фінансові інститути.

Постановка проблеми. Фінансовий ринок – це складова фінансової системи держави, яка може успішно розвиватися і функціонувати лише в ринкових умовах. Розвиток фінансового ринку значною мірою відображає гнучкість фінансової системи та швидкість, з якою вона може пристосовуватися

до змін в економічному та політичному житті країни, а також до різноманітних процесів, які відбуваються за її межами.

Аналіз останніх досліджень. Над проблемою розвитку фінансового ринку в сучасній економічній системі працювали ряд науковців. Серед них варто виділити науковий доробок Боброва Є. А., Федоренко В. Г., Гура О. Л., Райзберг Б. А. та ін. Проте є необхідним більш детально дослідити дане питання.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування проблем розвитку фінансового ринку та визначення його місця у фінансовій системі країни.

Виклад основного матеріалу. Сучасна економіка розвинутих країн має ринковий характер, оскільки саме ринкова система виявилась найбільш ефективною та гнучкою для вирішення економічних проблем. Ринок – це система економічних відносин між суб'єктами з приводу купівлі-продажу товарів та послуг. Головними економічними суб'єктами в ринкових відносинах є держава (уряд), підприємства (фірми) – господарюючі суб'єкти та домогосподарства. Основними ринками є: ринок товарів, на якому безпосередньо відбувається реалізація суб'єктами господарювання вироблених товарів, робіт, послуг; ринок ресурсів, на якому суб'єкти господарювання купують матеріальні та трудові ресурси; фінансовий ринок, де відбувається реалізація вільних грошових коштів; світовий ринок, через який здійснюється зв'язок внутрішньої економічної системи із економічними системами інших країн.

З огляду на те, що поняття “фінансовий ринок” є дуже широким, оскільки базується не тільки на фінансових потоках, але і на певних стосунках, що формуються в результаті трансформації відносин власності з приводу об'єкта купівлі-продажу, виникають певні непорозуміння при визначенні сутності категорії фінансового ринку. Досить часто в науковій літературі фінансовий ринок ототожнюють із грошовим або кредитним ринком, інвестиційним ринком, ринком цінних паперів, ринком фінансових послуг. Враховуючи вищезазначене, для визначення перспектив розвитку фінансового ринку в сучасних умовах, на нашу думку, необхідно визначити спочатку саму категорію “фінансовий ринок”.

Проведене дослідження дозволяє нам зробити висновок, що на сьогодні серед науковців не існує єдиного підходу щодо визначення сутності та структури фінансового ринку (табл. 1).

Вважаємо визначення Б. А. Райзберга не зовсім повним, оскільки фінансовий ринок не тільки відображає попит та пропозицію фінансових ресурсів, але і формує певні відносини між покупцем та продавцем з приводу фінансових ресурсів.

Фінансовий ринок виник у результаті появи потреби в додатковій формі мобілізації коштів для фінансового забезпечення розвитку економіки держави. Для сучасної ринкової економіки фінансовий ринок є “нервовим центром” економічного організму.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття “фінансовий ринок”

Автор	Сутність
Б. А. Райзберг	Фінансовий ринок відображає попит та пропозицію фінансових ресурсів, тобто грошей, валюти, акцій, облігацій та інших цінних паперів
В. Г. Федоренко	Фінансовий ринок — ринок, на якому присутні продавці й покупці, є товар, що продається і купується. Але товар цей особливий — це гроші, надані в користування, тимчасово — у формі позик під зобов’язання, або назавжди — під акції

Джерело: розроблено авторами з використанням матеріалів [1, 2]

У межах економічної системи фінансовий ринок виконує функції інтеграції, регулювання, перерозподілу, санації, стимулювання й інформаційну. На нашу думку, принциповими є функції регулювання, перерозподілу та інформаційна.

Функція регулювання полягає в тому, що фінансовий ринок забезпечує впорядковані взаємодії економічних агентів із приводу купівлі і продажу фінансових активів та в такий спосіб сприяє встановленню цін на фінансові

ресурси, котрі зрівноважують попит і пропозицію на них. Відповідно, зміна ринкової ціни на фінансові активи визначає пропорції й напрями розподілу фінансових ресурсів у межах економічної системи.

Функція перерозподілу полягає в тому, що фінансові ресурси, вивільнені на окремих стадіях відтворювального процесу, з допомогою фінансового ринку спрямовуються в інші сектори економічної системи, що прискорює обіг капіталу, сприяє прогресивному коригуванню всієї структури виробництва, створює можливості для запровадження новітніх технологій. Ринок забезпечує ефективне розміщення фінансових ресурсів завдяки посередницькій діяльності фінансових інститутів, які акумулюють вільні фінансові ресурси, а потім перерозподіляють їх серед суб'єктів господарювання.

Інформаційна функція передбачає формування єдиної ринкової ціни, що є результатом взаємодії попиту і пропозиції на фінансові активи, створює передумови для прогнозування його майбутньої кон'юнктури та дає змогу його суб'єктам відповідним чином корегувати власні господарські плани і приймати ефективні рішення в умовах власної обмеженої раціональності.

Для ефективного функціонування фінансового ринку в найближчий час необхідно вирішення таких завдань:

1) підвищення капіталізації суб'єктів фінансового ринку, їх конкурентоздатності, ефективності систем управління ризиками та компенсаційних механізмів ринку;

2) подолання дискретності вітчизняного фінансового ринку, піднесення цілісності внаслідок врівноваженого розвитку усіх його сегментів;

3) захисту прав інвесторів на ринках;

4) створення нового законодавства, систем розкриття інформації для громадян-інвесторів та професійних користувачів, впровадження міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності;

5) розбудови ринків похідних фінансових інструментів, впровадження новітніх фінансових інструментів та технологій на грошовому ринку;

б) підвищення ролі інститутів спільного інвестування, недержавного пенсійного забезпечення для акумуляції сукупних національних накопичень і спрямування в реальний сектор економіки;

7) реформування системи державного регулювання фінансового ринку [3].

Світова економічна криза великою мірою зумовлена кризою на фінансовому ринку. Це ще раз підтверджує не лише важливість, а й суперечливість ролі фінансового ринку в розвитку як національної, так і світової економіки.

Висновки. Створення та ефективне функціонування фінансового ринку є основою забезпечення впровадження ефективних перебудов економічної системи та її розвитку, оскільки саме через фінансові ринки здійснюється міжгалузевий, міжнародний перелив капіталів, дозволяючи оптимізувати динаміку суспільного відтворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобров Є. А. Роль та місце ринку фінансових послуг у структурі фінансового ринку / Є. А. Бобров // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 88-94.
2. Федоренко В. Г. Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні. – К. : Науковий Світ, 2003. – 170 с.
3. Гура О. Л. Роль фінансового ринку в розвитку інвестиційних процесів в Україні / О. Л. Гура // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – № 2 (4). – 210 с.

УДК 631.162

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Т. М. Оруджева, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Баришевська І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито особливості управління прибутком сільськогосподарських підприємств, а також розроблено механізм ефективного управління прибутком, який повинен сприяти підвищенню ефективності виробництва і стимулюванню розвитку підприємства.

Ключові слова: прибуток, стабільне зростання прибутку, управління прибутком, фінансові результати, чистий прибуток, задачі управління формування прибутком, політика управління і розподілу прибутку.

Постановка проблеми. Функціонування кожного підприємства значно впливає як на добробут власників, споживачів, так і на економічну ситуацію в країні шляхом поповнення державного бюджету сплатою податків, зборів, обов'язкових платежів. Все це неможливе без здійснення ними ефективної виробничої, маркетингової та фінансової діяльності. Найважливішою фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності сільськогосподарського підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, є прибуток.

Розмір отриманого прибутку має досить велике значення в діяльності сільськогосподарського підприємства. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; збільшення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності підприємства; економічний розвиток держави. Отже, значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та персоналу, а також держави визначають

необхідність дослідження питань ефективного управління прибутком сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу питанням формування та використання прибутку сільськогосподарських підприємств приділено в працях І. О. Бланка, М. Д. Білик, С. М. Баранцевої, Г. Г. Кірейцева, С. В. Мішиної, В. В. Худи та інших. Але питання щодо ефективного управління прибутком потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є встановлення факторів впливу на формування прибутку від фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємства. А також впровадження механізму ефективного управління прибутком, метою якого буде створення підвищення рівня виробництва та його конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Проблема грамотного і ефективного управління прибутком є найактуальнішою на сучасному етапі розвитку економіки України. Багато сільськогосподарських підприємств прагнуть максимізувати прибуток в короткостроковому періоді і не здійснюють фінансових вкладень в розвиток виробництва. Це відбувається частково через нестачу економічних знань керівництва сільськогосподарських підприємств, частково через нестабільність економічної ситуації в країні. Механізм ефективного управління прибутком повинен сприяти підвищенню ефективності виробництва і стимулювати його розвиток.

Стабільне зростання прибутку – це результат ефективного управління фінансами господарюючого суб'єкта в цілому. Тому управління прибутком можна розглядати як у широкому, так і вузькому розумінні [1].

Управління прибутком у вузькому розумінні полягає у:

1. Збільшенні доходів підприємства.
2. Зменшенні витрат.
3. Формуванні та реалізації ефективної податкової політики.
4. Оптимальному розподілі прибутку.

Збільшення доходів сільськогосподарського підприємства можливе за рахунок розширення ринків збуту продукції та освоєння виробництва нових видів продукції. При цьому збільшення доходів за рахунок підвищення ціни реалізації продукції можливе лише при освоєнні нових видів продукції, які користуються підвищеним попитом у споживачів. При збільшенні обсягів реалізації продукції, як правило, ціна реалізації зменшується, а вигоду підприємство отримує переважно за рахунок зростання загального обсягу виручки від реалізації.

Зростання доходів сільськогосподарського підприємства насамперед забезпечується ефективною маркетинговою політикою та розробкою нових перспективних видів продукції, на які очікує споживач. Однак і маркетингові дослідження, і науково-технічні розробки потребують значних витрат, тому працівники підприємства повинні знаходити оптимальне співвідношення між розміром таких витрат та можливою вигодою в результаті збільшення доходів, поліпшення конкурентної позиції підприємства на ринку, зростання його економічного потенціалу та фінансової стійкості. Для цього необхідно розробляти стратегії розширення виробництва, освоювати нові перспективні напрями діяльності та складати відповідно до цих стратегій бізнес-плани [2].

На сільськогосподарському підприємстві розподілу підлягає чистий прибуток, тобто прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків і інших обов'язкових платежів. З прибутку стягуються санкції, що сплачуються в бюджет і деякі позабюджетні фонди.

Кошти на розвиток і вдосконалення виробництва витрачаються на задоволення потреб, які пов'язані із зростанням обсягів виробництва, технічним переозброєнням, вдосконаленням технології виробництва та інших потреб, що забезпечують зростання і вдосконалення матеріально-технічної бази підприємства. Конкретно ці витрати представляють собою капітальні вкладення в будівництво нових виробничих площ, реконструкцію підприємств, придбання і монтаж нового устаткування, інші витрати капітального характеру, включаючи природоохоронні і такі, що спрямовані на поліпшення умов праці і техніки

безпеки. Це також витрата на проведення науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт, підготовку та освоєння нових прогресивних технологій та видів продукції.

Значна роль прибутку в розвитку сільськогосподарського підприємства та забезпеченні інтересів його власників і працівників визначають необхідність ефективного і безперервного управління ним. Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах [2].

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Основними задачами управління формуванням прибутку сільськогосподарського підприємства є такі: забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юнктурі; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується, та допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, що формується; забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства; підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді; забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості [3].

Висновки. Отже, по-перше, політика управління формуванням прибутку сільськогосподарського підприємства повинна бути спрямована на максимізацію розміру позитивного фінансового результату через виконання комплексу завдань щодо забезпечення зростання обсягів його діяльності, по-друге, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-

технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління суб'єктом господарювання.

Стосовно політики управління розподілом прибутку сільськогосподарського підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і працівників.

Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління сільськогосподарським підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників.

Отже, у процесі управління прибутком велике значення має не тільки максимізація прибутку, що залишається в розпорядженні сільськогосподарського підприємства, а й оптимальний його розподіл та використання. Сільськогосподарське підприємство, яке отримує стабільний прибуток, має забезпечувати за рахунок прибутку стійке економічне зростання. Підприємство, яке не може наростити за рахунок прибутку свій економічний потенціал, неефективно управляє процесами розподілу та використання прибутку, а отже, неефективно управляє прибутком у цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. І. Організаційно-економічні проблеми детінізації економіки / О. І. Амоша // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2013. – № 15–2. – С. 12–19.
2. Блонська В. І. Вдосконалення формування та використання прибутку підприємства / В. І. Блонська, О. І. Вужинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 18.1. – С. 122–128.
3. Пухальський В. Концептуальні основи фінансової діяльності підприємства / В. Пухальський // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2011. – № 3. – С. 35.

УДК: 62:60.543.172

МЕТОДИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ

Ю. О. Галагуз, студент

Науковий керівник – к.е.н., асистент Баришевська І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито поняття критичного мислення, розглянуто необхідність формування навичок критичного мислення у студентів, визначено основні проблемні питання застосування технології критичного мислення в процесі оволодіння професійними знаннями.

Ключові слова: критичне мислення, розвиток, самоосвіта, метод, стратегія, студент, рефлексія, мозкова атака, асоціювання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі існує життєва необхідність глибокого осмислення минулого, сучасного і перспектив подальшого розвитку нашого суспільства. Вона зумовлена потребами правильного розуміння реальної дійсності, її різноманітних процесів, подій і явищ, з тим щоб ґрунтовно їх узагальнювати, робити відповідні висновки. Вища освіта в сучасній Україні потребує модернізації відповідно до вимог часу. Існує думка, що сьогодні потребує забезпечення переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти. Тобто спосіб, у який ми отримуємо ті, чи інші відомості мав би бути не пасивним, а активним, стимулюючи тим самим зацікавлення у подальших пошуках та розширенні необхідних знань. Одним із таких шляхів навчання може бути “критичне мислення”. Сьогодні всі ми живемо у світі інформації, в якому ідеї постійно піддаються структурним змінам, перевіркам та переосмисленню, світі, в якому власне мислення слід увесь час адаптувати до мислення інших, де слід поважати потяг до ясності, точності та ретельності, де навички інтелектуальної праці слід постійно підвищувати і вдосконалювати.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблема “критичного мислення” (в різноманітних психолого-педагогічних аспектах) завжди привертала увагу

відомих вітчизняних науковців, таких як Авдеева І., Києнко-Романюк Л., Тягло О., Савчин М., Студент М. та інших.

Постановка завдання. Розкрити поняття критичного мислення. Обґрунтувати необхідність формування навичок критичного мислення та виявити проблеми і шляхи формування критичного мислення студентів у процесі оволодіння професійними знаннями.

Виклад основного матеріалу. Українське суспільство останні десятиріччя представляє собою складну та дуже динамічну систему. Особливо динамічними є процеси економічного життя. Жорстка конкуренція, швидкий технологічний прогрес, збільшення кількості інформації у відкритому для аналізу доступі, глобалізація багатьох явищ життя вимагають від кожного серйозного підприємства якомога ефективнішого використання всіх наявних матеріальних та інтелектуальних ресурсів. Всі ці процеси не можуть не відобразитись і на освітніх процесах. Багато в чому мова йде про інший якісний рівень викладання та організації освіти, про зміну способів взаємодії викладача та студента або студента з матеріалом, або студента з іншими студентами.

Не викликає сумнівів і той факт, що успішність та ефективність формування компетентностей студентів залежать від форм та методів організації навчально-виховного процесу. Пріоритетними в цьому сенсі стають сучасні педагогічні технології, інтерактивні методи навчання, інформаційні комп'ютерні технології, презентації, які забезпечують активні форми діяльності аудиторії, залучають їх до творчого процесу пізнання, дослідження проблем, формування власної думки та самореалізації. Саме такою технологією і є методика розвитку критичного мислення.

Ми погоджуємось із думкою І. Авдеевої [1, с.30], що критичне мислення – це:

- уміння урівноважувати у своїй свідомості різні точки зору;
- уміння піддавати ідею м'якому скепсису;
- об'єднання активного й інтерактивного процесу;
- перевірка окремих ідей на можливість їх використання;

- моделювання систем доказів, на основі яких базуються різні точки зору;
- переоцінка та переосмислення понять та інформації;
- здатність знайти необхідну інформацію та використовувати її самостійно під час прийняття рішення.

Отже, виходячи з цього, варто зазначити, що ідеальний критичний мислитель тямущий, добре інформований, розумно довірливий, неупереджений, гнучкий, справедливий в оцінках, чесно визнає власні слабкості, розсудливий при прийнятті рішень, готовий переглянути свою точку зору, має чітке уявлення про предмет, спокійний у складних ситуаціях, наполегливий у пошуках потрібної інформації, розумний у виборі критеріїв, спрямований на пізнання й отримання результатів, які настільки є точними, наскільки цього потребують обставини й предмет дослідження.

Розвиток критичного мислення досягається застосуванням різних методичних стратегій, які використовуються на окремих етапах заняття. Наведемо найпоширеніші схеми стратегій організації занять з елементами логіки та критичного мислення:

“Мозкова атака” – це ефективний метод колективного обговорення, пошуку рішень, що здійснюється через вільне накопичення ідей з певної теми, вираження поглядів усіх учасників. Цей метод дає змогу групі студентів використовувати свої інтелектуальні можливості для швидкого та ефективного виконання завдання [1].

Асоціювання, або ґрунування, – стратегія навчання, яка закликає аудиторію вільно і відкрито висловлювати свої думки, здійснювати зв'язок між окремими поняттями, тому, сприяє розвитку соціальних, інформаційних, культурних компетенцій, спонукає студентів до саморозвитку, самоосвіти, продуктивної діяльності [1].

Ця робота проводиться в такій послідовності:

1. Записується центральне поняття на дошці чи папері.
2. Записуються всі поняття, пов'язані з центральним словом.
3. Установлюються зв'язки.

“Джигсоу” – методична стратегія, згідно з якою студенти працюють у групах, причому кожна вивчає окреме питання. Після вивчення інформації, проведення досліджень кожна група складає свою презентацію, представляючи її цілій аудиторії, роз’яснюючи та навчаючи при цьому інших.

П'ятихвилинне есе використовується наприкінці заняття, щоб допомогти студентам краще зрозуміти свої думки з вивченої теми і щоб дати викладачу можливість проаналізувати результати [2].

Як вважає Тягло О. [3], важливим інструментом і одночасно результатом критичного мислення є рефлексія або усвідомлений контроль, “осмислення власних дій і їх законів; діяльність самопізнання, що розкриває специфіку духовного світу людини”.

Рефлексія передбачає аналіз, корекцію, передбачення та прогнозування власних дій, вчинків, мотивів, зіставлення їх із “суспільно значущими цінностями, а також діями та вчинками інших людей”. М. Савчин і М. Студент вважають, що рефлексія бере участь у переосмисленні особистісних цілей, мотивів, а головне – ціннісних орієнтацій [4].

Ми розуміємо критичне мислення як активний, цілеспрямований, організований пізнавальний процес, який використовується для ретельного аналізу власного мислення та мислення оточуючих для виразності і поліпшення власного розуміння. Навчання з методами розвитку критичного мислення культивує у студентів:

- активну громадську позицію, толерантність;
- уміння працювати у команді, кооперуватися, спілкуватися та домовлятися;
- уміння вибирати та оцінювати інформацію;
- уміння вирішувати проблеми, мислячі креативно та критично.

Висновки. Отже, ми можемо стверджувати, що саме методика розвитку критичного мислення дозволяє максимально підвищити ефективність навчально-виховного процесу, дає можливість створити такі умови, коли всі учні залучаються до активної, творчої навчальної діяльності, процесу

самонавчання, самореалізації, вчать спілкуватись, співпрацювати, критично мислити, відстоювати свою позицію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва І. М. Критичне мислення як системний фактор неперервної освіти / І. М. Авдєєва // Постметодика. 2002. – № 3. – С. 3-4.
2. Киенко-Романюк Л. А. Розвиток критичного мислення студентської молоді як загальнопедагогічна проблема [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2007/07klamzp.zip>
3. Тягло О. В. Критичне мислення. Управління школою. – 2008. – № 61. – 186 с.
4. Савчин М. Рефлексія як механізм вдосконалення професійної діяльності фахівця / М. Савчин, М. Студент // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2002. – № 2. – С. 137-145.

УДК 657.012.32

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

О. В. Болгарина, студент

Науковий керівник – асистент Мельник О. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначені зміст і роль обліково-аналітичного забезпечення стійкого розвитку підприємства, напрямку інформаційних потоків, принципи формування обліково-аналітичного забезпечення і його користувачів.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, бухгалтерський облік, обліково-аналітичне забезпечення, фінансовий стан підприємства, система управління.

Постановка проблеми. У сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо важливим стало інформаційне забезпечення процесу управління, що полягає в отриманні й обробці інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Перед органом управління Студентський науковий вісник, випуск 2(9)-2013. Частина 1.

стоїть завдання одержання інформації, її обробки, а також генерування і передавання нової похідної інформації у вигляді керуючих впливів.

На підприємстві переважна більшість інформаційних потоків пов'язана із системою бухгалтерського обліку, тому виникає необхідність формування обліково-аналітичного забезпечення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок в дослідження проблеми обліково-аналітичного забезпечення процесу управління зробили Ф. Бутинець, О. Гудзинський, М. Дем'яненко, Г. Кірейцев, А. Пилипенко, М. Пушкар, П. Саблук, І. Садовська, В. Самочкін та інші. Однак залишається ряд невирішених питань щодо обліково-аналітичного забезпечення підприємства, що потребують подальших досліджень.

Метою статті є визначення змісту і ролі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, а також максимізація корисності даної інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз практики діяльності українських підприємств та організацій дозволяє стверджувати, що відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення приводить до того, що господарюючі суб'єкти або формують фінансові результати недостовірно, або здійснюють формальний підхід до формування їх складових. У свою чергу, це заважає підприємствам орієнтуватися у подальшому розвитку, знижує конкурентоспроможність і стійкість, що в остаточному підсумку може привести до фінансової неспроможності і банкрутства.

Бухгалтерський облік, безумовно, є основою обліково-аналітичного забезпечення фінансового аналізу. Таким чином, він відіграє важливу роль у прийнятті управлінських рішень. Система бухгалтерського обліку є основою всього інформаційного забезпечення системи управління господарською одиницею. Сутність інформаційного забезпечення управлінської діяльності формується за рахунок сукупності інформаційних ресурсів, які сприяють ефективному проведенню процесу управління, зокрема розробленню та

реалізації управлінських рішень. Інформаційне забезпечення – це якісне інформаційне обслуговування управлінського персоналу підприємства шляхом створення динамічної системи збору даних, їх обробки, зберігання та перетворення на достовірну, своєчасну, точну, актуальну інформацію для ефективного ведення процесу управління та прийняття відповідних управлінських рішень [4]. Поряд із бухгалтерським обліком існує й економічний аналіз. У поєднанні їх можна назвати системою обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством [2].

Сучасну систему бухгалтерського обліку можна розглядати як штучно створену глобальну модель інформаційної технології, необхідну для успішного виконання основних функцій управління підприємством. “Система бухгалтерського обліку – це основна інформаційна система підприємства. Вона призначена для формування внутрішніх звітів: для цілей періодичного планування, контролю та оцінки; при прийнятті рішень в нестандартних ситуаціях та виборі політики фірми; для зовнішніх звітів акціонерам, державним органам та іншим контрагентам підприємства при прийнятті інвестиційних рішень, контролі за правильністю розрахунку податків тощо” [5].

Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовим станом підприємства – це процес підготовки обліково-аналітичної інформації щодо фінансового стану, забезпечення її кількості та якості [3]. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовим станом – це поєднання всієї використовуваної в ній інформації, специфічних засобів і методів її аналітичної обробки [1].

Бухгалтерська звітність є інформаційною базою для визначення рівня фінансової стійкості організації, на підставі якої зовнішнім користувачем робиться висновок про прийнятний рівень ризику при інвестуванні.

Останнім часом усе більше інвесторів, у тому числі і українських, цікавляться звітністю у форматі МСФЗ. Це свідчить про те, що саме фінансова стійкість буде одним із ключових факторів успішного залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу для розширення і модернізації виробництва. У

свою чергу, це повинне спричинити більше інтенсивну інтеграцію України у світове економічне співтовариство. Разом з тим фінансова (бухгалтерська) звітність, на відміну від інших видів інформації, включає показники, що характеризують фінансовий стан організацій, і є єдиною доступною і офіційно відкритою як на українському рівні, так і на міжнародному.

Для виконання завдань у режимі реального часу на підприємстві повинна функціонувати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням. На українському ринку програмних продуктів достатньо бухгалтерських та аналітичних програм. Найвідоміші бухгалтерські програми “1С:Бухгалтерія”, “БЕСТ”, “Електронна бухгалтерія” тощо.

Головними критеріями вибору цих програм є:

- наявність готових налаштувань;
- одержання потрібної документації за допомогою типових форм з мінімальними затратами часу;
- відсутність потреби у високій кваліфікації спеціалістів;
- можливість на певний момент часу отримати програму, яка б максимально відповідала поставленим завданням.

Склад обліково–аналітичної інформації, яка може бути використана для вирішення управлінських задач залежить від умов функціонування підприємства, обраного стилю управління, особливостей та етапу життєвого циклу, на якому знаходиться підприємство. Зокрема, для підприємства, яке перебуває у нестабільному зовнішньому і внутрішньому середовищі, тобто в умовах незбалансованості (що є характерним для вітчизняного бізнесу), необхідна не загальна облікова інформація, а саме та, яка забезпечує реалізацію певного стилю управління – адаптивного або корекційного.

Але якою б не була інформаційно-комунікаційна система, вона завжди міститиме дві складові, без яких не може існувати жодна інформаційна система: програмне забезпечення, база даних(база знань). Програмне забезпечення – це набір програм, документів, процедур, повсякденних операцій комп'ютерної системи, що допомагають технічним засобам виконувати різні операції.

Програмне забезпечення здійснює ефективний пошук потрібної інформації і подання її користувачеві у найзручнішій формі на екран дисплея або в інший спосіб незалежно від форм зберігання інформації. База даних – це набір даних, ефективно організованих так, щоб з ними було легко працювати; це програмні засоби, що дають організаціям змогу здійснювати управління і мати доступ до необхідних даних. Вони є важливим компонентом системи інформаційного забезпечення управління підприємством.

Процес формування обліково-аналітичного забезпечення, що охоплює управління підприємства, схематично відображено на рис. 1.

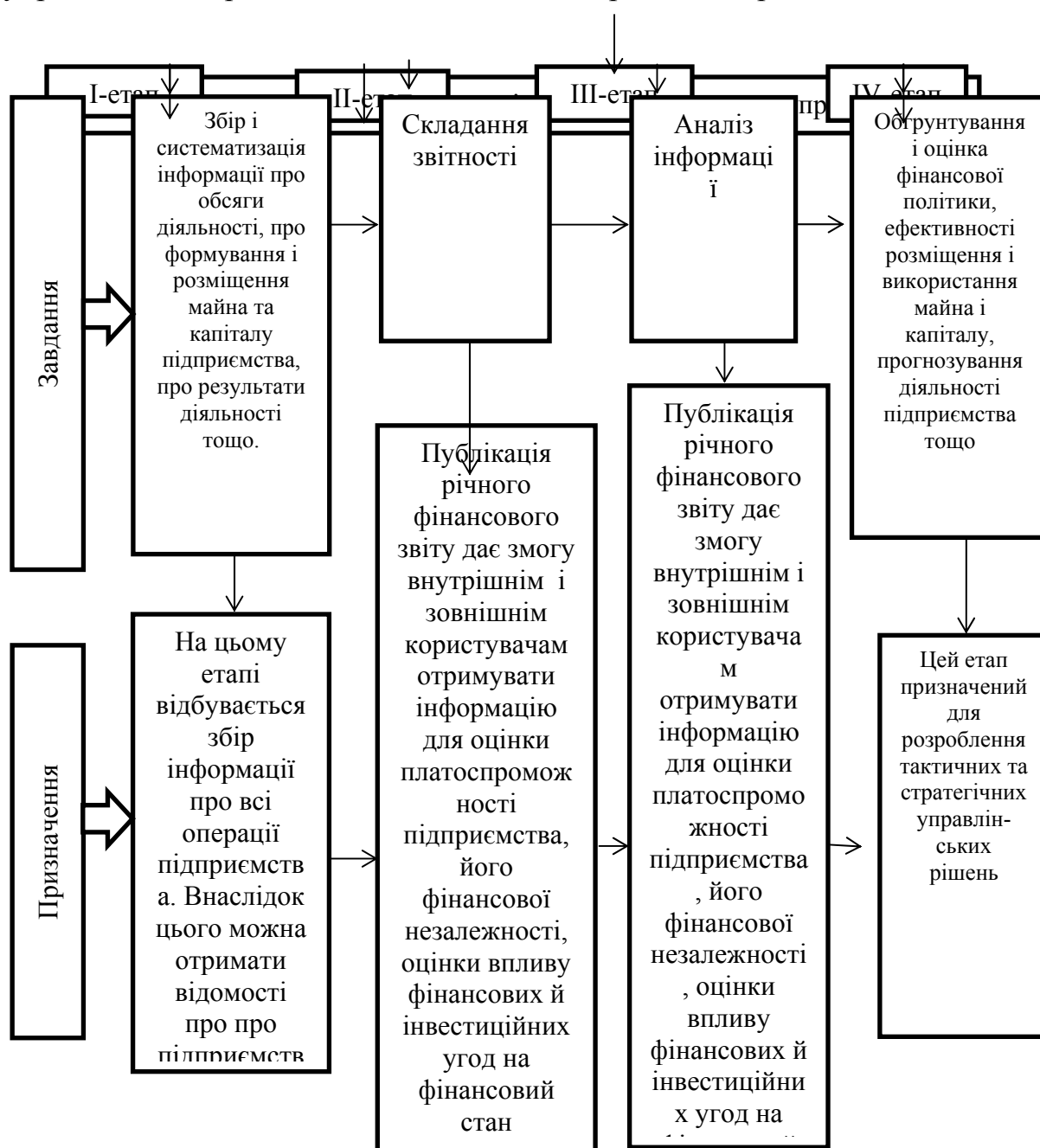

Рис. 1. Етапи формування обліково-аналітичного забезпечення управління
Джерело: побудовано за даними [3]

На всіх етапах діяльності підприємства до фінансової інформації традиційно ставили такі вимоги, як об'єктивність, достовірність, своєчасність і точність. Однак на сучасному етапі вдосконалення управління, становлення ринкової економіки дотримання тільки наведених вимог недостатньо. Нині особливого значення набуває якість і ефективність інформації, її здатність задовольняти потреби як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Це означає, що фінансова інформація повинна містити мінімальну кількість показників за максимальної їх ефективності і задовольняти максимальну кількість її користувачів на різних рівнях управління. Інформація, яка надається для потреб управління, повинна бути необхідною, істотною і доцільною, не обтяженою зайвими показниками. Крім того, необхідно, щоб вона формувалась з найменшими витратами.

Сучасний стан досліджень обліково-аналітичної системи підприємств можна оцінити як такий, що викликає необхідність удосконалення інформаційного і методичного забезпечення. Проведене дослідження теоретичних і прикладних особливостей обліково-аналітичного забезпечення в сучасних умовах дозволило сформулювати такі висновки і надати пропозиції щодо їх практичної реалізації:

1. Інформація, створена в системі бухгалтерського обліку, слугує для аналізу діяльності підприємства, яку слід розглядати як систему;
2. Якість управлінських рішень залежить від адекватності аналітичних висновків, одержаних на основі інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану;
3. Пріоритетним напрямом удосконалення інформаційного та методичного забезпечення аналізу фінансового стану, здатного на практиці реалізовувати принципи ефективного управління, є моделювання;

4. Основний потік інформації на підприємствах формується не тільки в системі бухгалтерського обліку, а й у системі управлінського обліку, тому облік є своєрідним моделюванням господарських процесів;

5. В управлінні підприємством як відкритою соціально-економічною системою аналіз фінансового стану має забезпечити: гнучкість й адаптивність управління, можливості швидкої перебудови та реагування на зміни зовнішнього середовища;

6. Комплексна оцінка фінансового стану покликана надати відповідну інформацію апарату управління.

Висновки. Для ефективного розвитку підприємництва в Україні необхідна адекватна ринковим відносинам система подання інформації, що дасть змогу формувати релевантну інформацію, аналізувати її і приймати раціональні управлінські рішення.

Визначено також, що обліково-аналітичне забезпечення стійкого розвитку підприємства – це єдність систем обліку, аналізу і аудиту, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами при виборі (або реалізації) напрямків стійкого розвитку підприємства і варіантів їхнього фінансування. Обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

Для ефективної реалізації процесу стійкого розвитку підприємства актуальна необхідність адекватного обліково-аналітичного забезпечення, що дозволяє в першу чергу інформаційно обслуговувати цей процес, що враховуючи різні умови функціонування і цільові орієнтири підприємства, вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. При цьому своєчасне і правильне використання в управлінні необхідної обліково-аналітичної інформації дає можливість здійснювати оперативне втручання у процеси, які загрожують підприємству, виявлення та послаблення впливу несприятливих тенденцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Проблеми науки бухгалтерського обліку: реалії : [монографія] / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП “Рута”, 2005. – 324 с.
2. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства / А. А. Пилипенко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 276 с.
3. Пушкар М. С. Система обліку як генератор інформаційних ресурсів / М. С. Пушкар // Фінанси, облік і аудит. Зб. наукових праць. Спец. випуск. – К., 2006. – С. 355–363.
4. Садовська І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”: зб. наук.-прикл. пр. “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. – № 647. – Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2009. – С. 498–503.
5. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерський учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Форстер: [пер. с англ. / под ред. Я.В. Соколова]. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 416 с.

УДК 331.215.54

ТІНІЗАЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК СКЛАДОВА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В. П. Степанова, студент

Науковий керівник – асистент Волкова І. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розкривається сутність тіньової економіки країни та її вплив на економічний розвиток. Розглянуто тонізацію заробітної плати та шляхи детінізації. Також зазначено досягнення в процесі детінізації за останні роки.

Ключові слова: податки, система оподаткування, тіньова економіка, тіньові заробітні плати, детінізація ринку праці.

Постановка проблеми. Протягом останніх років існуючі в Україні економічні проблеми призвели до існування значного рівня безробіття, поширення нелегальної трудової діяльності, значного розшарування населення за рівнем доходів. На розвиток економіки та розв’язання соціальних проблем

впливають, в першу чергу, зайнятість населення і рівень оплати праці. Проте, реалії такі, що значний сегмент економіки змістився в “тіньовий” сектор. Чимало роботодавців з особистих міркувань, через різні схеми уникають легального використання робочої сили, утримують працюючих без укладання з ними передбачених законодавством договорів, приховують від обліку та оподаткування розміри своїх реальних доходів та фактичної заробітної плати найманих працівників (“заробітна плата у конвертах”), не здійснюють оплату внесків до соціальних фондів (“подвійна бухгалтерія”) тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінці масштабів тіньової економіки та її впливу на оплату праці та інші процеси України приділено багато уваги у працях вітчизняних вчених: В. Бордюка, С. Бондаря, Я. Дяченка, З. Варналія, Т. Тищук, О. Іванов, В. Данилишин, О. Стефанків, В.П оповича, Т. Приходька, А. Соколовської, Я. Жаліна, І. Мазур та інших дослідників.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення форми прояву “тіньової” зайнятості в реальному житті, її причини та методи боротьби з цим негативним явищем економіки.

Виклад основного матеріалу. На розвиток економіки та розв’язання соціальних проблем впливають, в першу чергу, зайнятість населення і рівень оплати праці. Проте реалії такі, що значний сегмент економіки змістився в “тіньовий” сектор. Тіньова економіка (за визначенням Е. Фейга) – це економічну діяльність, яка з якихось причин не враховується офіційною статистикою і не потрапляє до валового національного продукту [1]. Розглянемо динаміку тіньової економіки в Україні за попередні періоди на наступному рис.

Рівень тіньової економіки в Україні у I кварталі 2012 року не змінився порівняно із аналогічним періодом минулого року і склав 34% від рівня офіційного ВВП, що свідчить про її сталий рівень. Проте до кінця 2012 року за даними Мінеку рівень тінізації економіки в Україні підвищився на 11 в.п. і склав 45% ВВП [3].

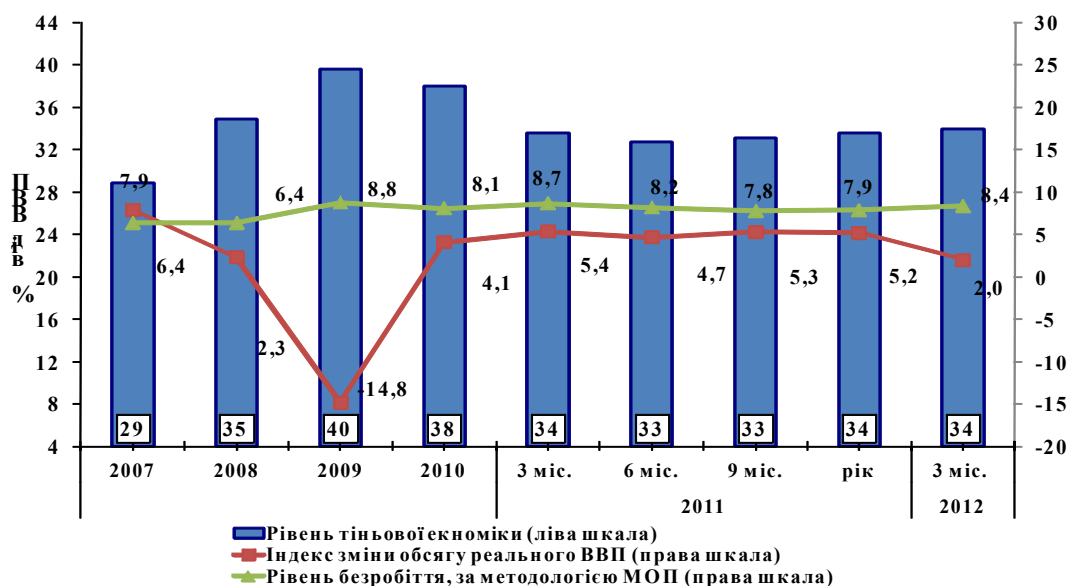

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП), темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до попереднього року) та рівень безробіття (за методологією МОП)

Джерело: побудовано за даними [2]

Через стан економіки в Україні, чимало роботодавців з особистих міркувань, через різні схеми уникають легального використання робочої сили, утримують працюючих без укладання з ними передбачених законодавством договорів, приховують від обліку та оподаткування розміри своїх реальних доходів та фактичної заробітної плати найманих працівників (“заробітна плата у конвертах”), не здійснюють оплату внесків до спеціальних фондів (“подвійна бухгалтерія”) тощо.

Зараз нікого не здивує той факт, що в тіні перебуває близько половини зарплат українців. Ціна виплат “в конверті” при цьому чимала, – держбюджет щорічно втрачає мільярди несплачених податкових коштів. Паралельно отримав свій розвиток і продовжує діяльність нелегальний ринок конвертаційних послуг, незважаючи на численні перевірки та наведення порядку. Однак, парадокс полягає в тому, що саме за рахунок тіньових фінансів Україна і витримала кризу. Тобто в нинішніх умовах боротьба з тіньовиками з боку держави означає “рубати гілку”, на якому тримається економіка країни. Більшість підприємств намагаються ухилитися від сплати податків не від солодкого життя, оскільки не вони, а держава визначає умови і правила гри.

“Конвертна” оплата праці вигідна як працівникові – він отримує більш високу зарплату, так і роботодавцю, який уникає обтяжливих процедур оподаткування. Але держава при цьому нав’язує загрозу позбавлення соціальної захищеності на час втрати працездатності, при нещасних випадках на виробництві, порушення трудових відносин роботодавцем, що не платить внески до фондів соцстраху. Високий рівень тінізації оплати праці пов’язаний з [4]:

- 1) значним розривом між вартістю трудових для роботодавця та фактичною сумою, яку працюючий отримує за свою працю;
- 2) толерантним ставленням працюючих до практики виплати неофіційних заробітних плат та, відповідно, позбавлення їх гарантій щодо пенсійного та соціального забезпечення;
- 3) відчуттям невідповідності сплачених податків та внесків якості державних послуг, що призводить до необхідності значних додаткових витрат з боку населення з метою отримання цих послуг на належному рівні;
- 4) відчуттям несправедливості системи розподілу пенсій, пов’язаної з наявністю великої кількості спеціальних, професійних, особливих та пільгових професійних режимів;
- 5) наявністю механізмів, які забезпечують легке вилучення коштів підприємств у позалегальний сектор економіки з метою виплати тіньових заробітних плат;
- 6) фактичною безкарністю порушень у сфері оплати праці.

Зарплату “в конверті” намагаються асоціювати з “життям без гарантій”: люди похилого віку позбавляються пенсій, хворі – лікарняних, безробітні - фінансової допомоги; без фінансування не можна залишати інфраструктуру, дороги, дитячі садки і школи. Такими застереженнями рясніють мас-медіа, білборди та плакати, авторами яких є представники міських та районних податкових інспекцій. Розвиток бізнесу внаслідок ведення подвійної бухгалтерії стає, як запевняють, не передбачуваним, а найнятий робітник без належного оформлення не несе ніякої адміністративної та кримінальної відповідальності за

свою діяльність.

Якщо бути відвертими, то саме держава сприяє конвертації виплат, змушуючи підприємців вести тіншову бухгалтерію. Нездатний платити встановлені податки, роботодавець у спробі вижити найчастіше обирає один з двох варіантів. Зараз загальне навантаження на фонд оплати праці становить близько 56,6%: 3,6% виплачує найманий працівник, 38% – роботодавець, до того ж із зарплати працівника відраховується 15-відсотковий податок з доходу. Значній частині українських підприємців (згідно зі статистичними даними – близько 40%) не під силу такі виплати.

Нездатний платити встановлені податки, роботодавець у спробі вижити найчастіше обирає один з двох варіантів. Перший, і цілком легальний, передбачає реєстрацію співробітників як приватних підприємців, які платять єдиний податок. А другий варіант – той самий, “конвертний”, коли незначна частина зарплат виплачується офіційно, а основна – зрозуміло як. При цьому спрацьовує конкуренція: організація чи установа, яка чесно платить всі податки, стає неконкурентоспроможною. Він змушений або підвищувати ціни на свої товари і послуги, або ховатися в тіні від “податкового ультрафіолету”, доза якого перевищує норму.

Основним принципом реалізації заходів щодо детінізації ринку праці має стати непогіршення умов ведення бізнесу та оплати праці сумлінних платників податків. З метою забезпечення послідовної детінізації оплати праці необхідно:

1) Міністерству соціальної політики з метою перерозподілу навантаження страхових внесків між працівником і роботодавцем для учасників солідарної системи пенсійного страхування розробити:

- модель перерозподілу внесків між працівником і роботодавцем з одночасним компенсаційним підвищенням заробітної плати,

- методичне забезпечення компенсаційного підвищення заробітних плат найманих працівників;

- проект відповідних змін до пенсійного законодавства щодо перерозподілу обсягів страхових внесків між працівником і роботодавцем для учасників солідарної системи пенсійного страхування;

2) посилення відповідальності за ухилення від сплати податків і страхових внесків та покращення їх адміністрування; зокрема внесення змін до законодавства щодо збільшення штрафних санкцій за ухилення від оформлення трудових відносин між працівником і роботодавцем, посилення відповідальності посадових осіб роботодавця за неоформлення трудових відносин з працівником, розширення повноважень Інспекції з питань праці щодо здійснення перевірок додержання законодавства про оплату праці;

3) запровадження “періоду очікування”, тобто підвищення віку виходу на пенсію для осіб, які не сплачували страхові внески до пенсійної системи, або сплачували їх не в повному обсязі, що дозволить подолати практику відсутності санкцій за недотримання норм законодавства.

На сьогоднішній день більшість працездатних українців (близько 60% від загальної кількості населення) продовжують підтримувати тіньову зарплатну схему. Підтвердила це і організація економічного співробітництва та розвитку, за спостереженнями якої, така схема в наших громадян асоціюється переважно зі збільшенням їхніх доходів.

З відповідальністю за нелегально виплачену і отриману зарплату, на перший погляд, все просто: для працівника ввели адміністративну, для роботодавця – кримінальну відповідальність. Підстави притягнення до останньої знаходяться вкрай рідко: хіба що хтось із працівників звертається зі скаргою до прокуратури (а це, як свідчить практика, виняткові випадки). Для підприємця, спійманого під час першої перевірки, справа може обмежитися доганою; попався в ході другої - доведеться сплатити штраф, а хто не виправить ситуацію на час третьої перевірки підпадає під кримінальну відповідальність, але найчастіше підприємство просто закривають. Банки, що беруть участь у діяльності конвертаційних центрів, в гіршому випадку позбавляють ліцензій.

Висновки. Тінізація економіки має значний вплив на рівень життя населення так як призводить до тонізації заробітної плати через виплату її в “конвертах”. Дослідження масштабів, причинності тіньової економіки, зокрема тіньових заробітних плат та засобів обмеження, відповідних теоретико-методологічних інструментів протидії тіньовій економіці потребують подальших активних наукових пошуків. Розроблено програми детінізації економіки, але юридично міри покарання ще мають бути доопрацьовані в Мін'юсті та Кабміні. Поки ж варто керуватися положеннями Кодексу законів про працю, Податковим кодексом [5], Законом України “Про оплату праці” [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Предборський В. До питання про сутність тіньової економіки / В. Предборський // Підприємництво, господарство, право. – 2004. – № 12. – С. 111-115.
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/operativ/operativ2006/gdn/prc_rik/prc_rik_r/dazp_r2006.htm.
3. Рівень тіньової економіки в 2012 році становив 45% ВВП – Прасолов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.epravda.com.ua/news/2013/05/23/376252/view_print/
4. Щодо пріоритетних напрямів детінізації економіки України. Аналітична записка. / Т. Тищук, О. Іванов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/676/>
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
6. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>
7. Тіньові заробітні плати: причини, обсяги та шляхи детінізації. / В. І. Динилишин, О. М. Стефанків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=658>

ЗМІСТ

О. В. Лозова Структурно-інституціональний аналіз забезпеченості сільськогосподарських підприємств Миколаївської області виробничими запасами	3
Л. В. Мачильська Інституціональне забезпечення розвитку галузі тваринництва на сільськогосподарських підприємствах Миколаївщини	9
В. С. Панчук Доходи сільськогосподарських підприємств і аналіз їх сучасного стану	13
Г. О. Побережнюк Формування облікової політики в бюджетних установах	19
Ю. С. Резніченко Удосконалення організації обліку витрат в сільськогосподарських підприємствах	24
О. В. Спасенко Роль фінансової звітності в процесі управління сільськогосподарським підприємством	29
Ю. Д. Хлинова Пільгова еволюція в сільському господарстві	34
А. С. Мінаєва Організація внутрішнього аудиту фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах в Україні	40
Т. А. Алуной Роль внутрішнього аудиту в діяльності підприємства	45
О. В. Боєва Особливості організації аудиту в комп'ютерному середовищі	51
М. О. Багріна Аудит формування і використання прибутку аграрних підприємств	57
О. В. Бузник Можливості аудиту у комп'ютерному середовищі	63
К. О. Вельховацька Організація внутрішнього аудиту на підприємстві	70
Ю. В. Висоцька Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку вітчизняного аудиту	79
Л. М. Вишенська Особливості аудиту дебіторської заборгованості	86
І. М. Голота Аудит фінансової звітності підприємств та напрями його вдосконалення	93
Г. І. Горбатюк Аудит фінансових результатів діяльності підприємств аграрного сектор	101
Ю. О. Грищук Основні аспекти розвитку вітчизняного аудиту в Україні	107
Н. В. Зайченко Вплив внутрішнього контролю на конкурентоспроможність аграрних підприємств	114
К. В. Марандюк Основи обліку і контролю дебіторської заборгованості	118
Д. А. Радько Проблема контролю якості аудиту фінансових результатів діяльності підприємства	124
Т. Умриш Аудит витрат виробництва сільськогосподарської продукції	131
І. І. Богата Бухгалтерський баланс як джерело економічної інформації для прийняття управлінських рішень	138
Ю. Г. Вітвіцька Гармонізація національної форми звіту про фінансові результати до міжнародних стандартів	142
Ю. В. Гаркуша Облік інноваційної діяльності аграрних підприємств	146
Ю. В. Голяк Розкриття інформації про доходи підприємства в формах річної фінансової звітності з урахуванням вимог національних та	152

міжнародних стандартів

- В. О. Гуменюк** Облік витрат інноваційної діяльності та напрями його удосконалення 157
- Є. Г. Дорох** Операції з обліку реалізації сільськогосподарської продукції (робіт, послуг), їх вплив на господарську діяльність підприємства 161
- О. С. Дяченко** Амортизація основних засобів в бухгалтерському та податковому обліку 166
- Т. В. Журба** Фінансові результати діяльності підприємств аграрного сектору 172
- Т. О. Іохим** Нарощування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу 176
- К. Ф. Кондюк** Проблеми управління дебіторською та кредиторською заборгованістю 183
- О. В. Кривошеєв** Фінансова звітність підприємства як інформаційна база фінансового аналізу 189
- Т. С. Крячкова** Загальна характеристика порядку складання звіту про власний капітал 195
- О. В. Лозова** Основні методи й аналіз складання фінансової звітності підприємств 201
- Л. В. Мачильська** Значення внутрішньогосподарського обліку і звітності в ефективному управлінні витратами виробництва продукції тваринництва 206
- О. В. Миколовська** Особливості складання балансу та звіту про фінансові результати відповідно до вимог МСФЗ 211
- Г. А. Наконечна** Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва... 217
- А. Ю. Наумова** Спільні та відмінні риси щодо складання звіту про фінансові результати за національними та міжнародними стандартами 221
- Р. Є. Нікітіна** Інфраструктура ринку продукції плодоовочевого підкомплексу за умов СОТ 227
- О. В. Панасюк** Формування фінансових результатів діяльності підприємства 232
- Г. О. Побережнюк** Суть фінансових результатів їх облік: проблеми та шляхи вирішення 237
- Ю. С. Резніченко** Особливості формування собівартості продукції сільськогосподарських підприємств 242
- Л. О. Різун** Основні проблеми ефективного функціонування галузі овочівництва 248
- О. В. Спасенко** Рівень насичення, споживання та використання овочевої продукції 253
- О. А. Філатова** Проблеми складання фінансової звітності 258
- С. Г. Юрченко** Сучасний стан та проблеми розвитку овочепродуктового підкомплексу 262
- Ю. О. Юрченко** Особливості складання консолідованої фінансової звітності в Україні 267
- Т. В. Владечак** Перспективи розвитку інвестиційного клімату та 273

інвестиційних процесів в зовнішньоекономічній діяльності України	
К. Р. Раджапова Сутність та організація обліку заробітної плати в бюджетних установах	279
Т. О. Алуной Особливості оподаткування експортних операцій податком на додану вартість за Податковим кодексом	285
О. В. Бузник Казначейська система виконання державного та місцевого бюджетів	290
О. В. Бузник Облік у будівельних організаціях	298
Ю. В. Висоцька Автоматизоване ведення обліку в бюджетних установах як необхідна складова діяльності	305
Ю. В. Висоцька Встановлення механізму обліку пільгового населення у пасажирських перевезеннях назалізничному транспорті	311
Т. В. Владечак Перспективи розвитку інвестиційної діяльності банків в Україні	318
І. Ю. Борисова Організація обліку витрат та необхідність пошуку шляхів їх зниження	324
Л. М. Вишенська Особливості експортної діяльності аграрних підприємств Миколаївської області	330
Ю. В. Висоцька Занепад інвестиційної привабливості України в сьогоденні: міф чи реальність	336
Л. С. Криклива Порівняльна характеристика обліку запасів в США та Україні	342
І. В. Шевченко Особливості міжнародного застосування методів обліку та управління витратами	347
Г. І. Горбатюк Стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України	353
О. В. Бузник Організація діяльності підприємств з іноземним капіталом	358
І. В. Пелипканич Теоретичні та методологічні аспекти податкового обліку експортно-імпортних операцій	363
Г. І. Горбатюк Облік результатів виконання кошторису бюджетних установ	370
Ю. О. Грищук Передумови виникнення торгівлі та її значення у розвитку економіки України	377
С. В. Дудник Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів на підприємствах	383
Н. В. Зайченко Регулювання нормативно-правової бази при здійсненні комісійної торгівлі в Україні	389
І. В. Пелипканич Специфіка та особливості обліку фінансових результатів у готельному господарстві	393
Т. О. Умриш Організація фінансового лізингу обладнання у переробній промисловості	401
К. О. Вельховацька Удосконалення та модернізація організації обліку в бюджетних установах	407
Ю. В. Висоцька Міжнародне значення стандартизації бухгалтерського	414

обліку	
Ю. О. Юрченко Аналіз системи пенсійного забезпечення України та за кордоном	421
В. Р. Хабіров Іміджеві фактори впливу на розвиток партнерських взаємовідносин у сільськогосподарських підприємствах	427
А. І. Соловей, А. О. Акімова Інвестиційна активність аграрного сектора	432
Ю. О. Галагуз Проблеми та перспективи розвитку екологічного сільського господарства в Україні	438
Ю. О. Щербина Митно-тарифне регулювання у зовнішньоекономічній діяльності країни	442
Є. Г. Дорох Теоретичні аспекти і особливості реалізації сільськогосподарської продукції	447
О. В. Болгарина Спільна аграрна політика європейського союзу і співробітництво з Україною	451
Н. В. Гаркуша Оцінка інвестиційної привабливості аграрного сектору Миколаївської області	457
І. А. Дубачінська Переваги і недоліки у розвитку галузі тваринництва	465
Ю. В. Голяк Особливості співпраці у митному союзі	470
М. С. Ченаш Сучасний стан сертифікації аудиторської діяльності в Україні	476
Г. М. Щербакова Виникнення та становлення аудиторської діяльності в Україні	481
Ю. В. Сукач Використання стратегічних інструментів управління в процесі проведення санації підприємства	486
А. А. Ходикіна Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні	494
Ю. Д. Кореновська Тенденції та перспективи ринку аудиторських послуг в Україні	498
А. С. Криклива Особливості проведення аудиту виробничих запасів сільськогосподарських підприємств	508
О. К. Туз Підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств	514
Ю. В. Ананійчук Особливості аудиту дебіторської заборгованості	519
О. М. Більбот Ринок аудиторських послуг в Україні	522
А. О. Венгер Особливості аудиту розрахунків з оплати праці	528
Ю. О. Галагуз Сучасний стан та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні	534
Н. В. Гаркуша Інвестиційне забезпечення аграрного сектору економіки України	539
Т. В. Двойнісюк Необхідність і основні напрями проведення внутрішнього аудиту в комерційних банках	545
І. А. Дубачінська Комп'ютеризація процесу аудиту в Україні	550
С. С. Дюміна Проблеми контролю якості аудиторських послуг в Україні та шляхи їх вирішення	555
І. С. Копач Аудит руху основних засобів на сільськогосподарських підприємствах	562

Д. О. Кіц Методика здійснення аудиту витрат підприємства	566
Д. Г. Мулява Особливості проведення аудиту фінансових результатів в сільськогосподарських підприємствах	572
Т. М. Оруджева Теоретичні основи аудиту грошових коштів	578
І. О. Солончук Місце внутрішнього аудиту у системі управління підприємством та його методичне забезпечення	583
В. П. Степанова Сучасний стан заборгованості по виплатам заробітної плати працівникам	588
І. В. Шевченко Зміст аудиторського ризику як категорії професійної відповідальності	595
Ю. О. Щербина Сучасний стан кредитного забезпечення сільського господарства України	602
Н. В. Данілова Аналіз трудового потенціалу підприємства	607
А. В. Скорозінська Теоретичні підходи удосконалення системи управління витратами	613
І. В. Пелипканич Оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства та розробка інвестиційного проекту його розвитку	620
Т. А. Алуной Роль сільськогосподарської кооперації в розвитку економіки України	624
Ю. В. Висоцька Інноваційна діяльність аграрних підприємств як складова їх прибутковості	631
О. В. Боєва Теоритичні аспекти формування експортного потенціалу аграрного сектора	635
О. В. Бузник Теоретичні підходи до особливостей розробки інвестиційних проектів	642
Г. О. Побережнюк Стан та проблеми розвитку виноградарства сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області	649
А. В. Нирка Проблема диспаритету цін в контексті ціноутворення на ринку сільськогосподарської продукції	655
О. С. Кочерко Розвиток соціального захисту населення в Україні	663
М. В. Лунгол Соціально-відповідальний бізнесу в Україні: основні переваги розвитку	670
А. Г. Львова Формування доходної і видаткової частини бюджету України 2014 року	677
Я. В. Машевська Фінансова безпека регіону через призму соціально-економічного розвитку	682
Т. В. Сандольська Управління державним боргом в Україні	689
Д. П. Христюк Напрями формування та використання фінансових резервів в Україні	694
К. І. Шахраюк Основні засади розвитку міст України у сучасних умовах соціально-економічної трансформації	702
М. М. Щербак Основні напрями розвитку соціально відповідальної	710

держави	
<i>Д. П. Христюк</i> Особливості особистого страхування в Україні	717
<i>Ю. С. Резніченко</i> Методи проведення обліку витрат сільськогосподарської продукції	723
<i>О. М. Мороз</i> Теоретичні засади формування фінансових результатів	727
<i>А. Г. Львова</i> Страхування аграрних ризиків: зарубіжний досвід та перспективи розвитку в Україні	732
<i>М. О. Багріна</i> Міжнародні фінансові організації та їх роль у кредитуванні України	737
<i>Т. В. Сандольська</i> Роль страхування вантажів у зовнішній торгівлі	744
<i>Т. І. Подопрігора</i> Сутність оплати праці як економічної категорії	749
<i>І. Е. Маковєєнко</i> Проблеми формування фінансової звітності в Україні та напрями її узгодження з міжнародними стандартами	754
<i>М. М. Щербак</i> Стан та перспективи розвитку особистого страхування	761
<i>О. С. Кочерко</i> Інфляція в фінансовій системі України	766
<i>М. В. Лунгол</i> Шляхи вдосконалення організації безготівкових розрахунків в Україні	772
<i>К. І. Шахраюк</i> Сучасний стан інфляції в Україні	778
<i>М. М. Щербак</i> Перспективи системи безготівкових розрахунків в Україні	783
<i>І. О. Солончук</i> Розрахункові операції з векселями в банківських установах	790
<i>Ю. В. Ананійчук</i> Формування ресурсної бази комерційних банків: сучасний стан і перспективи розвитку	796
<i>М. О. Багріна</i> Фінансове забезпечення аграрних підприємств як основна умова ефективного розвитку їхньої діяльності	800
<i>Н. В. Гаркуша</i> Пріоритетність та особливості фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки	805
<i>Т. В. Двойнісюк</i> Теоретичні основи конкурентоспроможності АПК України	811
<i>Д. О. Кіц</i> Теоретичні основи формування витрат виробництва і собівартості продукції	816
<i>І. С. Конач</i> Організація обліку касових операцій банку	822
<i>Ю. Д. Кореновська</i> Основні напрями підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств	828
<i>О. В. Крижановська</i> Облік кредитних операцій у комерційних банках	834
<i>А. С. Криклива</i> Проблеми відображення в бухгалтерському обліку запасів матеріальних цінностей банку	840
<i>О. М. Мужеляк</i> Значення державного земельного банку для кредитування аграрного сектору економіки	846
<i>Д. Г. Мулява</i> Теоретичні основи формування фінансових результатів підприємства	851
<i>О. В. Неграй</i> Сучасний стан обліку валютних операцій у підприємствах і банках	857
<i>Т. М. Оруджева</i> Використання платіжних карток в обліку розрахункових операцій	862

Т. М. Оруджева Кредитні операції банку: особливості обліку	867
Т. М. Оруджева Управління валютними операціями банку	872
В. П. Степанова Особливості оплати праці в сільськогосподарських підприємствах	876
О. К. Туз Підвищення прибутку сільськогосподарських підприємств на прикладі СПРАТ “Україна” Миколаївської області	881
І. В. Шевченко Основи кредитування аграрних підприємств у сучасних умовах	885
Ю. О. Щербина Переваги та недоліки використання власних і позикових джерел формування фінансового капіталу	891
Т. В. Двойнісюк Теоретичні напрями управління грошовими потоками на сільськогосподарському підприємстві	896
П. Ю. Солдатюк Управління витратами сільськогосподарського підприємства	902
О. К. Туз Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах	907
Т. М. Оруджева Управління прибутком сільськогосподарських підприємств	911
Ю. О. Галагуз Методи розвитку критичного мислення у студентів	916
О. В. Болгарина Обліково-аналітичне забезпечення підприємства	921
В. П. Степанова Тінізація заробітної плати як складова тіньової економіки	928

Вимоги до оформлення статей

До публікації приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК (Бюлетень ВАК України. – 2003. – № 12), і які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на CD-ROM.

Обсяг статті – до 8 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word. Шрифт статті – Times New Roman Сур, через інтервал 1,0, розмір – 14 pt, лапки по тексту і в списку використаних джерел - “”.

Назва статті має бути короткою (5-9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: “Дослідження питання...”, “Деякі питання...”, “Проблеми...”, “Шляхи...”, в яких не відбито суть проблеми.

Анотації (українською, російською та англійською) набирати курсивом 12 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: “Досліджено...”, “Розглянуто...”, “Установлено...” (наприклад, “Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати...”).

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, 8,]). Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А. П. Вступ до мовознавства. – К., 2000. – С. 54) (ГОСТ 7.1-84).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word 7.0 за допомогою функції “Створити рисунок”, а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення.

Рисунки треба розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання у роботі.

Якщо ілюстрації створені не автором роботи, то, подаючи їх, треба дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

Ілюстрації можуть мати назву, яку розташовують під ілюстрацією після пояснювальних даних (підпису рисунку).

Ілюстрація позначається словом “Рисунок ___”, яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, “Рисунок 1 – Назва рисунку”.

Ілюстрації треба нумерувати арабськими цифрами.

Номер ілюстрації складається з порядкової нумерації ілюстрації.

Одиниці вимірювання показників таблиць відокремлюються комою. Якщо всі дані таблиць мають одну одиницю вимірювання, її вказують один раз, відокремлюючи комою в кінці назви (заголовка) таблиці. Розділяти заголовки і підзаголовки боковика і граф діагональними лініями не допускається. Горизонтальні і вертикальні лінії, що розмежують рядки таблиці, можна не проводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею.

Розташовують таблиці на сторінці зазвичай вертикально, проте розміщені на окремій сторінці таблиці можуть бути розташовані і горизонтально, при цьому головка таблиці повинна знаходитися з лівого боку сторінки. Як правило, таблиці зліва, справа і знизу обмежують лініями. Для скорочення тексту заголовків і підзаголовків граф окремі поняття дозволяється замінювати літерними позначеннями, встановленими стандартами, або іншими позначеннями, якщо на це є пояснення в тексті або вони наведені на ілюстраціях, наприклад: L – довжина; d – діаметр.

Якщо текст, який повторюється в різних рядках однієї й тієї ж графи, складається з одного слова, його після першого написання допускається замінити лапками, якщо з двох і більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами “Те ж”, а далі – лапками. Замінити лапками повторювані в таблиці цифри, математичні знаки, знаки відсотка і номери, позначення марок матеріалів продукції, позначення нормативних документів не допускається.

При відсутності окремих даних у таблиці слід ставити прочерк (тире). Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел у всій графі були розташовані один під іншим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинно бути дотримано, як правило, однакову кількість десяткових знаків для всіх значень величин.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі MS Equation – 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл.

Скорочення грошових та метричних одиниць, а також скорочення млн, млрд, метричних (грн, т, ц, м, км тощо) писати без крапки.

Якщо в тексті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Переліки

Переліки, в разі потреби, можна подавати всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку.

Перед кожною позицією переліку треба ставити малу літеру української абетки з дужкою або, не нумеруючи, - дефіс (перший рівень деталізації).

Для подальшої деталізації переліку треба використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклад

- а) форма і розмір клітин;
- б) живий склад клітин:
 - 1) частини клітин;
 - 2) неживі включення протопластів;
- в) утворення тканини.

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацу, другого рівня – з відступом щодо місця розташування переліків першого рівня.

Джерела, що наводяться наприкінці публікації, повинні розташовуватися в порядку першого згадування в тексті статті й бути оформленими відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. (Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу.

На диску повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Примітки до ілюстрацій та таблиць

Примітки до ілюстрацій та таблиць розміщують безпосередньо під ілюстраціями (таблицями), яких вони стосуються. Одну примітку не нумерують. Примітки до ілюстрацій та матеріалів таблиць позначають зірочкою (*).

Цей текст починають з абзацного відступу і друкують з мінімальним (одинарним) міжрядковим інтервалом зі шрифтом Times New Roman Cyr, розмір – 12 pt.

Загальну примітку до всієї таблиці не пов'язують із знаком виноски, а поміщають під таблицею після слова “Примітка” або “Примітки.” і оформлюють у вигляді звичайного тексту.

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

Л. С. Прокопенко, студент

Науковий керівник – д.е.н., професор Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

**Текст анотації* українською мовою*

Ключові слова: слово, словосполучення, ...

Текст статті

Список використаних джерел

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – К. : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника “Україна дипломатична”; вип. 1).

2. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.

И. О. Фамилия. Название статьи.

- **Текст аннотации* російською мовою*

N. Soname. Name of article.

- **Annotation* англійською мовою*

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 2 (9) – 2013. Частина 1. Економічні науки

Технічний редактор: І. В. Ксьонжик

Комп'ютерна верстка: Ю. В. Антонович